

Mapa globálních oborových příležitostí

2018/2019

SEKTOROVÉ VYDÁNÍ

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Mapa
globálních
oborových
příležitostí

2018/2019

SEKTOROVÉ VYDÁNÍ

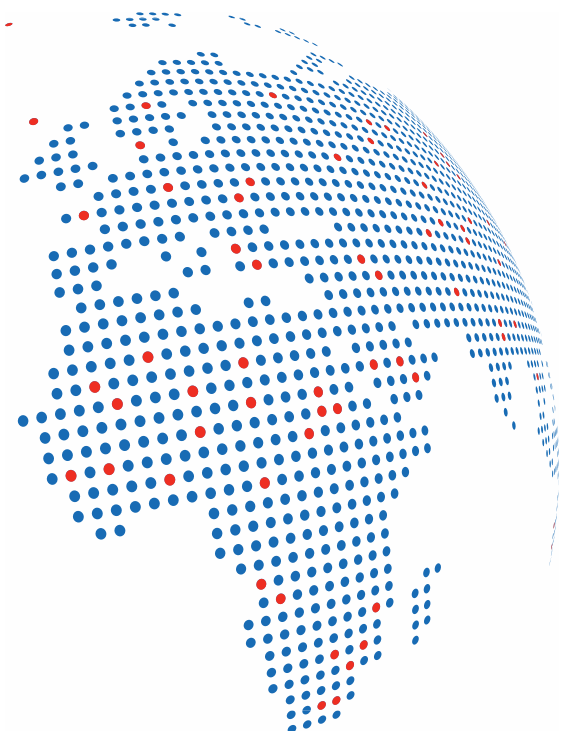
Kolektiv autorů:

Martin Tlapa, vedoucí týmu

Marek Svoboda

Rudolf Klepáček

**Kolektiv pracovníků Ministerstva zahraničních věcí
České republiky**

Mapa globálních oborových příležitostí

2018/2019

SEKTOROVÉ VYDÁNÍ

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

© Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2018

ISBN 978-80-7441-034-5

Obsah

Moderní ekonomická diplomacie a hledání příležitostí pro český export	7
Poděkování autorů	9

ÚVODNÍ ČÁST

Struktura publikace	13
Hledání oborových příležitostí jako nástroj ekonomické diplomacie	14
Stručný přehled příležitostí	15

METODOLOGICKÁ ČÁST

Metodologie a proces přípravy	21
Podrobná metodika výběru potenciálně prioritních sektorů	24
Příklad výběru exportně zajímavých položek pro konkrétní teritoria	28
Zapojení soukromého sektoru do zahraniční rozvojové spolupráce	33
Informace o Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s.	35

Přehled oborových příležitostí

AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL	37
CIVILNÍ LETECKÝ PRŮMYSL	55
DOPRAVNÍ PRŮMYSL A INFRASTRUKTURA	69
DŮLNÍ, TĚŽEBNÍ A ROPNÝ PRŮMYSL	83
ELEKTROTECHNIKA	101
ENERGETICKÝ PRŮMYSL	111
CHEMICKÝ PRŮMYSL	157
ICT	171

■ KOVOZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL.....	183
■ NÁBYTKÁŘSKÝ PRŮMYSL.....	193
■ OBRANNÝ PRŮMYSL.....	199
■ PLASTY A GUMÁRENSKÝ PRŮMYSL.....	219
■ SKLÁŘSKÝ A KERAMICKÝ PRŮMYSL.....	225
■ SLUŽBY.....	235
■ STAVEBNÍ PRŮMYSL.....	245
■ STROJÍRENSKÝ PRŮMYSL.....	269
■ TEXTILNÍ A OBUVNICKÝ PRŮMYSL.....	287
■ VODOHOSPODÁŘSKÝ A ODPADNÍ PRŮMYSL.....	297
■ ZÁBAVA A VOLNÝ ČAS.....	315
■ ZDRAVOTNICKÝ A FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL.....	323
■ ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL.....	347
■ ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL.....	385
■ ŽELEZNIČNÍ A KOLEJOVÁ DOPRAVA.....	395
Příležitosti pro rozvojovou spolupráci.....	417
EGAP - exportní financování.....	441
Literatura.....	445

Moderní ekonomická diplomacie a hledání příležitostí pro český export

Evropa jako muzeum světa

Skvělý myslitel současnosti Václav Smil předpovídá Evropě ve své knize Globální katastrofy a trendy neradostnou perspektivu. Subjekt natolik zaujatý zachováním sebe sama, píše autor, tak zmatený ve svém skutečném poslání a natolik ohrožený z hlediska svých populačních základů, nemůže být kandidátem na globální vůdcovství... A jeho nejpravděpodobnější vyhlídka? Evropa jako muzeum světa.

Může nám být útěchou, že většina globálních prognóz a předpovědí se mýlí. Ale jistější bude udělat něco pozitivního, poprat se o prosperitu této země v souboji s konkurencí, pohodlností a obavami, které nás často přepadají v každodenní pění starostí a vlastních nedostatečností.

Vzhledem k otevřenosti české ekonomiky a jejímu zaklínění do globálního obchodu je pro nás opravdu důležité porozumět tomu, co se děje ve světě, jaké trendy nás ovlivňují a jaká technologická řešení získávají navrch. Toto je jediný bezpečný kompas, který ve spojení se schopností tvořit, inovovat a vymýšlet jak být lepší než ostatní, nás může udržet na cestě ekonomického růstu a vysoké životní úrovně. Přitom očekáváme střety o udržení otevřeného liberálního světa demokratických hodnot a volného obchodu založeného na srozumitelných a vymahatelných pravidlech. Jedním z nástrojů, které k tomu občané a firmy mají, a které musí pro ně také profesionálně pracovat, je zahraniční diplomacie, včetně té ekonomické.

Moderní ekonomická diplomacie

Moderní ekonomická diplomacie se už ve vyspělém světě stala realitou. Vedle schopnosti týmového výkonu ji tvoří rychlá a efektivní reakce na měnící se příležitosti ve světě. Zatímco dříve se mluvilo o klubové diplomacii několika vyvolených, schůzkách narativních vypravěčů v kulisách blyštivých recepcí a obecných memorand, v dnešním světě se dostává do popředí síťová diplomacie. Ta dokáže těžit ze souhry mnoha hráčů v plošné a živé interaktivní činnosti, které spojuje nutnost profesionální služby hodnocené jejími uživateli. Komplexní efekt toho, co děláme, se přitom násobí, zatímco ve starém modelu plném duplicit a nepřekonatelných zdí a navzájem nastražených překážek se odečítá, či dokonce dělí.

V éře internetu a sociálních sítí si může každý exportér najít řadu informací sám. Na druhé straně české firmy stále více poptávají unikátní vhled a především společnou profesionální asistenci reprezentací státu v zahraničí, ať už jde o velvyslance, ekonomické diplomaty či zástupce státních institucí. Získané informace vyžadují oproti veřejně dostupným zdrojům jasnou přidanou hodnotu. Musí být přesné, rychlé a cílené. Druhou zásadní podmínkou úspěšné diplomacie jsou unikátní kontakty a schopnost prosazovat národní zájmy. Třetí jsou kompetence nadšených profesionálů skloubené se schopností navodit zájem o obchod s naší zemí.

Mapa globálních oborových příležitostí se stala již tradičním nástrojem ekonomické diplomacie. Její příprava je ukázkou sdíleného úsilí státu a podnikatelských reprezentací navzájem spojených kritickým hodnocením prvotních hypotéz konfrontovaných s kapacitami samotných českých firem. Teprve z tohoto souboje vzniká ověřená „sektorová nika“. Její nespornou ambicí je především snaha inspirovat veřejnou i privátní sféru k živé diskusi o našich příležitostech v globálním světě. I to může vést k překonání skeptického pohledu na Evropu jako budoucí muzeum světa.

Martin Tlapa

Poděkování autorů

Čelá publikace není výhradní prací svých autorů. Poděkování patří všem, kteří se na jejím vzniku podíleli, ať již se jedná o zpracování podkladů pro její různé části ze strany českých zastupitelských úřadů a České rozvojové agentury, nebo cennou oponenturu ze strany podnikatelského sektoru během celé řady diskuzních kulatých stolů. Speciální poděkování patří také všem pracovníkům¹ a stážistům² Odboru ekonomické diplomacie Ministerstva zahraničních věcí České republiky, kteří zpracovali značné množství dat potřebných pro vznik publikace.

Chtěli bychom tímto poděkovat zvláště všem zastupitelským úřadům České republiky, zahraničním kancelářím agentury CzechTrade a zaměstnancům České rozvojové agentury, kteří se aktivně podíleli na sběru potřebných dat a informací. Dále bychom rádi poděkovali zástupcům podnikatelské sféry, zejména Hospodářské komoře České republiky, Svazu průmyslu a dopravy České republiky, Asociaci malých a středních podniků, Agrární komoře České republiky, Asociaci obranného a bezpečnostního průmyslu České republiky, Svazu českého leteckého průmyslu a Asociaci textilního-oděvního-kožedělného průmyslu za cenné náměty a připomínky. V neposlední řadě děkujeme za spolupráci Ministerstvu průmyslu a obchodu České republiky, Ministerstvu zemědělství České republiky a Ministerstvu obrany České republiky.

Pevně věříme, že projekt hledání příležitostí tímto nekončí. Ministerstvo zahraničních věcí hodlá i nadále pokračovat v aktualizacích různých částí materiálu a těšíme se na spolupráci s kýmkoliv, kdo s námi sdílí zájem o podporu hospodářských zájmů České republiky.

---

¹ Michaela Koletová, Veronika Borovská, Barbora Kobiánová, Gabriela Kubová, Helena Schulzová, Jan Hladík, Karel Charanza, Jan Janda, Ondřej Kašina

² Karolína Bucifalová, Natálie Feldmanová, Pavla Marcinčíková, Veronika Petráková, Marek Pyszko, Jan Voborský, Tereza Voříšková

Úvodní část

Struktura publikace

Struktura publikace je podřízena snaze vyjít vstříc především potřebám exportérů. Výrobce většinou nezajímá, které všechny výrobky by bylo potenciálně možné vyvážet do daného teritoria, ale kde všude ve světě existuje trh pro produkty, které umí vyrábět. Nově je tedy Mapa globálních oborových příležitostí dělena oborově a ne teritoriálně. Kromě úvodní a metodologické části je rozdělena do karet jednotlivých oborů, přičemž každá karta obsahuje seznam zemí, ve kterých byly nalezeny potenciální exportní příležitosti v příslušném oboru včetně komentářů a doplňujících slovních informací a seznam konkrétních produktů v členění HS 4 s přiřazenými potenciálními exportními destinacemi. Aby bylo možné data využít jak k teritoriálnímu, tak oborově zaměřenému vyhledávání, je aktuální verze Mapy globálních oborových příležitostí k dispozici v interaktivním rozhraní na webovém portálu pro podnikatele www.businessinfo.cz.

Hledání oborových příležitostí jako nástroj ekonomické diplomacie

Firmy, které chtějí stimulovat růst prostřednictvím rozvoje exportních aktivit, jsou nuceny orientovat se v rámci obrovského množství exportních možností. Ve světě existuje celá řada vývozních příležitostí, avšak s ohledem na limitované zdroje jich lze prozkoumat či využít pouze omezený počet (Papadopoulos a Denis, 1988: 38). Aby zabránily plýtvání svých zdrojů, měly by alokovat své prostředky a úsilí na omezený počet perspektivních trhů, na kterých najdou jejich produkty uplatnění. Výběr vhodných zahraničních trhů je proto jedním ze základních stavebních kamenů úspěchu a odvíjí se od něj všechny další exportní aktivity včetně marketingové strategie (Rahman, 2003: 119).

Problém, kterému exportéři při hledání nových trhů čelí, není, co by mohli vyvézt do Číny či Brazílie, nýbrž na kterých trzích roste po jejich produktech poptávka a kde mohou být konkurenceschopní. Z toho vyplývá, že model taxativního určování prioritních zemí státem je v praxi pro podniky velmi těžko uchopitelný a může vést k chybám ve strategických rozhodnutích. Rostoucí ekonomický potenciál vybraných zemí je při analýze brán v úvahu, pro samotné exportéry je však využitelnější informace, ve kterých teritoriích se mohou se svým produktem uplatnit.

Sektorový přístup k exportní politice umožní pružně reagovat na jednotlivé požadavky či novou realitu v mezinárodních vztazích, jako například v podobě propadu obchodu v důsledku bezpečnostních či ekonomických krizí. Příkladem může být analýza alternativních trhů pro firmy, které postihla rusko-ukrajinská krize.

Pro stát se jedná o důležitou informaci, dle které může lépe plánovat a koordinovat aktivity na podporu svých ekonomických zájmů. Přehled oborových příležitostí pomůže diverzifikovat exportní aktivity, efektivně plánovat zahraniční podnikatelské mise a incomingové mise či podnikatelská fóra, dále umožní kvalitněji zacílit projekty ekonomické diplomacie, různé druhy podpory účasti na veletrzích a výstavách a další činnosti zastupitelských úřadů související s prosazováním ekonomických zájmů České republiky.

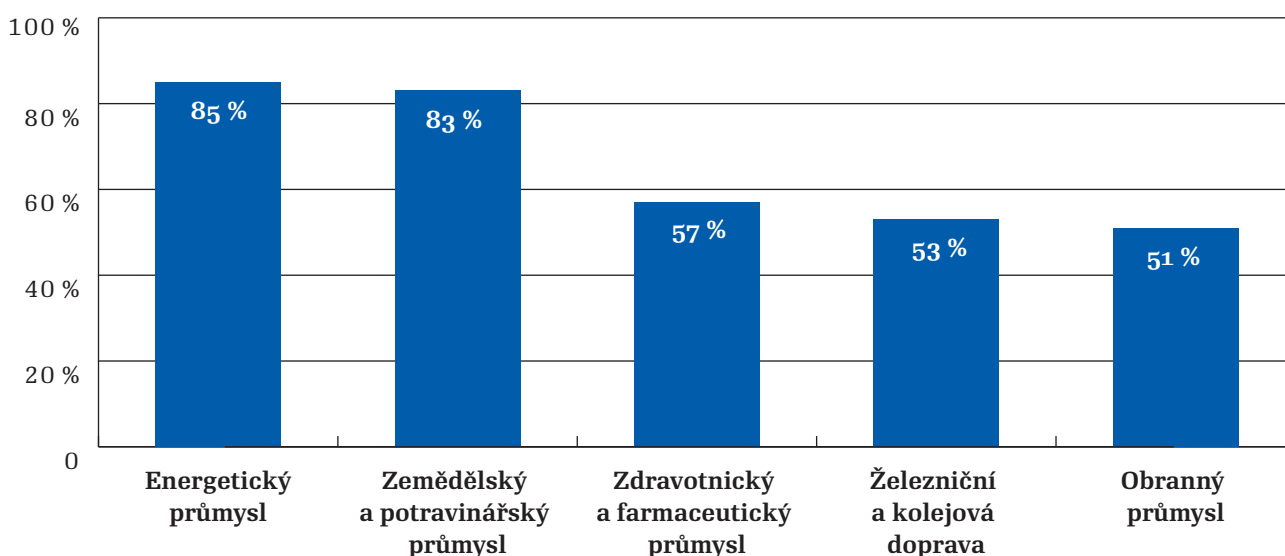
Stručný přehled příležitostí

Při sestavování Mapy globálních oborových příležitostí byly vyhledávány příležitosti ve 109 zemích světa. Exportní příležitosti byly identifikovány v 23 hlavních oborech. Nejčastěji byly příležitosti nalezeny v energetickém průmyslu (v 93 ze 109 zemí), zemědělském a potravinářském průmyslu (v 91 zemích) a zdravotnickém a farmaceutickém průmyslu (v 62 zemích). Na dalších místech byla železniční a automobilová doprava (viz tabulka 1).

Obor	Počet zemí	Podíl celkem
Energetický průmysl	93	85%
Zemědělský a potravinářský průmysl	91	83%
Zdravotnický a farmaceutický průmysl	62	57%
Železniční a kolejová doprava	58	53%
Obranný průmysl	56	51%
Stavební průmysl	53	49%
Strojírenský průmysl	46	42%
Automobilový průmysl	43	39%
Vodohospodářský a odpadní průmysl	42	39%
Důlní, těžební a ropný průmysl	36	33%
Chemický průmysl	36	33%
Dopravní průmysl a infrastruktura	34	31%
Civilní letecký průmysl	32	29%
Sklářský a keramický průmysl	28	26%
Kovozpracovatelský průmysl	26	24%
Textilní a obuvnický průmysl	25	23%
Zpracovatelský průmysl	23	21%
ICT	22	20%
Elektrotechnika	21	19%
Služby	20	18%
Zábava a volný čas	17	16%
Plasty a gumárenský průmysl	13	12%
Nábytkářský průmysl	11	10%

Tabulka 1: Podíl exportních příležitostí

V energetice jsou nejvíce zmiňovanými položkami dovozu turbíny, generátory, motory, transformátory, čerpadla a další zařízení. V zemědělském a potravinářském průmyslu se jedná konkrétně o stroje pro průmyslovou přípravu a výrobu potravin, stroje pro zemědělství a lesnictví, žací a mláticí nebo dojící a mlékárenské stroje, často jsou uváděny také traktory a jejich součásti. Z potravin lze jmenovat pivo ze sladu, mléko, smetanu, cukrovinky, čokoládu, minerální vody, třtinový a řepný cukr či sýry a tvaroh. Ve zdravotnictví převládají lékařské nástroje, nejčastěji chirurgické nebo zubolékařské, rentgenové, masážní, dýchací, ortopedické apod. Mezi významné položky dále patří vybavení nemocnic jako například lékařský nábytek, sedadla pro pacienty či mikroskopy. Perspektivními položkami jsou také jednorázové zboží jako vata, gáza, obinadla nebo sklo pro zdravotnické a laboratorní účely. Neméně důležitými položkami jsou i léky, např. antibiotika.

Graf 1: Exportní příležitosti dle oboru

Neméně zajímavé je sledovat proměny exportních příležitostí závislosti na stádiu ekonomického rozvoje exportních destinací. Jak lze předpokládat, produkty poptávané v rozvojových zemích se liší od poptávky ve státech, kde je ekonomika na vyšší úrovni. Z velké části je to důsledek toho, že méně rozvinuté země se mnohdy potýkají se směsicí problémů, jakými například jsou neadekvátní infrastruktura, nízká kvalita trhu se zbožím a kapitálem či neefektivně fungující státní instituce. To vše brání ekonomickému rozvoji, pro který mohou jinak tyto země často mít dobré předpoklady.

Mezinárodní obchod je obvyklým iniciátorem a nosičem ekonomických změn, zejména tím, že do exportních destinací přináší jak nové technologie, tak i znalosti a někdy také pracovní příležitosti. Ve chvíli, kdy se těmto státům podaří překonat základní ekonomické překážky, jejich struktura ekonomiky i hlavní zdroje produktivity začnou směřovat k vyšší úrovni. S tím logicky přichází i proměny v poptávce zboží. Zatímco rozvojové země často poptávají produkty, které nejsou schopny samy vyrábět a které jsou určeny k přímé spotřebě, ekonomický rozvoj umožňuje zemím na vyšší úrovni přechod od přímé spotřeby ke zpracovatelským průmyslům, vlastní výrobě a službám. S tímto posunem se samozřejmě mění i dovozní poptávka.

U různých typů ekonomik dochází k diferenciaci poptávky po jednotlivých oborech. K tomu, aby se rozvojová ekonomika (ekonomika tažená především základními výrobními faktory) mohla proměnit v rozvinutou, potřebuje nejdříve vybudovat vlastní dopravní a energetickou infrastrukturu. Dané ekonomiky proto většinou začínají vytvářet silniční síť a poptávají know-how i materiál v této oblasti. Přechodové ekonomiky, které se snaží efektivně nakládat se svými zdroji, často rozšiřují vnitřní dopravní infrastrukturu o železniční síť (zvyšování přepravních kapacit). U rozvinutých ekonomik (tažených inovacemi) jde nejčastěji o udržování či modernizaci stávající infrastruktury dle potřeb rostoucí ekonomiky. Více se také věnují životním podmínkám svých obyvatel a investují do zdravotnictví a služeb.

Metodologická část

Metodologie a proces přípravy

K dosažení cílů projektu byly využity statistické metody, popisné analýzy, komparace a syntézy. Výsledek zkoumání je kombinací vstupní analýzy, verifikace těchto dat ze strany zahraničních zastoupení, doplnění o analýzu partnerských trhů vycházející z kombinace měkkých a tvrdých signálů a průběžné validace výsledků na základě četných konzultací se zástupci podnikatelské sféry.

V roce 2016 tak byla vypracována vstupní analýza, jež využívá průniku vývoje komparativních výhod v čase (za použití Lafayova indexu), dynamiky růstu cílového trhu a nevyužitého exportního potenciálu České republiky na partnerském trhu se střednědobým výhledem na dva až tři roky. Průvodní analýza byla zpracována Ministerstvem zahraničních věcí České republiky za použití dat z databáze OSN Comtrade v podrobném komoditním členění HS 4.

Výsledky této analýzy byly **v tomto vydání Mapy globálních oborových příležitostí** ověřovány pomocí českých zastupitelských úřadů na základě jejich expertních zkušeností z teritoria, znalostí místního prostředí, měkkých signálů a přístupu ke strategickým záměrům vlád partnerských zemí. Zastupitelské úřady tak na základě vlastní obsahové analýzy zdůvodnily, zda jsou dané položky relevantní, či nikoliv. Dále měly za úkol dodat případné další konkrétní příležitosti, které se objevují ve střednědobém horizontu.

Doplňující informace byly zkompletovány a došlo k jejich rozpracování do jednotlivých karet. Aby bylo možné ověřit, zdali tato data odpovídají reálným kompetencím a exportním zkušenostem firem, proběhla celá řada intenzivních formálních i neformálních konzultací se zástupci horizontálních i sektorových podnikatelských asociací. Aktuální data byla v této fázi také sladěna s Ministerstvem průmyslu a obchodu a agenturou CzechTrade. Řada připomínek a námětů v rámci těchto diskuzí byla využita k dílčím úpravám či doplnění materiálu. Hlavní snahou přitom bylo v maximální možné míře využít dat, kterými disponuje firemní sektor, při zachování základních cílů a metodiky projektu.

Doplněný materiál byl zaslán k opětovné verifikaci ze strany zastupitelských úřadů a zahraničních kanceláří CzechTrade. Značný důraz byl kladen především na precizování částí věnovaných komentářům, které měly být pokud možno doplněny o kvantifikaci příležitostí, a to zejména jedná-li se o strategické investiční záměry místní vlády, tak, aby ve výsledku materiál obsahoval informace, v jakém rozsahu jsou projekty realizovány či jak velký a dynamický je trh v tomto odvětví. Pokud úřady identifikovaly nějakou výraznou technickou či netechnickou bariéru vstupu na tento trh, ačkoliv je položka perspektivní, měla by se tato zmínka objevit v části zdůvodnění.

Zároveň došlo k zapracování příležitostí v oblasti služeb. I přes rostoucí potenciál služeb v rámci mezinárodního obchodování se ukázalo značně problematické danou oblast metodicky kvalitně podchytit, a to především s ohledem na různorodost a kvalitu statistických údajů v různých zemích světa. Výsledný materiál spojuje dva přístupy. Pokud je daná služba spojena s konkrétním typem zboží (tedy jde o tzv. servicification v rámci procesu výroby či distribuce zboží), je uvedena jako příležitost v části komentáře s tím, že se jedná o možnou návaznou službu spojenou s exportem daného výrobku. V případě, že daná služba s vývozem zboží přímo nesouvisí, byla zaražena dle klasifikace služeb ČSÚ³. Pak ovšem bylo nutné s ohledem na neexistující centrální databázi pro oblast služeb ověřit příležitosti pomocí informací z dostupných domácích statistik.

Zahraniční zastoupení se při analýze v oblasti exportního potenciálu služeb zaměřila na dynamiku importního trhu, strukturu místního trhu služeb a roli, jakou tyto služby hrají v místní ekonomice (např. podíl nezaměstnanosti, HDP, existence vládní koncepce či strategie v oblasti služeb apod.). Dále došlo k průzkumu konkrétních příležitostí pro export v daných zemích prostřednictvím státních pobídek a možnosti uplatnění v rámci sektorů vykazujících silný růst, nebo sektorů, kde se růst očekává. Data v oblasti služeb byla poté zpětně srovnána se statistikou vývozu služeb v podrobném teritoriálním členění dle ČSÚ.

Mapa oborových příležitostí respektuje, že tradiční české vývozní produkty nemusí z globálního hlediska figurovat mezi primárně poptávanými položkami anebo že již jsou na zahraničních trzích etablované. Zaměřuje se proto především na sektory s nevyužitým potenciálem, přičemž bere v úvahu mimo jiné exportní kapacitu na straně českého vývozu a na druhé straně strukturu a specifika místní ekonomiky. Výčet perspektivních oborů je výsledkem analýzy, jež byla zaměřena na sektory, ve kterých na cílových trzích stabilně roste poptávka a v nichž v současné době není plně využit exportní potenciál České republiky.

Již od minulého vydání se v Mapě oborových příležitostí také zabýváme identifikací možností rozvojové spolupráce a příležitostí z nich plynoucích pro české exportéry a investory. S tím, jak se na základě rozvojové spolupráce ekonomiky stávají silnější, roste i jejich kupní síla a bilaterální obchodní příležitosti. Na základě zkušeností s vývojem a strukturálními změnami u těchto ekonomik (od méně sofistikované výroby ke komplexní, sofistikované ekonomice) však víme, že obchodními partnery těchto zemí se stávají především ti, kteří dané ekonomice pomáhali v jejím rozvoji. Toto zjištění je logické, neboť jedním z předpokladů pro moderní rozvojovou spolupráci je sestavení logické posloupnosti hodnot například od úpravy sociologicko-právního prostředí, přes pomoc s budováním infrastruktury, transfer know-how až po konečnou komerční spolupráci (zjednodušený příklad: vytvoření legislativního prostředí pro nakládání s odpady, transfer know-how, vybudování odpadní infrastruktury, dodávky technologií, investice ve zpracování a využití odpadů a dodávky aut, strojů, kontejnerů).

Snahou Ministerstva zahraničních věcí je podporovat moderní přístup v oblasti rozvojové spolupráce. Z tohoto důvodu byla i tato oblast zařazena do Mapy globálních oborových příležitostí. Země, u kterých je v MOP zařazena kapitola „rozvojové příležitosti“, byly vybírány na základě priorit definovaných v Koncepci Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017. Jde tedy o takzvané programové (Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko, Mongolsko) a projektové (Gruzie, Kambodža, Kosovo, Palestina a Srbsko) země. Tyto země byly doplněny o nejméně rozvinuté regiony, takzvané LDC, OLIC a LMIC⁴.

³ Služby pro statistiku ročních národních účtů vymezeny na základě Klasifikace produkce (CZ-CPA).

Kapitola „rozvojové příležitosti“ byla tvořena ve spolupráci s Českou rozvojovou agenturou a nabízí čtenáři pohled na sektorové rozvojové priority dané země. U programových a projektových zemí byly tyto informace poskytnuty Českou rozvojovou agenturou na základě vlastních zkušeností, znalosti rozvojových cílů a analýz rozvoje v daném regionu, u ostatních zemí MOP vychází ze strategických dokumentů týkajících se plánů rozvoje daného teritoria v průniku s českými kapacitami a kompetencemi a verifikací Českou rozvojovou agenturou a zastupitelskými úřady.

Na závěr je nutné zmínit, že Mapa globálních oborových příležitostí má hned několik omezení. Její ambicí není hloubková analýza konkurenčního prostředí, která by reálněji postihovala, do jaké míry úspěšnosti se firmy mohou etablovat na zahraničních trzích. Výsledky projektu také nemohou obsáhnout potenciální „černé labutě“, zlomové inovace či náhlé změny poptávky, které se v reálném čase obtížně předvírají. Limity vyplývají především ze skutečnosti, že ekonomické jevy a procesy jsou v reálném čase dynamické a jsou určitým způsobem propojeny, a tudíž se vzájemně ovlivňují. Ve většině situací působí na určitý jev značné množství podmiňujících se faktorů, které nelze v plném rozsahu postihnout ani měřit. Prostřednictvím předem určeného systému verifikací ze strany zahraničních zastoupení a rozsáhlých konzultací s podnikatelskou sférou bylo snahou autorů tyto negativní aspekty v co největší míře eliminovat. Současně je potřeba projekt vnímat jako kontinuální proces aktualizace a zpřesňování výsledných dat tak, abychom měli k dispozici informace, na základě kterých lze flexibilně reagovat na aktuální situaci na světových trzích.

Mapa příležitostí rovněž nezohledňuje bezpečnostní a politická rizika jednotlivých teritorií. Obchod se zbožím dvojího užití se řídí zákonem č. 594/2004 Sb. a nařízením Rady (ES) č. 428/2009 a je dále posuzován Ministerstvem zahraničních věcí České republiky z hlediska zahraničně-politických závazků a mezinárodních dohod včetně sankcí uvalených ze strany OSN či EU. Každá žádost o stanovisko k žádosti o povolení vývozu zboží dvojího užití je posuzována individuálně. Obchod s vojenským materiálem se řídí zákonem č. 38/1994 Sb. a je dále posuzován Ministerstvem zahraničních věcí České republiky z hlediska zahraničně-politických závazků a mezinárodních dohod, mj. i z hlediska Společného postoje EU 2008/944/SZBP definujícího závazná kritéria pro export vojenského materiálu do třetích zemí. Každá žádost o závazné stanovisko k exportnímu případu je posuzována individuálně s ohledem na aktuální situaci nejenom v dané zemi, ale i v širším regionu. Tento materiál v žádném případě nepředjímá výsledky licenčních řízení.

⁴ Kategorizace zemí OECD/DAC dle hrubého národního důchodu na hlavu v roce 2013:
LDC - Least Developed Countries, OLIC - Other Low Income Countries (HND na hlavu menší než 1 005 USD),
LMIC - Lower Middle Income Countries and Territories (HND na hlavu v rozmezí 1 006-3 975 USD),
UMIC - Upper Middle Income Countries and Territories (HND na hlavu v rozmezí 3 976-12 275 USD).

Podrobná metodika výběru potenciálně prioritních sektorů

Představme si, že stojíme před následujícím problémem. Máme exportující zemi, která produkuje určité portfolio výrobků. Tato země si klade otázky, na které výrobky portfolio se více zaměřit, či zda pro tyto výrobky existují trhy, na kterých by mohla vylepšit svoji pozici, nebo zda nevznikají nové zajímavé trhy, kam by mohla rozšířit export těchto produktů. K tomu, abychom mohli statisticky odpovědět na výše položené otázky, je nutné se zaměřit na vyřešení dvou úkolů. Prvním z nich je ujasnit si exportní kapacity a kompetence dané země, druhým pak nalezení vhodných a zajímavých trhů.

Exportní kompetence a komparativní výhody

Exportní kompetence dané země můžeme vyjadřovat pomocí jejích komparativních výhod. Klasické a neoklasické modely (Ricardo, 1817/1951, Ohlin, 1933) uvádějí, že země s komparativní výhodou v daném produktu (při takových ekonomických podmínkách, kdy daný produkt dokáže země vyrábět s nižšími ekonomickými náklady než ostatní) tento produkt vyváží, zatímco ostatní země vykazující komparativní nevýhodu jej dovážejí.

Podle modernějších teorií je však nutné vidět výraz „komparativní výhoda“ v širším slova smyslu. Například Palley (2008, p. 201) definuje komparativní výhodu následovně. Komparativní výhoda je podle něj v moderním světě tvořena, a ne získávána. V 18. století byl zahraniční obchod urychlován honbou za exotickým kořením a novými zdroji nerostného bohatství a surovin. V tomto období byla komparativní výhoda (tradiční pojetí) determinována klimatickými podmínkami a zdroji nerostného bohatství, a tedy málo ovlivňována lidskou činností. V dnešním pojetí lze komparativní výhodu získat pomocí inovací a rozvojem nových technologií, a ty jsou ovlivňovány lidskou činností a inovační politikou.

A právě základy širšího pojetí komparativních výhod položil již Lafay (1992, p. 210). Poukázal na různé ekonomické podmínky, na základě kterých lze utvářet komparativní výhody jednotlivých zemí v konkrétních oborech. Těmito podmínkami jsou například:

- ▶ příhodné zdroje nerostného bohatství v daném teritoriu,
- ▶ nižší relativní náklady díky výběru takových odvětví, které nejlépe odpovídají makroekonomickým podmínkám země,

- ▶ nižší relativní náklady získané inovacemi produkčních procesů na mikroekonomické úrovni,
- ▶ tvorba a zavádění nových produktů na mikroekonomické úrovni.

Pokud chceme koncept komparativních výhod použít k analytickému měření exportních kompetencí dané země, je nutné definovat, jakým způsobem měřit komparativní výhody a jaký je jejich vztah k teoretickému modelu. Tuto problematiku shrnul ve své studii Ballance et al. (1987) do jednoduchého schématu:

$$EC \rightarrow CA \rightarrow TPC \rightarrow RCA.$$

Různé ekonomické podmínky (EC) jednotlivých zemí světa utvářejí jejich strukturu komparativních výhod (CA), která kopíruje strukturu mezinárodního obchodu, produkce a spotřeby (TPC). Ekonomické teorie se vlastně snaží vysvětlit vztah mezi EC, CA a TPC. Jinými slovy se snaží přijít na to, jaké ekonomické podmínky determinují vznik komparativní výhody, a tedy predispozice pro export daného výrobku. Pro výpočet odhalené komparativní výhody (RCA) by tedy bylo vhodné najít takové proměnné, které determinují komparativní výhody (CA) a korespondují s ekonomickými teoriemi o zahraničním obchodu. U komparativních výhod nejsou však proměnné často snadno vyčíslitelné. Proto je vhodné se přiklonit k druhé nejlepší variantě a použít ex-post data o zahraničním obchodu.

První, a dosud jeden z nejpoužívanějších indexů, který pomocí exportních ex-post dat vyčísluje odhalenou komparativní výhodu (RCA), prezentoval ve své práci Balassa:

$$BI(c, i) = \frac{\frac{x(c, i)}{\sum_i x(c, i)}}{\frac{\sum_c x(c, i)}{\sum_{c, i} x(c, i)}}$$

kde $x(c, i)$ je množství exportu položky i ze země c . BI je větší než 1, pokud je podíl exportu tohoto produktu na celkovém exportu země větší než podíl světového exportu produktu i na celkovém světovém exportu. Index BI tak umožňuje říci, zda je vybraný produkt z dané země vyvážen efektivně (daná země vykazuje pro tento produkt odhalenou komparativní výhodu), či neefektivně (země v tomto produktu vykazuje odhalenou komparativní nevýhodu (pokud je BI větší než 1, jde o efektivní export, pokud BI je menší než 1, vývoz tohoto produktu je neefektivní)). Hodnoty BI indexu tak mohou nabývat hodnot od nuly do nekonečna s neutrálním bodem, kdy se RCA mění z nevýhody na výhody, rovno 1.

Z výpočtu indexů RCA chceme usuzovat následující:

- ▶ konkrétní země vykazuje v daném výrobku odhalenou komparativní výhodu či nevýhodu,
- ▶ srovnávat výhody jednotlivých komodit v dané zemi, či výhody dané komodity napříč jednotlivými zeměmi,
- ▶ sledovat vývoj komparativních výhod v čase.

Pro náš úkol je především potřeba umět určit, zda konkrétní země v daném výrobku vykazuje odhalenou komparativní výhodu, či nikoliv. Bylo by však vhodné i monitorovat vývoj komparativních výhod v čase. V takovém případě existuje vhodnější index než výše uvedený BI. Jeho problémem je totiž to, že

střední hodnota tohoto indexu (počítané komparativní výhody pro danou zemi) není časově invariantní. Tuto podmínku splňuje námi dále používaný Lafayův index.

$$LFI(c, i) = 10000 \left(\frac{x_{c,i} - m_{c,i}}{x_{c,i} + m_{c,i}} - \frac{\sum_i (x_{c,i} - m_{c,i})}{\sum_i (x_{c,i} + m_{c,i})} \right) \frac{x_{c,i} + m_{c,i}}{\sum_i (x_{c,i} + m_{c,i})}$$

Značení je zde použito stejné jako u BI indexu, $m_{c,i}$ označuje import položky i do země c .

Lafayův index LFI mezinárodní specializace vyčísluje komparativní výhodu země pro konkrétní produkt tak, že porovnává podíl obchodní bilance na obratu dané položky s podílem celkové obchodní bilance na obratu země. Vahou zde pak je podíl obratu této položky na celkovém obratu obchodu.

Střední hodnota LFI indexu je rovna nule a je časově invariantní. Lze tedy porovnávat strukturu zahraničního obchodu dané země v čase.

$$\sum_i LFI(c, i) = 0$$

Neutrálním bodem je v tomto případě 0 a záporné hodnoty LFI indexu znamenají odhalenou komparativní nevýhodu položky pro danou zemi a kladné hodnoty odhalenou komparativní výhodu. Z předchozích tvrzení vyplývá, že LFI index neměří komparativní výhodu ve vztahu k jiným zemím, ale ukazuje komparativní výhodu vzhledem k celkové struktuře obchodu dané země. Proto kladné hodnoty LFI ukazují komparativní výhodu v tom smyslu, že poukazují na stupeň specializace dané položky (tedy daného produktu). Právě z tohoto důvodu byl pro měření exportních kompetencí ČR zvolen LFI index.

Výběr potenciálních trhů

V předchozí kapitole jsme se zabývali tím, jak najít a měřit exportní kompetence ČR. První možností, jak filtrovat položky pro jednotlivé trhy, je ta, že vybereme komodity, ve kterých vykazuje ČR odhalenou komparativní výhodu a partner komparativní nevýhodu. To však není jedinou podmínkou výběru cílového trhu. Musíme si položit další dvě základní otázky. Za prvé se ptáme, zda je daný výrobek na konkrétním trhu již zavedený (to znamená, že jeho podíl na cílovém trhu odpovídá českým kompetencím - v tom případě již naplnil svůj exportní potenciál), nebo je jeho podíl zanedbatelný (v takovém případě by se výrobek mohl jevit jako exportně vhodný). Za druhé se díváme na dynamiku trhu (jakým způsobem se vyvíjí import výrobku do partnerské země).

Je tedy zřejmé, že pro statistické určení globální mapy oborových příležitostí - výběr exportně vhodných komodit pro jednotlivé země - je nutné vyčíslit růstové a podílové indexy. K tomu lze opět využít ex-post dat o zahraničním obchodu. Na tomto místě si musíme uvědomit, že v případě sledování dynamiky trhu jde o prolongaci trendu, který může kopírovat hospodářský cyklus v daném odvětví. Pokud předpokládáme, že délka hospodářského cyklu může být 7-8 let a chceme odhadovat vývoj na další zhruba dva

roky, je vhodné použít časovou řadu od roku 2011–2012 až po nejaktuálněji dostupná data (2014–2015). Pro výpočet podílu na trhu lze použít nejaktuálnější data.

Pokud sledujeme vývoj importu dané položky do konkrétní země (růstový index), pak chceme, aby tempo růstu ve sledovaném období nezpomalovalo. Tedy, abychom se v rámci hospodářského cyklu odráželi ode dna, nebo byli v počínající fázi expanze. Pokud se podíváme na podíl exportu dané položky z ČR do partnerské země k celkovému importu položky partnerské země, pak příležitost vidíme tam, kde je tento podíl dvojnásobně nižší než podíl českého exportu položky na celosvětovém exportu vybrané položky. Tyto indexy lze definovat následovně.

Dynamika růstu cílového trhu:

$$MG(c, i) = \prod_{t=2}^n \left(\frac{m_{t,c,i}}{m_{t-1,c,i}} \right)^{\frac{1}{n-1}}$$

Podíl českého exportu položky v partnerské zemi:

$$BMR(\text{ČR} \rightarrow c, i) = \frac{x_{\text{ČR} \rightarrow c, i}}{m_{c, i}}$$

Podíl českého exportu položky na celosvětovém trhu:

$$GMR(c, i) = \frac{x_{c, i}}{\sum_c x_{c, i}}$$

Zde t značí časové období a $x_{\text{ČR} \rightarrow c, i}$ bilaterální export položky i z ČR do partnerské země c .

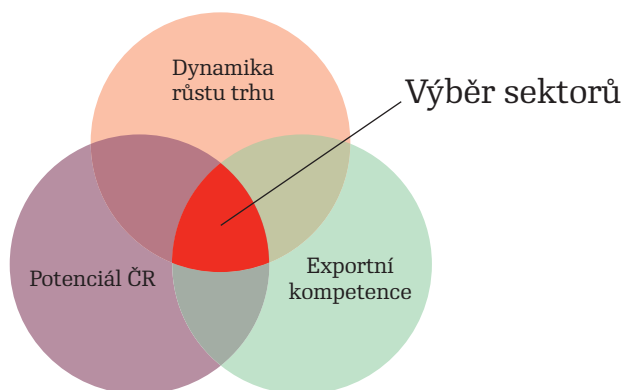
V další kapitole uvádíme konkrétní příklad využití výše popsané teorie k nalezení položek globální mapy oborových příležitostí.

Příklad výběru exportně zajímavých položek pro konkrétní teritoria

Na následujícím příkladu bude vysvětlen princip výběru potenciálně prioritních sektorů. Nejdříve je nutné zmínit, že cílem není vybrat sektory, které již mají na cílovém trhu silnou pozici. Naopak, vyhledáváme ty položky, které se ještě na tomto trhu neuplatnily, ale vzhledem ke schopnostem a kapacitám českého exportu a struktuře a síle místního trhu tento potenciál mají. Data zahraničního obchodu (importy a exporty) jsou získávána z databáze OSN - UN Comtrade. Zde však bude metodika vysvětlena na ilustrativním příkladu. V ukázce předpokládáme, že světový obchod je tvořen položkami A, B, C, D a E.

Výsledný seznam potenciálně prioritních položek tedy získáme na základě průniku tří podmínek:

1. dynamika růstu cílového trhu;
2. síla a potenciál ČR ve světovém měřítku;
3. exportní kompetence ČR a cílového trhu dle Lafayových indexů.

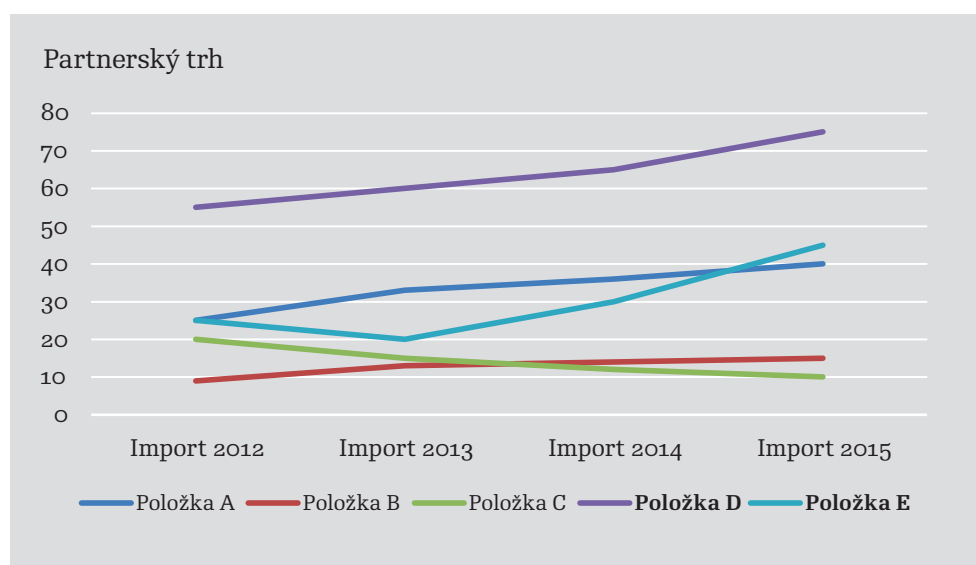
Obrázek 1: Výběr potenciálně prioritních sektorů/položek

Dynamika růstu partnerského trhu

Zde se díváme pouze na vývoj importů jednotlivých položek na místním trhu partnera. Zde hledáme takové položky, které mají **minimálně 10% meziroční růst importu** na daném trhu v letech 2012–2015. Také chceme, aby nedocházelo k saturaci růstu importů. To znamená, že vybíráme pouze takové komodity, jejichž růst importů byl v letech 2013–2015 rychlejší než mezi lety 2012–2014. Růsty importů jsou počítány jako geometrický průměr. Ilustrativní výsledky uvádí následující tabulka.

Partner	Import 2012	Import 2013	Import 2014	Import 2015	Růst 2012-2014	Růst 2013-2015
Položka A	25	33	36	40	20,00%	10,10%
Položka B	9	13	14	15	24,72%	7,42%
Položka C	20	15	12	10	-22,54%	-18,35%
Položka D	55	60	65	75	8,71%	11,80%
Položka E	25	20	30	45	9,54%	50,00%

Tabulka 1: Růst importů jednotlivých položek na partnerském trhu

Graf 1: Vývoj importů jednotlivých položek na partnerský trh

Z předložených výpočtů je vidět, že podmínkám odpovídají položky **D** a **E**.

Potenciál ČR

V tomto bodě jsou vybírány položky, které na místním trhu nenaplnují předpokládaný exportní potenciál ČR. To znamená, že podíl českého exportu dané položky na partnerském trhu je více než **dvojnásobně menší** oproti tomuto podílu na světovém trhu. Konkrétní příklad opět uvádí následující tabulka.

Partner	Světový export 2015	Export ČR 2015	Světový podíl ČR	Import partnera 2015	Import partnera z ČR 2015	Podíl ČR na partnerském trhu	Porovnání světového a místního podílu
Položka A	1 000	100	10,00%	40	5,0	12,50%	0,8
Položka B	660	30	4,55%	15	0,2	1,33%	3,4
Položka C	800	40	5,00%	10	1,0	10,00%	0,5
Položka D	1 250	150	12,00%	75	3,0	4,00%	3,0
Položka E	400	60	15,00%	45	2,0	4,44%	3,4

Tabulka 2: Porovnání světového podílu českého exportu a podílu českého exportu na partnerský trh v jednotlivých položkách

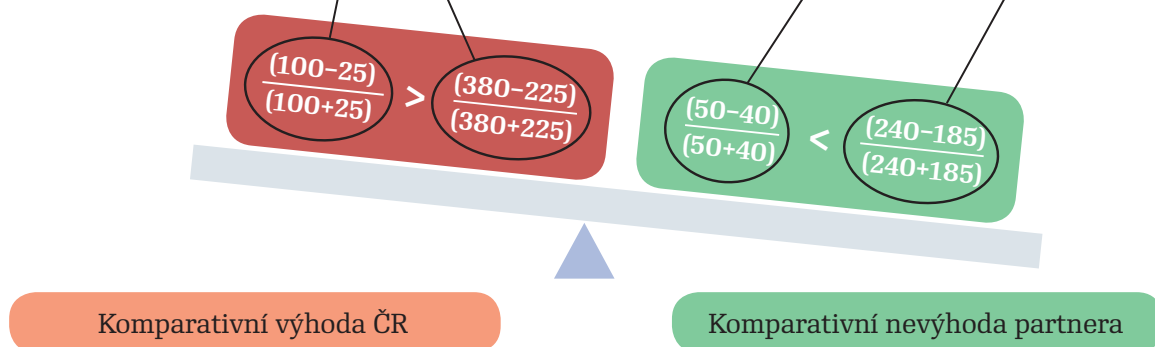
Položky **B**, **D** a **E** nenaplnují předpokládaný exportní potenciál ČR. Český podíl na světovém exportu položky B je 3,4 krát větší než český podíl na místním trhu, u položky D jde o 3 násobek a u položky E o 3,4 násobek.

Exportní kompetence

Exportní kompetence dané země v našem přístupu měříme pomocí komparativních výhod jednotlivých položek vyjádřených Lafayovým indexem. Řekněme, že exportér má komparativní výhodu v položce A, pokud podíl jeho čistého exportu položky A na obratu položky A je větší než podíl jeho celkového čistého exportu na obratu ZO. V opačném případě položka A vykazuje komparativní nevýhodu. Zajímají nás tedy takové položky, ve kterých existuje prokazatelná komparativní výhoda pro ČR a zároveň prokazatelná komparativní nevýhoda importéra.

Tabulka 3: Výpočet komparativních výhod jednotlivých položek pro ČR a partnera

ČR	Export 2015	Import 2015	Podíl	Výhoda/ nevýhoda	Partner	Export 2015	Import 2015	Podíl	Výhoda/ nevýhoda
Položka A	100	25	0,60	V	Položka A	50	40	0,11	N
Položka B	30	20	0,20	N	Položka B	35	15	0,40	V
Položka C	40	60	-0,20	N	Položka C	40	10	0,60	V
Položka D	150	90	0,25	N	Položka D	90	75	0,09	N
Položka E	60	30	0,33	V	Položka E	25	45	-0,29	N
Celkem	380	225	0,26		Celkem	240	185	0,13	

Obrázek 2: Schéma výpočtu k tabulce 3

Z výpočtů je zřejmé, že komparativní výhodu ČR a zároveň nevýhodu partnera vykazují položky **A** a **E**.

Průnik a závěrečný seznam

Do konečného výběru sektorů/položek zahrneme pouze ty, které splňují všechny tři podmínky. První podmínkou prošly položky D, E, druhou pak B, D, E, a třetí A, E. To znamená, že do konečného seznamu potenciálně prioritních položek pro partnera by byla zařazena pouze položka **E**.

Zapojení soukromého sektoru do zahraniční rozvojové spolupráce

Podnikatelské subjekty mají k dispozici následující dvě možnosti pro zapojení do projektů Zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS).

Česká rozvojová agentura (ČRA) pravidelně vypisuje výběrová řízení na dodavatele služeb, zboží či stavebních prací v rámci dvoustranných projektů v prioritních zemích Zahraniční rozvojové spolupráce ČR. V roce 2017 se realizovalo 105 veřejných zakázek v celkovém objemu 151,8 mil. CZK.

Dalším nástrojem jsou dotace v režimu „de minimis“ pro podnikatele. V roce 2017 vyhlásila Česká rozvojová agentura dvě výzvy pro dotační titul Program rozvojového partnerství pro soukromý sektor (dále „Program B2B“).

Cílem dotačního titulu je zvýšení zapojení soukromého sektoru do naplňování cílů Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky a cílů udržitelného rozvoje. Díky vyšší míře poskytnutého spolufinancování dochází ke snížení rizika vstupu českých firem na rozvojové trhy. Měřitelnými indikátory jsou nově vytvořená pracovní místa, zapojení místních producentů do hodnotových řetězců, přenos know-how a technologií k navyšování odborných znalostí a kapacit, udržitelnost partnerství v delším časovém horizontu a úspěšné financování technických řešení.

Program B2B se dělí na fázi přípravy a fázi realizace. Fáze přípravy byla otevřena pro všechny rozvojové země a byla určena pro průzkum nového trhu a vypracování podnikatelského plánu či studie proveditelnosti. Ve fázi realizace byly projekty implementovány v prioritních zemích Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, které byly schváleny usnesením vlády ČR č. 366 z roku 2010 o koncepci Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017.

Do Programu B2B se mohly prostřednictvím veřejného dotačního výběrového řízení hlásit pouze české podnikatelské subjekty, přičemž v roce 2017 byly podpořeny projekty za více než 27 mil. CZK.

V listopadu 2017 pak bylo vyhlášeno nové kolo Programu B2B, který je nadále rozdělen na fázi přípravy, kam patří „studie proveditelnosti“ a „podnikatelský plán“, který umožňuje zmapovat rizika vstupu na trh a najít si partnera. Maximální výše dotace ve fázi přípravy byla snížena na 250 tis. CZK při 50% spolufinancování. Maximální výše dotace ve fázi realizace byla zachována na 5 mil. CZK a nově také otevřena pro všechny rozvojové země podle klasifikace OECD/DAC. Podmínky programu stanovuje metodika a text vyhlášení výběrového řízení pro příslušný rok. V rámci Programu B2B se Česká rozvojová agentura snaží oslovovat především malé a střední podniky (inovativní

start-upy, zkušené firmy či jednotlivé podnikatele) přes média, veletrhy, či účasti na podnikatelských seminářích. Mezi hlavní události, na kterých se v rámci těchto aktivit prezentovala, byly Mezinárodní strojírenský veletrh v Brně, účast na mnoha exportních seminářích organizovaných MZV či agenturou Czechtrade, či každoroční veřejný seminář Programu B2B pro firmy na Ministerstvu zahraničních věcí, kterého se zúčastnilo více jak 100 podnikatelů.

Vzhledem k tomu, že Program operuje v rozvojových zemích, předpokládá zdroje financování podnikatelských řešení ve velké míře od mezinárodních finančních institucí či od investorů. V loňském roce bylo podpořeno celkem 58 projektových námětů jak v prioritních zemích Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky, tak také v rozvojových zemích obecně. Díky těmto projektům měly české firmy možnost zmapovat tržní potenciál cílových zemí, informovat o svých produktech a technologických řešeních, nalézt nové partnery a vyškolit pracovní sílu. Možné využití studií pro následné zapojení českých subjektů do fondů vnější spolupráce EU je poté na rozhodnutí českých realizátorů.

Česká rozvojová agentura byla v roce 2017 úspěšně akreditována Evropskou komisí pro výkon tzv. delegované spolupráce, což rovněž umožní rozšířit spektrum finančních zdrojů pro rozvojové projekty o další možnosti.

Nově nabízí Česká rozvojová agentura službu č. 16 v rámci Klientského centra pro export s názvem Podpora při zapojení do projektů české a mezinárodní rozvojové spolupráce (bezplatné konzultace pro české firmy).

Informace o Exportní garanční a pojišťovací společnosti, a. s.

Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. (EGAP) nabízí exportérům širokou podporu při jejich vývozních aktivitách. Zaměřuje se na tržně nepojistitelná politická a komerční rizika spojená s financováním vývozu zboží, služeb a investic z České republiky. Posláním EGAP je podpořit každý smysluplný vývozní projekt s českým podílem ve výši alespoň 50 %, který by bez pojištění nemohl být realizován. Základní typy poskytovaného pojištění jsou:

B	pojištění krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru (splatnosti do 2 let);
Bf	pojištění bankou financovaného krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru;
C	pojištění střednědobého a dlouhodobého vývozního dodavatelského úvěru;
Cf	pojištění bankou financovaného střednědobého a dlouhodobého vývozního dodavatelského úvěru;
D	pojištění vývozního odběratelského úvěru;
E	pojištění akreditivu;
F	pojištění úvěru na předexportní financování výroby;
I	pojištění investic českých právnických osob v zahraničí;
If	pojištění úvěru na financování investic českých právnických osob v zahraničí;
V	pojištění proti riziku nemožnosti splnění smlouvy o vývozu (tzv. výrobního rizika);
Z	pojištění bankovní záruky vystavené v souvislosti s exportním kontraktem.

Exportní garanční a pojišťovací společnost pojišťuje financování vývozu nejen energetických, strojních a technologických zařízení, investičních celků, dopravních staveb a investic, ale i zemědělských a potravinářských produktů. Jedná se především o vývoz a investice do zemí, kde politické, ekonomické a právní prostředí přináší větší míru nejistoty a vyšší riziko nezaplacení na straně kupujících. EGAP spolupracuje se všemi bankami na českém trhu. Díky tomu je financování dostupné pro širokou řadu vývozců.

EGAP pojišťuje exportérům riziko nezaplacení faktur již od 100 tis. CZK. Většinu pojistných produktů využívají i malé a střední podniky. Speciálně pro

ně je určena velmi zjednodušená verze pojištění předexportních úvěrů a bankovních záruk, která značně urychluje celý proces pojištění a snižuje administrativní náročnost.

Podmínky pojištění se odvíjejí od rizikovosti země, do které vývoz směřuje a od kredibility dlužníka, jehož platební schopnost je předmětem pojištění. Rizikovost je určena na základě kategorií OECD (viz také <http://www.egap.cz/informace/klasifikace-zemi/index.php>). U rizikové kategorie 0 (například země EU, USA, Nový Zéland) lze pojistit jen vývoz se splatností nad 2 roky. U ostatních zemí kategorie 1-7 toto omezení splatnosti není.

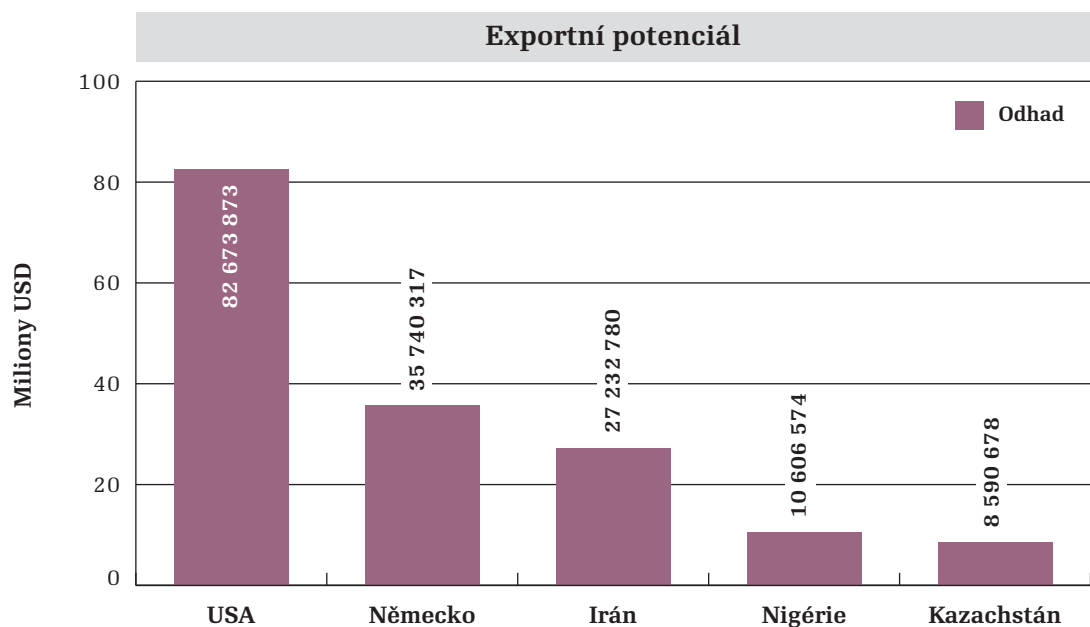
Pro bližší informace navštivte www.egap.cz nebo se informujte na info@egap.cz.

Automobilový průmysl

Automobilový průmysl představuje příležitosti pro české exportéry celkem ve 46 státech světa. Mezi nejčtenější položky tvořící exportní příležitost patří osobní automobily, dále automobily pro přepravu více jak deseti osob, části a součásti motorových vozidel a pneumatiky. Nejširší dovozní spektrum nalezneme v Íránu.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

BRAZÍLIE

Brazílie je automobilová velmoc, jež v posledních letech vyrábí mezi 2,5 a 3,75 mil. motorových vozidel ročně, z čehož jde přibližně pětina na export. Globální automobilky působící v zemi již patří mezi tradiční odběratele českých dodavatelských firem, nicméně vzhledem k nástupu nových modelových řad a postupnému rozšiřování výrobního portfolia domácích výrobců tento obor jednoznačně patří mezi perspektivní z hlediska českého exportu i do budoucna.

BULHARSKO

Se zvyšováním koupěschopnosti obyvatel roste počet prodaných nových automobilů (růst o 18,1 % v r. 2017). Tento trh je však zatím relativně velmi slabý (přes 31 tis. automobilů v roce 2017). Vzhledem k vysoce převládajícímu dovozu ojetých automobilů a vysokému průměrnému stáří vozů je v zemi vysoká poptávka po náhradních dílech. Bulharské instituce se snaží o podporu rozvoje automobilového průmyslu v zemi, který se rozvíjí rychlým tempem, nejde však o montáž finálních automobilů. Vyrábí zde především zahraniční subdodavatelé pro výrobce v západní Evropě. Nadále je vysoká potřeba obnovy vozového parku veřejné dopravy (autobusy, tramvaje). Řada měst zvažuje i investice do ekologické veřejné dopravy (např. elektrobusů).

ETIOPIE

Nový osobní vůz může být v Etiopii zatížen daní až do výše 200 %. To se odráží i v nízkém počtu ročně nově registrovaných vozů. Domácí poptávka po nových vozech nicméně dlouhodobě roste, mj. i v souvislosti s rostoucím počtem obyvatel, kteří si takto drahý nový vůz mohou dovolit. V roce 2016 v Etiopii otevřel montážní závod první evropský výrobce – Peugeot – s předpokládanou roční výrobou 1 200 vozidel. Etiopie má při své lidnatosti cca 100 milionů obyvatel registrováno pouhých 90 tis. osobních automobilů. Aktuálně se v zemi montuje 2 tis. vozidel ročně. Vzhledem k množství probíhajících infrastrukturních projektů a expanzi ve stavebnictví existuje vysoká poptávka po nákladních automobilech. Dominantní postavení na trhu mají čínští a indičtí dodavatelé (Sinotruck, Tata). Jsou zde zastoupeny i evropské firmy (Iveco, Scania), které ovšem často mají své výrobní závody opět v Číně. Pro potenciálního českého dodavatele bude proto klíčové nabídnout zaváděcí cenu pro vstup na trh a zajistit potřebné servisní zázemí. Vozidla budou muset být rovněž upravena pro místní podmínky (nadmořská výška, prašnost).

FRANCIE

Automobilový sektor byl v roce 2017 tahounem průmyslové výroby ve Francii a rostoucí počet registrací nových vozů ve Francii naznačuje, že bude růst i v následujících letech. Poptávka po zahraničních subdodávkách do automobilového průmyslu rostla v roce 2017 sedmiprocentním tempem a automobilový průmysl byl tak nejdynamičtěji rostoucím odvětvím z hlediska subdodávek obecně. Úspěch francouzského automobilového průmyslu mj. dokazuje i to, že koncern Renault-Nissan-Mitsubishi se stal v roce 2017 největším automobilovým koncernem na světě s 10,6 miliony prodaných vozů.

Koncern PSA plánuje do roku 2020 přechod na novou generaci modulárních platform, hodlá navýšit podíl subdodávek (ze současných 60 %) a změnit dodavatelský systém. V této souvislosti se otevírá

příležitost pro české firmy zapojit se do nově vznikajícího řetězce subdodavatelů pro PSA a navázat nová partnerství s francouzskými strojírenskými firmami v tomto oboru. Novinkou, která může zamíchat kartami na evropském trhu automobilových subdodávek, je koupě automobilky Opel koncernem PSA začátkem roku 2017. Automobilka PSA je stále ambicióznější na poli výzkumu a vývoje – do roku 2025 chce vyrábět pouze elektromobily a do roku 2030 přijít s funkčním systémem autonomního řízení.

GHANA

Dovoz nových automobilů do Ghany každoročně roste o 10 %, v roce 2017 se jich dovezlo okolo 180 tis. Současně po ghanských silnicích jezdí velký počet dovezených ojetých aut, u kterých existuje značná poptávka po nových částech či příslušenství.

GRUZIE

Zvyšující se koupěschopnost obyvatelstva (převážně v Tbilisi) má za důsledek poptávku po zahraničních vozech. Automobily českého exportu jsou v zemi vnímány především jako auta pro policii a státní instituce. Přesto však existuje prostor pro úspěch českých automobilů i mezi širokou veřejností z důvodu vysoké kvality a přiměřené ceny. Záleží tedy především na vhodně zvolené reklamě. Gruzie nenabízí žádné možnosti pro uplatnění dodavatelských firem v automobilovém průmyslu, neboť se v zemi nenačází žádný výrobní závod automobilů. Velké možnosti jsou v oblasti vývozu nákladních vozidel. Stáří v Gruzii používaných nákladních aut často dosahuje i 60 let a více. Vzhledem k různým tendrům (často financovaným zahraničními donory) jsou poptávána i speciální vozidla (sanitky, hasičské vozy atd.).

CHORVATSKO

Prodej osobních vozidel vykazuje v posledních letech růstový trend. Obliba české automobilové značky je v Chorvatsku stabilní a silná. České automobily mají v posledních několika letech druhý největší podíl (cca 10 %) z prodejů nových vozů a tento podíl má tendenci se zvyšovat. Rostoucí poptávka existuje i po náhradních dílech, poskytování poradenství a servisu.

CHILE

Tento sektor je dlouhodobě úspěšným odvětvím českého exportu. V oblasti vývozu osobních vozů ukázal rok 2016 zvýšení aktivit místních zástupců. V konečné struktuře exportu České republiky do Chile za rok 2017 skončily osobní vozy na čtvrtém nejuspěšnějším místě, a jakožto první vývozní položka po energetice. To ukazuje, že osobní vozy jsou a nadále (nákup motorových vozidel v roce 2017 vzrostl o 18,1 % oproti roku 2016) budou jednou z nosných oblastí českého exportu do Chile. V roce 2018 se očekává další prudké zvýšení poptávky.

Nadále existují možnosti investic v oblasti jeřábů, je však nutné počítat s konkurencí z Asie, USA i Evropy. V oblasti motocyklů (především malé kubatury) existuje na chilském trhu silná konkurence v podobě čínské produkce.

INDIE

V uplynulém finančním roce (duben 2016 až březen 2017) dosáhla celková roční výroba všech vozidel v Indii 25 314 460. Indický trh je charakterizován drtivou převahou prodejů dvoukolových vozidel, osobní automobily mají na výrobě podíl 13 %. Odhaduje se, že do roku 2020 bude automobilový průmysl v Indii třetím největším na světě po Číně a USA. Vláda předpokládá, že počet ročně vyrobených osobních

automobilů se do roku 2026 zvýší na trojnásobek: 9,4 milionu kusů. Indie nabízí českým výrobcům zajímavé příležitosti. Zvyšuje se koupěschopná poptávka, ale zároveň se tato poptávka postupně kultivuje směrem ke kvalitě odpovídající našim, evropským standardům. To často nutí indické podnikatele hledat v Evropě dodavatele, subdodavatele a nebo partnery s odpovídajícími technologiemi pro výrobní kooperaci. Automobilový průmysl je dlouhodobě tahounem českých exportů do Indie, nicméně potenciál pro další růst a pro další pronikání českých výrobců na indický trh tu bezpochyby stále je.

IRÁK

Byla zaznamenána poptávka po osobních i užitkových vozech zejména do oblasti Basry.

ÍRÁN

V automobilovém průmyslu došlo k rapidnímu nárůstu domácí výroby vozidel. Tento 40,7% meziroční nárůst znamenal produkci 1,25 mil. automobilů v roce 2016. První tři místa v produkci automobilů již tradičně zaznamenaly automobilky Iran Khodro, Saipa Group a Kerman Motor. Největší meziroční nárůst zaznamenala výroba / montáž autobusů (81,7 %), minivanů (45,1 %), nákladních automobilů (18,1 %), osobních automobilů (17,5 %) a užitkových vozů (5,7 %).

Stále platí omezení pro dovoz vozů o výkonu větším než 2,5l, dražším než 40 tis. USD a úplný zákaz dovozu automobilů vyráběných či montovaných v USA, ať již jde o americkou či zahraniční firmu.

Kromě již zahraniční „stálice“ na íránském trhu, tedy společnosti PSA Peugeot Citroën (43% podíl na íránském trhu), jsou v Íránu montovány značky/modely Geely, China Brilliance, Hyundai, KIA, JAC, Lifan, Mazda, Mitsubishi, MVM, Sandero, Scania, Toyota, Volex, Volvo.

Nadále, s ohledem na velké znečištění životního prostředí převážně ve velkých městech jako je Teherán, Mašhad, Esfahán a Šíráz, trvají tlaky na výměnu vozů MHD v těchto městech s přechodem na alternativní pohon. Jen v Teheránu je třeba obměnit cca 45 % ze současných 6 500 autobusů a dokoupit více jak 2 500 dalších vozů. K tomu se váže i požadavek na obměnu zásobovacích nákladních či užitkových automobilů neboť jejichž průměrné stáří je kolem 16 roků a nesplňují tedy nové emisní požadavky na EURO 4.

IRSKO

Irsko zaznamenalo v roce 2017 meziroční pokles prodeje nových aut o 10,4 % (prodáno 131 356 vozů). Ovšem hodnota dovozu ojetých vozů narostla v roce 2017 o 29,52 % (93 454, nejčastěji z Velké Británie díky dopadu brexitu na kurz EUR/GBP a také možnosti podstatně širšího výběru vozidel), přesto se celkový počet nových registrací snížil. V posledních třech letech dochází v Irsku (převážně u maloročníků) ke zvýšení nákupů nových i již užívaných traktorů (především z Velké Británie). Kategorie zemědělských strojů a jejich součástí rozhodně patří mezi zajímavé obchodní příležitosti.

ISLAND

Z titulu evropské země s nejnižší hustotou zalidnění je vlastnictví auta pro Islandčany praktickou nezbytností. Počet aut zaregistrovaných k provozu na ostrově mírně převyšuje celkové množství obyvatel. Pokračující ekonomický vzestup Islandu znamená rostoucí kupní sílu domácností, které poptávají robustní vozidla s vysokým stupněm výbavy a komfortu. Na opačné straně stojí autopůjčovny na Islandu, které provozují 25 tis. osobních vozů převážně v segmentu malých automobilů. Automobilky v České republice mohou pokrýt obě části spektra poptávky po nových automobilech, ale také dodávat vozidla pro městskou hromadnou dopravu a pro nákladní dopravu, jakož i náhradní díly a příslušenství k nim (pneumatiky).

ITÁLIE

Jedná se o jeden z tahounů italské ekonomiky, prodej osobních vozů zaznamenává v posledním období výrazný růst v souvislosti s nastartovaným ekonomickým oživením a právě automobilový průmysl je symbolem růstu italského hospodářství. Výroba a vývoz již dosáhly předkrizových čísel a dále rostou. Roste však také domácí poptávka, počty nově imatrikovaných vozidel se v roce 2017 zvýšily o 7,9 %. Jedná se současně o nejvýznamnější položku českého vývozu, která má na základě výše uvedeného trendu potenciál do budoucna dále růst. Italská automobilka Fiat sice dnes vyrábí většinu své produkce mimo Itálii, ale výrobu dražších a luxusních vozů chce v Itálii ponechat. Růst by znovu mohl i vývoz autobusů, jejichž výroba se v Itálii potýká s problémy, nebo byla přesunuta do zahraničí, nicméně roste i tlak na zavádění alternativních pohonů autobusů.

IZRAEL

Českému exportu automobilů do Izraele se daří. V roce 2017 vzrostl vývoz motorových vozidel z ČR do Izraele o 6 % na 14,4 mld. CZK. Zatímco Jižní Koreji patří v počtu nových registrací první místo (16 %), ČR je s tržním podílem 14 % na třetím místě, v těsném závěsu za Japonskem (15 %). Pro srovnání tržní podíl Německa a Velké Británie poklesl k pěti procentům. Tradiční automobilové velmoci, které před několika lety dominovaly zdejšímu trhu s osobními motorovými vozidly, byly z předních pozic zcela vytlačeny ČR, Tureckem, Slovenskem a Maďarskem. Vozidla vyrobená v ČR a na Slovensku představují nyní téměř čtvrtinu izraelského automobilového trhu.

JORDÁNSKO

Obměna vozidel je relativně rychlá. Na trhu, zejména v hlavním městě Ammánu, je vidět příliš málo ojetých vozidel. U osobních motorových vozidel byla zaznamenána zvyšující se poptávka.

KANADA

Kanadský automobilový průmysl vyrábí lehká užitková vozidla (osobní automobily, dodávky), těžká nákladní vozidla (nákladní automobily, kamiony, autobusy, školní autobusy, vojenské vozy) a širokou škálu částí, součástí a systémů používaných v automobilech. Automobilový průmysl je největším dovozním sektorem v Kanadě, který je však vysoce závislý na trhu USA. Obchodní vazby mezi USA a Kanadou v tomto sektoru jsou v současné době do určité míry „ohroženy“ re-negociací NAFTA. V případě zrušení NAFTA se odvětví může více otevřít evropskému trhu. Centrem výroby automobilů je provincie Ontario, vyrábí se zde automobily Fiat, Chrysler, Ford, GMC, Honda nebo Toyota. V provinciích Nova Scotia a Québec se stále více investuje do výzkumu v oblasti elektromobilů se zaměřením na výkonnost baterií, zároveň se investuje i do napájecí infrastruktury. Právě provincie Nova Scotia v roce 2018 spustí provoz mnoha napájecích stanic pro elektromobily, se kterým je spojeno několik výběrových řízení pro dodávku služeb a komponentů.

KATAR

Přes 7% českého exportu do Kataru tvoří od roku 2002 automobily (vozy taxislužby v Doha). V budoucnu by se v souvislosti s plánovaným rozvojem veřejné dopravy mohly uplatnit autobusy. Potenciál mají též nákladní automobily, stavební a speciální technika (čistící a kropící vozy), náhradní díly a pneumatiky.

KOLUMBIE

Roční výroba automobilů v Kolumbii se v posledních 5 letech pohybuje v rozmezí 94–154 tis. vozů, z nich zhruba 13–25 tis. je vyvezeno, většinou do sousedních zemí. V roce 2017 Kolumbie importovala

238 240 vozů, což představuje po třech letech růstu pokles o 6,1 % oproti loňskému roku. Prognózy na rok 2018 hovoří o opětovném nárůstu na 250 tis. vozů. Hlavními dodavateli jsou Korejská republika, Japonsko, USA, Mexiko, Indie, Čína a Ekvádor. Importy z ČR však zdaleka nedosahují možností, které trh nabízí, a to jak u osobních vozů (průměrná cena nově nakupovaného vozu loni činila 17 tis. USD, přičemž průměrné stáří autoparku v Kolumbii je 15 let), tak i nákladních automobilů (především v důlním průmyslu či pro účely armády). Rovněž pro vývozce autosoučástek a komponentů pro automobilový průmysl představuje Kolumbie trh s velkou absorpční schopností. Import nákladních automobilů byl komplikován legislativou (zákon o šrotovním), která však byla v loňském roce novelizací zjednodušena. V roce 2018 vstoupí v účinnost legislativa umožňující v následujících 10 letech bezcelní dovoz elektromobilů, součástek a nabíjecích stanic. Tradiční osobní vozy jsou přitom zatíženy clem až 35 %, DPH 19 % a spotřební daní 8 %. Sektor motocyklů zaznamenal pokles prodeje o 14 %, což však stále představuje na 480 tis. prodaných motocyklů. Nejprodávanější kubaturou je 110–150 cm³ (52 % trhu). Na 94 % prodaných motocyklů se montuje v Kolumbii ze součástek dovezených z Indie a Číny.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Velký potenciál je zde zejména pro ojeté vozy. Nákladní vozidla najdou uplatnění v lesnickém průmyslu či těžbě minerálů, která tvoří 40 % HDP, ale i jako vozy pro vojenské složky státu.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Korejská republika patří mezi nejvýznamnější světové výrobce automobilů a v objemu jejich výroby zaujímá 6. místo na světě. Pro svoji finální výrobu vyhledávají korejští výrobci dopravních prostředků dodavatele kvalitních komponentů za konkurenceschopné ceny. Pro české exportéry jsou zakázky korejských výrobců automobilů perspektivní příležitostí, neboť Česká republika má na korejském trhu pověst vyspělé průmyslové země s dlouholetou tradicí, která nabízí kvalitní výrobky za přijatelnou cenu. Na korejském trhu je též klientela, která vyhledává zahraniční značky automobilů. Nabízí se tak prostor nejen pro subdodávky komponentů a náhradních dílů, ale též pro celky.

KUVAJT

Osobní a nákladní automobily a dopravní technika činí přes 15 % kuvajtských importů a tato položka má stále rostoucí tendenci. Zatímco české osobní automobily na zdejším trhu již zastoupeny jsou, uplatnit by se zde v budoucnu mohly autobusy, nákladní automobily, stavební a speciální technika (čisticí a kropící vozy), náhradní díly k automobilům a pneumatiky.

LITVA

Litevská vláda považuje za jednu z klíčových oblastí dalšího rozvoje i využití EU fondů modernizaci městské dopravy. Ze strukturálních fondů na období 2007–2013 byl zrealizován projekt kombinovaného rozvoje dopravy šetrné k životnímu prostředí v pěti hlavních litevských městech – Vilnius, Kaunas, Klaipėdė, Šiauliai a Panevėžys. Jednalo se o výměnu starých diesellových autobusů vyrobených mezi lety 1983 a 1997 za nové hybridní či CNG vozy. Další prostředky byly alokovány na rozvoj trolejbusové dopravy. Také v novém období 2014–2020 hodlá vláda využít prostředky z fondů EU na dokončení výměny zastaralého vozového parku v MHD, kupř. město Vilnius vyhlásilo v roce 2017 tendr na dodávku 150 nových nízkopodlažních autobusů a 40 nových nízkopodlažních trolejbusů (za cca 15,8 mil. EUR). Město Kaunas pak vyhlásilo v polovině ledna 2018 tendr na dodávku 85 nových nízkopodlažních trolejbusů, náhradních

dílů, služeb a vybavení pro jejich provoz a údržbu s financováním z fondů EU, probíhá zde také modernizace trolejového vedení. Podle agentury Invest Lithuania disponuje země také dynamickým a rychle se rozvíjícím klastrem dodavatelů součástí pro automobilový průmysl (s důrazem na výrobu nákladních vozů a přívěsů).

LOTYŠSKO

V Lotyšsku stále existuje poptávka po automobilech, traktorech, pneumatikách, etc.

MAKEDONIE

Příležitost pro český export představuje především z velké části zastaralý vozový park pro veřejnou i státní hromadnou dopravu (včetně městské, s výjimkou relativně moderních dvoupatrových autobusů ve Skopje). Zastaralé služby veřejné dopravy, chybějící komunikační systémy i signalizační a bezpečnostní zabezpečení hlavně ve vlakové dopravě otvírá velké příležitosti pro české firmy v této oblasti. Nedostatek kvalitních traktorů a malotraktorů v soukromém sektoru nabízí zajímavé příležitosti. Limitujícím faktorem je nedostatek veřejných finančních zdrojů, slabost zemědělských malovýrobců a omezená vládní podpora zaměřená na malé zemědělce. České firmy hledají cestu, jak poskytnout dodavatelský úvěr, ale vše naráží na nízký pojistný rating a neschopnost makedonských partnerů poskytnout vhodné záruky.

MALTA

Osobní automobily patří dlouhodobě k největším položkám českého vývozu na Maltu. V návaznosti na tendenci stabilního růstu dovozu tohoto artiklu v posledních pěti letech (téměř zdvojnásobení dovozu strojů a dopravních zařízení od roku 2012) a dlouhodobě setrvalému ekonomickému růstu země (jeden z nejdynamičtějších v EU, v roce 2015 např. na druhém místě) zůstává položka automobilů dlouhodobě perspektivní.

MAROKO

Za posledních 10 let se Maroko stalo největším výrobcem automobilů v severní Africe a druhým největším producentem v rámci afrického kontinentu. V porovnání s jinými evropskými i africkými konkurenty marocký automobilový průmysl trvale roste, v průměru o 26 % ročně. Expanzi tohoto odvětví, zejména kompletace osobních vozů a jednotlivých součástí, významně napomohlo zejména rozšíření výrobní a montážní jednotky skupiny Renault v severomarockém Tanger-Med. Kromě podpory investic navázaných na tento sektor je věnována pozornost dalšímu rozšiřování subdodavatelských závodů PSA Peugeot-Citroën ve městech Kenitra a Tanger, kde již existují dvě integrované průmyslové zóny. Kromě výhod např. v podobě pětiletého osvobození od daně z podnikání či státního příspěvku na celkové investiční náklady ve výši 10 % Maroko rovněž poskytuje podporu projektům zaměřeným na odborné proškolení pracovních sil (souběžně jsou mj. zakládány státní vzdělávací instituty pro potřeby automobilového průmyslu). Práce na výstavbě automobilky PSA Peugeot ve městě Kenitra začaly v roce 2016, závod by měl být dostavěn a otevřen během roku 2019.

Případnou oborovou příležitostí pro české firmy je zapojení do výstavby nových výrobních a montážních hal (zejména v regionu Tanger-Tétouan-Al Hoceima), subdodávky kabeláže pro osobní automobily, vývoj a výroba kabelových svazků, kabelů a vodičů, automatizované stříhání a frézování, odpláštování kabelů, lisování konektorů a plechů, svazování kabeláže (vnější plášť a měděné oplety), interiérové

vybavení, testování či kontrola; v neposlední řadě také navázání spolupráce s AMICA sdružující marocké výrobce v rámci marockého automobilového průmyslu (včetně účasti českých firem na hlavním veletrhu marocké automobilové výroby s názvem Tanger Automotive City).

MEXIKO

Mexiko je 7. největším výrobcem automobilů na světě a 4. největším exportérem. Většina produkce (75 %) míří do USA. Na mexickém trhu jsou zastoupeny hlavní světové značky. České firmy, především výrobci náhradních dílů, se dostávají se svými produkty do Mexika nejčastěji prostřednictvím nadnárodních společností. Automobilová asociace si je vědomá klíčové role tohoto oboru v mexické ekonomice a vyzývá k posílení dodavatelských řetězců a zapojení nových firem. Konkrétní položky jsou výrobky chemického průmyslu (např. mazadla, rozpouštědla apod.), výrobky průmyslu plastů a gumárenského průmyslu (těsnění, technická pryž, klínové řemeny, pogumované textilie, pneumatiky atd.).

MONGOLSKO

Objevuje se kladný vztah k české automobilové produkci a s pravidelností opakují zájem o dodávky osobních vozů (v řádu 20–30 vozů ročně), autobusů (zde se hovoří o přípravě tendru na nákup až 200 autobusů pro Ulánbátar), motocyklů nižší kubatury a také nákladních vozů pro vojenské účely a pro potřeby v důlním sektoru. V danou chvíli na trhu žádné české vozy reprezentaci nemají. Z evropských vozů má v Mongolsku zastoupení Volkswagen, Mercedes Benz a Land Rover.

NĚMECKO

Automobilový průmysl je v Německu nejdůležitějším průmyslovým odvětvím, které se podílí více než 40 % na celkovém exportu i soukromých výdajích na vědu a výzkum. Osobní automobily a díly pro motorová vozidla jsou nejdůležitějšími českými vývozními položkami do Německa s rostoucí tendencí. Prognózy růstu výroby automobilů v zemi kopírují odhady globálního trhu, tj. + 2–3 % (2016), resp. 0,5 % (2017). Predikce obrátu automobilového průmyslu v Německu jsou mírně rostoucí. V rámci inovací a aplikovaného výzkumu v automotive představují priority elektromobilita a hybridní pohony a rovněž digitalizace automotive. V květnu 2016 byla zahájena subvence elektromobilů (kupní prémie, daňové odpisy atd.) pro zahraniční exportéry i německé firmy. Německá města plánují masivní nákupy bezemisních vozidel, zejm. elektrobuses, stejně tak německé automobilky přijaly strategie na elektrifikaci vozových parků a úpravu výroby, mj. vlastní produkci bateriových systémů. V zemi probíhá plošná výstavba dobíjecí infrastruktury.

NIGÉRIE

Veřejnou autobusovou dopravu zavedly nedávno dvě velká města v Nigérii (Lagos a Abuja). Poptávka po veřejné místní i dálkové dopravě díky extrémně hustému provozu ve velkých městech poroste. Vláda vyhlásila tzv. New Automotive Policy, která si klade za cíl omezit dovozy automobilů, oživit místní automobilový a navazující průmysl. Část dílů nebude (alespoň zpočátku) možné vyrobit v Nigérii.

NIZOZEMSKO

Automobilový průmysl Nizozemska představuje kompletní hodnotový řetězec počínaje dodávkami surovin až po dodávky automobilových komponentů. Zahrnuje rovněž široký okruh poskytovatelů služeb ve výzkumu. Sektor se skládá z 300 společností, výzkumných i vzdělávacích institucí. Roční obrat je 17 mld. EUR; hlavní zahraniční odběratel je jako v případě ČR Německo. V Nizozemsku působí jediní dva

finální výrobci – společnosti DAF a VDL NedCar. V posledních letech dochází k významnému růstu počtu osobních automobilů, aktuálním trendem je pak nástup elektromobilů. Existují obchodní příležitosti pro subdodávky výrobního zařízení.

NORSKO

V Norsku se stále razantněji prosazuje trend ekologizace v automobilismu. Od roku 2025 se počítá se zákazem registrace nových vozidel do 3,5t s klasickým pohonem, poté bude možné přihlásit výhradně bezemisní automobily. U užitkových aut limity stanovené dosud nejsou. Vzhledem k tomu, že průměrné stáří vozidel v Norsku činí 8 let, i se sortimentem aut s klasickým pohonem mohou české automobilky v Norsku expandovat. Norové poptávají kvalitní a v náročných klimatických podmínkách odolné vozy s příznivým poměrem vybavení a ceny – typicky rodinné automobily pro sportovně orientované klienty. Velikost vozového parku v Norsku, která více než počet obyvatel odráží rozlehlost jeho území, obnáší trvalou poptávku po kvalitní provozní vybavení (pneumatiky a náhradní díly). Součástí environmentální koncepce v dopravě je zvýšení podílu pravidelné cyklistiky v mixu dopravních prostředků pro každodenní dojíždění za prací. V norských aglomeracích s příznivým terénním profilem se propaguje používání elektrokol, v některých případech i se subvencemi městských rad.

PALESTINA

Na území Palestiny neprobíhá výroba ani montáž osobních, užitkových vozů nebo jiných dopravních prostředků. Výlučným způsobem dopravy je pozemní silniční doprava (není přítomna železnice ani městská/příměstská kolejová doprava). Systém veřejné dopravy je postaven na příměstských taxi a minibusích a meziměstských autobusech (včetně autobusů pro přepravu turistů). Osobní automobilová doprava je primárním způsobem přepravy osob. Vozový park je průběžně obnovován a vedle nových vozů představuje významný trh rovněž segment použitých vozů. Poptávány jsou lehce použité vozy ze zemí EU. Poptávány jsou dále náhradní díly, pneumatiky a další příslušenství pro osobní i užitkové vozy.

POLSKO

Automobilový průmysl je i nadále perspektivním odvětvím pro český export, konkrétně se jedná o příležitosti vývozu osobních automobilů a jiných motorových vozidel a především součástí pro výrobu osobních a nákladních vozidel. V roce 2016 byla v Polsku zprovozněna další továrna společnosti Volkswagen na výrobu užitkového vozu Crafter. V červnu 2017 byl položen základní kámen investice německé společnosti Daimler AG, a tímto začal proces výstavby první továrny na výrobu motorů v Polsku. Jedná se o investici v hodnotě 0,5 mld. EUR, přičemž zahájení výroby ve městě Jawor v Dolním Slezsku je plánováno v roce 2019.

Polsko je teprve na začátku své cesty k elektromobilitě, nicméně záměry vlády v této oblasti jsou velmi ambiciózní. Plán rozvoje elektromobility předpokládá, že do roku 2025 bude na polských silnicích jezdit milion elektromobilů. Do roku 2020 hodlá polská vláda vynaložit na program rozvoje elektromobility až 19 mld. PLN (118 mld. CZK). Dále má být provozováno 14 čerpacích stanic na palivo LNG a polský dopravní sektor tak bude, díky realizaci vládních plánů v této oblasti, čím dál více využívat elektřinu nebo plyn na úkor ropy.

RUSKO

Ruský trh silničních vozidel je jeden z největších v Evropě a ve střednědobém horizontu je perspektivní, a to především z důvodu jeho nízké nasycenosti. Od roku 2017 po předchozím čtyřletém propadu je patrné

oživení růstu prodejů a tento trend by měl pokračovat i v následujících letech. Automobilový průmysl se vyznačuje vysokým stupněm lokalizace, většina produkce se vyrábí a kompletuje v Rusku. Dlouhodobý plán rozvoje ruského automobilového průmyslu do roku 2025 počítá i v nadcházejících letech s finančními impulsy v rámci státních programů. Velmi perspektivní položkou je také segment automobilových komponentů, kde se ale lokalizace výroby stává stále důležitější podmínkou pro úspěšný postup na ruském trhu. Dílčí příležitosti v návaznosti na mírný nárůst prodejů existují i u navýšení dodávek těžkých nákladních vozů, a to zejména nákladních vozů pro vysoce specializované účely, kde se nemůže uplatnit levnější domácí produkce.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

S rozvojem železniční sítě probíhá i rozvoj hromadné dopravy městských aglomerací se zaměřením na kolejovou a autobusovou dopravu. V roce 2012 byl zahájen projekt integrované dopravy Rijádu zahrnující kombinaci 180 km metra a 600 km autobusových linek, hodnota projektu cca 25 mld. USD. Dodavatelé na projekt metra i autobusů (22 linek, 1 200 km, 6 765 zastávek) zde již byli vybráni (metro: 3 konsorcia nadnárodních firem, autobusy – pařížský dopravní podnik, v r. 2016 však prezentována spolupráce s tureckými experty vč. dodávek autobusů). V současné době je ve fázi úvah a základní přípravy dopravní řešení města Džiddy zahrnující kombinaci 108 km povrchového metra (3 linky s 208 vozy) a 750 km autobusových linek (816 autobusů), hodnota projektu cca 12 mld. USD a dopravní řešení města Mekky zahrnující 188 km lehkého metra s 88 stanicemi a 60 km autobusových linek, hodnota projektu 16 mld. USD. V roce 2014 byl schválen projekt integrované dopravy Dammámu ve výši 5 mld. USD zahrnující metro a autobusy, nebyl však zaznamenán další pokrok. S ohledem na momentální nedostatek financí je osud řady projektů nejistý, v současnosti realizované projekty se potýkají se značnými zpožděními plateb ze strany státu (9 měsíců až rok), což přináší sekundární platební neschopnost i do soukromého sektoru. Pokud však dojde ke stabilizaci saúdské ekonomiky, pak je obor jednoznačně perspektivní.

SLOVENSKO

Vývoj slovenské ekonomiky je dlouhodobě svázán s rozvojem automobilového průmyslu. Osobní auta a autodíly budou nadále představovat významné dovozní komodity Slovenské republiky. V zemi budou na konci roku 2018 v provozu již 4 automobilky (Volkswagen, PSA Group, Kia a Jaguar Land Rover). Exportní příležitosti existují pro dodavatele autodílů a příslušenství pro klasická auta se spalovacím motorem, ale i pro elektromobily. Další příležitosti v automobilovém průmyslu nabízí tzv. oběhová ekonomika, a to například lepší management při recyklaci odpadů z výroby aut, větší využívání použitých materiálů, recyklace složitých kompozitních materiálů a lithium-iontových autobaterií, zvýšení kapacity autobaterií.

SLOVINSKO

Slovinsko se nachází ve fázi modernizace automobilové dopravy, což se projevuje zvýšenou poptávkou po vyprošťovacích automobilech, jeřábových automobilech, požárních automobilech, nákladních automobilech s míchačkou na beton, zametacích automobilech, kropicích automobilech aj. Opomenout nelze ani modernizaci hromadné městské dopravy s důrazem na vozidla s nízkými emisemi (autobusy na metan, menší elektrická vozidla apod.). Narůstající poptávku je možné zaznamenat také v oblasti elektromobility (budování nabíjecích stanic pro elektromobily, výroba elektromotorů, systémy autonomního řízení).

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Automobilový trh Spojených arabských emirátů je 2. největší v GCC a roste tempem cca 6 % ročně souběžně s růstem populace a zvyšováním celkové životní úrovně. S posílením USD (na který je pevně fixován kurz AED) o cca 20 % v roce 2015 oproti EUR se zlevnily ceny automobilů dovážených z Evropy. To se projevilo mimo jiné i několikanásobným růstem českého vývozu osobních automobilů. Roste zejména trh s menšími vozy, které se staly dostupnější pro osoby s nižšími příjmy. Budování infrastruktury spojené s EXPO 2020 v Dubaji zvýšilo poptávku po vozidlech nákladní přepravy. Země je též regionálním centrem obchodu s ojetými vozidly a náhradními díly.

SÝRIE

Tento sektor zaznamenává pravděpodobně nejrychlejší obnovu svých výrobních kapacit. S ohledem na místní regulační prvky dochází k obnovení provozů montážních závodů. Jednotlivé součásti (karosérie, podvozky, plasty) jsou dováženy do místních montoven zejména z Číny a Íránu. Poptávku tvoří obráběcí stroje, lisy, svářecí stroje. Poptávka je tažena také nedostatkem nákladních vozů a traktorů.

ŠVÝCARSKO

Perspektivním dopravním segmentem jsou jedностopé i dvoustopé dopravní prostředky pro volnočasové aktivity, které respektují specifika polohy a orografické členění Švýcarska a jsou přizpůsobeny potřebám místního náročného spotřebitele.

TUNISKO

Prohlubující se obchodní deficit země negativně ovlivňuje import vozidel, který má pro rok 2018 stanovený limit 40 tis. vozidel, tj. pokles o 20 % oproti roku 2016. Tunisko vyváží mechanické a elektrické díly pro automobily a zásobuje mj. i 10 továren VW Group. Vývoz autodílů představuje 40 % tuniského exportu. Tunisko má předpoklady pro kompletní výrobu automobilů, první domácím výrobkem bude Peugeot pick-up. Vzhledem k plánům na modernizaci a dostavbu silniční infrastruktury bude Tunisko potřebovat nákladní vozy a stavební stroje. Tuniská vláda rovněž usiluje o modernizaci a dobudování autobusových linek, což předpokládá kompletní dodávky zařízení a dopravních prostředků.

TURECKO

Důležitou položkou turecké průmyslové výroby jsou automobily a jejich příslušenství. Tento sektor také zůstává největší a stále rostoucí položkou vzájemného obchodu. Turecký trh je v tomto segmentu 6. největší v Evropě. Toto odvětví se podílelo v roce 2014 na celkovém exportu země cca 23 mld. USD. V letošním roce se očekává další růst, počet vyrobených vozů v Turecku by měl dosáhnout přibližně 1,3 mil. kusů. Vládní investiční pobídky jsou součástí širší strategie snižování závislosti na importu v důležitých sektorech a současně snahou o vylepšení tradičně záporné obchodní bilance. Systém vládních pobídek již přilákal na místní trh mnoho světových producentů, kteří zde umísťují svou výrobu (Renault, FIAT, Mercedes, FORD). Například společnost Toyota oznámila v lednu 2016 investici v řádu 366 mil. USD na výstavbu nového závodu na výrobu motorů. Mercedes Benz pak oznámil zdvojnásobit svou výrobu nákladních vozidel v Turecku, přičemž do rozšíření své haly plánuje investovat 113 mil. EUR. Automobilka Renault do svého výrobního závodu v roce 2016 investovala 225 mil. USD za účelem rozšířit jeho výrobní kapacity. Díky této investici se v ní začala vyrábět poslední řada modelu Mégane Sedan. Expanze tohoto sektoru na místním trhu představuje pro české exportéry příležitosti v subdodavatelské struktuře.

Na tureckém subdodavatelském trhu je velká řada firem hlavně v oblasti Bursa, Kocaeli, Manisa, Izmir, Istanbul a Adana.

VELKÁ BRITÁNIE

Ještě v roce 2016 dosáhl britský automobilový průmysl svého 17letého rekordu v počtu 1,7 mil. vyrobených vozů, z nichž 1,3 mil. bylo exportováno, především na trh EU. Rok 2017 znamenal pro britské automobilky první pokles objemu vyrobených aut od roku 2009, především v důsledku čtvrtinového propadu poptávky britských zákazníků po nových vozech. Jelikož přes 80 % produkce aut směřuje na export, na celkové produkci britských automobilek se nižší domácí prodeje aut promítnou méně. Pokles domácí poptávky je zdůvodňován obavami spotřebitelů z vývoje ekonomiky po brexitu a nejistotou ohledně budoucnosti diesellových aut v důsledky aféry „dieseldate“. Pokud jde o diesely, v roce 2017 poklesl jejich prodej o 20 % a od dubna 2018 bude zvýšena silniční daň pro nově registrované diesellové vozy, které nesplňují nejpřísnější emisní limit (netýká se však dodávek). Současně britská města mohou pro zlepšení kvality vzduchu zavádět vlastní nízkoemisní zóny se zákazem vjezdu méně ekologických vozů (např. od října 2017 auta neplnící normu EURO 4 platí denní poplatek za vjezd do centra Londýna ve výši 21,5 GBP a od dubna 2019 budou pravidla zóny zpřísněna a bude pokrývat celý Londýn; Oxford se chystá úplně zakázat vjezd benzinových i diesellových aut do úzkého centra města od 2020, atd.). UK však i nadále zůstává po Německu druhým největším evropským výrobcem luxusních vozů a třetím největším evropským výrobcem vůbec. Celkem 18 z 20 největších světových automobilek je přítomno v UK. I po referendu o vystoupení z EU některé automobilky (zejm. Nissan/Infinity, Aston Martin, Toyota, a Jaguar Land Rover) v Británii staví nové a rozšiřují a modernizují stávající továrny, ačkoliv tempo investic bylo výrazně zpomalen v souladu s nejistotou ohledně dopadu brexitu na automobilový sektor (případná nedohoda mezi EU a Británií o obchodních vztazích a přechod na WTO tarify by znamenaly 10 % clo na vyvážené a dovážené nové vozy). V roce 2018 se očekává další pokles objemu výroby aut v Británii, k rizikům patří i omezení a možné uzavření jedné ze dvou britských továren automobilky Vauxhall, nově od roku 2017 vlastněné francouzským PSA. V roce 2019 by nástup nových modelů Nissan's Qashqai a X-Trail a nových modelů Range Rover Evoque a Jaguar EJ měl výrobu zvýšit. V souladu s celosvětovým trendem směřování k tzv. „intelligent, connected car“ (a z dlouhodobějšího hlediska k plně autonomním vozidlům) britská vláda podporuje využití nových technologií v automobilovém průmyslu, zejm. tedy technologie pokročilého infotainmentu včetně připojení k internetu, elektromobility, hybridního pohonu a autonomního řízení. Nová průmyslová strategie Británie z listopadu 2017 označila automobilový průmysl za jeden z „národních šampionů“ a vytyčila cíl navýšit domácí podíl na vyráběných vozech na 50 % do roku 2020 (z dnešních 41 %) pomocí nového Programu konkurenceschopnosti dodavatelských řetězců. K rozvoji sektoru slouží tzv. „technologické katapulty“, např. Centrum pro vývoj pokročilého pohonu, Úřad pro nízkoemisní vozidla, Centrum pro propojená a autonomní vozidla. Vláda podporuje vybudování testovací infrastruktury pro samo řídicí auta, jejichž testy v provozu již v UK probíhají (podpora ve výši 100 mil. GBP), i instalaci nových nabíjecích stanic pro elektromobily (80 mil. GBP). V roce 2017 již 57 % britských automobilek vyvíjelo technologii autonomního řízení (a dalších 18 % to plánovalo) a 64 % vyvíjelo ultra nízkoemisní či elektrické vozy. Automobilky Jaguar Land Rover, Nissan, Mini a Aston Martin plánují výrobu celoelektrických vozů do roku 2022. Výrobu lehkých užitkových vozů a autobusů na elektřinu pak připravuje britský start-up Arrival. Automatizace výroby, autonomní roboti, lehké kompozitní materiály, nový uživatelský interface v podobě rozšířené reality (head-up displeje a pokročilý infotainment), 3D tisk (a související možnost budoucí rychlé výměny bezpečných, jednorázových dílů karoserie), nové typy

baterií, technologie pohybu v karavanách autonomních vozidel, obchodní modely časového sdílení vozů, ale i vývoj vodíkového pohonu patří k dalším cestám, jak se britské automobilky připravují na budoucnost. Velké příležitosti budou i nadále v oblasti dodavatelského řetězce v sektoru klasických spalovacích motorů – Británie je dlouhodobě evropskou špičkou v oblasti vývoje a výroby motorů a nové příležitosti mimo jiné vznikají i díky dlouhodobého programu rozvoje motorů Jaguar Land Rover typu Ingenium (aktuálně probíhá rozšíření motorárny Jaguar Land Rover). Z hlediska materiálů i britské automobilky ve stále větší míře využívají hliník coby lehčí konstrukční prvek. Tyto trendy znamenají příležitost pro výrobce komponent automobilového průmyslu, kteří dokáží včas přijít s inovativním řešením. Čeští producenti již mají vytvořené dodavatelské vztahy jak s automobilkami, tak nadnárodními společnostmi, které mají v Británii svá vývojová centra (např. Honda UK, Nissan UK).

VIETNAM

Rozvoj automobilového průmyslu ve Vietnamu je v posledních letech velmi bouřlivý. V roce 2017 se v zemi prodalo 272 tis. automobilových dopravních prostředků (osobní, nákladní vozy a autobusy). Rychlý růst prodeje by měl pokračovat i v dalších letech. V roce 2020 se celkové prodeje odhadují na 400 tis. automobilů a v roce 2035 dokonce na 1,5 milionu automobilů. Růst poptávky po automobilech vychází zejména z růstu kupní síly vietnamské populace, která v roce 2018 dosáhne 95 mil. Počet koupěschopných obyvatel spadajících do střední třídy (s příjmy nad 714 USD měsíčně) by se měl do roku 2020 zdvojnásobit na 33 mil. Vietnamský automobilový trh nabízí příležitosti nejenom pro české výrobce automobilů, ale také pro subdodavatele a výrobce automobilových součástí.

Současné vysoké celní zatížení a vysoká spotřební daň na osobní vozy neumožňuje masívnější expanzi evropských výrobců automobilů ve Vietnamu. Tato situace se dramaticky změní v roce 2018, kdy by měla vstoupit v platnost dohoda o volném obchodu mezi EU a Vietnamem. U malých a středních vozů, kde nyní ve Vietnamu dovozní clo činí 70–78 %, bude do 10 let sníženo na nulu, u vyšší kubatury vozů nad 3 litry do 9 let, u nákladních vozů (nyní clo 65 %) bude clo eliminováno do 10 let. Náhradní díly pro automobily budou mít progresivnější postup a clo bude zrušeno do 7 let.

AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3917 - Trubky, potrubí a hadice a jejich příslušenství z plastů	Francie, Maroko
HS 4009 - Trubky, potrubí a hadice, z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Maroko
HS 4010 - Dopravníkové nebo převodové pásy nebo řemeny z vulkanizovaného kaučuku	Maroko
HS 4011 - Nové pneumatiky z kaučuku	Bulharsko, Francie, Chile, Island, Katar, Kuvajt, Maroko, Mexiko, Norsko, Rumunsko, Saúdská Arábie, Sýrie, Turecko
HS 4013 - duše pryžové	Mexiko
HS 5113 - tkaniny z chlupů zvířecích hrubých a zíní	Mexiko
HS 5204 - nitě šicí bavlněné, upravené pro prodej	Mexiko
HS 6094 - Traktory	Sýrie
HS 7007 - Bezpečnostní sklo sestávající z tvrzeného nebo vrstveného skla	Francie
HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	Francie
HS 7315 - Řetězy, řetízky, jejich části z železa, oceli	Francie
HS 7318 - Šrouby a vruty, svorníky nýty, aj. ze železa, oceli	Maroko
HS 7320 - Pružiny, listy, pružin, z železa, oceli	Maroko
HS 7325 - Ost. výrobky odlité ze železa, oceli	Francie
HS 7506 - desky, plechy, pásy, folie niklové	Mexiko
HS 7610 - Hliníkové konstrukce, desky, tyče, profily, trubky ap.	Francie
HS 8205 - Ruční nástroje a nářadí, jinde neuved.; pájecí lampy; svěráky ap. nářadí	Maroko
HS 8207 - Vyměnitelné nástroje pro ruční nástroje a nářadí	Nizozemsko
HS 8307 - Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky)	Polsko
HS 8407 - Vratné, rotační zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním	Írán, Rusko
HS 8408 - Motory pístové, vznětové, s vnitřním spalováním	Írán
HS 8409 - Části a součásti vhodné pro motory pístové	Írán, Sýrie
HS 8412 - Ost. motory a pohony	Írán
HS 8414 - Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Sýrie
HS 8415 - Stroje přístroje klimatizační	Brazílie
HS 8427 - Vidlicové stohovací vozíky; ost. vozíky vybavené zdvihacím nebo manipulačním zařízením	Norsko
HS 8429 - Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem	Litva, Palestina

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8467 – Ruční nástroje a nářadí, pneumatické, hydraulické nebo s motorem	Maroko
HS 8477 – Stroje na zpracování kaučuku, plastů a na zhotovování výrobků z těchto materiálů	Maroko
HS 8480 – Rámy, základny, formovací modely pro formy aj.	Maroko
HS 8482 – Valivá ložiska (kuličková, válečková, jehlová ap.)	Maroko
HS 8483 – Převodové hřídele a kliky; ložisková pouzdra; převodovky, setrvačníky, spojky aj.	Etiopie, Kanada
HS 8484 – Těsnění ap. výrobky kovoplastové; soubory, sestavy, mechanické ucpávky	Maroko, Mexiko
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Írán, Kanada, Slovinsko
HS 8503 – Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.	Írán
HS 8507 – Elektrické akumulátory, včetně separátorů	Bulharsko, Jordánsko, Spojené arabské emiráty
HS 8512 – Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap.	Írán, Jordánsko, Kuvajt
HS 8530 – El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Írán
HS 8539 – Žárovky, výbojky el. ultrafial., infra., obloukovky	Indonésie
HS 8548 – Odpad a zbytky galvanických článků, baterií a el. akumulátorů ap. jinde neuvedené	Korejská republika
HS 8605 – Železniční, tramvajové osobní vozy aj. vozy bez vlastního pohonu	Indonésie
HS 8607 – Části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel	Indonésie
HS 8701 – Traktory a tahače	Ghana, Irsko, Korejská republika
HS 8702 – Motorová vozidla pro dopravu deseti nebo více osob, včetně řidiče	Bulharsko, Etiopie, Francie, Indie, Indonésie, Írán, Itálie, Katar, Kuvajt, Makedonie, Mongolsko, Německo, Nigérie, Palestina, Saúdská Arábie, Slovinsko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Velká Británie, Vietnam
HS 8703 – Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob	Bulharsko, Francie, Ghana, Chile, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Irsko, Island, Itálie, Jordánsko, Kambodža, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Makedonie, Malta, Německo, Norsko, Palestina, Polsko, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Turecko, Vietnam
HS 8704 – Motorová vozidla pro přepravu nákladu	Etiopie, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Írán, Island, Katar, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Kuvajt, Makedonie, Norsko, Saúdská Arábie, Sýrie, Tunisko, Turecko
HS 8705 – Motorová vozidla pro zvláštní účely, ne vozidla konstruovaná, především pro dopravu osob nebo nákladu	Etiopie, Chile, Írán, Katar, Kuvajt, Makedonie, Saúdská Arábie, Slovinsko

AUTOMOBILOVÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8706 – Podvozky (chassis) vybavené motorem, pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Indie, Spojené arabské emiráty
HS 8707 – Karoserie (kabiny pro řidiče) pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Francie, Ghana, Německo, Nizozemsko, Polsko, Rusko, Turecko
HS 8708 – Části, součásti motorových vozidel čísel 8701 až 8705	Brazílie, Bulharsko, Francie, Ghana, Chorvatsko, Írán, Island, Itálie, Jordánsko, Kanada, Kolumbie, Korejská republika, Kuvajt, Litva, Malta, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Rusko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Turecko, Vietnam
HS 8711 – Motocykly a jízdní kola vybavená pomocným motorem, též s postranními vozíky	Etiopie, Chile, Malta, Norsko
HS 8716 – Přívěsy a návěsy; ost. vozidla bez mechanického pohonu; jejich části	Island, Sýrie, Katar, Kuvajt, Turecko
HS 9029 – Otáčkoměry, počítače výrobků, taxametry, měřiče ujeté vzdálenosti, krokoměry ap. přístroje	Írán, Polsko
HS 9401 – Sedadla (jiná než sedadla čísla 9402), též proměnitelná v lůžka, jejich části	Nigérie

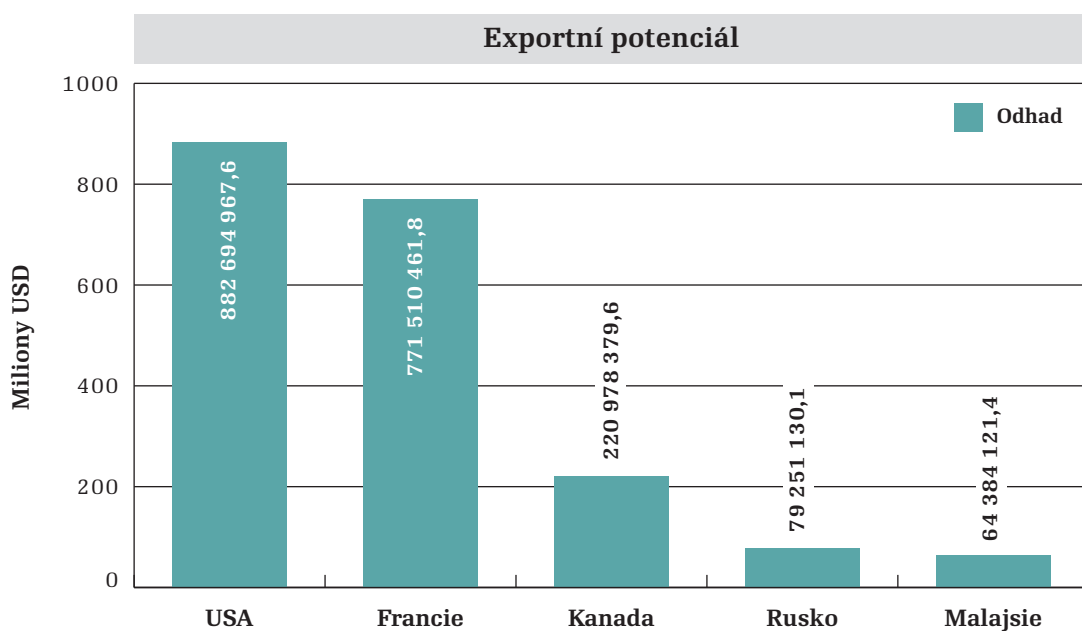
Civilní letecký průmysl

Exportní příležitosti v rámci civilního leteckého průmyslu zahrnují 32 zemí. Největší zastoupení lze zaznamenat u položky týkající se přístrojů radiolokačních a radiosondážních, dále ostatních letadel například vrtulníků a ultralehkých letounů. Maroko má největší dovozní spektrum civilního leteckého průmyslu.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

BANGLADÉŠ

Poptávka po letecké dopravě je daná rozlohou Bangladéše a limitovaným rozsahem železniční a silniční sítě a vytváří potřebu výstavby nových letišť, případně potřebu rozšíření či modernizace letišť stávajících. České firmy se mohou uplatnit zejména v segmentech letecké infrastruktury a zvýšení bezpečnosti letového provozu (radary). Totéž platí o potřebě letadel, a to i letadel menších rozměrů, která jsou vyráběna i v ČR. K úspěchům leteckého průmyslu v regionu by mohly dále přispět dodávky tzv. mobilních letišť.

BRAZÍLIE

Vedle produkce klasických dopravních letadel (Embraer) je dvoustemmilionová Brazílie dlouhodobě rozsáhlým trhem, pokud jde o vrtulníky a ultralehká letadla. V zemi se velké oblibě těší také balónové létání.

ČÍNA

Čína je jedním z nejrychleji rostoucích trhů pro civilní letectví a letecký průmysl je tak bezesporu jedním z „růstových“ sektorů. Ve střednědobém horizontu se očekává dvouciferný růst jako v předešlých letech a nárůst v průměru 7 % v následujících 20 letech. V následujících 20 letech bude Čína také potřebovat více než 5 000 malých a středních letadel, většinu z nich pro potřeby komerčního letectví. Součástí 13. pětiletého plánu je cíl vybudovat až 1 600 letišť pro všeobecné letectví do roku 2030.

Relevantními oblastmi pro ČR jsou výstavba a rekonstrukce letišť (civilní – radarové systémy, pro všeobecné letectví – ucelené „A-Z“ řešení), a všeobecné letectví: A-Z řešení obecně (včetně dodávek letadel či výcviku leteckého personálu). Stejně jako například v oblasti environmentálních technologií platí, že chce Čína být v civilním letectví světovou velmocí. Velkou překážkou v rozvoji této oblasti je však stále velmi omezený nižší vzdušný prostor. V příštích letech se očekává jeho postupné otevírání spolu s rostoucí leteckou infrastrukturou. Mezi čínskými aerolinkami je také poptávka po zahraničních pilotech pro mezinárodní lety.

FILIPÍNY

V zemi dochází k rozsáhlé modernizaci civilních i vojenských letišť, přičemž vládní modernizační programy aktuálně pokrývají prakticky každý významnější ostrov. Vzhledem k vysoké úrovni českého průmyslu v oblasti letištního vybavení a již dosaženým obchodním úspěchům např. při prodeji pasivních sledovacích prostředků nebo námořních SD radarů do zemí v regionu, se nabízí možnost spolupráce i v této oblasti. Do roku 2035 se očekává, že celkový počet cestujících se zvýší na 140 milionů, přičemž bude vytvořeno 3,4 milionu pracovních míst v hodnotě 23 mld. USD. Vláda i nadále pokračuje v iniciativě navýšení kapacit v rámci civilního letectví mimo region metropole Manily. Dlouhodobě je avizována nutnost vybudování nového letiště – v Manila-Sanglely Point, Cavite nebo Laguna de Bay. Snaha rozvinout regionální letiště formou spolupráce se soukromým sektorem je evidentní i přesto, že avizované tendry na letiště Iloilo, Bacolod, Davao, Laguindingan and Bohol momentálně stagnují. Agentura Civil Aeronautics Board dále plánuje navýšení kapacity letiště Aquino International na 40 událostí za hodinu.

FRANCIE

Čeští subdodavatelé mají příležitost spolupracovat s koncernem Airbus, který po oživení civilní letecké dopravy v roce 2014, dosáhl v roce 2015 rekordních výsledků s 850 objednávkami na nové stroje. Solidní výsledky si pak udržel i v roce 2017 s 718 dodanými stroji. Koncern uskutečnil v roce 2016 reorganizaci řízení a zeštíhlení administrativního aparátu a do roku 2019 plánuje provést revizi své dodavatelské sítě a získat nové subdodavatele s cenově dostupnějšími řešeními. Očekávaná restrukturalizace z důvodu snižování nákladů civilní divize Dassault Aviation v roce 2017 je rovněž příležitostí pro outsourcing vybraných výrobních aktivit firmy do České republiky.

Francie je nejvýznamnějším evropským hráčem v kosmickém odvětví s financováním této oblasti v rozsahu 2,2 mld. EUR ročně, z toho 863 mil. EUR tvoří příspěvek Francie do programů ESA. Francouzský kosmický průmysl má roční obrát 6,4 mld. EUR. Efektivním základem spolupráce v kosmickém průmyslu je Smlouva o spolupráci v oblasti průzkumu a využívání kosmického prostoru k mírovým účelům. Ta otevírá cestu ke spolupráci českých firem s velkými francouzskými prvokontraktory v rámci programů ESA, programů EU (Horizont 2020) a na tendry, které vypisuje Evropské kosmické centrum na Guyaně. Prioritou Francie v následujících letech je vývoj a provoz nosných raket Ariane. Na podzim 2016 proto započal projekt vývoje nové generace motorů pro tyto rakety, na jejímž vývoji budou výrazně participovat evropské firmy.

HONGKONG

Byla zahájena stavba třetí ranveje a rozvoj Terminálu 2, projekt má být dokončen v roce 2023, celková investice je odhadována na 150 mld. HKD/465 mld. CZK. Projekt bude vyžadovat i rozšíření odbavovacích systémů, úpravy v bezpečnostních systémech, včetně kontroly leteckého provozu. V oblasti letecké techniky je potenciál ve vývozu bezpilotních letadel pro pobřežní hlídku nebo cvičných a sportovních letadel pro místní aeroklub či Government Flying Service. Poptávka je i po leteckých simulátorech.

INDIE

V roce 2017 zaznamenala Indie meziroční sedmnácti procentní růst počtu cestujících přepravených leteckou dopravou, když celkový počet pasažérů činil 117,2 milionů. Stávající vládní politika rozvoje letecké dopravy chce vytvořit takové podmínky, aby se počet letenek zvýšil na 300 milionů v roce 2022 a dokonce 500 milionů v roce 2027. Indie se celkovým počtem prodaných letenek řadí mezi deset největších trhů na světě a má vizi stát se součástí vedoucí trojice pomyslného žebříčku. Přitom již v roce 2017 se počtem objednaných letadel, který převýšil 1 000 kusů, stala Indie třetím největším trhem na světě. Zvyšující se poptávka po letecké dopravě se promítá i do potřeby rozšiřování letadlového parku včetně letadel s nižší přepravní kapacitou, která jsou vyráběna v Česku a hodí se pro provoz v odlehlých a těžko dostupných oblastech. Údržba a oprava letadel se musí provádět v zahraničí, protože domácí servisní kapacita není dostatečná. Příležitost uplatnit se v Indii mají české firmy v doprovodných službách, včetně školení pilotů a dispečerů letového provozu. V příštích pěti letech budou místní aerolinky podle odhadu věcně příslušného Ministerstva potřebovat 7 000 pilotů. Šanci mají rovněž dodavatelé radarů, technologií pro letiště, ale i leteckých dílů a včetně motorů pro letecký průmysl.

INDONÉSIE

Indonésie je silně závislá na letecké dopravě. Vzhledem k růstu letecké dopravy je technická úroveň současného vybavení letišť nízká. Existují možnosti jak přímých dodávek konečným zákazníkům, tak

prostřednictvím subdodavatelů. V Indonésii je v současné době 600 letišť a přistávacích ploch, z čehož 233 je vlastněno a provozováno státem. Většina funkčních letišť má v současné době přetíženou kapacitu o 200 až 300 %. Rovněž se počítá s obnovou a navyšováním kapacit několika desítek letišť stávajících. Vzhledem k růstu objemu letecké dopravy, plánuje vláda další navyšování investic do letištní infrastruktury a bezpečnosti leteckého provozu. Značný potenciál mají rovněž dodávky SW pro řízení leteckého provozu a malých letounů jak pro osobní, tak nákladní dopravu. Ze stejných důvodů má země velký potenciál i pro dodávky letecké techniky. Z pohledu ČR je perspektivní zejména urgentní poptávka v oblasti letounů s kapacitou pro zhruba 20 pasažérů. O to více, že domácí výroba letounu s obdobnými parametry nabrala skluz o minimálně 3 roky.

ÍRÁN

Důležitou oblastí s aktuálními příležitostmi pro české exportéry je i letecká doprava. V loňském roce započala intenzivní jednání ohledně modernizace a rozšíření pěti letišť včetně výstavby nových terminálů (Teherán-Mehrabad, Isfahán, Tabríz, Mašhad, Šíráz) s počáteční investicí 1,3 mld. USD, s možným navýšením až na 8 mld. USD do roku 2025 v případě modernizace i letišť v Ahvázu, Bušehru a oblastech Qomu a Arazu. Díky potřebě nákupu 400–600 letadel, z čehož cca 160 letadel musí být s kapacitou min. 250 pasažérů, byly v nedávné době podepsány kontrakty na dodávky celkem 180 velkých civilních letadel společností Airbus a Boeing a 20 letadel ATR-72-600 pro íránskou leteckou společnost Iran Air. Dalších 30 letadel Boeing 737-Max pak objednala společnost Aseman Airlines. Na místní trh se rovněž chystá další významný výrobce letadel – kanadský Bombardier s 10 kusy letadel typu CRJ-900 NextGen pro novou leteckou společnost FlyQeshm. Na trhu je velká mezera v sektoru ultra lehkých letadel. Možnost školení pilotů íránských leteckých společností.

ITÁLIE

U doporučených položek lze spatřit stejnou charakteristiku: existence poptávky po těchto položkách se prolíná s českými kompetencemi. Perspektivní může být i spolupráce mezi českým a italským kosmickým průmyslem. V případech obou sektorů již spolupráce probíhá, zvyšujícím se trendem s dalším potenciálem je spolupráce subjektů v tomto sektoru v rámci projektů Evropské unie.

KAMBODŽA

Kambodža nyní zaznamenává nárůst leteckého provozu a země plánuje rozšíření stávajících leteckých uzlů. Kromě již stávajících v Phnompenhu a Siem Reapu se jako nové mezinárodní letiště profiluje Sihanoukville v Thajském zálivu. Toto letiště nyní prochází renovací s cílem zvýšit jeho kapacitu na 500 tis. cestujících ročně. V plánu je také vybudování nového letiště v Phnompenhu. Vláda tento projekt schválila na konci roku 2017, se stavbou se počítá v roce 2019.

KANADA

Kanada je pátý největší výrobce letadel a leteckých komponentů na světě, za posledních 10 let v Kanadě výroba v této oblasti vzrostla téměř o 30 %. Průmysl je jedním ze strategických odvětví přispívajících k růstu kanadského HDP, především díky vysokým investicím v oblasti inovací a R&D (roční investice představují 1,2 mld. CAD). V Kanadě působí více než 400 leteckých společností, tržby sektoru dosahují téměř 28 mld. CAD. Více než 80 % produkce se vyváží do vyspělých zemí, z toho zhruba 60 % do USA. Civilní výroba představuje zhruba 80 % kanadského leteckého průmyslu, přičemž Kanada zaujímá

3. místo na světě ve výrobě civilních letounů. Výhled do následujících let ukazuje, že Kanada v letech 2015–2021 předstihne v růstu globální trh (22 % Kanada vs. 11 % globální civilní letecká produkce). Hlavním centrem odvětví je Montréal a jeho okolí v provincii Québec (50 % celkového výkonu sektoru, následovaný provincií Ontario s 25 %), v jeho okolí se vyrábí téměř všechny letecké komponenty.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Potenciál vzniká zejména v souvislosti s rozvojem vnitrostátní letecké dopravy.

LITVA

Litevská vláda spatřuje v rozvoji letecké dopravy a s tím spojených podpůrných činností jeden z potenciálních směrů do budoucna. Proto také patří oprava a údržba letadel mezi prioritně podporované směry pro podporu zahraničních přímých investic v Litvě. Firmy se sídlem na letištích ve Vilniusu a Kaunasu nabízejí základní údržbu, přestavbu kabin, údržbu součástí i pozemní letištní služby pro střední i větší letadla (až po A320 či B737). Významné investice také směřují do letecké infrastruktury – v roce 2017 proběhla rekonstrukce a modernizace ranveje a další infrastruktury na letišti ve Vilniusu (cca 25 mil. EUR), došlo také k rozšíření a modernizaci terminálu na letišti v Kaunasu (2 mil. EUR) či výstavbě regionálního centra řízení letecké dopravy ve Vilniusu (11 mil. EUR). Mezi další plánované investice patří např. modernizace terminálu pro cestující, rekonstrukce drah ve Vilniusu a Kaunasu (2018–2020), implementace nové generace systému řízení letového provozu a modernizace systému řízení a navigace provozu na letištním povrchu ve Vilniusu (s podporou EU ve výši 7,93 mil. EUR, do konce roku 2019). V roce 2017 pokračoval projekt výběru koncesionáře pro státní podnik Litevská letiště – nový vládní výbor pro strategické projekty převzal v září 2017 štafetu a kromě samotné koncese zadal i analýzu možné výstavby nového letiště v Litvě. Od koncese si litevská vláda mj. slibuje větší možnosti dalšího rozvoje letišť a zlepšení ekonomických výsledků.

LUCEMBURSKO

Lucembursko se orientuje na satelitní a další vesmírné technologie. Existuje řada specializovaných firem, některé se připravují i na tzv. „těžbu minerálů z vesmíru“ (asteroid mining). Příležitosti ke spolupráci se nabízejí rovněž v souvislosti se členstvím obou zemí v Evropské vesmírné agentuře, ESA.

MALAJSIE

V roce 2015 byl představen Malaysian Aerospace Industry Blueprint 2015–2030, dle kterého by se do roku 2030 měla Malajsie stát regionálním lídrem v oblasti leteckého průmyslu. Letecký průmysl v roce 2016 v Malajsi vygeneroval 19 mld. MYR (5,2 mld. USD) a vytvořil 19 500 pracovních míst. Do roku 2030 by mělo toto číslo vzrůst na 32,5 mld. MYR (8,9 mld. USD) a do roku 2037 by mělo přibýt dalších 19 tis. pracovních míst. Těžiště aktivit v leteckém sektoru se v Malajsi nachází v oblasti MRO (údržby, opravy, renovace). Trvalou tendencí je posun ve výrobně-logistickém řetězci k produktům s vyšší přidanou hodnotou. Kromě transferu know-how (např. participace na vývoji pokročilých materiálů a designu) by ČR mohla do Malajsie dodávat i tradiční exportní položky v tomto oboru. Zájem je v Malajsi například o sofistikované telekomunikační systémy jak v oblasti obrany, tak s civilním využitím. Potenciál je také v možné spatřovat ve výcviku pracovní síly, a to jak pilotů, tak mechaniků či pracovníků ve výrobě. Další možností jsou dodávky menších dopravních letounů pro účely lokální přepravy, či modernizace menších letišť.

MALTA

Jedním z nejžádanějších výrobků a současně i exportních příležitostí na Maltě jsou letadla a části letadel, což souvisí mj. s v posledních letech se dynamicky rozvíjícím sektorem výroby avioniky, vybavování letadel avionikou a poskytovaným služeb v tomto oboru. Maltu si pro vybavování a servisování svých letadel vybrala řada známých leteckých společností. Vzhledem k vysoké úrovni českého průmyslu v oblasti vybavení letadel a produkci malých dopravních letounů jsou na Maltě značné možnosti pro uplatnění české produkce.

MAROKO

Kromě podpory investic se dynamicky rozvíjí integrovaná průmyslová zóna v Nouaceur u Casablanky – tzv. Midparc Casablanca Free Zone, kde byl v roce 2013 otevřen také první oborový vzdělávací institut. K již přítomným EADS, Thales a Safran přibyla nová továrna kanadské firmy Bombardier či francouzské Ratier Figeac. Koncem září 2016 americký výrobce Boeing podepsal s marockou vládou obří kontrakt, na základě kterého se v tangerském regionu postupně usazuje celkem 120 subdodavatelských firem, díky čemuž současně dochází k vytváření 8 700 nových pracovních míst. Samotná společnost Boeing odhaduje, že tento komplex vyveze z Maroka produkci v hodnotě až 1 mld. USD ročně.

Sektor v současnosti zaměstnává takřka 10 tis. lidí a vývoz tohoto odvětví trvale stoupá. V září 2015 byla marockým resortem dopravy ohlášena nová národní strategie cílená na rozvoj sektoru soukromého letectví, konkrétně se jedná o menší letadla, přičemž království plánuje ovládnutí tohoto segmentu letecké dopravy na úrovni celého afrického kontinentu. Pro tento záměr, Maroko aktuálně poptává partnery ze zahraničí. Sektor zaznamenává během posledních let pravidelný meziroční nárůst ve výši 15–20 %. Maroko provádí v rámci leteckého průmyslu zejména montážní práce, vývojářskou činnost (bezpilotní letouny a drony), dále tzv. EWIS (tj. elektrické a kabelážní systémy), MRO (tj. údržba, oprava, veškerý servis) či zpracování projektových dokumentací. Ohlášená národní strategie pro toto průmyslové odvětví počítá do roku 2020 s vytvořením 23 tis. nových pracovních míst a navýšením exportu o 16 mld. MAD (v přepočtu 1,6 mld. EUR). Potenciál pro české firmy představuje ve vztahu k odvětví aeronautiky také výstavba nových průmyslových hal pro výrobu leteckých součástek.

České firmy se v roce 2016 historicky poprvé zúčastnily jednoho z největších leteckých veletrhů v regionu MENA (Middle East and North Africa), kterým je „Marrakech Air Show“, pořádaná vždy v dvouletém intervalu. Další ročník proběhne v dubnu 2018, jedná se o jedinečnou možnost prezentace českého leteckého průmyslu před odbornou veřejností i vedením armád jednotlivých afrických a blízkovýchodních zemí.

MEXIKO

Mexiko patří k předním producentům na světě a míří mezi 10 největších výrobců letadel na světě. V roce 2016 bylo v sektoru registrováno více než 330 společností, obor se však potýká s chybějícími články v dodavatelských řetězcích. Ve státech Baja California, Sonora, Querétaro, Chihuahua a Nuevo León vznikly letecké klastry. Konkrétní položky jsou náhradní díly, výrobky chemického průmyslu (např. mazadla, rozpouštědla apod.), výrobky průmyslu plastů (těsnění, technická pryž, pogumované textilie atd.), mechanické stroje, měřicí zařízení atd.

MONGOLSKO

V zemi je jedno mezinárodní letiště v hlavním městě Ulánbátaru, 22 regionálních letišť a aerodromů v provinciích. Od listopadu 2018 bude zahájen provoz nového mezinárodního letiště s přepravní kapacitou 3 mil. pasažérů ročně. V leteckém průmyslu by se české firmy mohly uplatnit při dodávkách mobilních,

modulárních letišť a moderních letištních systémů pro regionální letiště a při dodávkách menších letounů. Současná regionální letiště jsou zastaralá, nevyhovují požadavkům na spojení mezi hlavním městem, vzdálenými regiony a těžebními oblastmi. V regionech se navíc počítá se zakládáním nových průmyslových center. Země není dostatečně propojena silniční a železniční sítí. Tyto a další důvody vedly vládu k vypracování koncepce, která zajistí rozvoj civilního letectví. V Mongolsku není řešena ani záchranná nebo požární letecká služba, chybí vrtulníky a heliporty. Taktéž se začíná rozvíjet i segment malého civilního letectví s cílem komerční dopravy i amatérského létání (sportovní či rekreační účely). Očekává se významný růst poptávky po získání pilotních licencí, malých letounech a příslušných servisních službách, a to i pro geologický sektor včetně geologického mapování.

MYANMAR

Země zaznamenává výrazný nárůst leteckého provozu. Významné procento země nebude ani ve střednědobém horizontu dostupné jinak než letecky. V posledních letech došlo k nárůstu přeletů o 7 %, domácí letecká doprava vrostla o 23 %, mezinárodní doprava zaznamenává roční růst 6,6 %. Tyto trendy s sebou přinášejí zvýšené nároky na zastaralou leteckou infrastrukturu, kapacitní a technické možnosti řízení leteckého provozu, včetně nutnosti zajistit optimalizaci tras, rozšířit síť radarů, inovovat přenos dat, satelitní navigace a celkovou harmonizaci s globálními systémy. Zvýšení bezpečnosti a kapacity leteckého prostoru země je nutnou podmínkou. Vláda plánuje rozšíření sítě mezinárodních (Hanthawaddy) i regionálních letišť a modernizaci stávajících (Yangon, Mandalay).

NĚMECKO

V rámci letecké dopravy představují příležitost subdodávky do leteckého průmyslu, jejichž objem se od roku 2009 zdesetinásobil. Zájem německého leteckého průmyslu o dodávky z ČR i technologickou spolupráci je silný.

NOVÝ ZÉLAND

Vzhledem k odlehlosti země je letecká doprava velmi důležitá. Nový Zéland má vlastní leteckou společnost Air New Zealand. Kromě ní mezistátní lety realizuje dalších 21 leteckých společností. S rostoucím cestovním ruchem a stoupajícím počtem turistů je stále větší objem letecké dopravy v rámci osobní přepravy. Vzduchem je také přepravováno na 15 % exportu zboží.

PORTUGALSKO

Letecký průmysl se v Portugalsku úspěšně rozvíjí díky brazilskému výrobcí letadel Embraer, který zde provozuje dvě továrny a je většinovým vlastníkem tradičního opravárenského podniku OGMA. V současné době je plánována výstavba třetí továrny a rozšiřování výroby. České společnosti z oblasti leteckého průmyslu již s Embraerem úspěšně spolupracují a ten má dle vlastního vyjádření zájem i o další dodavatele z ČR, stejně jako OGMA. Současně je vzhledem k zvyšujícímu se leteckému provozu nutno posilovat pozemní infrastrukturu. V přípravě je výstavba druhého civilního letiště v Lisabonu, které by bylo určené především pro nízkonákladové lety a které by mělo vyrůst na místě stávajícího, vojenského letiště na druhé straně řeky Tejo.

RUSKO

Civilní letecký průmysl patří k velmi perspektivním odvětvím ruského trhu, a to také v návaznosti na dobrou tradici a renomé českých leteckých výrobců. Vzhledem ke geografickým vzdálenostem se očekává

další růst letového provozu. Díky převaze podílu letecké flotily zahraničních výrobců (Boeing a Airbus) existují velké příležitosti v sektoru dodávek komponentů a dílů, oprav a údržby letecké techniky. Z pohledu České republiky patří k nejzajímavějším segment malých a středních letadel sloužící pro regionální přepravu či firemní účely. Postupně roste poptávka po letadlech typu ultralight. Perspektivní oblastí jsou zároveň možnosti dodávek různých elektronických, navigačních a bezpečnostních zařízení a zařízení sloužících pro modernizaci a výstavbu letišť. Zajímavou oblast s vysokou přidanou hodnotou představují možnosti vývozu technologií pro kosmický program, přičemž tato oblast představuje jednu z priorit modernizace ruské ekonomiky. Ruský letecký průmysl je převážně kontrolován dvěma státními korporacemi, sjednocenou leteckou korporací a korporací Rostech. V současné době mohou některé dodávky pro letecký průmysl spadat pod sankční režim. V leteckém sektoru je patrný silný tlak na lokalizaci výroby, což může přinášet změny i na straně českého leteckého průmyslu.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Jedná se o jeden z průmyslů, jehož výroba se stále drží v USA a odolává outsourcingu. Do Spojených států investují i zahraniční firmy (např. Airbus plánuje rozšířit svůj výrobní závod v Mobile, Alabama). Americké firmy mají nyní dostatek zakázek (GE Aviation má celosvětové objednávky za 25 mld. USD), hledají proto alternativní dodavatele a také se pojišťují proti výpadkům v dodavatelském řetězci. I prognózy růstu během dalších dvaceti let jsou optimistické (nejrychleji se očekává růst trhu s business jets a sportovními letadly). U flotil civilních proudových letadel se předpokládá růst pozvolný, v řádu 0,2 %. Časem by většina dodavatelů měla uvažovat o investici do USA, aby jejich vztahy s klienty byly ještě bližší. Po ustálení počtu používaných letadel pro osobní i komerční použití na úrovni okolo 200 tis. se neočekává během dalších pěti let výrazný nárůst nebo pokles počtu letadel v USA. Příležitost je proto hlavně v modernizaci a výměně částí letadel. Kromě velkých letadel zažívá růst i trh s bezpilotními letadly (drony) – do roku 2026 by trh s drony a službami mohl přesáhnout hodnoty 20 mld. USD. Absolutně největší komerční použití se v nejbližších letech očekává v zemědělství a správě dálkových sítí, mapování a v zábavním průmyslu, naopak ve fázi testování zůstává využití pro rozvážkovou službu. Nástup dronů urychluje vývoj v oblasti velkokapacitních baterií či autonomního řízení. Společnost Boeing dodala v roce 2017 historicky rekordní počet letadel (763) a obdobný vývoj se očekává i v nadcházejících letech. Příznivý ekonomický růst v USA se projeví též zvýšenou poptávkou po letadlech určených ke sportovnímu a rekreačnímu létání, jež zaznamenalo od roku 2010 klesající tendenci.

SRÍ LANKA

Srí Lanka má 14 letišť, z nichž největší je mezinárodní letiště v Kolombu a Matale. Řada letišť potřebuje modernizaci s cílem zajistit lepší komfort rostoucímu počtu turistů. Vláda má v úmyslu ze Srí Lanky v nejbližších letech vybudovat letecký dopravní uzel regionu. Pro české firmy je perspektivní oblastí účast na modernizaci či budování letišť, dále dodávky mobilních letišť, radarů či malých dopravních letadel.

THAJSKO

Thajsko obdobně jako další asijské země zažívá boom rozvoje letecké dopravy. Kromě dodávek pro řízení leteckého provozu a radiové techniky zde existují příležitosti i pro dodávky menších cvičných i dopravních letadel. Poptávka se může výhledově zvýšit i pro malá a střední letadla a ultralighty. S rozvojem sektoru souvisí i rostoucí poptávka po navigačních a souvisejících elektronických přístrojích. Potenciál

představují i vládní plány rozvoje, vč. výstavby nových a modernizace stávajících letišť na mezinárodní, provinční i místní úrovni.

TCHAJ-WAN

Jedním ze sedmi pilířů vládní strategie je rovněž posílení národní obrany s cílem zvýšit soběstačnost a konkurenceschopnost obranného vč. leteckého průmyslu na Tchaj-wanu. V nejbližších letech se usiluje o modernizaci průmyslových a vojenských technologií.

Význam asijsko-pacifického regionu v oblasti leteckého průmyslu v následujících letech poroste. V leteckém průmyslu se očekává významný nárůst cestujících (zejména díky růstu střední třídy v Čínské lidové republice a Indii) a pro výrobce letadel to bude znamenat zajištění a uspokojení poptávky, a s tím souvisejících služeb (výroba letadel, provozování leteckých linek, údržba technických systémů apod.). Předpokládá se, že asijsko-pacifický region do roku 2036 získá největší podíl v dodávkách nových letounů a největší podíl na trhu v celkové hodnotě 2 500 mld. USD (z 6 050 mld. USD, tedy 41% podíl). Zároveň se očekává, že letecké společnosti budou v průběhu 20 let potřebovat / kupovat dalších 41 030 nových letadel (převážně v segmentu letadel s jednou uličkou, cca 29 530).

Výhodou Tchaj-wanu je strategická pozice v srdci asijsko-pacifického regionu, spolehlivá infrastruktura, vládní pobídky (R&D či Industrial Cooperation Program atd.) anebo hub expertů a specialistů v oblastech jako je IT, přesné strojírenství či spotřební elektronika apod. Z tohoto důvodu s Tchaj-wanem spolupracuje řada světových firem z leteckého průmyslu jako je Airbus, Boeing, GE Aviation, Sikorsky, Rolls-Royce, Mitsubishi, Kawasaki či Bombardier.

V současné době má Tchaj-wan čtyři záměry, kterých chce dosáhnout v blízké budoucnosti: integrovat dodavatelský řetězec, propagovat chytré strojírenství i v leteckém průmyslu, zapojit se do mezinárodního dodavatelského řetězce, soběstačnost v obranném průmyslu.

Velké příležitosti se nabízí v oblasti dodávek cvičných proudových letounů nové generace letadel L-39NG, malých dopravních letadel L-410NG či vývozu kabelových svazků, elektromechanických celků, elektronických zařízení a dodávek kabelových komponent. Zajímavým vývozním artiklem mohou být i systémy na ostrahu hranic (Border Surveillance and Monitoring Systems) nebo City Monitoring Systems.

UKRAJINA

Na Ukrajině existuje několik významných leteckých výrobců se zájmem o kooperaci se zahraničními partnery. S cílem ustanovení přímých kontaktů zorganizovala česká strana v polovině října 2016 v Kyjevě Česko-ukrajinské letecko-průmyslové fórum s cílem vytvoření přímých kontaktů a projednání možností spolupráce, a to včetně výrobní kooperace. Na fórum naváže v roce 2018 pracovní mise zástupců ukrajinských leteckých výrobců do ČR, která bude spojená s návštěvou leteckých společností v ČR.

VELKÁ BRITÁNIE

Ačkoliv Velká Británie nevyrobí kompletní vlastní dopravní letadla, z hlediska objemu leteckého průmyslu je (po USA) druhým největším producentem na světě, s 879 firmami působícími v sektoru, širokým portfoliem produkovaných služeb a výrobků od designu a projektování, k výrobě trupů, křídel, motorů, přistávacích podvozků, palivových systémů, až po avioniku. Přes 90 % obratu sektoru je přitom generováno exportem. Britský letecký průmysl nepocítil žádný propad v důsledku referenda o brexitu, za rok 2016 vyrostl o 5,5 % a za rok 2017 je očekáván růst okolo 9,2 % (nejvyšší růst v leteckém sektoru zemí G7). Další, byť nižší růst je očekáván i do budoucna, v souladu s očekáváním globálního růstu

v sektoru leteckého průmyslu. Hlavními výrobci na britském trhu zůstávají Airbus (15 % trhu), BAE Systems (13,2 % trhu), Rolls Royce (10,7 %) a Bombardier (4,8 %). V rostoucím sektoru vesmírných technologií působí celá řada britských hi-tech firem, např. Surrey Satellite Technology, které se zaměřují zejména na aplikace pro telekomunikace, navigaci, meteorologii a pozorování země. V roce 2016 oznámila vláda alokaci 365 mil. GBP na výzkum a vývoj v oblasti letectví s cílem udržet Británii na celosvětové špičce v sektoru. Británie představuje nejdůležitějšího evropského dodavatele pro Boeing, který v létě 2016 uzavřel s britskou vládou partnerství s cílem dalších investic v zemi. V severovelšském Broughtonu sídlí továrna Airbusu dodávající křídla pro všechny obchodní modely značky. Jelikož britský letecký sektor je především přímým dodavatelem (tier 1) komponent a dílů pro výrobce letadel, ani případný po brexitový přechod na WTO standardy by neměl mít skokový dopad na ostrovní výrobce, neboť WTO aplikuje 0 % tarif na letecké díly (na rozdíl od např. celých aut) a přibližně 70 % exportu britského leteckého průmyslu nadto směřuje mimo EU. UK by však odchodem z EU mohlo ztratit přístup k financování výzkumu v letectví i satelitních technologiích. Technologickou výzvu představuje přijatý závazek snížit do roku 2020 emise CO₂ z nových velkých dopravních letadel o 36 % oproti roku 2000. Britská vláda podporuje inovace v leteckém sektoru prostřednictvím programů, jako jsou Aerospace Growth Partnership (AGP), National Aerospace Technology Exploitation Programme (NATEP), činností Aerospace Technology Institute (ATI), či projektu vývoje kompozitních křidel pro dopravní letadla pod názvem Next Generation Composite Wing (NGCW) spolufinancovaného vládou a spol. Airbus. Příležitosti pro české výrobce se nabízejí zejména v subdodávkách pro britské firmy, např. v oblasti komponent pro trupy, elektroniky, kabeláže a rychle se rozvíjejícího segmentu kompozitních materiálů. S ohledem na nutnost časově náročných certifikací je však britský letecký sektor poměrně konzervativní a k navázání úspěšné spolupráce s britskými firmami je zapotřebí investovat do inovací a dlouhodobého budování obchodních vztahů; úspěšnou cestou je zpravidla postup od realizace malých zakázek k dodávkám širším. Přinejmenším v období 2018–2019 je i nadále také možné rozvíjet spolupráci s britskými leteckými aliancemi v rámci programů EU, přičemž britské asociace mají o spolupráci s českými partnery zájem.

VIETNAM

Vzhledem ke geografickému profilu Vietnamu je zde letecká doprava poměrně rozvinutá. Vietnam má k dispozici 5 mezinárodních letišť, 18 domácích letišť a plánuje výstavbu dalších pěti nových letišť. Nové mezinárodní letiště Long Thanh v Ho Či Minově Městě (uvedení do provozu se předpokládá v roce 2025) bude mít kapacitu až 100 mil. pasažérů za rok. V souvislosti s plánovanou výstavbou nových letišť je zde možnost dodávek zařízení pro kontrolu letového provozu, osvětlení ranvejí, simulátorů apod. Nárůst přepravních kapacit vyvolává také poptávku po nových pilotech civilních letadel a jejich výcviku. V této oblasti se mohou české firmy uplatnit jak při výcviku vietnamských pilotů v ČR, tak při budování nových výcvikových center ve Vietnamu.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 52.23 - Ost. služby související s leteckou dopravou	Tchaj-wan
HS 3917 - Trubky, potrubí a hadice a jejich příslušenství z plastů	Maroko
HS 4009 - Trubky, potrubí a hadice, z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Maroko
HS 7506 - desky, plechy, pásy, folie niklové	Mexiko
HS 8401 - Jaderné reaktory; neozářené palivové články pro jaderné reaktory	Tchaj-wan
HS 8407 - Vratné, rotační zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním	Írán
HS 8407 - Vratné, rotační zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním	USA
HS 8409 - Části a součásti vhodné pro motory pístové	Mongolsko, USA
HS 8411 - Proudové motory, turbovrtulové pohony a ost. plynové turbíny	Afghánistán, Francie, Indie, Kanada, Konžská demokratická republika, Litva, Malajsie, Nový Zéland, USA, Vietnam
HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Afghánistán
HS 8483 - Převodové hřídele a kliky; ložisková pouzdra; převodovky, setrvačníky, spojky aj.	Maroko
HS 8501 - Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Čína
HS 8526 - Radiolokační a radiosondážní přístroje, radionavigační a radiové přístroje pro dálkové řízení	Afghánistán, Čína, Filipíny, Hongkong, Indie, Indonésie, Írán, Kambodža, Konžská demokratická republika, Malajsie, Maroko, Myanmar, Portugalsko, Rusko, Srí Lanka, Thajsko
HS 8527 - Přijímací přístroje pro rozhlasové vysílání	Indonésie, Kambodža, Myanmar
HS 8528 - Monitory, projektory, bez TV, přijímače televizní	Myanmar
HS 8529 - Části a součásti vysílacích, přijímacích televizí	Indonésie
HS 8530 - El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Maroko, Myanmar, Kambodža
HS 8531 - El. akustické nebo vizuální signalizační přístroje, poplašná zařízení	Írán
HS 8538 - Části přístrojů k ochraně ap obvodů, rozvaděčů aj.	Indonésie
HS 8801 - Balony a vzducholodě; kluzáky, rogala a ost. bezmotorové prostředky pro létání	Austrálie, Brazílie, Francie, Itálie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Nový Zéland, Rusko, Vietnam
HS 8802 - Ost. letadla (například vrtulníky, letouny); kosmické lodě	Brazílie, Čína, Hongkong, Indie, Indonésie, Itálie, Konžská demokratická republika, Malajsie, Malta, Mongolsko, Rusko, Švýcarsko, Tchaj-wan, Ukrajina

CIVILNÍ LETECKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8803 - Části a součásti motor. a bezmotor. prostředků k létání	Mexiko, Austrálie, Brazílie, Čína, Francie, Hongkong, Írán, Itálie, Kanada, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Německo, Portugalsko, Rusko, Švýcarsko, Ukrajina, USA
HS 8804 - Padáky (včetně říditelných padáků a paraglidingů) a rotující padáky	Čína, Francie, Itálie, Maroko, Mongolsko, Myanmar
HS 8805 - Letecké katapulty ap. přístroje a zařízení	Afghánistán, Austrálie, Čína, Filipíny, Indonésie, Írán, Itálie, Maroko, Myanmar, Portugalsko, Rusko, Thajsko
HS 9006 - Fotografické přístroje; přístroje a žárovky pro bleskové světlo k fotografickým účelům	USA
HS 9014 - Busoly, včetně navigačních kompasů; ost. navigační nástroje a přístroje	Indonésie, Írán, USA
HS 9024 - Přístroje pro zkoušení tvrdosti aj. vlastností	Maroko
HS 9026 - Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Maroko
HS 9503 - Tříkolky, koloběžky, šlapací auta apod., ost. hračky, skládanky	USA
Služby - trénink pilotů, instruktorů apod.	Čína

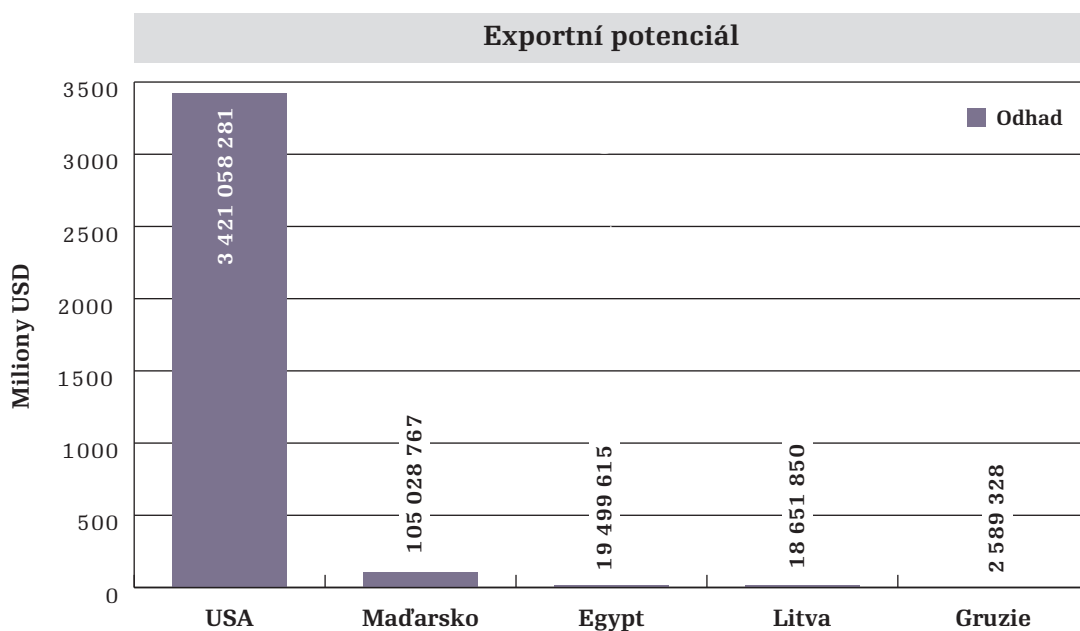

Dopravní průmysl a infrastruktura

U dopravního průmyslu je nejčtenější zastoupení především signalizačních zařízení, lodí a konstrukčního materiálu. Nejvíce příležitostí se nachází v Turkmenistánu, Gruzii. Největší exportní potenciál mají USA a dále následuje Maďarsko.

Zdroj: UN Comtrade (2015)¹

¹ V dopravním průmyslu se vyskytuje i řada služeb, které jsou těžko měřitelné, proto je třeba brát tuto skutečnost v potaz.

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

V Afghánistánu za přispění donorů (především Světové a Asijské rozvojové banky) dochází k rozvoji železniční a silniční sítě, letectví a výstavby energetických sítí (plynovody, ropovody, elektrické sítě, atd.) či rozvoji veřejné dopravy ve městech.

Plánuje se výstavba nových úseků silniční sítě „ring road“, která by měla zabezpečit propojení hlavních provincií v Afghánistánu a následně jejich propojení se silniční sítí sousedních států. Ve výstavbě jsou úseky Herat–Cheghcheran, Chora–Nilli. Hlavní důraz se klade na výstavbu silnice spojující Polkhumri–Herat v délce 300 km. Výstavba silnice má být dokončena v roce 2020 a tím dojde k propojení „ring road“. České firmy mají možnost uplatnit své výrobky a služby v tendrech Světové banky a afghánských institucí (např. dodávky turbín, generátorů, čerpadel, kolejového materiálu, lokomotiv, vagónů, autobusů, a nákladních vozidel).

ALBÁNIE

Albánské železnice předložily do parlamentu návrh zákona, který cílí na revitalizaci a otevření sektoru drah. Návrh se zaměřuje na rozvoj albánské železniční sítě a zlepšení její bezpečnosti. Vychází z národní strategie zacílené na posílení efektivnosti sektoru a jeho integraci do regionální i transevropské železniční sítě. Prioritou je zejména kvalitní spojení mezi albánskými přístavy v Durrësu, Vloře a Shëngjinu. Dále pak zejména zlepšení přeshraničního železničního spojení s Černou Horou, jediného železničního přeshraničního spojení, které má Albánie se sousedními státy. V dlouhodobějším výhledu se plánuje vybudovat železniční spojení z albánského Durrësu do makedonské Skopje jako části albánsko-makedonsko-bulharského koridoru. První stavbou v rámci revitalizace albánských železnic bude rekonstrukce a dostavba nové části železničního spojení Tirana–Durrës. Tendr na tuto stavbu bude během první poloviny roku 2018. Náklady na realizaci záměru jsou odhadovány na 82 mil. EUR. Z celkových nákladů bude 44 % hradit Evropská banka pro obnovu a rozvoj, zbytek albánská vláda. Albánské železnice rovněž plánují opravy a modernizace lokomotiv české provenience.

ÁZERBÁJDŽÁN

Postupně je modernizována městská a meziměstská autobusová doprava, s tím souvisí možnost dodávek autobusů, kde čeští exportéři mohou těžit ze zkušeností s realizací kontraktu na dodávku autobusů pro potřeby Evropských her 2015. Trh s osobními automobily zaznamenává poprvé od roku 2014 významnější růst, i když předkrizových let zatím zdaleka nedosahuje. Na obrátkách nabírá i výstavba nových silnic a dálnic, která zvyšuje poptávku po nákladních automobilech a specializovaných stavebních strojích.

BELGIE

Belgie je díky řadě přístavů (Antverpy, Ghent, Zeebrugge i nizozemskému Rotterdamu) významným logistickým a tranzitním uzlem, přes který prochází velká část evropského importu a exportu. S tím souvisí značné příležitosti v oblasti budování a modernizace dopravních cest, tunelů a městských obchvatů. V oblasti říční a námořní dopravy je aktuální poptávka po výrobě lodí pro osobní, nákladní, ale i turistickou dopravu.

EGYPT

S bytovou výstavbou souvisí i potřeba řešení odpadového hospodářství a také rozšiřování a modernizace dopravní infrastruktury. Na páteřní železniční dopravu hodlá Egypt navázat rozvoj dopravy autobusové, především ve velkých městech, která trpí dopravními kolapsy – zde by se měly uplatnit české autobusy (či trolejbusy). Další možnosti pro české exportéry skýtají budoucí egyptské investice do lodní dopravy (výstavba 6 nových přístavů v zóně Suezského průplavu, propojení Nilu se sítí afrických vodních cest) a do letecké dopravy (modernizace a zvýšení kapacity 22 egyptských letišť, malá dopravní letadla pro vnitrozemskou přepravu). Poptávka existuje jak po dopravních prostředcích, tak po zařízení přístavů, letišť, řídicích systémech apod.

ESTONSKO

Estonský dopravní sektor nabízí českým firmám mnoho možností. V roce 2018 plánuje estonská vláda investovat 56,7 mil. EUR do infrastrukturních projektů a rozvoje životního prostředí, investice do silnic by pak měly dosáhnout výše 227 mil. EUR. Jako zajímavé projekty se jeví výstavba první etapy železnice mezi Tallinnem a Haapsalua přestavba části dálnice na trase Tallinn–Tartu z dvouproude na čtyřproudu. V delším časovém horizontu je pak zajímavá především plánovaná výstavba centrálního terminálu pro osobní dopravu v Tallinnu. Jedná se o vybudování hlavního vlakového nádraží pro mezinárodní i vnitrostátní spoje a hlavního uzlu městské a příměstské dopravy, který by měl stát v bezprostřední blízkosti tallinského letiště. V nedávné době byla rovněž dokončena tramvajová linka ze stanice Ülemiste na letiště a zvažuje se i výstavba tramvajového depa.

FILIPÍNY

Ministerstvo dopravy plánuje přes 1 000 km kolejové infrastruktury do roku 2022. Do budoucna lze počítat s nově vyhlášenými tendry týkajícími se jiných tratí městské veřejné dopravy se soukromým financováním anebo mimoměstské železniční infrastruktury, ke které se zjevně začínají Filipíny také přiklánět. Vláda dále připravuje projekt podzemní dráhy (metra) pro Manilu a jsou potřeba opravy tramvajových tratí v Manile. Vyhláší rozsáhlé infrastrukturní projekty včetně staveb dálnic, ať již jako přímé zakázky, tak i jako PPP projekty. Akcentována je především nutnost spolupráce s dominantní strukturou konglomerátů ovládajících zájmy v dceřiných společnostech schopných financovat, budovat, dodávat a provozovat infrastrukturní projekty napříč sektory. Filipínská administrativa se i nadále snaží integrovat do globálních zásobovacích řetězců formou legislativních úprav. Dne 21. července 2015 došlo k novele zákona tzv. Cabotage Law, která umožňuje přepravním lodím využití více přístavů po celé zemi a tím poskytuje přepravním firmám finančně atraktivní volby v rámci svých importních/exportních aktivit. Administrativa prezidenta Duterteho dále plánuje vyčlenit 7 % celkového HDP jako součást socioekonomického plánu navýšení rozpočtu na infrastrukturu v rámci zrychlení implementace projektů PPP.

FINSKO

Evropská komise stanovila v roce 2016 členským státům EU národní limity pro snížení emisí skleníkových plynů v oblasti dopravy, zemědělství a bydlení. Dle uvedeného nařízení musí Finsko v letech 2021–2030 zredukovat emise v těchto sektorech až o 39 %. Přes dlouhodobě aktivní přístup Finska znamená požadavek na tak významné snížení emisí pro oblast dopravy velkou výzvu. Velké vzdálenosti způsobují, že se značná část energií v zemi spotřebovává právě v sektoru dopravy. K dosažení předepsaného emisního cíle tak bude muset tento sektor projít poměrně výraznou strukturální i technickou změnou,

což otevírá možnosti pro české exportéry – vláda se hodlá zaměřit na podporu ekologičtější hromadné dopravy osob (dálkové i městské, podpora železnic). Nutností bude i výrazná obměna vozového parku (plynový a elektrický pohon vozidel či motory na biopaliva – plán počítá se zvýšením podílu biosměsí v palivech až na 40 %). Ve městech je zřejmá snaha o přesunutí většího počtu veřejných dopravních prostředků na koleje. Nově budou jezdit tramvaje v Tampere, uvažuje o nich Turku, v oblasti hlavního města je mj. plánovaná výstavba rychlodráhy „Jokerit Line“, která je kolejovou půlkruhovou spojnici okolo města (práce by měly začít v r. 2019).

GRUZIE

Vláda v roce 2016 představila program zásadního zlepšení silnic v horských regionech. Vzhledem k těžkým místním podmínkám bude zapotřebí v určitých úsecích know-how zahraničních firem, což se bezesporu bude týkat i staveb tunelů, kde mají české firmy co nabídnout. Očekávané jsou též tendry různých měst na obnovu a zkapacitnění veřejné dopravy. V krátkodobém horizontu se bude jednat o dodávky autobusů/elektrobuses (až několik stovek kusů), v dlouhodobém horizontu o obnovu trolejbusové nebo tramvajové dopravy.

HONGKONG

Ve fázi výstavby či přípravy se nachází řada infrastrukturních projektů, např. mostu Hong Kong – Zhuhai – Macao, tunelu Tuen Mun – Chek Lap Kok Link a návazného dálničního obchvatu, logistického centra Tuen Mun, tunelu Tseung Kwan O – Lam Tin a dopravní infrastruktury v Central Kowloon (poslední dva projekty budou dokončeny v roce 2021). Celkem se nyní realizuje výstavba dálnic o délce 70 km v hodnotě 147 mld. HKD (455 mld. CZK).

INDONÉSIE

Dopravní infrastruktura země potřebuje rozsáhlou modernizaci prakticky ve všech oblastech – silnice, železnice, letiště, městská doprava. Spolu s růstem ekonomiky a životní úrovně obyvatel se nejen navýšily počty automobilů a motocyklů, ale také jasně ukázala poddimenzovanost infrastruktury. Ve snaze řešit situaci probíhá v zemi řada projektů na celostátní i lokální úrovni. V letech 2015–2019 by měla proběhnout výstavba tzv. trans sumaterského železničního koridoru o délce 2168 km. Na programu dne je též plán obnovy železnic a vozového parku státní železniční společnosti PT Kereta Api. Řešení prakticky krizové situace městské hromadné dopravy je jednou z hlavních priorit současného vedení hlavního města. V nadcházejících 5 letech by měla být v Jakartě vybudována jak trasa metra, tak vnitřní městský okruh nadzemní kolejové dopravy. Potřebný je rovněž systém na výběr elektronického jízdného.

KYPR

V souvislosti s řešením hluboké krize kyperského hospodářství po roce 2013 vyhlásila administrativa několik projektů s cílem zlepšit využívání ekonomického potenciálu země, zejména v sektoru turistického ruchu a návazné infrastruktury. Tyto projekty by měly postupně skýtat příležitosti pro zahraniční investory a dodavatele. Dále by mělo dojít k privatizaci několika státních podniků či dlouhodobým pronájmům služeb doposud kontrolovaných státem: kyperských telekomunikací Cyta, elektrárenských závodů EAC (výroba a rozvod elektrické energie) a burzy cenných papírů ad. Na jaře 2017 byla dokončena pouze privatizace nákladního přístavu v Limassolu, ostatní projekty vláda znovu posuzuje a jejich pokračování

je možné očekávat nejdříve v průběhu roku 2018, po prezidentských volbách a ustavení nové vlády. Vnitropoliticky ovšem představuje privatizace velmi citlivé téma, které má v zemi řadu odpůrců.

LITVA

Litva doposud nedisponuje kvalitní a hustou silniční sítí – statistika Ministerstva dopravy uvádí 309 km dálnic a 1 639 km silnic I. třídy. Na druhé straně se hustota litevských silnic nižších tříd (19 592 km) blížíla průměru EU. Přes její území prochází celkem šest evropských silničních koridorů. Litevská vláda přikládá zlepšování kvality silniční sítě a výstavbě dálnic či městských obchvatů zvýšenou pozornost včetně využívání fondů EU. Ze strukturálních fondů bylo pro dopravní projekty na období 2014–2020 vyčleněno 6,71 mld. EUR, v roce 2016 by měl objem realizovaných projektů dosáhnout 1 mld. EUR. Zajímavými projekty je dostavba silničního obchvatu hlavního města, modernizace silnice Vilnius–Utena (s financováním EIB) a silnice z Kaunasu na hranice s Lotyšskem a rozvoj elektromobility.

LUCEMBURSKO

Lucembursko patří k přepravním uzlům regionu a v oblasti podniká řada lucemburských i zahraničních firem. Příležitosti se nabízejí zejména v autodopravě a letectví.

MAĎARSKO

Maďarská města a obce plánují výměny a rekonstrukce vozových parků jak v segmentu, vlaků, příměstských vlaků, tramvají, autobusů a trolejbusů. Budapeštská radnice rovněž rozhodla o rekonstrukci tří ze čtyř budapeštských nádraží včetně jejich okolí, a sice nádraží Keleféldi, Nyugati a Keleti. Na základě mezistátní dohody mezi Maďarskem a Čínou z listopadu 2015 bude v nejbližších třech letech zahájena výstavba resp. rekonstrukce koridoru „Budapešť–Bělehrad“ na dvoukolejnou trať s rychlostí 160 km/h pro nákladní a 200 km/h pro osobní přepravu, na jejíž. Očekává se tedy poptávka po stavebních firmách na železniční svršky a elektronická zabezpečovací IT zařízení.

MALTA

Zlepšení dopravní infrastruktury a zajištění lepší veřejné dopravy je nutným předpokladem dalšího rozvoje turistického ruchu na Maltě. Druhými nejvíce dováženými produkty na Maltu (hned po ropě) jsou lodě a čluny, které jsou využívány jak k přepravním účelům, tak i k rybolovu.

MAROKO

Příležitostí pro české firmy může být plán casablanské radnice na rozvoj sítě městské hromadné dopravy – jedná se o celkem 5 nových linek kombinující tramvaje a autobusy. K realizaci by mělo dojít do konce roku 2022 a výsledkem bude celkem 80 km dlouhá linka, která obsáhne oba druhy pozemní veřejné dopravy. S výstavbou dvou pilotních tramvajových linek s termínem dokončení v roce 2026 zcela nově počítá středomořská metropole Tanger. Výhledově by se tramvaj měla také objevit v Marrákeši a Fesu. Stávající tramvajovou síť v marockém hlavním městě Rabatu plánuje zdejší radnice prodloužit směrem do sousedního Salé – práce by měly začít během roku 2018.

MYANMAR

Vláda zaměřuje pozornost na rozvoj zanedbané dopravní infrastruktury, který je jednou z podmínek širšího ekonomického rozvoje země. Myanmar plánuje v tomto směru velké projekty, včetně rozšíření

silniční a železniční sítě, nových letišť a přístavů. Podle analýz se očekává, že automobilový trh poroste do roku 2019 ročně (CAGR – Compound Annual Growth Rate) o 7,8 % (včetně poptávky po autosoučástkách) díky rostoucí ekonomice, rozvoji infrastruktury a růstu příjmů.

PERU

Velké mezery v infrastruktuře jsou důvodem zpomalení investičních aktivit ve strategických odvětvích. Překonání těchto nedostatků je předpokladem pro hladké spojení metropole s odlehlými regiony. V národním infrastrukturním plánu byly nezbytné zásahy v této oblasti vyčísleny pro období 2016–2025 na 160 mld. USD. Některé strategické projekty byly již zahájeny, jiné se připravují a další budou teprve formulovány. Vzhledem k přírodní katastrofě v roce 2017, korupčnímu skandálu (kauza Odebrecht) i stávkám se dokončení či zahájení některých projektů oddálí.

Jedním z největších projektů v oblasti infrastruktury je vybudování druhé linky metra v Limě, která má měřit 35 kilometrů, s investicí ve výši 5,5 mld. USD. Zároveň probíhají studie na vybudování třetí a čtvrté linky v celkové hodnotě 9 mld. USD. V regionálním městě Arequipa (2. největší město) je zvažována výstavba MHD na bázi jednokolejové visuté dráhy (monorail). V letecké dopravě je realizováno rozšíření letiště Jorge Chávez v Limě, přičemž dle odhadů by stavba nového terminálu mohla být dokončena v roce 2023. Celková investice do tohoto projektu by měla být ve výši 1,1 mld. USD. Další plánovanou investicí je investice ve výši 599 mil. USD do nového letiště Chinchero (Cusco).

Po přírodní katastrofě v roce 2017 se prioritou stalo obnovení poničené infrastruktury. Ministerstvo dopravy vyčíslilo náklady na rekonstrukci silnic a mostů na 2,6 mld. USD. Z důvodů záplav a sesuvů půdy bude potřeba opravit nebo zcela nahradit asi 523 mostů. 10 mil. USD bude potřeba vynaložit na opravu poničených železnic. Opravy by měly trvat 3 roky, přičemž je prosazován princip „build back better“, tzn., že cílem je zlepšení dané infrastruktury nad úroveň (vyšší než) před přírodní katastrofou. V každém případě to vygeneruje přechodně zvýšenou poptávku po nejen stavebních materiálech, ale i stavebních strojích (např. pro různé terénní úpravy).

RAKOUSKO

Doprava se podílí na tvorbě rakouského HDP cca 5 % a Rakousko se s 198 EUR/obyv. řadí na 2. příčku evropských investorů do výstavby železnic (za Švýcarskem). Přibližně 66 % rakouských infrastrukturních investic připadá na železniční dopravu, 34 % na dopravu silniční. Rakouská vláda chce do roku 2022 investovat přes 30 mld. EUR do rozvoje infrastruktury, vč. výstavby dálnic, rychlostních silnic, železnice a širokopásmového internetového připojení. Dále se očekává zatraktivnění vedlejších železničních tratí, mj. v souvislosti se zaváděním autonomního řízení. Rakousko se podílí na budování transevropské železniční sítě, má zájem o prodloužení ruské širokorozchodné železniční tratě do Vídně a o účast na čínském železničním projektu „Nové hedvábné stezky.“ S pomocí Evropské investiční banky (EIB) investuje 500 mil. EUR do projektu příměstských vlaků Cityjet. Mezi významné dopravní projekty patří také plánovaná výstavba třetí přístávací dráhy na vídeňském letišti a tunelu v Lobau. Plánuje se i výstavba protipovodňových zábran podél Dunaje, která by měla být dokončena do roku 2021. Jednou z dalších priorit rakouského ministerstva dopravy, inovací a technologií (BMVIT) je podpora vývoje technologií autonomního řízení, jak v silniční, tak i železniční dopravě. V rámci programu „Mobilita budoucnosti“ vláda podporuje automatizaci v oblastech mobility osob a zboží, dopravní infrastruktury a technologií v oblasti. Zvláštní pozornost je věnována inteligentním dopravním systémům a službám. V rámci akčního balíku E-mobility rakouské vlády a automobilového průmyslu ve výši 72 mil. EUR je podporována

koupě elektromobilů (48 mil. EUR), výstavba dobíjecích stanic a příslušné infrastruktury (vč. budování parkovišť Park&Ride, Bike&Ride a systém sdílených aut – car sharing). Vedle státu podporují e-mobilitu z vlastních rozpočtů i jednotlivé spolkové země.

RUMUNSKO

Automobilovému průmyslu se v Rumunsku daří díky zahraničním investicím a rovněž díky rostoucí expanzi domácího výrobce osobních automobilů značky Dacia na zahraničních trzích. V Rumunsku existují významní výrobci z oblasti automobilového průmyslu – Dacia Renault Group Automobile, Ford a Daimler. Ti generují subdodávky a nové investic např. Michelin, Continental, Takata, Delphi a desítek dalších. Konkrétními příležitostmi pak mohou být dodávky i subdodávky např. obalů a obalové techniky, výrobních linek, strojů a zařízení pro výrobu v oblasti automotive nebo export konkrétních komponentů pro výrobce vozidel nebo jejich subdodavatele.

RUSKO

V rámci dopravního průmyslu a infrastruktury je jednou z nejperspektivnějších příležitostí oblast dodávek pro segment veřejné hromadné dopravy. Jedná se o možnost dodávek energeticky efektivních a šetrných dopravních prostředků, například elektrobusesů a dopravních prostředků využívajících technologie na zkapalněný a stlačený zemní plyn, přičemž rozvoj této oblasti ruská vláda podporuje finančními dotacemi v rámci vybraných programů. Šance na uplatnění mají také dodavatelé různých inteligentních dopravních systémů a služeb pro veřejnou hromadnou dopravu. Jedná se o možné dodávky elektronických a řídicích jednotek, bezpečnostních systémů, služeb pro cestující a správce infrastruktury, služeb pro provozovatele dopravy a veřejnou správu.

SENEGAL

Mezi roky 2014–2018 senegalská vláda odhaduje potřebu zajistit financování a výstavbu infrastrukturálních projektů a dopravních služeb v hodnotě 621 mld. XOF (cca 26 mld. CZK). Jedná se mimo jiné o projekt rekonstrukce a stavby nových železničních tratí (rekonstrukce trati Dakar-Tambacounda-Bamako a dalších regionálních tratí), výstavbu a rekonstrukci silnic a stavbu mostů (např. most přes řeku Senegal v městě Rosso). V rámci PPP projektů v oblasti dopravy vláda odhaduje potřeby financování na 417,4 mld. XOF (17 mld. CZK) v letech 2014–2018. V tomto období by podle tříletého vládního programu mělo dojít k výstavbě 1 520 km nových železničních tratí za 1 390 mld. XOF (58,4 mld. CZK). Také se v těchto pěti letech počítá s obnovou vozového parku autobusů a minibusů městské i meziměstské dopravy (cca 3 tis. jednotek).

SLOVENSKO

Poptávka po autobusech a trolejbusích souvisí s probíhající obnovou vozového parku městské hromadné dopravy ve větších městech (Košice, Prešov, Banská Bystrica, apod.). Nevyhovující stav vozového parku městských i příměstských linek dává příležitosti pro export. Budování tzv. smart cities na Slovensku nabízí příležitosti pro inteligentní dopravní systémy ve veřejné dopravě. Exportní potenciál je také v oblasti ekologizace dopravy. Výstavba dopravní infrastruktury na Slovensku je zajišťována téměř výlučně z eurofondů. Ministerstvo obrany SR plánuje do roku 2020 celkem 9 prioritních projektů o celkové délce 90,5 km dálnic a rychlostních silnic. Jedná se například o úsek dálnice D1 Bratislava – Senec nebo několik úseků rychlostních silnic R2 a R4 na jižním a východním Slovensku. Česká republika a Slovenská republika považují

za prioritu v budování dopravní infrastruktury propojení české a slovenské dálnice D1, kvalitnější silniční propojení Zlínského a Trenčínského kraje a rovněž Moravskoslezského a Žilinského kraje. Možnosti českého exportu jsou v přípravné fázi, projekčních činnostech a i realizačních pracích.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Prodej automobilů dosáhl svého vrcholu v roce 2016 a v roce 2017 poprvé od doby krize zaznamenal pokles. Celkem se prodalo 17,25 mil. nových vozidel – což je meziroční pokles o 1,8 %, přičemž v osobní dopravě je nejrychleji rostoucím segmentem SUV a cross-over. Trendem je vývoj nových vozidel na alternativní pohony s odpovídající infrastrukturou – CNG a LNG u autobusů a nákladní dopravy, u osobních vozů pak elektřina, hybridní pohon a vodíkové palivové články. Ve velkých městech prudce stoupá využití aplikací na sdílené jízdy a to i na úkor městské hromadné dopravy. Pokračuje vysoká poptávka po nákladní přepravě (a to i díky projektům rekonstrukce v hurikány postižených regionech jihu USA) a nákladní společnosti pokračují s obnovou svých vozových parků. Automobilky investují do autonomního řízení, elektromobility a technologií infotainmentu /connected vehicle a také do běžných výrobních zařízení. Na dodávky dílů mají největší šance firmy, které jsou již součástí dodavatelských řetězců, s referencemi od německých, korejských či japonských odběratelů. Perspektivní je tento trh pro softwarové firmy z oboru umělé inteligence (základ autonomního řízení) a elektromobility. Celkově je však toto odvětví politicky velmi citlivé a je nutné sledovat další vývoj legislativy, především té týkající se importu.

SRBSKO

Největší potenciál v této kategorii spatřujeme v infrastrukturních projektech na železnici. V přípravě/na počátku realizace je 200 km rychlostní trať z Bělehradu do Budapešti. Projekt je financován z čínské strany a dosud není zcela jasné, jak velký bude prostor pro zahraniční subdodavatele. Celková hodnota trati, která by měla spojit přístav Pireus s Budapeští je odhadována na 2,89 mld. USD. Srbsko realizuje i další projekty na hlavních i regionálních tratích. Jedním z významných projektů je i modernizace 100 km trati Bělehrad–Nišv hodnotě 234 mil. USD.

Velké příležitosti lze očekávat i v silniční dopravě. Pokračuje budování dálnice A2 (koridor XI). V současnosti je dokončeno nebo těsně před dokončením cca 50 km této dálnice. V tomto roce by měla být zahájena výstavba úseku z města Čačak do Požegy o celkové délce 31 km a očekávané hodnotě 450 mil. EUR.

TÁDŽIKISTÁN

Rozvoj dopravní infrastruktury a veřejné dopravy je jednou z vládních priorit. Přípravované investiční projekty jsou zaměřené zejména na výstavbu a modernizaci silniční sítě zajišťující propojení jak složitě dostupných regionů Tádžikistánu, tak i tranzitního propojení s Afghánistánem a Čínou. Realizace Programu rozvoje dopravní infrastruktury na období 2010–2025 v hodnotě 3 mld. USD počítá s rekonstrukcí magistrál a vnitrostátních silnic, s modernizací železničního vozového parku (zvýšení nákladní přepravy), s výstavbou nových letištních terminálů a modernizací řízení letového provozu.

TCHAJ-WAN

Tchajwanské úřady oznámily veřejný program pro rozvoj infrastruktury s celkovým rozpočtem 13,9 mld. USD do 2020/2021. Tyto projekty jsou rozděleny do tří fází, jehož první fáze probíhá od září 2017 do prosince 2018 s rozpočtem v hodnotě 3,5 mld. USD. Další fáze budou průběžně aktualizovány. Vzhledem k tomu, že místní dodavatelé zatím nejsou schopni samostatně dokončit všechny aspekty těchto projektů

(v hromadné dopravě, energii či vodních projektech), existují zde příležitosti právě pro české dodavatele, kteří mají možnost podílet se na implementaci tohoto programu na Tchaj-wanu.

Co se týče dopravní sítě na ostrově, české firmy se mohou zapojit do projektů na vybudování nových linek metra, rozšiřování vysokorychlostních železničních stanic či modernizaci tradičních železnic na Tchaj-wanu.

Příležitosti pro české firmy: inženýrské poradenství; světelná signalizace; výstavba a konstrukce stanic dodávky v železniční infrastruktuře, dílčích komponentů pro kolejová vozidla a služeb.

TURKMENISTÁN

Turkmenistán si z hlediska mezinárodní dopravy snaží udržet svůj význam tranzitní země, a to zejména vybudováním dopravního koridoru umožňujícího přístup z Kazachstánu přes území Turkmenistánu do Iránu. Dílčí hodnota předmětného projektu představuje na území Turkmenistánu přibližně 170 mil. USD, z čehož 125 mil. USD by mělo být profinancováno ze zdrojů Asijské rozvojové banky a zbytek na úkor státního rozpočtu. Významnou roli hraje výstavba intermodálních logistických center, a to zejména v návaznosti na budování přístavů na pobřeží Kaspického moře.

UKRAJINA

Na ukrajinské straně je zájem o spolupráci s českou stranou při obnovování a modernizaci tramvajové dopravy, např. město Kyjev předpokládá modernizaci části svého tramvajového parku. Příležitosti existují též na trhu osobních vozidel, kde se v roce 2017 výrazněji zvýšila poptávka. Tento trend by měl pokračovat i v roce 2018. Příležitostí může být rovněž modernizace silniční infrastruktury.

UZBEKISTÁN

Rozvoj dopravní infrastruktury a veřejné dopravy Uzbekistánu je jednou ze současných priorit nové uzbecké vlády. Program rozvoje a modernizace inženýrské a dopravní infrastruktury počítá s rekonstrukcí, modernizací a výstavbou více než 1 200 km silnic a dálnic. Program kromě běžných stavebních prací zahrnuje zavádění moderních telematických systémů zejména na dálničních úsecích a na silnicích 1. třídy a stejně tak v rámci probíhající modernizace městské dopravní infrastruktury i v hlavním městě Taškentu a v dalších větších městech. Na celostátní úrovni se postupně realizuje plán modernizace infrastruktury a řízení železniční dopravy (včetně získávání know-how pro zefektivnění mezinárodní železniční přepravy) a letového provozu.

VIETNAM

Pro období 2016–20 Ministerstvo dopravy Vietnamu schválilo projekty pro jednotlivé segmenty dopravy v hodnotě 50 mld. USD. Podle hlavního plánu rozvoje silniční dopravy ve Vietnamu bude do roku 2030 postaveno 20 dálnic s celkovou délkou 6 411 km. Klíčové postavení v nově budovaném dálničním systému bude mít severojižní dálnice mezi Hanojí a Ho Či Minovým Městem v celkové délce 1 941 km s plánovaným rozpočtem ve výši 18,5 mld. USD. Vietnamská velká města mají nedostatečně řešenu otázku veřejné dopravy, proto se potýkají s dopravními zácpami. Příležitost pro české dodavatele tramvají, metra, autobusů či trolejbusů.

V Ho Či Minově Městě probíhá výstavba nového metra. První linka systému sedmi podzemních linek o celkové délce 124 km má být dokončena v roce 2020. Podle stejného plánu mají být do roku 2020 vystavěny i tři jednokolejné nadzemní linky o celkové délce 37 km. Celkový rozpočet projektu je odhadován

na 12 mld. USD. Nový systém nadzemní městské kolejové dopravy je budován také v Hanoji. Do roku 2030 má být v provozu celkem osm nadzemních linek. Výstavba jednotlivých linek a jejich součástí je financována separátně z různých zdrojů, především prostřednictvím ODA a soft loans, poskytnutých zahraničními dárci. Příležitosti pro české výrobce lze spatřovat zejména v případné realizaci subdodávek pro kontraktory, kteří již byli vybráni pro stavbu jednotlivých linek, resp. stanic, či dodávky vozového parku atd.

Vzhledem ke značně zastaralému vozovému parku dopravních podniků v Hanoji a Ho Či Minově Městě je plánována rozsáhlá obměna většiny užívaných autobusů. Rostoucí poptávku po nových autobusech lze očekávat i s postupným zaváděním systému rychlé autobusové dopravy BRT v Hanoji a Ho Či Minově Městě. Po vstupu v platnost FTA EU-Vietnam na konci roku 2018 se podstatně zvýší vývozní příležitosti i pro české výrobce autobusů.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 30 – Ost. dopravní prostředky a zařízení, vč. souvisejících služeb a prací	Myanmar
CPA 42 – Inženýrské stavby a jejich výstavba	Maďarsko, Myanmar, Peru
CPA 42.12 – Železnice a podzemní dráhy a jejich výstavba	Tchaj-wan, Kypr
CPA 43 – Speciální stavební činnosti	Maďarsko
HS 3205 – Laky barevné, přípravky založené na Lacích	Rumunsko
HS 4011 – Nové pneumatiky z kaučuku	Lotyšsko
HS 4013 – Duše pryžové	Estonsko
HS 5330 – Jeřáby přepravní, portálové	Egypt
HS 6099 – Vozidla motorová pro dopravu veřejnou, osobní	Egypt
HS 6306 – Plachty nepromokavé lodní, stínící ap., stany aj.	Filipíny
HS 7302 – Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli	Maroko, Egypt, Filipíny, Maroko, Myanmar, Tchaj-wan
HS 7308 – Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích , ze železa, oceli	Maďarsko
HS 8409 – Části a součásti vhodné pro motory pístové	USA
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Afghánistán, Peru
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Filipíny
HS 8429 – Buldozery srovnávače rypadla apod s pohonem	Peru, Filipíny, Hongkong, Řecko, Slovensko
HS 8430 – Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy	Řecko, Slovensko
HS 8431 – Části a součásti jeřábů, vozíků, buldozerů, fréz aj.	Ázerbájdžán, Peru, Řecko, Slovensko, Tchaj-wan
HS 8460 – Obráběcí stroje pro odstraňování ostřin, k broušení, honování aj. konečnou úpravu kovů	Rumunsko, Tchaj-wan

DOPRAVNÍ PRŮMYSL A INFRASTRUKTURA

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8462 – Tvářecí stroje na opracování kovů, buchary, lisy ap.	Tchaj-wan
HS 8466 – Části, součásti a příslušenství strojů obráběcích, tvářecích	Tchaj-wan
HS 8467 – Nářadí ruční pneumatické s motorem ne elektrické	Peru
HS 8468 – Stroje přístroje pro pájení svařování kalení	Peru
HS 8471 – Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	Rumunsko, Turkmenistán, USA
HS 8476 – Automaty prodejní a na rozměňování mincí	Albánie
HS 8479 – Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	Ázerbájdžán
HS 8482 – Valivá ložiska (kuličková, válečková, jehlová ap.)	Rumunsko
HS 8484 – Těsnění ap. výrobky kovoplastové; soubory, sestavy, mechanické ucpávky	Rumunsko
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Afghánistán, USA
HS 8512 – Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap.	Tchaj-wan
HS 8517 – Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán
HS 8526 – Příst. radiolok ap. radiové pro řízení dálkové	Peru, Egypt
HS 8528 – Monitory, projektory, bez TV, přijímače televizní	Turkmenistán
HS 8529 – Části a součásti vysílacích, přijímacích televizí	Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán
HS 8530 – El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Bangladéš, Hongkong, Rakousko, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán, Peru
HS 8531 – El. akustické nebo vizuální signalizační přístroje, poplašná zařízení	Turkmenistán
HS 8544 – Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče	Rumunsko, Turkmenistán
HS 8607 – Části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel	Albánie, Lucembursko, Maroko, Tchaj-wan
HS 8608 – Kolejový svrškový upevňovací materiál a zařízení; mechanické přístroje a signalizační zařízení	Albánie, Maroko, Senegal, Uzbekistán
HS 8609 – Kontejnery pro jeden nebo více druhů dopravy	Peru, Gruzie
HS 8702 – Motorová vozidla pro dopravu deseti nebo více osob, včetně řidiče	Afghánistán, Ázerbájdžán, Finsko, Lotyšsko, Lucembursko, Rusko, Řecko, Slovensko
HS 8703 – Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob	Finsko, Lotyšsko, Lucembursko, Švýcarsko, Ukrajina
HS 8704 – Motorová vozidla pro přepravu nákladu	Afghánistán, Ázerbájdžán, Finsko
HS 8706 – Podvozky (chassis) vybavené motorem, pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Filipíny

DOPRAVNÍ PRŮMYSL A INFRASTRUKTURA

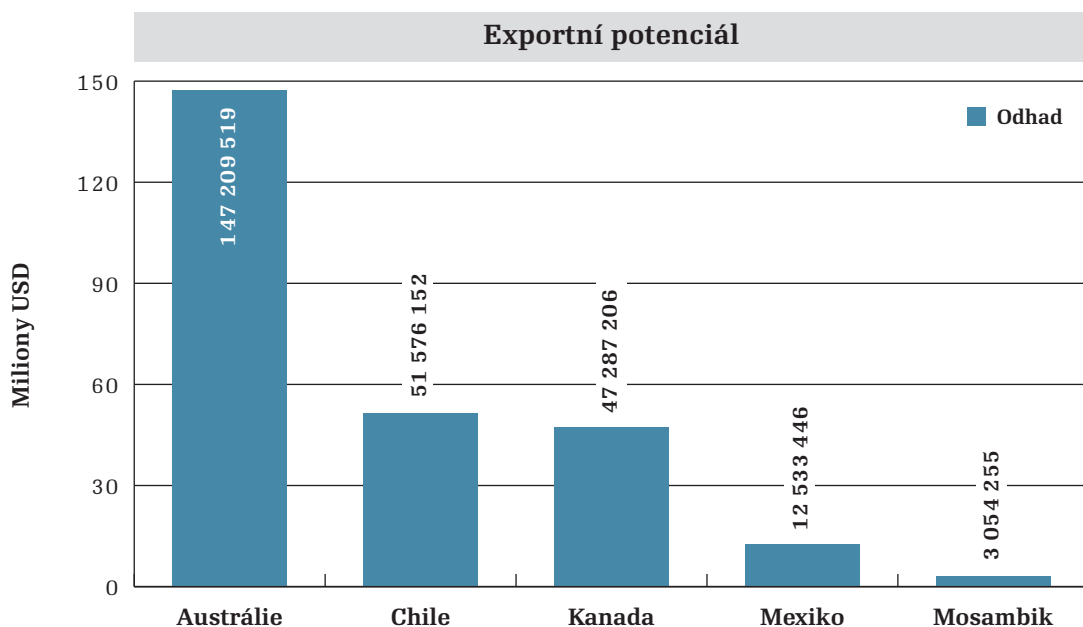
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8707 – Karoserie (kabiny pro řidiče) pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Gruzie, Lotyšsko
HS 8708 – Části, součásti motorových vozidel čísel 8701 až 8705	Gruzie, Lotyšsko, Rumunsko, USA
HS 8712 – Jízdní kola a jiná kola (tříkolky), bez motoru	Egypt, Malta, Senegal
HS 8901 – Lodě pro osobní dopravu, turistické, trajektové ap. plavidla pro přepravu osob nebo nákladů	Austrálie, Belgie, Egypt, Malta
HS 8904 – Remorkéry nebo tlačná plavidla	Egypt
HS 8905 – Majákové lodě, požární lodě, plovoucí bagry, plovoucí jeřáby a jiná plavidla	Egypt, Litva
HS 8906 – Ost. plavidla, včetně válečných lodí a záchranných člunů, jiných než veslových	Litva, Malta
HS 8907 – Ost. Plavidla	Gruzie, Litva
HS 9406 – Montované stavby	Maďarsko

Důlní, těžební a ropný průmysl

V oblasti důlního, těžebního a ropného průmyslu uvádíme 36 zemí s exportním potenciálem. Nejrozšířenější exportními položkami u daných států jsou samohybné buldozery, ostatní zvedací, manipulační a vykládací zařízení, části a součásti jeřábů a čerpadla. Nejširší spektrum importních položek vykazuje Chile.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

Afgánistán je nesmírně bohatý na nerostné suroviny (mramor, onyx, uhlí, měď, ropa, zemní plyn, zlato, železná ruda atd.). Důlní průmysl by mohl být tahounem ekonomického růstu Afgánistánu. Budování infrastruktury je plánováno s přihlédnutím na lokaci ložisek nerostného bohatství. Pro zahájení těžby budou potřeba zdvihací zařízení, stroje na těžbu a důlní technika, poté stroje na zpracování a úpravu vytěžených surovin, včetně logistické podpory. Výstavba plynovodu TAPI z Turkmenistánu do Indie přes Pákistán a Afgánistán nabírá zpoždění. Afgánistánská strana není schopna svým závazkům dostát (zajištění bezpečnosti, pokládka potrubí).

ANGOLA

Jednou z prioritních oblastí pro rozvoj Angoly je právě těžební průmysl s cílem podpořit těžbu dalších nerostných surovin vedle ropy a zemního plynu. Během posledních let probíhala oficiálně jen těžba ropy, zemního plynu, diamantů a stavebních kamenů (mramoru, žuly, vápence a křemence). Angola však má obrovské naleziště dalších nerostných surovin a hornin a za tímto účelem si také nechala vypracovat detailní geologický průzkum tzv. Planageo, jehož konečné výsledky budou známy během roku 2018. Předběžné výsledky uvádějí, že na angolském území se nachází 38 surovin z 50 nejvíce vyhledávaných surovin na světě zahrnujících měď, kobalt, zlato, mangan, draslík, hořčík, ametyst, diamanty, fosfáty, uran, bauxit, železo, zirkon, vápenec, křemenec, žula, mramor, diamanty, ropa a zemní plyn a další. V roce 2018 by měla začít oficiální těžba zlata, železa a mědi a následně i další projekty. Pro české podniky se tedy objevuje mnoho příležitostí pro dodání související techniky a strojů. Koncesionářskou společností v těžbě nerostných surovin je Ferrangol, který ve spolupráci zejména se zahraničními investory rozvíjí dané projekty. Pro těžbu diamantů se pak jedná o koncesionáře Ediana a v ropném průmyslu pak figuruje největší angolská společnost Sonangol. Z pohledu ropného průmyslu jsou příležitosti pro české podniky z pohledu dodání generátorů a dalších strojů pro ropné věže a rafinérie, které staví zahraniční investoři, mezi které patří zejména BP, Chevron, ENI, ExxonMobil, Statoil, Repso, Petrobras a Total.

ARGENTINA

Rozvoj důlního a těžebního průmyslu je jednou z priorit nové vlády. Naleziště Vaca Muerta v provincii Neuquén je druhým největším nalezištěm břidlicového plynu na světě, jehož prokázané zásoby vystačí Argentině na 500 let. V příštích letech tam má být investováno přes 30 mld. USD, vláda láká investory garantováním výkupních cen zemního plynu. Země má velké zásoby mědi, zlata, stříbra, lithia, molybdenu, draslíku. Vláda láká zahraniční investory do těžebních projektů, od kterých si slibuje rychlé zahájení těžby, příliv investic a vznik pracovních míst.

AUSTRÁLIE

Jedním z nejdůležitějších, bohatství generujících a exportně nejvýkonnějších odvětví v Austrálii je průmysl těžební, kde je zaměstnáno téměř 220 tis. pracovníků. Austrálie je významným světovým exportérem celé řady nerostných surovin (bauxit, železná ruda, hliník, zlato, stříbro, uhlí, nikl, zemní plyn, surová ropa). Základnou těžebního průmyslu je Západní Austrálie (45 % celkového objemu), významná je však též těžba

v Queenslandu (23 %) a Novém Jižním Walesu (16 %). V současné době je sice již těžební průmysl za fázi největšího boomu, nicméně dle odhadů by měl do roku 2020 i nadále stoupat, a to o 6 % ročně. Nové doly, zejména na strategické suroviny, se otevírají v Jižní Austrálii a v Severním teritoriu. Významný potenciál do budoucna mají ložiska plynu v uhelných pánvích na severovýchodě země ve státě Queensland. Jedná se o Coal Seam Gas (CSG) a břidlicový plyn. V roce 2020 by mohla být Austrálie největším vývozcem zkapalněného zemního plynu.

ÁZERBÁJDŽÁN

V souvislosti s výstavbou plynovodu TANAP a přípravnými pracemi na nalezišti ŠahDeniz II lze předpokládat zvýšenou poptávku po ocelových trubkách, komponentech kompresorových stanic a specializovaných stavebních strojích. V tomto kontextu hraje důležitou roli fakt, že ačkoli většina plynovodu TANAP povede na území Turecka, největším investorem celého projektu je ázerbájdžánský státní podnik SOCAR (58 % podíl). Možnosti uplatnění českých firem jsou samozřejmě mnohem širší, nicméně je nutno brát na vědomí neekonomické faktory, které vstupují do rozhodování o investicích v tomto sektoru.

BOSNA A HERCEGOVINA

Těžba nerostných surovin je prováděna zejména státními společnostmi, které jsou (v případě těžby uhlí) aktivní i v energetickém sektoru. Technologické i strojové vybavení těchto společností je z velké části zastaralé a nevyhovující. Doly nutně potřebují nové těžební stroje, dopravní zařízení a moderní systémy řízení, které sníží náklady a zvýší bezpečnost práce např. pro těžbu hnědého uhlí, jenž je z hlediska objemu nejdůležitější komoditou (v r. 2017 se vytěžilo 13,5 mil. t, odhadované zásoby jsou 680 mil. t). Zamýšlený intenzivní průzkum ložisek zemního plynu a ropy může generovat reálnou poptávku průzkumných společností po expertních službách a do budoucna těžebních společností po těžařských zařízeních, důlních strojích a zařízeních, tažných lokomotivách, průmyslových výbušninách apod.

Díky růstu spotřeby ropné produkce se navyšují i dovozy ropných derivátů (v r. 2016 meziročně o 20 %) a to zejména ze sousedních zemí – Chorvatska, Maďarska a Srbska. Dovozy je pokryto 65 % celkové spotřeby, která ročně činí 1,65 mil. tun.

ČERNÁ HORA

Vláda by v následujících letech chtěla výrazně zvýšit využití dostupných nerostných zdrojů revitalizací či rozšiřováním stávajících a otevřením nových dolů (např. lokalita Maoče).

ČÍNA

Primární zdroje energie v Číně tvoří zejména uhlí, ropa, zemní plyn a obnovitelné zdroje energie. Uhlí je hlavním zdrojem elektrické energie a Čína jej společně se železnou rudou spotřebovává více než kterákoli jiná země. Je také největším producentem uhlí na světě a patří mezi hlavní světová naleziště zlata a nerostných surovin.

Čína je v dodávce energií ve velké míře závislá na zahraničních dodavatelích. Plán na rok 2014–2020 tak má zajistit, aby do roku 2020 Čína byla z 85 % své celkové energetické spotřeby soběstačná. Aby Čína mohla dosáhnout tohoto vytyčeného cíle, klade důraz na zemní plyn a jadernou energetiku. Dle plánu pro r. 2014–2020 Čína stanovila strop své roční spotřeby primárních energií na hodnotu, jež je srovnatelná s 4,8 mld. tun uhlí. Tento plán také stanovil cíl celkové spotřebě uhlí do roku 2020 na zhruba 4,2 mld. tun.

I přes postupné snižování spotřeby uhlí je stále potenciál v těžebním průmyslu. Čínská vláda podporuje rozvoj především hlubinné těžby. S tím souvisí i problematika bezpečnosti práce, udržitelnosti postupů a obnovy těžebních oblastí, na kterou je kladen stále větší důraz. Překážkou je, že ČLR i nadále výrazně limituje možnosti pro uplatnění zahraničních subjektů v energetickém odvětví země, které je považováno za velmi strategické. Zapojení velkých zahraničních společností se odvíjí povětšinou jen ve formě joint-venture firemních subjektů spolu s čínskými giganty jako CNPC, Sinopec a CNOOC, a to především ve sféře rozvoje těžebních lokalit ropy a zemního plynu, výstavby a provozu čerpacích stanic pohonných hmot a budování terminálů LNG.

FINSKO

Po letech útlumu finského hospodářství dochází již od roku 2016 k jeho výraznému oživení, které se dotýká i těžebního sektoru. Počet vrtů ve Finsku se v roce 2016 zvýšil o celých 37 % (přes celosvětový pokles), objem investic do prospektorské činnosti se zvýšil o cca 30 % na 40 mil. EUR. Ještě větší skok bylo možno zaznamenat u investic do vlastní těžební činnosti, jejichž trend nejlépe vyjadřuje míru optimismu investorů - zatímco v letech 2006–2015 se jednalo o cca 2,5 mld. EUR, v následujících 10 letech (2016–2025) se očekávají investice do těžebního sektoru ve výši 3–5 mld. EUR (80–130 mld. CZK). V roce 2016 tak bylo do těžebního sektoru vloženo ve formě investic již 242 mil. EUR (cca 6,5 mld. CZK), což představuje v porovnání s rokem 2015 nárůst o 54 %. Na optimismu přidávají i výsledky průzkumných týmů, v nedávném období došlo na území Finska k několika významným nálezům nových ložisek perspektivních nerostných surovin. Očekávaný rozvoj finského těžebního průmyslu, založený na výše uvedených skutečnostech, vytváří příznivé podmínky pro uplatnění pokročilých a spolehlivých českých technologií a výrobků na místním trhu (včetně severských oblastí), přičemž nejspolehlivější bránou pro jejich uvedení je účast na specializovaných konferencích a veletrzích Euro Mining.

CHILE

Důlní průmysl je nosným odvětvím chilské ekonomiky a podílí se téměř 60 % na exportu. Hlavním odvětvím je těžba mědi, nicméně se těží rovněž lithium, molybden, zlato a mnoho dalších surovin. Důlní průmysl spotřebovává velmi širokou škálu vybavení, pomůcek a zboží. Strategie potenciálních českých dodavatelů by měla zohlednit i velké státní podniky a rovněž potřeby malých a středních soukromých horníků, jejichž zakázky se zdají být lépe kompatibilní s reálnými možnostmi českých exportérů. Rovněž v případě důlního průmyslu je bezpodmínečně nutná vysoká profesionalita potenciálních dodavatelů. Je nutno investovat do kvalitní komunikace ve španělštině a připravit si v Chile alespoň formální právní identitu pobočky. Díky tomu je možno získat daňově identifikační číslo RUT, bez kterého se nelze účastnit výběrových řízení. V posledních letech bylo již potvrzeno, že vývoj chilského důlního průmyslu bude postupně přecházet z těžby povrchové na těžbu hlubinnou. To by mělo dát nové šance českým firmám, které jsou v naprosté většině zaměřeny na těžbu hlubinnou. Spíše než dodávky těžkých strojů by mohly být z ČR perspektivní dodávky moderních technologií a expertních řešení.

INDIE

Indie je třetím největším producentem uhlí na světě, a to po USA a Číně. Podle nejnovějších údajů indické státní agentury „Geological Survey of India“ z dubna 2017 se indické zásoby uhlí odhadují na 315,175 mld. tun, čímž byl odhad oproti roku 2016 zvýšen o téměř 15 mld. tun a oproti roku 2006

o 223 mld. tun. Těžba plynu v posledním fiskálním roce zaznamenala mírný pokles, ve střednědobém horizontu však dle vládních prognóz dojde k nárůstu těžby i importu.

Hlavní příležitosti pro české firmy tkví v dodávkách strojů, strojních zařízení a vybavení pro těžbu. Konkrétní poptávka spočívá v bezdrátových komunikačních systémech pro horníky, v systémech pro sledování pohybu osob pod zemí, technologie vedoucí ke zvýšení bezpečnosti při těžbě, technologie na alternativní spalování metanu, hydrogenační extrakce uhlí, zplyňování uhlí, karbonizace či dodávky a výstavba mořských těžebních plošin (ropa, plyn). Potenciální příležitost tkví i v poptávce po nákladních automobilech v těžebním průmyslu.

Povrchové doly poptávají monitory sesuvu svahů hlušiny na haldách. Projekty zplyňování podzemních zásob hnědého uhlí včetně studií proveditelnosti jsou další z velkých příležitostí, kde uplatnit české technologie. Do budoucna lze očekávat komparativní výhodu českých technologií, jelikož Indie při dobývání uhelných zásob bude nucena z části přikročit k hlubinné těžbě, se kterou má Česká republika zkušenosti. V neposlední řadě, Indie na cestě k energetické soběstačnosti, představuje příležitost pro dodávky investičních celků v petrochemickém průmyslu.

ÍRÁN

Na území Íránu se nachází 322 dolů, ve 257 z nich je prováděna těžba. Těžební průmysl se na HDP země podílí 5 %, z čehož samotný podíl těžby minerálů na HDP země činí pouhých 1,2 %. Írán má potvrzené zásoby 68 druhů minerálů (37 mld. t) s předpokládanou rezervou až 57 mld. t. v dnešních cenách za cca 700 mld. USD. Kapacitně nevyužity zůstávají světově největší zásoby zinku, mědi (9. místo na světě), železa (9. místo), uranu (10. místo) a olova (11. místo).

Odhadované zásoby železné rudy v Íránu jsou 4,6 mld. t, z čehož je kolem 60 %, tedy 2,8 mld. t, s obsahem železa vyšším jak 51 %. Produkce těchto dolů do r. 2014 dosáhla 54 Mt železné rudy, ačkoliv kapacita dolů je až 82,8 Mt. Potřeba do roku 2025 je cca 154 Mt.

Írán má velké zásoby kvalitního uhlí (potvrzené zásoby 1 075 Mt), které se na mnoha místech dá dokonce těžít povrchově. Tyto zásoby leží zatím téměř nedotčené. Roční těžba je nyní cca 2 Mt., z toho více jak 800 tis. tun představuje koksovatelné uhlí.

Výroba surové oceli v loňském roce dosáhla 17,89 Mt (nárůst o 10,8 % oproti r. 2015). Íránu tak patří 14. příčka v celosvětové produkci oceli. Do roku 2025 by země ráda dosáhla až na celosvětově šesté místo s produkcí 55 Mt a následným vývozem 20–25 Mt. K tomu jsou nutné investice ve výši cca 3,65 mld. USD (doposud investováno kolem 53,5 %).

Strategické zásoby ropy země se odhadují na 711 mld. barelů s výtěžností kolem 25 %. V Íránu se nachází 358 rezervoárů, včetně 195 dosud ne zcela prozkoumaných polí. Nutné investice do ropného průmyslu jsou (dle pětiletého rozvojového plánu 2016–2020) odhadovány na 180 mld. USD, z čehož 100 mld. USD. V rámci tohoto plánu by se měla provést studie celkem 36 vytipovaných projektů, z nichž pak 15 získá prioritu pro další rozvoj. Investice do těchto 15 projektů by měly být v rozsahu 450–500 mil. USD. Celoiránská produkce plynu v roce 2016 dosáhla 885 mil. m³. Začala privatizace 3 600 plynových čerpacích stanic (LPG). Očekává se vypsání tendrů na výstavbu „Mini LNG Plants“.

JEMEN

Pro jemenskou ekonomiku je významný ropný průmysl, těžba zemního plynu a nerostných surovin. Potenciál mají stroje pro těžbu nebo různá čerpadla, kompresory apod. Narůstá zájem o buldozery, srovnávače, rypadla.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Těžba nerostného bohatství je největším přispěvatelem do národního HDP Jihoafrické republiky. Relativně novou oblastí je ropný průmysl. Přestože byl těžební sektor v roce 2017 postižen odlivem investic kvůli kontroverznímu novému těžebnímu zákonu, těžební sektor dlouhodobě skýtá příležitosti pro české podniky související s dovozem relevantních strojních zařízení a vybavení. Vedle ropy jsou v zemi také významné zásoby zemního plynu, známá ložiska břidlicového plynu jsou 8. největší na světě. Tradičními surovinami jsou zlato (5 % známých světových rezerv), platina (80 % světových rezerv), diamanty, uhlí, železná ruda.

JIŽNÍ SÚDÁN

Jižní Súdán má třetí největší zásoby ropy v rámci subsaharské Afriky (po Nigérii a Angole); veškerá produkce je transportována ropovody do (severního) Súdánu, kde jsou i příslušné rafinerie. Vláda se proto snaží o získání investorů pro výstavbu ropovodu na keňské pobřeží i výstavbu rafinérií a depositních tanků na svém území. Země dále disponuje blíže neprozkoumanými ložisky zlata, mědi, železa a dalších nerostů, stejně jako stavebních materiálů.

KAMBODŽA

Kambodža je plně závislá na dovozech fosilních paliv a převážné většiny surovin. Země přitom disponuje vlastními zásobami uhlí, ropy, zemního plynu a nerostných zdrojů (měď, zlato, železná ruda, zinek, olovo, cín, bauxit, safir, rubín, kaolin ad.). Sektor těžebního průmyslu je zatím málo rozvinutý, důvodem jsou chybějící studie proveditelnosti, které by zmapovaly množství zdrojů i efektivnost těžby. Rozjíždí se však nové projekty zaměřené na prospekci a následnou těžbu ropy a zemního plynu v pobřežních vodách Thajského zálivu. Investory také lákají nerostné suroviny ve vnitrozemí. Novinkou je projekt australské společnosti v provincii Kratie cílený na těžbu zlata, mědi a ropy. Potenciální příležitosti se nabízejí v dodávkách technologií a zařízení pro průzkum a těžbu. Celkově se zájmy zahraničních firem zatím soustředí spíše na malé projekty, kde jsou schopny obstát i české firmy se svou nabídkou zařízení, služeb a geologického průzkumu.

KANADA

Kanadský ropný průmysl a průmysl pro těžbu zemního plynu je rozvinutý téměř ve všech kanadských provinciích (10) a teritoriích (3). I přes nynější krizi v tomto odvětví pokračuje realizace několika již dříve rozpracovaných projektů (v hodnotě přes 220 mld. CAD, projekty těžby bitumenu a výstavby ropovodů a plynovodů v hodnotě 24 mld. CAD), stejně tak se připravuje nový velký projekt na stavbu terminálu na zkapalněný plyn v Britské Kolumbii. Kanada bude potřebovat konkurenceschopné důlní a těžební technologie, zařízení a příslušenství a další inovativní položky. Zmíněné příležitosti patří mezi hlavní položky kanadského dovozu. Kanada je ve světovém měřítku jeden z největších producentů minerálů, 2. největší producent uranu (22 % světové produkce, ročně se vytěží 7 356 t), 3. největší producent diamantů a platiny, 5. největší producent hliníku, kobaltu, titanu, kadmia a 7. největší producent zlata. Kanada je 5. největší producent zemního plynu a 4. největším producentem ropy na světě. Zásoby ropy představují 171 mld. barelů a až 97 % rezerv představují ropné písky, po Venezuele a Saúdské Arábii má 3. největší zásoby ropy na světě, export nerostných surovin představuje 18 % celkového kanadského vývozu.

KATAR

Těžba a zpracování ropy a zejména plynu zůstává přes určitou diverzifikaci stěžejním ekonomickým sektorem. Státní společnost Qatar Petroleum plánuje masivní rozšíření rafinerie na výrobu zkapalněného

zemního plynu v Ras Laffan. Tento petrochemický komplex se po dostavbě v roce 2018 stane největším svého druhu na světě. Plánované investice mají přesáhnout 20 mld. USD. České firmy by se mohly uplatnit subdodávkami bežešvého potrubí, armatur, ventilů, pump, kompresorů a měřicí / řídicí techniky.

KAZACHSTÁN

V Kazachstánu probíhá těžba řady surovin. Příkladem může být uhlí, jehož celkové zásoby v zemi se odhadují na 35 mld. tun. Více jak 90 % zásob uhlí se nachází v severní a centrální části Kazachstánu. Prokázané zásoby plynu v Kazachstánu dosahují úrovně 2,5 triliónu m³ s tím, že celkové zásoby činí 3,3–3,7 triliónu m³. Prokázané zásoby ropy v Kazachstánu dosahují cca 30–38 mld. barelů. Odhaduje se, že „těžitelných“ je v současné době cca 10 mld. barelů ropy. V kazašském sektoru Kaspického moře se zásoby odhadují na 125 mld. barelů ropy. Těží se též železo, barevné kovy, uran atd. Těžba vyžaduje průběžné investice, což (spolu s již existujícími referencemi českých technologií a zařízení) otevírá prostor pro budoucí dodávky z ČR.

KOLUMBIE

Rozvoj důlního průmyslu (především těžba a zpracování ropy, zemního plynu, uhlí a nerostů) je jednou z hlavních priorit kolumbijské vlády (podílí se na HDP cca 8 %). Velikost domácího trhu činí 1,6 mld. USD, přičemž domácí výroba dokáže pokrýt jen celých 20 % potřeb ekonomiky. Loňský dovoz strojů a zařízení pro důlní průmysl dosáhl 1,4 mld. USD. V Kolumbii se nachází 40 % ověřených zásob uhlí v Latinské Americe (10. největší na světě). Současná roční těžba činí cca 100 mil. tun. Rychle se rozvíjí rovněž těžba nerostů (zejména zlata, stříbra), jež každoročně roste 11% tempem. Vývoz zlata především z oblasti Caldas a mědi z oblasti Risaralda, roste již šest po sobě jdoucích let a v roce 2017 dosáhl dalšího vrcholu, a to v době kdy ostatní sektory vykazují citelný úpadek. V případě strojů a zařízení pro těžbu a zpracování ropy a zemního plynu se jedná o trh převyšující ročně nákupy za 2,7 mld. USD, přičemž 90 % svých potřeb domácí firmy pokrývají dovozem. Pro české firmy se v tomto segmentu trhu s uhlím nabízejí možnosti na dodávky zařízení na vrtání, těžbu, drcení, nakládání a odvoz uhlí, dále zařízení pro výtahové šachty (kompresory, čerpadla, potrubí), zabezpečovací zařízení a rovněž geologické služby (průzkum a software), environmentální poradenství a konzultace v oblasti sanace krajiny.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Těžba dřeva je vedle minerálů základním zdrojem příjmů. Země zatím vyváží nezpracované kmeny. Trendem v mnoha afrických státech (Konžská demokratická republika není výjimkou) je zákaz vývozu kmenů. Zařízení pil může mít v zemi značný potenciál. Jak už bylo zmíněno, 40 % HDP tvoří těžební průmysl, proto perspektivní trh najdou všechny těžební stroje využitelné při extrakci minerálů.

KOSOVO

Výroba a servis těžebních strojů na povrchovou těžbu lignitu a hlubinnou těžbu nerostů. Na území Kosova se nacházejí významná ložiska lignitu a minerálů. Sektor hornictví a metalurgie byl za dob Jugoslávie jedním ze stěžejních sektorů v oblasti dnešního Kosova a působilo zde také několik českých firem. Po válečných událostech v letech 1998–1999 došlo k přerušení těžby a současná těžební činnost je na úrovni cca 20 % původních kapacit. Jednou z vládních priorit je obnovení těžby minerálů. Problémem jsou nedořešené vlastnické vztahy kombinátu Trepča, kterému převážná většina hlubinných dolů patří. V říjnu 2016 byl schválen zákon o kombinátu Trepča, který z kombinátu vytváří akciovou společnost Trepča

JSC. Ústavní soud potvrdil dne 31. října 2016 ústavnost zákona, zákon vstoupil v platnost následující den 1. listopadu 2016. Implementace zákona o vlastnictví akciové společnosti Trepča JSC však stále není s ohledem na výhrady srbských koaličních poslanců a Srbska politicky stabilní. Další vládní prioritou je otevření nového povrchového dolu lignitu s kapacitou na min. 40 let pro zásobování dvou uhelných elektráren.

KUVAJT

Ropa a plyn jsou a ještě dlouho zůstanou konstantami kuvajtské ekonomiky. Vláda plánuje kontinuální zvyšování objemu těžby ropy i plynu z dnešních 2,8 mil. barelů denně až na 4 mil. barelů denně v roce 2020. Ještě rychleji má růst produkce zemního plynu. V této souvislosti se připravují projekty na rozšíření kapacity stávajících rafinérií, vybudování nových zásobníků ropy a plynu a výstavbu ropovodů a plynovodů v celkovém objemu okolo 10 mld. USD. České firmy by se mohly uplatnit subdodávkami bezešvého potrubí, armatur, ventilů, pump, kompresorů a měřicí/řídící techniky.

MAKEDONIE

Vláda by chtěla v následujících letech výrazně zvýšit využití nerostných zdrojů revitalizací stávajících i otevřením nových dolů a závodů na zušlechťování rudy (v Makedonii se zušlechťují rudy vytěžené nejen v zemi, ale i v Kosovu). Žádané jsou projektové studie, dodávky důlních strojů a vybavení, zabezpečovací systémy.

MALAJSIE

Malajsie je významným producentem ropy a zemního plynu. Vedle ropného průmyslu, který je v zemi poměrně rozvinutý, je zde také významná těžba cínu, mědi a bauxitu. V minulosti české firmy exportovaly součásti těžebních strojů či výbušniny. Největší poptávka je po technologiích pro průzkum, těžbu a zpracování ropy a zemního plynu. Lze očekávat, že s rostoucí cenou ropy na světových trzích budou také obnoveny geologické průzkumy nových a stávajících ropných pánví. Příležitost představují inovativní technologie geologického průzkumu, environmentálně přátelské těžební technologie či dodávky pro provoz zpracování vytěžených surovin.

MAROKO

Marocká strana projevila explicitní zájem o zapojení českých společností do zpracovávání expertíz v oblasti dobývání nerostů a geologického průzkumu mj. díky renomé československých geologů působících v Maroku během 60. a 70. let, poté 90. let 20. století. Království má zájem o nové dobývací technologie, které představují součást nové národní těžební strategie s výhledem do roku 2025; jedním z cílů je ztrojnásobit obrat těžebního sektoru (nepočítaje fosfátový průmysl s výnosy 50 mld. MAD za rok 2015) na 15 mld. MAD (tj. 34,5 mld. CZK), zvýšit investice do geologického průzkumu na 4 mld. MAD (tj. 9,2 mld. CZK) a zdvojnásobit počet pracovních míst v sektoru na 30 tis. Jedním z hlavních témat je také zpracování důlního odpadu a nové těžební, k životnímu prostředí šetrné, technologie – mj. v návaznosti na světovou klimatickou konferenci COP 22 pořádanou v marocké Marrákeši ve dnech 7.–18. listopadu 2016.

Příležitost pro české těžařské firmy v Maroku představují drahé kovy (niob, uran, molybden, zlato), kovy (olovo, měď, zinek, nikl, železo), průmyslové minerály (kaolin, síra, diatonit, křemen, magnezit), geotermální zdroje energie (region severovýchodního Maroka, lokalita Tarfaya-Assa-Zag), uhlovodíky

či ropa. Další šanci pro české podnikatelské subjekty mohou být dodávky těžařské techniky, pásových dopravníků pro expandující marocký fosfátový průmysl (zejména v kontextu chystané výstavby největšího světového průmyslového areálu pro čištění surového fosfátu v regionu Béni Mellal, který by měl být dokončen do roku 2020), důlní technika určená pro povrchovou těžbu fosfátů, sdílení technologie těžby uhlovodíků, hlubokomořská těžba plynu a břidlic, potažmo získávání plynných uhlovodíků zejména v souvislosti s novými nalezišti na východě Maroka.

Aktuální příležitosti jsou spojeny i s objevením zemního plynu v marocké lokalitě Sebou (50 km severně od Rabatu), která dokáže dle dosavadních propočtů marocké strany pokrýt těžbu 140 tis. m³ zemního plynu denně; naleziště se nachází v hloubce 1 263 metrů. Hlavní zplynovací stanice Guebbas (vybudovaná v červnu 2014) je vzdálena 3,2 km. Současné marocké plány počítají s dalším geologickým průzkumem, budováním elektrických systémů a infrastruktury včetně výstavby nové zplynovací stanice na zkapalněný plyn v lokalitě Jorf Lasfar poblíž města El Jadida (na jih od Casablanky), s jejímž zprovozněním se počítá do roku 2021. Marocká spotřeba zemního plynu má do konce roku 2025 dosáhnout 5 miliard m³ a národní plán těžby zemního plynu počítá s celkovou investicí ve výši 4,6 miliardy USD, přičemž země spoléhá na zapojení domácích i zahraničních společností.

MEXIKO

Sektor se díky strukturálním reformám otevřel zahraničnímu kapitálu. Na zisku z těžby by se měly podílet i municipality a komunity, na jejichž území se těží. V roce 2017 bylo dosaženo historického minima v těžbě ropy, očekává se však oživení a zahájení produkce na polích vydražených v tendrech. Nové investice míří do skladovacích zařízení a ropovodů, jejichž kapacita je nedostatečná. Konkrétní poptávané položky – těžební zařízení, mechanické stroje, čerpadla, generátory, zdvihací zařízení, výrobky z kovů, měřicí přístroje atd.

MONGOLSKO

Těžba surovin je pro ekonomiku klíčová, je hlavním zdrojem příjmu země, podílí se 25 % na HDP a 80 % na celkovém exportu. Ve střednědobé perspektivě je proto cílem zvýšit přidanou hodnotu v sektoru zpracováním vytěžených surovin. Příležitosti pro český export skýtají tzv. megaprojekty v oblasti těžebního průmyslu – projekty Oyu Tolgoi a Tavan Tolgoi, ale i menší projekty zaměřené na těžbu a zpracování např. nerudních surovin. V únoru r. 2017 schválila vláda implementaci projektu GOLD-2, který usiluje o pravidelný nárůst těžby zlata o 2–3 tuny ročně s cílem dosažení roční produkce na úrovni 25 tun v r. 2020. Rozvoj těžby této komodity hodlá vláda podpořit zvýhodněnými úvěry. Dosavadní povrchová těžba mědi a zlata firmou Oyu Tolgoi by měla být doplněna těžbou hlubinnou (syndikovaný úvěr MMF a EBRD 4,3 mld. USD určený na výstavbu šachet a vytvoření infrastruktury pro hlubinný důl na dobývání zlaté a měděné rudy). Předpokládá se také rozšíření těžby kvalitního černého uhlí v pánvi Tavan Tolgoi (New Tavan Tolgoi – West Tsankhi). Nutné zvýšení efektivity povrchové těžby společnosti Erdenet Mining Corporation – GOK (společnost nadále řeší otázku státního versus soukromého vlastnictví svého 49% podílu) může přinést obchodní příležitosti – např. změnu z horizontální na vertikální způsob přepravy. Zavádění moderních postupů těžby a zpracování nerostných surovin s využitím nových, ale i repasovaných těžebních zařízení, je příležitostí pro české firmy. Sektor poptává i těžkou dopravní a nákladní techniku.

Vláda zadala vypracování studie proveditelnosti na výstavbu první mongolské rafinérie na zpracování ropy v provincii Dornogobi. Stavební práce by měly začít v druhém čtvrtletí 2018. Projekt je připravován

spolu s indickými partnery, české společnosti by se mohly podílet formou subdodávek. Výstavba bude kontrolována několika kontrolními orgány. Spolu se stavbou rafinerie bude postavena i nová 20 km dlouhá železnice a silnice, která rafinerii propojí s energetickými zdroji a městem Sainshand.

MOSAMBIK

Mosambik je bohatý na nerostné suroviny a v roce 2012 byly objeveny v severní části země obrovské zásoby zemního plynu odhadované na 450 mld. m³. Během roku se již začaly uzavírat projekty na těžbu a výrobu zkapalněného plynu a jedním z nejvýznamnějších zahraničních investorů je italská ENI. Pokud se Mosambiku podaří zcela využít svůj potenciál, tak se může stát čtvrtým největším vývozcem zkapalněného plynu na světě. Další významnou surovinou je uhlí, které se ve velkém vyváží a Mosambik má v zájmu těžbu dále rozšířit. Těžba uhlí dosud stojí na metodách povrchových skrývek a po vytěžení nejsvrchnějších ložisek přijdou na řadu technologicky náročnější postupy a s nimi i poptávka po dobývací technice různých typů, včetně rypadel, buldozerů, pásových dopravníků, nákladních výtahů a nákladních automobilů apod. Zásoby uhlí v Mosambiku jsou druhé největší v Africe po Jihoafrické republice. Příležitosti pro české společnosti jsou v podobě dodání strojů a vybavení pro těžbu a zapojení se tak do činnosti mezinárodních investorů, kteří v této oblasti působí.

MYANMAR

Důlní, těžební a ropný průmysl v Myanmaru představuje ohromný potenciál pro investice a další rozvoj. Hlavní mezinárodní firmy zabývající se těžbou ropy a plynu rostoucí měrou zaměřují svoji pozornost na průzkum ložisek a těžbu v Myanmaru. Země má mimo zásoby zemního plynu a očekávané zásoby ropy významné zásoby drahokamů (nefrit, safír, rubín), dále měděné rudy, zlata, stříbra, olova, cínu, wolframu, antimonu a dalších průmyslových minerálů (vápenec, jíl, písek, štěrk, křemelina, sádrovec, kaolin atd.). Na průzkum a rozvoj má výhradní právo stát, soukromý sektor však může získat povolení.

PERU

Peruánská investiční agentura Proinversión připravuje pro nadcházející roky další velké projekty v oblasti těžby kovů v předpokládané celkové hodnotě 14 mld. USD (pro období 2016–2021, např. projekt Quellaveco, Michiquillay, Mina Justa), které mají zpomalené ekonomice dodat impulz. Předpokládá se, že v roce 2018 dojde k obnovení dynamiky investic v těžebním průmyslu a k vrcholu investic do důlního průmyslu tak má dojít v roce 2019.

Specifickým a do budoucna perspektivním sektorem je těžba a distribuce ropy a zemního plynu. V souvislosti s vyšetřováním korupčních skandálů (a vypsáním nového tendru) sice došlo k pozastavení megaprojektu 1 000 km dlouhého jižního plynovodu (investice 10 mld. USD, zatím dokončeno 36,4 %, z toho montáž potrubí jen 9 %), nicméně plynofikace v různých regionech, a to nezávisle na uvedeném megaprojektu, nadále probíhá. Pro přepravu zkapalněného zemního plynu je využívána silniční doprava (potřeba zařízení a nádob na balení a distribuci zemního plynu) a ve velkých regionálních městech jsou budovány zplyňovací terminály. Poptávka po zemním plynu je vysoká zejména v regionech náhorní plošiny (altiplano), které se v zimě potýkají s mrazy. Zemní plyn má být využit mj. pro vytápění domácností. Jelikož zemního plynu má Peru přebytek a ceny jsou příznivější než ropa, nachází LNG uplatnění kromě v energetice (tepelné elektrárny) též v silniční dopravě.

Pokud jde o ropu, Peru je v současnosti čistým dovozcem této komodity. V roce 2017 vytipovalo Ministerstvo energetiky a těžby ropný průmysl jako nový perspektivní sektor pro nadcházejících období

a Státní investiční agentura Proinversión chystá pobídky pro rozvoj ropného průmyslu. Ten se tak stává novým sektorem, kde by Peru mohlo být potenciálně konkurenceschopné.

V Amazonské oblasti byla objevena nová naleziště ropy a očekává se, že by produkce ropy mohla vzrůst ze 100 tis. barelů na 400 tis. barelů/den. Státní ropná společnost Petro-Perú v současnosti opravuje a modernizuje ropovod s celkovou délkou 854 km (několik úniků ropy v roce 2016 s vážnými ekologickými důsledky) a probíhá modernizace klíčové rafinérie Talara na pobřeží.

Vláda vytvořila Fond sociální podpory, kterým budou předem financovány rozvojové projekty v místech, kde bude následně probíhat těžba.

RUMUNSKO

Zpracování a těžba surovin (kamenolomy, šterkopískovny, modernizace rafinérií a nová naleziště plynu v Černém moři ad.). Jako perspektivní vidíme pro české firmy subdodávky strojů, náhradních dílů a technologii do těchto provozů.

RUSKO

Těžební průmysl představuje téměř čtvrtinu průmyslové výroby Ruska. Ohromné zásoby nerostných surovin a potřeba modernizace zastaralých technologií přináší možnosti dodávek dobývací techniky a dalšího zařízení pro povrchovou a hlubinnou těžbu. Nové příležitosti otevírají rovněž záměry rozvoje a osídlování dálnévýchodních regionů Ruské federace, bohatých na přírodní zdroje. Část položek v oblasti těžebního průmyslu spadá v současné době pod sankční režim, jejich vývoz připadá do úvahy v případě, že dojde k uvolnění režimu.

RWANDA

Těžební sektor je významným zdrojem příjmů z vývozu (na druhém místě po cestovním ruchu a před zemědělstvím), jedná se o hlavní průmyslový obor. Jezero Kivu obsahuje asi 300 mld. m³ CO₂ a 60 mld. m³ plynu CH₄ s tím, že v následujících letech se počítá s intenzivním využitím těchto zásob jak pro rozvoj energetiky, tak pro rozvoj chemického průmyslu. Koncem roku 2017 byl dokončen letecký geologický průzkum, který zjistil, že množství a rozsah nerostného bohatství je vyšší, než se do dnešních dnů předpokládalo. Existují proto předpoklady, že příležitosti v těžebním průmyslu budou, v případě potvrzení současných odhadů, dále narůstat. Surovinové bohatství je však těženo pomocí velmi zastaralých technologií. Těžba je z 80 % realizována individuálně (často pouze s využitím ručních nástrojů). Vládní plány na příští pětileté období mají za cíl změnu tohoto nevyhovujícího stavu rozšiřováním mechanizace, což představuje příležitosti pro dodavatele těžebních technologií.

SENEGAL

Cílem vlády je produkovat do roku 2020 15–20 mil. tun železné rudy, 2,5 mil. tun fosfátů, 17 tun zlata a 90 tis. tun zirkonu. V této oblasti vláda odhaduje PPP projekty v hodnotě 101,1 mld. XOF (4,2 mld. CZK) v období 2014–2018. S nedávným objevem offshore ložisek ropy a plynu se otevírají možnosti investic i do tohoto sektoru. Na území Senegalu nejsou žádné uhelné doly. V roce 2016 země importovala 389 tis. tun uhlí, v případě plánovaného spuštění uhelné elektrárny v Bargny nedaleko Dakaru v roce 2018 import uhlí v příštích letech poroste.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Těžba ropy i zemního plynu atakuje díky tzv. břidlicové revoluci veškeré historické rekordy. V případě ropy je pak růst povzbuzován stabilizací mezinárodních cen. Stále probíhá rozvoj nekonvenční těžby, přičemž epicentrem je zejména naleziště Permian Basin, jehož nízké produkční náklady lákají na hranice Texasu a Nového Mexika investice v řádech desítek mld. USD. Těžba na tomto poli již nyní pokrývá více než čtvrtinu celé US produkce surové ropy a neustále roste. Rozvoj vede k výstavbě nových dálkových potrubí, která dopraví energetické suroviny k zpracovatelským závodům na březích Mexického zálivu – jde zejména o výstavbu potrubí na přepravu samotné ropy a dále potrubí na přepravu asociovaného plynu a potrubí na přepravu asociovaných nízkých uhlovodíků tzv. Natural Gas Liquids. Těžba v nekonvenčních horninách přináší kromě klasických exportních příležitostí (výrobky ze železa a ocele apod.) i příležitosti v oblasti technologií. Těžaři se snaží novými technologiemi snižovat své náklady – nejnověji se mluví např. o sekvenování DNA mikrobů žijících v ropných horninách či analýze výtěžnosti nalezišť pomocí magnetické resonance atd. Očekává se, že v sektoru bude pokračovat proces automatizace, resp. digitalizace. Federální vláda se navíc nyní chystá k největšímu otevření federálních pozemků pro soukromou těžbu v dějinách USA, což bude znamenat zvýšenou poptávku po zboží a technologiích používaných v geologickém průzkumu jako např. 3D seismické zobrazování (zejména pro těžbu offshore).

SÝRIE

Pozvolné zvyšování stability v zemi oživuje těžbu nerostných surovin. Těžba ropy se aktuálně pohybuje v objemu 15 až 16 tis. barelů denně, což představuje pouhý zlomek celkové těžby ve srovnání s obdobím před vypuknutím krize v Sýrii. V příštím roce se očekává další růst těžby této komodity. Těžba plynu se v roce 2017 ustálila na objemu přibližně 3,6 mld. m³ ročně. Otevírají se doly na těžbu fosfátu. Zvýšení těžebních výkonů závisí na úrovni zpracovatelských provozů, transportních kapacitách (kolejová doprava, produktovody, pozemní přeprava) apod. Zájem je o povrchové důlní těžební stroje, důlní exkavátory, drtiče, vrtací stroje, kombajny, mísičky, třídičky, dopravníky průmyslové výtahy, bagry, jeřáby, potrubí (ropovody a plynovody), čerpadla, nákladní vozy.

TURECKO

Turecko má poměrně značné nerostné bohatství, kterého začalo intenzivněji využívat až v souvislosti s průmyslovým rozvojem země a budováním dopravní sítě. Přední místa ve světě zaujímá v těžbě chromové rudy, manganové rudy a mědi. Dále se těží wolfram, kobalt, molybden, mramor, antimon, síra, černé uhlí, lignit a uran. Na Turecko připadá 25 % celosvětových zásob rtuti. Dobývací technologie jsou v Turecku často zastaralé a vyžadují modernizaci.

Na tureckém trhu se může dobře uplatnit česká důlní technika a expertíza v oblasti zabezpečení a provozu hlubinných doků, která splňuje vysoké technické normy EU. Přechodné období na platnost normy ATEX v Turecku končí k 1. 1. 2019, což zvyšuje poptávku po účinném a spolehlivém zařízení. S ohledem na státní podporu těžby lignitu jako domácího zdroje (dotace na pracovní místa, částečná sedmiletá garance výkupní ceny elektřiny) má sektor i přes závazky v oblasti ochrany klimatu v nejbližších letech perspektivu. Domácí technologie přitom stále nedosahují parametrů výrobců důlních a těžebních zařízení ze zemí EU. Vzniklý prostor pro zahraniční dodavatele má silný potenciál, jak dokazují úspěchy českých firem v této oblasti, je však nutné počítat s velkou konkurencí a oslabujícím kurzem turecké liry (TL). Nadále se realizují nové energetické projekty a jsou vyhlášovány nové tendry spojené s dobýváním domácích surovin. Mnohdy je turecký investor současně držitelem licence nejen na výstavbu elektrárny,

ale i přilehlého dolu (licence jsou oddělené). S ohledem na pokračující budování a údržbu petrochemických podniků, strategických plynovodů a produktovodů (např. TANAP) se nabízí i příležitosti pro české dodavatele armatur a ventilů.

TURKMENISTÁN

Turkmenistán disponuje jedněmi z největších zásob zemního plynu ve světě. V kontextu poměrně komplikovaných vztahů s Ruskem a Iránem byl v letech 2016 resp. 2017 zastaven vývoz turkmenského plynu nejenom do zmíněných dvou zemí, ale rovněž dále na západ do Evropy. Hlavní prioritou pro Turkmenistán je proto posílení vývozu plynu do Číny, a to prostřednictvím tzv. linie D středoasijsko-čínského plynovodu, který by mohl v budoucnu přepravovat 30 mld. m³ ročně, čímž by celková roční kapacita vývozu plynu z Turkmenistánu do Číny mohla dosahovat řádově 60 mld. m³. Výstavba a modernizace systému těžby a tranzitu zemního plynu vytváří možnosti pro zahraniční dodavatele odpovídajících technologií. Nemalý důraz je zároveň kladen i na zpracování uhlovodíků ještě na území Turkmenistánu, tj. výrobu benzínu, nafty a maziv.

VIETNAM

Vietnam má bohaté a rozmanité zásoby nerostných surovin zahrnující skupinu paliv (ropa, plyn, uhlí), rudy železa, chromu, titanu, manganu, minerály neželezných kovů (bauxit, cín, měď, olovo, zinek, antimon, molybden); skupinu vzácných minerálů (zlato, drahé kameny); minerály pro chemické a průmyslové využití (apatit, kaolin, sklářské písky) a skupinu nerostů pro výrobu stavebních materiálů (vápenec, stavební kámen, dlažební kostky). Vládní energetická strategie na léta 2016–2030 („Power Masterplan VII“) počítá s nárůstem podílu uhlí na výrobě elektrické energie. Zejména v severních oblastech Vietnamu bude využíváno převážně uhlí vytěžené z domácích zásob. Řada českých firem disponuje stroji, zařízeními i originálními technologiemi na těžbu uhlí, jeho dopravu, měření kvality apod., z nichž některé již do Vietnamu tradičně dodávají. Kromě toho mají velký exportní potenciál také zařízení pro těžbu vápence a sklářské technologie k využití bohatých ložisek sklářských písků.

ZAMBIE

Těžební průmysl (zejména těžba mědi) i přes určitý útlum zůstane ještě několik desítek let nejdůležitějším odvětvím místního hospodářství – momentálně tvoří až 75 % exportních příjmů země. Na těžbě mědi byla a je zambijská ekonomika tradičně závislá, ložiska se ale postupně vyčerpávají. Postupně se těžba soustředí na jiné minerály (nikl, kobalt, mangan, zlato...).

Perspektivní trh najdou všechny těžební, přepravní stroje, stroje na zpracování rud, zařízení sléváren (zejména mědi) a rovněž všechny chemikálie využitelné při extrakci minerálů a zpracování rud.

DŮLNÍ, TĚŽEBNÍ A ROPNÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2618 – Granulovaná struska z výroby železa nebo oceli	Senegal
HS 2619 – Struska, okuje aj. odpad při zprac. železa a oceli	Senegal
HS 2620 – Struska, popel a zbytky obsahující kovy, arsen nebo jejich sloučeniny	Senegal
HS 2701 – Uhlí černé, brikety, bulety ap. z uhlí černého	Senegal
HS 2707 – Oleje a jiné produkty destilace vysokotepečných černouhelných dehtů; ap. produkty	Senegal
HS 2807 – Kyselina sírová, oleum	Chile
HS 3601 – Prachové výmetné slože	Malajsie, Rumunsko
HS 3602 – Připravené výbušniny, jiné než prachové výmetné slože	Bosna a Hercegovina, Finsko, Maroko
HS 3603 – Zápalky; bleskvice; roznětky nebo rozbušky; zažehovače; elektrické rozbušky	Bosna a Hercegovina, Finsko, Kazachstán, Maroko, Rumunsko
HS 4010 – Dopravníkové nebo převodové pásy nebo řemeny z vulkanizovaného kaučuku	Argentina, Finsko, Kazachstán, Kosovo, Maroko, Mongolsko, Rumunsko, Rwanda, Sýrie, Turecko, Mexiko
HS 6811 – Zboží osinkocementové buničito-cementové apod	Katar
HS 7228 – Ost. tyče a pruty z ost. legované oceli	Chile
HS 7301 – Štětovnice ze železa nebo oceli, též vrtané, ražené nebo vyrobené ze sestavených prvků	Turkmenistán
HS 7304 – Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Ázerbájdžán, Jižní Súdán, Mosambik, Turkmenistán, USA
HS 7305 – Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	USA
HS 7306 – Ost. trouby, trubky a duté profily ze železa nebo oceli	Ázerbájdžán, Kanada, USA
HS 7307 – Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli	Kanada, USA
HS 7308 – Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	USA
HS 7309 – Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 3001	USA
HS 7310 – Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 3001	USA
HS 7311 – Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Kolumbie, Malajsie, Turkmenistán, USA, Vietnam
HS 7318 – Šrouby, vruty, matice, podložky aj., z železa, ocel	Chile
HS 7325 – Ost. výrobky odlité ze železa, oceli	Rumunsko
HS 7326 – Ost. výrobky ze železa, oceli	Rumunsko
HS 7611 – Nádrže cisterny kádě z hliníku > 3001	USA
HS 7612 – Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 3001	Peru

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8207 - Vyměnitelné nástroje pro ruční nástroje a náradí	Mongolsko
HS 8408 - Motory pístové, vznětové, s vnitřním spalováním	Angola, Chile, Jihoafrická republika, Mosambik
HS 8412 - Ost. motory a pohony	Kazachstán
HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Austrálie, Chile, Kanada, Katar, Kuvajt, Maroko, Peru, Turkmenistán, USA
HS 8414 - Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Angola, Austrálie, Chile, Jemen, Jihoafrická republika, Katar, Kolumbie, Kuvajt, Maroko, Mexiko, Mosambik, Rumunsko, Turecko, Turkmenistán, Sýrie
HS 8417 - Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Peru
HS 8419 - Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Austrálie, Finsko, Kazachstán
HS 8421 - Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Chile
HS 8424 - Mechanické přístroje ke stříkání; hasicí přístroje; stříkací pistole ap. přístroje	Rusko
HS 8425 - Kladkostroje a zdvihací zařízení, jiné než skipové výtahy; navijáky a vrátky; zdviháky	Austrálie, Kambodža, Maroko
HS 8428 - Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Sýrie, Austrálie, Bosna a Hercegovina, Finsko, Írán, Kambodža, Kanada, Kazachstán, Kosovo, Mexiko, Mongolsko, Mosambik, Peru, Rumunsko, Rwanda, Turecko
HS 8429 - Samohybné buldozery srovnávače, rypadla apod. s pohonem	Sýrie, Afghánistán, Bosna a Hercegovina, Finsko, Chile, Jemen, Jihoafrická republika, Kambodža, Kosovo, Makedonie, Mexiko, Mongolsko, Mosambik, Rumunsko, Rwanda, Turecko
HS 8430 - Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy	Afghánistán, Finsko, Chile, Írán, Kambodža, Kanada, Mexiko, Mongolsko, Peru, Rumunsko, Turecko
HS 8431 - Části a součásti jeřábů, vozíků, buldozerů, fréz aj.	Afghánistán, Austrálie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chile, Kambodža, Kanada, Kolumbie, Kosovo, Makedonie, Malajsie, Mongolsko, Mosambik, Peru, Rumunsko
HS 8459 - Obráběcí stroje pro vrtání, vyvrtávání, frézování ap., ne soustruhy	Černá Hora, Mosambik
HS 8465 - Obráběcí stroje pro opracování dřeva, korku, kostí ap.	Konžská demokratická republika

DŮLNÍ, TĚŽEBNÍ A ROPNÝ PRŮMYSL

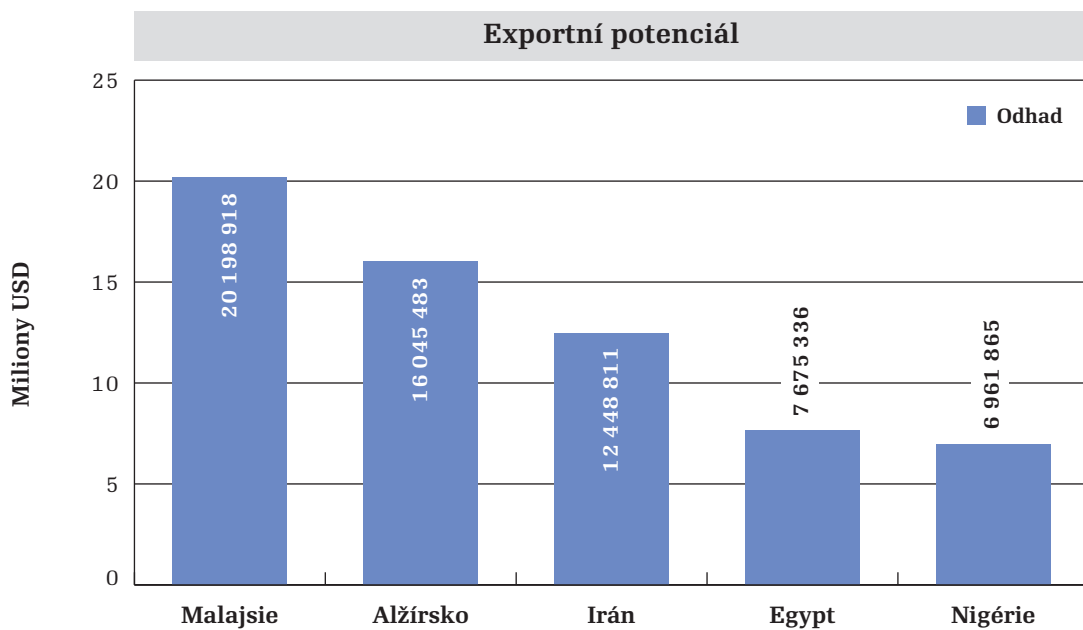
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8467 – Nářadí ruční pneumatické s motorem, ne elektr.	Kambodža, Finsko, Maroko, Mosambik
HS 8474 – Stroje na třídění, prosévání, oddělování ap. kamenů, zemin aj. nerostných hmot	Afghánistán, Austrálie, Finsko, Chile, Jižní Súdán, Kambodža, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Malajsie, Maroko, Mexiko, Mongolsko, Peru, Rumunsko, Rusko, Sýrie, Turecko, Vietnam
HS 8479 – Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	Kambodža
HS 8481 – Kohouty ventily aj pro potrubí kotle vany aj	Peru, Austrálie, Ázerbájdžán, Černá Hora, Chile, Jižní Súdán, Katar, Kolumbie, Kuvajt, Rumunsko, Turkmenistán, USA
HS 8482 – Valivá ložiska (kuličková, válečková, jehlová ap.)	Kolumbie
HS 8483 – Převodové hřídele a kliky; ložisková pouzdra; převodovky, setrvačníky, spojky aj.	Chile
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Angola, Austrálie, Chile, Kosovo, Maroko
HS 8504 – Transformátory, el. měniče, statické indukory	Chile
HS 8513 – Svítidla elektr., přenosná s vl. zdrojem energie	Kambodža, Maroko, Peru
HS 8536 – El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. < 1 000 V	Kanada
HS 8544 – Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče	Austrálie
HS 8602 – Ost. lokomotivy a malé posunovací lokomotivy	Argentina, Bosna a Hercegovina, Maroko
HS 8704 – Motorová vozidla pro přepravu nákladu	Afghánistán, Mosambik, Chile
HS 8705 – Motorová vozidla pro zvláštní účely, ne vozidla konstruovaná, především pro dopravu osob nebo nákladu	Chile, Peru
HS 8708 – Části, součásti motorových vozidel čísel 8701 až 8705	Afghánistán, Chile, Katar, Kuvajt, Peru
HS 8781 – Kohouty ventily aj pro potrubí, kotle, vany aj.	Jižní Súdán
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Írán, Katar, Kuvajt, Peru
HS 9027 – Přístroje pro fyzikální nebo chemické rozborů, na měření, kontrolu viskozity, roztažnosti aj.	Austrálie
HS 9028 – Měřiče dodávky nebo spotřeby plynů, kapalin a elektrické energie, včetně jejich kalibračních přístrojů	Peru
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Írán
HS 9617 – Láhve izolační aj., nádoby vakuové, tepelně izolované	Mexiko
HS 9999 – Těžební zařízení	Indie, Sýrie

Elektrotechnika

Pro oblast elektrotechniky vyzdvihujeme 21 států, které nabízí příležitost pro české exportéry. V nejméně zemích jsou zastoupeny položky telefonní a ostatní přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů a jiných dat a dále položky zařízení pro automatické zpracování dat a jejich jednotky. Rakousko patří mezi země s největším počtem perspektivních položek.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Domácí produkce je nedostatečná a většinu elektrotechnických zařízení je potřeba dovážet, zejména pro rozšiřování elektrické sítě, elektrifikaci železničních tratí a rozvoj systémů výpočetní techniky.

ARMÉNIE

Z hlediska elektrotechniky došlo v roce 2016 k nárůstu exportu telefonních přístrojů a ostatních přístrojů k vysílání a přijímání hlasu i dat na hodnotu 1 172 800 tis. USD, dále rostl také export ostatních monitorů a projektorů bez TV přijímače na hodnotu ve výši 356 tis. USD. Podobně tomu bylo u elektrických akumulátorů – výše částky 609 tis. USD. V Arménii došlo v létě 2015 k nepokojům z důvodu zvyšování cen energie a následně růstu poptávky domácností po jiných dodavatelích energie, což pro následující období roku 2016 předpokládalo potenciál u obnovitelných zdrojů energie – byla tedy stanovena i daňová úleva. Sluneční i větrná energie je tak distribuována bez jakýchkoli daní, licencí a poplatků v do výkonu až 150 kW. V případě přebytku energie bude zapotřebí instalovat akumulátory a rezervoáry, které budou energii uchovávat. Lze předpokládat, že pro další období, či nejspíše koncem roku 2016 či 2017 bude nárůst potřeby a možného importu elektrických akumulátorů. Období se stanovuje díky nutnosti vyřídít stavební a jiná povolení na výstavby elektráren.

ÁZERBÁJDŽÁN

Ministerstvo spojů a informačních technologií plánuje v nejbližších pěti letech vyměnit stávající vysílací technologii (rádio a TV) a v rámci státního programu rozvoje dálniční sítě vzroste potřeba tzv. telematiky. Kromě toho příležitosti pro uplatnění systému klimatizace, svítidel apod. představují vládní programy lokalizace výroby i stavební sektor.

BRAZÍLIE

Příležitosti v tomto odvětví úzce souvisejí s rozšiřováním brazilských energetických kapacit, které jsou založeny především na obnovitelných zdrojích energie. Další významnou oblastí je budování transmisních sítí a další infrastruktury.

ESTONSKO

Výroba elektrických a optických zařízení je jedním z nejrychleji se rozvíjejících průmyslových odvětví v Estonsku. Jeho růst byl dosažen zavedením nových produktů s přidanou hodnotou a zvýšením efektivity. V oblasti komunikačních zařízení však estonský trh ještě není zdaleka nasycen. Prostor se tak naskytuje pro vstup českých firem.

GRUZIE

Nulová výroba elektrotechnických přístrojů v Gruzii má za následek dovoz veškerého elektrotechnického spotřebního zboží. Silně etablované jsou značky turecké následované značkami německými. Se zlepšující se ekonomickou situací střední třídy stoupá zájem o tento druh zboží. Potenciál pro české výrobky v zemi je, neboť mohou nabídnout dobrou kvalitu za nižší cenu než německé firmy.

ÍRÁN

Trh s elektronikou v loňském roce dosáhl obratu 20 mld. USD. Hlavními požadovanými komoditami jsou ploché televizory, smartphony a tablety (72 mil. aktivních mobilních telefonů, 144 mil. prodaných SIM karet). Astronomicky rostoucí poptávka po této komoditě předpokládá nárůst objemu trhu s touto komoditou během příštích dvou na cca 80 mld. USD. Íránské firmy vyrábějící domácí spotřebiče pokrývají přibližně 70 % domácí potřeby. Zahraniční konkurence je hlavně z Jižní Koreje, Německa, Číny, Thajska, UAE, Turecka a Itálie. Hlavními dovozními komoditami jsou chladicí jednotky, ledničky / mrazáky, PC a televizní monitory (přijímače). Z potřeb pro domácnost mohou české firmy stavět na povědomí o české kvalitě zejména při dodávkách komponent pro domácí spotřebiče.

KOLUMBIE

Velikost tohoto trhu v Kolumbii se odhaduje na 20 mld. USD. Průměrný roční růst činí 9,9 %. Pro české výrobce se nabízí tradiční informační a komunikační zařízení (TV, PC, telefony atd.).

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Do Konžské demokratické republiky se elektronika již vyváží, potřeba pokrytí a telefonizace i nadále poroste. Faktory typu tropické klima, rozvoj agroprůmyslu a růst městských aglomerací zvyšují poptávku po chladírenském zařízení.

MALAJSIE

Pro Malajsii je elektronický a elektrotechnický průmysl klíčovým sektorem. V roce 2016 tvořily součástky pro tento průmysl 36,6 % veškerého exportu a 30 % veškerého importu, v prvních jedenácti měsících roku 2017 byl podíl obdobný. Významnou, blíže neurčenou část pak představují reexporty a reimporty (komplety komponent na obou stranách v rámci dodavatelsko-odběratelských řetězců nadnárodních společností). Vzhledem k cenové konkurenci v sektoru hotových výrobků elektrotechnického průmyslu z dalších zemí, je možné hledat příležitosti pro české firmy v dodávkách nástrojů, přístrojů a dalšího vybavení pro výrobu v tomto sektoru. Malajsijská vláda v současné době formuluje národní politiku pro „Průmysl 4.0“ a penetrace automatizace zahrnované pod tento termín je aktuálně mizivá. Technologie automatizace výroby, zejména pro malé a střední podniky, budou velmi pravděpodobně motorem dalšího růstu zpracovatelského průmyslu v Malajsii a aktuálně je vhodná doba ke vstupu na trh v této oblasti.

MALTA

Výpočetní technika patří v dlouhodobém výhledu mezi největší položky českého vývozu na Maltu. Souvisí to s dynamicky se rozvíjejícím ICT sektorem na Maltě (v roce 2016 se ICT sektor podílel na tvorbě HDP 6,9 %), kterou si vybrala pro výrobu ICT komponentů v posledních letech řada významných firem (na Maltě působí cca 300 firem v tomto oboru, zaměstnávajících cca 7 000 zaměstnanců). Řada českých dodavatelů zde tedy může nacházet a nachází odbytiště pro ICT komponenty.

MONGOLSKO

V Mongolsku se očekává růst poptávky po široké škále elektrotechnických výrobků s využitím pro zajištění vytápění obytných a kancelářských prostor, k měření spotřeby el. energie domácností i velkoobdobatelů, zajištění vzduchotechniky, klimatizace apod. Bude se rozvíjet i segment zabezpečovacích zařízení.

V neposlední řadě se očekává poptávka po transformátorech pro segment výroby a distribuce elektrické energie. Mongolské firmy z České republiky poptávají i elektrické zařízení, součástky a materiál.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko je světovým leaderem ve vývoji nových technologií a materiálů v komunikacích, leteckém a automobilovém průmyslu, zdravotnických zařízeních, výroby elektrické energie a výroby polovodičů. Pro rozvoj sektoru je klíčové spojení výzkumu a inovací, které v kombinaci s vynikající business strukturou a vysoce kvalifikovanou pracovní silou činí z Nizozemska centrum pro high-tech zařízení. CD, DVD, blue-ray i wi-fi či bluetooth jsou vše vynálezy nizozemského původu.

POLSKO

Polsko plánuje výrazně investovat do výstavby a modernizace přenosových a distribučních sítí elektrické energie. Hlavní operátor přenosové soustavy, společnost Polskie Sieci Elektroenergetyczne (PSE), plánuje vynaložit 2 mld. PLN (12,4 mld. CZK) na investice v letošním roce a v následujících letech. Do roku 2026 plánuje Polsko vyčlenit na investice do přenosové a distribuční sítě celkem 13 mld. PLN (80,6 mld. CZK).

RAKOUSKO

Elektrotechnika, vč. elektroniky a elektrického inženýrství, je důležitým pilířem rakouského hospodářství s podílem 12 % na tvorbě hodnoty rakouského průmyslu. Podíl exportu z produkce elektroniky a elektrického inženýrství činí 80 %, v případě automobilového příslušenství (elektronika a vybavení) dokonce 98 %. V posledních desetiletích se toto odvětví významně proměnilo, ze sektoru zaměřeného čistě na produkci zboží na poskytovatele nejrůznějších vysoce inovativních produktů a služeb. Společně s mechatronikou se stalo sektorem dynamického růstu, který hraje důležitou roli zj. v dalším vývoji elektrických vozidel (software a vývoj energeticky úsporných řešení mobility) a zejména v tzv. „Průmyslu 4.0“, který vyžaduje mj. zvýšenou modularitu a propojení ve výrobních procesech. Je tak klíčovým odvětvím pro mnoho jiných odvětví a tím i motorem rakouského průmyslu. Budoucí perspektivy skýtají zj. oblasti robotiky, pohonů a sensoriky – bezdrátové připojení ve výrobě a decentralizované zásobování energií, splývání senzorů s komunikačními a přenosovými technologiemi. V rámci digitalizace bude elektrotechnika nadále nabývat na významu – ať už v oblasti výměny a zpracování velkých dat, komunikace mezi přístroji (M2M) nebo Smart Cities. Rakousko si tento trend uvědomuje, proto v roce 2017 schválilo investici ve výši 280 mil EUR do výzkumného centra pro mikroelektroniku (tzv. Silicon Austria). Cílem je spojit kompetence a dosáhnout tak špičkové úrovně v oblasti mikroelektroniky.

Klíčové a perspektivní jsou v tomto oboru motory a generátory, součástky, elektronické příslušenství a osvětlení. Vzhledem k dynamickému rozvoji mezinárodních norem na trhu s motory a tlaku na zvyšování energetické efektivity se očekává růst poptávky po elektromotorech ve všech odvětvích (zejména v papírenském a chemickém průmyslu, ve strojírenství, v osobní dopravě). Rozvoj e-mobility podporovaný dotačními opatřeními vlády vytváří příležitosti na trhu s elektromobily a dalšími prostředky s elektrickým, resp. hybridním pohonem. Potenciál mají elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače, rozmrazovače a odmlžovače pro jízdní kola nebo motorová vozidla, elektrické zapalovací nebo spouštěcí přístroje a zařízení pro zážehové nebo vznětové spalovací motory s vnitřním spalováním, dynamo, zapalovací cívky, svíčky, generátory a regulační spínače.

RUMUNSKO

Možnosti dodávek se nabízí např. v sektoru automatizace s využitím v průmyslových provozech, v rafinériích, v logistice a v dopravní a železniční technice. Dále je pak i nadále aktuální obnova, modernizace a rozvoj sítí vysokého napětí související s propojením energetických trhů.

SENEGAL

Podíl podsektoru telekomunikací a informačních technologií na růstu senegalské ekonomiky je značný. V roce 2017 se podílel na senegalském HDP 5,1 % v hodnotě 636 mld. FCFA (cca 24 mld. CZK). Přesto je však využití těchto technologií v porovnání s rozvinutými zeměmi nízké. Vláda zveřejnila novou strategii pro oblast „Sénégal numérique 2025“, jejímž cílem je výrazně do roku 2025 posílit roli informačních a telekomunikačních technologií. Za tímto účelem vláda plánuje mobilizovat 1 300 mld. FCFA (cca 52 mld. CZK) a vytvořit nejméně 35 tis. nových pracovních míst.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Vizí Spojených arabských emirátů je vybudování tzv. Smart Society založené na chytrých informačních technologiích. Tyto technologie se budou uplatňovat ve státní správě (e-government), městské dopravě, zdravotnictví, bytových službách, průmyslu, energetice a dalších oblastech. Do roku 2019 vláda počítá s tím, že 80 % uživatelů vládních (veřejných) služeb bude využívat chytré mobilní aplikace. Kromě toho mají Spojené arabské emiráty ambice stát se jednou z několika zemí s vesmírným programem. Ve fázi přípravy je projekt vlastní mise na Mars v roce 2021. Investice do vesmírných technologií (zatím jen telekomunikační satelity) v současnosti dosáhly celkem 4 mld. USD. Vzhledem k absenci místního elektrotechnického průmyslu se téměř veškerá elektrotechnika dováží.

VIETNAM

Vietnam v souvislosti s plánovaným hospodářským růstem rozvíjí i progresivní obory, jako je elektrotechnický průmysl. Proto existuje poptávka po pecích na výrobu křemíkových materiálů; roste požadavek i na další vyspělé technologie ve výzkumu a vývoji a stát přijal opatření k jejich dovozu za zvýhodněných podmínek. Význam vývozu tohoto oboru souvisí zejména s aktivitami nadnárodních společností, které působí v obou zemích a realizují dodávky dílů mezi svými výrobny v ČR a Vietnamu.

Pokud jde o vodiče a kabely, exportní příležitost představují především některé speciální typy kabelů pro využití např. při stavbě lodí, kabely zpomalující hoření používané v dolech a ostatní kabely pro extrémní podmínky, které se vyskytují např. v jaderné energetice nebo ropném průmyslu, nebo kabely pro rozvod vysokého napětí 110 kV. Ostatní typy vodičů a kabelů jsou vyráběny na domácím trhu.

ELEKTROTECHNIKA

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7322 – Radiátory pro ústřední topení, ohřívače ap. ze železa, oceli	Mongolsko
HS 8402 – Parní kotle zvané „na přehřátou vodu“	Gruzie
HS 8411 – Proudové motory, turbovrtulové pohony a ost. plynové turbíny	Gruzie
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Mongolsko, Polsko
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Mongolsko
HS 8415 – Stroje přístroje klimatizační	Austrálie, Konžská demokratická republika, Mongolsko, Spojené arabské emiráty, Vietnam
HS 8417 – Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Írán
HS 8418 – Chladničky, mrazničky aj. chladicí, mrazicí zařízení, čerpadla tepelná	Austrálie, Gruzie, Írán, Malajsie, Mongolsko
HS 8421 – Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Arménie
HS 8445 – Stroje pro přípravu, spřádání, textilních vláken aj. stroje na výrobu textilních přízí	Gruzie, Malajsie
HS 8448 – Zařízení přídatná stavů strojů na spřádání ap	Gruzie
HS 8457 – Obráběcí centra, stroje stavebnicové konstrukce aj. obráběcí stroje, pro obrábění kovů	Gruzie
HS 8460 – Obráběcí stroje pro odstraňování ostrin, k broušení, honování aj. konečnou úpravu kovů	Gruzie
HS 8471 – Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	Arménie, Arménie, Ázerbájdžán, Konžská demokratická republika, Malta, Rakousko
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	Arménie
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Gruzie, Malajsie, Polsko, Rakousko
HS 8502 – Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče	Arménie, Írán, Polsko, Rakousko
HS 8503 – Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.	Polsko
HS 8504 – Transformátory, el. měniče statické induktry	Arménie, Polsko, Rakousko
HS 8507 – Elektrické akumulátory, včetně separátorů	Alžírsko, Arménie, Malajsie, Nizozemsko, Rakousko, Velká Británie
HS 8508 – Elektromechanické nářadí s e-motorem	Rakousko
HS 8509 – Elektromechanické přístroje pro domácnost, s vestavěným elektrickým motorem, ne vysavače	Arménie, Rakousko
HS 8510 – Holící strojky, stříhací strojky na vlasy a srst a depilační přístroje, s vestavěným elektrickým motorem	Estonsko, Gruzie, Malta, Rakousko, Senegal

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8511 – Zařízení zapalovací spouštěcí el pro motory	Írán
HS 8512 – Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap.	Írán, Malajsie, Malta, Rakousko, Rumunsko, Senegal
HS 8514 – Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Malta
HS 8515 – Přístroje pro pájení svařování laserové aj	Vietnam
HS 8516 – Elektrické a ponorné ohřívače vody; přístroje pro vytápění a ost. přístroje v domácnosti	Mongolsko, Rakousko
HS 8517 – Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Arménie, Ázerbájdžán, Chorvatsko, Konžská demokratická republika, Malta, Rakousko, Vietnam
HS 8519 – Přístroje pro záznam, reprodukci zvuku	Alžírsko, Estonsko
HS 8521 – Přístroje videofonické pro záznam reprodukci	Mongolsko
HS 8523 – Disky, pásky, paměťová zařízení, a. média pro záznam zvuku nebo jiného fenoménu ap.	Alžírsko, Polsko, Senegal
HS 8526 – Radiolokační a radiosondážní přístroje, radionavigační a radiové přístroje pro dálkové řízení	Alžírsko, Bangladéš, Rakousko, Senegal
HS 8527 – Přijímací přístroje pro rozhlasové vysílání	Kolumbie, Senegal
HS 8528 – Monitory, projektory, bez TV, přijímače televizní	Arménie, Ázerbájdžán, Malta, Spojené arabské emiráty
HS 8529 – Části a součásti vysílačích, přijímacích televizí	Kolumbie, Vietnam
HS 8530 – El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Alžírsko, Brazílie, Senegal
HS 8531 – El. akustické nebo vizuální signalizační přístroje, poplašná zařízení	Rakousko
HS 8532 – Elektrické kondenzátory, pevné, otočné nebo dolaďovací	Malajsie
HS 8533 – Elektrické rezistory, jiné než topné rezistory	Alžírsko, Nizozemsko, Polsko
HS 8534 – Tištěné obvody	Malta, Rakousko
HS 8535 – El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. > 1 000 V	Írán, Írán, Rumunsko
HS 8536 – El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. < 1 000 V	Alžírsko, Ázerbájdžán, Brazílie, Estonsko, Írán, Mongolsko, Rumunsko, Vietnam
HS 8537 – Tabule, panely, ovládací stoly, pulty, skříně a. základny pro el. ovládání	Arménie, Írán, Mongolsko, Rumunsko
HS 8538 – Části přístrojů k ochraně ap obvodů, rozvaděčů aj.	Alžírsko, Malajsie, Mongolsko, Vietnam
HS 8540 – Elektronky a trubice se studenou katodou, se žhavenou katodou nebo fotokatodou	Estonsko, Rakousko, Spojené arabské emiráty
HS 8541 – Diody, tranzistory ap polovodičová zařízení	Arménie, Írán, Malta
HS 8542 – Elektronické integrované obvody	Chorvatsko, Spojené arabské emiráty

ELEKTROTECHNIKA

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8543 – Stroje přístroje elektr. s funkcí individuální	Rakousko
HS 8544 – Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče	Malajsie, Malta, Mongolsko, Velká Británie
HS 8545- Elektrody kartáčky uhlíkové uhlíky	Írán, Lucembursko
HS 8546 – Elektrické izolátory z jakéhokoliv materiálu	Malajsie, Rakousko
HS 8548 – Odpad a zbytky galvanických článků, baterií a el. akumulátorů ap. jinde neuvedené	Brazílie, Rakousko
HS 9002 – Čočky, hranoly, zrcadla aj. optické články z jakéhokoliv materiálu	Malta
HS 9011 – Mikroskopy optické sdružené	Írán
HS 9025 – Hydrometry a podobné plovoucí přístroje, teploměry, barometry, vlhkoměry aj. zařízení	Senegal
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Mongolsko
HS 9029 – Otáčkoměry, počítáče výrobků, taxametry, měřiče ujeté vzdálenosti, krokoměry ap. přístroje	Senegal
HS 9030 – Osciloskopy, analyzátory spektra a ost. přístroje na měření a kontrolu elektrických veličin, detekci záření aj.	Írán
HS 9031 – Měřicí nebo kontrolní přístroje, projektory na kontrolu profilů	Írán, Malajsie
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Írán, Mongolsko
HS 9405 – Svítidla a osvětlovací zařízení, včetně reflektorů a světlometů	Ázerbájdžán, Rakousko

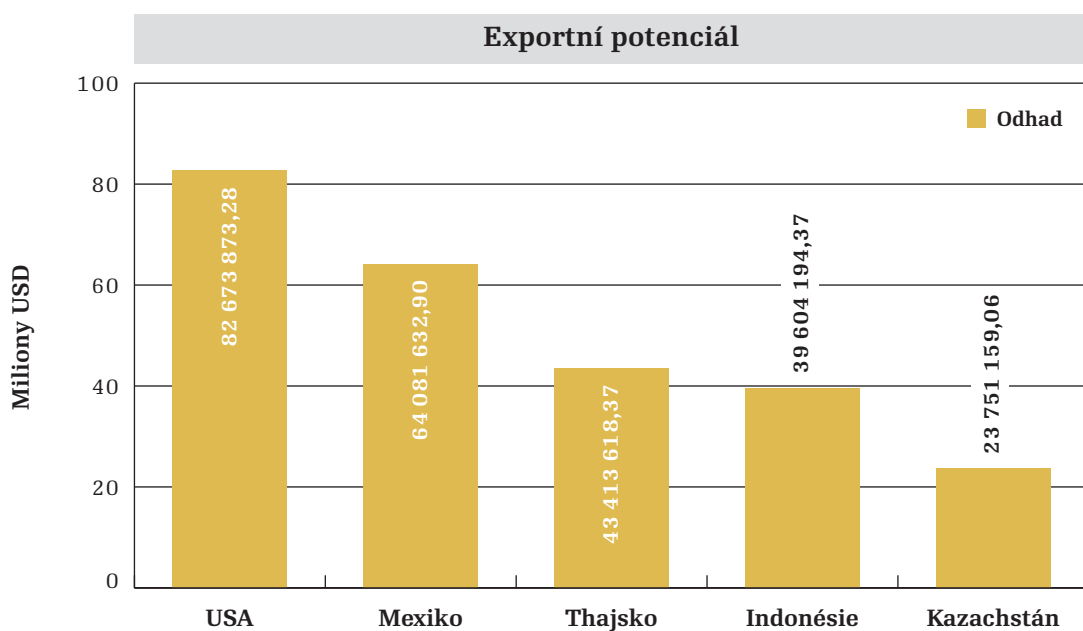

Energetický průmysl

Energetický průmysl představuje příležitost pro české exportéry v 93 zemích. Nejčastější importní zastoupení v daných státech mají parní a vodní turbíny. Dále pak parní kotle. Velmi široké spektrum dovozu má Kosovo s 16 různými položkami. Následující Ukrajina a Švýcarsko se 14 položkami. Největším importérem vybraných položek je USA.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

I přesto, že v energetické oblasti má Afghánistán značný potenciál a to zejména v oblasti budování vodních elektráren a využití alternativních zdrojů energie (sluneční, větrná apod.), Afghánistán není energeticky soběstačný a musí 2/5 elektrické energie dovážet. Afghánistán nemá vybudovanou infrastrukturu pro přenos elektrické energie. V této souvislosti je plánováno vybudování přenosové soustavy v rámci projektu CASA 1 000. Vlivem nepokojů a bojové činnosti v oblastech výstavby přenosové soustavy dochází k prodávám a další práce jsou zastaveny. Budování přenosové soustavy TUTAP se potýká s obdobným problémem. V Herátu se plánuje výstavba plynové elektrárny, která bude využívat zemní plyn dodávaný plynovodem TAPI. Vláda plánuje prodloužení národní energetické sítě do provincie Ghazni. V Mazar-e-Sharifu se plánuje výstavba plynové elektrárny s instalovaným výkonem 50 MW. Elektrárna má být zásobena plynem z vlastních zdrojů. V provincii Kandahár se plánuje výstavba solární elektrárny s instalovaným výkonem 10 MW.

ALBÁNIE

Současný energetický systém Albánie využívá na generování elektrické energie výhradně vodní zdroje. Ačkoliv země má rozlohu jen 28 748 km², její hydrografická distribuce je až 44 tis. km² s potenciálem 16 až 18 TWh elektřiny, ze kterého v současné době využívá zhruba třetinu. Tato jednostranná závislost výroby elektrické energie na vodních zdrojích však nutí vládu výrobu elektrické energie diverzifikovat. Příležitost se zde tak nabízí v novém zákonu „O podpoře využití energie z obnovitelných zdrojů“. Malé projekty OZE (pod 500 kW výkonu) budou podle zákona autorizovány zjednodušenou procedurou přímo albánským ministerstvem energetiky. Albánie je vystavena slunečnímu záření kolem 1 500 kWh/m²/rok. Při rozvoji solární energetiky má Albánie potenciál získat výkon až 1 000 GW tepla nebo 125 MW elektřiny.

Nový zákon byl v případě větrných zdrojů poprvé využit schválením stavby větrné farmy v regionu Tepelna. Projekt v ceně 13 mil. EUR bude realizovat albánská firma a sestává z šesti větrných turbín o celkovém výkonu 12 MW. Nejlepší podmínky na jejich výstavbu mají pobřežní části Jadranu a horské masivy táhnoucí se ze severu na jih při pobřeží. Albánie s jejich výstavbou počítá a odhaduje se, že kolem roku 2025 až 4 % elektřiny (400 GWh/rok) budou vyrobeny pomocí větru.

ALŽÍRSKO

Rozsáhlé oblasti země nejsou napojeny na rozvodné elektrické sítě a vyžadují dodávky a instalaci generátorů elektrického proudu. Do roku 2027 se plánuje rozšíření instalovaného výkonu elektráren o 21 tis. MW a přenosové soustavy o 34 tis. km. Do roku 2030 má být potom instalováno 22 tis. MW výkonu v zařízeních na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů energie, z toho 13,5 tis. MW fotovoltaických, 5 tis. MW větrných a 2 tis. MW solárních tepelných.

ANGOLA

Energetika je dalším ze sektorů pro zajištění ekonomického růstu země. Angola má obrovský potenciál ve výrobě elektrické energie z vodních zdrojů a v současné době využívá pouze 5 % svého potenciálu. Celkově má 10 vodních elektráren a nově se staví obrovské vodní dílo Caculo Cabaca s očekávanou kapacitou 2,17 GW ze strany čínských investorů. Vedle velkých elektráren se nabízí také výstavba malých

vodních elektráren, které často iniciují zemědělské firmy, aby pomohly zásobovat elektřinou nejen své průmyslové a zemědělské podniky, ale také místní vesnice či menší města. Vedle vodních elektráren je právě ve výstavbě první elektrárna na kombinovaný cyklus. Angola má po Demokratické republice Kongo druhé největší zásoby vody v Africe, a právě rozvoj vodní energetiky je nejvýznamnější. Plán na podporu energetiky v Angole – Angola Energia 2025 – má za cíl zdvojnásobit přístup k elektřině do roku 2025 a to prostřednictvím zvýšení kapacity výroby elektrické energie i s využitím obnovitelných zdrojů energie, rozšířením, lepším propojením a celkovým vylepšením rozvodných elektrických sítí v zemi.

ARGENTINA

Argentina má deficit ve výrobě a distribuci elektrické energie. Přestože udávaný instalovaný výkon je více než 32 tis. MW, skutečná produkce nepřesahuje 26 tis. MW. Ve výstavbě je několik menších tepelných elektráren, nicméně potřebám země zdaleka nedostačují. Musí se tedy modernizovat i starší, z nichž některé mají české technologie. Právě zde je prostor pro české firmy, které by se měly snažit své komparativní výhody využít. Argentinsko-paraguayská společnost EBY chce opravit 3–4 starší Kaplanovy turbíny, k tomu instalovat tři nové o výkonu 270 MW. Také distribuční sítě jsou zastaralé a na jejich modernizaci budou vynaloženy velké finanční prostředky. Hlavní překážkou výstavby nových elektráren a modernizace přenosových sítí je regulace cen, které jsou hluboko pod výrobními náklady. Vláda si je toho vědoma, a proto zahájila postupný proces snižování dotací s cílem dostat ceny na rentabilní úroveň. Ani do konce roku 2018 ale nedojde k narovnání cen na výrobní náklady se ziskovou marží. Argentina negeneruje ani 2 % elektřiny z obnovitelných zdrojů, přitom do roku 2025 to má být až 20 %, do roku 2020 celkem 8 %. Vláda realizuje program RenovAR, ve kterém poptává různé objemy nových kapacit, a investoři nabízejí postavit nové zdroje (z vlastních prostředků). Vláda si poté vybere nejvýhodnější nabídky. V posledním kole RenovAR 2.0 nabídka nových zdrojů přesáhla poptávku 8x.

AUSTRÁLIE

Austrálie má největší světové zásoby uranu, velké zásoby uhlí a zemního plynu, a to jak konvenčního, tak i břidlicového. Austrálie je devátým největším světovým producentem energie, což představuje zhruba 2,4 % světové výroby energie. Austrálie je v současné době jedním z největších světových vývozců uhlí a uranu a je čtvrtým největším vývozcem zkapalněného zemního plynu (LNG). Austrálie má různorodé obnovitelné zdroje energie (vítr, sluneční energie, geotermální energie, energie vodní a bioenergie). Celková spotřeba energie stoupá se zvyšujícím se počtem obyvatel a rozvojem ekonomiky. Austrálie je dvanáctým největším světovým konzumentem energie a je na 15. místě pokud se jedná o spotřebu energie per capita. Energetika generuje 5–7 % HDP, je v ní zaměstnáno 170 tis. lidí a na exportu vydělá 71,5 mld. AUD. Australian Energy Market Operator (AEMO) předpokládá, že poptávka po energii se bude v nejbližších třech letech zvyšovat o cca 1,8 % ročně. Cílem vlády je do roku 2020 snížit emise skleníkových plynů v energetickém sektoru a vyprodukovat 20 % energie z obnovitelných zdrojů (tzv. Renewable Energy Target). V roce 2016 obnovitelné zdroje představovaly 17,3 % podíl na výrobě elektřiny.

ÁZERBÁJDŽÁN

Ázerbájdžán usilovně modernizuje a rozšiřuje svoji elektrickou přenosovou soustavu, což je spojeno s výstavbou nových linií vysokého a velmi vysokého napětí, transformátorových stanic a také elektráren. V nejbližší době bude Ázerbájdžán rovněž nucen řešit otázku spolehlivého zabezpečení dodávek elektrické energie pro izolované osídlení v horských oblastech.

Současně lze předpokládat, že náběh produkce naleziště ŠahDeniz II na očekávanou úroveň 16 mld. m³ ročně bude postupný a zejména v prvních letech může dojít k problémům s dodávkami kontrahovaných objemů zákazníkům. Z tohoto důvodu Ázerbájdžán plánuje do roku 2020 výrazně posílit své kapacity v oblasti alternativních zdrojů energie a tím uvolnit doplňkové objemy zemního plynu pro export.

Zvažovány jsou různé varianty, mezi jinými i projekt větrné farmy o výkonu 200 MW mezi ostrovy Pirallahi a Čilov v Kaspickém moři, který by svými parametry mohl zaujmout i některé z českých investorů. Další sférou, kde by české podnikatelské subjekty mohly v Ázerbájdžánu najít uplatnění, jsou technologie ke zvyšování efektivity využití energií a to jak v průmyslových provozech, veřejných objektech, tak i v domácnostech.

BANGLADÉŠ

Zájem o restrukturalizaci a modernizaci energetického sektoru souvisí s potřebami zvyšující se průmyslové produkce a zároveň s tlakem na snížení devastace vlastního životního prostředí. Primární spotřebě energie dominuje zemní plyn (64 %), následuje zpracování tradiční biomasy a dalšího odpadu (22 %), ropa (7 %), uhlí (2 %), vodní energie a solární energie (2 % kombinované).

Přestože je Bangladéš sedmým největším producentem zemního plynu v Asii, produkce plynu neustále klesá a země se naopak potýká s vážnými nedostatky v oblasti jeho dodávek, které způsobují opakující se výpadky elektriny. I když se celkový instalovaný výkon elektrické energie zvýšil z 12 339 MW v roce 2016 na 13 621 MW v září 2017, je produkce elektriny stále v deficitu ve srovnání s poptávkou. Elektrárny nejsou provozovány na maximální výkon kvůli nedostatku paliva, přičemž poptávka po elektřině roste každým dnem vzhledem k růstu průmyslu a populace. Bangladéš má podle prohlášení ministra financí v úmyslu vyrobit do tří let 24 tis. MW ze svých vlastních zdrojů.

Podle energetických odborníků převýší již v roce 2018 výroba elektrické energie domácí poptávku. Pokud k tomu dojde, bude potřeba vybudovat potřebnou infrastrukturu pro distribuci dodatečné elektriny.

V srpnu 2017 Bangladéš podepsal se Světovou bankou smlouvu o úvěru ve výši 59 mil. USD určenou na financování rozvoje energetických systémů.

Podle zprávy kodaňské výzkumné firmy Ramboll ze srpna 2017 hrozí zemi v blízké budoucnosti akutní nedostatek plynu, když zásoby plynu postačí zhruba do roku 2038. Neuspokojeno může být až 26 % požadavků. Řešením je průzkum potenciálních pobřežních ložisek a zvýšení zásob, výměna zemního plynu pro domácí vaření zkapalněným ropným plynem, potrubní dodávky zemního plynu ze sousedního Myanmaru a Indie jakožto střednědobé opatření a dovoz z Turkmenistánu a Íránu jakožto dlouhodobé řešení. Jednou z alternativ překlenutí energetické krize jsou rovněž obnovitelné zdroje energie. Podíl off-grid solárních fotovoltaických systémů se v posledních několika letech výrazně zvýšil. Nyní kapacita solárních fotovoltaických elektrických systémů přesahuje 120 MW. Perspektivním trendem jsou solární systémy využívané v domácnostech. Těch bylo nainstalováno již 4,5 mil. jednotek.

Ve výstavbě je také první jaderná elektrárna v zemi. Jedná se o elektrárnu Rooppur o plánovaném výkonu 2,4 GW. Na výstavbě se podílí Indie a Rusko. Vláda má v úmyslu postavit v zemi i další jadernou elektrárnu.

Perspektivními obory podnikání jsou zejména dodávky zařízení pro energetiku (náhradní díly). Nabízí se možnosti zapojení českého průmyslu do činností spojených s přípravnými pracemi a následnou vlastní těžbou zemního plynu. S rozvojem těžby zemního plynu souvisí možnost dodávek zařízení pro jeho těžbu, zpracování a distribuci. V blízké budoucnosti se otevřou rovněž nové obchodní příležitosti spojené s těžbou uhlí, kde má Bangladéš přibližně stejné možnosti jako indické Západní Bengálsko, s těžbou uhlí však teprve začíná. Bangladéš postupně přechází také na jadernou energii, kde mohou české firmy formou

subdodávek uplatnit své know-how. Vzhledem k plánu na zvýšení podílu fotovoltaické energie se slušné vyhlídky nabízejí v dodávkách solárních systémů.

BELGIE

Vzhledem k problémům s technickým stavem jaderných elektráren a závazkem vlády opustit jadernou energii do roku 2025 dochází v energetice k postupné konverzi směrem k obnovitelným zdrojům, především k vyššímu využití větrných elektráren. V roce 2016 byla zahájena výstavba čtvrtého offshore větrného parku v hodnotě několika set mil. EUR a plánuje se vypsání výzvy na výstavbu další. Zároveň se počítá s výrazným navýšením kapacit skladování LNG v přístavu Zeebrugge, který by se měl stát jedním z klíčových zásobníků LNG dováženého z Jamalu pro západní Evropu. V roce 2019 by měla být zahájena výstavba největší evropské nádrže LPG s objemem 135 tis. m³ v přístavu v Antverpách. Celková konverze energetiky znamená příležitosti pro dodávky zařízení pro větrné a plynové elektrárny, návazné infrastruktury i pro budoucí ekonomiku odstavení jaderných elektráren. Zároveň Belgie investuje do udržitelných a inovativních projektů v oblasti energetiky, což by mohlo být rovněž příležitostí pro české firmy a výzkumná pracoviště.

BĚLORUSKO

Růst energetické nezávislosti a diverzifikace dodavatelů je strategickým cílem pro běloruskou vládu v nadcházejících letech, pokud se jedná o rozvoj energetického potenciálu země do roku 2020. Bělorusko plánuje v nadcházejících letech snížit podíl Ruska ve svých dovozech energie z 90 % na 70 %. Dokončením výstavby jaderné elektrárny v roce 2019 běloruská vláda plánuje snížit podíl plynu na výrobě elektrické a tepelné energie (ze současných 90 % na 50 %) a prosadit se jako exportér elektrické energie v regionu. Napomoci by měla i snaha více využívat domácích (vč. obnovitelných) zdrojů energie. Klíčovým slovem se stává tzv. zelená energetika. Snaha o větší energetickou soběstačnost a absence vlastního energetického strojírenství představuje šanci pro české firmy v oblasti dodávek zařízení pro vodní a větrné elektrárny. Zvyšuje se poptávka po energeticky efektivních a úsporných technologiích, zejména v komunálním sektoru (potenciál u dodávek elektrických kotelen a rezervních energetických zdrojů, malých kotelen na místní suroviny – biomasa, rašelina). V tomto vysoce konkurenčním prostředí je však třeba mít vždy na paměti i sílu zahraniční konkurence, zejm. z Itálie a Německa.

BOSNA A HERCEGOVINA

Výroba elektrické energie činila v r. 2016 rekordních 16 509 GWh a vykázala tak více jak 14 % meziroční růst. Produkce elektřiny značně přesahuje domácí spotřebu. Země je na prvním místě v regionu západního Balkánu z hlediska vývozu elektřiny. Tepelné elektrárny se podílejí na energetickém mixu z 60 %, zbytek je tvořen vodními elektrárnami a jen nepatrným zastoupením dalších zdrojů. Energetická infrastruktura (s výjimkou nových produkčních kapacit z obnovitelných zdrojů energie) je zastaralá a nevyhovující po stránce technické, bezpečnostní i po stránce energetické účinnosti. Uhlé elektrárny jsou na samé hranici životnosti a s předpokládanou čínskou účastí se má realizovat výstavba nových bloků elektráren v Tuzle, Gacku a případně v Bánoviči. Státní energetické připravují řadu projektů výstavby vodních elektráren. Municipality, ale i soukromé společnosti, plánují realizaci výstavby produkčních zdrojů elektřiny i tepla z biomasy, převážně dřevní. Velké rozvojové možnosti se přisuzují využití zemědělské biomasy pro energetické účely. Vše směřuje k dlouhodobému udržení cíle vlády, kterým je 40% podíl obnovitelných zdrojů energie na celkovém energetickém mixu. Projekty se však realizují ze zdrojů zahraničních

investorů, donorů, či prostřednictvím zvýhodněných půjček od mezinárodních finančních institucí. Příležitostí pro uplatnění českých firem jsou tak subdodávky pro výstavby či modernizace tepelných i vodních elektráren a díky zkušenosti z projektů realizovaných v rámci české zahraniční rozvojové spolupráce i dodávky zařízení a technologií pro získání a využití biomasy v energetice.

BRAZÍLIE

Z hlediska energetického mixu země vyrábí 43,5 % energie z obnovitelných zdrojů. Pokud jde o elektrickou energii, obnovitelné zdroje energie se na její výrobě podílejí z 81,7 %, přičemž 61,5 % je generováno ve vodních elektrárnách. Dynamický rozvoj zaznamenávají větrné elektrárny, jejichž podíl na výrobě elektrické energie činí 5,4 %. Vzhledem k přílišné závislosti výroby elektrické energie na OZE (zejména na vodních elektrárnách) sílí tendence k diverzifikaci energetického mixu země směrem k tradičním zdrojům.

ČERNÁ HORA

Pokračuje výstavba nových a rekonstrukce stávajících energetických zdrojů. Připravují, staví i spouštějí se do provozu malé vodní elektrárny, solární i větrné elektrárny. V rámci své energetické strategie se Černá Hora chce stát vývozcem elektrického proudu (v roce 2016 proběhla pokládka energetického kabelu mezi Černou Horou a jižní Itálií). V oblasti již zahájené výstavby malých vodních elektráren se uvažuje i o pokračování vypracování evidence potencionálních příležitostí výstavby vodních elektráren (Katastr malých vodních elektráren o výkonu 1–10 MW) a opodstatněná by byla i aktivní účast na poli větrných elektráren či využívání solární energie, kde má Černá Hora bohatý potenciál. Plynofikaci lze zvažovat především z hlediska dlouhodobější perspektivy. Plynofikace bude záviset na dalším vývoji očekávané výstavby jadransko-jónského plynovodu (TAP), hledání nafty a plynu v Jaderském moři a dalších významných projektech ve spojení s uvažovaným napojením na TAP atd., výraznější příležitosti pro české firmy by v této oblasti mohly pravděpodobně nastat spíše až v oblasti terciálních rozvodů.

ČÍNA

V posledních několika letech se Čína vzhledem ke zhoršujícímu se životnímu prostředí vydala cestou zelených technologií. Jako součást plánu snížit svou závislost na uhlí si dala cíl do roku 2020 zvýšit podíl dodané čisté energie na celkové spotřebě o 15 %. (V současné době tvoří čisté energie méně než 10 % celkové energetické spotřeby Číny.) Sází tak na obnovitelné zdroje energie a jadernou energetiku. Více než polovina nových elektráren vybudovaných v Číně po r. 2013 jsou tak založené na jádru či obnovitelných zdrojích.

Čína je největším spotřebitelem solární energie na světě a současně největším výrobcem solárních ohřívačů vody. Celková kapacita instalovaných ohřívačů představuje asi 60 % kapacity solárního ohřevu horké vody na světě. Čína je světovým lídrem v oblasti výroby větrné energie s největším instalovaným výkonem a rychlostí růstu nových větrných zařízení. Do roku 2020 by Čína měla dosáhnout 250 GW celkové výrobní kapacity větrné elektrické energie a naplnit tak vládní cíl produkovat 15 % veškeré elektřiny z obnovitelných zdrojů. Čína současně plánuje rozvíjet svou jadernou energetiku. Do roku 2020 má zdvojnásobit jadernou kapacitu na 58 GW a dále do roku 2030 na 150 GW. Tato kapacita by měla pokrýt 10 % spotřeby elektřiny.

Pro české energetické firmy, zejména jaderné, lze najít několik oblastí, ve kterých by bylo možné spolupracovat/dodávat technologie. Kromě zkušeností s technologií VVER a subdodávek do reaktorů mají české firmy zkušenosti také v oblasti jaderné bezpečnosti (nuclear safety). Zejména po havárii jaderné elektrárny Fukušima, klade čínská strana na tento aspekt velký důraz. Zároveň je prostor pro spolupráci na jaderných

projektech ve třetích zemích, a to jak v oblasti klasické energetiky, tak v oblasti jaderné energetiky. Také dovoz kotlů odpovídá naplňování priorit „urbanizace“, resp. energeticky úsporných technologií.

DÁNSKO

V Dánsku byla zahájena rozsáhlá modernizace energetické sítě a výroby s cílem zvýšit energetickou účinnost a podíl obnovitelných zdrojů (Energy Agreement 2020, ekologická energetika). Spotřeba energie přitom činí cca 90,5 mil. GJ. Celková hodnota investic státního i soukromého sektoru je proto odhadována v řádu několika desítek mld. CZK. Česká republika má v Dánsku velmi dobré reference z úspěšné realizace řady energetických projektů (elektrárny, teplárny, spalovny atd.). Naše firmy mají proto mimořádnou šanci zúčastnit se na další výstavbě a modernizaci místní energetické sítě, a to především prostřednictvím technologických dodávek – turbín, generátorů, transformátorů, úpraven vod, potrubních systémů a nádrží, tepelných izolací atd.

EGYPT

Egypt se potýká s nedostatečnou kapacitou a malou spolehlivostí energetického systému a realizuje proto jak rekonstrukce stávajících, tak výstavbu nových generačních a přenosových kapacit. Stávající a připravované projekty zahrnují klasické zdroje (tepelné elektrárny, jadernou elektrárnu) i obnovitelné zdroje energie (zejména fotovoltaické a větrné). Rozvojové plány předpokládají jen v oblasti OZE výstavbu kapacit v hodnotě cca 13 mld. USD do r. 2020, kdy Egypt plánuje dosažení 20 % podílu OZE na své energetické spotřebě. Celkem se předpokládá, že do potřebného zdvojnásobení egyptské generační kapacity bude třeba investovat v nejbližší době cca 45 mld. USD. Díky rozvoji těžby ropy a plynu na nových nalezištích roste význam výstavby kapacit pro zpracování (rafinérie) a přepravu těchto surovin. Příležitosti se tak nabízejí jak pro dodavatele komplexních technologických celků, kteří ovšem musí vyřešit jejich financování (egyptské vládě chybí potřebné zdroje), tak pro jejich subdodavatele. Z celého širokého rozsahu materiálů a zařízení pro energetiku a rafinérie, které mohou naši výrobci na egyptském trhu nabízet a které nelze v detailu daném nomenklaturou HS-4 v plné šíři obsáhnout, vybíráme položky, které jsou nejčastěji poptávány ve zveřejňovaných tendrech.

ESTONSKO

V Estonsku je energetický průmysl klíčovým sektorem. Strategickým úkolem je zajištění energetické nezávislosti na Rusku a efektivní propojení s evropským energetickým trhem. Sektor energetiky nabízí českým firmám velké možnosti. Potenciál pro české energetické firmy vidíme v blízké výstavbě plynového propojení mezi Estonskem a Finskem – Baltic connector. V červenci 2016 bylo na půdě EU schváleno čerpání evropských peněz na tento projekt ve výši 187,5 mil. EUR a dokončen by měl být do roku 2020. Dále se pak nabízí stále zvažovaný projekt modernizace vysokonapěťových sítí z ruských na evropské standardy. V nich mohou české firmy využít komparativní výhodu oproti domácím firmám ve znalosti a zkušenostech s evropskými standardy.

ETIOPIE

Energetický sektor je v Etiopii ve stadiu budování, a tak existuje potenciál pro dodávky generátorů, transformátorů či dalších komponentů pro přenosové sítě. Konkurence, jak z Asie, tak Evropy, je ovšem intenzivní, většina firem dovážejících tyto výrobky má v Etiopii trvalé zastoupení. V případě velkých vládních tendrů na dodávky přenosových soustav je většinou poptávána dodávka na klíč.

Více než 90 % elektrické energie v Etiopii pochází z hydroelektráren; druhým největším zdrojem jsou pak elektrárny větrné. Státní výrobce a distributor Ethiopian Electric Power (realizuje veškeré energetické projekty, včetně výstavby přenosové sítě) předpokládá nárůst kapacity ze 4 400 MW v r. 2016 na více než 17 tis. MW v r. 2020. Tohoto stavu má být dosaženo dokončením zejména elektrárny Velká etiopská renesanční přehrada (Grand Ethiopian Renaissance Dam, která bude s kapacitou 6 tis. MW největší vodní elektrárnou v Africe) a dále elektráren Beles, Gilgel Gibe, Tekeze a Gojeb. Uvedené projekty probíhají s účastí zahraniční investorů. Výstavba energetického sektoru je základním pilířem vládního Plánu růstu a transformace, potenciál Etiopie v oblasti hydroenergetiky se uvádí až 45 tis. MW. Vedle velkých hydroprojektů rostou rovněž investice do menších hydro a fotovoltaických projektů, které by doplnily národní energetickou strukturu bez nutnosti napojení na celoetiopskou elektrickou síť, a které by zásobovaly odlehlejší komunity.

FILIPÍNY

Energetika je jednou z priorit místní vlády a do sektoru směřují rozsáhlé státní investice. Uhelné elektrárny jsou největším zdrojem energie, který přesahuje 40 % celkového energetického mixu. Nicméně podíl uhlí na energetickém mixu se předpokládá až 56 % do roku 2020 a v roce 2030 až 80 %. Stav infrastruktury i výrobních kapacit přitom stále není dobrý, což nahrává rostoucím cenám na trhu a významu místních vlád v rámci státní energetické politiky. Filipíny jsou zemí s jednou z nejvyšších cen elektrické energie a trpí velkou mezerou v oblasti instalace nových zdrojů. Budování nových elektráren pokulhá v porovnání s celkovým růstem země a její ekonomiky a stávající zařízení jsou zastaralá. V zemi přitom také stoupá environmentální povědomí a zájem o zelené zdroje energie. Od roku 2008 platí zákon o obnovitelných zdrojích (Renewable Energy Law), který zvýhodňuje projekty obnovitelné energie formou feed in tarifů, nižší spotřební daně a bezcelního dovozu technologií na stavbu obnovitelné infrastruktury. Data z posledních let naznačují, že obnovitelné zdroje tvoří čtvrtinu celkových dodávek primární energie pro elektřinu, dopravu apod. Filipínská energetika má vysokou závislost na zdrojích jako jsou vodní, geotermální, sluneční a větrná energie. Filipíny se řadí z hlediska energetického kapitálu mezi nejdražší země světa, konkrétně v Asii se jedná o nejdražší elektřinu vedle Japonska a Hong Kongu.

FINSKO

Finsko postrádá jakékoliv domácí zdroje fosilních paliv a musí tak veškerou ropu, zemní plyn a uhlí dovážet. Závislost na dovozech (většinou z Ruska), požadavky EU a Kjótského protokolu v oblasti snižování emisí i silné environmentální cítění jsou hlavními příčinami toho, že Finsko intenzivně usiluje o využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE – biomasa, hydroenergie, větrná a solární energie, tepelná čerpadla) a o rozvoj jaderné energetiky. Cílem vlády je dosažení „carbon-free“ energetického mixu do roku 2050 – již v roce 2020 by měly obnovitelné zdroje zajišťovat 38 % energetických potřeb země, v roce 2030 by měl tento podíl dosáhnout již 50 %. Kromě tradičního využívání biomasy hodlá finská vláda výrazně podporovat rozvoj „větrné“ energie (do roku 2030 částkou cca 3 mld. EUR) i pokročilých solárních systémů. Především ve využívání větrné energie existuje ve Finsku dosud nevyužitý potenciál, přes dobré podmínky je instalovaný výkon na obyvatele dosud pod evropským průměrem. Přes uvedenou intenzivní podporu změnila v roce 2017 finská vláda svůj postoj k problematice podpory OZE. Současný systém plošného poskytování podpor je velmi drahý, a proto bude pro léta 2018–2020 nahrazen modelem založeným na aukcích s omezenou státní podporou. Od roku 2020 by pak sektor OZE měl fungovat již

zcela bez podpor a za plně tržních podmínek. Kromě dodávek pro sektor obnovitelných energií existují exportní příležitosti i v dalších oblastech energetiky. Finsko má v roce 2019–2020 zahájit výstavbu prvního bloku nové jaderné elektrárny Hanhikivi 1, modernizacemi prochází řada uhelných a vodních elektráren i elektrická přenosová infrastruktura.

FRANCIE

Nejdynamičtějším odvětvím francouzské energetiky je od roku 2015 sektor obnovitelných zdrojů energie, přestože v energetickém mixu Francie hraje pořád druhořadou roli. Francii se daří naplňovat stanovené cíle energetické tranzice produkovat v roce 2020 až 23 % energie z obnovitelných zdrojů. V praxi se toto úsilí promítá do ambiciózních plánů zejm. na výstavbu parků větrných elektráren a odstavení 17 jaderných reaktorů do roku 2020. V roce 2017 tak Francie např. uskutečnila tendr na zřízení větrných farem na atlantickém pobřeží v provincii Charente-Maritime poblíž l'île d'Oléron. Koncern EDF plánuje zvýšit svojí celosvětovou výrobu energie z obnovitelných zdrojů energie z nynějších 28 GW instalovaného výkonu na 50 GW v roce 2030. Každoroční investice EDF do nových kapacit mají dosahovat 2–2,5 mld. EUR.

I přes plánované utlumování produkce elektřiny z jádra, která se má snížit ze současných 72 % energetického mixu na 50 % do roku 2025, je neméně zajímavou oblastí pro aktivity českých firem klasická a jaderná energetika. Pohlcení výrobních kapacit firmy Areva společností EDF v roce 2017 a související tlak na snižování nákladů slibuje potenciál pro nákup výrobků a služeb českých firem ze strany francouzského koncernu.

GHANA

Ghana plánuje masivní investice do největšího národního dodavatele elektřiny, a to z důvodu zvyšující se poptávky po elektrické energii. Cílem národní energetické politiky je navýšení produkce ze současných 2 tis. MW na 5 tis. MW. Současně vládní program počítá se zvýšením přístupu obyvatel k elektřině z 66 % k všeobecné dostupnosti do roku 2020. Spalovny odpadu jako zdroj energie jsou pak nejvíce vhodným řešením zejména v městských aglomeracích. Ghana usiluje o navýšení produkce elektrické energie z obnovitelných zdrojů ze současného 1 % z celkové produkce energie až na 10 % v roce 2022. Je zde proto potenciál pro solární a větrné elektrárny, u kterých se předpokládá produkce až 1 100 MW. Dalším klíčovým cílem země je navýšení produkce energie z oceánských proudů. Počítá se s konstrukcí a následnou instalací potřebných vodních turbín do oblastí s vyšší četností přílivových vln.

GRUZIE

Gruzie v posledních letech masivně investuje do rozvoje sítě vodních elektráren s cílem stát se do konce desetiletí čistým vývozcem elektrické energie. Existuje celá řada projektů na výstavbu nových elektráren v rozsahu od malých vodních elektráren s výkonem několika MW až po elektrárny s instalovaným výkonem několika set MW. Poptáváno je veškeré zařízení s výstavbou elektráren spojené. Rovněž je žádáno know-how evropských inženýrů, kteří stavby elektráren po technické stránce dozorují.

V roce 2010 byl založen Fond na podporu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů (GEDF), který na podzim 2016 pomohl postavit první větrný park v zemi. Bylo zpracováno několik studií proveditelnosti na stavbu rozsáhlých větrných parků převážně ve střední Gruzii, jejichž celková instalovaná kapacita může činit až 1 500 MW. Na regionální úrovni se gruzínská vláda snaží o maximální propojení přenosových soustav. V plánu je postavení nového vysokonapěťového spojení s Ruskem, Tureckem a Arménií.

HONGKONG

Spotřeba elektrické energie je v Hongkongu jedna z nejvyšších na světě a místní nabídka nepostačí k pokrytí poptávky. Hongkong se postupně snaží nebýt tolik závislý na dodávkách elektrické energie a podporuje například výrobu z obnovitelných zdrojů (větrná, solární energie) nebo hledá způsoby využití odpadní energie. Roste také poptávka po zvyšování (v současnosti velmi špatné) energetické účinnosti budov, ať už stávajících, nebo nové výstavby.

CHILE

Rok 2017 potvrdil, pokud jde o český export do Chile, momentální dominanci příležitostí v oblasti energetiky. První tři položky českého vývozu byly shodně energetické (díly k turbínám, turbíny na páru z vody a jiných látek, generátorová soustrojí).

V roce 2017 pokračoval slibný trend, v jehož rámci se český vývoz a aktivita českých firem v chilské energetice dělily do dvou různých úrovní. Pokračovaly úspěchy českých firem v dodávkách do větších energetických celků, současně však byla na stálém vzestupu aktivita středních a menších firem, které se prosazují v oblasti fotovoltaiky, vodní energetiky, či v oblasti výroby energie z odpadů.

V Chile existoval dlouhodobý akumulovaný deficit rozvoje energetiky, který se od roku 2014 postupně snižuje díky rostoucímu zájmu zahraničních investorů. Kvůli vysoké seismické aktivitě nelze využít jaderné elektrárny a v Chile se vytvořila situace, kdy její hlavní nosné odvětví – důlní průmysl – je vysoce náročný na energii a dostupnost energie a její cena jsou narůstajícím problémem. Proto v poslední dekádě vlády učinily z rozvoje energetiky naprostou národní prioritu a energetické projekty mají všeobecnou podporu.

Největší dynamiku má nyní rozvoj v oblasti obnovitelných energií, zvláště v oblasti energie sluneční. Chile má největší intenzitu slunečního záření na světě, zvláště v oblasti severně od hlavního města Santiaga. Nicméně během roku 2015 a 2016 nastal značný boom v oblasti fotovoltaiky na severu, kde může dojít k saturaci. Rovněž se připravuje výstavba tepelných elektráren a modernizace tepelných elektráren stávajících – nabízející příležitosti pro české dodavatele. V případě vodních elektráren se v současné době, z důvodů silné ekologické lobby, ukazují jakožto nejnadějnější malé a střední hydroelektrárny a dále větrné elektrárny. K získání zakázek v Chile je bezpodmínečně nutná vysoká profesionalita potenciálních dodavatelů.

CHORVATSKO

Chorvatsko zajišťuje přibližně 65 % elektrické energie z domácích zdrojů. Preferuje se rozvoj obnovitelných zdrojů energie, z nichž by země chtěla do roku 2020 získávat přibližně 20 % energie. Využít k tomu může část z více než 4 mld. EUR, které má k dispozici z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Díky přírodním možnostem je možné vybírat z alternativních zdrojů, jako je voda, vítr, solární energie, geotermální energie, biomasa. V Chorvatsku jsou upřednostňovány, díky tarifní politice státu, zdroje na spalování biomasy a energie z malých vodních elektráren.

Možnosti dodávek pro české firmy jsou také v plynářském sektoru. Zelenou totiž dostala výstavba LNG terminálu na ostrově Krk, probíhá realizace a modernizace stávající sítě produktovodů a lokálních (městských) sítí. Rovněž se plánuje realizace napojení plynovodu IAP na TAP, kde by Chorvatsko mohlo být jedním z lídrů konsorcia. Další obchodní smlouvy by bylo možné získat při rekonstrukcích a modernizacích městských a regionálních tepláren, průmyslových elektráren, plynojemů a lokálních zásobníků paliv.

INDIE

Energetický průmysl lze co do kvantity příležitostí považovat za jeden z oborů s největším potenciálem v Indii. Mnoho dodávek však do Indie míří z Číny a příležitostí, kde se zákazník nerozhoduje podle ceny, ale podle kvality, je o poznání méně. Dle indického vládního prognostického ústavu Niti Aayog se do roku 2040 zvýší spotřeba energie trojnásobně. Zároveň ale Indie nedisponuje určitými zdroji energetických surovin (ropa, plyn), orientace na obnovitelné zdroje je proto masivní. Obecně lze shrnout příležitost v oboru pro všechny výrobky s nálepkou „energeticky úsporných“. Jedná se opravdu o celou škálu produktů, které lze prezentovat jako energeticky šetrné: LED žárovky, „smart“ systémy domácích a industriálních osvětlení, dopravní prostředky, hromadná doprava, atd.

Při výrobě elektrické energie je patrná poptávka zejména po solárních panelech, a to volně stojících, ale rovněž střešních, včetně těch na vlakových vagonech. Stejně tak jsou poptávány fotovoltaické příslušenství a komponenty pro jejich finální montáž, dále solární moduly a panely pro pohon vodních pump pro zavlažování. To představuje perspektivní obor pro výrobce velkých solárních parků, ale i malých jednotek typu veřejného osvětlení na solární pohon. Jaderná energetika není předmětem veřejných tendrů, nicméně v říjnu 2010 si Indie předsevzala ambiciózní plán dosáhnout v roce 2030 kapacity jaderných elektráren 63 GW. Čtyři bloky o výkonu 700 MW jsou ve výstavbě a mnoho dalších je v přípravě. Příležitost pro Česko spočívá spíše ve výzkumu. Termální elektrárny jsou v Indii zastaralé a často funkční na sovětských systémech. Firmy vyrábějící efektivní turbíny, chladící věže či technologie na odsíření zaznamenávají zvýšenou poptávku po takovýchto produktech.

Velké vodní díla i malé hydroelektrárny doplácí na zdouhavý a byrokratický schvalovací proces, nicméně turbíny patří mezi další poptávané produkty. Příležitost představují i „větrná pole“, jejichž rozvoj je v Indii velký. Příležitosti v Indii mají i firmy z oblasti distribuce elektrické energie (sloupy vedení, elektrokeramika, ale také tzv. „Smart Grids“ patří mezi nejpoptávanější). V oblasti plynu má Indie zájem o chytrá měřidla plynu, software či příslušenství v podobě handsetů pro odečty.

INDONÉSIE

Vláda prezidenta Joko Widoda vyhlásila ambiciózní plán navýšení energetické produkce v letech 2015–2020 o 35 tis. MW. Neméně ambiciózním cílem je podíl 23 % z celkového objemu v zemi vyrobené energie z obnovitelných zdrojů v roce 2025. Přestože se aktuálně ukazuje, že čísla o celkové potřebě výrobních kapacit budou podstatně relativizována, jde i nadále o velmi zajímavý segment. O to více, že aktuálně lze zaznamenat určitý trend směřující od klasické „velké“ energetiky opět k menším, ekologickým způsobům výroby energie. Nemalý podíl by měly tvořit i vodní elektrárny, tedy oblast s tradičně silným know-how českých firem. Uplatnit se mohou i solární a větrné technologie, zejména v kombinaci s ukládáním energie v bateriích. Velmi trendy je v Indonésii i téma „waste to energy“, tedy výroba energie z odpadu, a to také v kontextu odpadu přírodního charakteru (zbytky z dřevovýroby, kokosové slupky, dřevo z obnovy palmových plantáží atp.).

Součástí podpory obnovitelných zdrojů jsou i státní garance týkající se výkupu a cen elektrické energie, byť v současnosti způsobila značný rozruch mezi investory v této oblasti nová legislativa, která do budoucna limituje poskytované výhody a upřednostňuje projekty mimo centrální ostrov Jáva. Hlavním zdrojem elektrické energie budou v Indonésii i nadále tepelné elektrárny, protože země disponuje značnými zásobami relativně kvalitního uhlí. Průběžně jsou vypisovány tendry na výstavbu nových elektráren formou EPC stejně tak jako formou IPP. České firmy mohou najít uplatnění v obou těchto modelech.

IRÁK

V oblasti energetiky se jedná především o rafinerie a elektrárny. Jde o stavbu nových investičních celků, nebo o rozšiřování kapacity stávajících investičních celků. V případě rafinerií se uvažuje po osvobození území o rehabilitaci rafinerií a o stavbě nové rafinerie v Basře, která by měla mít stejnou kapacitu nebo větší než stávající rafinerie v Šuajba (500 mil. USD). Tento záměr na stavbu rafinerie byl schválen ministerstvem ropy a měl by být schválen i vládou. Dále se uvažuje o rozšiřování kapacity menších rafinerií ve městech Amara, Samawa, Nasirije (rozšíření kapacity v každém uvedeném případě představuje částku 100 mil. USD). Rozšiřování kapacity u malých rafinerií v Regionu iráckého Kurdistánu (RIK) připadá v úvahu u rafinerie Nokan group (100 mil. USD), Kirkuk (100 mil. USD). V případě elektráren je před podpisem výstavba paroplynového cyklu pro elektrárnu Khormala (300 mil. USD).

ÍRÁN

Celkový plánovaný nárůst výroby el. energie by měl do roku 2025 dosáhnout 120 tis. MW. Předpokládané investice do výroby energetické energie do roku 2030 jsou 3 mld. USD. V brzké době by mělo dojít k vypsaní tendru na rekonstrukci 312 elektrických rozvodů.

Podíl obnovitelných zdrojů na celkové výrobě el. energie země činí 0,39 %. Celkově bylo k dubnu 2017 v Íránu vyrobeno 297,087 MW el. energie z obnovitelných zdrojů, z čehož větrné elektrárny (64,26 %), solární elektrárny (7,53 %), bioplyn (3,55 %) a malé vodní elektrárny (24,66 %). Předpokládaný nárůst energie z obnovitelných zdrojů do roku 2035 je 7 500 MW. Nutné investice se tak pohybují kolem 12 mld. USD.

IRSKO

Irsko bylo v roce 2015 z 88 % závislé na dovozech hlavních zdrojů energie (zejména ropy a zemního plynu). Podle dostupných údajů v průběhu roku 2017 došlo k navýšení závislosti až na 90 %. Roční hodnota importu se v r. 2015 (poslední dostupný údaj) oproti r. 2014 snížila z 5,7 mld. na 4,6 mld. EUR díky nižším cenám dovozu ropy a plynu z UK. Obnovitelné zdroje energie patří v Irsku k hodně diskutovaným tématům. Irsko se zavázalo vyrábět z obnovitelných zdrojů nejméně 16 % veškeré energie spotřebované v roce 2020. K tomuto datu by mělo 40 % veškeré elektřiny, 12 % tepla a 10 % paliva v dopravě pocházet z obnovitelných zdrojů. Vládní cíl pokrývat 40 % spotřebované elektrické energie z obnovitelných zdrojů do roku 2020 je značně ambiciózní. V minulosti neměla výstavba větrných elektráren zdaleka takovou popularitu jako například těžba rašeliny. Nyní se stát snaží snížit spotřebu rašeliny kvůli jejímu negativnímu dopadu na ovzduší, takže vnímá větrné elektrárny podstatně pozitivněji než v minulosti. Země má výborné podmínky pro využívání offshorové energie a její podíl pomalu, zato setrvale roste. Každoroční až 20 % růst za poslední roky lze sledovat v oblasti biomasy. V této souvislosti lze odhadovat zvýšenou poptávku po komoditách spojených s obnovitelnými zdroji energie, stejně tak jako po zařízeních na zpracování biomasy. Potenciál mají reaktory, kotle, přístroje, mechanické nástroje aj.

IZRAEL

Odvětví energetiky patří v Izraeli mezi nejrychleji rostoucí. Izrael má nyní více zemního plynu, než dokáže spotřebovat. Kapacita ložiska Tamar, z něhož probíhá těžba od roku 2013, dokáže z 98 % uspokojit domácí poptávku. Zahájení těžby zemního plynu z ložiska Tamar se promítlo zejména do výroby elektrické energie. Zatímco v roce 2010 zajišťovaly paroplynové elektrárny výrobu 40 % silové elektřiny v Izraeli, v roce 2017 se jednalo již o téměř 60 %. Izraelská vláda předpokládá, že do roku 2030 vzrůstne podíl zemního plynu na produkci elektrické energie na 80 %.

Z uvedených důvodů patří energetický sektor z pohledu investičních a obchodních příležitostí mezi nejperspektivnější. Jedná se zejména o výrobní i rozvodné/distribuční části, transformátory, zařízení pro generování elektrické energie (turbíny, kotle, chladič věže), zařízení a technologie pro těžbu, skladování, zpracování a přepravu zemního plynu, výstavba a dodávky zařízení a komponentů (roury, armatury, kompresory). Investice se chystají do rozvodných technologií, zařízení na zpracování plynu (CNG, možná zkapalnění) či jeho uskladňování. Růst poptávky po těchto položkách se prolíná s českými kompetencemi a nenaplněným exportním potenciálem na izraelském trhu.

JAPONSKO

Ve vládní energetické koncepci, vyhlášené japonskou vládou v dubnu 2014, je formulován požadavek akcelerace rozvoje obnovitelných energií, což může představovat exportní příležitosti pro firmy z ČR. Japonsko má velmi omezené surovinové zdroje. Vzhledem k hornatému terénu a velkému počtu řek a kanálů je ideálním místem pro rozvoj malých a středních vodních elektráren (do budoucna je plánována výstavba 2 700 elektráren s kapacitou až 45 mil. MWh).

Vzhledem k odstraňování důsledků havárie ve Fukušimě, které potrvá několik desítek let, existuje také vysoká poptávka po technologiích na odstraňování jaderné kontaminace.

JEMEN

V poválečném období se plánuje obnova energetické infrastruktury a realizace energetických projektů. Výroba elektrické energie v tepelných elektrárnách a diesel-elektrárnách nestačí pokrýt celkovou poptávku. Možnosti se naskýtají v dodávkách rozličných stavebních materiálů a v technologických dodávkách pro energetiku.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Více než 80 % procent energie v JAR produkují uhelné elektrárny. Příležitosti pro české podniky tak mohou spočívat v rekonstrukci stávajících uhelných elektráren, jimž v nejbližších letech bude končit životnost. Možnosti bude skýtat spolupráce s nezávislými výrobci elektrické energie (Independent Power Producers) na schválených projektech výstavby malých a středních elektráren využívajících obnovitelné zdroje energie. Tyto projekty byly v roce 2017 pozastaveny v důsledku korupčního skandálu a nedostatku finanční likvidity státní energetické společnosti ESKOM. V roce 2018 se očekává jejich opětovné rozběhnutí. V prosinci 2017 zpochybnil nový lídr vládnoucí strany ANC C. Ramaphosa (místo prezidenta J. Zuma) investice do jaderné energetiky, které prosazovala předchozí vláda a odcházející prezident Zuma. Očekává se naopak návrat k podpoře energie z obnovitelných zdrojů. Příležitosti spočívají v dodávkách inovativních řešení a technologií pro energetický průmysl včetně tzv. smart cities, získávání energie z biomasy, odpadu či dodávek zařízení a technologií na uchovávání energie (tzv. energy storage).

JIŽNÍ SÚDÁN

Veškerá elektrická energie v zemi je aktuálně generována prostřednictvím dieselagregátů, jejichž celková kapacita nedosahuje ani 20 MW. Rozvodná síť neexistuje, v důsledku tohoto stavu má pouze 1 % obyvatelstva přístup k elektrické energii. Země však disponuje vysokým potenciálem pro výstavbu hydroelektráren – byly již např. vypracovány předběžné studie čtyřech projektů (Fula, Shukoli, Lakki, Bedden) s kapacitou 500–1 100 MW na Bílém Nilu jižně od hlavního města. Díky vysokému podílu slunečního

svitu jsou zde rovněž příznivé podmínky pro rozvoj solární energetiky. Vzhledem k faktické neexistenci energetického sektoru je zde široký potenciál pro dodávky generátorů, transformátorů, stejně jako komponentů rozvodné sítě.

JORDÁNSKO

Požadavky na dodávky klasických a solárních energetických zařízení jsou trvale aktuální. Webové stránky jordánského ministerstva pro energetiku a minerální zdroje (MEMR) publikují jednorázové tendry související s energetikou a plánované projekty dlouhodobé realizace, např. projekt výstavby malých vodních elektráren na trase přivaděče vody z Rudého moře do Mrtvého moře.

V únoru 2017 publikovalo MEMR „Akční plán ke zvýšení energetické účinnosti na období 2017–2020“, jehož cílem je zajistit spolehlivé zdroje energie při nejnižších možných nákladech, zvýšit energetickou účinnost v průmyslové výrobě (do roku 2020 o 20 %) a obecně prosazovat úspornost ve spotřebě energie. Název dokumentu je „National Energy Efficiency Action Plan 2017–2020 (NEEAP)“. Vyšší úspornosti se má dosáhnout zejména následujícími opatřeními, která jsou exportními příležitostmi pro české firmy:

- nahrazení žárovek úspornými žárovkami LED v rezidenčních oblastech,
- povinné umístění štítků s parametry spotřebičů a spotřebou na elektrických spotřebičích,
- opatřit střechy stávajících budov tepelnou izolací,
- nové rezidenční objekty stavět s účinnou tepelnou izolací,
- nahradit neónová svítidla ve veřejných budovách, hotelech, nemocnicích, pouličních osvětleních aj., zářivkami s nízkou spotřebou,
- nahradit elektrické pohonné jednotky v rozvodech vody jednotkami s úsporným provozem.

Vzhledem k rostoucí spotřebě elektrické energie, nedostatku přírodních zdrojů a závislosti na dovozu energie Jordánsko postaví atomovou elektrárnu s výkonem 2 x 1 000 MW. Král Abdulláh II. určil k vybudování zdroje ruskou společnost Atomstrojexport, která nabídla záruku finální ceny a je ochotna krýt část investičních nákladů. Uvedení do provozu elektrárny se předpokládá v letech 2022–2024. Představitelé Atomstrojexportu by mohli do svých subdodávek zapojit i české firmy, se kterými jsou v kontaktu.

Další oblastí sektoru je solární energetika. Jordánsko plánuje zvýšit podíl solární energetiky v energetickém mixu na 10 %. Pro daný záměr existuje již legislativní a institucionální struktura. Investice se uskutečňují na úrovni státu i v soukromé sféře.

KAMBODŽA

Sektor kambodžské energetiky v posledních letech prochází obdobím velkého rozvoje. Země potřebuje dokončit páteřní přenosovou elektroenergetickou soustavu a také elektrifikovat své provincie, zejména venkov. Klíčovým termínem je rok 2020, kdy mají mít všechny kambodžské obce přístup k elektřině. O deset let později má být alespoň 70 % populace napojeno na hlavní rozvodnou síť. Díky novým projektům vodních a uhelných elektráren Kambodža postupně omezuje svoji závislost na dovozech elektřiny. Elektroenergetická soustava je ale celkově velmi fragmentovaná a řada venkovských oblastí čeká na připojení k národní přenosové síti. V rámci regionu je zde druhé nejnižší pokrytí elektřinou hned po Myanmaru. Domácí energetický sektor nabízí příležitosti u menších energetických projektů a dodávek technologií do venkovských oblastí, kde bude dokončována elektrifikace ve 20. a 30. letech. Jde zejména o obnovitelné zdroje – malé vodní elektrárny, zařízení na zpracování biomasy, bioplynu ad. Klíčové jsou spolupráce s investory velkých infrastrukturních projektů a případné subdodávky.

KAZACHSTÁN

Energetickou infrastrukturu lze charakterizovat v KZ jako „stárnoucí“. Její modernizace a rozvoj si budou vyžadovat velké náklady. Konkrétně u elektráren dosahuje úroveň amortizace 70 % (průměrné stáří tepelných elektráren dosahuje 30 let, vodních elektráren 35 let). Přenosová soustava je propojena nedostatečně, čímž je omezen její exportní a tranzitní potenciál. Příležitosti pro české společnosti existují v Kazachstánu v několika oblastech, zejména při výstavbě elektráren (české společnosti zpravidla působí jako subdodavatelé) a modernizaci existujících elektráren. Dále jde o dodávky elektrotechnických výrobků, zařízení pro elektrárny, trafostanice, rozvody elektrické energie, dodávky čerpadel, speciálních ocelových trub, ventilů, filtrů apod. Možnosti existují také u rekonstrukcí a modernizací malých vodních elektráren po celém Kazachstánu a u rekonstrukce a budování nových kotelen. Důležitý je též vládní program zaměřený na energetickou efektivnost a energetické úspory.

KEŇA

Zastaralá energetická soustava je jednou z překážek rychlejšího rozvoje ekonomiky země. Vláda upřednostňuje rozvoj zejména geotermální energie (stávající podíly jsou 43 % hydroelektrárny, 42 % tepelné elektrárny, 14 % geotermální elektrárny); byly vypracovány dlouhodobé výhledy – Kenya Vision 2030, kdy instalovaná kapacita má být zvýšena z 2 500 MW v r. 2015 na 15 tis. MW. Výroba energie v tepelných elektrárnách by se měla zvýšit z 1 900 MW v roce 2016 na 4 500 MW v roce 2030. Přetrvává důraz na geotermální energii, kdy se plánuje nárůst kapacit z 1 900 MW na 5 500 MW v roce 2030. Z pohledu možných českých dodávek je vhodné připomenout, že k posílení stability energetické soustavy Keňa zvažuje i možnost výstavby jaderné elektrárny po roce 2020. Přestože se plány rozvoje nedaří naplňovat rychlostí, kterou si vláda stanovila, již dnes je Keňa ve spotřebě energie soběstačná. Příležitosti se tak nabízejí v lokální výrobě elektřiny (off-grid řešení). Zajímavé příležitosti se nabízejí i v případě vodních elektráren. Potenciál Keni v oblasti malých vodních elektráren je až 3 tis. MW, ovšem instalovaná kapacita je pouhým zlomkem potenciálu 25 MW. Zapojení českých firem je v oblasti subdodávek technologických zařízení. Keňa zahájí v roce 2018 těžbu ropy na svém území s tím, že v příštích pěti letech má být vybudován ropovod v délce 900 km za částku 4,2 mld. USD. Existuje tak potenciál dodávek v oblasti technické podpory výstavby ropovodu.

Opatrnost je potřeba věnovat zajištění platby od EPC dodavatele. Vzhledem k problémům, ke kterým z různých příčin při realizaci energetických dodávek v Keni dochází, nelze vyloučit, že se EPC dodavatel může dostat během realizace projektu do vážných finančních problémů.

KOLUMBIE

Velikost domácího trhu představuje 1,5 mld. USD, z čehož lokální výroba činí jen 290 mil. USD, 75 % směřuje na export. Instalovaná kapacita v Kolumbii převyšuje 14 524 MW (z toho 65 % připadá na vodní elektrárny, zbytek jsou tepelné, plynové a kogenerační). V rámci vládního plánu má být během 5 let postaveny nové kapacity o výkonu 4 000 MW. Dovoz energetických strojů a zařízení činí 1,3 mld. USD, což představuje velkou příležitost pro české výrobce především turbín (parních, vodních, plynových), generátorů, transformátorů a elektrických rozvaděčů (včetně malých vodních elektráren). Pomalu se prosazují na trhu rovněž dodávky turbín pro malé vodní elektrárny (Cink Hydro-Energy).

Kolumbie také silně podporuje obnovitelné zdroje energie, které vzhledem k tamějším klimatickým podmínkám představují významný potenciál. Vláda přijala zákon č. 1 715, který reguluje integraci obnovitelných zdrojů energie do národního energetického systému. Norma upravuje investiční

pobídky, mj. možnost snížit v průběhu 5 let daňový základ až o 50 % či osvobození dovozu nezbytných technologií od DPH. Cílem vlády je dosažení podílu obnovitelných energií ve výši 15 % celkové instalované kapacity do roku 2023. V odlehlých oblastech, které nejsou napojeny na elektrickou síť, jsou obnovitelné zdroje energie takřka jediným řešením. V letech 2018–2022 se připravuje výstavba sedmi nových vedení pro distribuci elektrické energie, a to především v karibské oblasti (departamenty Guajira, César, Magdalena a Bolívar), která se kvůli vzrůstající spotřebě elektřiny nejvíce potýká s přetížením stávající sítě.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Chaotické dodávky elektřiny, časté výpadky elektrického proudu, enormní potřeba generátorů jak v soukromých domech a veřejných budovách, tak i ve výrobě. Vláda připravuje privatizaci elektráren a přenosových soustav, je třeba revitalizovat stávající kapacity. V souvislosti s rychlou výstavbou poroste poptávka po slaboproudých zařízeních.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Vzhledem k rostoucí průmyslové výrobě v Korejské republice roste každoročně též spotřeba elektrické energie. Korejská republika podporuje výstavbu nových energetických zdrojů i modernizaci a zvyšování výkonu stávajících. Pro české subdodavatele generátorů, turbín a dalších částí pro výstavbu elektráren se otevírají možnosti v oblasti subdodávek pro korejský trh. Další příležitostí je spolupráce s korejskými dodavateli energetických zdrojů na třetích trzích. České firmy se díky jihokorejským dodavatelům energetických zařízení mohou prosadit nejen v Korejské republice, ale též např. v Číně, Vietnamu a dalších zemích.

KOSOVO

Energetický sektor není v příliš dobrém stavu. Kosovo provozuje dvě hnědouhelné elektrárny Kosovo A a Kosovo B, které jsou na hranici životnosti. Provoz obou elektráren byl prodloužen, obě elektrárny však budou vyžadovat rekonstrukci. V zimních energetických špičkách jsou schopny pokrýt cca 60–80 % spotřeby, zbytek musí distribuční společnost nakupovat na trhu. Ve špičkách dochází k občasným výpadkům dodávek elektrického proudu. Koncem roku 2014 bylo uzavřeno výběrové řízení na výstavbu nové elektrárny Kosovo C, v prosinci 2015 bylo podepsáno Memorandum o porozumění s americkým investorem Contour Global. V letech 2016–2017 se doladřovalo finanční zajištění projektu. Výběrové řízení na jednotlivé zakázky budou zahájena v roce 2018. Základní priority dalšího rozvoje energetického sektoru Kosova spočívají ve výstavbě nové elektrárny Kosovo C (450–500 MW, americký investor Contour Global), v rekonstrukci Kosova B, udržení Kosova A v provozu do dokončení Kosova C a v otvře nového dolu se zásobami lignitu na min. 40 let. Distribuční společnost KEDS (turecký vlastník) postupně modernizuje rozvodnou síť.

V návaznosti na neuspokojivý stav energetického sektoru vláda Kosova připravuje za pomoci mezinárodního společenství řadu opatření na podporu produkce elektřiny z obnovitelných zdrojů – vítr, fotovoltaika, biomasa a geotermální zdroje na lokální vytápění a chlazení. Zpracován byl Národní akční plán k obnovitelným zdrojům, ve kterém si vláda Kosova stanovila velmi ambiciózní cíle na zvýšení podílu vyrobené elektřiny z obnovitelných zdrojů do roku 2020 až na 29 %. Součástí programu je rovněž důraz na zvyšování energetické efektivity.

Zvyšování energetické efektivity veřejných budov zařadila vláda do svého programu na snižování energetické spotřeby. Velká část veřejných budov byla postavena před více než 20 lety a ani novější

budovy (až na malé výjimky) nejsou řešeny s ohledem na energetickou efektivnost. V první fázi vláda počítá s projekty zaměřenými na státní a veřejné budovy škol, univerzit, nemocnic a úřadů.

KUBA

96 % výroby elektřiny je na Kubě realizováno spalováním fosilních paliv, především sirnaté ropy, a to v tepelných elektrárnách sovětské a československé provenience. Kuba se dlouhodobě potýká s chronickým energetickým deficitem (pokryto je zhruba 48 % energetické potřeby) a modernizace elektráren je pro zajištění rozvoje naprosto nezbytná. Perspektivní je pak i celá zastaralá a ztrátová rozvodná síť. Potřeba modernizace vzhledem k původu stávajících elektráren představuje velmi významnou příležitost pro český průmysl. Příležitost pro české firmy nadále představuje oprava elektrárny Felton (tvořících za běžných podmínek 22 % kubánské výrobní kapacity), jejíž blok byl významně poničen následkem nehody v říjnu 2016. Kontrakt na její rekonstrukci je stále projednáván z důvodu nedořešené otázky financování. Česká republika deklarovala připravenost svých podniků se na opravě podílet.

Zajímavou příležitostí se stávají rovněž obnovitelné zdroje energie. Kubánská vláda plánuje urychlit svůj původní úmysl generovat do roku 2030 z obnovitelných zdrojů 24 % elektrické energie. Identifikována byla potřeba 2 140 MW, přičemž je v plánu například třináct větrných parků či výroba elektřiny z biomasy v objemu 770 MW ročně.

KUVAJT

Kuvajt vykazuje jednu z nejvyšších spotřeb elektrické energie na obyvatele, přičemž max. spotřeba je každoročně dosahovaná v letních měsících (klimatizace). Spotřeba elektřiny se již takřka kryje s její produkcí, proto byly zahájeny práce na projektech nové elektrárny o výkonu 3 000 MW (Northern Zour) a rozšíření kapacity stávajících dvou (Shuaiba a Subbiya) o 800–1000 MW. Čeští dodavatelé by se mohli uplatnit např. při dodávkách přenosových kabelů, rozvaděčů či transformátorů.

LIBANON

Libanon dováží zhruba 96 % všech zdrojů energie (převážně fosilní paliva, z nich téměř výlučně ropné produkty) a z této energetické závislosti by se rád co nejdříve vymanil. Má se tak stát především rozvojem vlastního uhlovodíkového sektoru, kterým budou zúročeny údajně bohaté zásoby ropy a zemního plynu v libanonských vodách. V prosinci 2017 bylo úspěšně dokončeno licenční řízení na průzkum a těžbu v moři, který bude zahájen v roce 2019.

Vládní prioritou je zvýšení produkce elektřiny, která již několik desetiletí nestačí pokrývat stále rostoucí poptávku. Pozornost je soustředěna především na opravu a obnovu zastaralých elektráren, obnovu a posílení přenosové soustavy a regionálních rozvodů. Předmětem aktuálních projektů je přeměna elektráren s OCGT (plynové turbíny s otevřeným cyklem) na CCGT (plynové turbíny s kombinovaným cyklem), zvýšení účinnosti transformátorů vlastněných státní energetikou, redukce jalového výkonu, změna napětí na distribuční úrovni z 11 a 15 KV na 20 KV a zavádění automatického systému odečtu měřidel.

Roku 2012 se prezentoval nový desetiletý plán hospodaření s vodou a předpokládá hlavně výstavbu přehrad (včetně malých horských přehrad k zadržování vody), zavlažovací projekty, úpravy tras řek a jejich údržbu a budování vodních elektráren. V Libanonu se začíná rozvíjet „zelená energetika“, a to zejm. díky legislativním opatřením (podpora ESCO, zavedení minimální normy energetické náročnosti,

povinnost používat energeticky úsporná zařízení ve veřejných budovách) a úspěšnému pobídkovému nástroji NEEREA (Národní program energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů), jehož cílem je financovat nové a stávající environmentálně smysluplné projekty v oblasti energetické účinnosti.

LITVA

Litevská vláda schválila v ročním odstupu dva klíčové dokumenty v oblasti energetiky – na konci roku 2016 Národní energetickou strategii Litevské republiky a na konci roku 2017 návrh aktualizace Národní strategie energetické nezávislosti. Hlavní vizí těchto dokumentů je zajistit úplnou nezávislost země v oblasti energetiky, čehož chce Litva docílit posílením propojení s kontinentální Evropou, odpojením od dosavadního systému rozvodné sítě BRELL, diverzifikací dodávek energetických surovin, posílení domácí výroby elektrické energie a dosažením úplné nezávislosti na fosilních palivech do roku 2050. Vláda plánuje dosáhnout odpojení od BRELL a synchronizaci s kontinentální elektrickou rozvodnou sítí do roku 2025, do roku 2020 hodlá dosáhnout 35 % podílu vlastní výroby na poptávce po elektrické energii. V roce 2030 má dojít k průlom, kdy by Litva měla vyrábět více, než dovážet (mělo by dojít k dvojnásobnému poklesu dovozu a zároveň nárůstu produkce až na 70 % poptávky). V roce 2050 má být veškerá spotřebovaná elektrická energie vyráběna v Litvě. Znamená to konkrétní příležitosti pro české firmy v podobě podporovaného rozvoje obnovitelných zdrojů energie (30 % v roce 2020, do roku 2030 podle plánu bude podíl až 45 %) – zejména větrné a solární energie, chystá se obnova a modernizace přečerpávací vodní elektrárny Kruonis, ke zlepšení situace má dojít v oblasti energetické efektivity, snižování spotřeby a ztrát při výrobě, přenosu a spotřebě, využívání moderních technologií (Smart Grids).

LUCEMBURSKO

Země produkuje 1,4 mld. kWh; spotřebovává 6,2 mld. kWh. Těží hlavně z jaderných, obnovitelných a vodních zdrojů (11 %). Restrukturalizací procházejí vybrané energeticky náročné obory (ocelářství, těžářství). Je zde prostor podílet se na modernizaci energetické sítě a výstavbě elektráren (větrná energie, biomasa, solární panely). Celkové snížení energetické náročnosti (dekarbonizace) a energetické závislosti země je významným úkolem i vzhledem k aktivnímu zapojení Lucemburska do agendy COP21.

MAĎARSKO

S ohledem na skutečnost, že mezi lety 2032–2037 budou uzavřeny dva staré bloky jaderné elektrárny PAKS I, rozhodla maďarská vláda o dostavbě dvou nových bloků po 1 200 MW, tzv. PAKS II., které by měly být uvedeny do provozu nejpozději do roku 2030 s dobou životnosti 60 let a s možností dalšího prodloužení. Samotná výstavba nových bloků by měla proběhnout mezi lety 2018–2024 na základě dohody mezi Maďarskem a Ruskem. Výstavbu bude realizovat ruský ROSATOM. Plánované investice jsou ve výši 10 mld. EUR. Mezinárodní tendry na jaderná zařízení jsou již vypisovány. Poptávány budou v příštích letech turbíny, generátory, čerpadla, kotle, stroje k broušení atd., výstavba jaderné elektrárny PAKS II. byla již zahájena. Podle dohody 40 % zakázek obdrží maďarská strana. České firmy tak mají a s ohledem na dlouholeté zkušenosti šance uspět. Začátkem roku 2018 rozhodla maďarská vláda o podpoře výstavby malokapacitních (do 1 ha) solárních elektráren a projektů, které by měly pomoci snížit dovoz energie ze zahraničí. Plánuje se rovněž výstavba solárního parku na Dunaji „Dunai Solar Park“ na ploše 40 ha o kapacitě 17,6 MW na nevyužitých půdách vedle plynové elektrárny Dunamenti Erőmű v hodnotě 25 mil. EUR. V současné době kolem 50 % potřeb maďarské spotřeby energie kryje jaderná elektrárna

PAKS. Zbývajících 50 % by v budoucnu měla být kryta pouze domácí výrobou jak z fosilií, tak plynu a obnovitelných zdrojů včetně solárních elektráren.

MAKEDONIE

Makedonie má trvale velký problém s výrobou elektrické energie. Dosavadní tradiční zdroje nestačí a téměř 45 % elektrické energie musí Makedonie dovážet ze zahraničí. Velkým partnerem byla Ukrajina, která ovšem nyní není schopna dodržet nasmlouvané objemy elektrické energie. Země tedy uvažuje o nových energetických zdrojích s cílem zajistit energetickou soběstačnost. Všechny tři makedonské energetické firmy plánovaly v roce 2017 zahájení masivní výstavby a rekonstrukce stávajících zařízení. Vzhledem k politickým událostem roku 2017 došlo k podstatnému zpoždění, veškeré projekty byly současnou novou vládou zrušeny a připravují se nová výběrová řízení. Makedonská společnost, která má na starosti přenosovou soustavu země (MEPSO), plánuje rekonstrukci přenosové soustavy, a to pro vysokonapěťové vedení z hlavní tepelné elektrárny země v Bitole k albánským hranicím. Celková délka vedení je 400 kilometrů a investice je naplánována v objemu 16–20 mil. EUR. Investice kolem 32 mil. EUR plánuje i druhý největší makedonský výrobce v oblasti energetiky firma EVN, a to hlavně v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Stranou není ani hlavní hráč v makedonské energetice – firma ELEM, která plánuje utratit 50 mil. EUR na přípravu výstavby nových tepelných elektráren v Bitole, Novaci, Mogila a Logovardi.

MALAJSIE

Malajsie je zemí bohatou na nerostné suroviny, což odráží také její energetický mix. K prosinci 2016 disponovala Malajsie instalovanou kapacitou 22 919 MW. Téměř polovina (46 %) instalované kapacity Malajsie stojí na použití zemního plynu. Uhelné elektrárny jsou z drtivé většiny zásobovány dovozem uhlím, pocházejícím zejména z Indonésie (71 %), Austrálie (16 %), JAR (11 %) a Ruska (2 %). Pokud se týká obnovitelné energetiky, vizí vlády je, aby se do roku 2020 podílely obnovitelné zdroje na generační kapacitě Malajsie z 11 %, tedy v úhrnu z 2 080 MW. V roce 2016 však celková instalovaná kapacita z obnovitelných zdrojů činila 392 MW (2015: 366 MW). Převážnou většinu instalované kapacity z obnovitelných zdrojů energie tvoří fotovoltaické instalace. Klesající podíl mají energetická zařízení na biomasu, což je vzhledem k objemu odpadní biomasy, zejména z produkce palmového oleje, překvapivé.

Do roku 2023 se počítá s uvedením do provozu 12 elektráren v úhrnné kapacitě 9 171 MW, z čehož 5 bude plynových, 5 vodních a 2 uhelné. Zajímavým projektem je kogenerační elektrárna, která je součástí petrokomplexu Pengerang ve státu Johor o výkonu 1 220 MW, čímž bude instalovaná kapacita z kogeneračních elektráren více než zdvojnásobena. Malajsijské vládní orgány také pro roky 2017–2020 připravily program výstavby velkých fotovoltaických elektráren. Ty budou provozovány soukromými subjekty. Cílem je výstavba solárních instalací o kapacitě 200 MW ročně, tedy celkově 1 000 MW. Další prioritou do budoucna bude modernizace přenosové sítě a její integrace s ostatními státy ASEAN. V průběhu roku 2018 začne fungovat přeshraniční spolupráce mezi Malajsií, Laosem a Thajskem, kdy Malajsie odkoupí 100 MW od Laosu prostřednictvím thajské sítě. Další navýšení poptávky po elektrické energii si lze slibovat od zvýšení podílu elektromobility. Koncem roku 2017 bylo podepsáno memorandum o porozumění o výrobě rychlonabíjecích elektrobuses, přičemž dodáno bylo 11 kusů. Největší příležitosti pro české firmy je možné hledat zejména v subdodávkách při výstavbě elektráren, instalaci menších energetických zařízení např. na bytových domech, či dodávkách inovativních mobilních řešení

např. pro odlehlé oblasti bez dodávek elektřiny nebo pro případ živelních katastrof (zejména povodně), či menší komponenty pro přenosové sítě (transformátory, elektroměry).

MALTA

Maltská vláda si uvědomuje vysokou závislost na dovozech fosilních produktů a zvažuje větší využívání obnovitelných zdrojů. Exportní příležitosti můžeme najít tedy pro firmy vyrábějící zařízení či komponenty pro větrnou či solární energii. Jak ukazuje řada příkladů z posledního období je energetický trh na Maltě otevřený pro zahraniční investice. Právě to by mohla být příležitost pro české energetické firmy (např. plánovaná výstavba plynovodu z Itálie). Do budoucna lze za perspektivní obory pro spolupráci s maltskými firmami považovat například technologie pro ochranu životního prostředí, provozování ekologicky šetrných výrobních procesů či oblast zvyšování energetické účinnosti budov.

MAROKO

Maroko disponuje značným potenciálem obnovitelných zdrojů. Země v současnosti představuje největšího dovozce ropy a plynu v rámci regionu MENA (Middle East and North Africa), přičemž projekty zaměřené na obnovitelné zdroje mají napomoci marocké národní energetické soběstačnosti do výše 42 % v horizontu roku 2025, resp. 57 % do roku 2040 rovným dílem ze solárních, větrných a vodních elektráren – viz Národní energetická strategie schválená v roce 2009. Tento vládní program současně počítá s výstavbou 5 solárních elektráren o výkonu 2 tis. MW do roku 2020. První vlajkovou loď představuje termosolární elektrárna v lokalitě Ouarzazate (500 MW), jejíž první část o kapacitě 160 MW byla slavnostně inaugurována marockým králem Muhammadem VI. v únoru 2016. Důležitým počinem je také větrný park Tarfaya (300 MW) představující dosud největší větrnou solární elektrárnu na africkém kontinentu.

Mezi potenciální příležitosti v tomto sektoru lze mj. zařadit softwarovou výbavu pro solární elektrárny. Další možnosti představuje i marocký region l'Oriental u hranic s Alžírskem – např. Technopole Oujda, projekt koncipovaný jako tzv. Smart City. Jednou z šancí pro uplatnění českých firem v rámci sektoru marocké energetiky je také plánovaná rozsáhlá rekonstrukce tepelné elektrárny (včetně kompletní nové technologie) v marockém Safi ležícím 250 km jihozápadně od Casablanky. V neposlední řadě marocká vláda v současnosti věnuje značnou pozornost zvláštnímu programu zaměřenému na elektrifikaci venkova, rozšíření a modernizaci přenosové soustavy, výstavbě nových rozvodů a celkovou rekonstrukci stávající elektrické sítě.

MEXIKO

Sektor se díky strukturálním reformám otevřel zahraničnímu kapitálu a soukromým investorům. Plánem je lépe využít geografické a geologické podmínky, tj. zvýšit podíl výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů. Mezi konkrétní položky se řadí zařízení na výrobu elektřiny eolické, sluneční, vodní, z biomasy a díly k nim, jako jsou měřicí přístroje, čerpadla, kotle, generátory, nádrže atd. I přes nižší příjmy státního rozpočtu z těžby ropy, kdy byla řada projektů zpomalena (ne zrušena!) je stále zájem o hledání nových partnerů a dodavatelů, kteří nabízejí moderní výrobky a technologie. Kromě výstavby nových zařízení probíhá i modernizace těch stávajících (např. elektrárny používající mazut se mění na paroplynové).

MOLDAVSKO

Dlouhodobě je registrován zájem o plynové kotle na vytápění, o technologie na využití biomasy a o zařízení na zpracování bioplynu, zejména z odpadů produkovaných na farmách v živočišné výrobě. Soustředit

pozornost na tento sektor má význam především kvůli zájmu moldavské strany zvyšovat energetickou efektivitu a nezávislost, kde příslušné státní agentury využívají finanční podporu EBRD, EIB a EU. V minulosti bylo vyhlášeno několik tendrů na modernizaci stávajícího systému tepláren a elektráren. Realizovány budou také dva významné projekty – propojení energetických sítí mezi Moldavskem a Rumunskem/EU, na který EBRD a EIB vyčlenily po 80 mil. EUR (celková hodnota projektu činí 270 mil. EUR), a výstavba plynovodu Kišiněv–Ungheni, který má být prodloužením plynovodu Ungheni–Iasii. EBRD a EIB na tento projekt vyčlenily po 41 mil. EUR, část prostředků poskytne i EU. Celková hodnota projektu dosahuje 93 mil. EUR. Za finanční účasti EIB a EBRD (shodně po 10 mil. EUR) má být realizován projekt „Zelené město: budovy v Kišiněvě“. Tendr byl, podobně jako ve výše uvedených případech, již uzavřen. Celková hodnota projektu je 25 mil. EUR, další mezinárodní donoři poskytnou 5 mil. EUR. Cílem projektu je zvýšit energetickou efektivitu budov, které jsou majetkem města a demonstrovat komerční životaschopnost projektů v oblasti zvýšení energetické efektivity.

MONGOLSKO

Naprostá většina elektrické a tepelné energie v zemi se vyrábí v tepelných elektrárnách. V malé míře jsou využívány vodní, větrné či solární zdroje. Celková instalovaná kapacita elektráren v Mongolsku je 1 184 MW (květen 2017) z čehož reálně lze kvůli zastaralosti tepelných elektráren využít jen cca 900 MW. Poptávka převyšuje produkční schopnosti země o 30 %. S očekávaným růstem těžebního průmyslu je třeba významně navýšit produkci elektrické energie. Poptávka v r. 2020 dle odhadu bude činit 2300 MW. V současné době se pracuje na mnoha projektech, které by umožnily energetickou soběstačnost Mongolska. Jedná se zejména o výstavbu 700 MW tepelné elektrárny v Baganuuru, výstavbu 450 MW tepelné elektrárny v uhelné pánvi Tavan Tolgoi či současnou vládou velmi podporovaný projekt výstavby gigantické 5,2 GWh uhelné elektrárny v pánvi Shivee Ovoo. Kromě dominantní výroby elektrické energie z mongolského hnědého uhlí se bude rozvíjet i výroba z obnovitelných zdrojů. Již se realizuje výstavba větrných parků (55 MW Sainshand Wind Farm, 50 MW Tsetsii Wind Farm v Jižní Gobi) a fotovoltaických elektráren. Populární je vize zapojení Mongolska (exportem energie ze solárních elektráren v gobijských oblastech Mongolska do ČLR) do tzv. východoasijského gridu. Díky 300 slunečním dnům v roce a intenzitě slunečního záření 4,3–4,7 kWh/m²/den má země výrobní potenciál až 11 GW z tohoto zdroje. Severní a západní oblasti země mají odhadovaný potenciál k výrobě až 6,4 GW elektrické energie z vodních zdrojů. Stavby vodních elektráren podporuje současný ministr energetiky. Vládní dokument Státní energetická politika z roku 2015 určuje energetickou politiku země do r. 2030. Zaměřuje se na tři klíčové priority, a to bezpečnost, účinnost a ochranu životního prostředí.

MOSAMBIK

Z pohledu energetiky je mnoho příležitostí, protože není zcela využit energetický potenciál země. V současné době z 90 % převažují vodní elektrárny a zbývajících 10 % spadá na tepelné elektrárny se spalováním nafty a 2 paroplynové. Japonci nyní staví také první elektrárnu na kombinovaný cyklus u Maputa, která by měla být dokončena v roce 2018. Velkým nedostatkem Mosambiku v tomto sektoru je zastaralá přenosová soustava, jsou tam 3 sítě – sever, střed a jih, které nejsou mezi sebou propojené a když dojde k odstávce, může trvat i několik týdnů, než se problém vyřeší. Je potřeba nejen systém zmodernizovat, ale také rozšířit. Vedle toho je zájem rozšířit zdroje výroby elektřiny zejména ve středu a severu země. V tomto ohledu Mosambik vítá zahraniční investory a své aktivity také plánují podniknout mezinárodní instituce včetně EU v rámci své rozvojové pomoci. Delegace EU plánuje v roce 2018 rozjet řadu

projektů výstavby malých vodních elektráren ve středu země a za tímto účelem bude vyhlašovat tendry, kam by se mohly přihlásit i české společnosti. Dále existuje poptávka po generátorech jak pro soukromé účely, tak i veřejné.

MYANMAR

Elektrifikace patří mezi hlavní úkoly vlády. Elektriina je dostupná pouze pro 30 % populace, ve venkovských oblastech jen 6 %. Časté výpadky a nestabilita proudu obtěžují obyvatelstvo a komplikují rozvoj průmyslu. Vláda plánuje zvýšit kapacitu výroby elektřiny do roku 2030 ze stávajících 4 tis. na 20 tis. MW. Mimo rozsáhlých zásob zemního plynu, určených doposud hlavně na vývoz, má Myanmar významný potenciál v oblasti vodní energie, okolo 100 tis. MW, z čehož cca 40 tis. MW již bylo identifikováno jako realizovatelné. I nadále mají největší potenciál malé vodní elektrárny s kapacitou menší než 10 MW.

NĚMECKO

Německo naplňuje novou energetickou koncepcí, která vyžaduje mj. masivní výstavbu přenosové (zhruba 3 600 km) a distribuční (asi 193 tis. km) sítě. Odhady celkových nákladů na rozvoj elektrických sítí se přibližně do roku 2022 pohybují okolo 45 mld. EUR. V rámci své energetické koncepce se země zaměřuje na obnovitelné zdroje energie, z tohoto důvodu existuje potenciál pro dodávky dílů pro větrné, solární, vodní a další nekonvenční elektrárny. V Německu tak roste poptávka především po inovativních energetických řešeních. Další potenciál nabízí decommissioning jaderných elektráren v rámci politiky ústupu od využívání jaderné energetiky (Atomausstieg). V rámci diskuse o ústupu od využívání uhlí v energetice (Kohleausstieg) lze očekávat i zvýšení finančních transferů do transformace regionů a energetického výzkumu v dotčených oblastech (Lužice a Střední Německo, kde hnědohelná aktiva vlastní konsorcium EPH-PPF, resp. EPH a v Severním Porýní-Vestfálsku).

NIGÉRIE

Je zde rostoucí potřeba ve stavebním průmyslu, zemědělství, zásobování vodou i ropném průmyslu. Nedostatek elektrické energie a velmi časté výpadky proudu budou přes snahu vlády ještě dlouho pokračovat. Generátor je nezbytným vybavením všech obytných i veřejných budov, ale i dílen a výrobních závodů. Přenosová soustava je zastaralá. V roce 2013 byla dokončena privatizace, obyvatelé čekají rychlé zlepšení situace. Soukromí investoři, kteří soustavy privatizovali, musí provést rychlou modernizaci, která zatím probíhá pozvolna.

NIZOZEMSKO

Nizozemská vláda důsledně uplatňuje přechod k obnovitelným zdrojům energie, postupně dochází k uzavření všech uhelných elektráren. Nejdůležitějším trendem je decentralizace energetických zdrojů, tj. více menších zdrojů na více místech. Investice směřují do dodávek pro větrné elektrárny (onshore i offshore), podmořské kabely, rozvodné sítě, kotle na biomasu a kogenerační jednotky. Potenciál se nabízí pro ty české firmy, které jsou schopny podílet se na probíhajících změnách na nizozemském energetickém trhu: ekologické likvidace uhelných elektráren; snižování závislosti na zemním plynu (např. budováním energeticky neutrálních domů a budov) a řešení příčin či minimalizace následků zemětřesení z titulu těžby plynu v oblasti Groningenu; budování nových OZE – větrných a slunečních elektráren a zdrojů využívajících biomasu; zvyšování počtu elektromobilů a rozšiřování sítí podporujících jejich provoz.

NOVÝ ZÉLAND

Nový Zéland je poměrně bohatý na suroviny, nicméně 2/3 energie jsou generovány z obnovitelných zdrojů (zejm. vodní, větrné a geotermální elektrárny). Využívána je také solární energie a bioenergie. Na Severním ostrově se nacházejí i ložiska zemního plynu a ropy. Na Jižním ostrově se těží uhlí, které jde ze 40 % na export. V zemi se nacházejí také velká ložiska zlata a stříbra. Strategie nové vlády v oblasti energetiky v roce 2017 stanovila záměr 100% pokrytí všech energetických potřeb obnovitelnými zdroji v roce 2035 a zároveň nulové emise v roce 2050.

PÁKISTÁN

Zařízení pro energetiku považujeme za primární oborovou příležitost pro české firmy v Pákistánu. Pákistánská ekonomika má hluboké strukturální problémy, infrastruktura a primárně energetika jsou v katastrofálním stavu, celková instalovaná energetická kapacita je pouhých 21 GW. Pro srovnání celková instalovaná energetická kapacita v ČR představuje cca 15 GW, přitom ČR má 10 mil. obyvatel a Pákistán má přes 200 mil. obyvatel. Při distribuci a přenosu elektrické energie dochází ke ztrátám ve výši 20 % z důvodu zastaralé a špatně udržované infrastruktury. Vládní plány energetického rozvoje Pákistánu na období let 2014–2020 předpokládají instalaci dalších 8 tis. MW výkonu ve formě tepelných a vodních elektráren a 2 tis. MW ve formě jaderných elektráren. Díky těmto plánům se před českými firmami otevírají v pákistánském energetickém sektoru velké možnosti. Čeští resp. českoslovenští vývozci zboží investičního charakteru jsou cenově i technologicky konkurenceschopní a mají zde historicky velmi dobré jméno, podpořené referencemi z postavených a bezproblémově fungujících elektráren Balloki a Muridke (kombinovaný cyklus), Muzaffargarh a Guddu (spalování uhlí) a Mangla (vodní elektrárna). Je ovšem nezbytné si uvědomit, že pákistánská strana primárně láká zahraniční investory, nikoliv pouze dodavatele technologií na komerční bázi.

Kromě spolupráce se státním zákazníkem, společností Water and Power Development Board – WAPDA se otevírají i možnosti spolupráce se soukromými subjekty, tzv. Independent Power Producers – IPP. Spolupráce se soukromými subjekty může zjednodušit problém financování, protože se většinou jedná o bonitní subjekty s dostatkem finančních zdrojů, pro které by použití standardního komerčního financování ve formě buyer's credit nemuselo být problémem. Samozřejmě nezbytnou součástí podpory českých exportérů musí být zájem českých finančních institucí ČEB a EGAP o financování energetických projektů v Pákistánu.

Velký potenciál mají alternativní zdroje na výrobu sluneční a větrné energie. V Pákistánu je přes 300 slunečních dní v roce a pobřežní pás jižní provincie Sindh se vyznačuje silnými a stabilními větry. Problémem je, jak ukázala současnost, nereálná tarifní politika státní distribuční energetické společnosti NEPRA. V rámci Čínsko-pákistánského ekonomického koridoru CPEC budovaný 1 000 MW solární park Quaid-e-Azam po svém dokončení ukázal, že stanovený tarif nepokrývá ani výrobní náklady. Operátor solárního parku jej zatím nespustil do provozu a podal žalobu na pákistánský stát. Soudní proces s největší pravděpodobností neskončí do konce r. 2017. Až do uzavření probíhajícího soudního procesu jsou pozastaveny veškeré další investice do solární energetiky v Pákistánu. Podobně nereálné jsou tarify stanovené NEPRA na výkup větrné elektrické energie v pobřežním pásu provincie Sindh, proto výstavba větrných parků zatím vůbec nezačala. Na stejný problém narazily i české firmy.

PALESTINA

Výroba a distribuce elektrické energie představuje klíčový sektor, ve kterém plánuje Palestina ve střednědobém horizontu vybudovat vlastní produkční kapacity, které umožní snížit závislost na dovozech

elektrické energie z Izraele. Západní břeh v současné době zaznamenal významný růst instalací fotovoltaických elektráren. Většina spotřeby energie odpovídající instalovanému výkonu 950 MW je zajišťována dodávkami z Izraele. V pásmu Gazy funguje jediná elektrárna s kombinovaným plynovým cyklem (vzhledem k nedostupnosti plynu byla upravena pro spalování nafty za redukováného výkonu 65 MW). Existující potřeba elektrické energie je odhadována na 473 MW, ale dodáván je pouze ekvivalent výkonu 212 MW (včetně dodávek z Izraele).

Ve dlouhodobém horizontu je cílem zvýšení výrobních kapacit ze současných 65+ MW na 1600 MW. V počáteční fázi realizace se nachází výstavba elektrárny v Dženínu na severu Západním břehu. Investorem a provozovatelem elektrárny bude Palestine Power Generation Company (PPGC). Palestinský úřad pro energetiku a přírodní zdroje pro příští roky připravuje rekonstrukci elektrárny v Gaze nebo rozvoj přenosové a rozvodné soustavy elektrické energie. V přípravě je rovněž výstavba plynovodu z Izraele do Gazy.

Jako významný doplňkový zdroj elektrické energie slouží obnovitelné zdroje (OZE). V současnosti dochází k rychlému rozvoji v oblasti solární (fotovoltaické) energetiky. Do roku 2020 se plánuje zprovoznění OZE o celkovém instalovaném výkonu 130 MW, což by mělo představovat pokrytí 10 % potřeb Palestiny. Palestinský investiční fond například v lednu 2018 oznámil záměr vybudovat v příštích třech letech solární panely na 500 veřejných školách. Palestiňští investoři v této souvislosti poptávají využitelné solární technologie a zahraniční know-how. Vládní sektor plánuje rovněž modernizaci a racionalizaci rozvodné sítě, vybudování vedení vysokého napětí a moderních transformačních stanic. Poptávány jsou dále technologie pro zpracování odpadu (komunální, zemědělský) na energii (koncept waste to energy), včetně spaloven komunálního odpadu.

PERU

Peruánský sektor energetiky se v roce 2017 dostal do situace, kdy celková kapacita pro výrobu elektrické energie převyšuje reálnou spotřebu o více než 50 % (14 GW/h vs. 6 GW/h). Z toho vyplývá, že nejméně do roku 2021 nebude třeba žádných zásadních investic do všeobecné výroby elektrické energie. Velká konkurence na straně výrobců a distributorů sráží ceny pro neregulované odběratele (např. doly) a může vést k odchodu mnohých firem z trhu.

Náklady na případné nové vodní elektrárny i větší využití obnovitelných zdrojů (geotermální energie na jihu) jsou v současnosti vysoké, nicméně diverzifikace zdrojů elektrické energie je nevyhnutelná. Plánovanému exportu přebytku el. energie do sousedních zemí (Chile) zatím brání absence adekvátní přenosové soustavy i bilaterální smlouvy, které by to umožnily (odhad 3–4 roky). Z původních plánů se nyní jedná pouze o propojení příhraničních měst Tacna a Arica.

Situace by se mohla stabilizovat v horizontu 2–3 let za podmínek dynamického růstu HDP, rozvoje průmyslu, dokončování projektů v oblasti těžby kovů (tj. poroste poptávka).

I přes aktuální převis výroby nad spotřebou se nachází mnoho periferních oblastí mimo veřejnou elektrickou síť. Aktuální příležitostí je tak budování transformačních a rozvodných stanic v odlehlých či příměstských oblastech, případně též elektrifikace odlehlých oblastí a využívání alternativních zdrojů energie (vodní a větrné elektrárny) v rámci ostrovních energetických systémů. V následujících 5 letech se očekávají investice v hodnotě 1 mld. USD do přenosové soustavy a jejích komponent. Kvůli rozmanitosti země (geografické extrémy) není reálné v brzké době připojit všechny oblasti k veřejné elektrické síti a právě v těchto oblastech je nutno hledat alternativy jako např. využití biomasy a komunálního odpadu.

POLSKO

Polsko vyrábí 80 % elektrické energie v tepelných elektrárnách na černé a hnědé uhlí, přičemž více než polovina těchto zařízení je starších 30 let. Z důvodu přísnějších pravidel EU na ochranu životního prostředí bude Polsko nuceno odstavit do roku 2030 z provozu téměř všechny staré technologie. Polsko by mělo do roku 2020 zvýšit podíl výroby energie z obnovitelných zdrojů ze současných 12 % na 15 %. Nová polská vláda poněkud ustupuje od podpory OZE a v rámci udržení polského těžebního průmyslu chce podporovat spíše konvenční uhelné elektrárny, takže se plánují jejich modernizace a obnovuje se státní podpora pro pozastavené projekty na výstavbu nových uhelných elektráren. Ačkoliv poslední velkou uhelnou investicí v Polsku bude pravděpodobně výstavba posledního bloku v elektrárně v Ostrołęce v hodnotě cca 6 mld. PLN (37,2 mld. CZK), bude dominance uhlí v polském energetickém mixu ještě mnoho let generovat poptávku po službách s tím souvisejících. Teplárenství je v Polsku technologicky zaostávajícím odvětvím energetiky, a proto má velký rozvojový potenciál.

PORTUGALSKO

Rozvoj zelené ekonomiky včetně obnovitelných zdrojů energie je jednou z priorit portugalské vlády, k čemuž přispívá možnost získat do roku 2020 pro toto odvětví z evropských fondů až 4 mld. EUR. Zařízení pro výrobu energie z vodních i větrných zdrojů jsou v Portugalsku částečně vyráběna, ale rovněž jsou z výrazné části dovážena, v čemž lze spatřovat příležitosti pro české firmy. Další příležitostí je nutné posilování rozvodné elektrické sítě, ke kterému Portugalsko nutí vyvažování výkyvů ekologických zdrojů, a budování propojení Portugalska se španělským a dále celoevropským energetickým trhem.

RAKOUSKO

Energetický průmysl a průmysl životního prostředí jsou významným pilířem rakouské ekonomiky a těší se již několik desetiletí dynamickému růstu. Zaměstnávají 5 % pracovní síly, generují ale až 12 % HDP Rakouska a vykazují roční obrát takřka 40 mld. EUR. Výroba energie z obnovitelných zdrojů a vývoj zelených technologií se podílí z více než poloviny na tvorbě HDP tohoto sektoru a zaměstnává přes 60 % všech jeho pracovníků. Vzhledem k mezinárodním klimatickým závazkům Rakouska a akcentům nové spolkové vlády bude kladen zvýšený důraz na domácí produkci elektřiny a do r. 2030 její pokrytí ze 100 % obnovitelnými zdroji (nyní ca 74 %). Odpovídají tomu i plány dotací a investic, jak na spolkové, tak i zemské úrovni. Novela Zákona o využívání obnovitelných zdrojů k výrobě elektřiny (2017) počítá pro období 2018–2019 s vyčleněním dodatečných 15 mil. EUR/rok na podporu nových, resp. rozšíření stávajících fotovoltaických zařízení a budování, resp. rozšíření domácích úložišť energie. Dále budou podporovány investice do ekologické a nízkoenergetické bytové výstavby a sanací starších domů, vč. mj. pořízení ekologických a moderních technologií spalování (zařízení spalující biomasu apod.). Projekt „Green Energy Lab“ v Burgenlandu, Štýrsku, Vídni a Dolním Rakousku počítá se zapojením více než 100 firemních a výzkumných partnerů a realizací přes 30 dílčích projektů v oblasti zelených technologií v celkové hodnotě 150 mil. EUR. Burgenland navíc plánuje do roku 2022 investovat 420 mil. EUR do rozšiřování sítě větrných elektráren a Salcbursko investice ve výši 136 mil. EUR do zvýšení podílů obnovitelných zdrojů ve veřejné dopravě. Dále podporováno bude i zvyšování podílu elektromobilů a rozšiřování infrastruktury veřejných dobíjecích stanic. Příležitosti také nabízí oblast čistých technologií (zj. zpracování odpadu a odpadních vod, kontrola čistoty ovzduší, energetická efektivnost), výroba vodní a větrné energie, solární energie, biomasy (boilery) ve spolupráci se Smart Grids – inteligentními sítěmi v energetice na základě informačních a komunikačních technologií.

RUMUNSKO

Jako příležitost pro české firmy lze zmínit dostavbu 3. a 4. bloku v jaderné elektrárně Cerna voda, rekonstrukce a modernizace stávajících energeticky neefektivních elektráren nebo dobíhající projekty větrných elektráren. A dále jsou to projekty na zvyšování energetické účinnosti, kogenerační jednotky, OZE, malé vodní elektrárny, modernizace a výstavba rozvodných páteřních sítí atd.

RUSKO

Energetický sektor je hlavním strategickým sektorem ruské ekonomiky. Těžiště jeho významu je především v ropném a plynárenském průmyslu, nicméně z českého pohledu skýtá největší exportní příležitosti segment výroby tepla a elektrické energie. Perspektivní oblastí je modernizace klasických tepelných elektráren a výroby tepla, kde je možné se prosadit především při dodávkách jednotlivých komponent, jako jsou kompresory, čerpadla či kotle. Ruské ministerstvo energetiky plánuje v roce 2018 představit dotační program na modernizaci starých elektráren a tepláren. Možnosti existují i v oblasti dodávek nových energetických celků jako například menších elektráren a diesellových, kogeneračních a paroplynových jednotek, kde je ale třeba počítat s požadavkem na zajištění exportního financování. V současné době se mohou čeští exportéři také prosadit při dodávkách jaderných zařízení – zejména pro sekundární okruh a další nejaderné části elektrárny – pro ruskou společnost Rosatom a její dceřiné podniky a projekty ve třetích zemích. V rámci menších projektů na regionální úrovni panuje zájem i o dodávky technologií z oblasti obnovitelných zdrojů energie.

RWANDA

Energetický sektor je dosud nerozvinutý a vláda plánuje jeho podporu prostřednictvím investičních projektů, od kterých si slibuje nastartování dlouhodobého růstu celé ekonomiky. Země patří ke státům s nejnižší instalovanou kapacitou. Přibližně polovina generované elektrické energie pochází z hydroelektráren. Budoucí energetický mix má být až z 90 % závislý na obnovitelných zdrojích. Do roku 2025 Rwanda plánuje nárůst instalované kapacity zněkolikanásobit, a to ze současných 110 MW na 560 MW. Rozvojové plány ve Rwandě (což ovšem platí obdobně ve většině zemí východní Afriky) se však v čase většinou nedaří naplňovat, a je proto nutné je chápat pouze jako indikátor budoucího směru vývoje.

ŘECKO

Plyn: Trans Adriatic Pipeline (TAP) – investory jsou společnosti švýcarská EGL (42,5 %), norská Statoil (42,5 %) a německá E.ON Ruhrgas (15 %). TAP bude přivádět plyn z ázerbájdžánského naleziště Shah Deniz II. přes severní Řecko do Albánie a odtud do jižní Itálie (celkem 800 km, z toho 560 km na území GR). Přepavní kapacita je projektována na 10 až 20 mld. m³ ročně v závislosti na možnostech ázerbájdžánského, event. dalších nalezišť. Stavba probíhá, uvedení do provozu se předpokládá v roce 2020. Na plynovod se napojí obousměrná větev do Bulharska (IGB) s potenciálem jejího prodloužení až do střední Evropy. Připravují se rovněž projekty na rozšíření kapacit zásobníků LNG (navýšení kapacity Revythusa u Athén, výstavba nového terminálu u Alexandroupolis).

Elektrina: dominantním výrobcem zůstává veřejná akciová společnost Power Public Corporation S.A. (DEI) vlastněna z 51,12 % státem s instalovaným výkonem 12,7 GW, tj. zhruba 68 % kapacity Řecka. Řecko se zavázalo k omezení monopolu DEI prostřednictvím aukcí jejího výkonu ve prospěch soukromých distributorů a prodejem některých z elektráren. Většina elektráren je soustředěna okolo nalezišť lignitu v severním Řecku a na Peloponésu. Na konci roku 2017 byly vybrány k privatizaci lignitové

elektrárny Melitis I. (330 MW) + licence na výstavbu Melitis II. (450 MW) v severozápadním Řecku a Megaloupolis III. (255 MW) + IV. (256 MW) na Peloponésu. Výstavba nové elektrárny „Ptolemaida 5“ byla zahájena v září roku 2015 a má být dokončena do konce roku 2019. Hlavním dodavatelem je japonské konsorcium Mitsubishi-HITACHI Power Systems Europe a řecká stavební firma TERNA A.S. Instalovaný výkon bude 660 MW a kontrahovaná cena 1,4 mld. EUR. Potenciál pro investice do výroby elektřiny jak z klasických, tak z obnovitelných zdrojů je značný, chybí ovšem prostředky a přitažlivý legislativní rámec. Roste vývoz generátorů, akumulátorů a rozvaděčů. Rozvodný systém zahrnuje vysokonapěťové rozvody o délce 12 tis. km a distribuční sítě středního a nízkého napětí o délce 230 tis. km a vysokonapěťovou distribuční síť o délce 950 km. Zvýšení kapacity rozvodné sítě je nezbytným předpokladem pro další rozvoj řecké energetiky, zejména pro větší zapojení obnovitelných zdrojů. K nejvýznamnějším z plánovaných projektů proto patří vybudování 4. vysokonapěťové trasy (400 KV) Sever-Jih, napojení Peloponésu na vysokonapěťovou síť 400 KV (doposud jen 150 KV), podmořské propojení Rio-Antirio a Patras-Acheloos a napojení ostrovů na vnitrozemní distribuční síť. Projekty budou spolufinancovány z evropských fondů.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

Spotřeba elektrické energie roste ročně o 8 %, což znamená požadavek na nově instalovaný výkon ve výši 4 tis. MW ročně (nyní 50 GW instalovaného výkonu). V příštích 10 letech je v plánu výstavba 20 nových elektráren s celkovým výkonem 24 GW v hodnotě 50 mld. USD – zatím však na tradiční paliva – ropu a zemní plyn. Vzhledem k tomu, že se na výrobu elektřiny spotřebovává cca 1/3 těžby ropy a musí tedy do roku 2032 Saudská Arábie své kapacity ztrojnásobit, chystá se země na masivní rozvoj jaderné energetiky a obnovitelných zdrojů energií. V roce 2011 Saudská Arábie oznámila záměr vybudovat 16 jaderných reaktorů do roku 2032, ve kterých by se mělo vyrábět až 20 % elektrické energie (25 GW instalovaného výkonu). Podle posledních zpráv jsou mezi vybranými dodavateli korejské a francouzské společnosti. V roce 2016 probíhal projekt mapování potenciálu pro obnovitelné energetické projekty solární, větrné, geotermální a bioodpadní s výhledem kapacit ve výši 54 GW do roku 2032. V lednu 2017 byl pak na mezinárodní konferenci prezentován nový energetický mix Saudské Arábie s plánovanou realizací do r. 2032. Základem budou i nadále klasické zdroje, tj. elektrárny poháněné plynem či ropou. Ty mají zajistit odhadem výkon 60 GW. Nový energetický mix koriguje plány z r. 2011 v oblasti jaderné energetiky, ta by měla mít výkon 17,6 GW. Pokud jde o jadernou energetiku, pak je dle saúdských odborných kruhů nutno vyhodnotit její využívání u těch zemí, kde je její podíl největší, jako jsou např. Francie, Jižní Korea a Finsko, a to jak z pohledu možnosti transferu technologií, tak z pohledu programů na zacházení s jaderným odpadem. Podíl solární energetiky by měl činit 41 GW, přičemž 16 GW by mělo být generováno z fotovoltaických článků, 25 GW by mělo být vyprodukováno pomocí koncentrované sluneční energie. Větrná energie by měla vyprodukovat 9 GW, z energetického využití odpadu by měly pocházet 3 GW a geotermální energie by měla dodat 1 GW. Potenciál pro ČR je v dodávkách služeb a komponentů pro jaderné a solární elektrárny, v případě solárních elektráren se pozvolna probouzí i soukromý sektor.

V souvislosti s aktivitami vývozců je nutno upozornit na skutečnost, že firmy musejí absolvovat u státních či velkých soukromých firem předkvalifikaci na vendor list.

V Saudské Arábii je zájem o vzájemnou spolupráci ve vědě a výzkumu, ať už je to oblast energetiky a obnovitelných zdrojů či v dalších technologicky pokročilých oblastech, např. nanotechnologií. Základním předpokladem je ovšem vzájemná spolupráce výzkumných pracovišť na mezinárodní úrovni.

To je dáno zejména specifickým postavením saúdských výzkumných institucí, které jsou plně v gesci státu a jako takové mohou vzájemnou spolupráci navazovat takřka výhradně s partnery odpovídajícího postavení (státní gesci výzkumné spolupráce realizuje například Německo prostřednictvím organizace GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH)).

SENEGAL

V rozvojové strategii senegalské vlády (Plan Sénégal émergent, PSE) je zlepšení energetické situace identifikováno jako jeden z předpokladů rozvoje země. Realizace PSE probíhá prostřednictvím Plánu prioritních činností (Plan d'Actions prioritaires, PAP) na období 2014–2018, jehož součástí jsou dva velké projekty, a to integrovaný plán na oživení energetiky a plán na celostátní pokrytí energií. Tyto dva projekty zastřešují menší projekty posilující výrobní kapacity, připojení k elektrické síti, dále obnovu a rozšíření přenosových a distribučních sítí a elektrifikaci venkova. Celkové náklady realizace uvedených plánů vláda odhaduje na 300 mld. XOF (cca 13 mld. CZK). Cílem je zvýšit elektrifikaci venkova z 29 % v roce 2013 na 60 % v roce 2018 a v období 2014–2018 zvyšovat instalovaný výkon o přibližně 1 100 MW ročně.

SLOVENSKO

Spotřeba elektřiny na Slovensku v roce 2016 dosáhla 30,1 TWh, přičemž téměř 9 % spotřeby je pokryto dovozem elektřiny. Podle prognóz slovenského ministerstva hospodářství spotřeba elektřiny dále poroste. V roce 2020 má dosáhnout úrovně 32 TWh, v roce 2025 přes 33 TWh a v roce 2030 více než 35 TWh. Růst výroby elektřiny na Slovensku bude záviset na budování dalších zdrojů. Pro Slovensko bude v nejbližším období rozhodující, kdy skutečně dojde k dokončení dvou rozestavěných bloků Jaderné elektrárny Mochovce. Odhadem by to mělo být v roce 2018 (3. blok) a 2019 (4. blok). V případě odstavení uhelných elektráren Nováky a Vojany rozhodne o spolehlivosti provozu elektrické sítě na Slovensku případná výstavba dalšího jaderného bloku v Jaslovských Bohunicích. V jaderné energetice existují aktuální příležitosti i ve vývoji nové technologie v oblasti štěpení, zvýšení bezpečnosti a výkonnosti jaderných elektráren, využití a manipulaci s použitými materiály z odstavených jaderných zařízení v Jaslovských Bohunicích. Příležitosti nabízí rovněž projekty na připojení některých průmyslových parků k elektrické síti (např. rozvodny, transformační stanice, obnova kabelů a vedení), vytváření sítí pro nabíjení elektromobilů, skladování elektrické energie. Nové příležitosti přinese budování inteligentních sítí a instalace inteligentních měřících systémů pro optimalizaci spotřeby energií.

Obnovitelné zdroje energie (OZE) se podílely v roce 2016 na výrobě elektřiny téměř 22 %. Dominantní postavení měly biomasa a vodní energie. K prioritám energetické politiky SR patří větší využívání OZE při výrobě elektřiny, a to zejména z vodních toků, biomasy, geotermální a sluneční energie. Příležitost pro české firmy představuje v nejbližší době generální oprava všech 8 turbín o celkovém výkonu 720 MW ve vodní elektrárně Gabčíkovo. Příležitosti pro české firmy nabízí také modernizace teplárenských systémů, výstavba čistých zdrojů pro výrobu elektřiny a tepla, renovace systémů osvětlení, projekty energetických úspor budov.

SLOVINSKO

V roce 2018 by měla začít výstavba Hydroelektrárny Mokrice, poslední z hydroelektráren na dolním toku Sávy, který bude příležitostí nejen pro stavební společnosti, ale také pro nejrůznější subdodavatele zařízení a vybavení hydroelektráren. Celková hodnota projektu je odhadována na 150 mil. EUR, přičemž přibližně polovina bude použita na energetickou část, zbytek na infrastrukturní část. Mezi priority

do budoucna bude spadat také budování inteligentních sítí a energeticky účinných řešení pro hospodářství v souladu s politikou EU, která v následující perspektivě plánuje nahrazení 80 % existujících elektrických sítí inteligentními sítěmi.

V přípravné fázi je také projekt výstavby druhého bloku Jaderné elektrárny Krško (tzv. JEK 2). V rámci Energetického konceptu Slovinska, který je momentálně v připomínkovém řízení, existují dva scénáře využití primárních zdrojů energie do r. 2050, které omezují využití fosilních paliv, přičemž pouze jeden předpokládá využití jaderné energie. Vzhledem k faktu, že je jaderná energie vnímána jako nízkoemisní zdroj energie, je scénář s využitím obnovitelných zdrojů energie (44 %) a jaderné energie (36 %) reálný.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Plán ministerstva energetiky Spojených arabských emirátů předpokládá zvýšení instalovaného výkonu ze současných 29 GW na 40 GW do roku 2021, z čehož by 15 % mělo být pokryto jadernou energií, 5 % čistým uhlím a 7 % obnovitelnými zdroji (zejména solární technologie), zbylých 73 % budou tvořit stávající plynové elektrárny, které tvoří nyní 98 % instalovaného výkonu. Spotřeba energie roste každoročně o 9 % a v přepočtu na jednoho obyvatele činí dvojnásobek světového průměru. Do roku 2021 je v plánu výstavba 7 nových elektráren (1x jádro, 2x čisté uhlí, 2x waste to energy, 2x solár). Stávající plynové kapacity se již rozšiřovat nebudou, nové kapacity budou jen z oblasti čistých energií (jádro, čisté uhlí, solár, biomasa), jejichž podíl se má zvýšit ze současných 2 % na 27 % v roce 2021 a dále až na 50 % v roce 2050. V roce 2017 byla vládou přijata energetická strategie do roku 2050, která počítá s rovnoměrným vyvážením čistých a klasických zdrojů (44 % obnovitelné zdroje – zejména solární, 6 % jádro, 38 % plyn a 12 % čisté uhlí). Dubai v roce 2015 povolila maloodběratelům vlastní solární zdroje. S ohledem na plánovaný výrazný růst solárních kapacit bude nezbytná přeměna stávajících distribučních sítí na tzv. „Smart Grids“.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Díky přírodní rozmanitosti existuje v USA obrovský potenciál pro využití obnovitelných zdrojů. Problémem je však vzdálenost míst výroby a spotřeby a limitované propojení přenosových soustav. Dynamický rozvoj obnovitelných zdrojů bude pokračovat i při další politizaci sektoru. Rozvoj odvětví je tažen kromě federálních daňových odpočtů i pobídkami jednotlivých států (např. Kalifornie je v oblasti čisté energetiky jedním ze světových lídrů, s cílem snížení emisí o 80 %). Zejména díky federálním, resp. státním stimulům se postupně začal rozvíjet i sektor chytrých sítí s využitím moderních ICT technologií a technologií na uchovávání energie – jako nejperspektivnější se jeví opět Kalifornie, která přijala závazek do roku 2024 vybudovat 1 325 GW skladovací kapacity. V oblasti výroby elektrické energie by měl rovněž pokračovat přechod od uhlí k zemnímu plynu, který vede k odstavení starých uhelných a výstavbě nových paroplynových elektráren. Domácí cena zemního plynu je na rozdíl od ropy do určité míry odstřižena od světových cen a očekává se, že cenový rozdíl bude přetrvávat.

SRBSKO

Velké projekty v energetickém průmyslu si sice do značné míry rozdělili čínští a ruští investoři, ale velmi dobré možnosti pro obchod i investice se otevírají pro dodavatele technologií v oblasti obnovitelných zdrojů energie. Před modernizací je velká řada (často mazutových) tepláren. Dá se očekávat, že poroste poptávka po kotlích na sečku, pelety a další biomasu a paralelně s tím očekáváme nárůst zájmu o technologie na výrobu těchto alternativních paliv.

SRÍ LANKA

Podle Sri Lanka Sustainable Energy Authority roste poptávka po energii stálým tempem a je poháněná především zvyšující se životní úroveň obyvatel. Trend ukazuje na cca 3 % ročního tempa růstu, což ukazuje na zdvojnásobení současné celkové poptávky do roku 2046. Vláda přijala Národní energetickou politiku a strategii, která má za cíl do r. 2025 vyrábět 10 % elektrické energie z alternativních zdrojů. Srí Lanka má proto zájem na projektech týkajících se obnovitelných zdrojů energie, prioritní jsou zejména projekty modernizace hydroelektráren, což má napomoci ochraně životního prostředí na ostrově.

Hydroenergie je nejstarším a nejdůležitějším zdrojem elektrické energie na Srí Lance, která se ke konci roku 2016 na celkovém objemu podílela 24,4 % (3,496 GWh). Vláda Srí Lanky v současné době pracuje nejen na dalším rozvoji a investicích do velkých vodních děl, ale vydává i povolení pro malá vodní díla pro soukromý sektor a projekty do celkové instalované kapacity 10 MW.

Tepelné elektrárny (uhelné a ropné) tvořily koncem roku 2016 51,7 % (7,395 GWh) celkové kapacity výroby elektrické energie. Do budoucna je plánována výstavba druhé a třetí celkem 900 MW fáze Norocholai (Norocholai Lakwijaya Coal Power Plant), která byla spuštěna v září 2014 s financováním China Exim Bank. Vláda LK také připravuje projekt Sampur Coal Power Station v Trincomalee.

Jaderná energie – Ceylon Electricity Board (CEB) zařadila 600 MW jadernou elektrárnu do dlouhodobého plánu rozvoje energetiky do roku 2031.

Obnovitelné zdroje energie se podílejí na energetickém mixu 8,5 % (1,208 GWh). Z těchto zdrojů je nejvýznamnější solární energie. Do roku 2020 má představovat celkový výkon 1 000 MW. V plánu je výstavba 50 MW solární elektrárny v Sampuru a hybridního energetického parku v Punarin zahrnujícího větrnou elektrárnu o kapacitě 240 MW a solární elektrárnu o kapacitě 800 MW. Dle vládního plánu budou instalovány střešní solární panely pro zabezpečení energie pro obytné domky. Po celé zemi existuje 600 projektů o výkonu 1 MW. V rozvojových plánech je mj. i výstavba 500 MW elektrárny na zkapalněný plyn v Kerawalapitiy, která by měla doplnit již existující naftovou elektrárnu. Ta by měla poté přejít také na LNG.

České firmy se mohou uplatnit v oblasti výstavby, rekonstrukce a modernizace vodních děl a v nových, rychle se rozvíjejících technologiích, např. v solární energetice, případně jaderné energie. V těchto oblastech stále na LK straně chybí potřebné know-how a je pocítována silná potřeba zahraničních partnerů a školení vlastních expertů v zahraničí.

SÝRIE

Jednou z hlavních priorit je zajištění dodávek elektrické energie. Rekonstrukční energetické projekty si téměř výhradně nárokují Ruská federace a Írán. Poškozená výrobní a přenosová infrastruktura vyžaduje v mnoha případech kompletní obnovu, či modernizaci stávajících, částečně poškozených provozů. Poptávka se soustřeďuje na výstavbu elektráren (včetně OZE), obnovu stávajících provozů generující el. elektřinu, obnovu přenosové soustavy, modernizaci stávajících energetických celků, subdodávky pro plynové a dieselové elektrárny.

ŠPANĚLSKO

Španělsko dováží více než 70 % své energetické spotřeby a má tudíž eminentní zájem posílit své vlastní výrobní kapacity. Španělská vláda garantovala od roku 2010 přednostní vstup do energetické sítě výrobcům elektřiny ze španělského uhlí. Ten však dle nařízení Evropské komise mohl trvat pouze do roku 2014 (během roku 2015 však vláda pokračuje ve vyjednávání o zachování, v mezích

EU povoleného, 15 % podílu energie z domácího uhlí). Zároveň však vláda zaručovala ceny elektřiny z obnovitelných zdrojů elektrické energie. Od roku 2012 tento sektor přestala tak výrazně subventionovat. Právě vzhledem k poklesu nákladů na infrastrukturu a vážným dluhovým problémům se rozhodla, že odvětví již dále není potřeba dotovat. Větrná elektrická energie i přes snížení subvencí je s podílem cca 21,3 % na celkové výrobě elektřiny od roku 2014 druhým hlavním zdrojem (po kombinovaném cyklu). Vzhledem k faktu, že garance tepelné energie v roce 2014 de facto skončila a vláda se také zavázala do roku 2020 vyrábět 35,5 % energie z obnovitelných zdrojů, jeví se právě tento sektor jako potenciálně zajímavý, a to mj. v oblasti inovací a úsporných technologií: v rámci Národního plánu efektivního využívání energie 2014–2020 se Španělsko rozhodlo podpořit úsporu a efektivní využívání energie rozšířením rozpočtu o 207 mil. EUR, které budou směřovat zejména do oblasti veřejného osvětlení a průmyslu. Nové příležitosti lze očekávat i na poli elektrické energie: v současnosti se projednává plán pro přenosové sítě elektrické energie na období 2015–2020, který počítá s investicemi do elektrické infrastruktury ve výši 4,54 mld. EUR, přičemž opět je kladen důraz na ekologickou šetrnost. Celkově plánované projekty zahrnují nové okruhy v délce 1 517 km s napětovou úrovní 400 KW a 1747 km nových okruhů s napětovou úrovní 220 KW. Počítá se též s rozsáhlou modernizací stávajících sítí.

ŠVÉDSKO

Celkem 83 % elektrické energie pochází ve Švédsku z jaderných a vodních zdrojů, 10 % generují kombinované heat/power zdroje, které jako palivo používají především biomasu. Zbývajících 7 % elektrické energie je ve Švédsku generováno z větrných elektráren. Cílem Švédska je stát se jednou z prvních „fossil free“ zemí na světě (konkrétně do roku 2045), a proto bude nadále utlumovat produkci energie z fosilních zdrojů a podporovat obnovitelné zdroje. Podíl OZE na spotřebě energií v dopravě a průmyslu je dosud malý, ale i na jeho zvýšení vláda intenzivně pracuje. Nastolený trend OZE je především patrný u výroby elektrické energie, v níž v roce 2015 již 64 % celkové produkce pokrývají OZE, čímž se Švédsko řadí bezkonkurenčně na špici zemí EU a v OECD hned za Island. Expanze vodní energie by měla být především zajištěna navýšením výkonu existujících elektráren. Vláda počítá, že v období 2020–2030 uvolní licence až na 18 TWh produkce. Investice by dále měly směřovat do výstavby větrných elektráren (v současnosti se intenzivně jedná zejména o výstavbě tzv. mořských větrných parků v Baltském moři v oblasti ostrovů Gotland a Öland) a výroby energie z biomasy. Nicméně právě tento rostoucí trend výstavby větrných elektráren a jejich nestálost dodávek do distribuční sítě představuje obrovskou aktuální potřebu na modernizaci a zvýšení kapacity přenosné sítě. A právě dodávky komponentů a služeb a to jak pro obnovitelné zdroje, tak pro přenosovou soustavu představují velkou příležitost.

TÁDŽIKISTÁN

V souladu s programem podpory rozvoje obnovitelných zdrojů energie a výstavby malých vodních elektráren na období 2016–2020 probíhá a dále se připravuje postupná rekonstrukce, modernizace a dostavba vodních elektráren a systémů vodních přehrad, čemuž odpovídá i potřeba dostavby a modernizace přenosových soustav a distribučních sítí. Za hlavní prioritu je považována výstavba Rogunské vodní elektrárny. Počítá se i s rekonstrukcí a modernizací vodních elektráren Golovnaja a Karakumskaja a rovněž s výstavbou rozvodné a přenosové soustavy s objemem investic v řádu 3 mld. USD. V rámci diverzifikace vodní energetiky se zamýšlí i výstavba malých vodních děl po celém Tádžikistánu.

TANZÁNIE

Energetická soustava je nedostatečná a ve velmi špatném stavu a zdaleka nestačí pokrýt vysokou poptávku. Vláda se situaci přednostně věnuje ve svém pětiletém rozvojovém plánu National Strategy for Growth and Reduction of Poverty – nedostatek elektrické energie je hlavní překážkou ekonomických aktivit. Rozvojový plán Ministerstva energetiky počítá s dynamickým růstem instalované energie a s rozvojem distribuční soustavy tak, aby se přístup v elektrické energii zvýšil z 15 % na 30 %. V rozvoji energetického sektoru by měly přispět i rozsáhlé zásoby zemního plynu 50 triliónů kubických stop. Příležitosti jsou tak spojené s budoucí plynifikací Tanzanie ve všech oblastech, včetně úprav motorových vozidel (LPG). V příštích pěti letech má být rovněž vybudován ropovod z Ugandy do Tanzanie v délce 1 400 km v objemu investice 4 mld. USD. Tím vznikne potenciál pro dodávky v oblasti technické podpory výstavby ropovodu.

THAJSKO

Přestože se plánuje výstavba několika nových energetických zdrojů na uhlí, stále je posilován význam využití zemního plynu a alternativních energií. V této oblasti mají největší potenciál biomasa, bioplyn a zpracování odpadů, dále solární elektrárny, ethanol a voda. V roce 2015 byl schválen nový národní plán rozvoje energetiky, který má být v platnosti do roku 2036. Do roku 2036 má dojít k výraznému snížení závislosti na zemním plynu (max. 40 % oproti současným 65 % v celkovém mixu), a to zvýšením objemu alternativních zdrojů, protože se plánují také investice do kapacit spojených s LNG (vč. skladovacích, regasifikačních a generačních). Výrazné posílení svých portfolií (především obnovitelných zdrojů) připravují v Thajsku a dalších zemích i soukromí investoři. Totéž platí pro oblast malých a velmi malých výrobců energie. Dále se počítá se zvýšením dovozu čisté energie z okolních zemí, což znamená nutnost postupné modernizace a rozšíření kapacit přenosové soustavy a napojení na okolní státy (především Laos). Státní společnost EGAT, která vlastní méně než polovinu instalovaného výkonu v Thajsku, plánuje v období 2015–2020 investovat cca 300 mld. THB. Výrazné investice v řádu stovek mld. THB se plánují i do rozvodných a distribučních sítí.

TCHAJ-WAN

Ochrana životního prostředí a energetické zdroje, včetně přenosové soustavy, jsou zásadním tématem jak na politické scéně, tak i pro veřejnost. Tchaj-wan má v úmyslu vytvořit inovační ekosystém v oblasti zelené energetiky tím, že spojí příslušná průmyslová odvětví, jako je například přesné strojírenství, Internet of Things, kompozitní materiály či ICT. Tchajwanská vláda podporuje „zelené“ a inovativní technologie ve všech sektorech s ohledem na ochranu životního prostředí, a to i vzhledem ke své téměř sto procentní závislosti na dovozu energetických surovin. Výrazná podpora je soustředována nejen na obnovitelné, ekologicky šetrné energetické zdroje, ale také na modernizaci a efektivní řízení přenosových energetických soustav. Například čistá energie v současné době představuje asi 4 % z celkové energie produkované na Tchaj-wanu. Ropa a benzín spolu s uhlím zůstávají i nadále hlavními zdroji energie (cca 78 % celkové vygenerované energie) na Tchaj-wanu. Do roku 2025 by obnovitelné zdroje energie měly tvořit až 20 % (tedy cca 8 450 MW by mělo být vyrobeno z čistých zdrojů energie).

Na začátku roku 2017 byly schváleny změny v zákoně upravující distribuci elektriny na Tchaj-wanu. Tyto změny umožní dodavatelům zelené energie dodávat přímo spotřebitelům a současně restrukturalizovat státní podnik Taiwan Power Company (tzv. Taipower). Ostatní dodavatelé konvenční energie budou

mít rovněž možnost distribuovat elektrickou energii přímo spotřebitelům, čímž se ukončí sedmdesátiletá éra monopolního vládnutí Taipower. Nicméně hlavním cílem revidovaného zákona je oprostít Tchaj-wan od jaderných elektráren nejpozději do roku 2025, podpořit tvorbu energie z obnovitelných zdrojů a celkově chránit životní prostředí a energetické zdroje.

Tchaj-wan plánuje posílit svou kapacitu větrné energie z 530 MW na 4,2 GW do roku 2030 v rámci Plánu obnovitelných zdrojů energie pod záštitou Ministerstva hospodářství. Od tohoto plánu se očekává, že vygeneruje až 13 mld. EUR pro tchajwanské výrobce zařízení a jejich dodavatele komponentů. Dále se nabízí příležitosti například v opravě, modernizaci a údržbě stávající infrastruktury ve větrné a solární energii či biopalivech.

Dalším cílem tchajwanské vlády je zásadně snížit emise oxidu uhličitého do roku 2025. Tento vládní program zahrnuje dva přístupy – rozvoj obnovitelných zdrojů energie vč. instalace 3 GW větrných kapacit na pobřeží a rozvoj a schopnost získat a využít energii z mořského přílivu a odlivu. Co se týče ochrany životního prostředí, Tchaj-wan patří mezi nejhustěji obydlené ostrovní státy na světě. Tchaj-wan plánuje vynaložit kolem 16 mil. EUR ročně na boj proti znečištění půdy a podzemních vod. Tato částka by se měla zdvojnásobit během příštích let i v závislosti na další investice ze soukromého sektoru. Tchaj-wan aktivně hledá partnery se zkušenostmi v této oblasti v rámci mezinárodního společenství. Tchajwanský úřad pro ochranu životního prostředí se zaměřuje na pět hlavních oblastí: podpora udržitelnosti; snižování emisí oxidu uhličitého; recyklace; odstranění znečištění; podpora zdravého a udržitelného životního stylu.

Příležitosti pro české firmy: zelená energie; dodávky, renovace a rekonstrukce energetických bloků tepelných elektráren; dodávky kompletních technologických zařízení vodních a větrných elektráren; dodávky kogeneračních jednotek; chytré měření; energetické úspory, vodík a palivové články; elektromobily; možnost navázání spolupráce v rámci vědy a výzkumu i v rámci vysokých škol. Dále česká strana může nabídnout prohloubení obchodní spolupráce v oblasti energetiky zahrnující účinné a stabilní využívání energie a zdrojů, a s tím úzce související kybernetickou bezpečnost.

TUNISKO

Sektoru dominuje výroba elektřiny spalováním plynu, v menší míře těžba ropy a plynu. Tunisko přijalo v roce 2015 energetickou strategii, v rámci které hodlá získávat 30 % energie z obnovitelných zdrojů do roku 2030, především solární a větrné. Oblast obnovitelných zdrojů je vysoce perspektivní, protože z obnovitelných zdrojů je zatím získáváno necelých 3,5 % (1,7 % z hydroelektráren a 1,5 % větrná a solární energie). Stanovený cíl pro rok 2030 se nepodaří zajistit bez investičních projektů na regionální úrovni. Pro omezení závislosti na plynu pro výrobu elektřiny z Alžírska Tunisko uvažuje v následujících dvou letech o výrobě elektřiny z dováženého uhlí z Číny.

TURECKO

Turecko s ohledem k růstu své ekonomiky a populace patří v rámci OECD k zemím s růstem poptávky po elektrické energii, přičemž v současné době je 6. největším trhem s elektrickou energií v Evropě. Turecko stále trápí poměrně časté výpadky elektrického proudu. Turecko chystá modernizovat až 85 % své rozvodné sítě, přičemž na tento projekt plánuje investovat částku 6 mld. USD v průběhu příštích 5 let. V této oblasti existuje příležitost i pro české dodavatele.

Z českého pohledu jsou slibné zejména rekonstrukce a subdodávky pro konvenční zdroje elektrické energie, tj. tepelné elektrárny s využitím místního nízkokalorického lignitu, ale též zdroje

počítající s importovaným černým uhlím. V Turecku proběhla rozsáhlá privatizace státních elektráren. Elektrárny, které byly privatizovány, jsou především tepelné uhelné elektrárny, jejichž stáří je přes dvacet let. Zastaralost těchto elektráren a jejich energetická účinnost jsou pro nové majitele problémem, který je nutné řešit. V privatizačních podmínkách je navíc nezbytnost modernizace a rehabilitace elektráren přímo definována. Jednou z privatizovaných elektráren je elektrárna Soma v provincii Manisa. Tato elektrárna představuje doposud jednu z největších referencí českého energetického strojírenství v Turecku vůbec. Naprostá většina zařízení byla vyrobena v Československu. Elektrárna má 6 bloků po 165 MW. Počátkem roku 2015 byla tato elektrárna privatizována společností Konya Seker, která nyní vyhodnocuje tendry na její rekonstrukci, kterých se přímo účastní i české firmy. Dalšími elektrárnami, které byly v minulých letech privatizovány, jsou: Seytomer (600 MW), Orhaneli (210 MW), Tuncbilek (365 MW), Yatagan (630 MW), Catalazi (300 MW), Kemerköy (630 MW) a Yeniköy (420 MW). Privatizace těchto elektráren se zúčastnily víceméně stejné firmy. Devět výše zmíněných elektráren má čtyři nové vlastníky. Kromě Konya Seker byly úspěšnými firmami Celikler, IC Ictas a Bereket Enerji.

Důležitou částí energetické koncepce Turecka jsou OZE. Stranou zájmu českých vývozců by neměly zůstat projekty na výstavbu malých i velkých vodních elektráren, které lákají i některé zahraniční investory.

Cílový stav v r. 2023 stran tureckého energetického mixu je následující: 30 % plyn, 30 % uhlí a lignit, 30 % obnovitelné zdroje a 10 % jádro, což se zejména u poslední složky kvůli průtahům výstavby jaderné elektrárny Akkuyu jeví jako zcela nerealistické. Stát klade důraz na využívání OZE a jiných místních zdrojů a podporuje místní uhelné projekty z nízkokalorického lignitu. Uhlí (z velké části lignit) je jedinou energetickou surovinou, kterou Turecko ve velkém měřítku má. Schodek platební bilance je z velké části tvořen právě energetickými surovinami (v roce 2015 se z dovozového plynu vyrobilo až 38 % elektrické energie). Tento trend se Turecko snaží zvrátit a podpořit výstavbu energetických projektů z vlastních zdrojů.

Z dalších OZE stojí za povšimnutí rozvoj energie z biomasy (většina zdrojů je bioplynových), které se začínají budovat ve větším měřítku a které české firmy dokážou postavit na klíč. Tento trh se do budoucna bude rozvíjet s tím, že turečtí investoři (často municipality nebo přímo větší stavební firmy) logicky preferují dodávku stavební části domácími dodavateli. Silný růst kolem 30 % ročně v posledních pěti letech vykazuje i větrná energetika, do níž zatím čeští výrobci komponenty nedodávají. Turecký systém feed in tarif více podporuje domácí producenty komponent, a tak i zahraniční výrobci částečně lokalizují výrobu v Turecku (např. u vodních turbín a generátorů Andritz a české Energo Pro). Posledním odvětvím, které stojí za zmínku, je výstavba spaloven. V Turecku se staví první spalovny komunálního odpadu a trh v této oblasti rychle dále poroste. Pro české firmy existuje prostor pro účast na tendrech v „menších“ městech, které velikostí odpovídají Praze či Brnu. Účast českých firem je ale limitovaná tím, že se tyto projekty zatím realizují jako PPP projekty, kde je investor současně spojen či identický s dodavatelem technologie. Větší prostor proto existuje u investic menšího rozsahu, jako jsou bioplynové stanice, kde je investorem místní firma nebo municipalita.

Pokračující růst stavebnictví nabízí příležitosti pro dodávky kotlů k ústřednímu i individuálnímu topení a souvisejících zařízení. Potenciál existuje také u technologií a služeb v oblasti energetické úspornosti budov a podniků (energy management), v Turecku již stojí kolem 150 budov dle certifikace LEED nebo BREAM.

TURKMENISTÁN

Turkmenistán může vyrábět řádově 20 TWh elektrické energie ročně. Národní strategie rozvoje energetického sektoru Turkmenistánu do r. 2020 počítá s dosažením roční produkce 48 TWh, z čehož vývoz by měl představovat 13 TWh. Kromě výstavby a modernizace elektráren s paroplynovým cyklem je na pořadu dne zejména výstavba a modernizace vysokonapěťových přenosových sítí s cílem realizace projektu TUTAP zaměřeného na vývoz elektřiny z Turkmenistánu přes Uzbekistán, Tádžikistán, Afghánistán až do Pákistánu. Hodnota celkových investic do rozvoje energetiky je v současné době odhadována na 5 mld. USD.

UGANDA

V oblasti energetiky je realizováno několik hydroenergetických projektů, které po svém dokončení zdvojnásobí instalovanou kapacitu energetické sítě (680 MW v r. 2013, z toho 2/3 generovány vodními elektrárnami); tento stav poskytuje příležitost pro subdodávky. Plánované projekty zahrnují navýšení kapacity velkých vodních elektráren o 780 MW a malých vodních elektráren o 125 MW. Rovněž se plánuje rozšíření distribuční sítě o 600 km. Uganda zahájí v roce 2018 těžbu ropy na svém území s tím, že v příštích letech má být vybudován ropovod z Ugandy do Tanzanie v délce 1 400 km v objemu investice 4 mld. USD. Tím vznikne potenciál pro dodávky v oblasti technické podpory výstavby ropovodu.

UKRAJINA

Energetika představuje na Ukrajině významný, strategický sektor. Předpokládá se liberalizace energetického sektoru (trhu s elektřinou apod.) s cílem narovnání cen a odbourání různých dotací. To způsobí růst cen energií, poroste poptávka po systémových řešeních (el. systémy řízení obchodu s elektřinou, vedení statistiky obchodu s elektřinou apod.), po úsporných technologiích apod. Příležitostí je modernizace stávající energetické infrastruktury. V posledních letech se rychleji rozvíjí sektor solárních elektráren. V energetickém sektoru bude možné získat financování i od některých mezinárodních finančních institucí, jako je EIB, EBRD apod.

URUGUAY

Uruguay je zemí se stále rostoucí energetickou spotřebou, především díky trvalému růstu HDP. Země jednoznačně sází na obnovitelné zdroje, protože vlastními zdroji ropy nebo plynu nedisponuje. Během pár let se stala čtvrtou zemí na světě co do podílu větru na výrobě elektrické energie (22–23 %, vláda chce dosáhnout až 30 % podíl). Větrných parků s kapacitou nad 10 MW je v Uruguayi 19.

Díky rozvoji průmyslu výroby celulózy se silně zvýšil podíl biomasy na výrobě elektřiny, v posledním roce přesáhl 40 %. Vodní elektrárny disponují celkovou kapacitou cca 1 500 MW a doplňují tak větrnou a solární energii jako hlavní zdroje pro výrobu elektřiny v Uruguayi.

S výstavbou uhelných elektráren se nepočítá. Politikou státu je nedotovat žádné zdroje energie, a to ani z obnovitelných zdrojů. V posledních letech je Uruguay energeticky soběstačná, elektřinu v některých ročních obdobích vyváží i do Brazílie a Argentiny.

UZBEKISTÁN

Monopolním hráčem na trhu, a tudíž i jediným potenciálním partnerem, je státní energetická společnost Uzbekenergo, jejíž program modernizace a diverzifikace výroby na období 2015–2019 počítá s realizací více než 30 projektů v celkové hodnotě více než 9 mld. USD. Uskutečňuje se výstavba nových

energetických bloků s paroplynovým cyklem o celkovém výkonu 3 GW a rovněž rekonstrukce a modernizace malých a středních vodních elektráren s cílem zvýšení výrobní kapacity na 14 MW. Probíhá výstavba a modernizace přenosových soustav a distribučních sítí, včetně transformátorových stanic, řídicích center ap., přičemž hlavní roli v tomto sehrávají a budou sehrávat mezinárodní uskupení finančních, inženýringových, dodavatelských a výrobních subjektů.

VELKÁ BRITÁNIE

Výzvami pro Británii a příležitostmi pro české dodavatele je skutečnost, že v příštích deseti letech bude završena životnost 25 % aktuálně fungujících britských elektráren. Aktuální nové projekty v oblasti energetiky, jejichž celková výše přesahuje 200 mld. GBP, představují zhruba 60 % britských projektů v oblasti infrastruktury. Ve Spojeném království by mohlo postupně vyrůst až 6 nových jaderných elektráren (Hinkley Point C, Somerset Sizewell, Suffolk Moorside, Cumbria Wylfa, Anglesey Oldbury, Gloucestershire Bradwell, Essex). Kontrakty na dodávky pro Hinkley Point C (francouzská EDF a čínská CGN – China General Nuclear Power Group) se již rozbíhají, např. General Electric oznámil svou nabídku dodávky parních turbín a generátorů, přičemž první elektřina by měla být generována nejdříve v roce 2026 pro C1 a C2 v roce 2027. EDF Energy s CGN zároveň připravuje projekty na rozšíření jaderné elektrárny Sizewell o dva 1,6 GW reaktory pod názvem Sizewell C v Suffolku, při jejichž výstavbě chce vycházet ze zkušeností s Hinkley Point C. Další projekt výstavby jaderné elektrárny Bradwell B se připravuje v Maldon v Essexu. Společnost Horizon Nuclear Power, vlastněná Hitachi, připravuje projekty výstavby nových jaderných elektráren Wylfa Newydd a Oldbury. Horizon uvedl, že má za cíl získat všechna potřebná povolení pro Wylfu do konce roku 2018, aby mohl zahájit konstrukci v roce 2019 a spustit provoz 2025. V případě Oldbury je dokončení plánováno jen hrubě spíše k roku 2030. Dále konsorcium NuGen (původně japonská Toshiba s francouzská Engie, nyní má 100 % akcií převzít korejské Kepco) připravuje nové 3 reaktory v Moorside na severozápadě Anglie, které by měly přijít do provozu postupně od konce roku 2025. Britská vláda rovněž v březnu 2016 vyhlásila soutěž na vývoj a dodávku malých modulárních reaktorů, přičemž na podporu projektu vyčlenila 250 mil. GBP. V oblasti jaderné energetiky se dá očekávat mnoho příležitostí ve výstavbě nových zařízení, ale také při vyřazování (decommissioning) a v programech na nakládání s jaderným odpadem. Úřad pro vyřazování jaderných zařízení z provozu (NDA) v současné době eviduje 15 závodů, které mají být vyřazeny do roku 2035. Navzdory nadcházejícímu rozvoji britské jaderné energetiky není pravděpodobný ani ústup Spojeného království od obnovitelných zdrojů, a i po brexitu bude Británie, s ohledem na své závazky v oblasti ochrany klimatu, pravděpodobně výrazně preferovat nízkoemisní a obnovitelné zdroje energie. Současná investice do projektů na výstavbu čistějších energetických elektráren se odhaduje na 180 mld. GBP. Innovate UK, inovační agentura Spojeného království, poskytuje finanční podporu inovacím, které integrují nízkouhlíkové technologie do energetického systému. Ministerstvo pro podnikání, energetiku a průmyslovou strategii má také inovační fond pro produkty a služby pro dekarbonizaci elektrické sítě.

Jakkoliv bude vládní podpora pro výkupní tarify z obnovitelných zdrojů pravděpodobně dále snižována, očekává se další růst sektoru a navyšování podílu energie z OZE (aktuálně představuje energie z větru, vln, vody, biomasy a slunce 7 % britské elektřiny a do roku 2020 se očekává nárůst tohoto podílu na 20–25 %). Poslední aukce na výkup elektřiny z nových offshore větrných elektráren, které budou v provozu od roku 2022–23, přinesla rekordně nízkou cenu 57,50 GBP za MWh (tj. 50 % ceny aukce v roce 2015; pro srovnání, Hinkley bude dodávat za státem

garantovanou cenu 92,50 GBP za MWh). Současná kapacita offshore větrných elektráren 5,7 GW by měla do roku 2020 vzrůst na 10 GW a poté do roku 2030 zvýšit o dalších 10 GW.

Britský trh je také otevřen inovativním a experimentálním technologiím výroby energie z odpadu (např. technologie typu ORC na nízkotepeelnou transformaci odpadu na palivo). Vláda odhaduje příležitosti v hodně 1 mld. GBP v oblasti komunitního vytápění právě pomocí energie z odpadu nebo biomasy. Zvažována je výstavba první přílivové elektrárny na světě ve velšském Swansea. Akcent bude kladen rovněž na úsporná energetická/tepelná/chladicí řešení jako například systémy pro úsporu tepla – monitorovací zařízení, kogenerační jednotky, tepelná čerpadla, výměníky tepla či úspornou chladicí techniku.

Prioritou je také akumulace energie, která je vnímána jako podmínka pro udržitelný rozvoj obnovitelných zdrojů a v jejímž využívání je Británie v Evropě lídrem. Vláda proto prostřednictvím fondu „Výzva průmyslové strategie“ investovala 246 mil. GBP do výzkumu technologií nové generace baterií, které se mají stát jedním z pilířů průmyslové strategie. Příležitosti pro dodávky českých systémů i komponentů tedy představují např. jak baterie, tak články, měniče, střídače a kabely; dále zejména komponenty pro energetickou dimenzi tzv. „smart energy“, včetně „smart homes“ a „smart cities“.

V oblasti tradičních fosilních zdrojů energie dochází k oživení těžby uhlovodíků v Severním moři (např. nový projekt Royal Dutch Shell v ložisku Penguin), ruku v ruce s růstem světových cen ropy (produkční náklady v Severním moři jsou přibližně 40 USD/barel). Region Severního moře je využíván k těžbě uhlovodíků již pět desetiletí a řada původních ložisek i těžebních zařízení se tak nachází na konci své životnosti. V příštích deseti letech bude muset být vyraženo dalších více než 100 plošin a uzavřeno více než 1 800 ropných vrtů. Britský Úřad pro ropu a zemní plyn (OGA) předpovídá, že do roku 2050 bude zapotřebí vynaložit téměř 60 mld. GBP na vyražení offshore zařízení v Severním moři z provozu, z toho přibližně 24 mld. GBP z veřejných zdrojů. Offshore a petrochemický průmysl severního Skotska skýtá příležitosti pro české firmy se zaměřením například na dodávky speciálních ocelových struktur, tlakových nádob a jiných nádrží, dodávky do těžbařského a petrochemického průmyslu, nákladních výtahů, velkých výkovek, převodových systémů, částí turbín a elektrických motorů, armatur, lodního a podmořského vybavení. Kromě decommissioningu bude poptávka také po firmách a expertizou v technologiích těžby břidlicového plynu. Na podzim 2016 vláda povolila průzkum těžby plynu frakováním břidlic (v oblastech Lancashire a North Yorkshire). Podle geologického průzkumu se v Británii nachází ložiska břidlicového plynu, která by mohla zásobovat zemi po dobu 25 let.

VIETNAM

Vietnam plánuje celé spektrum nových energetických celků – tepelné elektrárny i elektrárny využívající obnovitelné zdroje (voda, vítr, biomasa). Národní energetická strategie počítá s nárůstem celkové instalované kapacity ze současných 38 GW (2018) na 96 GW v r. 2025 a 130 GW v r. 2030, což bude vyžadovat investice do výroby a rozvodu elektřiny v celkové hodnotě 148 mld. USD. V energetickém mixu dojde ke zvýraznění podílu tepelných elektráren (zejména uhelných). Podíl uhelných elektráren v energetickém mixu vzroste ze současných 37 % na 55 % v roce 2030 a podíl plynových elektráren na 17 %. Plánovaná výstavba dvou jaderných elektráren byla v roce 2017 zastavena. Do roku 2030 se postaví 13 300 km linek vysokého napětí 500 kV a 26 500 km linek 220 kV.

Strategie rozvoje obnovitelných zdrojů energie do roku 2030 počítá s dynamickým růstem produkce elektřiny z obnovitelných zdrojů. Celková výroba elektřiny z obnovitelných zdrojů by se měla do roku 2030 více než ztrojnásobit. Vzhledem k téměř vyčerpanému hydro-potenciálu pro výstavbu velkých vodních elektráren je v následujících letech plánována zejména výstavba malých vodních, solárních a větrných elektráren. České firmy mají značný potenciál v tomto odvětví, např. ve výrobě a exportu malých vodních

elektráren, dále mají know-how na produkci kogeneračních jednotek využívajících jako palivo biomasu nebo odpad, úspěšně vyváží větrné elektrárny a mohou zúročit své zkušenosti, získané díky nedávnému boomu solárních systémů na českém trhu. Příležitosti pro zapojení českých firem nabízí také ropný a plynárenský sektor. Vietnam plánuje výstavbu své třetí rafinerie s kapacitou 8 mil. tun ropy ročně a výstavbu tří nových plynovodů v celkové délce 880 km.

ZAMBIE

Velká většina elektrická energie v Zambii pochází z vodních zdrojů (86 %). Zambie prodělávala v minulých 15 letech silný ekonomický i demografický růst, poptávka po elektrické energii rychle roste. V současné době je kapacita místních elektráren zcela využita a prudce vzrostla závislost dodávek elektřiny na dešťových srážkách. Instalovaná kapacita 2826 MW je nedostatečná. Výpadky proudu v obdobích sucha jsou časté a silně postihují ostatní odvětví průmyslu. Domácnosti i průmyslové podniky si proto musí vypomáhat generátory.

Existuje vysoká poptávka po generátorech jak v soukromých domech a veřejných budovách, tak i ve výrobě. Uplatnění najdou i zařízení na výrobu el. energie z obnovitelných zdrojů (např. malé vodní elektrárny, domácí solární ohřívače a solární elektrárny), včetně zapojení off-grid.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 27 – Elektrická zařízení, vč. subdodavatelských prací	Kambodža, Myanmar
CPA 33 – Opravy, údržba a instalace strojů a zařízení	Tchaj-wan
CPA 38 – Sběr, příprava k likvidaci a likvidace odpadu; zpracování odpadu k dalšímu využití	Jordánsko, Tchaj-wan
CPA 38.12 – Nebezpečný odpad; sběr a přeprava nebezpečného odpadu	Japonsko
CPA 42.22 – Inženýrské sítě pro elektřinu a telekomunikace a jejich výstavba	Kambodža, Myanmar, Rumunsko
CPA 42.91 – Vodní díla a jejich výstavba	Afghánistán
CPA 71.12.13 – Inženýrské služby týkající se energetických projektů	Tchaj-wan
CPA 72 – Výzkum a vývoj, autorská práva	Tchaj-wan
HS 2507 – Kaolin a jiné kaolinitické jíly, též kalcinované	Filipíny
HS 2618 – Granulovaná struska z výroby železa nebo oceli	Filipíny
HS 2702 – Uhlí hnědé, také aglomerované	Rakousko
HS 2704 – Koks a polokoks z černého uhlí, hnědého uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný; retortové uhlí	Filipíny, Velká Británie
HS 2713 – Ropný koks, ropné živice a ost. zbytky minerálních olejů nebo olejů ze živčných nerostů	Nový Zéland
HS 3103 – Minerální nebo chemická hnojiva fosforečná	Tanzanie
HS 3206 – Ost. barviva, anorganické výrobky používané jako luminofory	Filipíny
HS 3901 – Polymery ethylenu v primárních formách	Filipíny
HS 4200 – Trouby, armatury potrubí z osinko-buničitocementu neobs. osinek (azbest)	Egypt
HS 4632 – Trubky vrtné, bezešvé, ze železa, oceli, ost., pro vrt. těžbu ropy	Egypt
HS 5151 – Reaktory, kotle, přístroje, nástroje mechanické	Egypt
HS 5217 – Čerpadla, i se zař. měřícím, zdviže na kapaliny	Egypt
HS 6814 – Slída zpracovaná, výrobky, i na podložce	Malajsie
HS 7217 – Dráty ze železa nebo nelegované oceli	Estonsko
HS 7304 – Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Kazachstán
HS 7305 – Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	Mosambik
HS 7306 – Ost. trouby, trubky a duté profily ze železa nebo oceli	Chile
HS 7308 – Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	Argentina, Švédsko
HS 7309 – Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 3001	Argentina, Dánsko, Kosovo, Mexiko, Mongolsko

ENERGETICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7311 – Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Černá Hora, Filipíny, Hongkong, Chile, Chorvatsko, Izrael, Kambodža, Makedonie, Mongolsko, Nový Zéland, Rusko, Thajsko
HS 7321 – Kamna, sporáky, krby, vařiče, grily, aj., ze železa, oceli	Filipíny, Chile, Irák, Rusko, Thajsko
HS 7322 – Radiátory pro ústřední topení, ohříváče ap. ze železa, oceli	Filipíny, Kambodža, Nový Zéland
HS 7402 – Měď nerafinovaná, anody pro rafinaci	Nový Zéland
HS 7506 – desky, plechy, pásy, folie niklové,	Mexiko, Estonsko
HS 7613 – Nádoby hliníkové na plyn stlačený zkapalněný	Izrael
HS 7806 – Ost. výrobky z olova	Estonsko
HS 8303 – Pancéřové, zpevněné sejfy, trezory, dveře a bezpečnostní schránky ap. výrobky	Mosambik
HS 8307 – Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky)	Malajsie
HS 8401 – Jaderné reaktory; neozářené palivové články pro jaderné reaktory	Bangladéš, Francie, Jordánsko, Saúdská Arábie
HS 8402 – Parní kotle zvané „na přehřátou vodu“	Peru, Angola, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Černá Hora, Dánsko, Egypt, Filipíny, Ghana, Chile, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Irsko, Izrael, Japonsko, Kambodža, Kolumbie, Korejská republika, Kuba, Libanon, Makedonie, Mongolsko, Myanmar, Nový Zéland, Palestina, Rumunsko, Rusko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Thajsko, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina, USA, Vietnam
HS 8403 – Kotle k ústřednímu vytápění, jiné než parní kotle	Sýrie, Bosna a Hercegovina, Filipíny, Írán, Irsko, Japonsko, Kazachstán, Kuvajt, Libanon, Lucembursko, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Pákistán, Rumunsko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Srbsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina
HS 8404 – Pomocná zařízení pro použití s kotli; kondenzátory pro parní pohonné jednotky	Bangladéš, Bosna a Hercegovina, Izrael, Japonsko, Kosovo, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Srbsko, Sýrie, Turecko, Turkmenistán
HS 8405 – Generátory plynové	Dánsko Kolumbie

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8406 – Parní turbíny	Angola, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Dánsko, Filipíny, Finsko, Ghana, Chile, Chorvatsko, Indie, Indonésie, Irák, Írán, Japonsko, Jihoafrická republika, Kambodža, Kazachstán, Kolumbie, Korejská republika, Kosovo, Kuba, Kuvajt, Makedonie, Malajsie, Mongolsko, Myanmar, Nizozemsko, Palestina, Polsko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Srí Lanka, Sýrie, Španělsko, Švýcarsko, Thajsko, Turecko, Turkmenistán, Ukrajina, Uruguay, USA, Uzbekistán, Vietnam, Zambie
HS 8407 – Vratné, rotační zážehové spalovací pístové motory s vnitřním spalováním	Polsko
HS 8408 – Motory pístové, vznětové, s vnitřním spalováním	Polsko
HS 8409 – Části a součásti vhodné pro motory pístové	Dánsko, Japonsko, Nigérie, Polsko, Rumunsko, Španělsko, Švýcarsko, Ukrajina
HS 8410 – Turbiny kola vodní regulátory;	Peru
HS 8410 – Vodní turbíny, vodní kola a jejich regulátory	Angola, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Egypt, Estonsko, Finsko, Chorvatsko, Indonésie, Írán, Izrael, Japonsko, Jihoafrická republika, Jižní Súdán, Kambodža, Kazachstán, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Kuba, Litva, Makedonie, Malajsie, Mongolsko, Mosambik, Myanmar, Pákistán, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rwanda, Slovinsko, Srbsko, Sýrie, Švýcarsko, Tádžikistán, Turecko, Ukrajina, Uruguay, Uzbekistán, Zambie
HS 8411 – Proudové motory, turbovrtulové pohony a ost. plynové turbíny	Dánsko, Estonsko, Ghana, Hongkong, Indie, Indonésie, Izrael, Jemen, Kolumbie, Lucembursko, Maďarsko, Nigérie, Pákistán, Polsko, Spojené arabské emiráty, Španělsko, Švýcarsko, Tchaj-wan, Ukrajina, USA
HS 8412 – Ost. motory a pohony	Malajsie, Polsko, Tádžikistán
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Čína, Estonsko, Chile, Chorvatsko, Indonésie, Izrael, Japonsko, Kazachstán, Libanon, Makedonie, Malajsie, Mexiko, Myanmar, Rusko, Srí Lanka, Tádžikistán, Thajsko, Tchaj-wan, Tunisko

ENERGETICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Ázerbájdžán, Černá Hora, Čína, Dánsko, Chile, Chorvatsko, Indonésie, Irák, Japonsko, Kazachstán, Libanon, Makedonie, Malajsie, Mexiko, Myanmar, Nigérie, Rusko, Srí Lanka, Švýcarsko, Thajsko, Ukrajina, Vietnam
HS 8415 – Stroje přístroje klimatizační	Bosna a Hercegovina, Turkmenistán
HS 8416 – Hořáky pro topeniště, mechanická příkladací zařízení, včetně roštů, ap. zařízení	Srbsko, Švýcarsko, Ukrajina
HS 8418 – chladničky, boxy mrazící aj., čerpadla tepelná	Mexiko, Finsko, Kosovo
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Bělorusko, Finsko, Kosovo, Moldavsko, Uzbekistán
HS 8421 – Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Kazachstán
HS 8422 – Myčky; stroje k čištění, plnění, ap. lahví, plechovek, aj.	Tanzanie
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Srbsko
HS 8429 – Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem	Bosna a Hercegovina
HS 8467 – Ruční nástroje a nářadí, pneumatické, hydraulické nebo s motorem	Belgie, Jemen, Lucembursko
HS 8471 – Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	Španělsko, Tchaj-wan, USA
HS 8479 – Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	Mexiko
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	Čína, Chile, Indie, Irák, Kazachstán, Libanon, Lucembursko, Mexiko, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Ukrajina, Uzbekistán
HS 8482 – Valivá ložiska (kuličková, válečková, jehlová ap.)	Uruguay
HS 8483 – Hřídele aj převodové převody kola ozubené ap	Peru
HS 8484 – Těsnění ap. výrobky kovoplastové; soubory, sestavy, mechanické ucpávky	Nigérie
HS 8485 – Klimatizační zařízení	Kosovo
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Afghánistán, Alžírsko, Belgie, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Černá Hora, Egypt, Etiopie, Finsko, Francie, Ghana, Irsko, Izrael, Jihoafrická republika, Kambodža, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Kuba, Kuvajt, Lucembursko, Mexiko, Mosambik, Německo, Palestina, Rumunsko, Rwanda, Srí Lanka, Španělsko, Tádžikistán, Tanzanie, Peru

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8502 - Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče	Angola, Belgie, Egypt, Etiopie, Finsko, Francie, Ghana, Chile, Izrael, Jihoafrická republika, Jižní Súdán, Kazachstán, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Kuba, Litva, Malajsie, Mosambik, Německo, Nigérie, Nizozemsko, Rumunsko, Rwanda, Sýrie, Španělsko, Tanzanie, Tchaj-wan, Turecko, USA, Vietnam, Zambie, Peru
HS 8503 - Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.	Afghánistán, Angola, Belgie, Černá Hora, Chile, Indonésie, Izrael, Kambodža, Makedonie, Mexiko, Nizozemsko, Rusko, Řecko, Sýrie, Tádžikistán, Thajsko, Turecko, Peru
HS 8504 - Transformátory el měniče statické induktory	Peru, Albánie, Angola, Ázerbájdžán, Belgie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Egypt, Etiopie, Finsko, Chorvatsko, Indonésie, Izrael, Jemen, Jižní Súdán, Kambodža, Keňa, Konžská demokratická republika, Kosovo, Kuvajt, Litva, Makedonie, Rusko, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Švédsko, Tádžikistán, Thajsko, Tchaj-wan, Tunisko, Turecko, Uruguay, Vietnam, Chile, Kolumbie, Kuba
HS 8505 - Elektromagnety aj zaříz upínací s magnety ap	Izrael
HS 8506 - Galvanické články a baterie	USA
HS 8507 - Elektrické akumulátory, včetně separátorů	Afghánistán, Angola, Argentina, Austrálie, Dánsko, Etiopie, Keňa, Kosovo, Německo, Řecko, Slovensko, Srí Lanka, USA
HS 8512 - Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap.	Spojené arabské emiráty
HS 8532 - Elektrické kondenzátory, pevné, otočné nebo doladovací	Mosambik, Spojené arabské emiráty, Zambie, Peru
HS 8533 - Elektrické rezistory, jiné než topné rezistory	Mosambik, Zambie
HS 8535 - El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. > 1 000 V	Albánie, Egypt, Ghana, Jihoafrická republika, Jižní Súdán, Konžská demokratická republika, Kosovo, Kuba, Kuvajt, Maroko, Mosambik, Palestina, Portugalsko, Švýcarsko, Turkmenistán, Uganda, Ukrajina, Uzbekistán, Zambie, Peru
HS 8536 - El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. < 1 000 V	Albánie, Egypt, Jihoafrická republika, Kolumbie, Kosovo, Kuba, Maroko, Mosambik, Rwanda, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Tádžikistán, Uganda, Ukrajina, Peru

ENERGETICKÝ PRŮMYSL

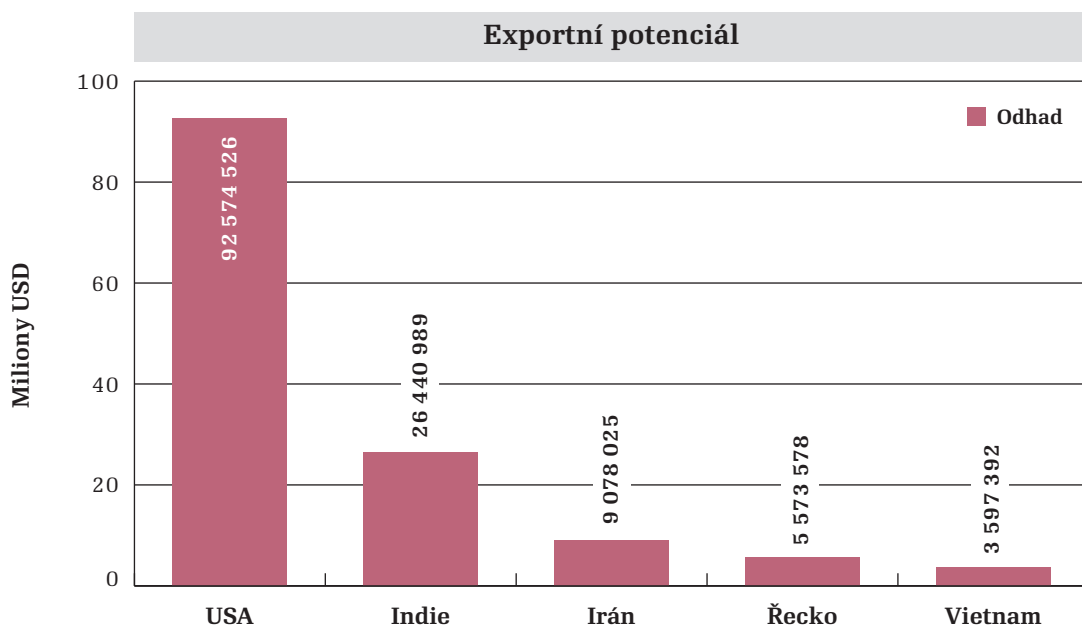
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8537 – Rozvaděče panely rozvodné stoly aj ovládací	Peru, Afghánistán, Chile, Irák, Jihoafrická republika, Jižní Súdán, Keňa, Kosovo, Kuba, Kuvajt, Maroko, Mosambik, Rwanda, Senegal, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Švýcarsko, Tádžikistán, Uganda, Ukrajina, Uzbekistán
HS 8538 – Části přístr k ochraně ap obvodů rozvaděčů aj.	Peru, Egypt, Jižní Súdán, Konžská demokratická republika, Kuba, Kuvajt, Mosambik, Rakousko, Senegal, Spojené arabské emiráty, Tádžikistán, Turkmenistán, Uzbekistán
HS 8541 – Diody, tranzistory ap polovodičová zařízení	Albánie, Jižní Súdán, Keňa, Kosovo, Lucembursko, Malajsie, Rakousko, Švýcarsko, Ukrajina, USA
HS 8544 – Dráty kabely vodiče elektr ost izolované aj	Peru, Švédsko, Uganda, Afghánistán, Egypt, Finsko, Chorvatsko, Jižní Súdán, Keňa, Konžská demokratická republika, Kosovo, Kuba, Kuvajt, Maroko, Mosambik, Německo, Nigérie, Palestina, Rusko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Tádžikistán, Tanzanie, Ukrajina, Uruguay, Uzbekistán, Vietnam
HS 8546 – Elektrické izolátory z jakéhokoliv materiálu	Egypt, Jižní Súdán, Konžská demokratická republika, Švédsko, Tádžikistán
HS 8547 – Izolační části pro el. stroje; elektroinstalační trubky	Mosambik, Rumunsko, Španělsko
HS 9001 – Vlákná optická ap., čočky, hranoly aj., nezasazené	Maroko
HS 9025 – Hydrometry a podobné plovoucí přístroje, teploměry, barometry, vlhkoměry aj. zařízení	Kuvajt
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Ázerbájdžán, Jordánsko
HS 9028 – Měřiče dodávky nebo spotřeby plynů, kapalin a elektrické energie, včetně jejich kalibračních přístrojů	Kosovo, Mongolsko, Saúdská Arábie
HS 9031 – Měřicí nebo kontrolní přístroje, projektory na kontrolu profilů	Maroko
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Kambodža

Chemický průmysl

Exportní příležitosti v rámci chemického průmyslu zahrnují 36 států. Konkrétní příležitosti exportu jsou velmi různorodé, v závislosti na potřebách daných zemí. Nejširší spektrum dovozu má s 21 položkami Pákistán, dále následuje USA a Španělsko. V hodnotě importu zvolených položek dominuje s velkým rozdílem oproti dalším zemím USA.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Chemický průmysl je založen hlavně na zpracování ropy a sortiment produkce je omezen. Řadu chemikálií a produktů chemické výroby je proto potřeba dovážet.

ARMÉNIE

Import chemických produktů do Arménie celkově klesl za rok 2016 na 434 tis. USD, což je 12% pokles. Z hlediska predikce na následující období u zahraničního obchodu Arménie se uvádí, že i nadále bude pokračovat obdobný vývoj, tedy že i nadále bude celkový import spíše klesat. Nicméně u dílčích položek lze pak evidovat výrazný nárůst importu z České republiky. Jedná se zejména o přípravky na vlasy a přípravky pro ústní a zubní hygienu. U přípravků na vlasy došlo za rok 2016 k nárůstu o 22 %, tedy o 46 tis. USD.

ÁZERBÁJDŽÁN

Evidujeme projekty na dodávky investičních celků v chemickém průmyslu v návaznosti na stavbu velkého petrochemického komplexu nedaleko hlavního města, na rekonstrukci stávajících chemiček ve městě Sumgait a rozšíření ropného terminálu Sangachal. Plánovaná investice až 6 mld. USD. SOCAR se obvykle poptává firmy, které se již v minulosti podílely na výstavbě těchto kapacit. Mezi nimi byly v minulosti také české firmy.

BELGIE

Chemický průmysl patří v Belgii k tradičně silným odvětvím. Z hlediska českých kompetencí a poptávky na místním trhu se může jednat především o dřevěnou buničinu pro chemický průmysl. Vzhledem k silnému postavení Belgie jako logistického uzlu chemického průmyslu by belgické přístavy mohly poskytnout českým exportérům řadu komparativních výhod pro dovoz i vývoz.

BRAZÍLIE

Přestože má Brazílie rozsáhlý a relativně vyspělý chemický průmysl, existuje řada komodit, které se v zemi nevyrábí nebo je jejich výrobní kapacita omezená. V posledních letech roste dovoz chemických přípravků na ochranu rostlin, čisticích prostředků a barviv.

ESTONSKO

Jednou z hlavních částí estonského chemického průmyslu, který má v Estonsku dlouhou tradici, je zpracování živičné břidlice na břidlicovou ropu. Zpracování živičných břidlic je stále poměrně neekologické a lze předpokládat, že sektor bude procházet restrukturalizací, která může nabídnout i možnosti k uplatnění českých firem. Rovněž poptávka po výrobcích chemického průmyslu v Estonsku vzrostla a dovoz se v roce 2016 meziročně zvýšil o 4 %.

GHANA

Ghanský chemický průmysl tvoří velmi malou část celkového průmyslu země. Mezi největší položky tohoto průmyslu patří léky, kosmetika a chemikálie pro domácí užití. Rostoucí trend vykazuje zejména petrochemický průmysl. Největší vládní investice směřují do ropné rafinerie v Temě, která denně zpracuje

45–60 tis. barelů ropy zejména s cíle zajistit produkci importovaných ropných produktů jako jsou maziva, topné oleje a umělá hnojiva.

GRUZIE

Většina produktů chemického průmyslu se do země dováží z Turecka. V zemi stále chybí například velkokapacitní továrny na výrobu čisticích prostředků. Vzhledem k postupně stoupající koupěschopnosti obyvatel a expanzi zahraničních obchodních řetězců lze předpokládat rostoucí poptávku po těchto výrobcích. Snahou vlády je v tomto odvětví získat zahraniční investice na založení výrobních závodů na gruzínském území.

HONGKONG

Vzhledem k vývoji poptávky jsou potencionální položkou importu v dané oblasti zejména chemicky zušlechtěné prvky pro elektroniku.

INDIE

Spotřeba chemických výrobků na hlavu je v Indii hluboko pod světovým průměrem. Dovoz chemikálií je relativně málo zatížený cly. Šance na indickém trhu vidí i zahraniční investoři. Podle analýzy společnosti Tata by měla výroba chemikálií v Indii do roku 2019 díky průměrnému 9 % růstu překročit hranici 200 mld. USD. Poroste například spotřeba léčiv a s rozvojem intenzivního zemědělství také používání chemických hnojiv a agrochemických produktů. V českém vývozu se tradičně prosazují některé chemikálie, které jsou určené pro další průmyslové zpracování, například v elektrotechnickém průmyslu.

ÍRÁN

Potřebná kapacita výroby polymerních materiálů je odhadována na 12 mil. t. (do r. 2021). Kromě plánované dostavby tří závodů na výrobu polyetylénu během tohoto roku se počítá s investicí cca 5,5 mil. USD na stavbu výrobní linky na výrobu syntetických vláken, potřebných v gumárenském průmyslu (dopravníkové pásy), stavebním a chemickém průmyslu (nutnost vysoké absorpční schopnosti) a v oděvním průmyslu.

ITÁLIE

Jde o jeden z úspěšných sektorů italského průmyslu dlouhodobě vykazující velký exportní potenciál, a proto představující i významné příležitosti pro české vývozce. Itálie je v rámci EU druhým největším vývozcem v této sektorové oblasti – v letech 2016 a 2017 vývoz v sektoru rostl o 9,5 %. Samotná výroba pak v r. 2017 vzrostla o 2,6 %. Růst domácí poptávky chemických produktů současně způsobuje, že Itálie vykazuje i velmi dobrá čísla importu. Od roku 2009 v této skupině výrobků dominují destilované mastné kyseliny. Pokud jde o chemické výrobky, několikanásobně vyšších objemů vývozu z ČR bylo dosaženo například u iniciátorů a urychlovačů reakce nebo u přípravků k čištění kovových povrchů a pájení. Objevují se poptávky distributorů chemických látek, kteří dodávají produkty do místních laboratoří, výrobcům nátěrových hmot, či do plastikařského průmyslu. Problémem pro české společnosti v tomto sektoru (kyseliny a jiné chemické látky) je, že náklady na přepravu jsou vzhledem k nízké marži v tomto odvětví veliké.

IZRAEL

Chemický průmysl včetně příbuzných oborů papírenské, plastové a kaučukové výroby je stále perspektivním odvětvím pro české producenty. Ačkoliv v Izraeli existují silní výrobci, nedokáží z místní produkce pokrýt kompletní domácí poptávku. Čeští výrobci mohou tento potenciál využít.

KATAR

Trh se spotřebním zbožím má i v Kataru stabilně rostoucí tendenci, což ve spojení s masivní kupní silou místních spotřebitelů vytváří potenciál pro české dodavatele. I zde je důležitější než cena výrobku jeho image, originalita a zajímavost. Potenciál zde má kosmetika (péče o pleť, make up).

KOLUMBIE

Kolumbie je velkým dovozcem chemikálií (organických i anorganických), které se ve velkém objemu využívají v nejrůznějších odvětvích průmyslu a zemědělství.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

40 % HDP tvoří těžební průmysl, který je jedním z prioritních sektorů rozvoje. Perspektivní trh najdou všechny chemikálie využitelné při extrakci minerálů.

LITVA

Výroba a vývoz chemikálií patří k hlavním průmyslovým sektorům s důrazem na zpracování ropy a zkapalněného zemního plynu (tvoří kolem 30 % celkového objemu výroby), výrobu hnojiv a plastů a biotechnologie. Objem prodeje v chemickém průmyslu se pohybuje kolem 16 % celkového průmyslového prodeje, zpracování ropy a výroba ropných produktů patřila k největším tahounům růstu průmyslové produkce Litvy na počátku roku 2016. Sektor se potýká s nižší konkurenceschopností, z čehož mohou vyplývat příležitosti pro české firmy v oblasti dodávek moderních technologií, chemikálií s vyšší přídavnou hodnotou či lepšími cenami díky vyšší efektivitě výroby. Vzhledem k tomu, že Litva neprodukuje značnou část chemických výrobků, které potřebují ke své činnosti ostatní obory, je zde nevyužitý potenciál pro vývozce z ostatních zemí. Jako zajímavý projekt se jeví i zvažovaná výstavba továrny na výrobu tekutých hnojiv v Kédainiai.

MALAJSIE

Výrobky chemického průmyslu představují významnou položku českého exportu, zejména pro elektrotechnický průmysl. Potenciál však mají také hnojiva či inovativní produkty chemického průmyslu pro čištění a dekontaminaci (zejména v sektoru ropy a zemního plynu). Příležitost představují také subdodávky pro provozy petrochemického průmyslu (např. megaprojekt petrochemického komplexu Pengerang ve státu Johor).

MALTA

V chemickém průmyslu Malta poptává ze zahraničí především organické chemikálie. Obchodní bilance je v případě těchto komodit hluboce deficitní. Jedním z produktů, u něž roste v posledních letech dovoz na Maltu nejvíce, jsou umělá hnojiva (růst o 181,8 % od roku 2011) a guma či pryskyřice (růst o 1,2 % od roku 2011).

MEXIKO

Rostoucí mexická ekonomika vyžaduje široké spektrum chemických produktů s uplatněním v řadě sektorů. Konkrétní položky jsou chemikálie pro ropný, potravinářský, automobilový, těžební průmysl, zemědělství, ekologické zpracování odpadu, čištění a odsolování vody atd.

NIGÉRIE

Rychle roste počet obyvatel, do 20 let má mít Nigérie 500 mil. obyvatel – prudce se zvýší potřeba pracích a čisticích prostředků. Stavební průmysl a budování infrastruktury zvyšuje poptávku po štěrkovém kameni. Intenzifikace zemědělství zvyšuje poptávku po základních surovinách k výrobě hnojiv.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko je celosvětově šestým největším dodavatelem chemických produktů, v zemi je 400 společností, zahrnujících celý dodavatelský řetězec; z celkem 25 vedoucích světových společností chemického sektoru jich 16 působí v Nizozemsku (BASE, AkzoNobel, DSM, Shell). Země je sídlem prvotřídních institucí rozvoje a výzkumu. Rotterdamský přístav představuje největší petrochemický klastr, tvořený pěti ropnými rafinériemi. Úspěch sektoru spočívá v integrovaném přístupu partnerství veřejné a soukromé sféry a otevřených inovací.

NOVÝ ZÉLAND

Chemický průmysl nepatří mezi klíčová odvětví, vyrábějí se zde chemikálie pro zemědělství a další průmyslové obory, kosmetické výrobky, mýdla a parfémy, lubrikační i fungicidní látky, barviva a pigmenty.

PÁKISTÁN

Chemický průmysl se podílí téměř 15 % na tvorbě HDP. Výroba hnojiv a zejména močoviny představuje nejrychleji rostoucí sektor pákistánského průmyslu. Bylo zde postaveno devět výrobních závodů (1DAP, 3NP, 3SSP, 2CAN, 1NPK) s celkovou výrobou 8,9 tis. tun ročně. Závody však vyrábí jen na 65 % instalované kapacity z důvodů nedostatku plynu. Výroba hnojiv je druhým největším spotřebitelem plynu po energetice. Výpadky plynu způsobují kromě snížení produkce také zvýšení ceny za vyrobenou tunu hnojiva. Největší exportní potenciál v tomto segmentu mají základní suroviny nezbytné pro výrobu hnojiv, louhy, silice a polymery. Velký potenciál mají i chemické barvy a barviva, následně používaná v textilním průmyslu, nejdůležitějším sektoru pákistánské ekonomiky. Dále je nedostatek nitroderivátů a karboxy imidových sloučenin.

Samostatnou, velmi perspektivní exportní komoditou je buničina na výrobu celulózy. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v Pákistánu je dřeva ať stavebního, nebo pro chemický, anebo nábytkářský průmysl nedostatek. Buničina již dnes představuje jednu z pěti nejvýznamnějších položek českého exportu do Pákistánu.

Z důvodu technologicky zastaralé, nekvalitní a kapacitně nedostačující místní výroby představují výrobky papírenského průmyslu, jako je toaletní papír, ubrousky, utěrky atd., jednu z největších položek českého exportu do Pákistánu. Vzhledem k rostoucímu počtu obyvatelstva a hlavně rostoucí střední třídě zaznamenává poptávka po uvedených komoditách každoročně výrazný nárůst.

PORTUGALSKO

Přestože je portugalský chemický průmysl relativně malý v porovnání s některými evropskými zeměmi, v minulých letech prošel dynamickým růstem a má významný podíl na portugalském exportu (cca 5,5 %). Zároveň je nutné řadu surovin či hotových produktů dovážet. Jedná se, mimo jiné, o oblast hnojiv pro rozvíjející se nové formy pěstování oliv či vinné révy.

RUSKO

Jedná se o možnosti dodávek do rozšiřování kapacit na výrobu hnojiv, čemuž napomáhá rostoucí poptávka domácího agrárního sektoru a s tím spojené rostoucí investice směřující zejména do výroben granulové močoviny, čpavku, síranu amonného a další produkce. Značné možnosti také představují dodávky technologií na zplyňování, tj. přeměny organických materiálů, především uhlí a těžkých ropných zbytků, na hořlavé plyny a technologie zpracování zkapalněných ropných plynů. Čeští dodavatelé se taktéž mohou zapojit do výstavby závodů na výrobu zkapalněného zemního plynu a výroby bioetanolu na bázi dřevních odpadů. Příležitosti také existují při výstavbě nových chemických závodů.

ŘECKO

Chemický průmysl tvoří 16 % vývozu s meziročním nárůstem o 40 %. Ukazatele i informace od zástupců českých chemiček potvrzují další potenciál, konkrétní komodity se mění ad hoc.

SENEGAL

Chemický průmysl není v Senegalu příliš rozvinutý a země musí většinu produktů dovážet. Výjimku tvoří několik podniků v oblasti rafinace ropy a výroby hnojiv. S ohledem na předpokládaný začátek těžby ropy v roce 2021 vláda plánuje výstavbu druhé rafinerie. Výroba hnojiv podle předběžných statistik ministerstva financí v roce 2017 dosáhla 200 tis. tun.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Technologické dodávky pro tento obor jsou považovány za strategické a drží si je zejména silné společnosti starých EU zemí a americké společnosti. Možnosti pro naše firmy spočívají spíše v subdodávkách materiálu (trubky, nádrže, chemikálie, speciální osvětlení do výbušného prostředí) a doplňkových službách (elektroinstalace). Po stagnaci tohoto sektoru v letech 2015–17 dochází s růstem ceny ropy k jeho pozvolnému oživení.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Stále přetrvává rozdíl mezi cenami zemního plynu v USA a Evropě, resp. ve východní Asii. Nízké ceny zemního plynu v USA znamenají konkurenční výhodu zejména pro podniky, které využívají zemní plyn jakožto vstupní surovinu. Jde např. o závody na výrobu čpavku, hnojiv, metanolu apod. Levný zemní plyn vede rovněž k výstavbě mnohamiliardových vývozních terminálů zaměřených na zkapalňování zemního plynu. Velkou roli v rozvoji US chemického průmyslu pak hraje i masivní nárůst těžby nižších uhlovodíků označovaných jako tzv. Natural Gas Liquids. Jde mj. o těžbu a následné zpracování přidruženého etanu, ze kterého se v USA vyrábí široké spektrum plastů (etylen). Spolu s enormním nárůstem těžby vzniká i potřeba výstavby nové infrastruktury jako jsou potrubí (např. etylenovody), zásobníky, vývozní terminály a dále nové chemické závody jako výroby etylenu z etanu (tzv. ethane crackers). Rozmach amerického chemického průmyslu daný levnými vstupními surovinami je tak velký, že se někdy v této souvislosti mluví o renesanci amerického chemického průmyslu.

SÝRIE

Jedná se o sektor zatížený mezinárodními sankcemi. Nicméně se toto odvětví vyznačuje vysokou poptávkou po technologiích na rafinaci ropných produktů (modernizace stávajících rafinérií v Homsu a Banias), dále je zájem po technologiích na výrobu umělých hnojiv, nátěrových hmot, agrochemických látek

a čisticích prostředků. Současně se otevírá slibná možnost pro české firmy v souvislosti s rehabilitací závodu na výrobu pneumatik Afamia ve městě Hamá (tento závod byl v 80. letech minulého století postaven Technoexportem).

ŠPANĚLSKO

Potenciál v dané oblasti bude pravděpodobně v následujících letech spíše růst vzhledem k tomu, že tyto produkty jsou hojně využívány v různých sektorech španělského průmyslu – španělská vláda hodlá podporovat rozšiřování průmyslové samostatnosti země formou investičních projektů i přímých podpor. Potenciál vývozu vykazuje ve statistikách skupina organických chemikálií, kde se jako zajímavé z hlediska objemu v celkovém španělském dovozu objevují předně heterocyklické sloučeniny a nukleové kyseliny a jejich soli. Dovoz chemických produktů obecně je dlouhodobě pro Španělsko na třetím místě z celkového dovozu (po energetice a průmyslových technologiích). Plánované posílení průmyslové kapacity země se začíná odrážet na posilování dovozu chemických sloučenin a tekutin: od roku 2015 roste v rámci chemického průmyslu nejrazantněji dovoz průmyslových plynů (amoniak, vodík, kyslík), a to meziročně o více než 30 %. Chemický průmysl jako celek je jedním z pilířů španělské ekonomiky, funguje v něm cca 3 300 firem a generuje kolem 10 % HDP. Byl také jedním z prvních španělských výrobních sektorů, které po fázi krize opětovně začaly mírně růst. Zároveň tento sektor tradičně vykazuje záporné obchodní saldo – je orientován více na dovoz.

ŠVÝCARSKO

Chemický a zejména farmaceutický průmysl je s 81 mld. CHF nejdůležitější švýcarské exportní průmyslové odvětví, které zaznamenalo v roce 2017 nárůst 5 %. České firmy si lze představit jako subdodavatele (např. strojního či laboratorního zařízení a vybavení) pro švýcarské chemické a farmaceutické koncerny. Perspektivní možností je spolupráce českých center excelence v rámci Life Science s adekvátními hi-tech partnery.

VIETNAM

Chemický průmysl není ve Vietnamu příliš rozvinutý, a proto musí většinu produktů chemického průmyslu dovážet. Vietnam ročně dováží chemikálie a chemické výrobky za zhruba 6,5 mld. USD, plastické hmoty a výrobky z nich za 9,5 mld. USD. Přestože má Vietnam v provozu dvě rafinerie ropy a další staví, návazná výroba polymerů a dalších chemických výrobků není dostačující a v hojně míře jsou tyto komodity dováženy, mj. i z ČR. Velké vývozní příležitosti nabízí také rozsáhlý sektor agrochemie, kde Vietnam pokrývá dovozem 70 % své spotřeby močoviny a 100 % spotřeby fosfátů.

Prioritou vládní strategie průmyslového rozvoje do roku 2025, s výhledem do roku 2035, je rozvoj základní chemie, petrochemie, výroba technických plastů a gumy; po roce 2025 bude upřednostňován rozvoj farmaceutického průmyslu. Strategie také počítá se zpřísněním opatření na ochranu životního prostředí v chemickém průmyslu a s rozsáhlými investicemi do vzdělání a technologií pro zavedení standardů pro emise a znečištění vody.

CHEMICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
CPC 54 - Inženýrské služby	USA
HS 2508 - Ost. jíly, kyanit a sillimanit aj. nebo dinasové zeminy	Hongkong
HS 2522 - Nehašené vápno, hašené a hydraulické vápno, kromě oxidu a hydroxidu vápenatého čísla 2825	Litva
HS 2607 - Olovnaté rudy a koncentráty	Belgie
HS 2621 - Ost. strusky a popely, popel z mořských řas a zbytky ze spalování komunálního odpadu	Brazílie
HS 2707 - Oleje a jiné produkty destilace vysokotepečných černouhelných dehtů; ap. produkty	Estonsko
HS 2715 - Směsi živichné na bázi asfaltu živice dehtu apod.	Řecko
HS 2801 - Fluór, chlór, bróm, jód	Malajsie
HS 2803 - Uhlík, uhlíkové saze a jiné formy uhlíku	Španělsko
HS 2808 - Kyselina dusičná, směs kyseliny sírové a dusičné	Alžírsko, Indie, Kolumbie, Nizozemsko, Velká Británie, Spojené arabské emiráty
HS 2813 - Sulfidy nekovů sulfid fosforitý komerční	Řecko
HS 2814 - Amoniak bezvodý a ve vodném roztoku	Kolumbie, Španělsko
HS 2815 - Hydroxid sodný (louch sodný); hydroxid draselný (louch draselný); peroxidy sodíku nebo draslíku	Kolumbie, Nigérie, Španělsko
HS 2817 - Oxid zinečnatý peroxid zinku	Řecko
HS 2826 - Fluoridy, fluorokřemičitany, fluorohlinitany apod.	Řecko
HS 2827 - chloridy, bromidy, jodidy a jejich oxidy a hydroxidy	Mexiko, Ghana, Malajsie, Nový Zéland, Portugalsko
HS 2828 - Chlornany; komerční chlornan vápenatý; chloritany; bromnany	Malajsie, Řecko
HS 2829 - Chlorečnany, bromičnany, jodičnany, chloristany	Malajsie
HS 2834 - Dusitany dusičnany	Španělsko
HS 2835 - Fosfornany, fosforitany, fosforečnany, polyfosf	Malajsie, Mexiko
HS 2837 - Kyanidy, kyanid-oxidy a komplexní kyanidy	Ghana, Konžská demokratická republika
HS 2844 - Radioaktivní chemické prvky a radioaktivní izotopy a směsi	Estonsko, Gruzie, Portugalsko, Španělsko
HS 2850 - Hydridy, nitridy, azidy, silicidy a boridy	Alžírsko, Belgie
HS 2902 - Cyklické uhlovodíky	Ghana
HS 2904 - Sulfo-, nitro- nebo nitrosoderiváty uhlovodíků, též halogenované	Ghana, Nový Zéland, Pákistán, Mexiko
HS 2906 - Cyklické alkoholy a jejich halogen-, sulfo-, nitro-	Řecko

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2916 – Nenasycené acyklické a cyklické monokarboxylové kyseliny	Gruzie, Indie, Írán, Řecko
HS 2921 – Sloučeniny s aminovou funkcí	Alžírsko, Ghana, Írán, Jihoafrická republika, Mexiko
HS 2924 – Sloučeniny s karboxyamidovou funkcí; sloučeniny kyseliny uhličitě	Řecko
HS 2925 – Sloučeniny s karboximidovou iminovou funkcí	Gruzie, Pákistán
HS 2933 – Sloučeniny heterocyk s heteroatomem dusíku ap	Gruzie, Španělsko, Mexiko
HS 2934 – Nukleové kyseliny a jejich soli	Španělsko
HS 2939 – Alkaloidy, přírodní nebo reprodukováné syntézou, a jejich soli, ethery, estery a ost. deriváty	Ghana, Gruzie
HS 2941 – Antibiotika	Senegal
HS 2942 – Ost. organické sloučeniny	Ghana, Nový Zéland, Senegal, Švýcarsko
HS 3101 – Živočišná nebo rostlinná hnojiva, též smíchaná nebo chemicky upravená	Litva, Švýcarsko
HS 3102 – Minerální nebo chemická hnojiva dusíkatá	Kolumbie, Malta, Rusko
HS 3103 – Minerální nebo chemická hnojiva fosforečná	Malta
HS 3104 – hnojiva minerální nebo chemická draselná	Mexiko, Malta
HS 3105 – Hnojiva minerální chemická, obsah. 2-3 prvky	Malta
HS 3206 – Ost. barviva, anorganické výrobky používané jako luminofory	Írán, Řecko, Vietnam
HS 3208 – Nátěrové barvy a laky na syntetických nebo chemicky modif. přírodních polymerech	Malajsie
HS 3209 – Barvy, laky nátěrové ost., založ. na polymerech	Malajsie
HS 3210 – Ost. nátěrové barvy a laky; připravené vodní pigmenty	Alžírsko, Litva, Mexiko
HS 3215 – Tiskařské barvy, inkousty a tuše všech druhů, též koncentrované nebo tuhé	Írán, Pákistán
HS 3304 – Kosmetické přípravky nebo líčidla a přípravky pro péči o pokožku	Katar, Kolumbie, Kuvajt
HS 3305 – Přípravky na vlasy	Arménie
HS 3306 – Přípravky pro ústní nebo zubní hygienu, aj.	Arménie
HS 3402 – Organické povrchově aktivní prostředky, prací, čisticí aj. prostředky též obsahující mýdlo	Nigérie, Spojené arabské emiráty
HS 3407 – Modelovací pasty, pasty pro zábavu dětí, pasty v zubním lékařství ap.	Alžírsko, Litva, Pákistán, Portugalsko, Senegal
HS 3502 – Albuminy albumináty aj deriváty albuminu	Řecko, Pákistán
HS 3603 – Zápalnice; bleskovice; roznětky nebo rozbušky; zažehovače; elektrické rozbušky	Litva, Nigérie

CHEMICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3606 - Ferocer aj. pyroforické slitiny ve všech formách	Estonsko, Gruzie, Pákistán, Portugalsko
HS 3804 - Odpadní louhy z výroby dřevné buničiny, též koncentrované, odcukerněné nebo chemicky upravené	Belgie, Estonsko, Izrael, Pákistán
HS 3805 - Terpentýnová silice, borová nebo sulfátová terpentýnová silice aj.	Estonsko, Pákistán, Senegal, Švýcarsko
HS 3808 - Insekticidy herbicidy fungicidy ap přípravky	Izrael
HS 3809 - Přípravky k úpravě povrchu, k apretování, přípravky k urychlení barvení ap.	Gruzie, Hongkong, Indie, Izrael, Jihoafrická republika, Litva, Litva, Nový Zéland, Pákistán
HS 3822 - Směsi diagnostické, laboratorní reagentie	Malajsie
HS 3823 - Technické monokarboxylové mastné kyseliny; kyselé oleje z rafinace; technické mastné alkoholy	Itálie
HS 3824 - Připravená pojidla pro licí formy nebo jádra; chemické výrobky a přípravky chemického průmyslu	Gruzie, Indie, Malajsie, Pákistán
HS 3901 - Polymery ethylenu v primárních formách	Nový Zéland, Pákistán
HS 3903 - Polymery styrenu v primárních formách	Írán, Velká Británie
HS 3909 - Aminové pryskyřice, fenolové pryskyřice a polyurethany, v primárních formách	Malta
HS 3913 - Přírodní polymery a modifikované přírodní polymery j.n.	Estonsko, Nizozemsko, Pákistán, Portugalsko, Spojené arabské emiráty
HS 3917 - Trubky, potrubí a hadice a jejich příslušenství z plastů	Vietnam
HS 3926 - Ost. výrobky z plastů a výrobky z ost.ch materiálů čísel 3901 až 3914	Vietnam
HS 4008 - Desky, listy, pásy, tyče aj. z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Írán
HS 4009 - Trubky, potrubí a hadice, z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Estonsko
HS 4401 - Palivové dřevo ; dřevěné štěpky nebo třísky; piliny dřevěné	Pákistán
HS 4403 - Surové dřevo, též odkorněné, zbavené dřevní běli nebo nahrubo opracované	Pákistán
HS 4407 - Dřevo rozřezané nebo štípané podélně, krájené nebo loupané, ap., >6 mm	Pákistán
HS 4418 - Výrobky stavebního truhlářství a tesařství, ap. dřeva	Pákistán
HS 4702 - Chemická dřevná buničina, druhů pro rozpouštění	Indie, Pákistán, Švýcarsko
HS 4705 - Dřevná buničina získávaná kombinací mechanického a chemického rozvláknovacího postupu	Belgie, Pákistán, Velká Británie
HS 4808 - Papír, kartón a lepenka, zvlněné, krepované, ap.	Pákistán
HS 4812 - Filtrační bloky a desky z papíroviny	Pákistán

Konkrétní příležitosti	Země
HS 4818 – Toaletní papír, kapesníky, čistící ubrousky, ručníky, ubrusy aj. z papíru.	Pákistán
HS 4822 – Dutinky, cívky, potáče, aj. výztuže z papíru apod.	Pákistán
HS 5504 – Vlákná střížová umělá nemykaná nečesaná	Izrael
HS 5509 – Příze z vláken střížových chemických	Izrael
HS 6909 – Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Švýcarsko
HS 6909 – Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Vietnam
HS 7110 – Platina, netepaná nebo ve formě polotovarů nebo prachu	Estonsko
HS 7304 – Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Spojené arabské emiráty, USA
HS 7305 – Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	USA
HS 7306 – Ost. trouby, trubky a duté profily ze železa nebo oceli	USA
HS 7307 – Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli	USA
HS 7308 – Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	USA
HS 7309 – Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 3001	Spojené arabské emiráty, USA
HS 7310 – Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 3001	USA
HS 7311 – Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Írán, USA
HS 7612 – Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 3001	Spojené arabské emiráty
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	USA
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Spojené arabské emiráty
HS 8421 – Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Ázerbájdžán
HS 8441 – Stroje pro zpracování buničiny papíru ap.	Rusko
HS 8445 – Stroje pro přípravu, sprádkání, textilních vláken aj. stroje na výrobu textilních přízí	Írán
HS 8477 – Stroje na zpracování kaučuku, plastů a na zhotovování výrobků z těchto materiálů	Írán, Sýrie
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	USA

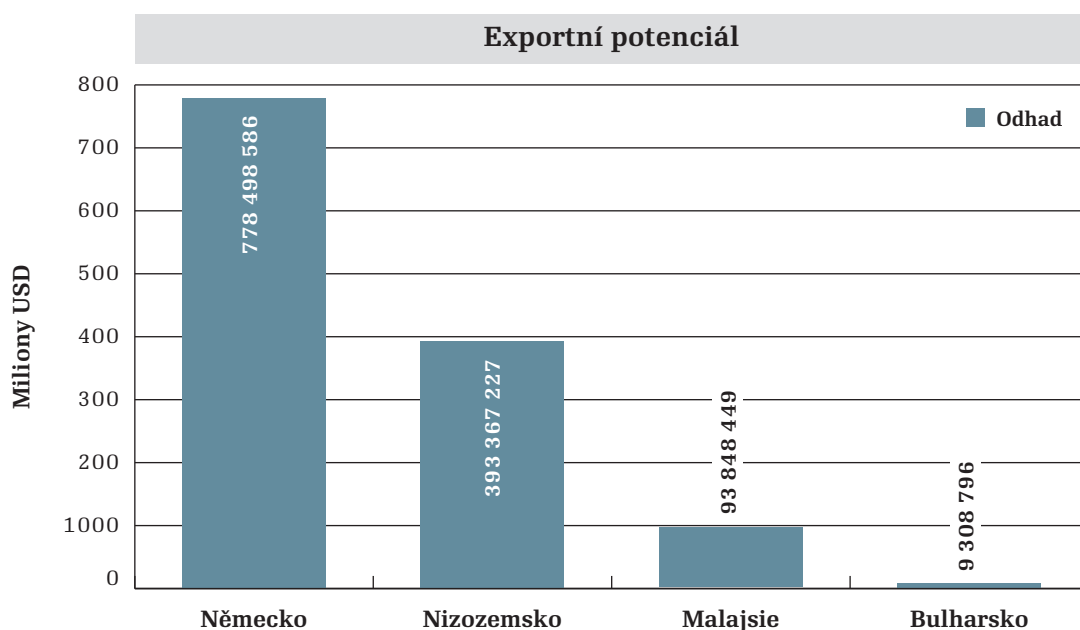
ICT

(Informační a komunikační technologie)

Příležitosti pro české exportéry v rámci ICT v posledních letech stouply. Objevují se zde země jako Německo, Spojené arabské emiráty, Nizozemsko atd. Konkrétní položky příležitostí se však různí a zahrnují nejen služby v oblasti programování, poradenství a související služby, ale i elektronické přístroje, součástky a zařízení související s tímto odvětvím. Exportní potenciál je nejvyšší u Německa a dále následuje Nizozemsko. Celková hodnota importu vybraných položek do Německa přesahuje 31 mld. USD.

Zdroj: UN Comtrade (2015)¹

¹ V sektoru ICT se vyskytuje i řada služeb, které jsou těžko měřitelné, proto je třeba brát tuto skutečnost v potaz.

Státy s příležitostmi pro český export

BRAZÍLIE

V zemi má přístup k internetu více než 108 mil. lidí nad 10 let věku. Velký rozmach zaznamenává připojení k internetu pomocí chytrých telefonů. Z hlediska příležitostí pro české vývojáře jsou zajímavé oblasti budování, správy a zabezpečení sítí, bezpečnostní aplikace a rozličný software včetně aplikací a her pro chytré mobilní telefony.

BULHARSKO

V Bulharsku se rychle zvyšuje podíl outsourcingu sektoru na výkonu ekonomiky a stává se zemí s jeho nejvyšším podílem na HDP v rámci EU (do roku 2020 by dle Bulharské outsourcingové asociace měl tento podíl představovat 6 % HDP). V této návaznosti se zvyšují dovozy počítačů a jejich periferií, hardwaru, softwaru, telekomunikačních zařízení apod.

ČÍNA

Sektor ICT je v současné době silně podporován na úrovni centrální i regionálních vlád. Dlouhodobou strategií čínské vlády na poli informací a komunikace je oprostit se od závislosti na dovozu zahraničních technologií a vytvářet technologie vlastní. Nejméně dostupným sub-sektorem jsou proto telekomunikace, naopak nejvíce otevřené zahraničním firmám jsou IT služby. Dosud omezená pravidla pro investice v této oblasti se postupně začínají uvolňovat. Souvisí to se snahou Číny přeorientovat svou ekonomiku více na domácí spotřebu, služby a high-tech průmysl. Hlavními prvky dalšího růstu sektoru ICT má být výstavba tzv. smart cities, trh s mobilním softwarem, Internet of Things (spotřební výrobky spojené online), big data (skladování velkých dat), cloud technologie, smart manufacturing a s ním spojené cybersecurity. Příležitostí budoucnosti je také rozvoj informační Hedvábné stezky a s ní spojených oborů jako je mj. e-commerce, telemedicína, online vzdělávání či internet plus.

Příležitosti pro zahraniční společnosti představuje trénink, expertíza a konzultace v high-tech oblastech, případně spolupráce na vývoji. Zde se kromě expertíz nabízí především e-commerce a IT outsourcing, velký potenciál skýtá také plánovaná expanze čínských herních vývojářů do Evropy. Pro vývoz ICT produktů a investic v tomto sektoru však na trhu existuje mnoho překážek. Vstup na trh si vyžaduje vysoké vstupní náklady, zejm. poplatky spojené s povinnou certifikací. Složitě je rovněž právní a regulační prostředí. Výzvou je nadále také ochrana duševního vlastnictví. Při vstupu na čínský trh je proto doporučeno využít obchodních klastrů a výhod, které je doprovázejí. Zároveň je třeba věnovat pozornost omezením plynoucím z vládních opatření pro zajištění informační bezpečnosti.

FINSKO

Sektor ICT zaznamenává i nadále ve Finsku výrazný rozvoj. V r. 2015 bylo Finsko dokonce na předním postu v žebříčku „Digital Economy and Society Index“ sestaveném Evropskou komisí. Možným důvodem může být i fenomén jménem Nokia. Její rozmach a úspěch motivoval značné množství mladých lidí ke studiu technických oborů – ve Finsku má 2,2 % absolventů ve věku pod 30 let titul z technologicky a matematicky zaměřených oborů. Rozvoji ICT sektoru pomohly paradoxně i následné problémy Nokie – propouštění odborníci začali zakládat nové ICT firmy, objevilo se mnoho start-upů v oblasti ICT. Finsko

však rovněž značně investuje do R&D (v r. 2015 tyto výdaje činili 2,9 % HDP). Finsko je rovněž země inovací. Podle hodnocení nezávislé US agentury ITIF (The Information Technology and Innovation Foundation) bylo Finsko v r. 2016 globálně největším zdrojem inovací. V zemi je v tomto sektoru zaměstnáno 350 tis. profesionálních pracovníků, každoročně dokončí univerzity tohoto zaměření dalších 15 tis. absolventů. Počet softwarových firem v posledních letech vzrostl o 40 %. V současnosti je ve Finsku zřetelný trend digitalizace, a to napříč všemi sektory – existuje zde tedy poměrně široké pole pro uplatnění českých řešení, a to především v oblasti specializovaných aplikací (doprava, zdravotní a sociální služby, vzdělávání atd.).

HONGKONG

Hongkong je globálním finančním centrem a sídlem tisíců mezinárodních společností, které zde založily své celosvětové nebo regionální centrály. Tyto entity jsou však středem pozornosti počítačových hackerů. Poptávka po informačních technologiích a zejména v oblasti kybernetické bezpečnosti a finančních technologiích (FinTech) v Hongkongu prudce roste.

INDIE

Indie je ICT velmocí a bilance obchodu s ICT produkty to jen potvrzuje. Příležitost pro české firmy spočívá zejména ve spolupráci v oblasti e-commerce, start-upů či „netradičních“ odvětví typu monitoringu reliéfu s propočty založenými na souřadnicích GPS. Zdravotnická střediska a nemocnice vyžadují speciální software pro obsluhu svých zařízení. Další oblastí, kde lze spatřit příležitost pro český ICT sektor jsou řídicí infrastrukturní systémy, zejména pokud jde o leteckou či železniční dopravu či pro koncepty tzv. „chytrých měst“, kde Indie poptává chytrá řešení. Vláda Indie vyhlásila program na jejich podporu a cíleně podporuje více než 100 z nich s cílem automatizace, digitalizace a zefektivnění městských služeb a činností, včetně městské hromadné dopravy, odpad. hospodářství, parkování, energetických úspor, fungování veřejné správy a komunikační platformy při styku s veřejností. Příležitostí pro české firmy představuje i vývoj her a filmový průmysl. Perspektivní se jeví i oblast kybernetické bezpečnosti a zabezpečení. Indie se stala globálním centrem poskytování sdílených služeb. Vláda slibuje také zavedení vysokorychlostního internetu do každé vesnice, což znamená příležitost pro výrobce datových kabelů.

ÍRÁN

V současné době již není možné úplně blokovat rozvoj moderních IT technologií. Za loňský rok dosáhl nárůst počtu komunikační techniky 7 %. Rovněž internetový obchod hlásí 60% nárůst za loňský rok ve srovnání s rokem 2015. Jedním z klíčových úkolů současné vlády je boj s kybernetickou kriminalitou a rozvoj IT sektoru ve směru jednotné informační brány. Návrh rozpočtu na rok 2018–2019 počítá na rozvoj a modernizaci telekomunikačních technologií (TV/rádio/internet) s částkou 100 mil. USD.

IZRAEL

V přepočtu na počet obyvatel je v Izraeli ve srovnání s USA dvojnásobek investic rizikového kapitálu; oproti evropskému průměru dokonce téměř 50 násobek. Krom toho, že Izrael má největší podíl investic na jednotku HDP a počet obyvatel, 97 % těchto finančních prostředků pochází přímo či nepřímo ze zahraničí.

V Izraeli mají vývojové centrum (často jediné mimo Spojené státy) společnosti Apple, Amazon, Applied Materials, Cisco Systems, eBay, EMC, Facebook, Google, Hewlett-Packard, IBM, Intel, Microsoft, Motorola,

SanDisk a další. Největší zahraniční investor – Intel – v Haifě, Jeruzalémě, Petach Tikvě, Jakumu a v Kirjat Gat zaměstnává přes 10 tis. zaměstnanců, z nichž 60 % pracuje ve výzkumu a vývoji. Naopak, na americké burze cenných papírů převážně technologických firem NASDAQ jsou obchodovány akcie 105 izraelských hitech firem (k uvedenému číslu je nutné přičíst dalších 83 firem, jejichž akcie byly z trhu staženy zpravidla z důvodu akvizice).

JAPONSKO

Jako ve všech ostatních vyspělých ekonomikách, i v případě Japonska platí, že míra využití informačních technologií ve společnosti je velmi vysoká. Uplatnění českých IT technologií při zajišťování kybernetické bezpečnosti, zpracování velkého množství dat, řízení provozu nebo při monitoringu sítí má velký růstový potenciál. Velmi perspektivní je ale také oblast internetu věcí nebo umělé inteligence.

KANADA

V odvětví informačních a komunikačních technologií na kanadském trhu působí téměř 40 tis. společností, většina spadá do oblasti softwarových a počítačových služeb. ICT významně přispívá k růstu kanadského HDP, v roce 2016 sektor dosáhl produkce 73 mld. CAD a představoval 4,4 % národního HDP. Jedná se o stále se rozšiřující obor, který významně akceleroval v roce 2016, kdy vzrostl o 2,3 % (téměř dvakrát rychleji, než kanadské hospodářství celkově). Úspěch slaví primárně sub-sektory ICT, jako je vývoj SW, počítačové služby, včetně ICT velkoobchodního prodeje. Velkou perspektivu také mají obory spojené s umělou inteligencí a informační technologie spojené s robotikou a vyspělou výrobou (což jsou témata, na které Kanada klade rostoucí důraz a investice). Naopak útlum je delší dobu zaznamenáván v komunikačních službách a zpracovatelském/výrobním sub-sektoru ICT (logistické, marketingové a podpůrné služby). Celkové výnosy v odvětví ICT se v roce 2016 zvýšily o 3,5 %.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Informační a komunikační technologie patří mezi nejrychleji rostoucí korejské sektory. Korejská republika má v plánu stát se jedním z nejvýznamnějších světových hráčů „čtvrté průmyslové revoluce“ (Průmysl 4.0), která propojí ICT s korejským průmyslem. Předpokládá se, že v příštím desetiletí vytvoří toto odvětví v Korejské republice až 585 tis. nových pracovních míst a 12 nových průmyslových oborů. Korejský ICT sektor je exportně orientovaný, nicméně korejské firmy projevují zájem též o dovoz. České firmy by se mohly prosadit např. v oblasti spolupráce při vývoji případně exportu inovativních počítačových programů, moderních aplikací a technických novinek do mobilních telefonů.

LUCEMBURSKO

Trh se službami je v sektoru služeb finančních sice do značné míry saturovaný, poptávka po IT expertech ovšem trvá. Pro české vývozce se nicméně nabízejí příležitosti v outsourcingu (e-commerce, telekomunikační, poradenské služby).

MALAJSIE

Malajsie se snaží zařadit mezi vyspělé ekonomiky a ICT jsou přímo definovány jako jedna z klíčových národních prioritních oblastí ekonomického transformačního programu. V Malajsií probíhá s přímou podporou vlády digitální transformace a elektronizace jednotlivých sektorů ekonomiky včetně státní správy (bezpečnostní systémy, informační systémy). Zároveň probíhá modernizace ICT infrastruktury s cílem

pokrytí urbanizovaných i periferních oblastí a zabezpečení internetového připojení do r. 2020 pro 95 % malajsijské populace. V roce 2017 představila malajsijská vláda projekt Digital Free Trade Zone, který má za cíl udělat z Malajsie regionální centrum elektronického obchodu za pomoci odstranění administrativních a jiných netarifních bariér.

Příležitosti je možné spatřovat zejména ve vývoji mobilních aplikací (např. platba jízdného pro veřejné dopravy, dovážka jídla, hry), e-commerce či vývoje řídicích systémů infrastruktury (křižovatky). Vede se také diskuse o postavení kryptoměn, technologiích pro finanční trh a alternativních aplikacích pro blockchain. Šanci mají uživatelsky přívětivé inovativní produkty. Vedle aplikací jsou potenciálně zajímavými také služby v oblasti ICT, např. grafický design či ICT školení a certifikace (AutoCAD a další programy, které ve svých oborech představují standard). Pro start-upy z celého světa bývá také jednou až dvakrát ročně alokováno několik míst ve startupovém inkubátoru/akcelérátoru MaGIC. Tato možnost je otevřena i českým start-upům.

NĚMECKO

Současným hlavním trendem je digitalizace či tzv. koncept „čtvrté průmyslové revoluce“ (Průmysl 4.0 – ČR má s Německem uzavřenou bilaterální dohodu o spolupráci), tj. propojování IT technologií nejen s průmyslovou, ale např. i zemědělskou výrobou a logistikou a vytváření „inteligentních“ samořídících jednotek a také nových obchodních modelů. Aktuální studie odhadují úspory (v důsledku zvyšování produktivity) ve vybraných sektorech (chemický, strojírenský, elektrotechnický, automobilový průmysl, zemědělství, IT) do r. 2025 na 78,7 mld. Obrat v ICT v Německu roste v posledních letech mezi 2–3 %. Potenciál pro české firmy lze nalézt nejen v dodávkách elektronických zařízení, ale především v aplikacích využívaných ve zmíněných oborech a aplikovaném výzkumu.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko je považováno za jeden z nejvyspělejších trhů z hlediska používání internetu, v zemi operuje 60 % klíčových společností ICT oboru (Microsoft, Cisco, Interxion, Infosys, Huawei, Oracle, Intel, IBM, Verizon). Stejně tak je centrem pro segment počítačových her (Guerrilla Games, Perfect World, Kixeye, Activision Blizzard). Je leaderem v oblasti kybernetické bezpečnosti. Možnost uplatnění je i v oblasti ICT služeb (antivirová ochrana, integrace informačních systémů a sítí, bezpečnostní systémy).

PERU

Perspektivní se začínají jevit jak infrastruktura, tak aplikované ICT pro různé obory. Podle informací peruánského telekomunikačního úřadu je potřeba do roku 2021 překonat mezery v telekomunikační infrastruktuře. Konkrétně budou muset mobilní operátoři instalovat až 17 585 základnových stanic (BTS), aby uspokojili rychle rostoucí poptávku obyvatelstva po rychlém internetu (roste obliba nejrůznějších mobilních aplikací a multimédií), i po kvalitních hlasových službách. V současnosti se podílí síť 4G z 21 % na celkovém objemu mobilně přenesených dat, v roce 2021 by měl tento podíl vzrůst na 88 %. Splnění uvedených potřeb si podle odhadu regulátora vyžádá investice v hodnotě 3,5 mld. USD.

Ochota Peruánců nakupovat on-line byla v roce 2015 11 % a každoročně se zvyšuje o 5 %, přičemž 5 % obyvatel nakupuje on-line aktivně. 37 % Peruánců má dle Národního průzkumu domácností přístup k finančním institucím. Nejvíce se na internetu nakupují oděvy, obuv, kosmetika, cestování, videohry a mobilní telefony. Na základě těchto spotřebitelských preferencí se jeví jako nutnost vývoj produktů určených speciálně k e-commerce.

Mnohé podniky využívají zastaralé podnikové informační systémy (ERP) a systémy pro řízení vztahů se zákazníky (CRM), které bude nutné v zájmu efektivity modernizovat či nahrazovat uživatelsky přátelštějšími řešeními.

V současné době také Ministerstvo zdravotnictví zavádí nové projekty specializované na telemedicínu, které mají za cíl zlepšit přístup, kvalitu a efektivitu zdravotní péče. Ministerstvo zdravotnictví považuje telemedicínu za nový model zdravotní péče, který využívá ICT a umožňuje snadno překonat vzdálenostní bariéry a usnadnit přístup ke specializovaným odborníkům.

V nadcházejících letech je též možné očekávat velký rozvoj aplikovaných ICT v dalších oblastech, např. v odvětví vodohospodářství (modely pro prevenci povodní, optimalizaci přehrad, včasné varování apod.).

RAKOUSKO

Nová rakouská vláda klade silný důraz na digitalizaci, vč. budování digitální infrastruktury. Orientuje se nejen na segmenty e-Health, e-Government a e-Learning, ale také na cestovní ruch a digitalizaci malých a středních podniků. Na rozdíl od velkých společností mají rakouské MSP ohledně digitalizace značné zpoždění, a to zejména v oblasti B2C a v budování digitálních komunikačních kanálů a nástrojů ke zvýšení odbytu. Společná iniciativa ministerstva pro digitalizaci a podnikatelské prostředí (BMDW) a rakouské hospodářské komory (WKO) „KMU Digital“ podporuje malé a střední podniky ve vývoji a realizaci digitálních strategií na míru. Z prostředků ve výši 1 mld. EUR plánovaných na zavedení celoplošného širokopásmového internetu do r. 2020, připadá 20 mil. EUR speciálně na podporu digitalizace MSP. Ministerstvo dopravy, inovací a technologií (BMVIT) se také zasazuje o to, aby byly do r. 2025 implementovány sítě mobilních telefonních služeb páté generace (5G) ve všech centrech a podél významných pozemních komunikací.

Jednou z konkrétních spolkových zemí, kde je strategie digitalizace již zaváděna do praxe, je Dolní Rakousko. Např. v Tullnu se od r. 2018 staví tzv. dům digitalizace, který má na bázi společných projektů propojit podnikatelské prostředí, státní správu a výzkum.

RUMUNSKO

Sektor ICT, který se v Rumunsku rozvíjí velmi dynamicky a navazují na něj perspektivní obory, jakými jsou např. věda a technické vzdělávání, tvořící ideální předpoklady pro vznik moderních vývojových center (klastrů), které ze země udělaly centrum outsourcingu v oblasti IT. Odhaduje se, že do roku 2025 bude tento sektor přispívat 12 % do HDP. Potenciál ICT sektoru v Rumunsku zvyšuje i rozsáhlá síťová infrastruktura, díky které země patří k evropským lídrům v rychlosti internetu, což v posledním období přilákalo nové hráče na trhu ICT. V Rumunsku probíhá reforma a modernizace veřejné správy včetně její digitalizace. Existují možnosti dodávek technologií, specializovaného SW pro řízení průmyslových provozů a callcenter, dodávky SW řešení pro ochranu firemních dat, participace na projektech programu digitální agendy pro nové programovací období 2014–2020 za 2,4 mld. EUR.

SLOVINSKO

Slovinsko se v posledních letech profiluje jako zelená destinace, o čemž svědčí mnohá mezinárodní ocenění. V návaznosti na tuto strategii hledají jednotlivá města a regiony řešení a služby, které budou v souladu se zelenou politikou a trvale udržitelným rozvojem (snižování emisí skleníkových plynů, snižování hluku, péče o přírodní zdroje a jejich ochrana, efektivní nakládání s odpady atd.). Existuje proto také poptávka po digitálních technologiích pro lokální samosprávu měst (Smart Cities), po systémech zaručujících trvale udržitelnou mobilitu, intermodalitu v rámci MHD, zavedení jednotných jízdenek apod.

V rámci pokračující digitalizace veřejného sektoru se bude Slovinsko do budoucna zaměřovat na projekty, jako jsou např. elektronický občanský průkaz, budování sítě 5G, informační bezpečnost v rámci státní správy v oblaku, elektronický systém veřejných zakázek a hromadné veřejné zakázky ve zdravotnictví a o další služby, podpora digitálních kompetencí a inovací u zaměstnanců veřejného sektoru aj.

Slovinsko disponuje solidně rozvinutým ICT sektorem a značným množstvím odborníků z oblasti robotiky a umělé inteligence, dosahuje nadprůměrné výsledky rovněž v oblasti e-commerce a cloudových služeb. Existují možnosti zejména pro vyšší formy spolupráce se slovinskými ICT společnostmi a start-upy, mezi aktuální obory patří např. kryptovaluty či technologie blockchain.

ŠPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Trh informačních technologií roste tempem 5 % ročně a v roce 2019 má dosáhnout velikosti 6 mld. USD. Poptávka po IT službách roste rychleji, než poptávka po hardware a software a její růst ve výši 10 % ročně tak mění strukturu trhu s IT, na kterém v roce 2020 budou IT služby převládat s podílem 41 %. Zbylou část trhu bude zaujímat hardware s podílem 39 % a software s podílem 20 %. Zvýšená poptávka po IT službách je způsobena vládní strategií e-governmentu, budováním „smart cities“ a s tím spojenými požadavky na bezpečnost datových sítí a chytrých aplikací. Kybernetická bezpečnost se má do budoucna stát hlavním faktorem růstu poptávky po ICT službách.

ŠPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Umělá inteligence (AI) a Internet věcí včetně konektivity autonomních automobilů či technologií smarthome, smartcities, Industry 4.0 vyžadujících ultrarychlé datové přenosy 5G má šanci stát se další „velkou věcí“, která pomůže dosud stagnujícímu růstu produktivity US ekonomiky. Přesun aplikací na mobilní platformy na bázi iOS a Android zvyšuje poptávku po vývoji mobilních aplikací na zakázku. Masivní rozšíření mobilních zařízení s přístupem k platebním kartám zvyšuje poptávku po nástrojích zajišťující autenticitu uživatelů/plátců. Soupeření s Čínou či Ruskem vede k bezpečnostním hrozbám, které se stále častěji realizují v kyberprostoru. Roste sofistikovanost útoků a hrozeb, riziko si uvědomuje stále více firem s tím, jak narůstají škody ze ztráty důvěry zákazníků. Jen v roce 2016 způsobila kyberkriminalita v USA celkové škody v hodnotě 1,3 mld. USD. V USA je přes 350 tis. neobsazených míst v oblasti kybernetické bezpečnosti. Kvůli nedostatku vlastních odborníků musí firmy služby outsourcovat. Jde o vládní prioritu, odhaduje je, že celkové roční federální výdaje na kybernetickou bezpečnost do roku 2022 přesáhnou úroveň 22 mld. USD. Firmy v oblasti kybernetické bezpečnosti se často podílí přímo na vývoji nových produktů a služeb, aby v nich již byla zabudovaná ochrana. V USA je značný nedostatek odborníků na zpracování a analýzu dat a nečeká se, že budou mít dostatek vlastních expertů dříve než za 5 let (odhad konzultantské firmy Gartner). Přetrvává vysoký zájem investorů do rizikového kapitálu o inovativní IT produkty, ve třetím čtvrtletí roku 2017 proběhly investice do IT startupů v oblasti San Francisca a New Yorku v úhrnné výši 8,4 mld. USD.

ŠPANĚLSKO

Současný trend ve vyspělých zemích souvisí s tzv. „4. průmyslovou revolucí“, španělsky Industria conectada 4.0. Mnoho firem v průmyslových oborech se stále více zaměřuje na využití smart aplikací, industrializaci, podporu IoT (internetu věcí) a IIoT (průmyslového internetu věcí). Ačkoliv v oblasti využití Smart aplikací v běžném životě a veřejné správě jsou španělská města velmi inovativní (což dokládá mimo jiné existence projektu „Red española de ciudades inteligentes“ či výběr města Ávila pro pilotní projekt evropského SMART města), ve využívání IOT (Internet de las Cosas) v průmyslu Španělsko stále

pokulhává za rozvinutými průmyslovými zeměmi. Z tohoto důvodu se již od roku 2014 rozjela rozsáhlá informativní kampaň, zvyšující povědomí španělských firem o výhodách a nutnosti digitalizace výrobních zařízení. Na tuto fázi pak navázaly projekty vlády a asociací, které již podporují konkrétní plány firem a podporují jejich snahy finančními dotacemi. Jako příklad můžeme zmínit dotační projekt Ministerstva energetiky, turismu a digitální agendy či program Madridské autonomní oblasti v oblasti podpory digitalizace průmyslu, jenž pro rok 2018 zahrnuje např. dotované technické konzultační služby pro malé a střední firmy, které hodlají digitalizovat svou výrobu.

Iniciativy a rozvoj daného sektoru umožňuje uplatnění českých firem, technologií či komplexního řešení inovativních aplikací. Příležitosti vidíme jak pro výrobce hardwaru (bezdrátové senzory, zesilovače signálu, routery), tak pro návrháře funkčních software aplikací.

ŠVÝCARSKO

Švýcarsko vynakládá na inovace a výzkum cca 3 % HDP. Kromě standardních produktů jako např. obráběcí stroje jsou perspektivní i software, antiviry a inteligentní aplikace.

VELKÁ BRITÁNIE

Británie včele s Londýnem zůstává jedním z globálních center informačních a komunikačních technologií a předním centrem evropským. Tuto skutečnost potvrzuje např. rozhodnutí konat prestižní výroční konferenci TechCrunch Disrupt, zaměřenou na ICT a start-upy, vedle San Francisca, New Yorku a Pekingu právě v Londýně; dokladem je i rozhodnutí společnosti Apple (učiněné až po referendu o brexitu) umístit do Londýna sídlo jedné ze svých největších poboček mimo USA (od roku 2021 bude sídlit v adaptované Battersea Power Station). Také společnost Google po referendu oznámila, že rozšířením svého London Campus (o 3 tis. pracovních míst) vytvoří v UK své druhé největší vývojové středisko na světě, a společnost Facebook rovněž otevře své nové ústředí v Londýně. Pokračují také investice samotných britských společností do ICT, dle průzkumů 60 % z nich očekává, že v příštím roce bude do této oblasti investovat více než letos (zejm. do systémů řízení zásob, upgradů IT infrastruktury a systémů řízení výroby). Britská vláda na podzim 2016 ohlásila fond ve výši 400 mil. GBP na podporu rozvoje technologických firem.

Rok 2017 byl rekordním rokem pro investice do technologií ve Velké Británii, především v oblasti fintech. UK přitáhlo v roce 2017 nejvíce globálních tech investorů v Evropě s částkou 2,99 mld., což je téměř dvojnásobek oproti roku 2016. V souladu s průmyslovou strategií by se UK mělo stát lídrem v oblasti umělé inteligence a datové revoluce. Hlavními aktivitami v sektoru jsou vývoj systémových softwarů, vývoj aplikací, vývoj databází, jejich testování a ladění, rozvíjícím se trendem je např. cloud computing. Británie je také evropským centrem vývoje, výroby a využívání IT pro edukativní účely a virtuální reality. Rostoucí význam Big Data je další trend, který bude ovlivňovat vývoj softwaru období v letech 2018–23, neméně důležitá bude oblast kybernetické bezpečnosti a internetu věcí. IT průmysl očekává zvýšenou poptávku od bankovního sektoru (fintech), který tvoří jeden z největších koncových trhů pro software na zakázku. Předpovídá se také zvýšená poptávka po videohrách. Mnoho příležitostí budou skýtat sociální sítě, jelikož Britové patří mezi největší uživatele internetu a sociálních sítí v Evropě. 7,3 % všech online nákupů ve světě probíhá v UK (podíl UK nejvyšší v Evropě) a trend každým rokem roste. Dalším polem jsou inovativní technologie ve výrobě a umění – například snímáče na zachycení pohybu ve filmu. ICT sektor se úzce prolíná také se sektorem vesmírných technologií, především v oblastech šíření televizního a rozhlasového vysílání, telekomunikací a navigace. Londýn tak může i nadále sloužit jako nejbližší odrazový můstek pro české ICT firmy i inovativní start-upy k jejich globální expanzi.

VIETNAM

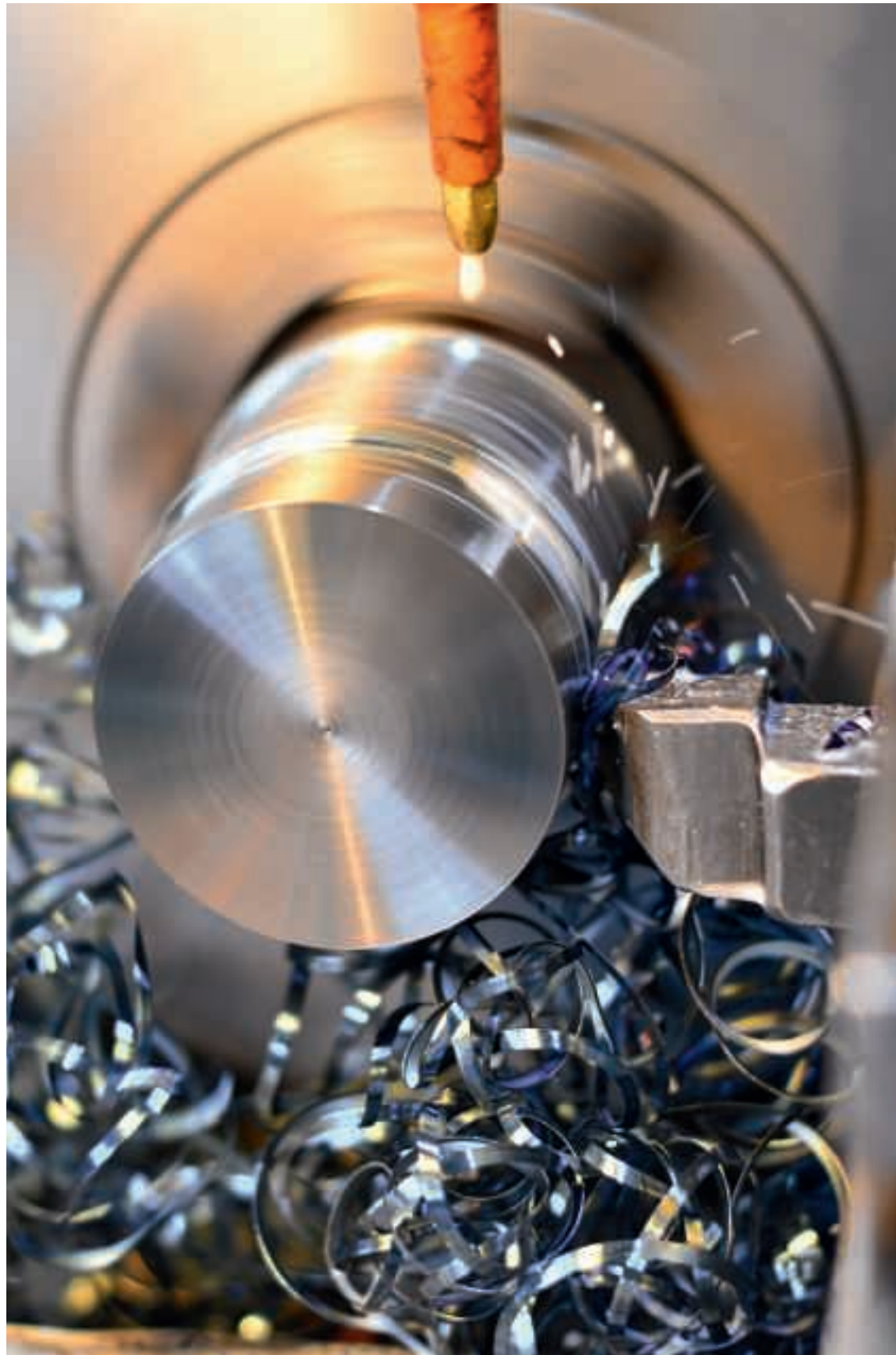
Sektor informačních technologií je ve Vietnamu prudce rostoucím odvětvím a stává se odvětvím klíčovým. Jeho rozvoj je vládní prioritou. Systém vládních politik a strategií pokrývá všechny sektory ICT. Příležitosti pro české firmy se nabízejí např. v oblasti rozvoje e-governmentu a v dalších oblastech definovaných v Novém národním programu pro rozvoj IT aplikací ve státní správě do roku 2020. Ve Vietnamu vzrůstá poptávka po službách českých firem v oblasti ICT a současně je zájem českých firem o pronikání na místní trh. Konkrétně je zájem o různé aplikace v energetice nebo vojenství. V posledních letech roste zájem o české technologie z oblasti kybernetické bezpečnosti.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 61 – Telekomunikační služby	Finsko, Izrael, Myanmar, Spojené arabské emiráty, USA
CPA 61.10 – Služby související s pevnými telekom. sítěmi	Brazílie
CPA 62 – Služby v oblasti poradenství a programování a související služby	Kanada, Finsko, Izrael, Lichtenštejnsko, Lucembursko, Myanmar, Německo, Nizozemsko, Peru, Polsko, Spojené arabské emiráty, Španělsko, Tchaj-wan, USA, Vietnam
CPA 62.03 – Správa počítačového vybavení	Brazílie
CPA 63 – Informační služby	Finsko, Kanada, USA
CPA 63.11 – Zpracování dat, hosting a související služby	Brazílie, Korejská republika, Nizozemsko
CPA 72 – Výzkum a vývoj, autorská práva	Německo
CPC 84 – Služby (Specifická IT/softwareová řešení, perspektivní oblasti kybernetické bezpečnosti)	Velká Británie
HS 7308 -Konstrukce části desky tyče aj z železa oceli	Peru
HS 8470 – Stroje počítačové elektronické	Rumunsko
HS 8471 – Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	Bulharsko, Malajsie, Německo, Nizozemsko, Spojené arabské emiráty, Španělsko
HS 8473 – Části, součásti a příslušenství strojů psacích, počítačích	Bulharsko
HS 8512 – Elektrické přístroje osvětlovací nebo signalizační, elektrické stěrače ap.	Německo
HS 8514 – Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Německo
HS 8517 – Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Bulharsko, Írán, Lucembursko, Německo, Spojené arabské emiráty, Španělsko
HS 8519 – Přístroje pro záznam, reprodukci zvuku	Lucembursko

ICT (INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE)

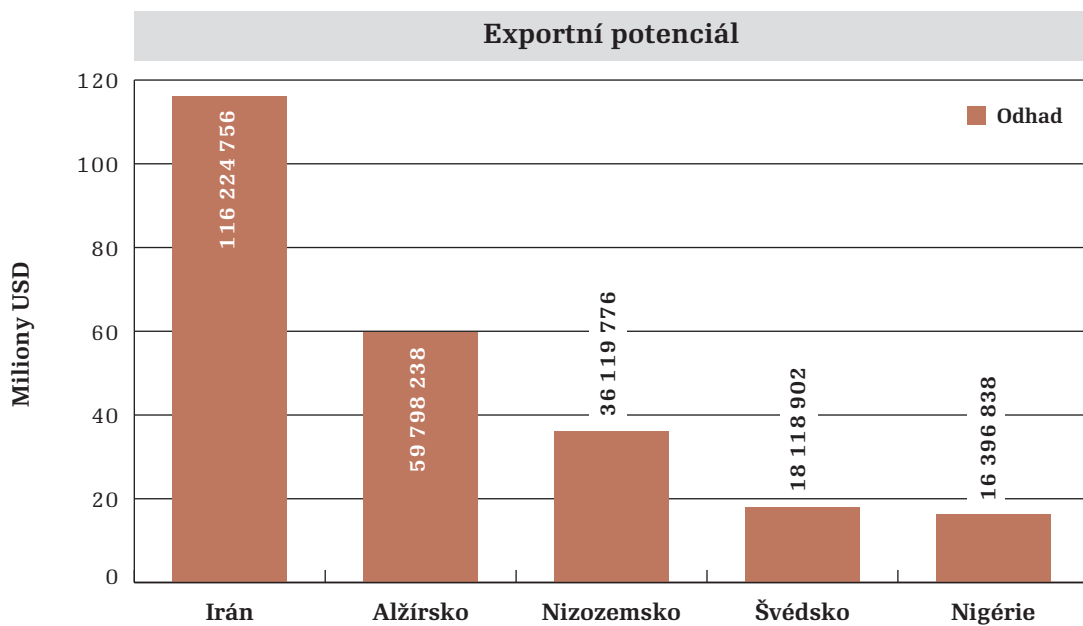
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8523 – Disky, pásky, paměťová zařízení, a. média pro záznam zvuku nebo jiného fenoménu ap.	Bulharsko, Německo, Spojené arabské emiráty
HS 8525 – Přístroje vysílací pro rozhlas, televizi apod; kamery	Spojené arabské emiráty
HS 8526 – Radiolokační a radiosondážní přístroje, radionavigační a radiové přístroje pro dálkové řízení	Německo, Španělsko
HS 8527 – Přijímací přístroje pro rozhlasové vysílání	Německo
HS 8528 – Monitory, projektory, bez TV, přijímače televizní	Bulharsko, Německo
HS 8529 – Části přístr. vysílacích přijímacích televizí	Peru
HS 8530 – El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Německo
HS 8532 – Elektrické kondenzátory, pevné, otočné nebo doladovací	Německo
HS 8536 – El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. < 1 000 V	Německo, Nizozemsko
HS 8537 – Tabule, panely, ovládací stoly, pulty, skříně a. základny pro el. ovládání	Indie, Německo, Nizozemsko, Španělsko
HS 8544 – Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče	Írán
HS 8547 – Izolační části pro el. stroje; elektroinstalační trubky	Německo

Kovozpracovatelský průmysl

U kovožpracovatelského průmyslu uvádíme 26 zemí s potenciálem pro český vývoz. Jednotlivé položky jsou velmi různorodé a odvíjejí se od potřeb dané země. Mezi nejčtenější patří tyče a pruty ze železa a oceli. Velmi široké dovozní spektrum má Senegal se 16 různými exportními položkami a dále Pákistán s 15 položkami. Velký exportní potenciál je v Íránu, Alžírsku a Nizozemsku.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

V poslední době se rozvíjejí kapacity zejména na výrobu stavební oceli s výhledem dosažení soběstačnosti během několika příštích let. Jiné výrobky z kovů je stále potřeba z velké části dovážet.

AUSTRÁLIE

V Austrálii se nacházejí největší zásoby železné rudy na světě (přes 50 mld. tun), přičemž 90 % těchto zásob se nachází v Západní Austrálii. Z tohoto důvodu je zde rozvinutý ocelářský průmysl. V zemi se kromě železa těží také měď, zlato, nikl, mangan, hořčík nebo zinek. Tyto kovy jsou rovněž zpracovávány na území Austrálie.

ÁZERBÁJDŽÁN

Poptávány jsou zejména prvky pro stavbu produktovou, železničních tratí a komponenty ocelových konstrukcí, jako jsou výrobní haly a sklady.

BELGIE

V kovo zpracovatelském průmyslu je zájem především o výrobky z oceli. Zaznamenána byla i poptávka po přesném řezání kovů. Možnosti v kovo zpracovatelském průmyslu úzce souvisí s růstem stavebního průmyslu v Belgii. Staví se nové budovy a probíhá rekonstrukce řady silničních tunelů. V současné době jsou ve fázi realizace velké urbanistické projekty v Bruselu v oblasti Tour & Taxi.

BRAZÍLIE

Obráběcí stroje české provenience mají v Brazílii historicky velice dobré jméno a i nadále jsou velmi žádané.

GRUZIE

Vzhledem k nedostatku místní produkce je zde velký potenciál pro české firmy, které mají v Gruzii pozitivní jméno.

HONGKONG

Panuje dlouhodobá rostoucí poptávka po nové výstavbě bytů, kanceláří a dalších veřejných zařízení. Například do roku 2024 bude postaven na ostrově Lantau kancelářský a obytný komplex Tung Chung o rozloze 1 mil. m², do roku 2031 bude vybudováno satelitní město New Town v North East New Territories s 38 tis. pracovními příležitostmi.

INDIE

V českém vývozu se v uplynulých letech úspěšně prosazovala ocel a výrobky z oceli. Ve finančním roce 2017 byla Indie z hlediska objemu dovozů (2 mil. tun) jedenáctým největším dovozcem oceli na světě. Indie dováží například významné množství nástrojové oceli, protože domácí výroba nedosahuje takového objemu, aby stačila pokrýt poptávku po tomto druhu oceli v různých oblastech průmyslové výroby.

Indická vláda v tomto směru projevila zájem o transfer českých technologií výroby nástrojové oceli. S úspěchem se na indickém trhu prosazovaly v uplynulém období například ocelové nádoby na plyn nebo spojovací kovové prvky.

ÍRÁN

Íránský hutní průmysl trpí chronickým nedostatkem uhlíkových elektrod, jež jsou nepostradatelné v elektrických obloukových pecích nutných pro výrobu oceli, které používá 70–75 % íránských oceláren. V současnosti se elektrody dováží převážně z Číny a Indie, částečně pak z Německa a Japonska. Oblast zpracování kovů a růst trhu s cennými kovy je do budoucna perspektivním sektorem pro spolupráci českých a íránských firem za využití místních rozsáhlých kapacit. Je potřeba zohlednit, že některé položky spadající pod tento sektor, jsou doposud na sankčním seznamu Rady EU č. 1263/2012.

ITÁLIE

Železo a ocel se staly významnými komoditami v obou směrech toku zboží mezi ČR a Itálií. Do budoucna by vývoz z ČR mohl růst kvůli problémům italských železáren s dodržováním norem ochrany životního prostředí. Ocel a železo (hojně využívány především ve stavebním sektoru) trpí konstantně negativním výkonem italského stavebního sektoru, který však zažívá oživení v podobě expanze italských firem do zahraničí. Totéž platí pro strojírenství, u kterého došlo v letech 2007–2015 kumulovaně k propadu výroby o 30 %. V souvislosti s oživením italské ekonomiky, která od r. 2015 zažívá opět hospodářský růst, se zlepšují též vyhlídky na oživení pro hutní výrobky, ale současně i následně ve strojírenství, které v narůstající míře podporuje i domácí poptávka. S cílem udržet si konkurenceschopnost Itálie investuje do robotů a mechanizace výroby, ve které je řada příležitostí pro české firmy aktivní v těchto sektorech.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Jižní Afrika má nejrozvinutější infrastrukturu na kontinentu, která přesto nestačí pokrývat potřeby ekonomiky a obyvatelstva. V letech 2013 a 2016 byly v provincii Gauteng (Pretoria, Johannesburg) investovány 2 miliardy EUR, další 3 miliardy EUR plánuje místní vláda investovat do roku 2020. Řada projektů infrastruktury na regionální i celostátní úrovni však byla kvůli nevyjasněnému financování a ekonomické krizi odložena. Opětovné spuštění projektů se předpokládá v roce 2018. Příležitosti spočívají v dovozu materiálu pro výstavbu infrastruktury, ocelových a železných výrobků atp.

JORDÁNSKO

Jordánsko pokrývá z větší části vlastní potřebu malého průmyslu na regionální a komunitní úrovni. K tomu potřebuje dílčí dodávky materiálů a jednoduchých přístrojů či náradí pro kovoobráběcí průmysl. Související výrobky jsou čerpadla vody a elektrotechnický materiál.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Existuje místní poptávka po tomto vývozním artiklu, který zatím není z ČR do KDR exportován.

LITVA

Průmyslová výroba k listopadu 2017 vzrostla oproti stejnému období roku 2016 o 9 %, stejně tak rostla i hodnota exportovaného zboží (+3,9 % k červnu 2017), což se podařilo mj. díky zvýšenému exportu strojírenských výrobků a pozitivnímu vývoji poptávky na hlavních trzích. Pozitivní vývoj by měla podpořit

i realizace nových investičních projektů jako např. rozšíření ropného terminálu v Klajpédě v hodnotě 49,4 mil. EUR v podobě 12 nových tanků pro lehké ropné produkty a příslušné infrastruktury.

MALAJSIE

Potenciál mají především produkty kovo zpracovatelského průmyslu pro stavebnictví v souvislosti s modernizací malajsijské infrastruktury, rozvojem bytové a kancelářské výstavby, ale také v oblasti energetiky (turbíny apod.). Dále existují příležitosti pro dodávky pokročilých kovoobráběcích strojů (přesná CNC, průmyslové 3D tiskárny a další stroje pro rychlé prototypování či výrobu). V souvislosti s připravovanou vládní politikou k Průmyslu 4.0 je pravděpodobné, že trendem budou vysoce automatizované výrobní linky, či celé provozy.

MONGOLSKO

Zatím velmi málo rozvinutý průmyslový obor s velkým potenciálem růstu. Existuje surovinová základna a možnosti rozvoje domácí produkce, zejména zařízení využitelných v těžebním průmyslu. Diverzifikace nejen celé ekonomiky, závislé na těžbě nerostných surovin, ale např. i aktivit některých velkých těžářských podniků (např. Erdenet Mining Corporation), je pro úspěšný vývoj hospodářství země nevyhnutelné. Očekává se rozvoj výroby náhradních dílů a servis některých z těžebních zařízení. Do budoucna i jejich samotná výroba. Příležitost je při prodeji jednodušší obráběcí a tvářecí techniky, nové či repasované. Uplatnění by mohlo být při dodávkách na stavby montoven a železáren.

NIGÉRIE

Potřeba výrobků z kovu poroste hlavně kvůli potřebě výstavby infrastruktury a ostatních potřeb pro rychle se rozrůstající populaci země.

NIZOZEMSKO

Sektor představuje pouhé 1 % HDP, ovšem je klíčovým dodavatelem pro stavebnictví, na jehož vývoji je do značné míry závislý. Dalšími důležitými odvětvími jsou automobilový průmysl a strojírenství. Po překonání obtížného období minulých let se aktuálně díky oživení ve stavebnictví očekává příznivý vývoj.

NORSKO

Výrobky tohoto odvětví, při zaručení schopnosti dlouhodobých dodávek v konzistentní kvalitě, jsou nezbytnými stavebními díly domů a bytů, po jejichž výstavbě a rekonstrukci je vzhledem k historicky nejnižším sazbám úvěrů na bydlení v Norsku značná poptávka.

NOVÝ ZÉLAND

V oblasti kovo zpracovatelského průmyslu se země zaměřuje zejména na zpracování železné rudy. Největším podnikem v této oblasti je New Zealand Steel, který byl založen v roce 1960.

PÁKISTÁN

Spíše nežli podporu exportu kusových zásilek, i když v případech výrobků s vysokou technologickou náročností zpracování se může jednat o velmi lukrativní zakázky, navrhujeme podporu sektoru výroby železa, oceli a výrobků z nich ve formě vývozu investičních celků. Pákistán má rozsáhlou základnu výroby železa a oceli, tyto podniky se ovšem potýkají s technologickou zastaralostí výrobních procesů

a značnou opotřebovaností zařízení. Existují zde proto rozsáhlé možnosti dodávek investičních celků, jak ve formě nových technologických jednotek, tak ve formě méně finančně náročných rekonstrukcí stávajících výrobních provozů.

Samozřejmě, podobně jako v energetickém sektoru, nezbytnou součástí podpory českých exportérů v tomto segmentu musí být zájem českých finančních institucí ČEB a EGAP o financování investičních projektů v Pákistánu.

ŘECKO

Řecko je jedním z největších evropských výrobců hliníku. Jeho odběratelem je i ČR. Vývozy v roce 2017 potvrzují potenciál pro dovoz finálních hliníkových výrobků zpět do Řecka. Významný nárůst dovozu byl zaznamenán u téměř všech komodit z hliníku.

SENEGAL

V příštích letech je v plánu výstavba 125 tis. sociálních bytů (cca 10–15 tis. bytů za rok), pokračuje realizace urbanizačního projektu v Diamniadio nedaleko Dakaru a došlo také k otevření mezinárodního letiště Blaise Diagne. Dalším plánovaným projektem je výstavba business parku (fin. soukromým sektorem je odhadováno na 200 mld. XOF, tj. cca 8,4 mld. CZK), administrativních a bytových komplexů a dalších objektů. Kromě těchto projektů se počítá i s výstavbou a modernizací dopravní infrastruktury.

SLOVENSKO

S aktuální i plánovanou výstavbou dopravní infrastruktury i jiných druhů staveb existuje potenciál pro export výrobků z oceli a železa (tyče, pruty).

THAJSKO

V souvislosti s prudkým rozvojem dopravní infrastruktury a energetické soustavy v souladu s národními rozvojovými plány souvisí potřeba dodávek kvalitních vstupů (materiálů), především pak kvalitní oceli, tlakových nádob apod.

TUNISKO

Tunisko je tradičním vývozcem kabelových svazků a komponentů pro automobilový a letecký průmysl, pro které spotřebovává železné, ocelové a hliníkové produkty. Dále tyto produkty využívá ve stavebním a těžebním průmyslu. Výrobky z hliníku (zejména hliníkové folie) poptává potravinářský průmysl.

ZAMBIE

V souvislosti se stavebním boomem zaznamenává rychlý růst dovoz konstrukcí a částí ze železa a oceli (stavební ocel). Tento trend bude pokračovat i v blízké budoucnosti.

KOVOZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2607 – Olovnaté rudy a koncentráty	Nizozemsko
HS 7106 – Stříbro, netepané nebo ve formě polotovarů nebo prachu	Austrálie, Gruzie, Pákistán
HS 7115 – Ost. výrobky z drahých kovů nebo kovů plátovaných drahými kovy	Alžírsko, Litva
HS 7204 – Odpad a šrot ze železa nebo oceli; přetavený odpad ze železa nebo oceli v ingotech	Itálie, Pákistán
HS 7206 – Železo a nelegovaná ocel v ingotech nebo v jiných primárních formách (kromě železa čísla 7203)	Alžírsko, Írán
HS 7211 – Ploché válcované výrobky ze železa nebo nelegované oceli, o šířce < 600 mm, neplátované	Konžská demokratická republika
HS 7212 – Výr. ze železa n. oceli pod 600 mm, plátované pokov.	Konžská demokratická republika
HS 7213 – Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, ze železa nebo nelegované oceli	Alžírsko, Ázerbájdžán, Írán, Itálie, Jordánsko, Malajsie, Nigérie, Tunisko
HS 7214 – Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli	Indie, Itálie, Malajsie, Nigérie, Řecko, Slovensko
HS 7215 – Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli	Malajsie, Řecko, Slovensko
HS 7216 – Úhelníky, tvarovky a profily ze železa nebo nelegované oceli	Malajsie
HS 7217 – Dráty ze železa nebo nelegované oceli	Itálie, Malajsie, Norsko, Senegal
HS 7219 – Ploché válcované výrobky z nerezavějící oceli, o šířce 600 mm nebo větší	Malajsie
HS 7220 – Ploché válcované výrobky z nerezavějící oceli, o šířce menší než 600 mm	Malajsie
HS 7221 – Tyče, pruty válcované za tepla z oceli nerez.	Malajsie
HS 7222 – Tyče, pruty, jiné z oceli, nerezové úhelníky ap.	Malajsie
HS 7223 – Dráty z nerezavějící oceli	Itálie, Malajsie, Nizozemsko, Pákistán
HS 7224 – Ost. legovaná ocel v ingotech nebo v jiných primárních formách; polotovary z ost. legované oceli	Itálie, Pákistán, Thajsko
HS 7227 – Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, z ost. legované oceli	Belgie, Indie, Itálie, Litva, Malajsie
HS 7228 – Ost. tyče a pruty z ost. legované oceli	Indie, Itálie, Malajsie
HS 7229 – Dráty z ost. legované oceli	Gruzie, Írán, Itálie, Malajsie, Pákistán, Řecko, Senegal, Slovensko
HS 7301 – Štětovnice ze železa nebo oceli, též vrtané, ražené nebo vyrobené ze sestavených prvků	Belgie, Hongkong, Norsko, Senegal
HS 7302 – Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli	Alžírsko, Írán, Jihoafrická republika, Nigérie
HS 7304 – Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Konžská demokratická republika, Nigérie, Norsko, Senegal
HS 7305 – Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	Hongkong, Indie, Senegal

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7306 - Ost. trouby, trubky a duté profily ze železa nebo oceli	Konžská demokratická republika, Norsko
HS 7307 - Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli	Konžská demokratická republika
HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích , ze železa, oceli	Alžírsko, Ázerbájdžán, Hongkong, Konžská demokratická republika, Nigérie, Norsko, Senegal
HS 7309 - Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 300l	Gruzie, Pákistán, Senegal, Thajsko
HS 7310 - Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 300l	Pákistán
HS 7311 - Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Indie, Senegal
HS 7314 - Látky, mřížovina, síťovina a pletivo ze železného nebo ocelového drátu	Írán, Pákistán
HS 7315 - Řetězy, řetízky, jejich části z železa, oceli	Pákistán
HS 7317 - Hřebíky, cvočky, napínáčky ap. ze železa	Senegal
HS 7318 - Šrouby a vruty, svorníky nýty, aj. ze železa, oceli	Ázerbájdžán
HS 7319 - Šicí jehly, pletací jehlice, šněrovací jehly ap., ze železa, oceli	Gruzie, Nizozemsko, Pákistán, Senegal
HS 7321 - Kamna, sporáky, krby, vařiče, grily, aj., ze železa, oceli	Jihoafrická republika
HS 7322 - Radiátory pro ústřední topení, ohříváče ap. ze železa, oceli	Írán
HS 7322 - Radiátory pro ústřední topení, ohříváče ap. ze železa, oceli	Senegal
HS 7325 - Ost. výrobky odlité ze železa, oceli	Alžírsko, Jihoafrická republika, Nigérie, Nový Zéland, Pákistán
HS 7326 - Ost. výrobky ze železa, oceli	Jihoafrická republika, Nigérie
HS 7326 - Ost. výrobky ze železa, oceli	Norsko
HS 7402 - Měď nerafinovaná, anody pro rafinaci	Alžírsko
HS 7402 - Měď nerafinovaná, anody pro rafinaci	Litva
HS 7503 - Odpad, šrot niklový	Nizozemsko
HS 7604 - Tyče pruty profily hliníkové	Řecko
HS 7609 - Příslušenství pro trouby, trubky z hliníku	Řecko
HS 7610 - Hliníkové konstrukce, desky, tyče, profily, trubky ap.	Alžírsko, Pákistán, Senegal
HS 7612 - Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 300l	Írán, Nizozemsko, Pákistán, Řecko
HS 7616 - Ost. výrobky z hliníku	Alžírsko, Malajsie, Norsko, Pákistán, Tunisko
HS 7806 - Ost. výrobky z olova	Alžírsko, Nový Zéland
HS 8001 - Cín surový (nepracovaný)	Litva, Nizozemsko, Pákistán

KOVOZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8002 - Odpad, šrot cínový	Nizozemsko
HS 8007 - Výrobky ost. z cínu	Austrálie, Belgie, Senegal
HS 8101 - Wolfram a výrobky z něho, včetně odpadu a šrotu	Belgie, Gruzie, Litva, Pákistán, Thajsko
HS 8205 - Ruční nástroje a nářadí, jinde neuved.; pájecí lampy; svěráky ap. nářadí	Alžírsko, Senegal
HS 8208 - Nože a řezné čepele pro stroje nebo mechanická zařízení	Alžírsko
HS 8212 - Břitvy, holicí strojky a holicí čepelky	Itálie, Konžská demokratická republika, Nigérie
HS 8301 - Visací zámky a zámky, z obecných kovů	Konžská demokratická republika, Litva, Nigérie, Tunisko
HS 8302 - Úchytky, kování ap. výrobky z obecných kovů k nábytku, dveřím, schodištím apod.	Norsko
HS 8303 - Pancéřové, zpevněné sejfy, trezory, dveře a bezpečnostní schránky ap. výrobky	Alžírsko, Nigérie, Senegal
HS 8305 - Mechaniky pro pořadače aj., sponky ap. z kovů obecných	Senegal
HS 8307 - Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky)	Gruzie, Nigérie, Nový Zéland
HS 8309 - Zátky, uzávěry lahví a víčka aj. příslušenství obalů z obecných kovů	Gruzie, Nigérie
HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Jordánsko
HS 8456 - Stroje obráběcí pomocí laserů ultrazvuku ap.	Brazílie
HS 8457 - Obráběcí centra, stroje stavebnicové konstrukce aj. obráběcí stroje, pro obrábění kovů	Mongolsko
HS 8458 - Soustruhy pro obrábění kovů	Brazílie, Mongolsko
HS 8459 - Obráběcí stroje pro vrtání, vyvrtávání, frézování ap., ne soustruhy	Brazílie, Mongolsko
HS 8461 - Obráběcí stroje k hoblování, obrázení, drážkování, broušení ozubených kol aj. obráb. stroje	Mongolsko
HS 8466 - Části, součásti a příslušenství strojů obráběcích, tvářecích	Mongolsko

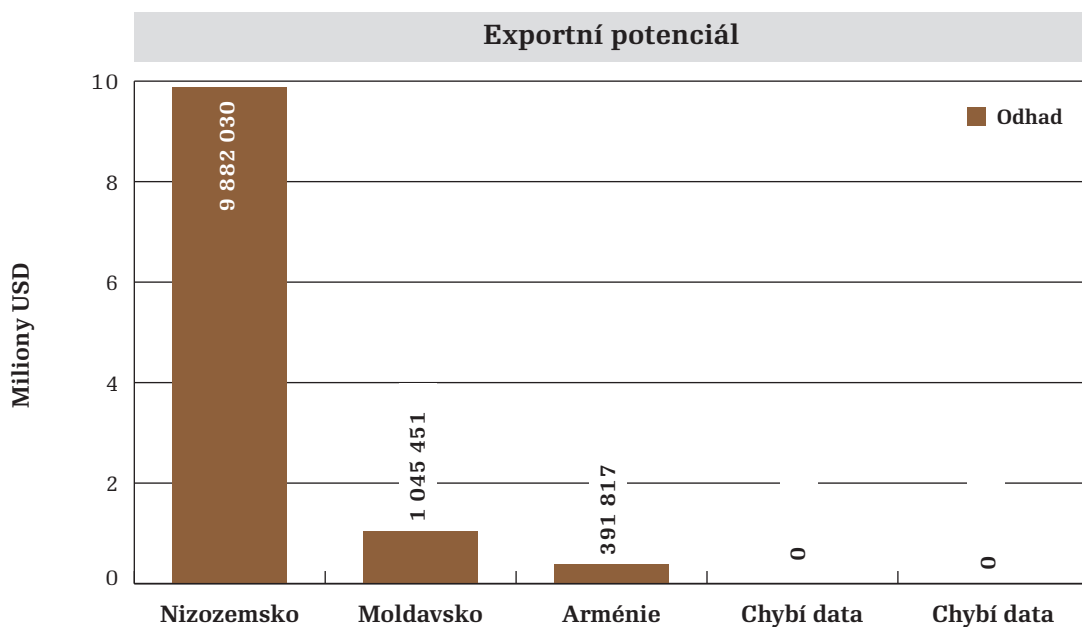
Nábytkářský průmysl

Pro nábytkářský průmysl vyzdvihujeme 11 zemí, které nabízí příležitost pro české exportéry. Významnými exportními položkami jsou například jiný nábytek a jeho části a součásti nebo též montované stavby. Zemí s nejširším spektrem potenciálních položek je Velká Británie.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Produkce dřeva a přírodní podmínky pro její rozšiřování jsou omezené. Do roku 2019 se má míra zalesnění zvýšit na 13 % a růst by měl zejména vývoz korku. Stále je proto potřeba značného dovozu dřeva a dřevařských polotovarů, zejména pro stavebnictví a nábytkářský průmysl.

BOSNA A HERCEGOVINA

Těžba dřeva a dřevozpracující průmysl se řadí mezi jedny z nejdůležitějších odvětví výrobního sektoru díky 350 mil. EUR ročního exportu, tedy 8 % vývozu Bosny a Hercegoviny. Nejedná se jen o prodej pouhé kulačiny či stavebního řeziva. Více jak třetinu hodnoty tvoří vývoz nábytku, jehož výroba má v Bosně a Hercegovině tradici i značný růstový potenciál. Místní výrobci realizují své prodeje v různých cenových segmentech – od produkce pro nadnárodní prodejní řetězce až po zakázkovou výrobu pro luxusní designové prodejny na trzích s vysokou kupní silou. Rostoucí poptávka po místní produkci vyžaduje rozšiřování či modernizaci výrobních kapacit prostřednictvím nákupů strojů a technického vybavení pro primární i sekundární zpracování dřeva – dřevoobráběcí stroje, pily, frézky, hoblovky, sušárny, lisy, stroje na laminování a dýchování, apod.

Lesy pokrývají 50 % území Bosny a Hercegoviny, avšak samotná těžba především ve státních podnicích, které obhospodařují 80 % lesních ploch, je málo efektivní. Podniky k zajištění potřebného růstu těžby potřebují moderní techniku, což nabízí příležitosti v dodávkách zejména manipulační a dopravní zařízení do obtížného terénu.

HONGKONG

Odbytové možnosti souvisí s novou výstavbou bytových a kancelářských komplexů i výstavbou hotelů.

IRSKO

Nábytek zaznamenává na irském trhu po letech hospodářské krize (drahé bydlení, nesplacitelné hypotéky atp.) opět pozvolný nárůst (okolo 5 % ročně), který by čeští exportéři mohli využít. Podstatný růst poptávky byl zaznamenán v oblasti kancelářského a komerčního nábytku.

KATAR

Potenciál zde mají především bytové doplňky a designový nábytek.

KUVAJT

Trh se spotřebním zbožím vykazuje stabilně rostoucí tendenci, což ve spojení s masivní kupní silou místních spotřebitelů vytváří potenciál pro české dodavatele. Pro kuvajtského spotřebitele není nejdůležitějším kritériem cena, ale originalita, dojem a prestiž. Potenciál zde mají bytové doplňky, umělé květiny, umělecká díla (obrazy, sochy), hudební nástroje a designový nábytek.

LUCEMBURSKO

Především design je ekonomickou příležitostí pro produktovou tvorbu z celé šíře technik (grafický i průmyslový design), materiálů (dřevo, kámen, plasty, sklo/porcelán) i veškeré typy užitných předmětů

(exteriérový/zahradní mobiliář, hračky, nábytek, šperky, atd.). Lucemburský trh je dlouhodobě solidně bonitní a obliba designu vysoká. Prostředí je nicméně silně saturované a konkurence vysoká.

NORSKO

Do nemovitostí investuje řada Norů volné prostředky vzhledem k nízkému úročení vkladů. Firmy z ČR mohou dodávat interiérové prvky pro developerské projekty v oblasti privátního, komunálního či kolektivního bydlení.

PORTUGALSKO

Tradiční portugalský sektor zažívá díky sázce na kvalitu a moderní design období setrvalého růstu a úspěchu na zahraničních trzích. Zvyšuje se potřeba kvalitního materiálu, neboť místní zdroje jsou omezeny druhovou skladbou lesů, pravidelně decimovaných lesními požáry. Příležitostí pro české výrobce nábytku může být i intenzivní výstavba hotelů, nemocnic a podobných objektů.

RWANDA

Import tohoto zboží do země za poslední roky stále roste. To souvisí s novými aktivitami stavebního průmyslu. Za zmínku stojí i vliv turistiky, která vykazuje roční nárůst 25 %, doplněné o požadavky turistů, kteří v průměru utratí ve Rwandě více než 1 100 USD a za tyto prostředky vyžadují odpovídající kvalitu, včetně kvality ubytování.

SENEGAL

V posledních letech rostl import nábytku do Senegalu na úkor lokální řemeslné výroby. Lze předpokládat, že tento trend bude i nadále pokračovat.

VELKÁ BRITÁNIE

Importy nábytku do UK i export v posledních letech rostou. Profit sektoru vrostl oproti minulému roku o 10 %, výdaje spotřebitelů na nábytek a zařízení představují 16,2 mld. GBP ročně. Příležitosti skýtají zejména poptávky po dílčích komponentech i hotových produktech nábytkářského průmyslu, včetně např. kuchyňských linek, koupelen, dřeva a dřevěných desek, ale i venkovního nábytku, zastřešení, atd. Poptávka se rekrutuje ze dvou zdrojů: velkoobchody poptávají konkurenceschopné výrobce nábytku dle dokumentace; a britští interiéroví designeři poptávají výrobce luxusního designového nábytku a interiérového vybavení na zakázku. Rostoucí trend, kdy firmy umožňují zaměstnancům pracovat z domova, bude i v budoucnu zvyšovat poptávku po kancelářském vybavení do domácností. Roste také poptávka po produktech respektujících životní prostředí a variabilním nábytku pro jednočlenné domácnosti.

VIETNAM

Více než 80 % prodaného nábytku ve Vietnamu pochází z dovozu. Dle marketingových statistik představuje v posledních letech nábytek dovezený ze zemí EU 40 % celkového dovozu nábytku do Vietnamu. Při velikosti trhu s téměř 95 miliony obyvatel a setrvalém ekonomickém růstu je Vietnam slibným trhem i pro české nábytkáře. Vzrůstá poptávka zejména po luxusním interiérovém nábytku. Vietnam je také velkým dovozcem materiálu pro nábytkářský průmysl. Ročně doveze 70–80 % své spotřeby dřeva v nábytkářském sektoru.

NÁBYTKÁŘSKÝ PRŮMYSL

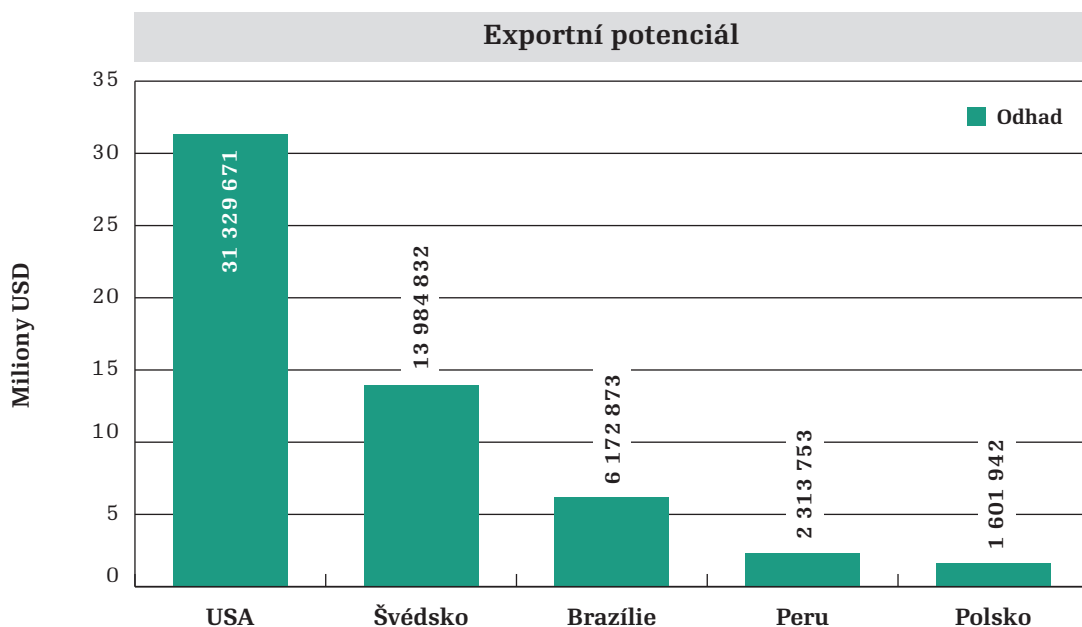
Konkrétní příležitosti	Země
CZ-CPA 71.11 - Architektonické služby	Lucembursko
HS 4103 - Kůže surové, ost.	Velká Británie
HS 4401 - Palivové dřevo ; dřevěné štěpky nebo třísky; piliny dřevěné	Senegal
HS 4408 - Listy na dýchování, překližky, ap., rozřezané, krájené nebo loupané ap., < 6 mm	Alžírsko, Senegal, Vietnam
HS 4412 - Překližky, dýhované desky a podobné vrstvené dřevo	Norsko, Portugalsko
HS 4414 - Dřevěné rámy na obrazy, fotografie, zrcadla nebo podobné předměty	Alžírsko, Velká Británie
HS 4416 - Rámy dřevěné na obrazy, zrcadla ap. předměty	Portugalsko
HS 4418 - Výrobky stavebního truhlářství a tesařství, ap. dřeva	Senegal
HS 4911 - Ost. tiskařské výrobky, včetně tištěných obrazů a fotografií	Kuvajt
HS 6301 - Přikrývky, koberečky, cestovní	Velká Británie
HS 6502 - Šišáky, formy kloboukové, splétané, nezformované	Velká Británie
HS 7013 - Stolní, kuchyňské, toaletní, kancelářské skleněné výrobky pro výzdobu aj. účely	Lucembursko
HS 8208 - Nože a řezné čepele pro stroje nebo mechanická zařízení	Bosna a Hercegovina
HS 8302 - Úchytky, kování ap. výrobky z obecných kovů k nábytku, dveřím, schodištím apod.	Bosna a Hercegovina
HS 8465 - Obráběcí stroje pro opracování dřeva, korku, kostí ap.	Bosna a Hercegovina
HS 9401 - Sedadla (jiná než sedadla čísla 9402), též proměnitelná v lůžka, jejich části	Irsko
HS 9403 - Ost. nábytek a jeho části a součásti	Ázerbájdžán, Hongkong, Irsko, Katar, Kuvajt, Norsko, Rwanda, Vietnam, Lucembursko
HS 9406 - Montované stavby	Kuvajt, Rwanda
HS 9610 - Břidlicové tabulky a tabule k psaní nebo kreslení, též zarámované	Velká Británie
HS 9701 - Obrazy, malby, kresby, ručně zhotovené, koláže	Kuvajt, Lucembursko

Obranný průmysl

Exportní příležitosti v rámci obranného průmyslu zahrnují 55 zemí. Nejvýznamnější zastoupení mají revolyery a pistole v rozsahu 36 zemí. Střelné zbraně a zařízení využívající výbuchu nebo bomby, granáty, torpéda, mini a podobné střelivo. K největším dovozcům obranného průmyslu patří USA.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

S odchodem spojeneckých jednotek a se změnou systému financování ozbrojených složek Afghánistánu lze počítat s možnostmi dodávek obranné techniky, výbroje a výstroje pro armádu a bezpečnostní složky. Je poptávka na provedení generálních oprav vrtulníků Mi-17 a Mi-24/35. Afghánská vláda také zvažuje nákup bitevních vrtulníků Mi-24/35. Také většina vojenských základen mise NATO se bude v nadcházejících letech proměňovat na mezinárodní a národní letiště. Příležitosti pak budou v dodávkách přístrojové a radarové techniky, bezpečnostních systémů, provádění generálních oprav vrtulníků atp.

ALŽÍRSKO

Alžírsko je největším trhem s obranným materiálem v Africe, trend investic do obrany je dlouhodobě vzrůstající (očekávaných 13 % v letech 2014–2018). Cestou na alžírský trh je průmyslová spolupráce v podobě zakládání joint ventures či zapojení domácích výrobců. Šance pro české firmy obranného a bezpečnostního průmyslu jsou zejména v oblasti proudových a vrtulových výcvikových letadel, potenciál se nabízí v oblasti dodávek náhradních dílů, oprav a modernizace pozemní techniky.

ANGOLA

Obranný a bezpečnostní průmysl v Angole představuje také mnoho příležitostí, a to zejména v podobě modernizace a opravy stávajícího vojenského vybavení (letadla, tanky) a nákupu spíše drobnější vojenské techniky. Angola patřila mezi země s největšími výdaji na obranný průmysl, což se s krizí změnilo a zaměřuje se nyní spíše na opravu stávající techniky. Potenciálně zajímavou oblastí by bylo také školení pozemního vojenského personálu a letců, což také bude záležet na dalším ekonomickém vývoji země.

ARGENTINA

Nákupy zbraní a obranných systému jsou pro vládu tak důležité, že se kvůli nim zadlužuje v zahraničí. Argentinské ozbrojené složky jsou podinvestované, ale pro vládu jde o velice důležitý sektor, který se snaží zmodernizovat. Armáda i policie potřebuje nové pistole a další střelné zbraně, vzdušné síly radary, pozemní vojsko obrněné transportéry. V Argentině neexistují centrální nákupy policie, každá provincie nakupuje samostatně. To by mohla být šance pro české firmy, protože provinční vlády jsou ve svém rozhodování mnohem pružnější a navíc se dá využít kontaktů zastupitelského úřadu v některých provinciích.

AUSTRÁLIE

V souladu s Bílou knihou obrany 2016, která představuje komplexní dlouhodobý plán v oblasti obrany s předpokládaným výhledem až do roku 2035, a s investičním plánem, který určuje vládní strategii v oblasti financování obrany, výdaje na obranu ve finančním roce 2020–2021 měly dosáhnout 2 % HDP (tj. 42,4 mld. AUD). Austrálie je tradičně na 12.–13. místě na světě ve výši výdajů na obranu. Během 10 let, tj. do roku 2026, by se nové investice do obrany měly vyšplhat na částku 195 mld. AUD.

ÁZERBÁJDŽÁN

Ázerbájdžán opakovaně deklaruje zájem o akvizice vojenského materiálu, ať již kompletních zbraňových systémů či náhradních dílů. Páteří pozemních sil i letectva je v současnosti technika ruské provenience, resp. původní sovětské systémy, modernizované ruskými či ukrajinskými specialisty. Ovšem ze strany ázerbájdžánských nejvyšších míst je možné sledovat snahu o větší diverzifikaci dodavatelského portfolia.

BANGLADÉŠ

Rozpočet bangladéšské armády je každoročně navyšován a poskytuje proto prostor pro dodávky vybavení zejména pro bezpečnostní složky státu. Pro rok 2018 bylo ve státním rozpočtu vyčleněno 3,2 mld. USD na obranu.

I pro české firmy může být výhodou, že bangladéšské orgány usilují o diverzifikaci svých partnerů pro vojenskou spolupráci a zároveň rozšíření portfolia dodavatelů v oblasti obranného průmyslu. S cílem podpořit tento proces je v současné době sjednáván dvoustranný smluvní dokument o obranné spolupráci.

V listopadu 2017 jednala delegace ZÚ Dillí na bangladéšském ministerstvu vnitra a velení armádních složek. Z jednání vyplynulo, že bangladéšská strana má velký zájem o české letouny, lehké pěchotní ruční zbraně, munici do ručních zbraní, lehká obrněná kolová vozidla, nákladní speciály a ochranné rušiče proti nástražným výbušným systémům.

BELGIE

V kontextu zvýšené bezpečnostní hrozby v Belgii po útocích v březnu 2016 byly významně navýšeny vládní výdaje na vybavení bezpečnostních složek. Boj proti terorismu a potírání radikalismu se staly dlouhodobou prioritou. Díky tomu narůstá belgická poptávka po zboží v bezpečnostním sektoru. Nabízí se tedy příležitosti pro české firmy, které vyrábí např. neprůstřelné vesty, skla, zabezpečené dopravní prostředky, komunikační prostředky, výzbroj a výstroj.

BRAZÍLIE

V posledních letech dochází k posilování spolupráce v oblasti vojenských a obranných technologií, nově např. i v oblasti prostředků protichemické ochrany. Výrobky české provenience mají pověst vynikající kvality za přijatelnou cenu. Výhodou je, že rozpočty bezpečnostních složek na nákup a obnovu vybavení jsou jen minimálně postihovány vládními rozpočtovými škrty. Potenciál existuje zejména v oblasti pokročilé elektroniky, pozemní i letecké techniky a ručních zbraní.

BULHARSKO

V příštích letech plánuje armáda velké projekty modernizace výzbroje a vybavení v hodnotě téměř 2 mld. EUR. O konečné podobě projektů se ještě diskutuje, nejpravděpodobnější je nákup obrněných vozidel pěchoty a stíhacích bojových letadel. Zvažuje se i modernizace tanků T-72. Poptávka by se měla zaměřit zejména na leteckou techniku, obrněná vozidla, kybernetickou bezpečnost, komunikační, informační a navigační systémy, optoelektroniku, ochranu bezpečnostní infrastruktury.

DÁNSKO

V současné době dánské ministerstvo obrany, ministerstvo vnitra, policie i bezpečnostní služby zahájily přípravy na obměně výzbroje a zejména střelných zbraní. Konkrétně se jedná o pistole, pušky, automatické zbraně, atd. Zbraně jsou určeny pro místní podmínky, ale i pro příslušníky zahraničních misí.

Celkový objem veřejných tendrů se odhaduje na 25 mld. CZK. Dalším potencionálním trhem je Grónsko, autonomní území Dánska, kde střelné resp. střelecké zbraně patří k základní vybavenosti místních obyvatel. Objem exportu do Grónska výrazně v této komoditě v posledních letech stoupá.

EGYPT

V obranné oblasti může ČR v Egyptě navázat na dlouhou tradici vzájemné spolupráce. Nejedná se pouze o obranně-průmyslový kontext, čeští výzkumníci a vědci v zemi pomáhali zakládat například vojenskou univerzitu, jejíž technické kurzy stále patří mezi nejlepší dostupné terciární vzdělání v regionu.

Egypt v současnosti poptává výzkumné kapacity pro realizaci obranně-průmyslového výzkumu a vývoje. Z českých výrobků země dlouhodobě projevuje zájem o ruční a lehké palné zbraně, munici, pozemní techniku včetně podvozků či vybrané produkty leteckého průmyslu.

ETIOPIE

V Etiopském vojenském letectvu je minimálně 12 cvičných letounů L-39, z toho 5–7 je v současnosti provozováno. Mimo ně je zde rovněž letecká technika východní provenience. Existuje tedy poptávka po náhradních dílech, je však třeba počítat s levnou konkurencí ze zemí bývalého sovětského bloku. Existuje možnost nabídnout radiokomunikační řešení pro armádu. Potenciál mají i dodávky systému navádění letadel a sledování letového provozu pro Civil Aviation Authority.

FILIPÍNY

Filipíny v současné době potřebují především modernizovat svou leteckou a námořní kapacitu v Jihočínském moři. Dle ministerstva pro správu a rozpočet jsou prostředky na AFP rozděleny do třech hlavních kategorií. Armáda (pozemní vojsko) obdržela 57,4 mld. PHP, 21 mld. PHP bylo alokováno filipínskému námořnictvu a 18,9 mld. dostalo letectvo.

Dle nového legislativního rámce bude modernizace AFP probíhat v patnáctiletém období až do roku 2028. Dle předběžných informací z rozhovorů AFP se současnou vládou patří mezi zvažované nákupy nadzvukové letectvo, helikoptéry, fregaty, raketové systémy, radary a modernizace vojenských základen. Zároveň by mělo dojít k modernizaci osobního vybavení příslušníků AFP v podobě útočných pušek a prostředků osobní ochrany (např. neprůstřelné vesty). Dále by mělo dojít k posílení kapacit námořnictva v podobě nákupu moderních ponorek.

FINSKO

České firmy mají příležitost reagovat na výrazný zájem finské strany prohlubovat obrannou spolupráci s evropskými zeměmi, a to jak v EU, tak i v NATO. Finsko si uvědomuje změny v bezpečnostním prostředí v Evropě a chce na ně reagovat jak početním posílením svých ozbrojených sil, tak i značnými investicemi – do roku 2020 by se měly výdaje na obranu zvýšit z dnešních 1,8 % až na 2,3 % HDP. Ve vztahu k ČR podporuje vývozní možnosti i skutečnost, že Ministerstvo obrany Finska má zájem aktivovat existující Memorandum of Understanding, jež pro obchodní spolupráci vytvoří vhodný rámec.

FRANCIE

Zvýšená bezpečnostní rizika vedou Francii k postupnému navyšování rozpočtů branně-bezpečnostních složek. Koncem roku 2015 oznámil francouzský prezident plán na komplexní přezbrojení policie a dalších bezpečnostních složek a nákup nové techniky pro armádu. Významnou položkou nákupů

se mají stát ruční palné zbraně a střelivo, výstroj, radary a detektory. Armádní rozpočet a utrácení na nové zbraně má kontinuálně růst až do roku 2020 na výsledných 41 mld. EUR. Na podpoře zvýšení rozpočtů bezpečnostních a obranných složek státu existuje ve Francii shoda napříč politickým spektrem. Státní rozpočet Francie pro rok 2018 tak již počítá s navýšením výdajů na obranu o 1,8 mld. EUR na celkových 34,4 mld. EUR, tj. 1,8 % HDP. Příležitost pro české firmy se tudíž nabízí zejména v zapojení do dodavatelských řetězců nadnárodních firem s francouzskou účastí, případně francouzských firem obranného a bezpečnostního průmyslu, a jejich prostřednictvím pak spolupráce na evropských a na třetích trzích.

GHANA

Hlavním cílem strategického plánu, přijatého v roce 2013, je modernizace ghanských ozbrojených sil, na kterou ghanská vláda vyčlenila 145 mil. USD. V rámci této modernizace by měly být vojákům pořízeny ruční zbraně a munice, nová armádní obrněná vozidla, padáky a další armádní doplňky. Potenciál existuje v oblasti oprav a modernizací vrtulníkové techniky, dodávek lehkých transportních letounů, výcviku pilotů či oprav a modernizací pozemní techniky. Mezi dlouhodobější plány Ministerstva obrany patří podpora a zapojení se do mírotvorných operací OSN a posílení vnitřní bezpečnosti v zemi, včetně zesílení ochrany ropného průmyslu v západní části země.

CHILE

V Chile se velké oblibě těší sportovní střelné zbraně a krátké střelné zbraně k sebeobraně. V roce 2016 se projevil vzestup v exportu střelných zbraní pro civilní sektor. Dosud jsou však velké rezervy. Vedle dodávek hotových výrobků se nabízí možnost výrobní spolupráce s FAMAE – Fábricas y Maestranzas del Ejército de Chile, státní firmou obsluhující pozemní vojsko.

V obranném průmyslu se nabízí navázání na spolupráci při výrobě ručních zbraní. Významný potenciál pro úspěch v zemi má i český letecký průmysl. České hightech produkty v oblasti komunikačních technologií či pasivních sledovacích systémů mohou rovněž na chilském trhu uspět. V poslední době byl zaznamenán také zájem o bezpilotní prostředky či polní nemocnice a zdravotnické produkty či prostředky OPZHN.

INDIE

Indie je největším dovozcem zbraní na světě. V posledních čtyřech letech indické ozbrojené složky nakoupily zbraňové systémy v hodnotě 38,8 mld. USD a z toho více než polovinu dodaly zahraniční výrobci. Příležitost k uplatnění mají špičkové české technologie, které se prosazují celosvětově – například radiolokátory. Stejně tak mají šanci české firmy s nabídkou modernizace techniky ruské provenience. Politické ambice Indie a situace na severních hranicích vytvářejí tlak na posilování bojové schopnosti a tím i na vyšší výdaje na nákup techniky. Indická vláda do značné míry liberalizovala příliv přímých zahraničních investic do domácího obranného průmyslu a zrychlila vydávání povolení na zbrojní výrobu soukromým firmám s cílem umožnit vytváření společných podniků se zahraničními partnery. Smyslem je podpořit přísun moderních zahraničních technologií a zajistit si bezpečnější přísun dodávek obranné techniky tím, že se bude vyrábět přímo v Indii. Nákupní politika upřednostňuje mezinárodní výrobní spolupráci před dovozy a byla upravena v souladu s vládní iniciativou Make in India. Celá řada indických firem vidí v tomto oboru příležitosti a je připravena se zahraničními partnery zakládat společné podniky.

INDONÉSIE

Obranný rozpočet země v posledních letech roste v souvislosti s koncepcí současné vlády usilující o modernizaci armády. V roce 2016 dosáhl částky 8,28 mld. USD a v roce 2017 zaznamenal nepatrný nárůst okolo 1 %. V poměru těchto výdajů k HDP patří Indonésie i nadále v rámci regionu spíše k podprůměru, nicméně nominálně jde bezesporu o zajímavý trh. Plán současné vlády je navýšit postupně v nadcházejících 5 letech podíl výdajů na obranu na 1,5 % HDP. Vláda si je vědoma relativní zaostalosti ve výzbroji indonéské armády v porovnání s nejbližšími sousedy (Malajsie a Singapur) a hodlá tento problém řešit zásadní obnovou a rozšířením armádní výzbroje a výstroje. Specifikem Indonésie spočívá ve snaze neorientovat se v dané oblasti jedním směrem a vyhnout se tak závislosti. Kombinuje proto z uvedeného důvodu například vojenskou techniku USA a Ruska a ze stejného důvodu preferuje v případě kompatibilní a kompetitivní nabídky k uvedeným silným zbrojařským zemím, ty, které touto optikou nevnímá jako rizikové. Zařízení české (československé) provenience má v zemi určité renomé a tradici, na kterou lze navázat. Uvedená preference dodavatelů tak dává českým firmám poměrně dobré šance, nicméně tato situace zjevně může být časově velmi omezená a změnit se v případě posunu politického kurzu vedení Indonésie.

Mezi perspektivní oblasti z pohledu českého obranného průmyslu patří ruční zbraně, munice, pozemní technika včetně vozidel, letecká technika (transportní a výcvikové letouny) či pokročilá elektronika.

IRÁK

V oblasti obranného průmyslu existuje poptávka po různých typech munice a bojové techniky včetně tanků, děl, bojových vozidel. Možnost expandovat v tomto sektoru byla posílena slibnými nákupy z irácké strany v posledních letech. V současné době je také konzultována s iráckým ministerstvem obrany a průmyslu možnost vývozu investičního celku – továrny na výrobu munice a uvažuje se o jedné továrně na výrobu munice pro Bagdád (300 mil. EUR) a druhé pro Erbil (300 mil. EUR).

ITÁLIE

Itálie je jedním z významných hráčů na poli evropského obranného průmyslu a silným podporovatelem trendu směřujícího ke konsolidaci evropské politiky vyzbrojování. Aktivně podporuje mezinárodní obranně – průmyslovou spolupráci, zejména v high-tech sektorech, ale také v oblasti letectví, systémů řízení a velení, komunikačních a elektronických systémů a softwaru či avioniky. Konkrétní příležitosti pro české firmy obranného a bezpečnostního průmyslu se nabízejí zejména v oblasti lehkých vrtulových letadel či komponent v oblasti kosmického průmyslu.

IZRAEL

V objemu vývozu obranných a bezpečnostních technologií dnes Izrael šlape na paty Německu a Francii. Pro české výrobce je spolupráce s izraelským zbrojním průmyslem velkou výzvou. Mimo v současnosti realizovaných subdodávkách je další možností spolupráce na třetích trzích, kde se jedna či druhá strana z různých důvodů obtížně prosazuje.

Izrael současně patří mezi největší dovozce vojenského materiálu. Roční rozpočet izraelské armády v současnosti přesahuje 17 mld. USD, z čehož 3 mld. USD (cca. 18 %) představuje přímá podpora Spojených států. Tato pomoc bude od roku 2018 navýšená na 3,8 mld. USD ročně; současně ale bude izraelské vládě uloženo utratit tyto prostředky za nákup obranných a bezpečnostních technologií amerických výrobců. Z uvedeného důvodu lze očekávat, že Izrael v horizontu tří let postupně navýší dovoz vojenské techniky z aktuálních 2,8 mld. USD až na téměř dvojnásobek (po dovozu nerostných surovin se jedná

již nyní o nejvýznamnější dovozní položku) a další bezpečnostní technologie nevojenského charakteru za 550 mil. USD.

Exportní potenciál pro české výrobce je tudíž enormní. Hlavní vývozní položky vojenského materiálu z ČR do Izraele tvoří vozidla (38 %), zobrazovací průzkumná zařízení (32 %), velkorážové zbraně (11 %) a technologie (5 %). České firmy mohou navázat s izraelskými subjekty strategická partnerství, jak při vývoji nových komplexních obranných systémů, tak v přístupu na třetí trhy, na nichž má jedna ze stran silnější postavení. Spolupráce se špičkovými izraelskými firmami nezřídka posouvá české firmy na vyšší technologickou úroveň a tím posiluje jejich mezinárodní konkurenceschopnost.

JAPONSKO

V říjnu 2015 zahájila v Japonsku činnost nová státní vyzbrojovací komise. V důsledku změn v geopolitickém rozložení sil v Asii reinterpretuje Japonsko svou „pacifistickou“ ústavu a zásadně posiluje výdaje na obranu. Pro ČR se zde otevírají příležitosti především v oblasti radiolokačních a pasivních sledovacích přístrojů (radary), oblast CBRN (ochrana proti chemickým, biologickým, radiologickým a jaderným látkám) ale i v dalších oblastech obrany. Pro finanční rok 2018 počítá Japonsko s rozpočtovými výdaji na obranu ve výši téměř 50 mld. USD, což zhruba koresponduje s celkovými výdaji státního rozpočtu ČR.

JEMEN

Na území pod kontrolou povstalců se vztahuje embargo RB OSN. Rovněž probíhající konflikt činí dodávky zbrojní techniky a munice problematickými. Přesto jakékoliv politické řešení jemenské krize počítá s obnovou národní armády, jež se nadále bude potýkat s aktivitami teroristických skupin. Příležitosti budou v dodávkách munice, náhradních dílů pro techniku „východní“ provenience, dodávkách radarové techniky a poskytování technické pomoci, včetně lékařských prověrek jemenských pilotů v České republice.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

JAR se podílí na významném růstu obranných výdajů na africkém kontinentu. V roce 2016 sice rozpočet na obranu mírně poklesl, přesto v absolutních číslech činil významných 3,42 mld. USD. Do budoucna by se měly výdaje spíše zvyšovat a měly by být alokované především pro síly zvláštního určení, nákup lehkých a středních dopravních letadel, rozvoj dělostřelectva, protiletadlové obrany včetně radarů a systémů řízení, modernizaci vojenského zdravotnictví, spojovacích kapacit a kybernetické bezpečnosti. Není bez zajímavosti, že ve výzbroji Jihoafrických vzdušných sil se podobně jako v Armádě ČR nachází stíhače Gripen.

JORDÁNSKO

Země má stálý zájem o zbrojní techniku, materiály pro výzbroj armády a skýtá zajímavý prostor pro české výrobky obranného průmyslu. Na základě dobrých vztahů ZÚ se zbrojovkou KADDB lze očekávat zájem o obrannou techniku. V tomto oboru je potřebná trvalá akviziční činnost českých dodavatelů obranného materiálu. České firmy se zúčastní veletrhu obranné techniky „SOFEX“ v květnu 2018.

KAMBODŽA

Česko by se mohlo zapojit do oprav a modernizace již vysloužilé techniky a letadel, z nichž část v minulosti samo poskytlo. Perspektivní je rovněž výměna zkušeností, trénink personálu nebo pomoc s odminováním a odstraněním explozivních pozůstatků předchozích konfliktů. Příležitostí jsou také dodávky radarových systému, ručních zbraní a střeliva.

KAZACHSTÁN

Možnosti spolupráce s kazachstánskou stranou ve vojenské oblasti jsou soustředěné na modernizaci starých a nákupy nových letadel, na české palné zbraně (pistole, pušky, samopaly apod.), na českou optiku, dodávky nákladních vojenských vozidel apod. Silnou roli má v této oblasti stát, tj. předpokládají se intervence ze strany státní správy ČR ve prospěch českých výrobců. Obchodní možnosti představují též nákupy vojenské techniky a munice prostřednictvím aukcí. V květnu 2016 ohlásilo kazašské ministerstvo obrany záměr dojednat kontrakty v celkové hodnotě cca. 2 mld. EUR, které budou realizovány do roku 2020. I přes více vektorovou politiku je v sektoru obranného průmyslu citelná dominance Ruska, což při současné mezinárodní situaci výrazně ztěžuje možnosti vývozu z ČR.

KEŇA

Potenciál pro dodávky obranného průmyslu vyplývá z hrozby teroristických útoků ze strany somálských Al Shabaab. Z tohoto důvodu je vládou věnována pozornost i finanční prostředky vybavení armády i police. Rozvojový program Vise 2030 navíc počítá s navýšením počtu policejních složek tak, aby se Keňa přiblížila hranici 1:450 (jeden policista na 450 obyvatel doporučených OSN). Navyšování počtu policistů představuje příležitost pro dodavatele z oblasti obranného průmyslu.

Nabízí se možnosti zejména v oblasti oprav, modernizací a případně i dodávek letecké techniky (vrtulníků), dále pak dodávky systémů pro sledování a ostrahu hranic a perimetrů.

KOLUMBIE

Kolumbie ročně vydává na nákupy pro ozbrojené složky (pozemní vojsko, námořnictvo, letectvo a Národní policii) kolem 3,7 % HDP. Celkové náklady na obranu v roce 2017 převýšily, i přes uzavření mírových dohod s levicovou guerillou FARC, 12 % všech veřejných výdajů. Rozpočtová kapitola ozbrojených sil byla v rámci národního rozpočtu na rok 2018 opět výrazně navýšena (o 8,2 %; na 10,8 mld. USD). Lze předpokládat, že tento trend bude pokračovat, a to i vzhledem k tomu, že kolumbijské vzdušné síly rovněž připravují výměnu svých cvičných a bojových letounů. ČR je v Kolumbii známá mj. vývozem pistolí CZ a střeliva vč. nábojových komponentů Sellier+Bellot. Velký potenciál však nabízí rovněž dodávky nákladních vozů 8x8, radarů a moderních komunikačních prostředků, logistických softwarových řešení, dále detektorů min a výstroje (oblečení, obuv, helmy) včetně ochranných vest, avšak za předpokladu, že české firmy si na místním trhu zajistí fyzické zástupce, vytvoří sklady náhradních dílů a zajistí odpovídající postprodejní servis (v případě nákladních aut rovněž nezbytné homologace). Vzhledem k důležitosti zajištění osobní bezpečnosti je významný také sektor soukromých bezpečnostních agentur, který představuje trh o velikosti 2,7 mld. USD ročně.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Armáda i policie se snaží řešit špatnou bezpečnostní situaci na východě země. S tím souvisí i rostoucí poptávka po modernizaci vyzbrojení policie i armády.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Stálá hrozba vojenské konfrontace s KLDK a s tím související potřeba modernizace armády nutí Korejskou republiku investovat nemalé prostředky do jejího vybavení. V loňském roce bylo do Korejské republiky dovezeno zboží pro obranný průmysl v hodnotě 8,3 mld. USD. Mezi nejvýznamnější dodavatele se řadí USA, Španělsko, Anglie, Německo a Izrael. Zájem o spolupráci v oblasti obranného průmyslu

projevují jak korejští představitelé, tak instituce a firmy působící v tomto oboru. Samotný korejský obranný průmysl se velmi rychle rozvíjí a pro české firmy se nabízí možnost spolupráce v oblasti dodávek speciální techniky, případně i subdodávek pro kompletaci a finální výrobu v Korejské republice. Český průmysl může prorazit v oblasti pokročilé elektroniky a prostředků ochrany proti zbraním hromadného ničení. Potenciál skýtá oblast společného výzkumu, vývoje a projektů v oblasti robotiky a pokročilých technologií.

LIBANON

Perspektiva tohoto sektoru vychází ze složité bezpečnostní situace v zemi, která diktuje bezprostřední priority, jimiž se musí zabývat kromě státních úřadů také soukromý sektor (turistická zařízení, obchodní centra, banky, univerzity, apod.). V praxi je velký zájem o bezpečnostní scannery (vč. ručních), kamery s uzavřeným okruhem, systémy sledování, řízení přístupu vč. poplašných zařízení, detektory výbušnin, rušičky, přístroje k nočnímu vidění, bezpečnostní software, prostředky osobní ochrany apod. Velká poptávka je rovněž po zbraních a munici, které jsou (s výjimkou malého trhu v oblasti myslivosti) pořizovány výhradně na vládní úrovni. V oblasti obrany a bezpečnosti má libanonský trh obzvláště veliké požadavky na kvalitu a pověst výrobce.

LITVA

Litevská vláda zvýšila pro rok 2018 rozpočet Ministerstva obrany, který má být primárně určen na akvizice (o 149 mil. EUR oproti 2017, tj. celkem 963 mil. EUR, neboli 2 % HDP). Navíc v současném vládním kabinetu i parlamentu existuje většinová podpora pro další navyšování rozpočtu až na úroveň 2,3 % HDP. Konjunktura nadále „nahrává“ pokračující konflikt na Ukrajině a stále asertivnější ruská zahraniční politika. V posledních několika měsících kupř. armáda pořídila houfnice, nová bojová vozidla pěchoty, radio-komunikační prostředky, zájem projevila o střelné zbraně jak pro pravidelné jednotky, tak i pro speciální útvary, jedná o zakázce na komunikační a řídicí systém, zvažuje modernizaci a případné posílení vzdušných sil (např. vrtulníky) atd. Litevský obranný průmysl rovněž hledá partnery pro případnou spolupráci na třetích trzích.

LOTYŠSKO

Lotyšsko jako členská země NATO hodlá v roce 2018 dosáhnout stavu, kdy rozpočtu na obranu bude věnováno 2 % HDP. Lotyšsko rovněž hodlá zvýšit počet svých vojáků z dnešních necelých 5 na 6 tis. v roce 2018. Součástí strategického rozvoje armády je modernizace komunikačních a informačních systémů řízení boje. České zbrojařské firmy již v minulosti uspěly ve výběrových řízeních na dodávky pro lotyšské ozbrojené síly i NATO a lze předpokládat, že by na ně mohly navázat další.

MAĎARSKO

V souvislosti se zhoršující se bezpečnostní situací ve světě a v Evropě a v návaznosti na to s ambiciózním programem maďarské vlády na rozvoj a modernizaci maďarské armády pod názvem „Zrínyi 2026“ a také se závazkem Maďarska, jako člena NATO budou postupně zvyšovány výdaje na obranu až do výše 2 % HDP. Předmětem zájmu z maďarské strany jsou veškeré druhy zbraní s ohledem na zastaralost výzbroje maďarské armády. Poptávány budou ruční krátké a dlouhé zbraně, cvičné a bojové letouny a s tím související výcvik pilotů, dále radiolokátory a radiové přístroje pro dálkové ovládání, katapulty a letecké simulátory pro výcvik pilotů.

MALAJSIE

Malajsijský obranný rozpočet mezi lety 2012–2016 stagnoval či mírně klesal. V roce 2016 došlo k jeho citelné redukci, ale v roce 2017 byl o 5,3 % navýšen. Malajsie dlouhodobě usiluje o modernizaci své armády, letectva a námořnictva (nákupy čtyř transportních Airbusů A400M, stavba moderních vojenských bojových plavidel), jedná se však o postupný proces. Je to obor, kde rozhodující postavení má vláda a bezpečnostní složky státu jakožto koncoví uživatelé. Řada českých firem zde aktivně vystupuje prostřednictvím svých zástupců a úspěšně se uchází o veřejné zakázky (např. samopaly pro policejní složky). Česká společnost zabývající se výrobou odolných komponent pro počítačové sítě do polních podmínek založila ve městě Ipoh servisní centrum a metrologickou laboratoř. Civilní trh je omezen. Perspektivní jsou nabídky jak velkých firem, tak těch MSP, jejichž produkty jsou jedinečné a inovativní. Malajsie vyjádřila zájem o diverzifikaci nabídky českých obranných a bezpečnostních technologií a doporučila navíc zvážit možnosti investiční spolupráce s využitím Malajsie jako distribučního centra pro celou Jihovýchodní Asii. Možnosti lze také spatřovat v materiálu použitelném při zvládnutí živelních pohrom (přístřešky, záchranářské vybavení, přenosné generátory či řešení pro čištění vody) nebo pro polní medicínu (inovativní prostředky první pomoci, léky pro polní použití). Potenciál také existuje zejména v oblasti pokročilé elektroniky, pozemní i letecké techniky a ručních zbraní.

MEXIKO

Zhoršující se bezpečnostní situace nutí mexickou vládu investovat více nejen do vyzbrojování bezpečnostních složek a armády, ale také do ochrany vládních představitelů, a to jak na federální, tak státní a místní úrovni. Kromě tradičních položek je možné nabídnout i další produkty jako ochranné vesty, bezpečnostní elektronické systémy, sledovací zařízení, maskovací systémy, výbušniny, pyrotechnické prostředky, mobilní buňky, tréninková a simulační zařízení, bezpečnostní bariéry atd.

MONGOLSKO

V kontextu dosavadní spolupráce v podobě účasti českých vojáků na mezinárodních cvičeních v zemi a potřeb mongolských ozbrojených sil lze jako perspektivní oblasti pro český obranný průmysl uvést ruční zbraně a opravy a modernizace obrněné pozemní techniky.

MOSAMBIK

Bezpečnost a územní integrita je jednou z priorit vlády. V současné době je však problémem nedostatek finančních prostředků související s dluhovou krizí Mosambiku. Země ale potřebuje zmodernizovat svou obrannou a bezpečnostní techniku (zmodernizovat a nakoupit letadla, nákladní vozidla, vybavení pro vojáky, bezpečnostní systémy apod.), výcvik letců a pozemního personálu a celkově zlepšit úroveň svých ozbrojených složek.

MYANMAR

EU i nadále uplatňuje vůči Myanmaru vojenské embargo. Poslední rozhodnutí Rady z 25. 4. 2017 (Council decision (CFSP) 2017/734) prodloužilo toto embargo o další rok tj. 30. 4. 2018. Seznam zakázaných položek je součástí přílohy Rozhodnutí z roku 2013 (Decision 2013/184/CFSP). Z dlouhodobého hlediska zde existuje mimořádná příležitost a potenciál pro český obranný průmysl. Modernizace a profesionalizace armády, námořnictva, policie či pobřežních hlídek bude v budoucnosti nevyhnutelná.

NĚMECKO

Z pohledu obranně-průmyslové spolupráce je Německo zásadním partnerem českého obranného a bezpečnostního průmyslu, a to z hlediska strukturálního, ekonomického i technologického rozvoje české obranně-průmyslové základny. Rovněž skutečnost, že 89 % německých firem obranného a bezpečnostního průmyslu má vlastní kapacity v oblasti výzkumu a vývoje je z hlediska inovačního potenciálu českých firem výraznou přidanou hodnotou. Jako perspektivní se jeví zejména budování podniků společné výroby a zapojování českých výrobců do subdodavatelských řetězců velkých německých firem a velkých evropských konsorcií s německou účastí, zejména v oblasti pozemní techniky, elektroniky, leteckého a kosmického průmyslu.

NIGÉRIE

Aktivita Boko Haram znamená zásadní problém pro bezpečnost státu. Rozpočet Nigérie dává každoročně značné prostředky silovým resortům (policii, armádě) na nákup vybavení a výcvik.

V kontextu regionální bezpečnostní situace existuje prověřený potenciál v oblasti dodávek techniky pro pozemní i vzdušné síly – ruční zbraně a munice, lehká i těžká obrněná technika, dělostřelecké systémy, výcvikové a bojové letouny, vrtulníky. Stejně tak existuje poptávka po výcviku pilotů a techniků či opravách a modernizacích pozemních i leteckých systémů.

NIZOZEMSKO

Sektor tvoří až na výjimky státní podniky a výzkumné instituce. Je charakteristický vyspělou technologií a neustálými inovacemi. Vzhledem k omezenému domácímu trhu je orientován na vývoz, což vede ke spolupráci s firmami z jiných zemí, zejména Německa, Spojených států, Velké Británie a Belgie. Země je sídlem různých jednotek NATO (JFC Brunssum, NAPMA, NCIA) s vlastními výběrovými řízeními.

NOVÝ ZÉLAND

Novozélandská Bílá kniha obrany 2016 navrhuje 15letý plán modernizace armády za téměř 20 mld. NZD. Investiční patnáctiletý plán má obrannému průmyslu zabezpečit jistotu financování do roku 2030. V rámci modernizace armády počítá Bílá kniha se zlepšením v oblastech jak vzdušné, tak i námořní a pozemní obrany. V této souvislosti chystá obměnu stávajících strategických i taktických letadel, námořních fregat a tankerů, hlídkových plavidel i vybavení pro speciální armádní jednotky a zbraní. Dále plánuje zvýšení výdajů na kybernetickou bezpečnost a vojenskou rozvědku.

PÁKISTÁN

Samostatnou kapitolu představuje podpora exportu speciálu. Obranně-bezpečnostní sektor identifikujeme jako nejperspektivnější oblast, ve které se můžou české firmy v Pákistánu angažovat. Výrobky českých firem v obranně-bezpečnostním sektoru jsou již dnes objemově nejvýznamnější komoditou českého exportu do Pákistánu. Česká republika se může stát významným partnerem při diverzifikaci dodavatelů vojenských technologií pro pákistánské ozbrojené síly. Existují zde velké možnosti dodávek ručních palných zbraní, munice, radarů, letounů L-39 NG a L-410/L-420, výzbroje pro boj s terorismem a materiálu OPZHN. Obrovský potenciál má tzv. zboží dvojího užití, válcovací stolice, lisy, obráběcí stroje, meteorologické radary, detektory, kontrolní a měřicí zařízení. V obranně-bezpečnostním sektoru kromě dodávek pro pákistánské ozbrojené síly mají značný potenciál i komerční dodávky zbraní a munice pro civilní sektor.

PERU

Kromě typických obranných technologií mají v tomto sektoru stále větší váhu technologie v oblasti krizového řízení v souvislosti s přírodními katastrofami.

Budování dopravní infrastruktury i rozvoj těžebních projektů je v mnohých regionech spojen se sociálními nepokoji, příhraniční oblasti i velká města se potýkají s nelegálním pašováním drog, pouliční kriminalitou i organizovaným zločinem, což klade nároky na činnost ministerstva vnitra a bezpečnostních složek ve smyslu pořizování nové techniky. Obecně je v Peru (fyzická i průmyslová) bezpečnost vnímána jako nejvyšší priorita, což mj. potvrzuje růst prodeje letálních i neletálních zbraní tempem více než 25 % ročně. Trh zařízení a služeb v oblasti protipožární ochrany vzrostl v roce 2016 o 20 % a dosáhl 190 mil. USD a obecně v této oblasti platí zpřísněné bezpečnostní předpisy (pozn. incident na konci roku 2016 v průběhu mezinárodního summitu, kdy došlo k požáru v kinosále prestižního nákupního centra, při kterém zemřely 4 osoby).

Kriminalita v posledních letech nepatrně vzrostla, čímž je vyvíjen tlak na nákup nových obranných systémů, zbraní a zařízení pro osobní bezpečnost.

Peru se snaží modernizovat svůj vojenský letecký park s vidinou zajištění efektivnější ochrany svého území (bezpečnostní koridor VRAEM s dlouhodobou vojenskou a policejní přítomností) a ochrany civilního sektoru (nasazení vrtulníků apod.). Kromě toho též usiluje o poskytnutí adekvátního výcviku na moderních strojích budoucím vojenským pilotům, neboť i to je pilíř efektivní ochrany země. Peruánský letecký opravárenský závod SEMAN se v posledních 5 letech proměnil ve významné centrum modernizace a montáže letecké techniky, vojenské a civilní, včetně dopravních letounů.

POLSKO

Polsko kvůli geopolitické situaci investovalo do vyzbrojení a modernizace armády již dříve, nová konzervativní polská vláda však výdaje na obranu dále navyšuje. Rozpočet ministerstva obrany pro rok 2018 činí 41,1 mld. PLN (254,82 mld. CZK) a v dalších letech se očekává jeho další navyšování až na 2 % HDP. Polská vláda počítá zejména s modernizací protivzdušné obrany, modernizací a rozvojem obrněných vojsk, zajištěním bezpečnosti polského kyberprostoru a zajištěním vojenské bezpečnosti na Baltu. V roce 2018 bude na prioritní sektory vydáno téměř 6,7 mld. PLN (41,6 mld. CZK). V nově vymezených prioritních úkolech pro období 2017–2019, plánuje polská armáda vydat na vyzbrojení a modernizaci celkem 69,6 mld. PLN (431,5 mld. CZK).

PORTUGALSKO

Na základě zákona o vojenském plánování by v letech 2016 až 2020 měla probíhat obnova vybavení ozbrojených sil. Rozpočet ministerstva obrany pro rok 2018 byl oproti předchozímu roku navýšen o 7,5 % a celkově činí 2,151 mld. EUR. Plánována je obnova lehkých obrněných vozidel (4x4) a modernizace v oblasti satelitních komunikací, kybernetické obrany, vojenských informací a polních nemocnic. Portugalské ozbrojené síly projeví zájem i o české navigační systémy. V souvislosti s nedávnými tragickými požáry je plánován i nákup nového vybavení pro prevenci a boj s ohněm.

RAKOUSKO

Stejně jako český obranný průmysl je i pro rakouský obranný průmysl klíčovou otázkou možnost zapojení rakouského průmyslu do velkých evropských dodavatelských řetězců. Společným česko-rakouským tématem je tak možná spolupráce firem obou zemí na třetích trzích. Rakouský obranný průmysl

je navíc limitován omezenými schopnostmi rakouské armády investovat do nákupu zbraňových systémů, a proto se aktivně ohlíží i po zahraniční průmyslové spolupráci. Konkrétní příležitosti pro český obranný průmysl se nabízejí zejména v oblasti pozemní techniky, letectví či komunikačních a informačních systémů.

RWANDA

Potenciál pro dodávky obranného průmyslu vyplývá z bezpečnostní situace v regionu. Vláda věnuje pozornost i finanční prostředky na vybavení armády i policie. Rwanda poskytuje své vojenské složky za finanční úhradu do mírových jednotek OSN. Finanční zdroje OSN jsou tak významnou částí rozpočtu rwandských obranných složek.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

Saudská Arábie vydává ročně na obranu kolem 70 mld. USD (cca 10 % HDP) a v posledních letech roste o cca 20 % ročně. Značnou část rozpočtu tvoří nákup nové techniky (např. rámcový kontrakt s USA z roku 2011 za 65 mld. USD a memoranda o dodávkách vojenského materiálu a zbraní za 110 mld. USD s opcí na dalších 350 mld. USD, se Spojeným královstvím na upgrade letounu Eurofighter a Tornádo za 15 mld. USD, či s Francií (protivzdušná obrana, rekonstrukce fregat za cca 8 mld. USD) a Německem (ochranný perimetr kolem hranic, chystaný nákup ponorek)). V posledních letech se podařilo proniknout na saúdský trh i českým firmám, kterým se v minulosti vzhledem k zaběhnuté konkurenci a neexistenci historických vazeb nedařilo (vývoz speciálu v letech 2003–2009 činil v průměru pouze 0,6 mil. USD ročně). V letech 2010–2016 došlo k českému vývozu speciálu v průměru za 7 mil. USD ročně. Jedná se především o střelivo všeho druhu, výbušniny (v obou případech se jedná o dlouhodobou spolupráci), protichemické vybavení, vozidla (transfer technologie a zavedení výroby) a elektronická zařízení. V prvních 11 měsících roku 2017 došlo k vývozu lehkých ručních zbraní (vč. loveckých) a střeliva za 5 mil. USD, součásti letecké techniky za 4,6 mil. USD (vč. civilní techniky, avšak 80 % této částky tvoří letecké katapulty a podobná zařízení). Vláda Saudské Arábie usiluje o přenos technologií na výrobu zbraní, munice a vojenských dopravních prostředků do Saudské Arábie (výhledově zabezpečení až 40 % všech nákupů). S ohledem na pokračující konflikt v Jemenu, resp. přetrvávající ohrožení jižní saúdské hranice jemenskými povstalci, a z obecného pohledu na teroristické aktivity v regionu poptávka přetrvává a lze očekávat, že v tomto oboru v brzké době nepomine. České firmy – a to nejen v oblasti hmotných dodávek, ale i sofistikovaných IT služeb či SW produktů – i nadále vyvíjejí snahy o prosazení na trhu a lze očekávat jisté úspěchy.

SENEGAL

Senegal i s ohledem na situaci v širším regionu modernizuje a posiluje vlastní bezpečnostní složky a armádu. V tomto kontextu by mohl export českých výrobků najít na místním trhu uplatnění. Je zde patrný potenciál v oblasti simulátorů pro výcvik a realizaci oprav jak pozemní, tak letecké techniky.

SLOVENSKO

Novodobá užší spolupráce mezi ČR a SR v obranném průmyslu začala otevřením společného česko-slovenského podniku na výrobu ručních palných zbraní v roce 2015 v Novákách a pokračuje kooperační výrobou a opravami vojenských nákladních vozidel v Trenčíně. Obě země mají zájem na užší spolupráci svých armád a na sjednocení výzbroje pro zvýšení vzájemné součinnosti a bojových schopností.

Ministerstvo obrany SR podle Bílé knihy z roku 2016 plánuje modernizaci slovenské armády. Současný stav charakterizuje zastaralost výzbroje, techniky, materiálu i komunikačních a informačních systémů. Většina hlavních druhů výzbroje a techniky je za hranicí životnosti. Slovenská armáda plní standardy NATO na necelou polovinu a v případě komunikačních a informačních systémů je dokonce na čtvrtinové úrovni. Současný špatný stav je důsledkem dlouhodobého podfinancování sektoru obrany. V říjnu 2017 byl představen dlouhodobý plán rozvoje obrany s výhledem do roku 2030. Jeho součástí je detailní rozpis jednotlivých modernizačních projektů v celkové hodnotě 6,8 mld. EUR. Do roku 2020 mají výdaje na armádu dosáhnout 1,6 % HDP a od roku 2024 by měly stoupnout na 2 % HDP. Podle harmonogramu modernizace by se mělo v roce 2018 rozběhnout až 25 projektů. Slovensko bude například financovat výměnu bojových obrněných transportérů, modernizovat dělostřelecký palební systém Zuzana či speciální rádiové systémy BKRS.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Spojené arabské emiráty se výrazně zapojily do boje proti terorismu, a to jak uvnitř, tak i navenek (jsou součástí mezinárodní koalice proti ISIL a členy koalice proti Huthium v Jemenu). To se spolu s napjatými vztahy s Íránem a Katarom promítá do růstu výdajů na obranu a bezpečnost, které mají v příštích 5 letech růst tempem 7 % ročně. V roce 2016 činily výdaje na obranu 23,5 mld. USD (6,7 % hrubého domácího produktu), což představuje 14. místo na světě. Téměř jedna třetina výdajů v příštích 5 letech (cca 50 mld. USD) má být vynaložena ve formě investic do vlastní zbrojní výroby doma i v zahraničí (společná výroba formou joint-venture). Rostou též výdaje na vnitřní bezpečnost, prioritními oblastmi jsou ochrana důležité infrastruktury, personální a kybernetická bezpečnost. Možnosti jsou v dodávkách zabezpečovací techniky, radarové techniky, komunikační techniky, lehkých zbraní a munice a IT služeb.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Od roku 2003 do 2016 rostl prodej střelných zbraní, rok 2016 byl rekordní (téměř 15 mil. prodaných kusů, mezi roky 2002–2013 se prodej střelných zbraní zdvojnásobil). Tragické události či diskuze o zavedení restrikcí zpravidla vedou Američany k dalším nákupům zbraní, od nástupu administrativy prezidenta Trumpa, která není dalším omezováním nakloněna, byl však v roce 2017 poprvé od 2003 zaznamenán pokles zájmu spotřebitelů o tento segment, i nadále je však prodej vysoký. Zbraně jsou v USA nadále politicky citlivá věc, proto je nutno sledovat vývoj legislativy federální úrovni, ale i na státní úrovni.

ŠVÉDSKO

Rozvíjí se rozsáhlá obranně-průmyslová spolupráce, včetně účasti českých firem v rámci subdodávek na velkých projektech švédského obranného průmyslu. Z hlediska potenciálu českého obranného průmyslu ve Švédsku lze právě na tomto stavět. Největší příležitosti tak jsou zejména v oblasti speciální optiky a elektroniky, pasivních sledovacích systémech, ale například i v oblasti ručních zbraní.

ŠVÝCARSKO

Švýcarský stát vynakládá značnou sumu, cca 5 mld. CHF ročně, na zbrojní programy. Švýcarští obyvatelé mají tradičně kladný vztah k nejrůznějším formám osobní obrany. Vzhledem ke všeobecně se zhoršující bezpečnostní situaci ve světě je místní trh připraven absorbovat nabídky obranných prostředků, např. krátkých palných zbraní.

 THAJSKO

V rámci vládního plánu modernizace „Modernisation Plan: Vision 2026“ čeká v nejbližších letech thajské ozbrojené síly řada akvizic. Kromě tradiční oblasti cvičných letounů příležitosti existují také pro výrobce trenažerů, pasivních a aktivních radarů, ručních zbraní a střeliva a další obranné a bezpečnostní techniky. Thajské ozbrojené složky v rámci svých nákupů preferují princip diverzifikace dodavatelů z různých zemí.

 TUNISKO

V roce 2015 Tunisko navýšilo státní výdaje na dovybavení obranných složek. Zajištění obrany země je nezbytností pro obnovení turistického průmyslu, proto projevují silové rezorty zájem o obranné technologie k prevenci a potírání terorismu. Oblast obranného průmyslu je uzavřena pro vstup jakéhokoli mimostátního (domácího i zahraničního) kapitálu. Rozpočet Ministerstva národní obrany je 3,8 % HDP, deficit státního rozpočtu blokuje probíhající akviziční procesy. V etapě zpracování je Bílá kniha obrany, která má udat směry modernizace ozbrojených sil i související akvizice. Česká republika může mimo jiné v budoucnu navázat na úspěšné dodávky v oblasti leteckého průmyslu a reagovat na možnou výměnu letounů L 59T české výroby, bude však čelit tvrdé konkurenci výzbroje ze second handu a to především z důvodu deficitu státního rozpočtu.

 TURECKO

Podmínky v odvětví obranného průmyslu určuje politicky a vládou silně podporovaný rozvoj domácí výroby – Turecko investuje nemalé prostředky do nových projektů „národních zbraní“ domácí produkce je jednoznačně zvýhodňována před zahraniční. Tento sektor je však perspektivní, zejména pro české dodavatele lehkých ručních zbraní, technologických sub-komponent (elektrotechnika, optika), obráběcích strojů a výrobních technologií těžkého strojírenství, zkušebnictví a testování). V současnosti Turecko hledá partnery a subdodavatele pro výrobu armádních automatických útočných pušek, raketových systémů, bitevních letadel, tanků, dronů či specializovaných elektronických prostředků. Turecký trh může být z pohledu českých subjektů perspektivní např. v oblasti prostředků protichemické a radiační ochrany. Stranou zájmu nemohou zůstat výrobky pro záchranné systémy. V souvislosti s možnou výstavbou jaderné elektrárny je potřeba vytvořit bezpečnostní a záchranný systém. V něm je možno spatřovat další šanci pro uplatnění českých firem.

 TURKMENISTÁN

Probíhá postupné doplňování výzbroje a modernizace armádních a bezpečnostních složek v souvislosti s posilováním vnější a vnitřní bezpečnosti země. Možné dodávky se mohou odehrávat zejména v rovině technologicky náročnějších systémů používaných jednotlivými druhy pozemních vojsk a protivzdušné obrany.

 UGANDA

Potenciál pro dodávky obranného průmyslu vyplývá z působení ugandských jednotek v Jižním Súdánu (za předpokladu neexistence embarga). Díky zapojení do misí OSN tak nejsou ozbrojené složky závislé pouze na příjmech z ugandského státního rozpočtu. Priorita rozpočtu obrany vyplývá rovněž z regionální geopolitické situace. Z tohoto důvodu představují potencionální dodávky pro ugandské ozbrojené složky příležitost pro dodavatele z oblasti obranného průmyslu. Potenciál lze spatřovat v oblasti výcviku pilotů a oprav a dodávek letecké techniky, stejně jako v oblasti radarových a sledovacích systémů.

UKRAJINA

Odvětví se od roku 2014 postupně konsoliduje s výhledem získání schopnosti plné saturace potřeb ukrajinských ozbrojených sil. Nadále má Ukrajina nicméně zájem o unikátní technologie zejména z oblasti pasivních sledovacích systémů, dále o speciální vozidla a komunikační prostředky. Vysoká cena bojových aktivit na východě země se nicméně podepisuje na zdrojích obranného rozpočtu a výjimkou nemusí být z ukrajinské strany ani náhlá a rychlá potřeba dodávek určitého typu základní výstroje, oblečení a dalších prostředků.

UZBEKISTÁN

Probíhá postupná modernizace všech úrovní armádních a bezpečnostních složek v souvislosti s posilováním vnější a vnitřní bezpečnosti země. Škála probíhajících a budoucích možných dodávek je poměrně široká, tj. od výzbroje a výstroje armádního mužstva a příslušníků bezpečnostních služeb až po technologicky náročné systémy používané jednotlivými druhy pozemních vojsk a letectva (komponenty a náhradní díly pro dříve dodanou leteckou techniku, naváděcí systémy ap.).

VELKÁ BRITÁNIE

Pokud jde o obranný průmysl, Británie zůstává i nadále pátým největším světovým vývozcem zbraní a obranných technologií. Až 22 % britského leteckého průmyslu tvoří vojenská letadla a vrtulníky, např. dodávky komponent pro program Joint Strike Fighter vedený USA. Pokles vládních výdajů na obranu v uplynulých letech by mělo v roce 2018 a dalších 4 letech vystřídat jejich postupné zvyšování a projevují se také zahraniční objednávky (např. v roce 2017 objednal Katar dodávku 24 stíhaček Typhoon od BAE). K nejvýznamnějším firmám dle tržního podílu patří BAE Systems, Rolls-Royce, GKN, Babcock, Cobham, Serco, Meggitt, Ultra Electronics, QinetiQ a Chemring. Příležitosti pro český export se nacházejí zejm. v subdodávkách komponent, včetně např. částí příslušenství, elektro, optiky, radarové techniky, ale i zbraní. Větší šance na navázání nové spolupráce s významnými britskými výrobci v obranném průmyslu jsou především v oblastech inovativních technologií, např. „360° situational awareness“, „future soldiers“, propojitelnosti, pokročilých materiálů, řídicích systémů a architektury software. Z tradičních oblastí lze očekávat příležitosti např. ve strojírenském sektoru a v oblasti hydrauliky v souvislosti s plánovanou výstavbou nových britských námořních bojových plavidel včetně další letadlové lodi a 4 nových jaderných ponorek. Vytvoření dodavatelských vztahů v britském obranném průmyslu vyžaduje trpělivost a dlouhodobé úsilí.

VIETNAM

Vývoz speciálu (radary, palné zbraně, munice) tvoří velmi významnou část českého exportu do Vietnamu. Kromě uvedených komodit má Vietnam zájem o české trenažéry pro pěchotu a letecké simulátory. České firmy se chtějí účastnit i generálních oprav letadel L-39 používaných vietnamským letectvem. Vietnam současně potřebuje modernizovat starou ruskou techniku (radary, tanky apod.). Vedení vietnamské armády se snaží diverzifikovat dodavatele obranné techniky, což dává příležitost i českým firmám. Výhodou je i řada vysoce postavených vojenských odborníků, kteří v minulosti studovali v ČR.

ZAMBIE

Šance pro český obranný průmysl lze spatřovat především v oblasti oprav zastaralé techniky sovětské a ruské provenience – tanky, letadla, vrtulníky.

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3601 - Výbušniny výmětné práškové	Mexiko
HS 3602 - Připravené výbušniny, jiné než prachové výmetné slože	Irák, Konžská demokratická republika, Švýcarsko
HS 3603 - Zápalice; bleskovice; roznětky nebo rozbušky; zažehovače; elektrické rozbušky	Spojené arabské emiráty
HS 3606 - Ferocer aj. pyroforické slitiny ve všech formách	Spojené arabské emiráty
HS 3822 - Směsi diagnostické, laboratorní reagenty	Brazílie
HS 4014 - Hygienické nebo farmaceutické výrobky, z vulkanizovaného kaučuku, jn. než tvrdého kaučuku	Lotyšsko
HS 5603 - Netkané textilie, též impregnované, povrstvené, potažené nebo laminované	Indonésie
HS 6306 - Plachty nepromokavé lodní, stínící ap., stany aj.	Brazílie
HS 8303 - Pancéřové, zpevněné sejfy, trezory, dveře a bezpečnostní schránky ap. výrobky	Spojené arabské emiráty
HS 8411 - Proudové motory, turbovrtulové pohony a ost. plynové turbíny	Kazachstán, Tunisko
HS 8517 - Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Etiopie
HS 8526 - Radiolokační a radiosondážní přístroje, radionavigační a rádiové přístroje pro dálkové řízení	Bulharsko, Dánsko, Filipíny, Finsko, Chile, Indonésie, Izrael, Japonsko, Jemen, Jihoafrická republika, Lotyšsko, Polsko, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Vietnam
HS 8527 - Přijímací přístroje pro rozhlasové vysílání	Indonésie, Kambodža
HS 8531 - El. akustické nebo vizuální signalizační přístroje, poplašná zařízení	Jihoafrická republika, Peru
HS 8544 - Izolované dráty, kabely aj. izolované el. vodičevláken	Bulharsko
HS 8704 - Motorová vozidla pro přepravu nákladu	Indonésie, Izrael, Tunisko
HS 8706 - Podvozky (chassis) vybavené motorem, pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Jordánsko
HS 8710 - Tanky a jiná bojová obrněná vozidla, motorová	Argentina, Bangladéš, Indie, Malajsie, Řecko, Slovensko, Tunisko
HS 8802 - Aerodynamy ost lodě kosmické nosiče startovací	Peru, Angola, Argentina, Jihoafrická republika, Kazachstán, Mosambik
HS 8803 - Části a součásti výrobků čísel 8801 nebo 8802	Indonésie, Uzbekistán
HS 8804 - Padáky (včetně říditelných padáků a paraglidingů) a rotující padáky	Kazachstán, Lotyšsko, Polsko, Saúdská Arábie, Uzbekistán
HS 8805 - Letecké katapulty ap. přístroje a zařízení	Nový Zéland, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Uzbekistán
HS 8906 - Lodě čluny ostatní vč válečných záchranných	Peru
HS 9013 - Zařízení s kapalnými krystaly; lasery, ne laserové diody; ost. optické přístroje	Řecko, Slovensko, Turkmenistán

OBRANNÝ PRŮMYSL

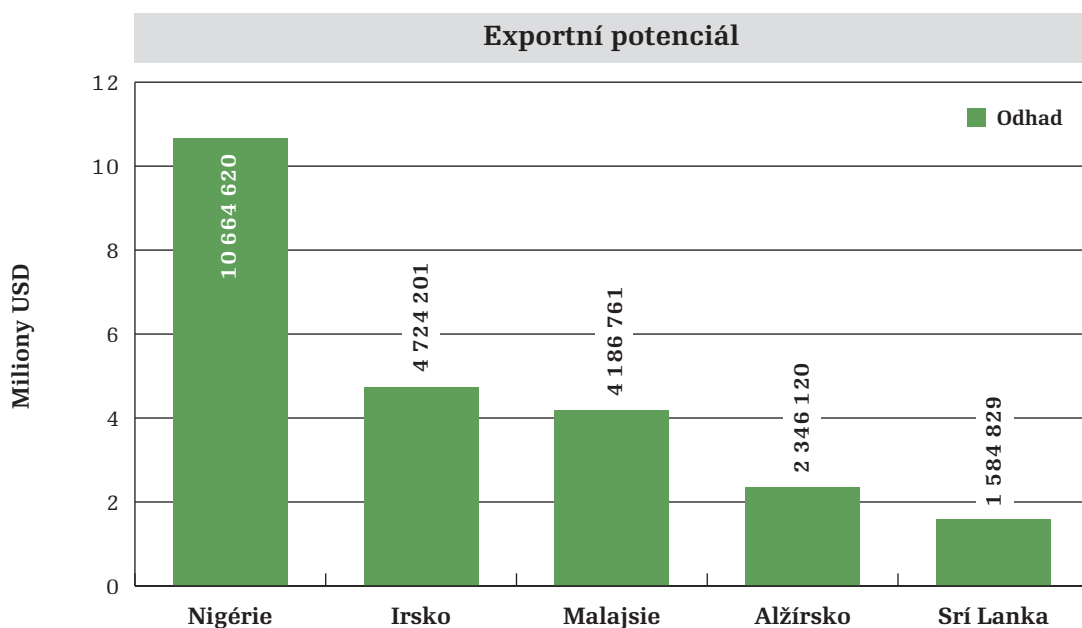
Konkrétní příležitosti	Země
HS 9020 – Ost. dýchací přístroje a plynové masky, kromě ochranných masek bez mechanických částí	Brazílie, Japonsko, Libanon, Peru
HS 9301 – Vojenské zbraně, jiné než revolvery, pistole a zbraně čísla 9307	Angola, Finsko, Francie, Ghana, Indie, Jihoafrická republika, Keňa, Korejská republika, Lotyšsko, Malajsie, Polsko, Portugalsko, Rwanda, Saúdská Arábie, Tunisko, Mexiko
HS 9302 – Revolvery a pistole, jiné než čísel 9303 nebo 9304	Afghánistán, Brazílie, Dánsko, Filipíny, Francie, Ghana, Chile, Indie, Izrael, Jordánsko, Kambodža, Kazachstán, Keňa, Konžská demokratická republika, Korejská republika, Libanon, Litva, Lotyšsko, Mexiko, Mosambik, Nigérie, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rwanda, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Švýcarsko, Thajsko, Turecko, Turkmenistán, Uganda, USA, Uzbekistán, Vietnam, Peru
HS 9303 – Ost. střelné zbraně ap zařízení využívající ke střelbě výbušné náplně	Afghánistán, Angola, Argentina, Bangladéš, Dánsko, Filipíny, Finsko, Francie, Ghana, Chile, Indonésie, Irák, Jemen, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kambodža, Keňa, Konžská demokratická republika, Korejská republika, Libanon, Lotyšsko, Malajsie, Mosambik, Polsko, Rwanda, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Thajsko, Turecko, Turkmenistán, Uganda, USA, Uzbekistán, Velká Británie
HS 9304 – Ost. zbraně, ne sečné bodné	Afghánistán, Angola, Brazílie, Finsko, Francie, Ghana, Jemen, Jihoafrická republika, Kazachstán, Keňa, Korejská republika, Litva, Lotyšsko, Malajsie, Nigérie, Polsko, Portugalsko, Rwanda, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Turecko, Turkmenistán, Uganda, Uzbekistán, Vietnam, Bangladéš, Peru, Kambodža
HS 9305 – části příslušenství zbraní, revolverů, pistolí	Mexiko, Angola, Austrálie, Francie, Ghana, Jihoafrická republika, Jordánsko, Keňa, Lotyšsko, Maďarsko, Malajsie, Nový Zéland, Pákistán, Rwanda, Řecko, Senegal, Slovensko, Turecko, Uganda
HS 9306 – bomby, granáty, miny, náboje ap., střelivo ostatní	Mexiko, Afghánistán, Angola, Bangladéš, Filipíny, Francie, Ghana, Indonésie, Irák, Izrael, Jemen, Jihoafrická republika, Kazachstán, Keňa, Kolumbie, Libanon, Lotyšsko, Malajsie, Rwanda, Saúdská Arábie, Senegal, Spojené arabské emiráty, Thajsko, Turkmenistán, Uganda, Uzbekistán
HS 9505 – Části příslušenství zbraní, revolverů a pistolí	Kambodža

Plasty a gumárenský průmysl

V odvětví plastů a gumárenského průmyslu uvádíme 13 zemí s exportním potenciálem. Nejrozšířenějšími importními položkami u daných zemí jsou pneumatiky z pryže. Dále trubky, potrubí, hadice a příslušenství z plastů. Etiopie, s počtem 18 potenciálních položek má nejširší spektrum položek a naopak Nigérie představuje nejvýznamnějšího importéra plastů a gumárenského průmyslu dle konkrétních příležitostí.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Výroba plastů a gumárenský průmysl jsou ještě málo rozvinuty, zejména v oblasti náročnějších výrobků, a také speciálních dílů, kde lze odhadovat další potřebu jejich dovozu pro průmyslovou výrobu.

ANGOLA

V souvislosti se zájmem o rozvoj mnoha průmyslových odvětví a potřebou zajistit nákladní dopravu se projevuje zvýšená poptávka po pneumatikách pro nákladní vozidla, zemědělská vozidla a vozidla na speciální účely.

BRAZÍLIE

Příležitosti se soustředí především na oblast rozvinutého automobilového průmyslu, jde zejména o dodávky pneumatik a plastových výlisků a součástí pro motorová vozidla.

ETIOPIE

Jedná se o nově vznikající obory, zejména v souvislosti s rozběhem místního automobilového a stavebního průmyslu.

FRANCIE

Kompozity, které byly v minulosti doménou převážně leteckého průmyslu, nacházejí uplatnění i v dalších oborech, jako energetika a doprava. Podle statistik mezinárodního veletrhu subdodavatelů MIDEST byla v letech 2016 a 2017 poptávka po zahraničních plastových výrobcích ze strany francouzských firem nejdynamičtější ze všech odvětví. Vysoký růst si má odvětví zachovat i v následujících letech z důvodu změn ve výrobních procesech a prosazování stále většího množství kompozitních materiálů v průmyslových výrobcích. V letech 2017–2018 jsou ve Francii naplánovány investice v rozměru 450–500 mil. EUR do kapacit vývoje a výroby kompozitů – kromě francouzských, amerických a japonských firem vkládá do VaV v této oblasti prostředky i francouzský stát prostřednictvím místních klastrů zaměřených na nové materiály.

CHORVATSKO

V posledních letech narůstají požadavky na dodávky pneumatik a plastových výrobků v prvotních i neprvotních formách. Také plastové trubky, desky či folie jsou stále žádanější ve stavebnictví i zemědělství. Na podporu zemědělců je v letech 2014–2020 vyčleněno v Evropském zemědělském fondu přes 2 mld. EUR.

IRSKO

Trouby, hadice a podobné exportní položky z České republiky zaznamenávají v posledních letech významný růst. Obdobně se vyvíjí také poptávka po pneumatikách. Dovozy pneumatik vzrostly o 7 %.

KAMBODŽA

Jedním z potenciálních odvětví pro budoucí ekonomický rozvoj Kambodže je gumárenský průmysl. Země patří mezi významné producenty kaučuku. Celková plocha, na které se kaučuk pěstuje, přesahuje 400 tis. ha. Díky tomu se Kambodža řadí na 20. místo v pěstování této komodity. Nízká úroveň zpracovatelského

průmyslu, nedostatečná mechanizace a chybějící závody však Kambodži brání v dalším využívání kaučuku v návazných odvětvích. Příležitostí je výstavba zpracovatelských závodů (gumárenské podniky, pneumatikárny ad.) a subdodávky podružných technologií.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Potřeba importu plastových komponentů ve stavebnictví roste v souvislosti s rozvíjející se stavební činností zejména v hlavním městě Kinshase. Dále s rostoucím podílem automobilové dopravy roste i poptávka po pneumatikách.

MALAJSIE

Pneumatiky jsou třetí největší položkou českého exportu do Malajsie (2016: 12 mil. USD, I-XI 2017 – 15,4 mil. USD). Vzhledem k vysokému počtu automobilů v poměru k obyvatelstvu se jedná o růstový sektor. Příležitostí představují také plastové produkty pro specializované využití (např. plastové konstrukce ve stavebnictví). Tak jako v ostatních sektorech, poptávka po jednodušších a levnějších výrobcích je saturována v rámci regionu; zájem je tak převážně o inovativní výrobky s vysokou přidanou hodnotou a o služby s tím spojené. Potenciál lze také spatřovat v transferu know-how k novým postupům a materiálům v této oblasti, případně spolupráce ve výzkumu a vývoji. Vysoký potenciál skýtá využití palmového oleje a odpadu z jeho výroby (bioplasty). V Malajsi také roste trend omezování plastových obalů z důvodu environmentálních dopadů (nákupní tašky, obaly na jídlo). Příležitostí tedy představují odbouratelné či jinak snadno recyklovatelné plasty a výrobní technologie pro ně. V případě technologií budou upřednostňované nové, výrazně úspornější stroje s menším dopadem na životní prostředí, případně automatizované provozy v duchu Průmyslu 4.0.

NIGÉRIE

Vláda vyhlásila tzv. New Automotive Policy, která si klade za cíl (kromě omezení dovozu automobilů) oživit místní automobilový, petrochemický, gumárenský a hutní průmysl.

SRÍ LANKA

Na Srí Lance je rozvinuté pěstování kaučukovníku a zpracování kaučuku. Kaučuk je třetí nejdůležitější plantážní plodinou. Vzhledem k rozvinutému gumárenskému průmyslu mají na Srí Lance potenciál syntetický kaučuk, kterého Srí Lanka ročně doveze 10 tis. tun, a další gumárenské výrobky.

ZAMBIE

Potřeba importu plastových komponentů ve stavebnictví dlouhodobě roste. S rostoucím podílem automobilové dopravy roste i poptávka po pneumatikách.

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3402 – Organické povrchově aktivní prostředky, prací, čisticí aj. prostředky též obsahující mýdlo	Srí Lanka
HS 3901 – Polymery ethylenu v primárních formách	Etiopie, Malajsie, Brazílie
HS 3903 – Polymery styrenu v primárních formách	Malajsie
HS 3904 – Polymery vinylchloridu aj. halogenolefinů	Etiopie

PLASTY A GUMÁRENSKÝ PRŮMYSL

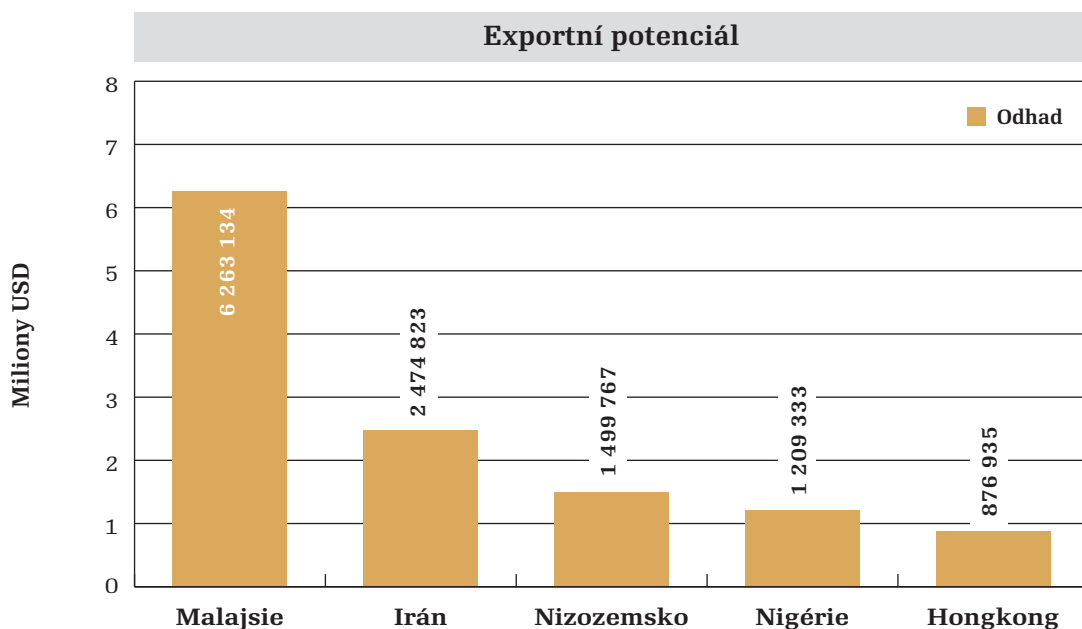
Konkrétní příležitosti	Země
HS 3905 – Polymery vinylacetátu aj. vinylesterů	Etiopie
HS 3906 – Akrylové polymery v primárních formách	Etiopie, Francie
HS 3907 – Polyacetaly, ost. polyethery a epoxidové pryskyřice, v primárních formách	Etiopie, Francie
HS 3908 – Polyamidy v primárních formách	Etiopie
HS 3909 – Aminové pryskyřice, fenolové pryskyřice a polyurethany, v primárních formách	Etiopie
HS 3910 – Silikony v primárních formách	Etiopie
HS 3911 – Pryskyřice ropné, kumaron-indenové polysulfidy	Etiopie, Francie
HS 3912 – Celulóza, deriváty chemické v primární formě	Etiopie
HS 3913 – Přírodní polymery a modifikované přírodní polymery j.n.	Etiopie, Malajsie
HS 3914 – Měníče iontů na bázi polymerů	Etiopie
HS 3915 – Odpady, úlomky, odřezky z plastů	Alžírsko, Etiopie
HS 3916 – Monofily, rozměr příčného průřezu > 1 mm, tyčinky, pruty ap. z plastů	Etiopie, Francie
HS 3917 – Trubky, potrubí a hadice a jejich příslušenství z plastů	Alžírsko, Ázerbájdžán, Francie, Chorvatsko, Irsko, Konžská demokratická republika, Malajsie, Srí Lanka
HS 3918 – Podlahové krytiny, obklady stěn nebo stropů z plastů	Francie
HS 3919 – Samolepící desky, listy, fólie, filmy, pruhy a pásy a jiné ploché tvary z plastů, též v rolích	Francie
HS 3920 – Ost. desky, listy, fólie aj. z plastů, nelehčené a nevyztužené ap. ani jinak nekomb.	Ázerbájdžán, Francie
HS 3921 – Desky, listy, folie, filmy, pruhy, apod. ost. z plastů	Francie
HS 3925 – Stavební výrobky z plastů, jinde neuved.	Etiopie, Francie, Malajsie, Nigérie
HS 3926 – Ost. výrobky z plastů a výrobky z ost.ch materiálů čísel 3901 až 3914	Ázerbájdžán, Francie, Malajsie
HS 4002 – Syntetický kaučuk a faktis, v primárních formách nebo v deskách, listech nebo pásech	Malajsie, Srí Lanka
HS 4008 – Desky, listy, pásy, tyče aj. z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Etiopie, Nigérie
HS 4009 – Trubky, potrubí a hadice, z vulkanizovaného kaučuku, jiného než tvrdého kaučuku	Alžírsko, Etiopie, Nigérie
HS 4011 – Nové pneumatiky z kaučuku	Angola, Brazílie, Etiopie, Chorvatsko, Irsko, Kambodža, Konžská demokratická republika, Malajsie, Nigérie
HS 4012 – Pneumatiky pryžové, protektorované, použité apod.	Konžská demokratická republika
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Kambodža
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Kambodža

Sklářský a keramický průmysl

U sklářského a keramického průmyslu se nachází 28 států s exportním potenciálem. Nejčastější zastoupení má stolní, kuchyňské a toaletní sklo a dále například laboratorní, hygienické nebo farmaceutické skleněné zboží. Široké spektrum exportních položek má na prvním místě Malajsie, dále Filipíny, Senegal a Itálie.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Kapacity pro složitější sklářskou a keramickou výrobu jsou nedostatečné. Technicky náročnější výrobky je potřeba dovážet.

ARMÉNIE

Sklářský a keramický průmysl představuje zajímavě se rozvíjející položku vývozu ČR do Arménie, její růst koresponduje s růstem arménských dovozů. Rusko, se kterým Arménie úzce spolupracuje, stanovilo čtyři země, které mají nahradit export do Ruska za Turecko. Arménie sice ve výčtu těchto zemí chybí, představuje ale oblast, kde se sklářské podniky těší značné oblibě a progresi a sklářské produkty budou i předmětem exportu do Ruska, což může představovat potenciál také pro české exportní podniky, kdy mohou Arménii oslovit z hlediska možné kooperace při dovozu do Ruska. Sklárny se obecně v Arménii rozvíjí velmi rychle a díky uznávané kvalitě českých sklářských produktů se očekává nárůst zájmu v tomto sektoru, což potvrzuje i nárůst konkrétní položky od ledna 2016, kdy dovoz skleněného zboží pro domácnost, kanceláře nebo k výzdobě představoval částku 650 tis. USD, což znamená pokles o 8,5 % oproti předchozímu roku. U neelektrických výrobků z grafitu byl zaznamenán nárůst na hodnotu 409 tis. USD.

BRAZÍLIE

České sklo má v Brazílii vynikající pověst. Existuje významná skupina koupěschopného obyvatelstva se zájmem o tradiční české křišťálové sklo, designové výrobky, lustry, apod. Příležitostí mohou být také dodávky skleněných prvků pro stavební průmysl.

ESTONSKO

Estonský sklářský průmysl se zaměřuje především na výrobu skla jako stavebního materiálu, surovinu ke zpracování však musí dovážet. Ke zvýšení poptávky dochází na místním trhu zejména u výrobků ze skla jako jsou imitace perel, drahokamů apod. Jen mezi léty 2015 a 2016 se import těchto výrobků zvýšil o 34 %.

ETIOPIE

V souvislosti s rozvojem nápojářského průmyslu se otevírají příležitosti dodávek technologie výroby lahví a průmyslového skla.

FILIPÍNY

České firmy ve sklářském průmyslu mají na Filipínách výborné jméno již od 30. let a dnes se tu velkým českým sklářským firmám daří realizovat velké instalace ve vzrůstajícím stavebním sektoru -nejnovější hotely, kasina i kancelářské budovy se pyšní českým sklem. Další uplatnění sklářských produktů je možné v rychle rostoucím farmaceutickém průmyslu společně s dekorativními produkty ze skla, které jsou stále více žádané vzhledem k rostoucí a bohatnoucí střední třídě. V rámci stavebního rozkvětu také roste poptávka po rozměrných sklářských instalacích jak pro soukromé rezidence, tak i nově budované hotely a kasina.

GRUZIE

Malá kapacita výrobních závodů skleněných výrobků (především lahví), zvyšující se spotřeba a vývoz alkoholických nápojů (pivo, víno) a absence systému vracení použitých lahví představuje vysoký potenciál pro investice do sklářského průmyslu v zemi. Poptávka je po celých výrobních celcích. České dekorativní sklo má v Gruzii velmi dobré jméno. S rostoucí se koupěschopností obyvatel lze očekávat větší poptávku po okrasném sklu.

HONGKONG

Výrobky českého sklářského průmyslu se stále více uplatňují formou velkých projektů, jako jsou velkozměrové lustry, skleněné sošky a architektonické prvky. Vysoká kupní síla obyvatel Hongkongu a oblíbenost města jako nákupního centra ze strany movitých občanů Číny vytváří šance pro české firmy v segmentu značkového spotřebního zboží, konkrétně například luxusního skla, skleněné bižuterie, nebo nábytku.

INDIE

Zvyšující se životní úroveň střední příjmové třídy vytváří dodatečnou poptávku po kvalitnějších dekorativních výrobcích ze skla. Indiští zákazníci vyhledávají tradiční vzory, ale také moderní designové kusy. České sklářské firmy přitom věnují indickému trhu tradičně velkou pozornost. Dlouhodobě se zde prosazují skleněné komponenty používané na oděvech a nabízena je i skleněná bižuterie pocházející z českých skláren. Výstavba reprezentativních rezidenčních komplexů, nákupních center, luxusních hotelů a nových letištních hal dává prostor pro velkoprostorové sklářské instalace, jež české firmy dokázaly v mnoha případech úspěšně realizovat. Zájem je o tradiční i moderní skleněná svítidla a čeští exportéři této poptávce vycházejí vstříc.

ÍRÁN

V Íránu je aktivních 160–200 skláren. Jediným sklářským odvětvím, vyjma dekorativního skla, které je soustavně na vzestupu je výroba skla pro automobilový průmysl. České sklo a křišťál mají v zemi skvělou pověst. Dobrého jména je ve sklářství možné využít i v oblasti průmyslových výrobků, včetně těch s vysokou přidanou hodnotou.

ITÁLIE

Zatímco stolní sklo v Itálii v uplynulé dekádě ztrácelo své pozice, vývoz ostatních skleněných výrobků rostl. Tradiční české dekorativní sklo se v Itálii muselo vypořádat s levnou konkurencí a změnou vkusu. Do budoucna by však mohlo zpátky své pozice získávat v segmentech, v nichž může konkurovat kvalitou a originálním designem. České sklo si zachovává v Itálii stále dobré jméno. Změna vkusu je ale u Italů zřejmá a požadovány jsou především hladší linie a modernější design. Stabilně poptávané jsou vánoční dekorace a figurky.

JAPONSKO

České sklo (stolní sklo a lustry) má v Japonsku dlouholetou tradici a zároveň velký růstový potenciál. Poptávanými výrobky mohou být například stolní, kuchyňské, toaletní, kancelářské skleněné výrobky; skleněné výrobky pro vnitřní výzdobu nebo pro podobné účely; skleněné perly; imitace perel; imitace drahokamů nebo polodrahokamů a podobné drobné skleněné ozdobné zboží a výrobky.

JORDÁNSKO

V provincii Maán se nacházejí velká ložiska suroviny potřebné ke sklářskému průmyslu. Vedení gubernátorátu má zájem vybudovat v lokalitě sklárnu na výrobu tabulového skla, která by dodávala sklo pro stavební projekty v rámci lokality a do hlavního města Ammánu.

KATAR

České sklo, šperky a bižuterie, bytové doplňky a umělecká díla představují příležitosti pro české podnikatele.

KUVAJT

Trh se spotřebním zbožím vykazuje stabilně rostoucí tendenci, což ve spojení s masivní kupní silou místních spotřebitelů vytváří potenciál pro české dodavatele. Pro kuvajtského spotřebitele není nejdůležitějším kritériem cena, ale originalita, dojem a prestiž. Potenciál zde má rozhodně české sklo (nápojové i dekorativní).

KYPR

Velké hotelové komplexy na Kypru prochází modernizací a rozšiřováním nabídky služeb, které jim mají umožnit konkurovat luxusním resortům v okolních zemích. Na kyperském pobřeží se dále staví řada rezidenčních projektů pro zahraniční náročnou klientelu, jejíž zájem i přes vysoké ceny nepolevuje a vláda ho motivuje udělováním trvalého pobytu a kyperského občanství pro investory. Pro české firmy se naskýtá příležitost k vývozu sklářských a keramických produktů. Především se jedná o zrcadla, dlaždice a obklady a stolní a kancelářské výrobky ze skla.

LIBANON

České výrobky, zejména křišťálové lustry a dekorativní sklo, mají v Libanonu dlouhou tradici a výbornou pověst. I přes pokles dovozů dražší a kvalitnější produkce v posledních letech, zapříčiněný zejm. syrským konfliktem (část dovozů byla reexportována) a spotřebitelskou orientací na levnější čínské produkty, nadále probíhá intenzivní obchodní spolupráce českých firem s místními dovozci a distributory. Doporučuje se sjednat pro své produkty místní registraci ochranné známky.

MALAJSIE

Díky efektivním distribučním kanálům jsou české sklářské a keramické produkty dostupné běžným spotřebitelům v Malajsii (zejména křišťál). Rostoucí životní úroveň obyvatelstva zakládá zvýšenou poptávku po těchto výrobcích. Dekorativní sklářství je další příležitostí, např. v podobě uměleckých instalací či designových lustrů pro luxusní hotely a jiné podniky, kde má Česká republika tradičně silné postavení.

MOLDAVSKO

Evropská banka pro obnovu a rozvoj poskytuje Moldavsku dlouhodobou půjčku až do výše 5,6 mil. EUR pro společnost Glass Container Company (GCC), která je jedním z největších výrobců skleněných lahví v Moldavsku. Úvěr bude použit na financování modernizace stávající továrny a na investice do nové tavicí pece a dvou nových výrobních linek. Kromě Evropské banky pro obnovu a rozvoj bude projekt spolufinancovat International Cooperation and Development Bank (Taiwan/CDF) a místní komerční banky, celkové náklady se odhadují na 13,5 mil. EUR.

MYANMAR

Malá kapacita výrobních závodů skleněných výrobků a zvyšující se konsumní spotřeba včetně absence systému vracení použitých lahví představuje vysoký potenciál pro investice do sklářského průmyslu. Poptávka je především po celých výrobních celcích. České dekorativní sklo má v Myanmaru velmi dobré jméno. S rostoucí se koupěschopností obyvatel lze očekávat větší poptávku po okrasném sklu.

NIGÉRIE

Částečně se již dováží. Potenciál pro užitnou keramiku existuje zejména díky růstu výstavby soukromých domů a bytových jednotek. Rostoucí střední třída znamená vyšší poptávku po skleněných a porcelánových doplňcích, včetně značkových výrobků.

NIZOZEMSKO

Obor je dodavatelem zejména pro zdravotnický a farmaceutický průmysl. Vzhledem k tradici je možné také uplatnění českého uměleckého skla na zakázku. V případě keramiky je patrný rostoucí zájem o stavební komponenty.

ŘECKO

Sklo, skleněné výrobky a porcelán si tradičně udržují na řeckém trhu dobrou pozici. Při vhodné cenové politice a moderní designové nabídce může posilovat zejména v oblasti skla a porcelánu pro resort HO.RE.CA.

SENEGAL

Sklářský a keramický průmysl není v Senegalu rozvinutý. Země disponuje zásobami jílu a písku, chybí však technické zázemí i odborná pracovní síla. Výrobky ze skla a keramiky jsou kromě tradičních předmětů a cihel z jílu a pálené hlíny dováženy ze zahraničí.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Skleněné zboží patří mezi nejvýznamnější položky českého exportu. Příležitosti růstu jsou zejména v oblasti designových svítidel pro hotely, vládní budovy, obchodní centra a královské paláce, kde si české firmy vybudovaly významné reference. Potenciál mají i dodávky surovin pro výrobu tabulového skla, která spolu s výrobou hliníku a oceli má patřit ke strategickým odvětvím neropného průmyslu.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Roste výstavba nových domů, k čemuž přispívá dříve odkládané pořízení nového bydlení ze strany mladých rodin. Ekonomický růst vede k nárůstu obchodního cestování, výstavě a opravě nových hotelů a konferenčních center. Ve velkých městech, z nichž některá zažívají stavební boom (např. New York), rostou rovněž high-endové komerční prostory, v nichž je patrná poptávka po designovém sklu, také hotely kupují dražší okrasné i užitkové sklo (broušené vázy, lustry). Stabilní je vysoká kupní síla obyvatelstva v oblasti designového skla.

THAJSKO

České křišťálové sklo má v Thajsku své stálé zákazníky. S růstem životní úrovně se otevírá i prostor pro další luxusní výrobky ze skla (lustry, bižuterie apod.).

VELKÁ BRITÁNIE

Británie v čele s Londýnem patří ve vzrůstající míře ke světovým centrům architektonických, projekčních a designerských studií, která pro své zahraniční projekty často hledají zajímavá a inovativní řešení interiérů. Jedná se o vybavování projektů hotelů, kancelářských a rezidenčních budov a paláců po celém světě. Příležitosti jsou např. v oblastech skleněných doplňků, soch a osvětlení, keramických elementů, ale i nápojového skla. Domácí britští spotřebitelé také dávají stále více přednost skleněným obalům před plastovými, např. láhvím na mléko. Sektor se těší státní podpoře, např. v rámci projektu Northern Powerhouse vzniká na severu Anglie globální centrum excelence pro sklo a jeho výzkum a vývoji, inovace a školení. Sklářský průmysl ve Velké Británii produkuje přibližně 4 miliony tun skla ročně.

VIETNAM

České sklo má v zemi stále věhlas, dováží se broušené i lisované domácí. Podle statistik za r. 2017 byla tato položka na 7. místě v českém exportu do Vietnamu s hodnotou překračující 3 mil. USD. Současně s ohledem na místní zdroje nerostných surovin a zejména sklářských písků je evidován zájem o dovoz českých sklářských technologií. Sklářský průmysl ve Vietnamu vyrábí téměř všechny druhy běžného skla, ale nedostává se mu technologií a dovedností pro výrobu špičkových skleněných výrobků. Proto lze nové příležitosti pro české firmy spatřovat zejména v segmentu luxusního designového skla, které se ve Vietnamu nevyrábí.

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7003 – Sklárna na tabule z litého nebo válc. skla	Jordánsko
HS 2529 – Živec; leucit; nefelin a nefelinický syenit; kazivec	Spojené arabské emiráty
HS 6810 – Výrobky z cementu, betonu nebo umělého kamene, též vyztužené	Alžírsko
HS 6814 – Zpracovaná slída a výrobky ze slídy, na podložce z papíru nebo jiných materiálů	Filipíny
HS 6815 – Výrobky z kamene nebo jiných nerostných látek jinde neuved.	Malajsie
HS 6903 – Ost. žáruvzdorné keramické výrobky	Malajsie
HS 6905 – Střešní tašky, komínové krycí desky, komínové vložky, stavební ozdoby a jiné stavební keramické výrobky	Malajsie
HS 6907 – Keramické dlaždice a obkládačky, obkládačky pro krby nebo stěny; mozaikové ap. výrobky	Etiopie, Etiopie, Malajsie, Řecko
HS 6909 – Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Malajsie, Moldavsko
HS 6910 – Keramické výlevky, koupací vany, umyvadla, bidety ap. zařízení	Etiopie, Malajsie, Nigérie
HS 6911 – Stolní a kuchyňské nádobí, ost. předměty pro domácnost a toaletní z porcelánu	Černá Hora, Etiopie, Filipíny, Malajsie, Nigérie, USA
HS 6914 – Výrobky keramické ost.	Řecko
HS 7001 – Masivní sklo v kusech	Hongkong
HS 7002 – Sklo ve tvaru kuliček, tyčí nebo trubic, neopracované	Filipíny, Malajsie, Senegal
HS 7003 – Lité a válcované sklo v tabulích aj. neopracované	Čína, Itálie, Malajsie, Nizozemsko, Thajsko, USA
HS 7004 – Tažené a foukané sklo v tabulích, jinak neopracované	Katar, Kuvajt, Senegal, Thajsko, USA
HS 7005 – Plavené sklo, broušené na povrchu nebo leštěné, v tabulích, jinak neopracované	USA
HS 7006 – Sklo lité, tažené, plavené, vrtané aj. zpracované	Filipíny, Itálie, Malajsie, Senegal, USA
HS 7007 – Bezpečnostní sklo sestávající z tvrzeného nebo vrstveného skla	Filipíny, Itálie, Malajsie, Senegal, USA, Vietnam
HS 7008 – Izolační jednotky z několika skleněných tabulí	Alžírsko, Filipíny, Hongkong, Senegal, Thajsko, Vietnam
HS 7009 – Skleněná zrcadla, též zarámovaná, včetně zpětných zrcátek	Kypr
HS 7010 – Demižony, lahve, sklenice, baňky aj. výrobky ze skla	Hongkong, Írán, Itálie, Malajsie, Nigérie, Senegal
HS 7011 – Skleněné pláště a jejich skleněné části, pro elektrické lampy, obrazovky ap.	Libanon, Nizozemsko, Senegal

SKLÁŘSKÝ A KERAMICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7013 – Stolní, kuchyňské, toaletní, kancelářské skleněné výrobky, pro výzdobu aj. účely	Arménie, Brazílie, Čína, Etiopie, Filipíny, Indie, Itálie, Japonsko, Katar, Kuvajt, Kypr, Libanon, Malajsie, Nigérie, Spojené arabské emiráty, Thajsko, USA, Velká Británie, Vietnam
HS 7015 – Hodinová, hodinková skla, skla brýlová, vypouklá ap., jiné segmenty k výrobě skel	Filipíny, Thajsko, USA
HS 7016 – Dlažební kostky, desky, cihly, dlaždice, obkládačky a ost. výrobky z lisovaného skla	Brazílie, Filipíny, Itálie, Kypr, Malajsie
HS 7017 – Laboratorní, hygienické nebo farmaceutické skleněné zboží	Alžírsko, Gruzie, Hongkong, Írán, Katar, Kuvajt, Malajsie, Nizozemsko, Senegal, Vietnam
HS 7018 – Skleněné korálky, imitace perel, imitace drahokamů ap. zboží ze skla, jn. než bižuterie	Čína, Estonsko, Indie, Itálie, Japonsko, Kypr, Malajsie, Senegal, Spojené arabské emiráty, Thajsko, Velká Británie
HS 7019 – Skleněná vlákna a výrobky z nich (například příze, tkaniny)	Alžírsko, Čína, Filipíny, Írán, Itálie, Malajsie
HS 7020 – Ost. skleněné výrobky	Írán
HS 7104 – Syntetické nebo rekonstituované drahokamy nebo polodrahokamy	Gruzie
HS 7113 – Šperky, klenoty, části z kovů drahých plátované	Kuvajt
HS 7117 – Bižuterie umělá	Kuvajt
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Vietnam
HS 8460 – Obráběcí stroje pro odstraňování ostrin, k broušení, honování aj. konečnou úpravu kovů	Spojené arabské emiráty
HS 9405 – Svítidla a osvětlovací zařízení, včetně reflektorů a světlometů	Hongkong, Indie, Spojené arabské emiráty

Služby

Pro oblast služeb vyzdvihujeme 20 států, které nabízí příležitosti pro české exportéry. Mezi nejčastěji dovážené služby patří architektonické a inženýrské služby, jejichž potenciál se vyskytuje u 9 zemí. Následuje položka informační služby, a výzkum a vývoj, který je u 6 států. Nejširší dovozní spektrum najdeme u Myanmaru, následně pak Tchaj-wanu a Chorvatska.

Státy s příležitostmi pro český export

ČERNÁ HORA

Potenciál je především v oblasti cestovního ruchu. Na tuto skutečnost upozorňují především statistiky Černé Hory, přičemž cestovní ruch (cca 17 % HDP) je důležitý generátor růstu ekonomiky a současně představuje její nejperspektivnější část. Zajímavou by mohla být spoluúčast na připravovaných projektech kancelářských a obchodních prostor, zdravotních zařízení, komunální infrastruktury, sportovních (hlavně lyžařských) rekreačních a zábavních areálů atd.

CHORVATSKO

Rozvoj městské dopravy zvyšuje zájem o moderní inteligentní systémy řízení dopravy včetně MHD, management parkovacích míst, semaforů apod. České firmy se mohou uplatnit a mnohé se již úspěšně zapojují do poskytování služeb spojených s turistikou a cestováním, s ubytováním a servisem v restauracích a při rozvoji trajektové námořní dopravy (přístavy Rijeka, Zadar, Trogir, Split, Ploče). Dále je možné zapojit se do modernizace přístavišť a marin pro rekreační lodní sporty, do výstavby vodních parků a hotelových komplexů. Dochází k rozvoji služeb cestovních kanceláří, provozovatelů zájezdů, turistických průvodců a pomocných služeb spojených s námořní dopravou. Významné jsou také dodávky pro vybavení hotelů, popřípadě investice do renovací jejich ubytovacích kapacit.

INDIE

Indie představuje významného vývozce služeb zejména v oboru informačních technologií a sdílených služeb, ale zároveň nabízí indický trh služeb celou řadu zajímavých obchodních a investičních příležitostí. Například ve finančních službách je česká firemní přítomnost již díky investicím poměrně zřetelně patrná. K dalším perspektivním oblastem služeb, kde se české firmy mohou uplatnit, patří zejména cestovní ruch a dopravní služby, zejména v letectví. Velký potenciál má i školství, pokud jde o přijímání indických studentů na české vysoké školy. Indii patří jedno z předních míst v počtu studentů vysílaných ke studiu do zahraničí (tradičně do Velké Británie, ale nově také ve velké míře do USA, Kanady, Austrálie atd.). Česko nabízí indickým studentům studium v angličtině, zejména pokud jde o lékařství, chemii, zemědělství, ekonomii a technické obory.

IRÁK

Pro české firmy jsou šance v dodávkách cementáren (Karbala – 200 mil. USD, Sulaimania – 200 mil. USD, obojí dodávka investičního celku).

ÍRÁN

Revitalizaci či restart po uvolnění sankčního režimu postupně zažívá i oblast služeb, a to především v bankovním a finančním sektoru. Po dlouhé době došlo k mezinárodní výměně SWIFT kódů a k zakládání poboček iránských bank v zahraničí. To by mělo mít za následek zlepšení platební morálky, odstranění problémů s finančními transfery a využití komplexnějších finančních nástrojů (akreditivy apod.) a jejich pojišťování. Velký důraz je kladen na platby prostřednictvím mobilních telefonů, digitální bankovníctví, bezkontaktní platební karty, sjednocení bankovních standardů se zahraničními bankovními

institucemi, atd. Je zde možná spolupráce s Českou poštou v e-commerce a spolupráce v oblasti celních služeb.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

V posledních letech narůstá počet příjezdů turistů z Jihoafrické republiky do Česka. Průměrný počet nocí na návštěvníka z Jižní Afriky je 2,5. Příležitosti jsou v oblasti organizace příjezdového (z Jihoafrické republiky do České republiky) i výjezdového (z České republiky do Jihoafrické republiky) cestovního ruchu. Jihoafrická republika se potýká s vysokou kriminalitou. V bezpečnostním sektoru přitom panuje značná konkurence. Příležitosti nicméně spočívají v dodávkách komplexních řešení ochrany rezidencí, či rozsáhlých objektů (letišť, farmy, podniky, doly) využívající moderní technologie a inovativní řešení včetně kybernetické ochrany. Možnosti spočívají taktéž v dodávkách chytrých řešení ochrany zařízení a infrastruktury před krádežemi (elektrických vodičích kabelů a rozvodů, automobilů apod.).

KEŇA

V souvislosti s rozvojem ekonomiky země lze očekávat zájem o uplatnění environmentálních technologií. Další příležitosti v oblasti služeb s sebou přinese i plánované zdvojnásobení počtu turistů navštěvujících ročně Keňu ze 1,8 mil. na 3 mil. v roce 2020.

LICHTENŠTEJNSKO

V oblasti služeb je perspektivní zejména bankovní sektor. Lichtenštejnsko klade velký důraz na rozvoj IT sektoru, který je základem průmyslového rozvoje a vývozu. Poptávány budou software, antiviry, inteligentní aplikace a další, např. cloudové služby v této oblasti.

MALAJSIE

Postupná liberalizace sektoru služeb, ruku v ruce s vysokou penetrací Internetu a „chytrých telefonů“, umožňuje poskytování služeb v řadě perspektivních sektorů, např. vzdělávání, kurýrní služby, právní, architektonické a inženýrské služby, specializované obchody a obchodní domy či privátní zdravotní péče a telekomunikace. Rostoucí obliba České republiky jako turistické destinace také představuje příležitost pro export specializovaných služeb pro cizince (předsvatební fotografování, asistenční služby pro usazování zahraničních pracovníků vyslaných do ČR).

MALTA

Ekonomika Malty je z velké míry založena na službách, které tvoří největší podíl HDP země (kolem 80 %). Malta se zaměřuje na turistiku či ICT (e-gaming) a celou další širokou škálu služeb. Růst se očekává v obchodních a finančních službách a technologiích (FinTech). Správě fondů, managementu majetku, finančním službám (pojištění, bankovníctví, další finanční sl.), ICT, telekomunikacím a mnoha dalším službám se avizuje růst i v příštích letech. České firmy zde mohou nalézt uplatnění především v oblasti programování a poradenství spojeném s informačními technologiemi.

MYANMAR

Rychle se mění telekomunikační prostředí v Myanmaru (vstup dvou mobilních operátorů Ooredoo a Telenor na trh v roce 2014 a významná modernizace státní MPT japonskými technologiemi) vytváří široké příležitosti pro obchodníky se spotřebním zbožím, zajištění digitálního věku přes mobilní platformy,

internetové reklamy a sociální média. Doposud výrazně převládající hotovostní operace budou ustupovat MPOS (mobile point of sale) řešením. Vyhledky mobilních služeb v Myanmaru zvýší maloobchodní a platební zkušenosti spotřebitelů. Rozvoj mobilního internetu, dalších telekomunikačních služeb a s tím spojených aplikací považují někteří analytici za nadcházející „průmyslovou revoluci 21. století“ a významnou hybnou sílu rozvoje ekonomiky země.

NĚMECKO

V souvislosti se zvyšováním výdajů na vědu, výzkum a inovace jak v soukromém, tak veřejném sektoru, a posilování internacionalizace VVI a clusterů, lze příležitosti pro české firmy a výzkumné instituce nalézt v outsourcingu aplikovaného výzkumu pro německé firmy/instituce, resp. vytváření kooperací. Napříč sektory se nabízí významné příležitosti poskytování služeb a outsourcing v oblastech technických a přírodních věd, nejsilněji pak v ICT mj. v důsledku nedostatku kvalifikovaných pracovníků.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko je ekonomikou služeb (78 % HDP), za předpokladu kvalitních, rychlých a levných služeb je možné uspět v jakékoliv oblasti. Funguje zde spolupráce R & D s komerční návazností – výzkumné priority jsou v rámci vybraných a oficiálně podporovaných 9 tzv. top sektorů (zemědělství a potravinářství, chemický sektor, tvůrčí průmysl, energetika, high-tech, zahradnictví, vědy o živé přírodě a zdravotnictví, logistika, voda). Příležitosti se nabízejí pro technologické startupy i joint-ventures technologicky vyspělých českých firem s kapitálově a obchodně silnými nizozemskými partnery.

POLSKO

S ohledem na polské priority a víceletý finanční rámec 2014–2020 budou s největší pravděpodobností plánované polské investice směřovány do zkvalitnění a rozšíření dopravní infrastruktury. Za významný krok směrem k rozvoji digitální agendy v Polsku lze považovat podporu a financování z nově zřízeného Ministerstva pro digitalizaci. Dosavadní vývoj napovídá, že se jedná o velmi perspektivní obory. Polsko začalo prosazovat zařazení inovací a jejich podporu mezi významné prvky přispívající ke konkurenceschopnosti země v současném globalizovaném vysoce tržním prostředí (např. „čisté spalování uhlí pomocí nástrojů R&D“). Na úrovních státní správy se Polsko snaží o podporu podniků s inovačním potenciálem (se zvláštním důrazem na start-upy) prostřednictvím dotačních programů z národních a hlavně z unijních zdrojů. Pro podporu z unijních zdrojů zpravidla potřebují další zahraniční partnery. Do této kategorie řadíme i možnosti pro české startupy, ať již by šlo o získání investora, kontaktů nebo zákazníků. Polskými výzkumnými prioritami v oblasti vysokého školství (Politechnika Warszawska, Akademia Górniczo-Hutnicza, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego) jsou zejména automobilový průmyslový design, elektronická komunikace a spolupráce v satelitní oblasti (ESA).

ŘECKO

Rozvoj cestovního ruchu skrývá potenciál pro všechny komodity sektoru HO.RE.CA. V oblasti lázeňské turistiky nařídila vláda privatizovat šest hlavních lázeňských lokalit, o oživení a investice projevují zájem i další lázeňská místa v Řecku. Jedním z jejich inspiračních zdrojů je i český model využití léčebných pramenů a technologií. Problémem je nedostatečná legislativa, minulostní zátěže či nedořešené vlastnické vztahy.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

V roce 2013 vydali občané Spojených arabských emirátů za léčbu v zahraničí celkem 60 mld. USD – jedná se především o USA, Velkou Británii, Německo, a Švýcarsko. ČR nabízí stejně kvalitní lékařskou a následnou péči za mnohem příznivějších cenových podmínek. Další perspektivní oblastí služeb jsou softwarové služby v oblasti ICT (mobilní aplikace, různá softwarová řešení, procesní aplikace), které se rozvíjejí souběžně s přechodem na tzv. „smart society“, dále architektonické, designové a inženýrské služby.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Samostatnou kapitolou, která není zahrnuta v žádné statistice, je R&D spolupráce s komerční návazností. V USA se nachází velké množství špičkových pracovišť ve výzkumu a vývoji, ať už navázaných na univerzity a špičková zdravotnická zařízení, nebo zřízených a provozovaných velkými soukromými společnostmi.

ČR v současnosti prochází druhou vlnou rozvoje R&D infrastruktury a spolupráce s US R&D institucemi by mohla přispět k jejímu efektivnímu využívání. Při navazování konkrétní formy spolupráce mohou české subjekty společně s americkými subjekty žádat o granty z federálních institucí, které nabízí zajímavé příležitosti, např. National Science Foundation, poskytovatelé v resortu obrany, např. Office of Naval Research, jejíž globální kancelář má pobočku také na pražské ambasádě USA, či National Institutes of Health. Mimo federální financování lze spolupráci rozvíjet s univerzitním prostředím, kde neaktivnější instituce získávají významné zdroje ze soukromého sektoru a od jednotlivých států Unie.

Přidanou hodnotou spolupráce s R&D institucemi je také jejich úzká kooperace se soukromým sektorem a schopnost nejen atrahovat soukromé zdroje, ale především komercializovat vědecké výsledky. Je třeba dodat, že, přes deklarované záměry administrativy, zůstává financování pokročilého technologického vývoje největší součástí výzkumného rozpočtu (podle původce návrhu mezi 83,5 a 87,5 mld. USD). Po nástupu administrativy prezidenta Trumpa je nutné sledovat aktuální vývoj rozpočtu těchto institucí a případného dopadu zamýšlených škrtnů na rozsah mezinárodní spolupráce.

V roce 2016 byly do USA také dovezeny přístroje v hodnotě přesahující 50 mld. USD. Z toho tvořila podpoložka měřících přístrojů 20,2 mld. USD a laboratorní technika 6,2 mld. USD. Výkyvy ve financování federálních programů tento trh pravděpodobně příliš neovlivní, neboť jeho dominantní část tvoří privátní laboratoře a rozvoj univerzitních pracovišť. Jejich poptávku posiluje snaha řady států Unie i regionů o transformaci, směrem k výrazné roli výzkumu a vývoje v lokální ekonomice.

S ekonomickým růstem samozřejmě enormně roste i sektor finančních služeb, zejména oblast poskytovaných půjček z kreditních karet (v roce 2016 dosáhl 1 bilion dolarů). Čistě statisticky každý Američan vlastní téměř tři kreditní karty a každoročně se toto číslo zvyšuje. Potenciál s dalším ekonomickým růstem je obrovský vzhledem k tomu, že počty vydaných kreditních karet rapidně stoupají a již překročily rekordní čísla z předkrizových let 2007–2008.

TCHAJ-WAN

Již přes 20 let hraje tchajwanský průmysl informačních a komunikačních technologií významnou roli na celosvětovém trhu. Na Tchaj-wanu sídlí společnosti, které jsou největšími světovými dodavateli přenosných počítačů, tabletů, základních desek a LCD monitorů na bázi tekutých krystalů. K nejvíce prodávaným zařízením tchajwanského původu patří mobilní telefony, síťové komponenty, zařízení GPS, DSL, routery, ethernetové přepínače, zařízení bluetooth, IP telefony a analogové modemy. Výrobci v oblasti ICT mají především zájem o kvalitní inovativní technologie a technologické celky, včetně specifických

hardwarových komponentů. Trh se v tomto oboru soustředí nově také na cloudové technologie, aplikační služby, vysokokapacitní datová úložiště, internetovou infrastrukturu nebo systémy pro detekci objektů. Příležitosti pro české firmy jsou v oblastech cloud computingu či vytváření softwarových aplikací pro mobilní zařízení.

Tchaj-wan podobně jako ČR usiluje o rozvoj inovativní znalostní ekonomiky. V budoucnu by se proto měl biotechnologický průmysl (BT) na Tchaj-wanu svým významem vyrovnat tradičnímu zpracovatelskému průmyslu v oblasti ICT. Dlouholetým cílem Tchaj-wanu je 3% podíl v oblasti BT na celosvětovém trhu. Tchajwanská vláda spatřuje jako nejperspektivnější BT obor lékařství (farmaceutika, rostlinná medicína, speciální lékařské nástroje a zdravotní péče).

Příležitosti pro české firmy: inovativní technologie – biotechnologie (celky pro zpracování zemědělských produktů a vývoj adaptabilních zemědělských produktů); investice v oblasti nových způsobů dávkování; vývoj léčiv na bázi bílkovin; produkty živočišného a rostlinného původu; přenašeče velkých farmaceutik klinické testy a ve vývoji nových léčiv a bioinformatiky.

Nanotechnologie zažívají na Tchaj-wanu v posledních letech velký boom – specializovaná zdravotnická zařízení, elektronické přístroje typu počítačů či komunikátorů, oblečení, různé měřicí přístroje v zemědělství apod. Nanotechnologie jsou podporovány prostřednictvím specializovaných vládních programů. Elektronické výrobky, komunikátory, zobrazovače, počítače apod. jsou na Tchaj-wanu všeobecně velmi populární, a to nejen mezi mladší populací, nýbrž také u starších obyvatel. Proto se tchajwanské firmy rovněž velmi zajímají o využití nově nabytých poznatků v oblasti nanoelektroniky a nanooptoelektroniky.

Co se týče kreativního odvětví, tchajwanské úřady oznámily řadu projektů v oblasti kulturního a tvůrčího odvětví. Například jen Grand Palace Museum Expansion Project má odhadovaný rozpočet ve výši 762 mil. EUR do roku 2024. Hlavní příležitosti pro české exportéry jsou v architektonickém designu, poradenských službách, ve školení tvůrčích talentů apod.

VIETNAM

České firmy mohou ve Vietnamu uspět v celé řadě technických a inženýrských služeb poskytovaných v souvislosti s realizací velkých energetických celků, kdy české firmy nebudou v pozici EPC či dodavatelů technologií, ale budou pomáhat vietnamským partnerům v rámci technické a inženýrské pomoci. Dalšími perspektivními službami pro vietnamský trh jsou geologické a projektové služby a v poslední době je patrný narůstající význam finančních a bankovních služeb, kde již české firmy ve Vietnamu úspěšně působí. Velmi dobrý potenciál pro uplatnění českých firem je ve Vietnamu také v oblasti ICT služeb a softwaru.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 08 - Ost. těžba a dobývání nerostných surovin	Myanmar
CPA 09.10 - Podpůrné služby při těžbě ropy a zemního plynu	Myanmar
CPA 37 - Služby související s odpadními vodami	Čína, Chorvatsko, Keňa
CPA 38 - Sběr, příprava k likvidaci a likvidace odpadu; zpracování odpadu k dalšímu využití	Keňa
CPA 41 - Budovy a výstavba budov	Irák, Německo
CPA 42 - Inženýrské stavby a jejich výstavba	Irák, Polsko, Vietnam
CPA 50 - Vodní doprava	Chorvatsko
CPA 55 - Ubytovací služby	Chorvatsko, Indie, Myanmar
CPA 55.10 - Ubytovací služby v hotelích a podobných zařízeních (kromě nemov. užívaných na časový úsek)	Jihoafrická republika
CPA 56 - Stravovací služby	Chorvatsko
CPA 59.12 - Postprodukce filmů, videozáznamů a televizních programů	USA
CPA 63 - Informační služby	Hongkong, Malajsie, Tchaj-wan, Vietnam
CPA 64 - Finanční služby, kromě pojištnictví a penzijního financování	Indie, Vietnam
CPA 71 - Architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy	Makedonie, Malajsie, Polsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Tchaj-wan, USA, Vietnam
CPA 72 - Výzkum a vývoj, autorská práva	Čína, Myanmar, Nizozemsko, USA
CPA 72.11 - Výzkum a vývoj v oblasti biotechnologií	Tchaj-wan
CPA 72.19 - Výzkum a vývoj v oblasti ost.ch přírodních a technických věd	Tchaj-wan
CPA 79 - Služby cestovních agentur a kanceláří a jiné rezervační a související služby	Chorvatsko, Myanmar
CPA 79.10 - Služby cestovních agentur a kanceláří	Černá Hora
CPA 79.11 - Služby cestovních agentur	Jihoafrická republika
CPA 85.42 - Služby v oblasti terciárního vzdělávání	Indie
CPA 85.52 - Služby v oblasti uměleckého vzdělávání	Tchaj-wan
CPA 86 - Zdravotní péče	Spojené arabské emiráty

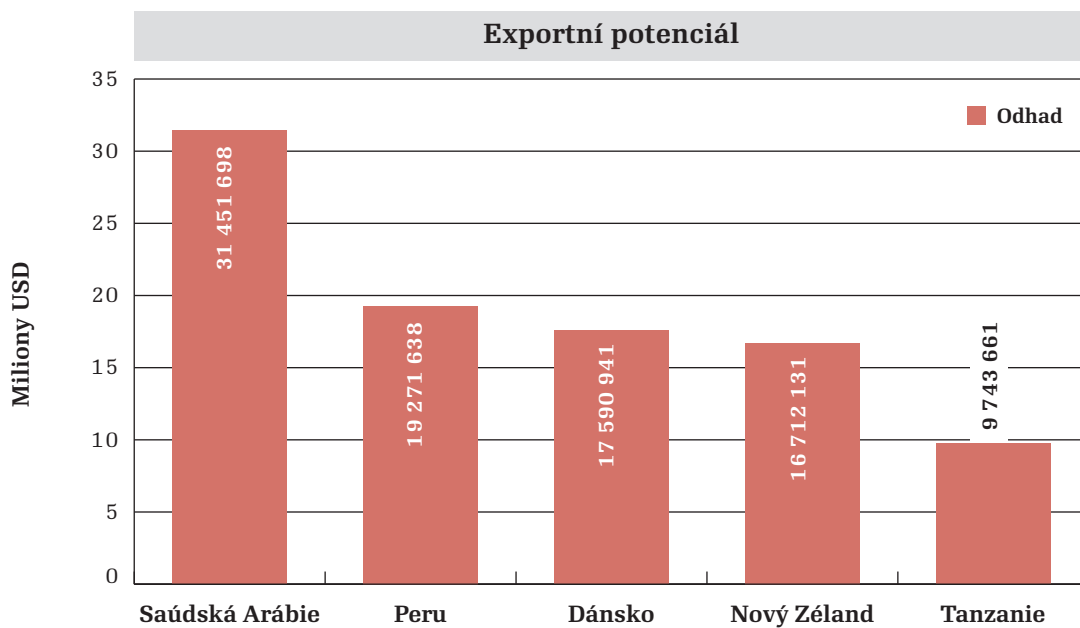

Stavební průmysl

Pro stavební průmysl vyzdvihujeme 53 států, které nabízí příležitost pro české exportéry. Významné exportní položky jsou velmi různorodé, dle potřeb daných zemí. Nejčastější zastoupení mají keramické dlaždice a další obkládací výrobky, dále samohybné buldozery a stroje na vyrovnávání terénu. Nejširší spektrum importu má Saúdská Arábie se 30 položkami, následuje Německo a Myanmar.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALBÁNIE

Stavebnictví očekává zakázky při realizaci infrastrukturálních projektů v oblasti dopravy (silnice, železnice), energetiky (zahájena stavba plynovodu TAP, v dalších letech bude navazovat plynifikace země, plánuje se a připravuje výstavba a rekonstrukce vodních elektráren) a životního prostředí (odpadové hospodářství, vodovody, odstranění ekologických zátěží). Aktuálně jsou příležitostmi pro české firmy v oboru dodávky materiálu pro bytovou výstavbu. Zdrojem financí pro výstavbu rodinných domů jsou finanční prostředky zasílané Albánci pracujícími v zahraničí – tzv. remitence.

AUSTRÁLIE

Stavební průmysl v Austrálii je perspektivním sektorem, a to jak v rezidenční, tak i v nerezidenční výstavbě. Po mírném útlumu v roce 2014 a začátkem roku 2015 je opět možné sledovat vzestupnou tendenci, která je patrná zejména v Novém Jižním Walesu a Victorii. Australská vláda má investice do infrastruktury jako jednu ze svých priorit. V největších městských aglomeracích v Sydney a Melbourne trvale rostou ceny nemovitostí i nájmu a stoupají také ceny stavebních materiálů.

ÁZERBÁJDŽÁN

Vládní program diverzifikace ekonomiky motivuje růst stavebního sektoru, což představuje příležitost i pro české exportéry. Vyrůstají nové výrobní prostory, skladové plochy, ale i hotely a obchodní centra.

BRAZÍLIE

V souvislosti s očekávaným hospodářským oživením a znovu nastartováním dlouhodobě pozastavených infrastrukturních projektů se nabízejí zajímavé možnosti, pokud jde o dodávky široké škály stavebních materiálů.

BULHARSKO

Stavebnictví se po krizi po roce 2008 opět dostává do růstu. Staví se zejména rezidenční objekty, infrastruktura (sofijské metro, další úseky dálnic, rekonstrukce silnic a železnic, komunální infrastruktura). Předpokládá se pokračování ambiciózního programu renovace panelových budov, na nějž bylo v roce 2016 vyčleněno cca 1 mld. EUR. Část projektů bude financována z programů EU.

DÁNSKO

V rámci rozsáhlých developerských projektů, nebo jako subdodávky. Např. pro největší investiční evropský dopravní projekt – Femern Belt, dopravního spojení Dánska a Německa prostřednictvím nejdelšího a nejhlubšího podmořského tunelu kombinujícího vlakovou a automobilovou dopravu. Hodnota investice činí cca 190 mld. CZK (dokončení v r. 2028). Zároveň dojde k dalšímu infrastrukturnímu rozvoji Dánska – výstavba železničních tratí, komunikací, stavby mostů a terminálů, výstavba nemocnic, budování developerských a průmyslových parků, logistických center atd. Celkem se jedná o 430 projektů plánovaných do roku 2020, jejichž hodnota by mohla dosáhnout až 1 240 mld. CZK.

EGYPT

Zajištění důstojného bydlení pro rychle rostoucí populaci je jednou z hlavních priorit egyptské vlády. Ve stadiu výstavby či projekce je řada nových měst (cca 25 vč. nového administrativního hlavního města mezi Káhirou a Suezským kanálem) a sídlišť s asi 220 tis. bytovými jednotkami. Výstavbu 145 tis. jednotek s nákladem 2,5 mil. USD nařídil prezident as-Sísí v rámci plánu sociálního bydlení pro mladé. Další projekt je zaměřen na zajištění sociálního bydlení pro obyvatele slumů v rámci jejich revitalizace. Celkem plán sociální výstavby předpokládá každoročně vybudování cca 200 tis. bytů po dobu nadcházejících 5 let s celkovou investicí cca 20 mld. USD. Takové tempo výstavby si vyžádá dovoz odpovídajícího množství stavebních materiálů (obklady, podlahy), zařizovacích předmětů (sanita, svítidla ap.) i stavební techniky (např. těžké nákladní automobily), které může český průmysl nabídnout. S rozmachem výstavby bytové a kancelářské souvisí i zájem Egyptanů o dovoz nábytku a součástí zařízení interiérů.

ESTONSKO

Oblast stavebnictví byla v Estonsku jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví roku 2017 a předpokládá se, že tento trend bude i nadále pokračovat. Na trhu stále existuje poptávka po nových, vysoce kvalitních bytech v dobré lokalitě. Jen ve 3. čtvrtletí roku 2017 bylo uděleno stavební povolení pro výstavbu 1 820 bytů, což je navýšení o více než pětinu oproti stejnému období roku 2016.

ETIOPIE

Vláda financuje řadu velkých infrastrukturních i energetických projektů (výstavba silnic a železnic, vodní přehrady), je zde ovšem silná cenová konkurence čínských a indických dodavatelů.

FILIPÍNY

Současná vláda se zavázala alokovat 7 % HDP na infrastrukturu a poskytnout ekologická řešení ve filipínských městech, kde především automobilová doprava způsobuje obrovské znečištění. Sektor stavebnictví zaznamenal v roce 2016 růst kolem 7,5 % a v roce následujícím 8,9 %. Současná vláda si klade za cíl dodržet již uzavřené smlouvy a zajistit transparentní procesy v rámci veřejných transakcí, které budou podporovat růst tohoto sektoru. Momentální alokace na stavebnictví v roce 2017 činí 890,9 mld. PHP.

GHANA

V Ghaně dochází k rozvoji stavebního průmyslu, důkazem je roční nárůst o 6,2 %. V roce 2015 byla odsouhlasena výstavba 5 tis. nových bytových jednotek v časovém rozmezí pěti let, přičemž jen v roce 2016 by se jich mělo postavit 1 500. Zároveň byla udělena řada veřejných zakázek na stavební práce v podobě modernizace přístavů či výměny potrubí. V roce 2015 byl Infrastrukturálním investičním fondem schválen projekt, pro který bylo vyhrazeno 2,5 mld. USD. V rámci tohoto projektu by do roku 2020 mělo dojít k rekonstrukci klíčových mostů, nadjezdů a dalších infrastrukturních staveb.

ÍRÁN

Došlo ke změně orientace na převážně luxusní nemovitosti. V současné době připadá na deset obydných domů jeden prázdný. Celkově je tedy v Íránu na 2,58 mil. prázdných domů či rezidencí v celkové hodnotě 250 mld. USD. Stavební sektor a k tomu tolik potřebný cementárenský průmysl stále prochází hlubokou recesí. Při poklesu exportu cementu, především do Iráku, kam směřovalo téměř 65 % celkového

exportu (především díky silné konkurenci z Turecka, tak i zavedením vysokých dovozních cel ze strany Iráku) došlo ke krachu mnoha malých cementáren. Íránský cement s cenou 35 USD / t patří mezi nejlevnější na světě.

České firmy a jejich dodávky pro výstavbu v průmyslovém i civilním sektoru tvoří významnou část českého vývozu do Iránu. Zajímavou, ale technologicky zatím ne zcela pokrytou oblastí, jsou rekonstrukce historických památek.

IRSKO

Bydlení nadále zůstává problematickou oblastí. Poptávka se odhaduje na zhruba 25 tis. jednotek ročně, což je podstatně více než počet dokončených staveb v roce 2017 (odhadováno na maximálně 9 500 jednotek). Pro částečné řešení problémů v oblasti bydlení a infrastruktury irská vláda navýšila investiční plán „Infrastructure and Capital Investment Plan 2021“ o 5,1 mld. EUR na celkových 27 mld. EUR. Vláda naplánovala, že investice do bydlení a dopravy budou do roku 2021 činit 30 %, respektive 20 % z celkových investičních výdajů.

ISLAND

Dravost incomingové turistiky se přímo odráží v nadprůměrných výkonech islandského stavebnictví. Část Islandčanů pořizování nových nemovitostí, ať už bytových jednotek k trvalému bydlení nebo domů pro ubytování hotelového typu, bere jako investici. Mnoho Islandčanů své byty ve městech pronajímá pro krátkodobé pobyty zahraničních hostů a pořizuje si proto nové vlastní bydlení. Hypotéku čerpá 42 % Islandčanů. Velký počet zahraničních pracovníků na Islandu generuje další poptávku po nájemních ubytovacích kapacitách. V metropolitní oblasti se aktuálně staví 7 400 bytových jednotek a magistrát je připraven schválit dalších 8 800 žádostí o stavební povolení. Pro všechny tyto developerské projekty mohou firmy z České republiky dodávat komponenty pro stavbu a základní vybavenost jednotek.

ITÁLIE

Italské stavební společnosti míří čím dál více do zahraničí: pokles italského stavebního průmyslu v předchozím období hospodářské recese vyvolal „genetickou změnu“ v nastavení významných italských stavebních společností a přispěl k jejich expanzi do zahraničí. Tento úspěch může být příležitostí pro případné subdodávky italským firmám na třetích trzích, které se ukazují být perspektivnější než cílení na realizaci konečných projektů v samotné Itálii. Českým dodavatelům se v sektoru nabízí široká škála příležitostí od projekčních prací po subdodávky materiálů či služeb.

JEMEN

Obnova poničené infrastruktury je trvalou součástí mírového řešení. Na poli větších projektů, které byly zatím přerušeny, ale do budoucna skýtají velký potenciál, existují možnosti dodávek pro stavební projekty financované jemenskou vládou, soukromým sektorem nebo skupinou Světové banky a především zeměmi GCC, resp. státy Arabské koalice. Jedná se například o projekty v oblastech cementárenství a dále vodní zařízení – přehrady, nádrže a zavlažovací zařízení, výstavby letišť a heliportů a technologických dodávek pro tyto celky (např. řízení letového provozu, osvětlení ranvejí, přibližovací radary apod.). Vláda věnuje také značnou pozornost výstavbě silnic, relevantní přístroje nebo materiály jsou tedy velmi perspektivní.

JIŽNÍ SÚDÁN

Dopravní infrastruktura prakticky neexistuje, hlavní střediska jsou spojena prašnými komunikacemi (pouze cca 250 km vozovek má zpevněný povrch). Vláda plánuje výstavbu základní sítě silnic o délce 2 000 km (v dlouhodobém výhledu až 5 000 km tak, aby bylo zajištěno spojení se všemi sousedními zeměmi), renovaci hlavního letiště v Jubě i navazující spojení na železniční síť v sousední Ugandě a Keni tak, aby byl zajištěn přístup k Indickému oceánu.

JORDÁNSKO

V Jordánsku existuje řada místních i zahraničních firem, které působí ve stavebnictví. Většina firem je registrována v Jordánské komoře stavebních dodavatelů (JCCA), která má 2 400 členů. ZÚ má s vedením komory kontakt. Stavební firmy projeví zájem o spolupráci, konkrétně o technologie výroby tvárnic a stavebních prvků.

KATAR

V rámci pořadatelství MS v kopané v r. 2022 nastartoval Katar mohutný investiční boom s hodnotou přibližně 220 mld. USD na projekty v dopravě, energetice, vodním hospodářství a bydlení. Jde např. o vybudování národního železničního systému včetně metra (25 mld. USD), rozšíření letiště na kapacitu 50 mil. cestujících ročně (10 mld. USD), rozšíření kapacity přístavu (7 mld. USD), přemostění zálivu v hlavním městě (1 mld. USD). Čeští dodavatelé by se mohli uplatnit subdodávkami stavební, osvětlovací a klimatizační techniky, chladících zařízení, elektrických rozvodů, ocelových konstrukcí, osobních i nákladních výtahů, či stavebních a izolačních materiálů.

KAZACHSTÁN

Stavebnictví prožívá v Kazachstánu dlouholetý růst. V oboru je velká konkurence často relativně levných stavebních společností z blízkého zahraničí. Možnosti existují u zakázek na stavby v rámci budování tranzitního silničního koridoru (mosty, infrastruktura kolem silnice apod. při samotné výstavbě silnic/dálnic je nutné počítat se silnou konkurencí z Turecka, Číny a místní), u stavebních materiálů včetně stavební izolace, stavební techniky a technologie (vzduchotechnika, klimatizace apod.). Větší možnosti jsou v oblastech souvisejících se stavebnictvím, jako je např. vybavení bytů včetně koupelen, kuchyní, nábytku a zejména skla a porcelánu. Roste zájem o dopravní inženýrství, zejména studie s návrhy zlepšení plynulosti osobní dopravy ve městech.

KEŇA

Rozdíl mezi poptávkou po bydlení a nabídkou bytů přesahuje ročně 156 tis. bytů. Protože se díky objektivním příčinám nepodaří tento deficit v nabídce uspokojit (rozdíl mezi příjmy a stavebními náklady na bydlení), přesouvají keňští developoři pozornost od nabídky luxusního bydlení k nabídce dostupného bydlení pro středně příjmovou část populace. Vzhledem k nedostatečné lokální nabídce některých stavebních a vybavovacích materiálů představuje budoucí výstavba dostupného bydlení příležitost pro české firmy.

KOLUMBIE

Kolumbijská vláda si vytyčila za jeden z hlavních cílů pro udržení hospodářského růstu rozvoj dopravní infrastruktury, především dálnic a rychlostních silnic, dále železnice, lodní dopravy a modernizaci stávající dopravní logistické infrastruktury (přístavů a letišť). Podle rámcového plánu rozvoje infrastruktury

Kolumbie na léta 2015–2035 plánuje vláda investovat ve spolupráci s privátním sektorem během 20 let více než 112 mld. USD, především formou vybudovat–provozovat–předat (BOT) s koncesí na 20–30 let. Plán mj. zahrnuje výstavbu nových moderních dálničních a silničních tahů 4. generace v celkové délce 7 tis. km, dále rozvoj intermodální dopravy (101 projektů včetně splavnění 8 velkých řek v délce 3 tis. km), oživení a výstavba nových železničních tratí v délce 1 600 km. Kvůli nedostatečné a nekvalitní dopravní infrastruktuře (jen 1 200 km dálnic) má dnes Kolumbie jedny z nejvyšších vnitrostátních přepravních nákladů. Vláda v roce 2017 rovněž představila nový plán „Colombia repunta“, jehož cílem jsou v rámci obnovy země po ukončení vnitřního ozbrojeného konfliktu zejména další investice do infrastruktury ve výši 1,3 % HDP. Po zpomalení růstu sektoru v roce 2017 se na rok 2018 očekává růst ve výši 4,6 %. Hlavními projekty bude pokračování výstavby rychlostních komunikací 4G, rozšíření mezinárodního letiště v Bogotě El Dorado 2, zahájení výstavby bogotského metra, či bogotský příměstský vlak Regiotram. Jen v Bogotě se na infrastrukturní projekty počítá s investicí ve výši 7,3 mld. USD do roku 2020. Na rok 2018 vláda vyčlenila celkem 2,3 mld USD na výstavbu silnic v regionech. Potenciálními příležitostmi pro české subjekty jsou inženýrské a stavební služby, stavební materiály a konstrukce ze železa a oceli, dálniční svodidla, průmyslová skla, kontrolní a řídicí systémy pro silniční a železniční dopravu, radary pro letiště. V souvislosti s uzavřením mírových dohod a z toho plynoucí výrazně lepší bezpečnostní situaci v zemi patří cestovní ruch k nejrychleji rostoucím sektorům, což představuje významnou příležitost pro české investory, například při budování zaostávající turistické infrastruktury.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

V Konžské demokratické republice se rozvíjí stavební činnost a výstavba veřejných budov i obydlí. S tím souvisí rostoucí poptávka po stavebních materiálech i strojích.

KUBA

Potřeba modernizace je na Kubě velmi rozsáhlá a zdaleka nezahrnuje jen výše uvedené sektory. Zub času se neúprosně projevuje na prakticky veškeré kubánské architektuře a infrastruktuře, snahy o její opravy i novou výstavbu ale kromě tradičního nedostatku likvidity narážejí i na související nedostatek kvalitního materiálu.

KUVAJT

Anoncované státem financované infrastrukturní projekty se pohybují v řádu mld. USD a mají se uskutečnit v příštích 5–15 letech. Zahrnují výstavbu metra v Kuwait city (7 mld. USD), výstavbu železniční sítě (10 mld. USD), rozšíření letiště v Kuwait City na roční kapacitu 20 mil. cestujících (6 mld. USD), výstavbu nadregionálního tranzitního přístavu Mubarak Al-Kabir (8 mld. USD) či rozšíření dálniční sítě (2 mld. USD). Vzhledem k velikosti projektů a specifčnosti místních podmínek nemají české firmy reálnou šanci se do projektů zapojit v roli generálních dodavatelů, nicméně i subdodávky stavební, osvětlovací a klimatizační techniky, armatur, osobních i nákladních výtahů, či stavebních materiálů a nátěrových hmot mohou být zajímavé.

KYPR

Kyperská vláda si vytyčila za cíl podporovat turistický sektor, usilovat o další nárůst počtu návštěvníků (v roce 2017 rekordních 3,6 mil.) i zvyšování jejich útraty na ostrově. K tomu má sloužit vybudování nové infrastruktury, která by lákala turisty i mimo letní turistickou sezónu a umožnila celoročně udržitelný

model. S podporou státu a municipalit má dojít k vybudování moderních přímořských komplexů v Larnace, Paralimni a Paphosu (přístav pro menší soukromá plavidla, obchody, byty a další vybavenost). První fáze podobného projektu již byla dokončena v těsné blízkosti historického centra Limassolu. Dále je plánována výstavba nových golfových hřišť či tréninkových areálů pro zimní přípravu profesionálních sportovních týmů.

Největším projektem z oblasti podpory turistického ruchu se má stát výstavba multifunkčního kasina světové třídy v Limassolu a čtyř menších satelitních v dalších kyperských městech. Vláda udělila na podzim 2016 licenci konsorciu Melco International Development a Hardrock International, které plánuje síť kasin dokončit do roku 2020. Projekt s rozpočtem 500 mil. EUR by měl vedle stavebních prací nabízet možnosti pro dodávky vnitřního vybavení, osvětlení a interiérových doplňků.

LICHTENŠTEJNSKO

Lichtenštejnsko je země s vysokou hustotou obyvatelstva i vysokou mírou zastavěnosti obývaného území. Na údržbu, opravy i další zástavbu bude potřeba stavební materiál a technika.

LITVA

Litva postrádá dostatek vlastních kapacit pro nezbytnou a postupně se rozjíždějící masívní rekonstrukci a zateplování zejména obytných budov, jejímž cílem je zvýšit stále kriticky nízkou energetickou účinnost. Vláda v současné době řeší otázku financování a podpory projektů rekonstrukce zejména panelových domů, hledá vhodný model (využití EU fondů, samofinancování kombinované s příspěvkem ze státního/místního rozpočtu). Město Vilnius kupř. v současné době vytipovává celkem 50 objektů, kde dojde k postupné rekonstrukci a zvýšení energetické efektivity. Tento proces je v Litvě stále pouze v rané fázi a bude v příštích letech podporován jak ze státního rozpočtu (včetně municipalit), tak i z fondů EU. Podle předpovědi Ministerstva hospodářství by v letech 2017–2020 měla růst stavebního sektoru podpořit realizace projektů a modernizace budov financované z fondů EU, dále i soukromé investice (např. do nových hotelů a nákupních center). Mezi nové a zajímavé stavební projekty patří kupř. výstavba nového národního stadiónu (multifunkční komplex v předpokládané hodnotě přes 88 mil. EUR), modernizace městského osvětlení ve Vilniusu, renovace a rozšíření přístavu v Klajpėdė nebo zvažovaná výstavba nových luxusních hotelů ve Vilniusu.

LUCEMBURSKO

Úkoly zaměřené na modernizaci země v oblasti dopravy, bytové výstavby, snižování energetické náročnosti a plnění environmentálních požadavků (čističky odpadů, nízkouhlíková ekonomika) jsou ambiciózní i díky odhadům demografického růstu země, jenž by se do 2050 měl zvýšit ze současných 600 tis. až na 1 mil. osob (Lucembursko je dle Eurostatu z hlediska přírůstků obyvatel 3. z 276 evropských regionů). Razantní zlepšení již nyní neúměrně zatížené dopravní situace (zejména v hlavním městě) zřejmě stav dopravní infrastruktury neumožňuje. Vláda nicméně zahájila ambiciózní plán investic do nových dopravních tepen, sběrných parkovišť na okrajích měst a rozvoje veřejné dopravy (tramvajové propojení) i bytové politiky.

MALAJSIE

Stavebnictví a budování (mj. silniční a dálniční) infrastruktury tvořilo ve třetím čtvrtletí roku 2017 4,6 % HDP Malajsie, přičemž hodnota všech stavebních prací činila 8,8 mld. USD. Z této částky tvoří 38 % inženýrské stavby, 28,2 % rezidenční výstavba a 29,2 % nebytové budovy. Vzhledem k poměrně

intenzivnímu budování silniční a železniční infrastruktury (viz železniční a kolejová doprava), ale také rychlému tempu městské výstavby, se jedná o dynamicky rostoucí sektor, avšak vstup na něj znamená pro zahraniční stavební firmy administrativní i finanční výzvu. Největší potenciál je tak možno spatřovat v dodávkách materiálů, technologií, či subdodávkách služeb v případě méně tradičních staveb (nestabilní podloží, ostrovy, atd.) Největší šanci tak mají nové stavební materiály, povrchy s jedinečnými vlastnostmi, luxusní interiérové materiály, pojiva s jedinečnými vlastnostmi, apod. Rostoucí obliba měření úspornosti budov pak otevírá příležitosti pro technologie umožňující úsporu elektrické energie, zejména pro chlazení bytů a kanceláří.

MEXIKO

Mexiko si uvědomuje, že nedostatečná a špatná infrastruktura brání ekonomickému růstu. Proto plánuje a realizuje investice do této oblasti. Aktuálně je nutná obnova po přírodních katastrofách, které Mexiko zasáhly v roce 2017. Konkrétní položky – struska, okuje aj., odpad při zpracování železa a oceli, pásy dopravníkové, řemeny hnací, z kaučuku vulkan., dřevo profilované, i hoblované, broušené apod., slída zpracovaná, výrobky i na podložce, sklo lité, tažené, plavené, vrtané aj. zpracované, železo a ocel nelegovaná, v ingotech aj. tvarech, ocel legovaná ostatní, v ingotech aj. tvarech zákl., zařízení ostatní zdvihací, nakládací, manipulační, buldozery, srovnávače, rypadla apod. s pohonem, stroje ost. srovnávací ap., pluhy, frézy sněžné, stroje k třídění, prosévání ap. zemin, kamenů aj., tabulky, tabule břidlicové.

MONGOLSKO

S cílem zlepšit životní podmínky obyvatelstva a stav infrastruktury vyhlásila mongolská vláda v rámci SDG's Mongolia 2030 strategický plán, jenž zahrnuje změnu systému osídlení a decentralizaci obyvatel, vytvoření nových průmyslových, obchodních a residenčních center, satelitních měst, přestěhování chudého obyvatelstva z jurtovišť. Celkově je snaha budovat tzv. green centra napojená na zdroje obnovitelné energie. Další rozvoj urbanistiky se musí opírat o databáze s topografickými mapami, s podzemními a pozemními inženýrskými sítěmi, s geologickými a environmentálními daty. Nezbytná je katastrální databáze. Při těchto projektech by mohly asistovat české firmy.

Investiční projekty hlavního města budou směřovány do budování oblastních center v Bayankhoshuu, Denjiin a Dambadarjaa. Zajímavým projektem je vybudování industriálně technologického parku v Nalaikhu, kde by na 120 hektarech mělo být vytvořeno 1 500 nových pracovních míst. V Ulánbátaru se dále hovoří o 8 projektech na zajištění dostupného ubytování, rekonstrukci a infrastrukturu jurtovišť, výstavbu bytů k pronájmu a efektivnějšího vyhřívání u současných domů. V neposlední řadě byly zmíněny nezbytné investice do stavby silnic. vnitřního spojení v jurtovištích, silničních služeb, zajištění bezpečnosti v okolí škol a budování parkovišť. Uplatnění českých firem by mohlo být při dodávkách stavebního materiálu, zařízení, či při samotné realizaci staveb.

MYANMAR

Rostoucí poptávka po bytových jednotkách, komerčních prostorách, urbanizace velkých měst, stejně jako stavební aktivity spojené s turismem a snaha vyplnit infrastrukturní mezery by měla pomoci stavebnímu sektoru Myanmaru udržet si dosavadní vysoký růst. Stavební průmysl sklízí plody rozjíždějícího se hospodářského růstu Myanmaru, podpořen rostoucím zájmem mezinárodních investorů a rostoucí podnikatelskou důvěrou. Ve stavebnictví se očekává roční růst nejméně 6 % v průběhu příštích 5 let. Hodnota stavebního průmyslu je odhadována na 3 mld. USD, z čehož rezidenční segment tvoří polovinu.

NĚMECKO

Kromě výstavby dopravní infrastruktury lze spatřovat potenciál i v obnově bydlení, které by využívalo moderní technologie (nízká či nulová energetická náročnost apod.). V souvislosti s přílivem imigrantů a žadatelů o azyl, resp. růstem obyvatelstva a urbanizací lze pro následující roky počítat s poptávkou po bytové výstavbě (mj. prioritou spolkové vlády je výstavba sociálního bydlení) a doprovodných službách.

NIGÉRIE

Tropické prostředí a rostoucí výstavba domů, bytových jednotek, hotelů, veřejných budov, plánovaná výstavba nových měst a sídlišť. Změna nákupních zvyků obyvatel a výstavba nových nákupních středisek. Nigérie investuje do výstavby infrastruktury, stavební průmysl prodělává rychlý růst. Potenciál montovaných staveb je zejména díky růstu poptávky po skladovacích kapacitách.

NIZOZEMSKO

Po silném útlumu v minulých letech stavebnictví za poslední tři roky vykazuje růst (6 % v r. 2017), který zahrnuje jak bytovou výstavbu, tak dopravní infrastrukturu. Sektor se aktuálně potýká s nedostatkem pracovních sil.

NORSKO

Obrat ve stavebnictví se ročně přiblížil 500 mld. NOK a za posledních pět let vzrostl o 12 %. Pětina z celkového objemu stavebních výkonů se odehrává v dostupném teritoriu jižního Norska, zejména v metropolitní oblasti Oslo. V roce 2017 bylo v Norsku postaveno 35,2 tis. bytových jednotek. Ačkoli Norové preferují bydlení v samostatně stojících rodinných domech, mezi novými projekty dominují nízkopodlažní řadové bytovky se startovními byty, u nichž typizace a standardizace projektů dovoluje snížení ceny i lepší využití parcel v žádaných lokalitách. Firmy z ČR se mohou prosazovat jako dodavatelé stavebních prvků pro developerské projekty v oblasti privátního, komunálního či kolejniho bydlení.

NOVÝ ZÉLAND

Po útlumu v době finanční krize prožívá aktuálně novozélandské stavebnictví velký rozvoj, kdy rezidenční i nerezidenční výstavba roste meziročně o desítky procent. V roce 2016 došlo také meziročně k nejvyššímu nárůstu počtu obyvatelstva (o 2,1 %), což přináší nutnost další rezidenční i nerezidenční výstavby. Nový návrh rozpočtu na fiskální rok 2016–2017 předpokládá investice do infrastruktury ve výši 236 mil. NZD a do roku 2020 ve výši 697,6 mil. NZD. Jedná se např. o projekty nových silnic a železnic, rozšíření letiště v Aucklandu nebo výstavbu stadionu a dalších sportovních zařízení v Christchurch a v regionu Canterbury. Nebývalý rozvoj cestovního ruchu vede také k rozvoji výstavby nových hotelových komplexů a ubytovacích zařízení. Novozélandské ministerstvo pro obchod, investice a zaměstnanost uvádí, že v nejbližších 10 letech bude nutné vzhledem k očekávanému přílivu zahraničních turistů vybudovat dalších nejméně 26 hotelových komplexů v nejnavštěvovanějších turistických destinacích.

PÁKISTÁN

Stavebnictví a bytová výstavba tvoří 2,5 % HDP a zaměstnává cca 7 % pracovních sil. Vzhledem k počtu obyvatel (200 mil. obyvatel, 5 % každoroční přírůstek obyvatelstva), vzniká každoročně požadavek na 600 tis. nových bytových jednotek, reálný přírůstek však činí pouze 300 tis. Velký stavební boom je zvláště markantní v hlavním městě Islámábádu, bytová zástavba expanduje již daleko za hranice města,

kde vzniká řada satelitních rezidenčních městeček, do jejichž výstavby investují Pákistánci žijící dlouhodobě v zahraničí. Tyto faktory představují výraznou poptávku po stavebních materiálech, kterou místní průmysl není schopen nasýtit. Největší exportní potenciál mají dlaždice, obkladačky, výrobky z cementu, průmyslového skla, atd. Nezanedbatelnou komoditou je rovněž stavební dříví.

PALESTINA

Stavebnictví je dlouhodobě dynamicky rostoucím sektorem (4,4 % růst v roce 2017, toto odvětví zaměstnává 18 % ekonomicky aktivního obyvatelstva) a současně významným exportním odvětvím. Problémem stavebního sektoru je silná závislost na dovozu stavebních materiálů (ročně 1,5 mil. tun cementu, 300 tis. tun oceli a 255 tis. tun písku), především z Izraele. V počáteční fázi realizace je výstavba první cementárny v Palestině v betlémském regionu. Významným exportním odvětvím je těžba a zpracování kamene (především obkladového, ročně 2,4 mil. tun) a výroba šterku (ročně 6,7 mil. tun). Kontinuálně jsou ze strany soukromého sektoru poptávány technologie pro zpracování kamene a rovněž moderní technologie k výrobě stavebních hmot recyklací odpadního materiálu. Vzhledem k populačnímu růstu přetrvává stavební boom (výstavba bytů i komerčních objektů), který vytváří kontinuální poptávku po dalších kategoriích stavebního materiálu (stavební dřevo, ocelové armatury, okna, dveře, zárubně, osvětlení, klimatizační jednotky, sanita aj.).

PERU

Sektor stavebnictví v roce 2016 zpomalil svůj růst v souvislosti se zablokováním či zpomalením velkých infrastrukturních projektů (jižní plynovod, nové letiště Chinchero, vodohospodářské projekty apod.) v důsledku vyšetřování korupčních skandálů, zdoluhavého vyvlastňování pozemků, složitého systému kontrol, neprůchodných finančních schémat a snahy minimalizovat na konci roku 2016 rozpočtový deficit (utlumení veřejných investic).

Vláda vyčlenila k výstavbě sociálních bytů pro období 5 let finanční prostředky v hodnotě 1,5 mld. USD. S přesunem obyvatelstva do měst je nutné provést výstavbu nových bytů a domů. Očekává se, že v následujících 20 letech bude třeba postavit 2,5 milionů obydlí, z toho téměř 52 % v Limě a přístavním Callau. Vyšší a střední příjmové skupiny investují do luxusnějších obytných nemovitostí i do jejich vybavení (interiérový design).

V důsledku rozsáhlých dešťů, které severní část Peru postihly na počátku roku 2017, bylo zničeno mnoho obydlí. Zasažena byla hlavně oblast u měst Trujillo, Chiclayo y Piura. Je tedy nutné domy opravit, což vytváří poptávku po stavebním materiálu, jako jsou cihly, cement, nátěry, plastová potrubí, keramika, obklady, železné provazy, kabely, barvy, laky, osvětlení, lepidla a plechy. Předpokládá se, že trh plastového potrubí v roce 2017 meziročně vrostle o 3 %, přičemž velikost tohoto trhu je odhadována na 300 mil. USD.

Perspektivy rovněž vyplývají ze soukromých investic, které dlouhodobě směřují kromě do bytové výstavby, také do kancelářských, konferenčních a nákupních center a hotelů.

Střední třída představuje 39 % spektra peruánské společnosti. Průzkumy ukazují, že 53 % příslušníků této skupiny tráví v nákupních centrech převážnou většinu volného času. V roce 2016 bylo uvedeno do provozu 9 nových nákupních center. Objem prodeje v tomto distribučním kanále vzrostl v roce 2016 o 5,8 %, což motivuje výstavbu dalších nákupních center. V roce 2017 mají do výstavby nových obchodních center směřovat investice v objemu 349 mil. USD. S rozvojem cestovního ruchu probíhá též výstavba nových hotelů v Limě, i v regionech (mj. v rámci hotelových řetězců).

Ve vztahu k zahraničí je patrná preference ve prospěch energeticky a ekonomicky efektivních stavebních materiálů a technologií. Ty by se mohly uplatnit jak v průběhu staveb, v rámci vybavení interiérů, či při modernizaci domácí výroby stavebních materiálů (cementárny, závody na výrobu cihel apod.).

Z dlouhodobého hlediska je sektor stavebnictví tradičně významným sektorem peruánské ekonomiky, který v posledních 15 letech rostl průměrným tempem 7,7 %. (pozn. v roce 2016 poklesl o -3,2 %, avšak očekává se obrat k pozitivnímu vývoji).

PORTUGALSKO

Stavebnictví po dlouhém útlumu způsobeném finanční krizí postupně nabírá dech, a to přes doposud nízkou úroveň veřejných investic. V roce 2017 činil růst odvětví přibližně 6 % a pro rok 2018 je odhadován ve výši 4,5 %. Na konci roku 2016 byl zřízen Finanční instrument pro rehabilitaci a revitalizaci měst, jehož celková finanční dotace by měla dosáhnout 1,4 mld. EUR. Zvýhodněné půjčky z tohoto instrumentu podporují větší stavební aktivitu zejména v oblasti rekonstrukce městských center a ke slovu by měly přijít i inteligentní řešení a energeticky úsporné technologie. Další příležitosti nabízí výstavba naléhavě potřebné infrastruktury pro turistický průmysl, kam kromě nových hotelů patří i projekt nového lisabonského letiště. Uplatnění mohou české firmy nalézt zejména jako subdodavatelé silných domácích stavebních firem.

RAKOUSKO

Po několika letech podprůměrného tempa růstu zaznamenává rakouské stavebnictví od konce roku 2016 výraznou dynamiku ve všech hlavních segmentech, tj. v bytové výstavbě (+1,6 %), v pozemním stavitelství (+1,9 %) a částečně v segmentu inženýrských staveb. Díky dobrým rámcovým podmínkám pro investice do výstavby, příznivé konjunkturu, trvající nízké úrovni úrokových sazeb a urbanizaci se očekává za rok 2017 růst stavebnictví o +2,8 % s celkovou hodnotou stavební výroby 34,9 mld. EUR. Do roku 2020 bude růst rakouského stavebnictví nejvíce tažen bytovou výstavbou. I nadále lze pozorovat sílící trend zj. v segmentu ekologických staveb a staveb s vysokým stupněm energetické soběstačnosti a s uplatněním tzv. „zelených technologií“. Každý třetí nově postavený dům v Rakousku je montovanou, nízkoenergetickou stavbou. Za velmi perspektivní se považuje oblast termické sanace budov, která je spolu s obměnou topných a klimatizačních zařízení v Rakousku předmětem finanční podpory ze strany státu, resp. spolkových zemí. Roste význam inovací a nových technologií i při výrobě stavebních materiálů a obecně povědomí o udržitelnosti staveb. Jako perspektivní odvětví v Rakousku se jeví oblast Smart Home propojující obory stavebnictví, elektroniky a automatizace a Smart Real Estate s využíváním senzorové techniky pro údržbu nemovitostí. Nabízí se tak enormní potenciál pro firmy nabízející řešení integrace techniky prostřednictvím internetu (M2M). Nové perspektivy se vyskytují v oblasti digitální simulace nejen finální výroby, ale celého procesu realizace (Building Information Modeling/BIM). Četné možnosti spolupráce se vyskytují ve výstavbě udržitelných budov, vč. plánování životního cyklu budov, energetické efektivity, zvýšení komfortu, podpory přístupnosti a orientace v budovách.

Rakouská vláda schválila v r. 2017 balík podpory měst a obcí s dotací 175 mil. EUR, který se vztahuje na nové stavební projekty za účelem zesílení komunální infrastruktury. Předmětem podpory je mj. sanace nebo výstavba komunálních budov, domů pro seniory či sportovních hřišť, ale i investice do veřejné dopravy (např. modernizace či výstavba stanic MHD, nabíjecích stanic), zařízení pro rozvod a zásobování vodou nebo zpracování odpadních vod. Finanční podporu z uvedeného balíku lze spojit s využíváním dalších prostředků z fondu klimatu a energie, např. ohledně termické sanace, vč. obnovení topných zařízení.

RUMUNSKO

Růst v sektoru stavebnictví patří k nejvyšším v EU. V Rumunsku probíhá modernizace a rozvoj silniční a železniční infrastruktury, rozšiřování výrobních a obchodních kapacit, výstavba nových průmyslových parků a objektů, pokračující expanze obchodních řetězců i projekty občanské výstavby ve velkých městech (vládní program PRIMA CASA). Plánuje se stavba několika projektů velkého rozsahu, mezi nimiž je např. rozšíření bukureštského metra a rozšíření terminálu na mezinárodním letišti Otopeni v Bukurešti. Pozadu ale nezůstávají ani regionální plánované investice v podobě nových mostů v městech Braila a Satu Mare.

Rumunská vláda schválila v rámci rozvoje dopravní infrastruktury tzv. „Dopravní plán na období do 2015–2030“. Ten předpokládá investice ve výši 43,5 mld. EUR. Z toho na projekty rozvoje silniční infrastruktury je počítáno s 26 mld. EUR. Nákladem 14 mld. EUR má pak být zmodernizována železniční síť v uvažované délce 4 tis. km. V oblasti vodní, resp. námořní dopravy se předpokládají změny především v oblasti plavby na Dunaji a jeho kanálech v celkové délce 670 km a modernizace 32 přístavů za cca 2 mld. EUR. Na oblast letecké dopravy je pak v rámci uvažované modernizace a rozšíření 15 letišť vyčleněno 1,5 mld. EUR.

Na rozvoji dopravní infrastruktury, občanské i průmyslové výstavbě mohou české společnosti participovat dodávkami a subdodávkami stavebních materiálů a technologií, strojů a zařízení a případně i formou dodávek stavebních prací nebo stavební supervize dle požadavku investora.

RWANDA

Priority sektoru stavebnictví se pro nadcházející roky mění. Po letech, kdy byla prioritou sektoru výstavba kancelářských budov se zaměřuje toto odvětví na residenční výstavbu zejména v hlavním městě Kigali, kde roční růst populace přesahuje 3 %. Pouze 7 % populace žije v moderních ubytovacích kapacitách. Do roku 2020 by se tento podíl měl zvýšit na 30 %.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

Saúdská Arábie prožívala po dlouhé období bezprecedentní stavební boom a je největším stavebním trhem v celé oblasti Středního východu. Výdaje na nové projekty vzrostly meziročně o 28 % a dosáhly historicky rekordní výše 76 mld. USD. Celková výše plánovaných projektů činí 790 mld. USD, z toho do r. 2020 mají být kontrahovány projekty za cca 500 mld. USD. Z těchto peněz je 180 mld. USD vyčleněno na výstavbu 4 mil. bytů, 133 mld. USD půjde na energetické projekty, 53 mld. USD do projektů vodního hospodářství a 16 mld. USD na výstavbu nemocnic a zdravotních zařízení. Desítky miliard jsou též vyčleněny na projekty dopravní infrastruktury (metro Rijád, Mekka, Džidda, cca 2 000 km nových železničních tratí, tisíce km nových silnic, nová dopravní řešení velkých měst, rekonstrukce letišť a rozšiřování přístavů).

K závažnému útlumu stavebního boomu došlo v letech 2014–2016 zejména s ohledem na klesající cenu ropy. Je známo, že některé projekty jsou i nadále pozdrženy či byly úplně odloženy ad acta a platební morálka se v oboru citelně zhoršila (viz výše). Český export stavebních materiálů a strojů činí cca 50 mil. USD ročně, včetně výrobků ze skla a osvětlovací techniky cca 60 mil. USD. Jednou z dlouhodobě úspěšných položek jsou zápalnice a výbušniny pro civilní použití (tedy zejména ve stavebnictví), kterých se pravidelně vyváží z ČR do Saúdské Arábie za 1,5–2 mil. USD, a to přesto, že Saúdská Arábie dnes má vlastní výrobní linku, postavenou právě ve spolupráci s naším vývozcem.

Potenciál je u řady výrobků stavební mechanizace, materiálů a služeb, zejména v oblasti výstavby nízkoenergetických a ekologických staveb, které budou do budoucna nutným trendem. V Saúdské Arábii platí obecně, že výrobky z místní produkce (která je zatím sporadická) mají přednost před dovozem. Zde je namístě znovu zdůraznit, že preferovanou formou spolupráce je transfer výrobní technologie do Saúdské Arábie.

Jednou ze zajímavých příležitostí mohou být architektonické služby, většina projektů se totiž realizuje se zahraničními architektonickými kancelářemi, na něž se lze napojit s dodávkami materiálů a vybavení pro např. interiérová řešení. Pobočky českých firem, které v této oblasti působily přímo v Saudské Arábii, však svou činnost utlumily. Jednání v této věci se odehrávají převážně v Evropě – jako perspektivní lze označit např. participaci na interiérovém designu a následných dodávkách specifickým vybavením ve spolupráci s význačnými evropskými architektonickými studii.

SLOVINSKO

V souladu se Strategií rozvoje dopravy do roku 2030 jsou plánovány nejvýraznější investice především v oblasti železniční a silniční infrastruktury. Mezi nejvýznamnější železniční projekty bude zajisté patřit vybudování 2. koleje na trati Divača–Koper v celkové délce 27 km a odhadované hodnotě 1,4 mld. EUR. Budování této trati je rovněž příležitost pro potenciální investory, kteří by do projektu vstupovali dle mechanismu public private partnership. V oblasti silniční dopravy se plánuje např. výstavba 2. tunelového úseku v dálničním komplexu Karavanky a rekonstrukce 1. tunelového úseku, výstavba přímořské rychlostní silnice H6 (Jagodje–Lucija) či výstavba 3. rozvojové osy, spojující regiony Koroška a Bela Krajina.

České společnosti se mohou zapojit také do modernizace přístavu Koper, který předpokládá výraznější investice do přístavní infrastruktury a vybavení v hodnotě 290 mil. EUR v období 2016–2020, např. prodloužení mola I, výstavba přístavní hráze 12 v bazénu II pro potřeby obecných nákladů, modernizace přístavní silniční infrastruktury, modernizace a prodloužení přístavní železniční infrastruktury, výstavba nové roll-on/roll-off přístavní hráze pro přepravu nákladu na kolech v bazénu III, rekonstrukce přístavní hráze 7 a prohloubení východní části bazénu I, výstavba nových skladovacích prostor apod.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Stagnace stavebnictví způsobená poklesem cen ropy v letech 2015–17 je překonána. Koncem roku 2017 začal nový stavební boom spojený s přípravou emirátu Dubaj na světovou výstavu EXPO 2020. Nové projekty představují nejen výstavbu samotného výstavního areálu, ale zejména výstavbu doprovodných logistických, ubytovacích, a nákupních středisek s náklady ve výši 7 mld. USD. Firma EMAAR (developer současné největší budovy světa Burj Khalifa s výškou 828 m) vyhlásila např. výstavbu nové nejvyšší budovy světa Dubai Creek Tower (výška přes 1 000 m), která se má být symbolicky spojena s EXPO 2020 podobně jako Eiffelova věž s EXPO 1889 v Paříži. Budova si vyžádá investici ve výši 1 mld. USD. Konání světové výstavy EXPO 2020 vzbudilo opětovný zájem developerů bytové i občanské výstavby. Jen za první polovinu roku 2017 byly v Dubaji vyhlášeny tendry na stavební projekty ve výši 16 mld. USD, projekty ve výši 111 mld. jsou ve stádiu rozpracování, hodnota projektů v plánu na rok 2018 dosahuje 38,6 mld. USD. Celkem je v Emirátech v různých stádiích projektu a výstavby evidováno 7 500 projektů v celkové výši 228 mld. USD. Většina těchto projektů má být dokončena do roku 2020. Oživil se i zájem investorů na realitním trhu, který v prvním pololetí roku 2017 zaznamenal po loňském poklesu opětovný nárůst o 17 %. Po velké vlně propouštění v uplynulých dvou letech začíná ve stavebnictví nábor nových pracovníků.

SRBSKO

V Srbsku lze v nejbližším období očekávat rozmach stavebnictví. V realizaci jsou velké stavební projekty. Rozběhla se výstavba projektu „Belgrade Waterfront“. Roste poptávka po nových bytech, ale i modernizaci stávajících bytových domů a jejich energetické efektivizaci. S tím souvisí i technologie pro monitorování spotřeby energií a vody a zařízení na jejich efektivnější využívání.

SÝRIE

Tento sektor zažívá v Sýrii rychlý růst. Analýza CSI (Common Space Initiative) odhaduje, že rekonstrukce syrských měst si vyžádá přibližně 300 až 400 mld. USD a jejich obnova potrvá roky. Zničené budovy, pozemní komunikace, průmyslové budovy, veřejné stavby atd., potřebují často kompletní rekonstrukci. Poptávka je zejména po technologiích na výrobu stavebního materiálu (cihelny), dále je zájem o moderní stavební komponenty – okna, izolační materiály, plastový materiál, dobrá příležitost se nabízí pro výrobce prefabrikovaných montážních domů. Obdobně nabízí místní trh zajímavou příležitost pro dodavatele technologií pro cementárny, jejichž současná výrobní kapacita je nedostatečná. Potřeba likvidace stavební suti vytváří poptávku po drtičích a třídičích.

ŠVÉDSKO

Navzdory současnému poklesu cen nemovitostí by měl švédský stavební průmysl dle předpovědní odborných analytiků v letech 2015–2019 dosáhnout růstové hodnoty 573 mld. SEK. Hlavními faktory pro tento růst jsou rostoucí soukromé a veřejné investice, dostatečný disponibilní příjem domácností, rostoucí populace a urbanizace. Největším podíl na tomto růstu (cca 46 %) tvoří výstavby rezidenčního bydlení, což je především způsobeno poklesem úrokových měr u hypoték a tedy zvýšením poptávky jednotlivých domácností. Výstavba komerčních objektů tvoří cca 17 % z této hodnoty. Z důvodu zlepšení výstavby rezidenčního bydlení a tedy zvýšení nabídky bytových jednotek pro své občany, se švédská vláda pro rok 2018 rozhodla alokovat ze svého rozpočtu částku 2,8 mld. SEK pro výstavbu ubytování pro studenty a nájemní bytové jednotky. Rovněž se čeká významný nárůst seniorské populace nad 65 let, ze 1,9 mil obyvatel v roce 2013 na 3 mil v roce 2060. Z tohoto důvodu vzniká potřeba investic a výstavby zdravotnických zařízení. Výstavba průmyslových staveb je především realizována soukromými investicemi. Švédská vláda také schválila alokaci 522 mld. SEK do výstavby infrastrukturních projektů pro období 2014–2025. Švédské stavební firmy nejsou schopny uspokojit domácí poptávku a jsou nuceny tento dříve uzavřený sektor otevírat zahraniční konkurenci.

ŠVÝCARSKO

Přestože se vláda v návaznosti na Alpskou iniciativu zavázala, že nebude rozšiřovat silniční síť, probíhají ve zvýšené míře rekonstrukce té existující. Údržba a opravy silniční sítě, především pokud jde o mosty a tunely, patří mezi podporované a nutné činnosti. Dle programu PEB z roku 2014 se pro nejbližší roky na opravy tzv. dálničních úzkých míst počítá s 5,5 mld. CHF.

Strategickým projektem na dlouhá léta je výstavba druhého silničního tubusu Gotthardského tunelu, který jednak lépe propojí jižní kanton Ticino se zbytkem země a zároveň bude klíčovou transevropskou tepnou. Jedná se o miliardovou investici a tudíž i o významnou příležitost napříč obory. Budou požadovány komodity k přípravě, výstavbě, resp. opravě tunelu, neboť i stávající téměř dvacetikilometrový tubus bude potřebovat údržbu a sanaci.

Perspektivní je také oblast protihlukových zábran a staveb. Ročně na tato opatření vydá ministerstvo životního prostředí, dopravy, energie a komunikace cca 10 mil. CHF. V rozmezí let 2016 až 2019 obdrží švýcarské kantony 976 mil. CHF pro 250 projektů na zlepšení životního prostředí. Značná část prostředků jde do vodního hospodářství, sanace údolních přehrad, čištění vod, opravy hrází apod.

TANZÁNIE

Sektor stavebnictví vykazuje během posledních let stabilní růst na úrovni 8 %, který má pokračovat i v nadcházejících letech (do r. 2019); tento růst je dán vysokými investicemi do výstavby nedostatečné infrastruktury

(silnice, mosty, železnice), výstavby obytných komplexů a komerčních budov. Populace Tanzanie se má do roku 2050 zdvojnásobit ze současných 53 mil. osob. Již dnes existuje neuspokojená poptávka po bydlení na úrovni 3 mil. bytů. S růstem populace se bude současná situace ještě dále zhoršovat. Další příležitosti jsou spojeny s vládním rozhodnutím přesunout administrativu z Dar es Salaamu do hlavního města Dodomy. V rámci plánů rozvoje města se počítá například s vybudováním nového mezinárodního letiště v nadcházejících pěti letech vzhledem k tomu, že existující letiště není schopno přijímat velká osobní ani nákladní letadla. Pro Tanzanii je důležitý rovněž Tanzania's Water Sector Development Program. V rámci druhé fáze programu končící v roce 2019 má být investováno více než miliarda USD. Z pohledu příležitostí je pak důležité, že v rámci třetí fáze programu pro roky 2019–2025 bude investována obdobná částka, a to zejména do rozvodných sítí a úpraven vody.

VELKÁ BRITÁNIE

Ačkoliv v roce 2016 a 2017 britské stavebnictví bylo po 4 letech předchozího mírného růstu v recesi, především díky propadu v sektoru komerčních budov, zatímco výstavba bytového bydlení stoupá, pro dílčí dodávky stavebních materiálů, konstrukcí, i stavebních služeb z ČR zůstává v Británii otevřena řada příležitostí. Důvodem je nejen celková velikost britského stavebního trhu, ale zejména skutečnost, že dle analýz chybí v Británii obrovské množství bytů. Toto je obzvláště problémem Londýna, ale i severu Anglie, kde se v rámci programu „Northern Powerhouse“ britská vláda snaží zvýšit urbanizaci. Cílem britské vlády je vybudovat celkem milion nových bytů do roku 2020; pro podporu výstavby družstevního bydlení je rezervováno 4,7 mld. GBP a 3,2 mld. pro výstavbu bydlení v bývalých průmyslových zónách (brown fields). Ve fiskálním roce 2016–17 byla kvóta na 200 tis. nových bytů ročně dosažena poprvé od začátku projektu v roce 2015, zároveň tím došlo k největšímu nárůstu výstavby bytových jednotek za jeden fiskální rok od finanční krize v roce 2007. Zejména v osmimilionové oblasti širšího Londýna pak stavební ruch, týkající se především komerčních a rezidenčních budov, neustává i bez státní podpory. V Británii rovněž narůstá poptávka po montovaných stavbách. Specifickou oblastí příležitostí ve stavebnictví je pak sektor dopravní infrastruktury, ve které je realizována či připravována řada projektů. Největší projekt, „High Speed II“, plánuje vybudování 335 milů dlouhého vysokorychlostního železničního propojení mezi Londýnem, Birminghamem, Manchesterem, Sheffieldem a Leedssem. Projekt „High Speed II“ rovněž spadá pod projekt „Northern Powerhouse“, do něhož bylo ze státního rozpočtu na stavbu dopravní infrastruktury uvolněno 13 mld. GBP a projektu rozvoje střední Anglie „Midlands Engine“, kde bude k dispozici 5 mld. Celková celostátní cena projektu „High Speed II“ je plánována na 56 mld. GBP, realizován má být vládou založenou společností „High Speed Two (HS2) Ltd“, trať do Birminghamu má být zprovozněna do roku 2026 a celý koridor by měl být dokončen v letech 2032–33. Ve stádiu přípravy realizace jsou též projekty rozšíření letišť Heathrow a Stanstead, které v roce 2017 dosáhly rekordních počtů cestujících. Na obzoru je i rozšíření letiště Gatwick. V prosinci 2018 má být dokončen rozsáhlý projekt Crossrail – modernizace a dostavba železnice v oblasti Londýna. Vláda zároveň zahájila projekt „chytrých dálnic“ (aktuálně transformace dálnic M3 a M6). Možné příležitosti pro české firmy představují zejména dodávky komponent a konstrukcí pro dopravní stavby, komponent rezidenčního bydlení, ale např. i výstavba či přestavba elektráren. Carillion, druhá největší stavební firma v Británii a jeden z největších dodavatelů služeb do britského veřejného sektoru v lednu 2018 přešel do povinné likvidace. Panují obavy, že pád Carillionu by mohl strnout širší lavinu krachů a restrukturalizace ve stavebnictví, ale může to znamenat i nové příležitosti pro menší firmy.

VIETNAM

Perspektivní obor zejména z pohledu velkého přírodního bohatství Vietnamu, kde se nachází vápence, železné rudy, bauxit aj. Ve Vietnamu je velká poptávka po technologiích na zpracování nerostů a výrobu

stavebních hmot; jako exportní komodita připadají v úvahu cementárny, kaolinky, drtičky kamene, technologie na výrobu cihel apod. Další perspektivní položkou jsou jeřáby. Plánuje se modernizace a výstavba nových mořských přístavů.

ZAMBIE

Stavební průmysl se na tvorbě HDP podílí cca 11 %. Přestože vláda musela díky nedostatku financí pozastavit realizaci velkých infrastrukturních projektů, stavebnictví zůstane v následujícím období významným zdrojem ekonomického růstu Zambie. Zambijská poptávka po stavebních strojích a stavebních komponentech v posledních letech rychle rostla. Zahraniční konkurence však na trhu již nejen dlouho působí, začíná sem přenášet i část výrobních kapacit.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 42.21 – Inženýrské sítě pro kapaliny a plyny a jejich výstavba	Myanmar
CPA 71 – Architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy	Kuba
CZ-CPA 41.00 Budovy a výstavba budov	Kypr
CZ-CPA 42.2 Inženýrské sítě a jejich výstavba	Kypr
CZ-CPA 42.91 Vodní díla a jejich výstavba	Kypr
CZ-CPA 42.99 Ost. inženýrské stavby a jejich výstavba	Kypr
CZ-CPA 43 Specializované stavební práce	Kypr
CZ-CPA 71.11 Architektonické služby	Kypr
HS 2507 – Kaolin a jiné kaolinitické jíly, též kalcinované	Austrálie, Portugalsko
HS 2508 – Ost. jíly, kyanit a sillimanit aj. nebo dinasové zeminy	Nový Zéland
HS 2516 – Žula porfyr čedič pískovec aj kameny	Rumunsko
HS 2517 – Oblázky, štěrky, kámen, pazourek, makadam zrna, dř	Austrálie
HS 2522 – Nehašené vápno, hašené a hydraulické vápno, kromě oxidu a hydroxidu vápenatého čísla 2826	Rumunsko, Myanmar, Nizozemsko
HS 2523 – Portlandský cement, hlinitanový, struskový ap.	Lichtenštejnsko, Saúdská Arábie, Švýcarsko
HS 2529 – Živec;leucit;nefelin a nefelinický syenit;kazivec	Peru
HS 2618 – Granulovaná struska z výroby železa nebo oceli	Austrálie, Mongolsko, Velká Británie
HS 2619 – struska, okuje aj., odpad při zpracování železa a oceli	Mexiko
HS 2621 – Ost. strusky a popely, popel z mořských řas a zbytky ze spalování komunálního odpadu	Nizozemsko, Nový Zéland
HS 2621 – Strusky popely jiné vč popela mořských chaluh	Peru
HS 2714 – Živice, asphalt, přírodní břidlice, písky živičné	Austrálie
HS 3206 – Ost. barviva, anorganické výrobky používané jako luminofory	Myanmar

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3208 – Nátěrové barvy a laky na syntetických nebo chemicky modif. přírodních polymerech	Konžská demokratická republika, Saúdská Arábie
HS 3210 – Ost. nátěrové barvy a laky; připravené vodní pigmenty	Austrálie, Myanmar, Nový Zéland
HS 3603 – Zápalky; bleskovice; roznětky nebo rozbušky; zažehovače; elektrické rozbušky	Saúdská Arábie
HS 3804 – Odpadní louhy z výroby dřevné buničiny, též koncentrované, odcukerněné nebo chemicky upravené	Austrálie
HS 3804 – Odpadní louhy z výroby dřevné buničiny, též koncentrované, odcukerněné nebo chemicky upravené	Nový Zéland
HS 3917 – Trouby, trubky, hadice, příslušenství z plastů	Kolumbie, Bulharsko, Ghana, Island, Norsko, Rumunsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty
HS 3918 – Podlahové krytiny, obklady stěn nebo stropů z plastů	Norsko, Rumunsko
HS 3919 – Samolepící desky, listy, fólie, filmy, pruhy a pásy a jiné ploché tvary z plastů, též v rolích	Norsko
HS 3920 – Ost. desky, listy, fólie aj. z plastů, nelehčené a nevyztužené ap. ani jinak nekomb.	Island, Norsko, Saúdská Arábie
HS 3922 – Koupací vany, sprchy, odpady (výlevky), umyvadla, bidety ap. výrobky, z plastů	Austrálie, Island, Rumunsko
HS 3925 – Stavební výrobky z plastů, jinde neuved.	Brazílie, Írán, Island, Katar, Kuvajt, Lucembursko, Mongolsko, Rakousko, Rumunsko, Sýrie, Švédsko, Velká Británie, Zambie
HS 3926 – Ost. výrobky z plastů a výrobky z ost.ch materiálů čísel 3901 až 3914	Bulharsko
HS 4008 – Desky tyče ap z kaučuku vulkanizov ne tvrdého	Peru
HS 4010 – Pásky dopravníkové, řemeny hnací, z kaučuku vulkan.	Mexiko
HS 4193 – Tašky, dlaždice aj. z cementu, betonu apod., i vyzt.	Egypt
HS 4403 – Surové dřevo, též odkorněné, zbavené dřevní běli nebo nahrubo opracované	Albánie, Jemen, Spojené arabské emiráty, Vietnam
HS 4405 – Vlna dřevěná, moučka dřevitá	Spojené arabské emiráty
HS 4407 – Dřevo rozřezané nebo štípané podélně, krájené nebo loupané, ap., >6 mm	Austrálie, Palestina, Vietnam
HS 4408 – Listy na dýchování, překližky, ap., rozřezané, krájené nebo loupané ap., < 6 mm	Dánsko, Dánsko, Island, Palestina
HS 4409 – Dřevo profilované, i hoblované, broušené apod.	Mexiko
HS 4410 – Třískové desky ap. desky ze dřeva nebo z jiných dřevitých materiálů	Bulharsko, Kazachstán, Mongolsko, Velká Británie
HS 4412 – Překližky, dýchované desky a podobné vrstvené dřevo	Ázerbájdžán, Filipíny
HS 4413 – Zhutněné dřevo, ve tvaru špalků, desek, pruhů nebo profilů	Nový Zéland
HS 4415 – Bedny, krabice, laťové bedny, bubny ap. dřevěné obaly	Švédsko

STAVEBNÍ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 4418 - Výrobky stavebního truhlářství a tesařství, ap. dřeva	Austrálie, Ázerbájdžán, Egypt, Island, Jemen, Mongolsko, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Velká Británie
HS 4906 - Plány a výkresy pro stavební, strojnické, průmyslové, obchodní ap. účely, ruční originály	Estonsko, Írán, Kazachstán, Portugalsko, Peru
HS 5266 - Nábytek k vestavění zař. chladicích, mrazicích	Egypt
HS 5603 - Netkané textilie, též impregnované, povrstvené, potažené nebo laminované	Rumunsko
HS 5909 - Textilní hadice k čerpadlům ap. hadice, též s armaturou nebo příslušenstvím z jiných materiálů	Dánsko, Nový Zéland
HS 6112 - Vozidla motorová pro dopravu, nákladní	Egypt
HS 6124 - Automobily nákladní s míchačkou na beton	Egypt, Sýrie
HS 6540 - Nábytek, lůžkoviny, svítidla, stavby montované	Egypt
HS 6560 - Nábytek dřevěný, kancelářský	Egypt
HS 6746 - Výbušniny, výrobky pyrotechnické, zápalky apod.	Egypt
HS 6801 - Dlažební kostky, obrubníky a dlažební desky, z přírodního kamene (vyjma břidlice)	Estonsko, Filipíny, Kuba, Nový Zéland, Pákistán, Slovinsko, Velká Británie, Peru
HS 6802 - Kameny opracované pro účely výtvarné, stavební	Rumunsko
HS 6805 - Brusiva přírodní, umělá, na podložce	Kuba
HS 6808 - Desky dlaždice ap z vláken rostlin slámy ap	Peru, Nizozemsko
HS 6810 - Výrobky z cementu, betonu nebo umělého kamene, též vyztužené	Austrálie, Dánsko, Jordánsko, Katar, Kuba, Kuvajt, Myanmar, Německo, Nový Zéland, Pákistán, Saúdská Arábie, Švédsko, Velká Británie
HS 6811 - Výrobky z osinkocementu (azbestocementu), z buničitocementu nebo podobné	Estonsko, Katar, Kuvajt, Německo, Nizozemsko, Pákistán, Peru
HS 6813 - Třecí materiál a výrobky z něj	Dánsko, Německo, Pákistán
HS 6814 - Slída zpracovaná, výrobky i na podložce	Mexiko, Německo, Pákistán, Spojené arabské emiráty
HS 6815 - Výrobky z kamene nebo jiných nerostných látek jinde neuved.	Dánsko, Nizozemsko, Zambie
HS 6901 - Cihly, desky aj. výrobky, keramické, z mouček	Rumunsko
HS 6903 - Ost. žáruvzdorné keramické výrobky	Litva, Nový Zéland, Pákistán, Portugalsko, Saúdská Arábie
HS 6904 - Keramické stavební cihly, podlahové bloky, nosné nebo výplňové tvarovky a podobné výrobky	Litva, Lucembursko, Nový Zéland, Rumunsko, Švédsko, Velká Británie
HS 6905 - Střešní tašky, komínové krycí desky, komínové vložky, stavební ozdoby a jiné stavební keramické výrobky	Ghana, Mongolsko, Rumunsko, Saúdská Arábie, Velká Británie

Konkrétní příležitosti	Země
HS 6907 – Keramické dlaždice a obkládačky, obkládačky pro krby nebo stěny; mozaikové ap. výrobky	Albánie, Austrálie, Austrálie, Dánsko, Ghana, Island, Konžská demokratická republika, Lichtenštejnsko, Litva, Litva, Norsko, Nový Zéland, Pákistán, Pákistán, Saúdská Arábie, Saúdská Arábie, Švýcarsko, Velká Británie
HS 6909 – Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Saúdská Arábie
HS 6910 – Keramické výlevky, koupací vany, umyvadla, bidety ap. zařízení	Austrálie, Bulharsko, Island, Jemen, Konžská demokratická republika, Norsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Zambie, Peru
HS 6911 – Stolní a kuchyňské nádobí, ost. předměty pro domácnost a toaletní z porcelánu	Albánie, Pákistán, Saúdská Arábie
HS 7002 – Sklo ve tvaru kuliček, tyčí nebo trubic, neopracované	Myanmar
HS 7003 – Lité a válcované sklo v tabulích aj. neopracované	Dánsko, Kazachstán, Myanmar
HS 7004 – Sklo ploché tažené foukané jinak nezpracované	Peru, Myanmar, Nový Zéland, Saúdská Arábie, Zambie
HS 7006 – Sklo lité tažené plavené vrtané aj zpracované	Peru, Mexiko, Austrálie, Myanmar, Nový Zéland, Saúdská Arábie
HS 7007 – Bezpečnostní sklo sestávající z tvrzeného nebo vrstveného skla	Myanmar, Zambie
HS 7008 – Izolační jednotky z několika skleněných tabulí	Myanmar, Saúdská Arábie, Peru
HS 7011 – Baňky trubice skleněné otevřené nedohotovené	Peru
HS 7016 – Dlažební kostky, desky, cihly, dlaždice, obkládačky a ost. výrobky z lisovaného skla	Ghana, Konžská demokratická republika, Myanmar, Velká Británie
HS 7019 – Skleněná vlákna a výrobky z nich (například příze, tkaniny)	Kuba, Myanmar, Peru
HS 7020 – Ost. skleněné výrobky	Kazachstán, Kuba
HS 7206 – Železo a nelegovaná ocel v ingotech nebo v jiných primárních formách (kromě železa čísla 7203)	Dánsko, Filipíny, Kolumbie, Portugalsko, Spojené arabské emiráty, Mexiko
HS 7207 – Polotovary ze železa nebo nelegované oceli	Kolumbie
HS 7208 – Výt z železa oceli nad 600 mm válc za tepla	Saúdská Arábie
HS 7209 – Výt z železa oceli nad 600 mm válc za studena	Saúdská Arábie
HS 7211 – Ploché válcované výrobky ze železa nebo nelegované oceli, o šířce < 600 mm, neplátované	Bulharsko
HS 7213 – Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, ze železa nebo nelegované oceli	Dánsko, Lucembursko, Myanmar, Spojené arabské emiráty, Švédsko, Tanzanie, Zambie
HS 7214 – Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli	Filipíny, Lucembursko, Myanmar, Portugalsko, Zambie
HS 7216 – Úhelníky, tvarovky a profily ze železa nebo nelegované oceli	Kolumbie, Saúdská Arábie

STAVEBNÍ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7217 - Dráty ze železa nebo nelegované oceli	Dánsko, Filipíny, Ghana, Jemen, Myanmar, Spojené arabské emiráty, Zambie
HS 7219 - Ploché válcované výrobky z nerezavějící oceli, o šířce 600 mm nebo větší	Kolumbie, Saúdská Arábie
HS 7220 - Ploché válcované výrobky z nerezavějící oceli, o šířce menší než 600 mm	Saúdská Arábie
HS 7223 - Dráty z nerezavějící oceli	Filipíny, Kolumbie, Srbsko
HS 7224 - Ocel legovaná ostatní, v ingotech aj. tvarech zákl.	Mexiko, Ghana, Myanmar, Portugalsko
HS 7227 - Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, z ost. legované oceli	Brazílie, Myanmar, Spojené arabské emiráty, Srbsko
HS 7228 - Ost. tyče a pruty z ost. legované oceli	Jemen, Lichtenštejnsko, Myanmar, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Peru
HS 7229 - Dráty z ost. legované oceli	Myanmar
HS 7301 - Štětovnice ze železa nebo oceli, též vrtané, ražené nebo vyrobené ze sestavených prvků	Dánsko, Ghana, Kazachstán, Kuvajt, Německo, Portugalsko, Slovinsko
HS 7302 - Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli	Ghana, Německo, Nizozemsko, Zambie
HS 7304 - Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Estonsko, Kolumbie, Německo, Saúdská Arábie, Švýcarsko, Tanzanie
HS 7305 - Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	Zambie
HS 7306 - Ost. trouby, trubky a duté profily ze železa nebo oceli	Keňa
HS 7307 - Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli	Kolumbie
HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	Kolumbie, Kuvajt, Lichtenštejnsko, Německo, Nový Zéland, Saúdská Arábie, Švédsko, Švýcarsko, Tanzanie
HS 7309 - Nádrže, cisterny, kádě ap., ze železa nebo oceli, o objemu > 300 l	Brazílie, Německo
HS 7310 - Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 300 l	Filipíny, Německo, Zambie
HS 7311 - Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Německo
HS 7312 - Lana, kabely, pásy aj. splétané ze železa n. oceli	Kuba
HS 7314 - Látky, mřížovina, síťovina a pletivo ze železného nebo ocelového drátu	Filipíny, Lucembursko, Německo
HS 7315 - Řetězy, řetízky, jejich části z železa, oceli	Německo
HS 7317 - Hřebíky, cvočky, napínáčky ap. ze železa	Německo, Portugalsko
HS 7318 - Šrouby a vruty, svorníky, nýty, aj. ze železa, oceli	Jemen, Spojené arabské emiráty
HS 7319 - Šicí jehly, pletací jehlice, sněrovací jehly ap., ze železa, oceli	Německo
HS 7321 - Kamna, sporáky, krby, vařiče, grily, aj., ze železa, oceli	Kuvajt, Kuvajt, Německo, Rumunsko

Konkrétní příležitosti	Země
HS 7322 – Radiátory pro ústřední topení, ohříváče ap. ze železa, oceli	Německo, Rumunsko, Švédsko
HS 7323 – Výrobky pro domácnost stolní apod., ze železa n. oceli	Kuba
HS 7324 – Výrobky sanitární části ze železa, oceli	Kuba
HS 7325 – Ost. výrobky odlité ze železa, oceli	Lucembursko, Německo
HS 7326 – Ost. výrobky ze železa, oceli	Brazílie, Lichtenštejnsko, Německo, Zambie
HS 7402 – Měď nerafinovaná, anody pro rafinaci	Portugalsko
HS 7403 – Měď rafinovaná, slitiny mědi netvářené	Portugalsko
HS 7506 – Desky plechy pásy folie niklové	Peru
HS 7605 – Dráty hliníkové	Bulharsko
HS 7610 – Hliníkové konstrukce, desky, tyče, profily, trubky ap.	Austrálie, Island, Lucembursko, Německo, Saúdská Arábie, Peru
HS 7612 – Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 300l	Filipíny, Německo
HS 7616 – Ost. výrobky z hliníku	Německo, Zambie
HS 7806 – Ost. výrobky z olova	Filipíny
HS 8205 – Ruční nástroje a nářadí, jinde neuved.; pájecí lampy; svěráky ap. nářadí	Filipíny, Norsko
HS 8207 – Vyměnitelné nástroje pro ruční nástroje a nářadí	Kuba
HS 8210 – Ručně poháněná mechanická zařízení, o hmotnosti 10 kg nebo nižší	Filipíny, Zambie
HS 8302 – Úchytky, kování ap. výrobky z obecných kovů k nábytku, dveřím, schodištím apod.	Island
HS 8303 – Pancéřové, zpevněné sejfy, trezory, dveře a bezpečnostní schránky ap. výrobky	Estonsko
HS 8307 – Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky)	Austrálie
HS 8311 – Dráty, pruty, trubky, aj. k pájení, svařování nebo nanášení kovů	Brazílie, Jemen, Spojené arabské emiráty
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Rwanda, Tanzanie
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Rwanda, Tanzanie
HS 8415 – Stroje přístroje klimatizační	Ázerbájdžán, Bulharsko, Katar, Kazachstán, Keňa, Kuvajt, Rwanda, Tanzanie
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Norsko
HS 8426 – Lodní otočné sloupové jeřáby; mobilní zdvihací rámy, zdvižné obkročné vozíky, aj. vozíky	Etiopie, Jižní Súdán, Konžská demokratická republika, Malajsie
HS 8427 – Vidlicové stohovací vozíky; ost. vozíky vybavené zdvihacím nebo manipulačním zařízením	Írán

STAVEBNÍ PRŮMYSL

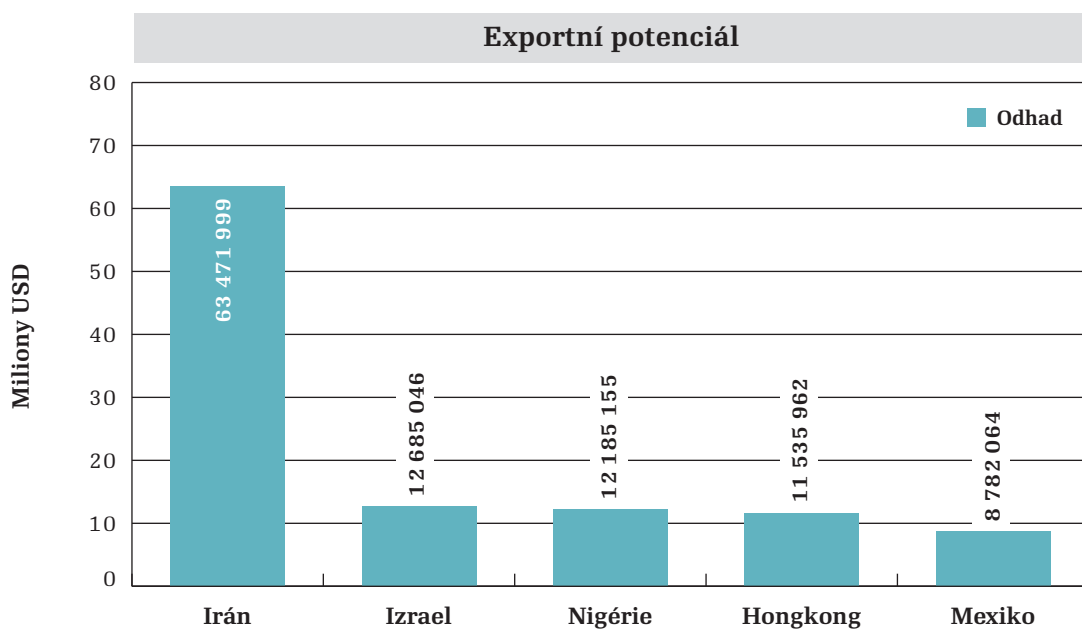
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Írán, Jižní Súdán, Katar, Konžská demokratická republika, Kuvajt, Mexiko, Nový Zéland, Rumunsko, Tanzanie, Vietnam, Zambie
HS 8429 – Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem	Etiopie, Írán, Jižní Súdán, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Mexiko, Nový Zéland, Saúdská Arábie, Slovinsko, Spojené arabské emiráty, Tanzanie, Vietnam, Zambie
HS 8430 – Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy	Konžská demokratická republika, Mexiko
HS 8431 – Části a součásti jeřábů, vozíků, buldozerů, fréz aj.	Katar, Keňa, Kuvajt, Malajsie, Rwanda, Tanzanie, Vietnam
HS 8464 – Obráběcí stroje pro opracování kamene, keramiky, ap. nerostných mat. stroje pro opracování skla za studena	Norsko, Palestina
HS 8467 – Ruční nástroje a nářadí, pneumatické, hydraulické nebo s motorem	Filipíny, Portugalsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty
HS 8468 – Stroje pro pájení, řezání, plynové stroje, přístroje k povrchovému kalení	Filipíny
HS 8474 – Stroje na třídění, prosévání, oddělování ap. kamenů, zemin aj. nerostných hmot	Kazachstán, Mexiko, Rumunsko
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	Irsko, Island, Keňa, Konžská demokratická republika, Rumunsko
HS 8484 – Těsnění ap. výrobky kovoplastové; soubory, sestavy, mechanické ucpávky	Austrálie
HS 8537 – Tabule, panely, ovládací stoly, pulty, skříně a základny pro el. ovládání	Jemen
HS 8544 – Izolované dráty, kabely aj. izolované elektrické vodiče	Dánsko, Katar, Kuvajt, Norsko
HS 8547 – Izolační části pro el. stroje; elektroinstalační trubky	Filipíny
HS 8607 – Části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel	Švýcarsko
HS 8608 – Kolejový svrškový upevňovací materiál a zařízení; mechanické přístroje a signalizační zařízení	Ghana, Rumunsko
HS 8907 – Ost. Plavidla	Nový Zéland, Švýcarsko
HS 9405 – Svítidla a osvětlovací zařízení, včetně reflektorů a světlometů	Katar, Kuvajt, Norsko, Saúdská Arábie
HS 9406 – Montované stavby	Ázerbájdžán, Egypt, Etiopie, Island, Mongolsko, Německo, Nigérie, Norsko, Rakousko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Švédsko, Tanzanie, Velká Británie
HS 9610 – Tabulky, tabule břidlicové	Mexiko

Strojírenský průmysl

Exportní příležitosti v rámci strojírenského průmyslu zahrnují 41 zemí. Nejčetnější zastoupení mají soustruhy pro obrábění kovů a stroje obráběcí pro vrtání, vyvrtávání, frézování a podobně. Široké dovozní spektrum nalezneme u Íránu, Tchaj-wanu anebo například Pákistánu a Senegalu.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALŽÍRSKO

Strojírenská výroba je v Alžírsku stále málo rozvinutá – většinu strojírenské produkce je potřeba dovážet. Nově se zřizují zejména montážní závody dopravních prostředků.

ANGOLA

Angola vykazuje zvýšenou poptávku po strojích a vybavení zahrnující obráběcí stroje, frézy a další vyspělé technologie pro různé průmyslové odvětví. Vedle dodání daných technologií mají angolské podniky zájem o know-how a technologické znalosti, které jim chybí včetně silného investora, který by celou výrobu i finančně podpořil. Dříve české podniky měly zaručený odbyt v dodání ocelových trubek a dalších ocelových produktů, nicméně to skončilo s výstavbou první místní ocelárny na konci roku 2015.

ARGENTINA

Argentina většinu strojírenské techniky musí dovážet. Jedním z potenciálních odběratelů je např. automobilový průmysl, který se vláda snaží rozvíjet jako prioritní obor a chce ročně v Argentině vyrábět více jak 1 mil. nových aut. Zde se nabízí příležitosti pro české výrobce strojů. Investice do těžby nerostů také zvýší poptávku po těžebním zařízení a technologiích. Argentina se také chce stát světovým „supermarketem“ a vyrábět potraviny, nejen dodávat zemědělské komodity. Příležitosti se tedy budou objevovat i v oblasti potravinářských strojů.

ARMÉNIE

Strojírenství představuje jednu z nejvýznamnějších oblastí pro budování vztahů České republiky a Arménie. Pro následující období je významnou příležitostí možný export pro modernizaci jaderných turbín jaderné elektrárny v Arménii. Aktuálně je u strojírenského průmyslu potenciální příležitostí např. v exportu zařízení k automatickému zpracování dat, kdy doposud je o této položky průmyslu evidován nárůst o téměř 20 %, tj. na 4 968 tis. USD.

BELGIE

Obráběcí stroje mají v Belgii potenciál pro uplatnění např. v železniční dopravě – úprava kolejnic, řezné nástroje, speciální obráběcí stroje. Výrazný je potenciál odbytu zdvihacích zařízení, který souvisí jak s významným postavením stavebnictví a dopravy v ekonomice, tak s tím, že všechny belgické přístavy (Antverpy, Ghent i Zeebrugge) plánují expandovat svoji infrastrukturu a budování nových kapacit intermodální dopravy. V Antverpách jde mj. o nově plánovaný terminál Saefthinghe, jehož výstavba by měla probíhat v letech 2018–2020. Poptávka je i po prodejních automatech a automatech na rozměňování mincí.

BĚLORUSKO

Česká republika by se měla primárně soustředit na obory, které generují běloruské ekonomice významné valutové příjmy, z tohoto pohledu se jedná o petrochemický průmysl – běloruské státní podniky v oblasti těžby, zpracování surovin (ropa, plyn), distributory ropy a podniky chemického průmyslu. Strojírenská produkce, tzn. dodávky technologických celků a modernizace průmyslových závodů – zde jsou příležitosti pro

české dodavatele znásobené jejich dobrou pověstí. Jedinečnou šanci pro české strojírenské podniky představuje i projekt plošné modernizace klíčového běloruského výrobce zemědělské techniky „MTZ – Holding“.

BRAZÍLIE

V souvislosti s rozmachem minipivovarů v posledních přibližně 10 letech, kdy i přes vleklou hospodářskou krizi narostl jejich počet desetinásobně, jsou velké možnosti v oblasti dodávek souvisejících strojů a zařízení.

ČÍNA

Potenciál existuje v oblastech strojírenského průmyslu a technologií, které navazují na letecký, automobilový, těžební průmysl či na energetiku nebo zdravotnictví. ČR však zdaleka nedosahuje hodnot a objemů vývozu největších čínských dodavatelů – Německa, Japonska, Itálie, USA atd. Z ČR se v posledních letech dovážely zejména položky – stroje protahovací, stroje obráběcí pro broušení, lapování, leštění a stroje k obrábění, broušení ozubených kol. Nyní se klíčovým slovem stávají inovace, které mají splnit cíle tzv. strategie Made in China 2025. Důležitou součástí těchto plánů je samozřejmě i moderní strojírenství. V souvislosti se snahou inovovat výrobu a přiblížit se světové špičce má Čína velký zájem o transfer technologií vyspělých evropských firem.

Český strojírenský průmysl tak může svým čínským partnerům nabídnout technologie, které zemi pomohou naplnit tyto ambice. Potenciál rozvoje spolupráce však také existuje v posílení vědecké a technologické inovace nebo kooperace v oblasti výrobních kapacit. S tím souvisí poptávka Číny po robotice, technologiích umělé inteligence či elektromobilitě.

HONGKONG

S rychlým stavebním rozvojem v Hongkongu souvisí zvýšená poptávka po strojírenském vybavení, jako jsou např. stroje ke zpracování materiálů a k obrábění kovů, zdvihací zařízení, součásti jeřábů, stavební stroje apod. Blízkost průmyslových center v deltě Perlové řeky a smlouva CEPA o těsnějším ekonomickém partnerství Hongkong/Čína včetně bezcelního obchodu u vybraných komodit vytváří další možnosti vývozu strojírenské produkce do teritoria.

CHILE

Chile importuje 60 % průmyslových a strojírenských výrobků. České výrobky mají v Chile dobré jméno a dosud jsou kladně hodnoceny některé strojírenské výrobky z Československa. Výhodu mají dodavatelé, kteří jsou schopni zaručit dlouhodobý servis a předvést své výrobky fyzicky přímo před zájemci. Tak jako ve všech ostatních oborech, platí v Chile pravidlo, že k proniknutí na trh je nutno uskutečnit sérii investic a získat přístup k relevantním osobám. Dlouhodobě se ukazuje, že cesta k úspěchu vede přes vyslání vlastního reprezentanta (byť dočasně) nebo získání místního zástupce.

Struktura exportu ČR do Chile v roce 2016–2017 ukazuje, že po odečtení tří největších položek energetických a čtvrté, kterou jsou osobní automobily, se prosazuje v Chile široká paleta našich strojírenských výrobků.

CHORVATSKO

Možnosti spočívají hlavně v dodávkách tradičních českých strojírenských výrobků, jejichž renomé je veliké, např. traktorů, ale i v možnostech dodávek technologií pro potravinářský a zpracovatelský průmysl. Možnosti pro české firmy jsou také v subdodávkách pro místní výrobu kolejových vozidel, tramvajů,

příměstských vlaků a autobusů. U kolejových vozidel je možnost spolupráce buď v kooperační výrobě či převzetí části výroby nebo v kompletních dodávkách a modernizaci, např. starších tramvají české výroby. Velký potenciál tkví v komoditách, jako jsou malá letadla, hydroplány a subdodávky pro lodní průmysl. Příležitosti lze najít i v dodávkách strojů a zařízení pro farmaceutický průmysl, dřevozpracující průmysl, elektrotechnický průmysl, telekomunikační průmysl atp.

INDIE

České strojírenství má v Indii vynikající pověst. V některých továrnách dosud fungují stroje československé provenience a díky dobrým zkušenostem s jejich spolehlivostí Indové českým strojům obecně důvěřují. Oceňují jejich kvalitu a také robustnost, protože české stroje snesou horší zacházení v obtížných klimatických podmínkách, které se v některých částech Indie vyznačují suchým horkým počasím a vyšší mírou prašnosti. Indický zákazník je velmi citlivý na cenu a české stroje pro něho představují zajímavou kombinaci kvality a ceny. Indický průmysl se podle odhadů podílí na tvorbě HDP kolem 16 %. Vládní iniciativa Make in India má mj. ambiciózní cíl do roku 2022 průmyslovou produkci zvýšit až na 25 % a nahradit tak velký objem dovozu domácí produkcí. Podpora rozvoje domácího průmyslu se projevuje mj. tím, že zahraniční dodavatelé, kteří jsou připraveni technologicky spolupracovat s indickými průmyslovými podniky a alespoň částečně dodávanou produkcí vyrábět v Indii, jsou při zadávání velkých zakázek preferováni. Současně se mohou státní a soukromé podniky opřít o vládní podporu v oblasti nákupu strojního zařízení v rámci iniciativy Make in India.

ÍRÁN

Jednou z priorit v průmyslovém sektoru je po ukončení sankčního režimu navrácení „původního lesku“ více než 7 500 malým a středním strojírenským podnikům, jejichž počet se díky sankcím zredukoval na méně než 2 500. Roční náklady na obnovu strojního parku včetně výroby nástrojů jsou dle ministerstva průmyslu 200–300 mil. USD. Z toho jen cca 100 mil. je možné zajistit domácí výrobou, zbytek se musí dovážet. Největším vývozcem strojírenských technologií do Íránu je Německo, za ním následuje Čína, Tchaj-wan, Rakousko a Itálie. V zemi je dále potřeba strojů a zařízení pro gumárenský průmysl a výrobu plastů.

JAPONSKO

Strojírenské výrobky patří k tradičním položkám vývozu do Japonska. Zároveň se zvyšuje poptávka po nových technologiích v této oblasti. Japonsko je například dlouhodobě na špici světového vývoje v oblasti využívání automatizace. Demografické problémy, dostatek finančních prostředků, snaha o zvýšení produktivity práce a tradiční japonská záliba v nových technologiích vytvářejí ideální prostředí pro „Robotickou revoluci“, kterou japonská vláda vytyčila v r. 2015 s cílem udělat z Japonska oficiální velmoc robotiky.

K jednotlivým cílům akčního plánu patří například výrazné rozšíření tzv. „Smart Factories“ (plně robotizovaných továren) nebo 30 % pokrytí japonských domácností domácími roboty do r. 2020. Spolupráce Japonska s Německem v této progresivní oblasti, stejně jako čím dál více se rozvíjející přímé kontakty českých výzkumných a technologických pracovišť s japonskými partnery, nabízejí široké uplatnění pro české firmy z tohoto i z návazných oborů.

JEMEN

Jemenský průmysl není příliš rozvinutý, tradici má stále drobný textilní průmysl (tkaní a barvení látek pro místní kroje, výroba rohoží a Kelimů). V SME sektoru potrvá zájem o stroje sloužící k praní, žehlení a taky různé technické vybavení.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Stroje na vysoké technické úrovni (obráběcí centra, horizontky) jsou v Jihoafrické republice téměř vždy předmětem dovozu. Česká republika disponuje potřebnou kompetencí za předpokladu odpovídajícího marketingu vzhledem k velké konkurenci na místním trhu.

JIŽNÍ SÚDÁN

Zemědělství je redukováno na samozásobitelství; údaje o počtu zaměstnaných obyvatel v sektoru nejsou k dispozici, dá se však očekávat úroveň cca 90 % pracovní síly, která ovšem vzhledem k přetrvávajícím primitivním postupům vykazuje velmi nízkou úroveň produktivity. Půdní fond se však vyznačuje vysokou úrodností a klimatické podmínky zaručují dostatek srážek. Tyto výchozí podmínky předurčují sektor k budoucímu rozvoji, kdy budou zapotřebí dodávky náradí a mechanizačních zařízení. Stejně tak lze očekávat rozvoj živočišného sektoru – stávající počet dobytka v zemi je odhadován mezi 10-20 mil. kusů.

KAZACHSTÁN

Strojírenská výroba roste, za 6 let se výroba v sektoru zvýšila celkem 3x, do sektoru směřovaly i významné soukromé investice. Tento trend dále pokračuje a vytváří nové příležitosti pro české firmy. Poptávka je na trhu zejména po jednotlivých obráběcích centrech a dalších strojích a též v některých případech po realizaci větších projektů (technologických centrech), a to v rámci modernizace zpracovatelského průmyslu a obnovování strojírenské základny. Celková modernizace sektoru představuje významnou příležitost pro české strojírenské podniky. Možnou cestou pro financování ze strany klienta je leasing strojů od Rozvojové banky Kazachstánu.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Exportně orientovaná ekonomika Korejské republiky vyžaduje špičkové vybavení továren a výrobních provozů. Vyspělé české strojírenské firmy, které jsou schopny konkurovat korejským firmám i další zahraniční konkurenci (Německo, Japonsko, USA aj.), mají příležitost prosadit se na korejském trhu. Mezi nejperspektivnější položky lze zařadit např. soustruhy, stroje pro obrábění, vrtání a frézování, lisy a tvářecí stroje apod. Čeští vývozci strojírenské techniky mohou využít dobrého jména české produkce a pozitivních referencí z již realizovaných obchodních případů na korejském trhu.

LICHTENŠTEJNSKO

Tradiční a zároveň perspektivní obor – dynamický lichtenštejnský průmysl potřebuje přesné obráběcí stroje.

MALTA

Vývoz strojních výrobků se jeví jako jedna z nejperspektivnějších možných exportních příležitostí. Malta dováží různé typy strojů, od motorů až po čerpadla a čeští exportéři tak mohou v dané oblasti nalézt široké uplatnění.

MEXIKO

Rozvoji mexického průmyslu nestačí domácí produkce strojů, jsou požadovány také stroje s větší specializací. Konkrétní položky – stroje na zpracování kovů (např. obrábění, tváření, lití atd.), stroje na výrobu a zpracování plastů, stroje pro potravinářský průmysl (konzervování, zpracování masa, balení atd.)

NIGÉRIE

Nigérie investuje do výstavby infrastruktury, veřejných budov i obydlí. Tento trend bude v souvislosti s růstem počtu obyvatel nadále posilovat, s tím souvisí i poptávka po stavebních strojích (i second hand). Potenciál je zejména v souvislosti s rostoucí komputerizací hospodářství.

NIZOZEMSKO

Import těchto položek vykazuje rostoucí trend, navíc probíhá zpětný přesun specializované výroby z Číny do Evropy, což znamená příležitost i pro ČR, kdy český export může soutěžit s německými výrobky, které tvoří největší podíl nizozemského importu.

NOVÝ ZÉLAND

Strojírenský průmysl patří v současné době mezi rychleji rostoucí průmyslová odvětví, nicméně vzhledem k tomu, že nejdynamičtějším sektorem novozélandské ekonomiky jsou služby, které mají 70% podíl na HDP a tvoří 75 % vývozu, není podíl strojírenské výroby v ekonomice nijak markantní a import průmyslových výrobků převyšuje export zhruba 4x.

PÁKISTÁN

Primárně se jedná o kovoobráběcí stroje, které mají v Pákistánu historicky velmi dobré jméno. České strojírenské firmy si v zemi udržují svoje distribuční sítě až do současné doby. V Pákistánu je dodnes primárním zdrojem obživy obyvatelstva středověké zemědělství, pakistánská vláda má velké plány na podporu místního průmyslu, to otevírá možnosti dodávek strojírenských zařízení i pro české dodavatele. Ti ovšem musí být připraveni na konkurenční boj s dodávkami levných a méně kvalitních strojů čínské výroby. Čeští výrobci musí mít připraveny kvalitní prezentace a musí být připraveni dodat prototypy bezplatně. Specifickou komoditou jsou kovoobráběcí a textilní stroje, kde české firmy dodávají ze svých poboček v Číně stroje původně české provenience.

PALESTINA

Kontinuálně existuje poptávka po strojním zařízení a technologiích využitelných v dalších průmyslových oborech (nábytkářský průmysl, výroba plastů a čisticích prostředků). Poptávány jsou rovněž použité stroje a průmyslová zařízení, barvy a laky a některé průmyslové suroviny.

POLSKO

Na polském trhu lze spatřovat rostoucí potenciál u výrobků, jakými jsou brusky, obráběcí centra, soustruhy, vrtačky, frézky a hoblovačky. Již dnes v Polsku patří naše brousící a obráběcí stroje k poměrně velmi oblíbeným. Lze očekávat rovněž zvýšenou poptávku po těžebních strojích a důlních zařízeních. Důležitou roli v investicích do strojového parku polských výrobních firem hrají dotační programy EU a očekává se postupný náběh nových programů z perspektivy 2014–2020.

PORTUGALSKO

Příležitost se nabízí v oblasti tiskových zařízení a obráběcích strojů. Rozvíjí se rovněž oblast subdodávek v automobilovém průmyslu, jehož produkce nyní dosahuje 5,9 % portugalského HDP. Potenciál pro spolupráci však může být vázán na koncernová rozhodnutí.

RAKOUSKO

Strojírenství je tradičním sektorem rakouského průmyslu, který se podílí 14 % na výkonu rakouské ekonomiky. Význam strojírenství pro rakouskou ekonomiku se odráží i v dovozech strojů a kovového zboží, jejichž celková hodnota činila v roce 2016 31 mld. EUR (+4,81 %). Z dynamického vývoje rakouského stavebnictví budou v roce 2018 profitovat strojírenská odvětví s uplatněním v tomto segmentu. Stále větší význam mají služby související s výrobkem, servisní inovace a kompletní řešení obráběcích procesů, zkrácení procesního řetězce, aplikace 3D tisku a rozšířené reality pro manipulaci a interaktivní sestavování virtuálních objektů (Virtual Assembling). Výrobní kapacity rakouského strojírenství by se měly v příštích letech dále zvyšovat v průměru o 6 %. Na základě výrazně rostoucích výdajů na výzkum a vývoj (VaV) v posledních letech (současná kvóta VaV v rakouském strojírenství je 4,7 % z obrátu) bude kladen důraz na urychlenou modernizaci, automatizaci, vč. senzorové techniky a zintenzivnění využívání informačních technologií. Bude pokračovat proces fúze klasického strojírenství s oblastí IT. Technologie internetu věcí (IoT) rozšiřuje možnosti preventivní údržby ve výrobním procesu a kontroly kvality v logistice. V rámci podpory VaV v oblasti průmyslu 4.0 poskytuje ministerstvo dopravy, inovací a technologií (BMVIT) ročně 185 mil. EUR a tak např. umožňuje testování nových výrobních materiálů a metod v pilotních továrnách. Zvyšovat se bude poptávka v oblasti analytického softwaru pro analýzu dat strojů a senzorů (prediktivní analýza) a po jejich implementaci do výrobního procesu.

RUMUNSKO

Díky poptávce z navazujících průmyslových odvětví lze na místním trhu uvažovat o možnosti strojírenských subdodávek v rámci komodit, jakými jsou kovoobráběcí a další CNC víceúčelové a víceosé stroje pro automobilový, letecký průmysl a pro výrobu lodí, strojírenské komponenty a polotovary pro výrobu motorů, převodovek, kuličkových ložisek, další stroje a zařízení pro zpracovatelský a potravinářský průmysl, investiční celky a technologie pro energetiku a obnovitelné zdroje energie.

S ohledem na zastaralost vozového parku v rumunských městech existuje značný potenciál pro budoucí dodávky technologií a komponentů pro městskou dopravní techniku (tramvaje, příměstské vlaky, kolejová infrastruktura atd.) a všeobecně také pro logistiku včetně parkovacích systémů nebo prodejních automatů. V souvislosti s konáním EURO 2020 se Bukurešť připravuje na výběrová řízení na konfiguraci systému městské hromadné dopravy a na mezinárodní výběrové řízení na nákup nových autobusů.

RUSKO

Rusko je předním dovozcem obráběcích strojů s ročním dovozem na úrovni cca 1,3 mld. USD. Dovoz zahraniční obráběcí techniky představuje přibližně 70 % z celkové potřeby daného oboru v Rusku, zbylou třetinu pokrývá domácí produkce. Ruská vláda s cílem stimulace rozvoje domácí výroby přijala oborovou strategii, která předpokládá investice v řádech desítek mld. USD, a to zejména do oblasti moderních strojírenských technologií. Navzdory vládní politice nahrazení dovozu a lokalizace výroby, lze i v příštích letech očekávat, že zahraniční dovozy obráběcích strojů na ruském trhu budou i nadále dominantní. Kromě kovoobráběcích a tvářecích strojů existují také velmi dobré příležitosti pro české exportéry při vývozu papírenských, textilních, potravinářských a dalších specializovaných strojírenských zařízení. Ve střednědobém horizontu Rusko, kromě snahy o zvýšení tuzemské výroby, bude muset i nadále řešit problém modernizace strojírenské výroby dovozy zejména vyspělých zahraničních technologií, které budou adaptovány na ruské podmínky. V rámci celkové modernizace průmyslové výroby je kladen důraz na perspektivní rozvoj inovačních technologií, automatizaci, robotizaci a digitalizaci průmyslových prvků, což

se s ohledem na stávající nedostatečnou úroveň domácí strojírenské výroby neobejde bez aktivní spolupráce se zahraničím.

SENEGAL

Senegal plánuje urychlit průmyslový rozvoj modernizací stávajícího průmyslu a vytvořením 2-3 integrovaných průmyslových zón s celkovým přínosem zón více než 240 mld. XOF (10,1 mld. CZK) do HDP. V roce 2014 senegalská vláda představila rozvojovou strategii Senegalu a dokument s názvem Plan Sénégal émergent (PSE). V PSE je mimo jiné kladen důraz na budoucí rozvoj montážních závodů pro mezinárodní koncerny (např. v oblasti dopravy) v celkové hodnotě 260 mld. XOF (10,9 mld. CZK) do roku 2020, přičemž soukromý sektor by měl financovat cca 200 mld. XOF (8,4 mld. CZK).

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

USA i nadále patří k největšímu trhu se strojírenskými produkty na světě s obratem přesahujícím cca 400 mld. USD. Navíc i nadále platí snaha americké administrativy vrátit zejména automobilovou a leteckou výrobu zpět na území USA, což v sobě skrývá nemalý potenciál zvýšené poptávky po strojních zařízeních v nových provozech. Specifikem USA je pak poptávka po obráběcích stojících na výrobu zbraní.

USA jsou dlouhodobě druhým největším spotřebitelem obráběcích strojů na světě (v hodnotě 7,5 mld. USD), avšak 60 % jejich spotřeby je kryto z dovozu (2016). Pokračuje trend vyklizení pozic ze strany amerických firem zaměřujících se na obráběcí stroje. Poptávka po obráběcích strojích v USA přímo odvisí od vývojových trendů v ostatních výrobních sektorech, především pak v dalším vývoji automobilového a leteckého průmyslu a produkce ostatních dopravních prostředků. V leteckém průmyslu se zintenzivňuje již dříve započatý trend návratu výroby do USA z Číny z důvodu nedostatečné kvality a zvyšujících se nákladů v Číně. V oblasti automobilové výroby jsou politické tlaky na ukončení delokalizace výroby s vyšší přidanou hodnotou do Mexika a její navrácení zpět do USA. Pro existující továrny v Mexiku však i nadále stroje nakupují američtí majitelé a do země je následně převážejí.

Americké soukromé firmy i univerzity investují hodně peněz do nových přístrojů, jak standardních, tak vyrobených na zakázku přímo pro konkrétní účel. Rostou požadavky na zkrácení doby měření a rychlejší analýzu velkých objemů dat. Hodně start-upů přichází s novými analytickými metodami a využitím big data v life sciences oborech. Nemají však dostatek peněz na nové přístroje. Proto si specializované služby nebo měření zadávají u velkých laboratořích, což zvyšuje jejich poptávku po přístrojovém vybavení.

SRBSKO

Strojírnoství je dle našeho názoru jedním z velmi perspektivních oborů. Strojírnská výroba má v Srbsku dobrou tradici již z dob bývalé Jugoslávie. V řadě výrobních podniků se nachází velké množství strojů českého původu, které jsou již na nebo za hranicí své technické či morální životnosti. Lze proto očekávat poptávku po repasích, aktualizaci řídicích jednotek anebo nových strojích. Dodatečným impulzem, který přinese růst poptávky, jsou státní dotace pro vojenské strojírenské podniky, které se snaží aktualizovat svůj strojový park a dosáhnout tak zlepšení konkurenceschopnosti.

SRÍ LANKA

Srí Lanka intenzivně buduje svůj průmysl, kde probíhají snahy o liberalizaci a deregulaci trhu provázené rozsáhlou privatizací státních podniků. Srí Lanka není dosud schopná řadu produktů vyrábět a musí je dovážet.

SÝRIE

Pozvolný růst obchodních aktivit se přenáší též do strojírenských oborů. Trh se vyznačuje nedostatkem spolehlivých obráběcích strojů, CNC strojů, chybí stroje na jemné obrábění, armatury, tvářecí stroje, svářečské stroje.

ŠPANĚLSKO

Posílení průmyslu je jednou z hlavních priorit Španělské vlády. Realizace konkrétních cílů v dané oblasti je reprezentována nejen podporou firem v oblasti rozšíření výroby či modernizace strojů a zařízení (strojírenství), důležitým aspektem jsou i kroky vedoucí k zefektivnění výroby a snížení provozních nákladů. Poptávka tudíž směřuje zejména na obráběcí stroje, jež používají moderní technologie s cílem urychlit, energeticky odlehčit a inovovat výrobní procesy.

ŠVÉDSKO

Švédsko je tradiční strojírenskou zemí a export strojírenských výrobků a technologií představuje 45 % švédského exportu. Jedná se především o důlní stroje a technologie, osobní a nákladní automobily, stavební stroje, zemědělské a lesnické stroje a zařízení pro offshore a lodní průmysl. Podle švédského statistického úřadu by měly průmyslové investice ve Švédsku dosáhnout v roce 2018 hodnoty 59,5 mld. SEK. Díky relativně vysoké ceně pracovní síly ve Švédsku, pokračujícímu trendu odklonu místních výrobců od asijských dodavatelů představují právě subdodávky pro švédský strojírenský průmysl velkou příležitost, a to především v oblasti metalurgických výrobků, svařovaných konstrukcí, přesně obráběných dílů a montáží.

ŠVÝCARSKO

Jde o tradiční a perspektivní obor – rostoucí sektor švýcarského průmyslu potřebuje přesné obráběcí stroje. Hi-tech je klíčovou převodovou pákou švýcarského průmyslového rozvoje a vývozu, uplatnění tedy naleznou špičkově vybavené zařízení.

THAJSKO

Strojírenský průmysl představuje potenciální odbytiště pro veškerý strojírenský sortiment, ve kterém jsou české výrobky na světové špičce a jsou schopny konkurovat nejenom předním evropským výrobcům, ale zejména japonským a korejským. Thajsko plánuje dále zvyšovat kapacitu pro domácí výrobu automobilů a motocyklů – tyto a další průmyslové sektory patří mezi prioritní v rámci vládní politiky „Thailand 4.0“.

TCHAJ-WAN

Strojírenství je významným pilířem tchajwanské ekonomiky, jehož celková hodnota produkce činila 3,71 mld. USD v roce 2016, což byl meziroční pokles o 9 %. Tchaj-wan se dále řadí mezi tři největší vývozce strojírenských výrobků na světě, hned po Německu a Japonsku. Nicméně cílem Tchaj-wanu, v rámci inovativní strategie, je upgradovat tradiční strojírenství na „chytré“ strojírenství. Tchaj-wan se tak chce stát světovou základnou pro R&D v oblasti chytrého strojírenství a výroby.

Pro české výrobce jsou perspektivní zejména výrobky a zařízení přesného strojírenství, oblast telematiky a dopravně technologické celky. Dalšími příležitostmi pro české firmy jsou: dopravní prostředky – motorové lokomotivy, elektrické lokomotivy, nákladní automobily, autobusy; logistika – těžká pozemní a námořní zařízení, skladovací technika, zvedací, manipulační a dopravníková zařízení, nákladní a speciální výtahy a obráběcí stroje.

TURECKO

V této oblasti existuje dobrý potenciál pro export obráběcích strojů do Turecka, který je dán rychlým růstem domácí výroby v oblasti obranného, automobilového a dopravně-strojírenského průmyslu, který má vysoké exportní ambice a tedy i nároky na kvalitu. V tomto sektoru jde o komplementaritu, kdy české firmy vynikají právě v oblasti obráběcích strojů, kdežto turecké firmy pak jsou konkurenceschopnější a lepší v lisování, řezání materiálu plazmou či vysekávání plechu. Turecko a ČR se z hlediska výroby obráběcích a tvářecích strojů více méně doplňují. ČR je lepší v přesném obrábění, Turecko má kvalitní výrobce lisů. Cena lisovacích nástrojů, postupových nástrojů je v Turecku vysoká (výrobci musí dovážet více legované oceli a cena nástrojů se značně prodražuje). V tomto segmentu spatřujeme také příležitost pro export vysoce přesných technologií obrábění, soustružení, frézování.

UKRAJINA

Strojírenská produkce zůstává tradiční položkou českého vývozu, nicméně na ukrajinském trhu je v současné době snižená úroveň výroby strojírenských a metalurgických závodů. Působí zde však řada výrobců stavebních materiálů, zemědělské techniky, nábytku, elektroniky, jejichž produkce je orientována na odbyt na zahraničních trzích. To představuje příležitosti pro české dodavatele kovoobráběcího zařízení.

VELKÁ BRITÁNIE

Výrobní sektor britské ekonomiky v letech 2016–2017 výrazně rostl, tažen vysokou zahraniční poptávkou po britském zboží v důsledku kombinace globálního růstu a nízkého kurzu libry. V Británii to vede ke zvýšení poptávky po strojírenském vybavení, včetně jeho dovozu z EU. V oblasti strojírenství a kovozpracujícího průmyslu představují příležitosti pro český export zejména poptávky po obráběcích komponentech, kovových a svařovaných konstrukcích, kontejnerech, jízdnicích kolech, výrobcích z hliníku, dále po komponentech pro těžbu ropy a dalších segmentech tzv. offshore průmyslu a energetiky včetně jaderné. Potenciál existuje i v sektoru výrobních technologií, např. vyspělá obráběcí centra, automatizované linky a robotizované provozy.

VIETNAM

Vietnamské státní podniky mají zastaralou strojní základnu a je plánována její obměna. Jako perspektivní se jeví i dodávky do nových privátních závodů budovaných vietnamskými podnikateli a zahraničními investory. Ve Vietnamu je velká poptávka po obráběcích strojích, zájem je i o kompletní linky pro potravinářský průmysl, balící stroje apod. Vietnam v roce 2017 dovezl stroje a zařízení v hodnotě 32,1 mld. USD.

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2607 - Olovnaté rudy a koncentráty	Velká Británie
HS 3206 - Ost. barviva, anorganické výrobky používané jako luminofory	Argentina
HS 4202 - Lodní kufry, cestovní kufry, kufříky, školní brašny, pouzdra, vaky ap.	Angola
HS 7214 - Ost. tyče a pruty ze železa nebo nelegované oceli	Srí Lanka
HS 7301 - Štětovnice ze železa nebo oceli, též vrtané, ražené nebo vyrobené ze sestavených prvků	Velká Británie
HS 7308 - Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	Arménie, Srí Lanka
HS 7310 - Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 300l	Velká Británie
HS 7311 - Nádoby na stlačený nebo zkapalněný plyn, ze železa nebo oceli	Švédsko
HS 7315 - Řetězy, řetízky, jejich části z železa, oceli	Velká Británie
HS 7318 - Šrouby a vruty, svorníky, nýty, aj. ze železa, oceli	Arménie
HS 7325 - Ost. výrobky odlité ze železa nebo oceli	Švédsko, Švédsko, Švédsko
HS 7326 - Ost. výrobky ze železa, oceli	Arménie, Srí Lanka, Švýcarsko
HS 7610 - Hliníkové konstrukce, desky, tyče, profily, trubky ap.	Velká Británie
HS 8205 - Ruční nástroje a nářadí, jinde neuved.; pájecí lampy; svěráky ap. nářadí	Velká Británie
HS 8206 - Nástroje a nářadí (pily, pilníky, klíče, ruč. nást.)	Řecko
HS 8207 - Vyměnitelné nástroje pro ruční nástroje a nářadí	Vietnam
HS 8208 - Nože a řezné čepele pro stroje nebo mechanická zařízení	Vietnam
HS 8210 - Ručně poháněná mechanická zařízení, o hmotnosti 10 kg nebo nižší	Řecko
HS 8212 - Břitvy, holicí strojky a holicí čepelky	Angola, Srí Lanka
HS 8311 - Dráty, pruty, trubky, aj. k pájení, svařování nebo nanášení kovů	Angola
HS 8402 - Parní kotle zvané „na přehřátou vodu“	Alžírsko
HS 8406 - Parní turbíny	Alžírsko
HS 8408 - Motory pístové, vznětové, s vnitřním spalováním	Rusko, Řecko
HS 8409 - Části a součásti vhodné pro motory pístové	Čína, Rakousko
HS 8410 - Vodní turbíny, vodní kola a jejich regulátory	Senegal
HS 8411 - Proudové motory, turbovrtulové pohony a ost. plynové turbíny	Bangladéš, Čína, Senegal, Tchaj-wan
HS 8413 - Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Alžírsko, Pákistán, Rumunsko
HS 8414 - Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Bangladéš, Chorvatsko, Írán, Polsko, Tchaj-wan

STROJÍRENSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8415 – Stroje přístroje klimatizační	Čína, Írán, Polsko, Rusko
HS 8416 – Hořáky pro topeniště, mechanická příkládací zařízení, včetně roštů, ap. zařízení	Polsko
HS 8417 – Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Nový Zéland, Polsko, Senegal
HS 8418 – Chladničky, mrazničky aj. chladicí, mrazicí zařízení, čerpadla tepelná	Chorvatsko, Rakousko
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Argentina, Hongkong, Izrael, Nigérie, Pákistán, Rusko, Senegal, Thajsko, Turecko
HS 8421 – Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Chorvatsko
HS 8424 – Mechanické přístroje ke stříkání; hasicí přístroje; stříkací pistole ap. přístroje	Jižní Súdán
HS 8425 – Kladkostroje a zdvihací zařízení, jiné než skipové výtahy; navijáky a vrátky; zdviháky	Nigérie
HS 8426 – Lodní otočné sloupové jeřáby; mobilní zdvihací rámy, zdvižné obkročné vozíky, aj. vozíky	Indie
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Argentina, Hongkong, Indie, Izrael, Jihoafrická republika, Rakousko, Senegal
HS 8429 – Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem	Bangladéš, Indie, Izrael, Nizozemsko, Pákistán, Rakousko, Tchaj-wan
HS 8430 – Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy	Írán, Rakousko, Rumunsko
HS 8431 – Části a součásti jeřábů, vozíků, buldozerů, fréz aj.	Alžírsko, Argentina, Bělorusko, Čína, Hongkong, Írán, Nigérie
HS 8432 – Stroje a přístroje pro zemědělství, zahradnictví a lesnictví ap.	Alžírsko, Jižní Súdán, Polsko, Rakousko, Řecko
HS 8433 – Žací nebo mláticí stroje, sekačky na trávu ap.	Jižní Súdán, Rakousko
HS 8434 – Dojící stroje a mlékárenské stroje a zařízení	Jižní Súdán, Rakousko
HS 8436 – Ost. stroje pro zemědělství, lesnictví, včelařství ap., umělé líhně	Jižní Súdán, Rakousko
HS 8437 – Stroje pro čištění, třídění nebo prosévání semen, zrn aj.	Řecko
HS 8438 – Stroje pro přípravu, výrobu potravin nebo nápojů	Argentina, Brazílie, Chile, Írán, Japonsko, Mexiko, Rusko, Senegal, Srbsko
HS 8439 – Stroje pro výrobu buničiny, papíru, kartonu	Rusko, Chile
HS 8442 – Stroje, přístroje pro přípravu, zhot. desek, válců a j. tiskařských pomůcek	Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Senegal
HS 8443 – Tiskařské stroje; ost. tiskárny, kopírovací stroje; jejich části a příslušenství	Chorvatsko, Jemen, Palestina, Palestina

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8444 – Stroje k vytlačování, protahování ap. chemických textilních materiálů	Hongkong, Japonsko, Kazachstán, Senegal, Švédsko
HS 8445 – Stroje pro přípravu, spřádání, textilních vláken aj. stroje na výrobu textilních přízí	Alžírsko, Írán, Jemen, Pákistán, Senegal
HS 8446 – Stavy tkalcovské	Jemen
HS 8447 – Stroje stavy pletací stroje na výrobu tylu ap	Bangladéš, Rusko
HS 8448 – Zařízení přidavná stavů strojů na spřádání ap	Alžírsko, Bangladéš, Čína, Írán, Kazachstán, Nigérie
HS 8451 – Stroje na praní žehlení barvení apod. látek příže	Alžírsko, Bangladéš, Jemen, Pákistán
HS 8452 – Stroje šicí, nábytek, kryty, jehly aj. k strojům	Bangladéš, Belgie, Jemen, Nigérie, Pákistán
HS 8453 – Stroje pro přípravu, vyčiňování a zpracování kůží pro výrobu, opravy obuvi aj. výrobků	Alžírsko, Kazachstán, Nizozemsko, Pákistán, Rusko, Senegal
HS 8455 – Stolice tratě válcovací válce pro ně	Indie, Írán, Nigérie, Pákistán, Senegal, Srbsko, Vietnam
HS 8456 – Stroje obráběcí pomocí laserů ultrazvuku ap.	Lichtenštejnsko, Polsko, Španělsko, Švýcarsko
HS 8457 – Centra obráběcí, stroje obráběcí, stavebnicové	Chile, Švédsko, Belgie, Hongkong, Indie, Írán, Japonsko, Jihoafrická republika, Kazachstán, Nový Zéland, Pákistán, Polsko, Rusko, Srbsko, Thajsko, Vietnam
HS 8458 – Soustruhy pro obrábění kovů	Bělorusko, Hongkong, Chile, Indie, Írán, Japonsko, Jihoafrická republika, Kazachstán, Korejská republika, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Sýrie, Španělsko, Španělsko, Thajsko, Turecko, USA, Vietnam
HS 8459 – Obráběcí stroje pro vrtání, vyvrtávání, frézování ap., ne soustruhy	Angola, Bělorusko, Indie, Jihoafrická republika, Kazachstán, Korejská republika, Nigérie, Palestina, Polsko, Rusko, Řecko, Senegal, Sýrie, Španělsko, Thajsko, Turecko, USA, Vietnam, Chile, Mexiko
HS 8460 – Obráběcí stroje pro odstraňování ostrin, k broušení, honování aj. konečnou úpravu kovů	Alžírsko, Angola, Čína, Jihoafrická republika, Kazachstán, Polsko, Portugalsko, Senegal, Senegal, Sýrie, Tchaj-wan, Turecko, Mexiko
HS 8461 – Obráběcí stroje k hoblování, obrázení, drážkování, broušení ozubených kol aj. obráb. stroje	Nigérie, Polsko, Rumunsko, Vietnam, Mexiko
HS 8462 – Stroje tvářecí k opracování kovů, buchary apod.	Chile, Sýrie, Írán, Kazachstán, Korejská republika, Polsko, Rumunsko, Rusko, Thajsko, Turecko, Vietnam
HS 8463 – Stroje tvářecí jiné pro opracování kovů ap.	Írán, Korejská republika, Polsko, Rusko, Thajsko, Chile

STROJÍRENSKÝ PRŮMYSL

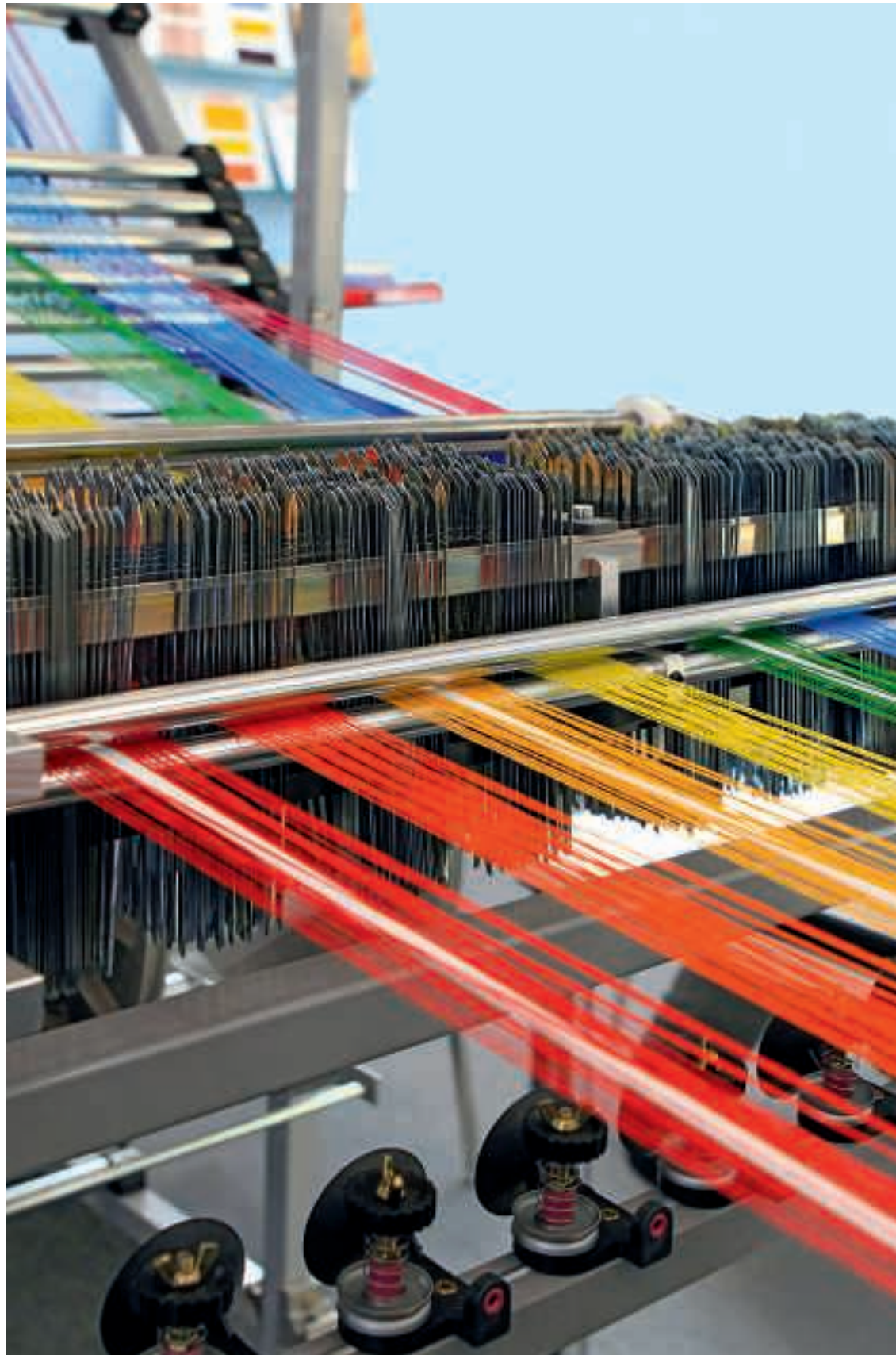
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8465 – Obráběcí stroje pro opracování dřeva, korku, kostí ap.	Chile, Kambodža, Rusko, Švýcarsko, Thajsko, Ukrajina
HS 8466 – Části, součásti a příslušenství strojů obráběcích, tvářecích	Sýrie, Turecko, USA
HS 8467 – Ruční nástroje a nářadí, pneumatické, hydraulické nebo s motorem	Nizozemsko, Pákistán, Rumunsko, Vietnam
HS 8468 – Stroje pro pájení, řezání, plynové stroje, přístroje k povrchovému kalení	Kazachstán, Pákistán, USA
HS 8471 – Zařízení pro automat. zpracování dat a jejich jednotky; snímače ap.	Angola, Čína, Chorvatsko, Írán, Lichtenštejnsko, Nigérie, Pákistán, Švýcarsko
HS 8473 – Části, součásti a příslušenství strojů psacích, počítačích	Čína, Tchaj-wan
HS 8474 – Stroje na třídění, prosévání, oddělování ap. kamenů, zemin aj. nerostných hmot	Alžírsko, Argentina, Írán, Nigérie, Pákistán, Švýcarsko, Ukrajina
HS 8475 – Stroje pro montáž žárovek elektronek lamp aj.	Polsko
HS 8476 – Automaty prodejní a na rozměňování mincí	Belgie, Nizozemsko, Rumunsko
HS 8477 – Stroje na zpracování kaučuku, plastů a na zhotovování výrobků z těchto materiálů	Jemen, Řecko
HS 8478 – Stroje pro přípravu, zpracování tabáku, jinde neuvedené	Řecko
HS 8479 – Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	Angola, Argentina, Čína, Chile, Írán, Izrael, Nizozemsko, Rusko, Senegal, Thajsko, Tchaj-wan
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	Alžírsko, Chorvatsko
HS 8482 – Valivá ložiska (kuličková, válečková, jehlová ap.)	Írán
HS 8483 – Převodové hřídele a kliky; ložisková pouzdra; převodovky, setrvačníky, spojky aj.	Čína, Írán
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Chorvatsko, Pákistán, Tchaj-wan
HS 8502 – Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče	Angola, Írán, Pákistán
HS 8507 – Elektrické akumulátory, včetně separátorů	Chorvatsko, Pákistán
HS 8514 – Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Nový Zéland
HS 8517 – Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Angola, Tchaj-wan
HS 8522 – Části, součásti a příslušenství vhodné pro gramofony, magnetofony, videopřístroje	Řecko
HS 8547 – Izolační části pro el. stroje; elektroinstalační trubky	Švédsko
HS 8607 – Části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel	Čína
HS 8609 – Kontejnery speciálně konstruované a vybavené pro přepravu jedním nebo více druhy dopravy	Velká Británie
HS 8701 – Traktory a tahače	Chorvatsko

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8702 – Motorová vozidla pro dopravu deseti nebo více osob, včetně řidiče	Rakousko, Rumunsko
HS 8703 – Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob	Tchaj-wan
HS 8704 – Motorová vozidla pro přepravu nákladu	Rumunsko
HS 8712 – Jízdní kola a jiná kola (tříkolky), bez motoru	Velká Británie
HS 8716 – Přívěsy a návěsy; ost. vozidla bez mechanického pohonu; jejich části	Rumunsko
HS 8901 – lodě pro dopravu osobní, nákladní, turistické	Mexiko
HS 9005 – Binokulární dalekohledy	Řecko
HS 9012 – Mikroskopy jiné než optické, difraktografy	Tchaj-wan
HS 9013 – Zařízení s kapalnými krystaly; lasery, ne laserové diody; ost. optické přístroje	Řecko
HS 9015 – Geodetické, topografické, zeměměřičské, nivelační, fotogrammetrické zařízení	Řecko
HS 9023 – Nástroje, přístroje, modely určené k předvádění	Kazachstán
HS 9025 – Hydrometry a podobné plovoucí přístroje, teploměry, barometry, vlhkoměry aj. zařízení	Tchaj-wan
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Tchaj-wan
HS 9027 – Přístroje pro fyzikální nebo chemické rozborů, na měření, kontrolu viskozity, roztažnosti aj.	Tchaj-wan
HS 9030 – Osciloskopy, analyzátory spektra a ost. přístroje na měření a kontrolu elektrických veličin, detekci záření aj.	Tchaj-wan
HS 9033 – Části, součásti a příslušenství strojů optických, měřicích, lékař. ap.	Řecko
HS 9114 – Ost. části a součásti hodin nebo hodinek	Velká Británie

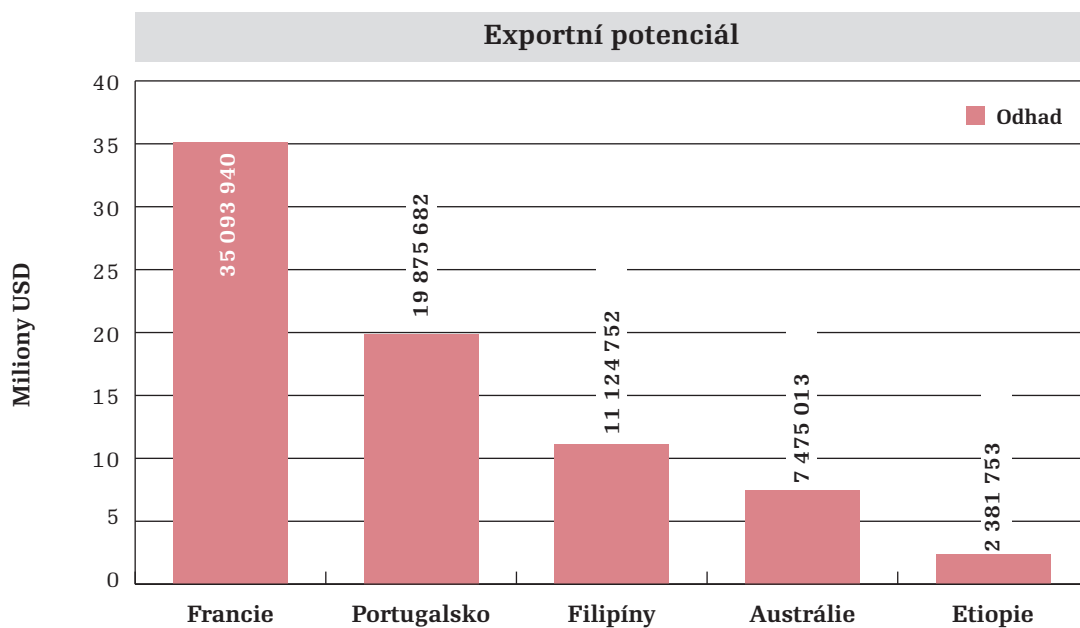

Textilní a obuvnický průmysl

U textilního a obuvnického průmyslu se nachází 26 států s potenciálními exportními příležitostmi. Nejčetnějšími exportními položkami jsou stroje pro přípravu vláken a spřádání jiných přízí, dále stroje k vylačování, na praní žehlení a barvení, nitě, tkaniny a další. Nejvýznamnějšími dovozci vybraných položek u textilního průmyslu jsou Francie, Portugalsko a Filipíny.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ALBÁNIE

Oděvní a obuvnický průmysl je dynamicky se rozvíjícím odvětvím albánské ekonomiky a zaměstnává více jak 100 tis. lidí. Finální produkty jsou významným vývozním artiklem a odvětví se na exportu podílí více než 30 % a tento podíl dále roste (35 % v roce 2015), což zařazuje toto odvětví na první místo v albánských exportech dle finančního objemu. Vláda podporuje rozvoj odvětví daňovými úlevami a podporou investic. Cílem těchto opatření je nejen udržet zaměstnanost v odvětví, ale i přilákat další zahraniční firmy a investory. Expanze zejména textilního průmyslu v Albánii poněkud naráží na nedostatek kvalifikované pracovní síly, která je potřebná pro udržení kvality výroby. České firmy, které jsou nebo mohou být dodavatelem surovin a hlavně polotovarů pro toto odvětví, mají příležitost pro zvýšení objemu dodávek, popř. pro vstup na albánský trh.

ALŽÍRSKO

Domácí produkce pokrývá jen menší část alžírské spotřeby textilu a obuvi. Většina poptávky je kryta dovozem.

AUSTRÁLIE

V oblasti textilního průmyslu import převyšuje export zhruba trojnásobně. Země vyváží zejména vlnu a bavlnu a výrobky z těchto materiálů, dováží se naopak textil a obuv, přičemž většina textilního zboží je importována z asijských zemí. Tradiční originální česká textilní výroba má šanci zaujmout vzhledem ke své unikátnosti (např. klobouky).

BANGLADÉŠ

Páteří bangladéšského průmyslu je textilní průmysl. Jeho dovoz zároveň tvoří hlavní pilíř obchodní výměny mezi ČR a Bangladéši. Logický je tedy zájem na navýšení vývozu českých textilních strojů do Bangladéše, což by bylo v souladu s tradicí vzájemného obchodu v minulosti, kdy ČR dodala do Bangladéše řadu investičních celků a textilních strojů, a zároveň pomohlo diverzifikovat vzájemnou obchodní výměnu v tomto odvětví. Tomu odpovídá i studie Světové banky z května 2017, ve které byly identifikovány nejslibnější sektory pro investování v Bangladéši: plastické hmoty, lehký průmysl, obuvnický průmysl a kožedělný průmysl.

BELGIE

V rámci dovozu do Belgie má textilní průmysl dlouhodobě své důležité místo. Přestože hlavní dovozci textilu nejsou z EU, dodávka textilních doplňků jako jsou výšivky, záclony a krajky by mohla být pro české výrobce zajímavá.

BOSNA A HERCEGOVINA

Maloobchodní nabídka lyžařských potřeb a oblečení je omezená. S růstem zájmu o sjezdové či běžkové lyžování či o snowboard se dá předpokládat i růst poptávky. To je šance pro české výrobce sportovního náčiní či oblečení, ale i pro firmy, které se mohou podílet na budování nezbytné infrastruktury zimních sportovišť.

BRAZÍLIE

V roce 2017 dosáhl brazilský export kůží hodnoty přes 2 mld. USD. V návazných oborech – kožedělném a obuvnickém průmyslu včetně souvisejícího strojního vybavení – působí na 10 tis. podniků, které zaměstnávají na 500 tis. lidí a jejichž roční obrat přesahuje 20 mld. USD. V návaznosti na překonání hospodářské krize se očekává další rozmach zmíněných odvětví.

BULHARSKO

Bulharsko má rozvinutý textilní průmysl, zejména šití oděvů. Naopak na rozdíl od ČR nemá dostatečné kapacity pro výrobu látek. Perspektivní je i český vývoz hotové konfekce v některých segmentech, které dostatečně nepokrývá domácí výroba. Odbyt konfekce se bude zvyšovat díky rostoucím příjmům a spotřebě domácností.

ESTONSKO

Estonský textilní průmysl je zaměřen především na export a zahrnuje na 270 podniků. Toto odvětví je stále více diferencované a neustále se rozvíjí (za posledních 10 let vstoupilo na estonský trh přes 100 nových společností). Roste ale i zájem o dovoz textilu a textilních výrobků. Jejich import se v roce 2016 meziročně zvýšil o 9 % a dosáhl tak nejvyšší hodnoty za posledních 5 let. Poptávka roste zejména u vlněné příze a obuvi.

ETIOPIE

Textilní a kožedělný průmysl jsou tradiční odvětví etiopské ekonomiky a současně jediné položky vývozu zpracovatelského průmyslu. Díky růstu výrobních nákladů čínské produkce a současné nízké ceně etiopské pracovní síly zaznamenává zejména textilní produkce významný vzestup. Vláda stanovila rozvoj textilního i kožedělného průmyslu za prioritu – export textilní produkce se má v horizontu 5 let zvýšit na 1,5 mld. USD. Je zde možnost spolupráce s koželužnami.

FRANCIE

Z celého odvětví byl v posledních letech nejdynamičtější sektor technických textilií. Zatímco v roce 2010 tvořil jen čtvrtinu celkového trhu s textiliemi, v roce 2017 dosáhl 43 % podílu. Tahouny každoročního 4 % růstu odvětví jsou ve Francii průmysl a doprava. Na místním trhu mají šanci prosadit se zejména technický textil a speciální tkaniny, které přesahují do dalších odvětví (např. automobilový letecký průmysl, stavební aj.).

GHANA

Tento tradiční průmysl, který dříve tvořil největší část ghanského průmyslu, je v posledních letech na ústupu zejména z důvodu levného importu z Asie a Indie a nelegálního dovozu padělaných látek přes hranice s Togem a Pobřežím Slonoviny. V současné době jsou v Ghaně celkem 4 textilní továrny, které ročně přichází o 8 % svých zaměstnanců. Evidujeme zvýšenou poptávku po tkaninách a textiliích velmi vysoké kvality, kterou dovoz z Asie nedokáže pokrýt.

INDIE

Perspektivy textilního průmyslu jsou s ohledem na výrobní schopnosti Indie omezené. Existují ale „skulin“ na trhu, které představují možnosti uplatnění, zejména u technologicky vyspělých produktů. Těmi jsou myšleny zejména nanotextilie, včetně speciálních, určených pro zdravotnický průmysl. Dodavatelské

možnosti rovněž existují v technických a průmyslových textiliích, dále dodávky pro automobilový průmysl ve formě polstrování, výplní, koberců. Perspektivní jsou i ochranné oděvy, pracovní oděvy či oděvy pro personál. Mezi speciální produkty, po kterých je evidována poptávka dále náleží nehořlavé záclony, ložní prádlo či vybavení pro hotely. V segmentu nejkvalitnějších látek hledají indické společnosti dodavatele s konkurenceschopnější cenou než od tradičních italských partnerů, ačkoli se nejedná o významné množství.

ÍRÁN

V loňském roce bylo oficiálně do země dovezeno textilní zboží za 2,6 mld. USD, další téměř dvojnásobek této částky přibyl ilegálně. Íránský celní úřad udává, že 90 % zahraničních značek jsou padělky a jen 25–30 značek má své oficiální představitele v zemi. Na základě toho bylo počátkem íránského nového roku (21. března 2017) vydáno nařízení, že všichni zahraniční dovozci textilního zboží musí mít své oficiální zástupce v Íránu.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Tento tradiční český vývozní artikl v Konžské demokratické republice zatím není přítomný, Země se 75 mil. obyvatel představuje velký trh, kupní síla obyvatel je nízká, poptávka existuje zejména po levném základním zboží.

KUVAJT

Trh se spotřebním zbožím vykazuje stabilně rostoucí tendenci, což ve spojení s masivní kupní silou místních spotřebitelů vytváří potenciál pro české dodavatele. Potenciál zde má rozhodně luxusní textil (šaty, krajky, lemovky, výšivky).

LITVA

Podíl tohoto tradičního sektoru litevského průmyslu dosahuje kolem 7 % na celkovém objemu průmyslové výroby (883 mil. EUR v roce 2015) a 1,6 % na HDP. Přibližně 1 848 společností (z toho 98,9 % tvoří malé a střední podniky) zaměstnává v sektoru necelých 29 tis. osob. Zhruba 3/4 produkce (770 mil. EUR) směřují na vývoz do stovky zemí po celém světě (hlavním zákazníkem je Německo, následované Dánskem, Velkou Británií a Švédskem). Také zde lze očekávat pozitivní růstový trend spojený s posílenou spotřebou domácností. V dlouhodobějším horizontu budou do výroby postupně zaváděny high-tech technologie, které napomohou zvyšování efektivity a produktivity práce.

MALAJSIE

Malajsie se od 80. let profilovala ve výrobě oděvů pro světové značky, avšak v posledních letech posouvá svou výrobu na hodnotovém žebříčku k vlastním značkám, zejména v oblasti muslimské módy. Import oděvů, obuvi a textilu je desátou nejvyšší položkou za rok 2016 a dosáhl hodnoty 4,6 mld. USD. Trend zdravého životního stylu pak zakládá uplatnění pro outdoorovou módu, funkční a sportovní oděvy, kde mají české společnosti tradičně dobré jméno. Příležitost pro české firmy představuje dále dodávka strojů pro výrobu tkanin, ale také zpracování oděvů (praní, žehlení), případně užitkové textilie.

NOVÝ ZÉLAND

V textilním průmyslu, který je soustředěn zejména kolem největších měst, je zaměstnáno na 15 tis. osob v cca 2 tis. firem, které vyrábí oděvy, látky i obuv. Nový Zéland se věnuje ve velké míře také zpracování vlny a výrobě koberců (významnými firmami v této oblasti jsou např. Cavalier Bremworth nebo Feltex).

PÁKISTÁN

U textilního a obuvnického průmyslu, který je nosným sektorem pákistánské ekonomiky s 30 % podílem na tvorbě HDP, dochází k obdobně paradoxní situaci jako je tomu u zemědělského a potravinářského průmyslu, a to, že z důvodu primitivní a zastaralé domácí výroby musí Pákistán dovážet veškeré zboží vyšší kvality. Exportní potenciál má textilní a obuvnické zboží střední a vyšší kvality se zaměřením na střední třídu obyvatelstva.

PORTUGALSKO

Tradiční portugalské odvětví prožívá svou renezanzi díky strategii zaměřené na produkty s vyšší přidanou moderní technologie a vývoz do zahraničí. V roce 2016 zaznamenal obor růst o 5,7 %. Investice do dalšího růstu odvětví budou podporovány ze strany státu i EU. Sektor proto nabízí uplatnění nejenom pro vývozce materiálů pro textilní a obuvnickou výrobu, ale i specializovaných strojů.

SENEGAL

Součástí strategie senegalské vlády pro urychlení rozvoje místní průmyslové základny je i modernizace textilního průmyslu (včetně domácí produkce oblečení). Zatím je však z velké většiny textil i obuvnický materiál importován, a to i v případě látek a oblečení s tradičními africkými vzory.

TURKMENISTÁN

Turkmenistán je jedním z největších světových vývozců bavlny. Je kladen důraz na modernizaci a zvýšení kapacity zpracování bavlny, výroby bavlněné příze, látek a textilních výrobků. Realizace programu rozvoje textilního průmyslu a obchodu Turkmenistánu do roku 2020 předpokládá podporu modernizace textilních závodů s cílem zvýšení výroby textilních výrobků a koberců, což bude vyžadovat investice v hodnotě 2 mld. USD. V důsledku uvedení do provozu nových textilních podniků by mělo dojít ke zvýšení zpracovatelské kapacity tohoto odvětví na 300 tis. tun bavlněného vlákna ročně.

VIETNAM

Vietnam je stále tradiční výrobce oděvů a obuvi, které patří mezi nejdůležitější exportní komodity. Tradice dodávek českých textilních strojů stále trvá a je zde předpoklad dalších vývozců. Přetrvává zájem o přízi a papír. Podle údajů Vietnam Textile and Apparel Association působí v současné době v textilním a oděvním průmyslu asi 3 700 podniků, z toho ve výrobě oděvů 70 %, ve výrobě látek 17 % a 4 % v barvení tkanin. Vietnamské podniky v textilním odvětví mají naléhavou potřebu obnovy strojního zařízení a nových technologií, stejně jako hledání nových materiálů kvůli požadavkům nadcházejících obchodních dohod, jichž je Vietnam členem. Většina současných strojů a technologií byla dovezena z Číny.

TEXTILNÍ A OBUVNICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2902 – Cyklické uhlovodíky	Albánie
HS 4104 – Kůže vyčiněné dobytka hovězího koní aj lichok	Portugalsko
HS 4202 – Lodní kufry, cestovní kufry, kufříky, školní brašny, pouzdra, vaky ap.	Senegal
HS 4301 – Kožešiny surové ne kůže surové hovězí, ovčí ap.	Austrálie, Austrálie, Austrálie
HS 4417 – Dřevěné nástroje, obruby, násady, formy, kopyta	Filipíny
HS 5105 – Vlna a jemné nebo hrubé zvířecí chlupy, mykané nebo česané	Alžírsko, Bulharsko, Senegal
HS 5106 – Příze vlněná mykaná neupravená pro prodej	Filipíny, Gruzie
HS 5107 – Příze vlněná, česaná, neupravená pro prodej	Alžírsko, Estonsko, Senegal
HS 5109 – Příze z vlny nebo z jemných zvířecích chlupů, upravená pro drobný prodej	Alžírsko, Estonsko, Litva
HS 5112 – Tkaniny z česané vlny nebo z česaných jemných zvířecích chlupů	Alžírsko, Pákistán
HS 5113 – Tkaniny z chlupů zvířecích hrubých a z žíní	Estonsko
HS 5204 – Nitě šicí, bavlněné, upravené pro prodej	Alžírsko, Filipíny, Ghana, Nový Zéland
HS 5208 – Tkaniny bavlněné nad 85 % do 200 g.m-2	Filipíny, Konžská demokratická republika, Portugalsko
HS 5212 – Tkaniny bavlněné ost.	Albánie, Austrálie, Ghana, Senegal
HS 5309 – Tkaniny lněné	Alžírsko, Filipíny, Pákistán, Portugalsko
HS 5407 – Tkaniny z příze z hedvábí syntetického	Bulharsko, Ghana, Gruzie, Indie, Pákistán
HS 5505 – Odpad z vláken chemických	Gruzie
HS 5508 – Nit šicí z vláken střížových, chemických	Albánie, Litva
HS 5509 – Příze z vláken střížových chemických	Ghana, Gruzie, Indie, Portugalsko
HS 5603 – Netkané textilie, též impregnované, povrstvené, potažené nebo laminované	Filipíny, Ghana, Pákistán, Portugalsko
HS 5607 – Motouzy, šňůry, provazy a lana, splétané, impregnované, potažené ap. kaučukem nebo plasty	Indie, Konžská demokratická republika, Pákistán
HS 5805 – Tapiserie ručně tkané pracované jehlou goblén.	Estonsko, Senegal
HS 5810 – Výšivky v metráži pásech nebo jako motivy	Belgie, Gruzie, Litva, Portugalsko, Senegal
HS 5901 – Textilie povrstvené, plátno malířské ztužené	Alžírsko, Francie, Pákistán, Senegal
HS 5903 – Textilie impregnované, povrstvené ap. plasty	Bulharsko, Francie
HS 5906 – Textilie pogumované jiné	Filipíny, Francie, Gruzie

Konkrétní příležitosti	Země
HS 5907 - Textilie jinak provrstvené ap., plátno malované	Filipíny, Francie, Portugalsko, Senegal
HS 5909 - Textilní hadice k čerpadlům ap. hadice, též s armaturou nebo příslušenstvím z jiných materiálů	Francie, Senegal
HS 5911 - Výrobky zboží textilní pro technické účely	Estonsko, Francie, Ghana, Vietnam
HS 6201 - Svrchníky kabáty větrovky ap pánské chlapecké	Bulharsko
HS 6203 - Obleky saka kalhoty komplety ap pánské chlap	Bulharsko
HS 6204 - Kostýmy, šaty, sukně kalhoty ap. dámské dívčí	Katar, Kuvajt
HS 6301 - Přikrývky koberečky cestovní	Gruzie
HS 6303 - Záclony, závěsy, rolety, draperie záclonové aj.	Alžírsko, Filipíny
HS 6306 - Plachty nepromokavé lodní, stínící ap., stany aj.	Alžírsko
HS 6309 - Obnošené oděvy a jiné výrobky	Konžská demokratická republika
HS 6310 - Hadry nové, použité; odpady šňůr lan ap. výrobky	Estonsko
HS 6402 - Ost. obuv se zevní podešví a svrškem z kaučuku nebo plastů	Bosna a Hercegovina
HS 6403 - Obuv se svrškem z usně	Bosna a Hercegovina
HS 6404 - Obuv se svrškem z textil. materiálů	Alžírsko, Bosna a Hercegovina, Estonsko, Filipíny, Gruzie, Litva, Pákistán, Portugalsko
HS 6501 - Šišáky, formy kloboukové nezformované z plsti	Filipíny, Francie, Pákistán
HS 6502 - Šišáky formy kloboukové, splétané, nezformované	Belgie, Estonsko
HS 8208 - Nože a řezné čepele pro stroje nebo mechanická zařízení	Albánie
HS 8444 - Stroje k vytlačování, protahování ap. chemických textilních materiálů	Albánie, Etiopie, Filipíny, Turkmenistán
HS 8445 - Stroje pro přípravu, spřádání, textilních vláken aj. stroje na výrobu textilních přízí	Etiopie, Portugalsko, Turkmenistán, Vietnam
HS 8446 - Stavy tkalcovské	Etiopie, Írán, Turkmenistán
HS 8447 - Stroje stavy pletací stroje na výrobu tylu ap	Etiopie
HS 8448 - Zařízení přidavná stavů strojů na spřádání ap	Etiopie, Filipíny, Malajsie, Vietnam
HS 8449 - Stroje k výrobě, úpravě plsti textilu	Etiopie
HS 8451 - Stroje na praní žehlení barvení apod. látek příze	Malajsie, Portugalsko, Turkmenistán, Vietnam
HS 8452 - Stroje šicí, nábytek, kryty, jehly aj. k strojům	Albánie, Turkmenistán, Vietnam
HS 8453 - Stroje pro přípravu, vyčiňování a zpracování kůží pro výrobu, opravy obuvi aj. výrobků	Albánie, Brazílie, Etiopie, Vietnam
HS 9606 - Knoflíky formy na knoflíky polotovary knoflík	Senegal

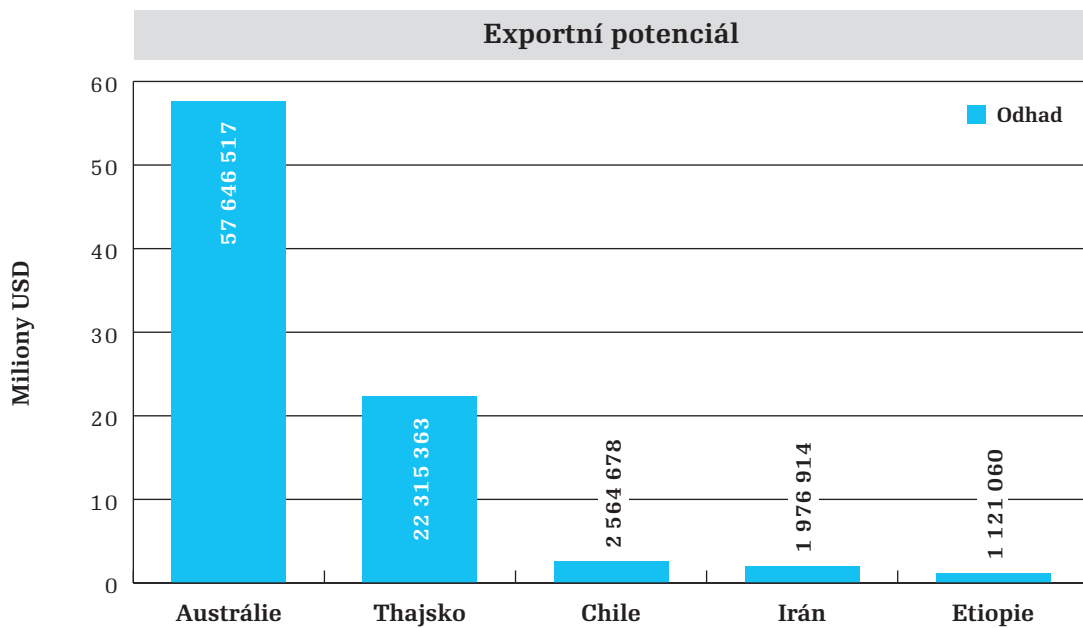

Vodohospodářský a odpadní průmysl

Pro vodohospodářský a odpadní průmysl uvádíme 42 zemí, které nabízí příležitost pro české vývozce. Nejčastější perspektivní položkou jsou odstředivky a přístroje k filtrování a čištění. Další značně rozšířenou položkou jsou také čerpadla. Nejširší spektrum produktů se nachází v Thajsku, Peru a Kambodže. Mezi největší importéry vodohospodářského a odpadního průmyslu se řadí Austrálie.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AUSTRÁLIE

Austrálie, která má i přes nedostatek vodních zdrojů v některých částech země rozvinutou vodohospodářskou strukturu, pokračuje v budování zavlažovacích systémů, přehrad, desalinačních zařízení atd. Hlavními výzvami pro australské vodohospodáře je rostoucí poptávka, klimatické změny (větší sucho v jižních částech) a populační růst. S tím jsou spojené úkoly jako zlepšení účinnosti procesů díky novým technologiím a inovacím, údržba a rozšíření infrastruktury a zajištění bezpečných zdrojů pitné vody.

ÁZERBAJDŽÁN

Poptáváno je zejména zařízení pro malé hydroelektrárny (podpora v rámci vládního programu 20/20). Podle ministra životního prostředí Ázerbájdžánu začíná být kladen vysoký důraz na čištění vod – čistírny odpadních vod a chemické úpravní vody, počínaje malými (od cca 1 000 ekv. obyvatel) po velké (až 50 tis. ekv. obyvatel) a čištění kontaminovaných půd. České firmy byly vyzvány, aby připravily technologická řešení, pokud budou shledána zajímavými a předběžné ceny konkurenceschopné, je v této oblasti možnost velmi širokého uplatnění.

BOSNA A HERCEGOVINA

V posledních letech začaly vznikat plány na výstavbu čističek odpadních vod (ČOV) a kanalizací jak pro větší města, tak i pro menší obce a vesnice. Některé z těchto projektů se úspěšně realizovaly, např. ČOV Sarajevo, ČOV Konjic, ČOV Ljubuški a další. Mnoho projektů je v realizaci – např. Mostar, Bijeljina, Bosanski Petrovac, Bihać, Široki Brijeg, Čitluk atd. Obvykle se jedná o tendry v hodnotě 1–15 mil. EUR, podle velikosti ČOV a navazující kanalizace. Financování obvykle zajišťuje EBRD, Světová banka, EU nebo zahraniční donoři včetně České rozvojové agentury. S postupnou integrací Bosny a Hercegoviny do EU a přejímáním *acquis* se očekává, že porostou nároky na výstavbu ČOV i v dalších městech a vesnicích. Vzhledem k malému počtu dobře fungujících ČOV spatřujeme pro české společnosti potenciál pro zapojení do realizací těchto projektů. Nejvíce efektivní je asi model spolupráce s místním partnerem, který je schopen zajistit stavební práce a zejména získat obchodní zakázku.

BRAZÍLIE

Ekologické aspekty odpadového hospodářství nabyly v posledních dekadách na významu, související projekty jsou hojně podporovány na federální, státní i municipální úrovni. V souvislosti s očekávaným hospodářským oživením lze očekávat jejich další rozmach. Poptávány jsou zejména technologie na čištění vod, využití městského odpadu i systémy předcházení přírodním katastrofám.

BULHARSKO

Vodohospodářský sektor země je ve velmi špatném stavu, nebylo zde dlouhá léta dostatečně investováno do obnovy rozvodných sítí. Výraznější zlepšení nepřinesl ani vstup do EU, ztráty při dodávkách pitné vody se za toto období snížily pouze o necelé 1 % a dosahují nejvyšší hodnoty v EU – 61,5 %. Studie Světové banky odhaduje, že v nejbližších 10 letech by se v sektoru mělo investovat více než 6 mld. EUR, z čehož fondy EU by měly pokrýt 30–40 % této částky. V současném programovém období je pro sektor vyčleněno 1,2 mld. EUR.

ČERNÁ HORA

Vzhledem ke značnému výrobnímu potenciálu pro dřevní štěpku a pelety (a v souvislosti s vysokými cenami plynu a nerozvinutou plynovodní infrastrukturou) začínají být v Černé Hoře velmi populární kotle na biomasu (výroba tepla, elektrické energie). Během několika let se očekává značný boom kotlů na biomasu, zvláště pokud se podaří vytvořit funkční trh s dřevěným palivem. V rámci rozvojových projektů dochází v některých městech Černé Hory k projektování nových čističek odpadních vod (ČOV), k renovaci stávajících ČOV a budování kanalizačních a odpadních sítí. Projekty na výstavbu ČOV a odpadové infrastruktury jsou v současné době téměř plně závislé na prostředcích ze zahraniční rozvojové pomoci (bilaterální projekty, IPA II). S postupnou integrací Černé Hory do EU porostou nároky na výstavbu ČOV ve městech i na vesnicích. Dnes je v celé Černé Hoře jen několik málo fungujících ČOV. Do budoucna proto spatřujeme pro jejich výstavbu velký potenciál. Lokální ČOV chybí i v přímoří (oblasti turistického ruchu). Další možnosti se z perspektivního hlediska otevírají v oblasti zvažované rekultivace odkaliště/úložné nádrže nedaleko hliníkárenského kombinátu KAP (Kombinat aluminijuma Podgorica).

EGYPT

V životně důležité oblasti hospodaření s vodou jsou připravovány rozsáhlé projekty, kde se mohou uplatnit čeští výrobci ve dvou směrech. Tím prvním jsou dodávky zařízení a materiálu pro megaprojekty na získávání nové zemědělské půdy a rozvoj zavlažovacích soustav (např. plán pro Horní Egypt předpokládá získání více než 5 tis. ha půdy, v oblasti El Alameinu to má být cca 3 tis. ha a na Sinaji 5 až 12 tis. ha; v nilské deltě hodlá stát investovat do vodohospodářských projektů cca 100 mil. USD). Druhým možným uplatněním pro české dodavatele jsou projekty a tendry na čištění a rozvod pitné vody a čištění odpadních vod, které vyhláší jednotlivé guvernорáty (provincie) a municipality.

ETIOPIE

Příslušné etiopské instituce se budou muset věnovat rozvoji i renovaci zanedbaného vodovodního potrubí, což bude vyžadovat dovoz i případný vznik domácí výroby (možnost joint-venture). Stejně tak je aktuální poptávka po zavlažovacích systémech.

FILIPÍNY

Filipínský vodohospodářský trh očekává stabilní růst 5 % ročně dalších 5 let společně se zvýšenou poptávkou po kvalitnějších sanitačních technologiích. Celkový stav odpadového hospodářství vyžaduje modernizaci a vláda do oboru směřuje značné investice. Se 100 mil. obyvatel rostou nároky i v oblasti urbanizace. Filipíny se každoročně potýkají s rozsáhlými záplavami a snaží se omezit jejich ničivost budováním zadržovacích nádrží a regulováním toků. Souvisejícími tématy v tomto ohledu jsou pak i zdroje pitné vody a čištění odpadních vod. Funkční projekty české provenience v těchto oblastech fungují na Filipínách již z minulosti. Poptávka po kvalitních vodních zdrojích i nadále stoupá s předpokládanou domácí spotřebou. Probíhající efekty klimatických změn a časté přírodní katastrofy vyžadují zlepšení vodního hospodářství a sofistikovaná protipovodňová opatření. V současné době trpí Filipíny vysokou závislostí na dovezených technologiích především v oblasti čistíren odpadních vod a s tím spojených technologiích.

HONGKONG

Prudký ekonomický rozvoj jižní Číny v posledním desetiletí s sebou přináší potřebu ochrany životního prostředí, které bylo vlivem průmyslové výroby značně poškozeno. Úřady začínají postupně zavádět

legislativní opatření, která umožňují postihnout znečišťovatelů. Místní podniky zaměřené na ochranu životního prostředí hledají zahraniční technologie v odvětví odpadového hospodářství, čištění odpadních vod, úspory energií, znečištění ovzduší a odhlučnění. Hongkong má ve výstavbě první spalovnu městského odpadu a recyklace spojená s využitím odpadu jako obnovitelného zdroje energie jsou vládní prioritou. Šanci mají rovněž firmy vyrábějící měřicí přístroje a příslušenství.

CHILE

Jedná se o velmi perspektivní odvětví. Potenciál mají čističky odpadních vod, mobilní úpravní vod, odsolovací zařízení, čerpadla, výroba pitné vody za mimořádné situace nebo třídírny a spalovny komunálního odpadu. V roce 2016 se prokázal velký potenciál výroby elektrické energie z odpadů zemědělských i jiných. Tento trend nadále pokračuje.

CHORVATSKO

Pro řadu českých firem se během uplynulých let stalo Chorvatsko zajímavou destinací zejména v oblasti vodního a odpadového hospodářství. Tato oblast poskytuje českým firmám velmi zajímavé možnosti zapojit se do projektů modernizace úpraven a čističek odpadních vod, kanalizací, vodovodních řadů apod. Velkým tématem je ochrana pobřeží a tím pádem možnost účasti na ekologických projektech. Financování těchto projektů je realizováno ze strukturálních fondů EU (k dispozici je cca 1 mld. EUR) a doplňováno financováním ze státního rozpočtu, rozpočtu měst a obcí, EBRD aj. Konkrétní příležitosti se prolínají i s dalšími obory, např. s dodávkami zařízení pro obnovitelné zdroje energie. Potenciál mají i dodávky pro odpadové hospodářství a spalovny odpadu.

INDIE

Hlavní vládní projekty v tomto oboru jsou Čistá Ganga, Čistá Indie a Chytrá města. Indie skýtá v oblasti odpadového hospodářství velký nevyužitý potenciál. Jsou to zejména projekty na spalování komunálního odpadu a využití tepla a elektřiny takto získané. Perspektivní jsou rovněž mobilní úpravní vody, mobilní zařízení na čištění a desalinaci vody, stacionární čistírny odpadních vod, zařízení na zamezení ztrát vody při distribuci, technologie vedoucí k šetrnějšímu využití vody, a to na spotřebitelské i průmyslové úrovni. Perspektivní jsou rovněž technologie vedoucí k snížení emisí, znečištění ovzduší, prevence i následující opatření, včetně měřících zařízení a software.

INDONÉSIE

Současný stav odpadového hospodářství není uspokojivý. Státní politika životního prostředí a vývoj urbanizace podporují konkurenceschopnou nabídku českých firem. Vláda připravuje pobídky pro získávání energie z odpadů. Připravují se plány na přeměnu odpadů v energii zejména ve velkých městských aglomeracích. Potenciálně zajímavé pro české exportéry jsou např. možnosti dodávek čističek odpadních vod, kompostních zařízení či bioplynových stanic. Schází rovněž technologie na zpracování odpadů nebo pro výstavbu a údržbu kanalizací.

ÍRÁN

Mimořádnou pozornost je třeba věnovat vodnímu hospodářství a zásobám pitné vody, kam je třeba alokovat odpovídající prostředky. Stav tohoto sektoru je přitom dle řady hodnotících faktorů alarmující. Např. zásoby vody z obnovitelných zdrojů poklesly během krátkého období ze 130 mld. m³ na 116 mld. m³,

přičemž převážná část (cca 100 mld. m³) se intenzivně využívá. S největším nedostatkem vody se v současné době potýká hned několik velkých iránských měst a kritická je situace v řadě venkovských oblastí. Tento stav je dílem způsobem několika lety mimořádného sucha, nevhodnou politikou zemědělského sektoru při zavlažování farem, nelegálnímu provozování cca 30 tis. studen a více jak 14 % ztrát díky nevyhovujícímu stavu vodovodního potrubí. V příštím finančním roce se očekává výstavba nových odsolovacích zařízení a recyklace užitkové a pitné vody.

Na zlepšení životního prostředí kolem povodí řek (zabránění vysychání jejich koryt), zlepšení odpadového hospodářství země bylo v návrhu rozpočtu na rok 2018–2019 vyčleněno 2 mld. USD. Na rozvoj zavlažovacích systémů venkovských oblastí a na vývoj a využití nového modelu zavlažování, tzv. „Under pressure irrigation systems“ je v návrhu rozpočtu dohromady počítáno s 600 mil. USD.

Kromě požadavku na zpracování komunálního odpadu, je požadavek i na služby v oblasti průmyslové ekologie (průzkum a sanace kontaminovaných lokalit, ekologická havarijní služba, průmyslové čištění, čištění vzdušných emisí, apod.). V hlavním městě s 12–14 mil. obyvateli je k dispozici pouze jedna spalovna komunálního a průmyslového odpadu.

IRSKO

Evropská komise připravuje žalobu proti Irsku u Soudního dvora EU kvůli neoprávněnému vypouštění odpadních vod. Evropská komise viní irskou vládu, že nenaplňuje její směrnici 91/271/EEC a nezajistila čištění odpadních vod ve 38 aglomeracích v Irsku, čímž dochází k ohrožení zdraví obyvatelstva a znečištění životního prostředí. Ministerstvo pro bydlení, plánování a místní samosprávu Irska uvedlo, že vytvoří detailní investiční plán, který zajistí realizaci požadavků Evropské komise. V této souvislosti vláda, která již nyní uvolnila značné prostředky na rekonstrukci vodovodních sítí, plánuje investovat dalších 1,7 mld. EUR do roku 2021 do čističek odpadních vod a definitivně zamezit snižování výdajů na tuto oblast, které od roku 2013 poklesly o 40 %. České firmy by se mohly uplatnit v oblasti vodního hospodářství, inženýrských sítí, čištění odpadních vod, správy vodních sítí a potrubí a protipovodňových zábran.

ITÁLIE

Vodohospodářský sektor v Itálii vykazuje silný deficit infrastruktury ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi. Disponuje zastaralými zařízeními, přitom zvláště na jihu je infrastruktura velmi opotřebovaná a dochází k velkým ztrátám vody (v některých případech až 40 %). Italská vláda plánuje alokovat zdroje do výše 294 mil. EUR, určené především na rekonstrukci a výstavbu přehrad. Počítá se s rekonstrukcí 101 přehrad, z nichž se velká část nachází v jižní Itálii. Podle zdrojů z italského Ministerstva dopravy a infrastruktury je vláda připravena v příštím období alokovat zdroje a udělit koncese na zmíněné stavební práce v rámci schváleného národního plánu (Piano Nazionale Grandi Dighe). Další finanční zdroje si vyžádají nutné opravy a vylepšení infrastruktury, především vodovodní sítě. V sektoru je silná konkurence italských firem, které v letech krize stagnovaly. České firmy nicméně mohou uspět jak svými výrobky a technologiemi, tak i v případných konsorciích s místními firmami. Infrastrukturní projekty ve vodohospodářství vyžadují komplexní dodávky celé řady výrobků a navazujících služeb.

IZRAEL

Nedostatek srážek, vodních zdrojů a orné půdy přiměl izraelské zemědělce hledat inovativní řešení k zajištění potřeb rychle rostoucí populace (za 68 let existence Státu Izrael počet obyvatel vzrostl desetinásobně). Izraeli dnes patří světový prim jak v odsolování mořské vody (země je průkopníkem v desalinaci

reverzní osmózou), tak ve zpracování odpadních vod (86 % splašků je zpracováno a později využito zejména v zemědělství). Výsledkem je nejen zajištění potravinové soběstačnosti, ale i úspěšný export mnoha zemědělských komodit. V odpadním průmyslu naopak Izrael za EU pokulhává a je zde zejména v oblasti recyklace odpadu perspektiva k česko-izraelské spolupráci.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Vlivem opakovaných such, jež postihla především region Západního Kapska, je oblast vodohospodářství jednou z hlavních priorit pro centrální i regionální vlády. Možnosti spočívají v dodávkách zařízení a technologií na zadržování vody, čištění vody včetně odsolování, ale i technologií regulující spotřebu a hospodaření s vodou pro domácnosti, zemědělství (zavlažování) či průmyslovou výrobu.

JORDÁNSKO

Potenciální oblastí pro uplatnění exportu českých firem jsou zařízení pro vodohospodářské účely (čističky odpadních vod, zavlažovací systémy, čerpadla, trubky, pryžové hadice).

KAMBODŽA

S výjimkou Phnompenhu jsou v současnosti pouze dvě pětiny městského obyvatelstva napojeny na rozvody pitné vody. Jedné desetině z nich jsou dostupné systémy kanalizace a čištění odpadních vod. Do roku 2022 plánuje Asijská rozvojová banka, kambodžská vláda a další partneři vybudovat ve velkých kambodžských městech nové projekty. Předpokládá se výstavba nových úpraven vody v Battambang a Kampong Chamu, nových čistíren odpadních vod v Battambang a rozšíření stávajícího sanitačního zařízení v Sihanoukville. Tendry, kterých se mohou účastnit i české firmy, budou postupně vypisovány během roku 2018.

KAZACHSTÁN

Nové příležitosti existují v Kazachstánu v oblasti vodního hospodářství (úprava vody a její rozvody, filtry na vodu v domácnostech, čištění odpadních vod apod.). Tato problematika byla dosud spíše na okraji zájmu, což se ovšem postupně mění. Problémem je, že daná sféra patří do působnosti akimátů (obce nebo regiony), kteří jsou značně specifickými zákazníky a často se potýkají s korupčními skandály. Aktuální je též modernizace (či spíše zavádění) systémů sběru a třídění odpadů v největších kazachstánských městech. To ve střednědobém horizontu vytvoří poptávku po technologiích na zpracování pevných odpadů.

KOLUMBIE

Významnou příležitosti skýtá vodohospodářství, velká poptávka je v souvislosti se zpřísněním zákona o odpadních vodách po čističkách odpadních vod, technologiích ekologické likvidace odpadů, či likvidaci následků ilegální těžby zlata (odhady hovoří o znečištěných 100 tis. ha). K významným projektům patří například vládní plán provést do roku 2040 úplnou dekontaminaci silně znečištěné řeky Bogotá, kde se počítá s investicí ve výši 0,5 mld. USD.

KOSOVO

Nedostatek vhodných zdrojů vody a nedostatečná kvalita pitné vody dodávané do veřejných vodovodů, včetně katastrofálního stavu samotných rozvodů vytváří potřebu aplikovat moderní technologie na její úpravu a rozvod.

Rovněž nedostatek čističek odpadních vod způsobuje znečištění většiny povrchových zdrojů pitné vody, včetně vodních ploch vhodných k rekreaci.

Otázky životního prostředí jsou vnímány zástupci mezinárodních organizací i kosovskou veřejností jako kritické a také oficiální představitelé, kteří dosud upřednostňovali čistě ekonomické priority, začleňují postupně projekty na zlepšování životního prostředí do programových priorit místních zastupitelstev. Několik českých firem již realizovalo své environmentální projekty v oblastech západního Balkánu, včetně Kosova. Trh není v tomto sektoru nasycen a výhodu budou mít firmy, které budou v Kosovu již etablované. Nově se objevuje zájem municipalit o komplexní řešení odpadového hospodářství.

LIBANON

Libanon je zemí se silným znečištěním zdrojů podzemní vody (údajně až 85 % všech zdrojů je znečištěno). Země za posledních 20 let investovala 1,5 mld. dolarů do vodních sanitačních systémů, ty se však zcela minuly účinkem ve velkých městech. Vyhlášené tendry se týkají úpravy znečištěné vody a výstavby přehrad. Stát se soustředí ve velké míře též na sanaci oficiálních skládek, na municipální úrovni jsou vypisovány tendry na spalovny. V prosinci 2017 Libanon získal od italské vlády (prostřednictvím UNIDO) půjčku 500 tis. EUR na zřízení udržitelných průmyslových zón., kde české firmy mohou ve větších projektech uspět svými výrobky a technologiemi či spoluprací v rámci případných konsorcií.

LOTYŠSKO

Lotyšsko obecně dosud zaostává v ochraně životního prostředí. Potřebuje získat zkušenosti k následné realizaci komplexního řešení pro třídění a likvidaci komunálních odpadů a čištění jak průmyslových, tak municipálních odpadních vod. Lotyšské inspektoráty životního prostředí v roce 2015 písemně projevíly zájem o české zkušenosti v oblasti odstraňování starých ekologických zátěží. Od roku 2016 se na lotyšském trhu postupně začaly uplatňovat české subjekty se svými technologiemi na čištění průmyslových odpadních vod.

LUCEMBURSKO

Místní ekologicko-inovační klastr zpracovává projekty udržitelného rozvoje v řadě lokalit, které byly kdysi centrem těžkého průmyslu a ocelářství (zejména Belvaux a Dudelange). Spektrum příležitostí se nabízí pro dodávky udržitelných ekologických technologických řešení (rekultivace).

MAKEDONIE

Odpadové hospodářství a ochrana vodních zdrojů. Makedonie připravuje a realizuje s využitím financování z EU projekty na výstavbu čističek, prakticky ve všech regionech to mají na starosti místní obecní zastupitelstva. Nejen projektování a výstavba čističek, ale rovněž rekonstrukce, projektování a výstavba kanalizací, ekologických skládek a podniků na zpracování odpadů, jež v Makedonii dosud neexistují. Předpokladem pro případný úspěch českých firem v této oblasti je (stejně jako i v dalších odvětvích) mj. schopnost napomoci při využití IPA II.

MAROKO

Příležitostí je rovněž odpadové hospodářství zejména v marockých velkoměstech Casablanca a Marrákeš. Samotná Casablanka chystá v rámci nového investičního programu pro roky 2015–2020 celkem 10 projektů ve výši 3,2 mld EUR. Většina zmíněné finanční dotace se promítne do dopravní infrastruktury ve městě a zlepšení životních podmínek v chudinských a okrajových čtvrtích největšího marockého města. S tímto

záměrem mj. souvisí plánovaná výstavba nových čističek odpadních vod, modernizace likvidace odpadu a záměr využít jej pro výrobu elektrické energie. Maroko se potýká s pokračujícím vysycháním vodních zdrojů; v návaznosti na tento trend pokračuje v přípravě projektové dokumentace na odsolování mořské vody a budování zavlažovacích systémů, což představuje významnou investiční příležitost.

MEXIKO

Reforma se v této oblasti zaměřuje především na investice v projektech vyhledávání zdrojů pitné vody a jejího uchovávání, ochrany proti povodním, revize a obnovy ohrožených přehrad a 5 tis. km pobřeží, odsolování mořské vody, zlepšení infrastruktury pro sběr, separaci, recyklaci a využití odpadu. Konkrétní položky - zařízení na uchovávání a čištění vody, odsolování vody, generátory, čerpadla, měřicí zařízení, mechanické stroje, chemické produkty (např. aktivní činidla, mazadla apod.), nádrže, nádoby a další výrobky z kovů, zařízení pro sběr, separaci, recyklaci a využití odpadu atd.

MONGOLSKO

Nové zdroje pitné vody, jejich ochrana a příslušná infrastruktura pro rychle rostoucí Ulánbátar jako i pro řadu míst v provinciích jsou důležitou prioritou centrální vlády i regionálních správ. Jurtoviště na okraji hlavního města, kde žijí statisíce obyvatel, nejsou připojena na centrální vodovodní a kanalizační systém. Americká Millennium Challenge Corporation v rámci kompaktního programu na snížení chudoby a zajištění růstu vytypovala pro Ulánbátar dva hlavní vodohospodářské projekty, na něž vyčlenila 350 mil. USD. V rámci projektů budou vystaveny zásobárny vody, které zamezí vysychání řeky Tuul a zajistí zdroj pitné vody (pro Ulánbátar) z této řeky i v obdobích sucha, dojde k navýšení počtu studničních celků (wellfields) a zavede se recyklace vody pro zásobování elektráren (č. 3 a 4), aby používaly místo pitné vodu užitkovou/recyklovanou.

Hlavní město potřebuje další čističky vod. Téměř neřešené je odpadové hospodářství (sběr, svoz, třídění a následná utilizace). Týká se tuhých komunálních odpadů, ale i nebezpečných odpadů (např. generovaných těžebním průmyslem). Příležitostmi mohou být nejen velké, centrální projekty, ale i investice z řad soukromých malých a středních firem (např. turistické kempy). To se týká i mobilních protipovodňových opatření na různých tocích (ve městech i v okolí průmyslových či rezidenčních areálů), neboť záplavy se v posledních letech vyskytují téměř pravidelně.

MOSAMBIK

Mosambik se potýká nedostatkem pitné vody z důvodu klimatických změn, které se projevují střídáním období sucha, rozsáhlých záplav a cyklon. V plánu mosambické vlády je tak zajištění pitné vody, vody pro zemědělskou a potravinářskou činnost, sanitace venkovských oblastí, prevence proti znečištění vody a ochrana ekosystémů, zmírnění následků přírodních katastrof a snížení rizika proniknutí solného roztoku do ústí řek. Projevuje se tedy poptávka po moderních technologiích, které by danou situaci pomohly vyřešit. V této oblasti se také angažují mezinárodní instituce jako je Africká rozvojová banka a Světová banka, které financují dlouhodobé programy na zajištění dostupnosti pitné vody v chudých venkovských oblastech.

MYANMAR

Myanmar sužují záplavy, které by si měly vyžádat rozsáhlé investice do protipovodňových opatření (například vybudování zadržovacích nádrží a regulace vodních toků). Dalším tématem jsou zdroje pitné vody,

především čištění odpadních vod (například mobilní úpravní vod, technologie pro výstavbu a údržbu kanalizací, odpadová infrastruktura). Uplatnění českých firem v tomto sektoru je jednoznačné vzhledem k tomu, že celkový stav vodohospodářství vyžaduje modernizaci.

PALESTINA

V souvislosti s pokračováním plánování projektu Red Sea-Dead Sea, který má prostřednictvím potrubí propojit Rudé moře s Mrtvým mořem, jsou pro různé oblasti Západního břehu plánovány projekty rozvodů vody. Vzhledem k dlouhodobému nedostatku vody na palestinských územích má Palestinský vodní úřad rovněž v plánu zvýšit využití povrchových i podzemních vod. Příležitosti nabízí i segment odpadních vod, v němž Světová banka financuje výstavbu čističky v Hebronu s počáteční kapacitou 15 tis. m³ denně v hodnotě 42 mil. USD. V první polovině roku 2018 probíhá příprava souvisejících tendrů.

PERU

V návaznosti na Konferenci smluvních stran (COP20) Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC), která se konala v Limě od 1. do 12. prosince 2014, peruánská vláda zahájila či alespoň zvažuje řadu projektů, které se zaměřují na environmentální otázky.

Extrémní klimatické jevy (rekordní sucha vystřídána záplavami a sesuvy půdy v jinak suchých pobřežních oblastech, hrozící nedostatek pitné vody v nádržích pro Limu, riziko jejich kontaminace sedimenty z důlní činnosti apod.) v prvních měsících roku 2017 poukázaly na nutnost urychlení klíčových vodohospodářských projektů. Národní vodohospodářský ústav vyzval k investicím do dalších 10 přehrad a uplatňování úsporných zavlažovacích technologií v zemědělství. Lze tak očekávat zájem na urychlené realizaci vodohospodářských megaprojektů (Chavimochic, Majes-Siguas apod.), které systémem tunelů a potrubí povedou vodu z východního svahu velehor And do všeobecně suché pobřežní oblasti. Stejně tak jsou stále více aktuální úvahy o alternativních způsobech získávání pitné vody. Kvůli důsledkům pobřežního fenoménu El Niño stoupla v roce 2017 poptávka po nádržích, zásobnících, kovových cisternách a kontejnerech pro skladování vody asi o 520 % oproti roku 2015. Z výše uvedeného vyplývá, že Peru je náchylné ke klimatickým katastrofám, což ovlivňuje poptávku po specifických artiklech.

V Peru žije 9 miliónů lidí bez kanalizace a 4 milióny nemají přístup k pitné vodě. K této skutečnosti přispěly i mimořádné události roku 2017 (intenzivní deště, záplavy a sesuvy půdy). Pro zajištění přístupu všech obyvatel k pitné vodě a kanalizaci budou do roku 2021 (cílový rok současných peruánských národních strategií) potřeba rozsáhlé investice, vyčíslené na 16,5 mld. USD.

Příležitosti vyplývají z platnosti všeobecného zákona o službách v oblasti odpadních vod, č. 26338, který považuje zajišťování těchto služeb v maximální kvalitě za prioritní národní zájem (aspekt sociálního rozvoje).

Vláda vytvořila legislativním nařízením 1 284 investiční fond (tzv. Fond pro bezpečnou vodu), který má počínaje rokem 2018 podpořit přístup k pitné vodě v nejchudších částech země. Tento investiční fond bude financovat programy a projekty, které mají za cíl rozšířit přístup obyvatel k pitné vodě, rozšířit systém kanalizace a čištění odpadních vod. Fond bude zpočátku disponovat prostředky v hodnotě minimálně 60 mil. USD.

Příkladem velkých projektů v oblasti čištění odpadních vod je projekt realizovaný na základě soukromé iniciativy, spočívající v čištění odpadních vod v okolí jezera Titicaca v náhorní plošině regionu Puno. Komplexní projekt zahrnující mj. 10 čističek odpadních vod bude mít pozitivní dopad na desítku komunit (až 1 mil. obyvatel). Rozpočet činí 450 mil. USD. Projekt má vládní garanci a koncese je udělena na 30 let.

Peru k roku 2016 vybuďovalo 12 řízených skládek s odpovídajícími standardy. To však není dostačující, vezme-li se v potaz stupeň kontaminace životního prostředí v Peru, a vzniká tudíž prostor mj. pro uplatnění recyklačních technologií.

Legislativní nařízení 1 278 (Decreto Legislativo 1 278), kterým byl schválen zákon o integrovaném nakládání s pevným odpadem, bylo schváleno na konci roku 2016. Zbytkový či vyřazený materiál již není definován jako odpad a je tedy možné ho přímo zpracovat. To povede k podpoře nových odvětví pro zpracování zbytkového materiálu ve finální produkt. V následujících letech se vláda chystá do tohoto sektoru investovat 100 mil. USD. Zároveň se plánuje vytvoření systému financování ochrany životního prostředí.

PORTUGALSKO

Portugalsko v uplynulých letech i s pomocí financování z EU udělalo velký krok v oblasti pevných i tekutých odpadů, přesto v řadě míst je problém odpadních vod vyřešen nedostatečně (pouze 78 % populace je pokryto odpovídajícími čistírnami odpadních vod) a jsou nutné další investice.

RAKOUSKO

Zásobování obyvatel kvalitní pitnou vodou a odpovídající zpracovávání odpadních vod má v Rakousku dlouholetou tradici. Ministerstvo pro udržitelný rozvoj a cestovní ruch (BMNT) schválilo v červnu 2017 investice do projektů zásobování pitnou vodou, čištění odpadních vod a ochrany proti povodním. V oblasti vodního hospodářství v obydlených oblastech bylo schváleno 504 projektů s výší podpory 26,6 mil. EUR. Do ochrany před povodněmi bylo schváleno 84 projektů s celkovou dotací ve výši ca 19 mil. EUR. Podíl BMNT na cca 600 projektech v oblasti trvale udržitelného vodního hospodářství dosáhne 46 mil. EUR. Největším schváleným projektem v oblasti vodního hospodářství a odpadních vod patří investice ve výši 51 mil. EUR v rámci projektu EOS - Optimalizace energetických kalů vídeňské hlavní čističky odpadních vod (ebswien). Dolní Rakousko plánuje investice do připojení obcí ke kanalizaci ve výši 7,3 mil. EUR. Dalším významným projektem v celkové výši cca 4,2 mil. EUR je investice do čističky odpadních vod v oblasti Gasteinertal ve spolkové zemi Salcburk. Štýrsko plánuje investice do sanace veřejné kanalizace odpadních vod v celkové výši 1,7 mil. EUR, Burgenland bude investovat do sanace vodovodního potrubí téměř 1 mil. EUR.

RUMUNSKO

Rumunské Ministerstvo vodního a lesního hospodářství předpokládá pro šest nových projektů rozvoje infrastruktury vodního hospodářství čerpání až 155 mil. EUR z fondů EU. Finanční prostředky budou směřovány ke zlepšení sběru, úpravy a distribuci vody v župách Arges, Dambovita, Maramures, Prahaova, Satu Mare a Vaslui.

Příležitosti pro české firmy jsou v podobě dodávek a subdodávek technologií na ochranu životního prostředí. Hlavně dodávek v oblasti čištění a úpravy vody, technologických součástí pro čistírny odpadních vod, technologií na úpravu pitné vody a v oblasti nakládání s odpady, např. linek na recyklaci použitých elektrických a elektronických výrobků. Příležitosti jsou i v odpadovém hospodářství měst, neboť většina z nich zatím nemá vybudovanou funkční infrastrukturu třídění odpadů.

RUSKO

Většina oblastí Ruska disponuje dostatečnými zdroji vody, ty jsou však často využívány neekologicky a neekonomicky. V poslední době se také zpřísňuje legislativa v oblasti odpadů a znečištění vod

průmyslovými podniky. Příležitosti pro české dodavatele se nabízejí v oblasti dodávek technologických celků s vyšší přidanou hodnotou, jako například čističek odpadních vod. Poptávka po těchto technologiích vzrůstá mimo jiné i v souvislosti s přijatým federálním cílovým programem „Čistá voda“. V rámci tohoto programu ruská vláda plánuje do roku 2020 desetinásobně zvýšit podíl modernizovaného zařízení v oblasti vodního hospodářství. Dobré příležitosti existují v oblasti dodávek provozů na třídění a zpracování odpadu. V Rusku je každoročně generováno zhruba 40 mil. tun tvrdého komunálního odpadu, přičemž 95 % je ukládáno na skládky. Ruská vláda proto uskutečňuje reformu systému nakládání s odpady, který v konečném důsledku předpokládá rozsáhlé investice do výstavby vysoce technologických komplexů utilizace odpadů, které budou zahrnovat procesy třídění, přepracování, umístění i likvidace odpadů.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

ČR může Saúdské Arábii nabídnout technologie na zavlažování zemědělské půdy, čištění odpadních vod a odsolování vody, neboť je výrobcem mnoha vyspělých technologií a má v této oblasti řadu firem, které mají zkušenosti s mezinárodní spoluprací. Vodní a odpadní zdroje jsou téměř plně v gesci státních koncernů, kde je nutná předkvalifikace, resp. municipalit, kde je klíčovou otázkou financování projektů (BOT, BOOT). Dle nové vládní nomenklatury je vodohospodářství v gesci ministerstva životního prostředí, vodních zdrojů a zemědělství.

Počátkem roku 2018 vyhlásila saúdská státní společnost záměr výstavby 9 odsolovacích jednotek v hodnotě 530 mil. USD. Denní kapacita těchto závodů má být 240 tis. m³. Předpokládá se použití finančních instrumentů ze strany dodavatelů technologie, resp. participace na projektu formou BOT či BOOT.

SRBSKO

Srbsku v podstatě chybí ekologická infrastruktura, jako jsou čistírny odpadních vod a funkční kanalizace. I systém zásobování pitnou vodou je na úrovni, která ani zdaleka nedopovídá požadavkům EU. Je patrný rostoucí zájem o dodávky technologií a řešení v této oblasti a s tím, jak se bude rozšiřovat čerpání z předvstupní pomoci EU, poroste i objem prostředků, které bude srbská státní správa nucena v této oblasti investovat.

SRÍ LANKA

Ostrov má zájem o dodání technologií k úpravě vody a zpracování odpadu, zajišťování provozu skládek, produkci alternativních zdrojů energie jako je např. bioplyn (viz výše). Vláda plánuje projekty v oblasti vybudování integrovaného zařízení skládajícího se z třídírny odpadu a bioplynové stanice.

SÝRIE

Mezi zásadní potřeby Sýrie patří zajištění pitné vody při zásobování obyvatelstva z místních vodních zdrojů, obnova zavlažovacích systémů, obnova zavádění moderních postupů do odpadového hospodářství. V Sýrii je velká poptávka po úpravnách pitné vody, čistírnách odpadních vod – průmyslových i splaškových. Ohledně odpadového hospodářství se na syrském trhu uplatní spalovny komunálního odpadu, recyklační zařízení, technologie na zpracování odpadu s výstupem jako vedlejší produkt či další surovina pro jinou výrobu.

ŠPANĚLSKO

Španělsko se dlouhodobě na svém území potýká s nerovnoměrnou distribucí vodních zdrojů, tento problém se v letech 2016 i 2017 vyhroutil s nebyvalým nárůstem turistického ruchu. S nedostatkem pitné

vody se potýkají zejména pobřežní lokality a dále ostrovy (Baleáry i Kanárské ostrovy). Zároveň aktuální demografické změny (imigrace do měst, změna etnického složení populace) způsobují tu více, tu méně závažné problémy se zpracováním odpadů. Ekologický lifting hotelových komplexů, které by uvítaly např. soběstačnost při čištění použité vody, bude stále více aktuální. Španělsko v této chvíli je schopno recyklovat max. 20 % svého odpadu, což je daleko od požadavku EU na 50 % s termínem do roku 2020. Navíc dle odhadů EK ve Španělsku více než 40 % odpadu jde rovnou na skládky, aniž by byly primárně zpracovány. Existují sice (v nedostatečném počtu) jednotky na likvidaci odpadu, jejich efektivita je však odborníky hodnocena jako slabá jednak z důvodu zastaralých technologií, jednak z důvodu nedostatečného třídění odpadů.

THAJSKO

Zemi zužují záplavy, které si čas od času vyžádají rozsáhlé investice do protipovodňových opatření. Jejich výše se odhaduje na cca 8 mld. USD. Budou se dále rozšiřovat investice do výroby a distribuce pitné i průmyslové vody, čistíren odpadních vod, čerpadel a mobilních úpraven vod. Budou se zvyšovat i nároky na technologie pro výstavbu a údržbu kanalizací a jiné odpadové infrastruktury. Roste potřeba budování spaloven komunálního odpadu, včetně řešení rostoucího objemu odpadu ze zemědělství a jeho následného využití. Do budoucna lze očekávat i pod tlakem veřejného mínění větší příklon k likvidaci způsobem šetrným k životnímu prostředí. Recyklace a zapojení odpadového hospodářství do širšího konceptu dalšího využití (hnojiva, energie) bude hrát důležitější roli než doposud. Hlavními hráči na tomto poli budou místní samosprávy, ale i soukromé podniky, které budou reagovat na společenskou poptávku.

TUNISKO

Tunisko prozatím disponuje zdroji pitné vody (55 % povrchové a 45 % podpovrchové), i když spotřeba na osobu a rok je jen 430 m³ místo referenčních 1 000 m³. Podle expertních analýz dojde do roku 2030 ke kritickému snížení zásob, problémový byl pro Tunisko také extrémně suchý rok 2016. Tunisko musí zdroje diverzifikovat a investovat do technologií čištění odpadních vod a odsolování mořské vody. Plánovaná je modernizace vodovodního řádu v regionech Cap Bon a Sfax, výstavba odsolovací stanice v regionu Gabes a výstavba dalších retenčních nádrží Ettine, Oued Mellegue, Kalaa El Kobra, Saida, Sarrat, Ed Douamiss, Serrat a El Kebir. Ambiciózní projekty za účasti zahraničních investorů počítají s odsolením a rekultivací okrajů Sahary, která se stále rozšiřuje a zabírá již 75 % území Tuniska. Modernizaci potřebuje celá oblast svozu a likvidace komunálního odpadu, která se částečně zlepšila po založení environmentální policie, která pokutuje znečišťování veřejných prostranství. Spalování odpadů s cílem vyrábět elektřinu je oblastí prvořadého zájmu.

TURECKO

Rozvíjející se turecký trh reflektuje na požadavky spojené s aplikací nových technologií, jež nabízí vyšší účinnost a jsou více šetrné k životnímu prostředí. Velký zájem je o aplikaci těchto technologií do výrobní praxe v potravinářském, sanačním a zemědělském sektoru. Zvláštní zřetel si zaslouhuje i vodohospodářský sektor. S růstem životní úrovně u turecké společnosti v posledních letech je spojeno i postupné zkvalitňování života v odlehlých regionech země. Na zvýšenou poptávku po energiích a dodávkách pitné vody reaguje stát zaváděním nových environmentálních technologií. Státní investice směřují do výstavby čističek odpadních vod (ČOV), úpraven vody, vodovodů, výstavby kanalizačních systémů a spaloven. U zemědělských výrobců je identifikovaný zájem o aplikaci technologických inovací směřujících k ekonomickému

růstu a zvýšení konkurenceschopnosti. Jedná se zejména o postupy zpracování biologického odpadu (bio-
-stanice, kompostárny). Výstavba čističek je z velké části realizována tureckými stavebními firmami, ty
nicméně nejsou nositeli potřebných technologií, které nakupují v zahraničí. Konkurence v tomto odvětví
je však velmi silná a v zemi působí zavedení dodavatelé (vč. zahraničních). Stavby největších ČOV jsou rea-
lizovány z přístupových fondů IPA (v Turecku jsou stále města přes 100 tis. obyvatel, které nemají ČOV).

UKRAJINA

Jednou z priorit ukrajinské strany je výstavba moderních skládek, spaloven a čističek odpadních vod
ve vybraných městech. České společnosti se mohou prosadit spíše jako subdodavatelé technologií pro
ukrajinské generální dodavatele. V tomto sektoru existuje též lepší dostupnost financování mj. prostřed-
nictvím mezinárodních finančních institucí jako je EIB, EBRD apod.

VIETNAM

Podle statistik OSN je Vietnam ve skupině zemí, které mají nedostatek čisté vody a mají řadu zdrojů zne-
čištění ŽP. V zemi chybí efektivní odpadové hospodářství, je čištěno jen 10 % odpadní vody (v průmyslu
jen 4 %), 40-70 % populace nemá kanalizaci, jejíž dobudování si vyžádá do r. 2025 zhruba 8,3 mld. USD.
Vietnamský průmysl denně vyprodukuje 7 mil. tun tuhého odpadu a domácnosti dokonce 23 mil. tun. Sběr
odpadu ve městě dosahuje 82 % a na venkově jen 50 %. Jen 53 % nemocnic zpracovává nebezpečný odpad
bezpečným způsobem. Téměř veškerý komunální odpad je ukládán na skládky. V současné době exis-
tuje v zemi 458 skládek odpadu, ale 337 z nich nemá potřebnou pozemní separaci ani přiměřené vrchní
zakrytí a nesplňuje tak hygienické normy. Pouze ve velkých městech, jako je HCMC a Hanoj, jsou stáva-
jící skládky s využitím zahraniční pomoci postupně modernizovány a vybavovány nejnovějšími techno-
logiemi, nicméně stále existuje naléhavá potřeba výstavby dalších čističek zejména komunálních odpad-
ních vod a zařízení na likvidaci tuhého komunálního odpadu.

Vodohospodářská zařízení jako úpravný pitné vody, čističky odpadních vod, zařízení na odsolování
a další úpravu vody atp. jsou velmi perspektivní komodity vývozu do Vietnamu. Vietnam nedosahuje
mezinárodních standardů v oblasti ŽP, vláda přijala koncepční materiály, ale chybí finanční prostředky.
Každoroční záplavy zapříčiňují ohromné škody nejen na majetku. Protipovodňové zařízení, zátaras
jsou žádanou položkou ve Vietnamu. Potenciální exportní komoditou jsou i spalovny městského odpadu.

VODOHOSPODÁŘSKÝ A ODPADNÍ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 36 – přírodní voda; úprava a rozvod vody, obchod s vodou, prostřednictvím sítí	Mexiko, Rumunsko
CPA 37 – Služby související s odpadními vodami	Indie, Izrael, Kazachstán, Rumunsko, Kambodža
CPA 38 – Sběr, příprava k likvidaci a likvidace odpadu; zpracování odpadu k dalšímu využití	Izrael, Mexiko, Rumunsko, Kambodža
CPA 39 – Sanační a jiné služby související s nakládáním s odpady	Ázerbájdžán, Izrael, Lucembursko
CPA 42 – Inženýrské stavby a jejich výstavba	Palestina, Mexiko
CPA 71 – architektonické a inženýrské služby; technické zkoušky a analýzy	Mexiko
CPA 74.90.13 – Poradenské služby v oblasti životního prostředí	Peru
HS 3804 – Odpadní louhy z výroby dřevné buničiny, též koncentrované, odcukerněné nebo chemicky upravené	Španělsko
HS 3825 – Odpadní produkty chem. prům. aj. komunální odpad.; splašky; odpady příbuz. průmyslu	Írán, Rumunsko, Srí Lanka, Španělsko, Švýcarsko, Ukrajina
HS 3917 – Trouby trubky hadice příslušenství z plastů	Peru, Mexiko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Etiopie, Itálie, Kosovo, Palestina
HS 3925 – Výrobky stavební z plastů jn	Peru
HS 5603 – Netkané textilie, též impregnované, povrstvené, potažené nebo laminované	Lucembursko
HS 5911 – Výrobky zboží textilní pro technické účely	Libanon, Lucembursko
HS 7303 – Trouby, duté profily ap., z litiny	Itálie
HS 7307 – Příslušenství (fitinky) pro trouby nebo trubky, ze železa nebo oceli	Itálie
HS 7309 – Nádrže, cisterny apod.	Kambodža, Filipíny, Itálie
HS 7310 – Cisterny, sudy, barely, plechovky, krabice ap. nádoby ze železa nebo oceli, o objemu < 300l	Filipíny
HS 7403 – Měď nerafinovaná, slitiny mědi netvářené	Lucembursko
HS 7610 – Konstrukce hliníkové části desky profily apod	Peru
HS 7611 – Nádrže cisterny kádě z hliníku nad 300l	Peru
HS 8402 – Parní kotle zvané „na přehřátou vodu“	Černá Hora
HS 8410 – Vodní turbíny, vodní kola a jejich regulátory	Austrálie, Černá Hora, Írán, Tunisko
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Austrálie, Bosna a Hercegovina, Indie, Írán, Irsko, Kambodža, Lotyšsko, Mongolsko, Peru, Srbsko, Vietnam
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Austrálie, Bosna a Hercegovina, Chile, Irsko, Jihoafrická republika, Kambodža, Kosovo, Libanon, Lotyšsko, Makedonie, Mongolsko, Mosambik, Rusko, Thajsko, Turecko, Vietnam

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8416 – Hořáky pro topeniště, mechanická příkladací zařízení, včetně roštů, ap. zařízení	Hongkong
HS 8417 – Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Ázerbájdžán
HS 8421 – Odstředivky přístroje k filtrování čištění	Peru, Sýrie, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Filipíny, Hongkong, Chile, Indie, Irsko, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kazachstán, Kosovo, Libanon, Lotyšsko, Makedonie, Mexiko, Mongolsko, Mosambik, Palestina, Rusko, Švýcarsko, Thajsko, Tunisko, Turecko, Ukrajina, Vietnam, Kambodža, Lucembursko
HS 8474 – Stroje na třídění, prosévání, oddělování ap. kamenů, zemin aj. nerostných hmot	Španělsko
HS 8479 – Stroje a mechanická zařízení s vlastní individuální funkcí, jinde neuvedené	Kambodža, Španělsko, Thajsko
HS 8481 – Kohouty, ventily ap. zařízení pro potrubí, kotle, vany aj.	Austrálie, Bosna a Hercegovina, Brazílie, Bulharsko, Írán, Itálie, Kambodža, Makedonie, Rakousko, Srbsko
HS 8484 – Těsnění ap. výrobky kovoplastové; soubory, sestavy, mechanické ucpávky	Austrálie, Makedonie
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Makedonie
HS 8502 – Elektrická generátorová soustrojí a rotační měniče	Ázerbájdžán
HS 8503 – Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.	Ázerbájdžán, Libanon, Vietnam
HS 8507 – Elektrické akumulátory, včetně separátorů	Makedonie
HS 8537 – Tabule, panely, ovládací stoly, pulty, skříně a. základny pro el. ovládání	Kosovo
HS 9002 – Čočky, hranoly, zrcadla aj. optické články z jakéhokoliv materiálu	Filipíny
HS 9025 – Hydrometry a podobné plovoucí přístroje, teploměry, barometry, vlhkoměry aj. zařízení	Austrálie, Portugalsko
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Austrálie, Mongolsko
HS 9031 – Měřicí nebo kontrolní přístroje, projektoři na kontrolu profilů	Bosna a Hercegovina
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Kosovo
HS 9880 – Vodohospodářská zařízení jako úpravny pitné vody, čističky odpadních vod ap.	Srí Lanka, Sýrie

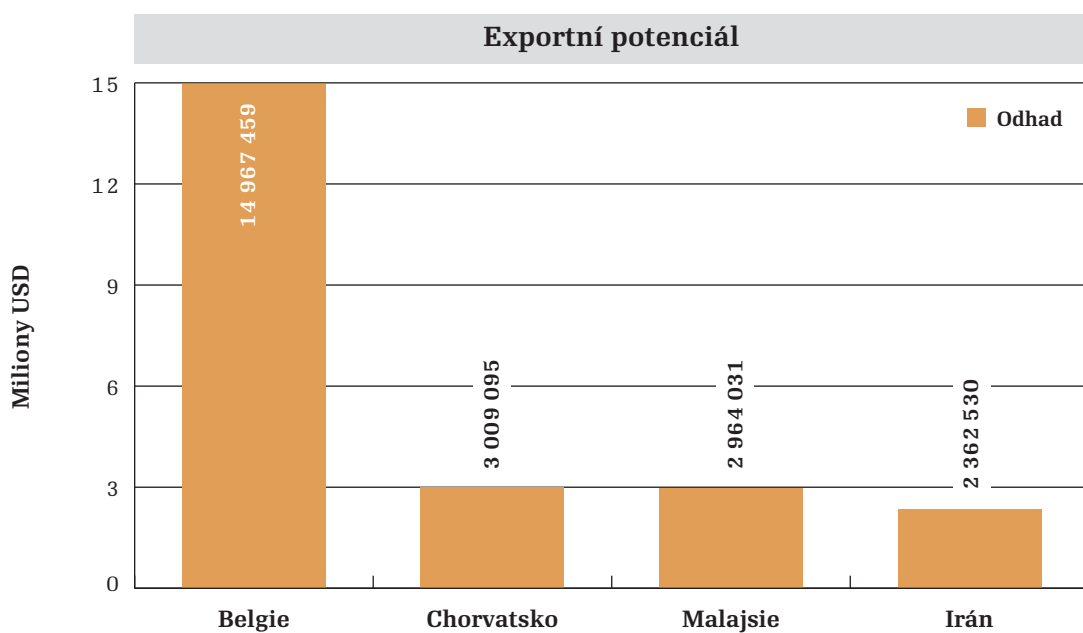

Zábava a volný čas

V oblasti zábavy a volného času uvádíme 11 zemí s potenciálními exportními příležitostmi. Nejčetnějšími importními položkami u daných zemí jsou tříkolky a koloběžky a dále také výrobky a potřeby pro cvičení a jiné sporty. Nejširší dovozní spektrum má Bosna a Hercegovina a Spojené arabské emiráty. Mezi nejvýznamnější importéry tohoto průmyslu patří Belgie.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

BELGIE

Poptávka po drobnostech pro zábavu a volný čas souvisí s ekonomickou prosperitou. Belgičané rádi cestují a pečují o sebe. Nabízí se tedy konkrétně možnost dodávání cestovních souprav pro osobní hygienu, pro ženy i řada doplňků k líčení. Investice do pohodlí či péče o tělo bude mít v rozvinutých zemích vždy své místo.

BOSNA A HERCEGOVINA

V souvislosti s konáním zimního Evropského olympijského festivalu mládeže, který se uskuteční v Sarajevu v únoru r.2019, se očekává další rozvoj zimního sportu u místní veřejnosti. Obyvatelé hlavního města mohou využívat dvě největší lyžařská střediska v zemi, Jahorinu a Bjelašnici, díky relativní blízkosti i k nočnímu lyžování. Střediska pomalu investují do svého rozvoje, zdaleka však nejsou využity nabízené možnosti. Zájem o lední hokej či krasobruslení je limitován absolutním nedostatkem ledových ploch. V Sarajevu jsou tak během zimní sezóny k dispozici pouze dvě kluzišť. Maloobchodní nabídka lyžařských potřeb a oblečení je omezená. S růstem zájmu o sjezdové či běžecké lyžování či o snowboard se dá předpokládat i růst poptávky. To je šance pro české výrobce sportovního náčiní či oblečení, ale i pro firmy, které se mohou podílet na budování nezbytné infrastruktury zimních sportovišť.

CHILE

Hračky a další podobné zboží jsou jednou z nadějných položek exportu ČR do Chile. Na chilském trhu je prostor rovněž pro další druhy hraček a pro sportovní potřeby a sportovní oblečení.

CHORVATSKO

Velký potenciál vidíme v dodávkách sportovních potřeb, sportovního vybavení škol, školních i veřejných hřišť, sportovních klubů a tělovýchovných zařízení vysokých škol.

ÍRÁN

Dochází k výraznému nárůstu poptávky po cyklistice (převážně horských kol), turistiku (trekingová vybava) a lyžování (lyže, snowboardy). Je však zapotřebí mít na paměti čínskou konkurenci a vsadit spíše na vysoce kvalitní výrobky.

KOLUMBIE

V rámci hraček, her a sportovních potřeb je největší potenciál u dětských stavebnic a modelů na hraní. Významný růst zaznamenává v souvislosti s rostoucí kupní silou obyvatelstva sektor fitness (posilovací stroje, spinning, cvičební pomůcky, oblečení) a doplňků výživy, kteréžto představují trh o velikosti zhruba 250 mil. USD. Posilovny přitom v současnosti pravidelně navštěvuje pouze 2,6 % populace (v Brazílii 10 %, v Evropě 14 %).

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Kulturní tradice, vysoká životní úroveň a kupní síla v Korejské republice vytvářejí předpoklady pro rozvoj průmyslu, který dodává výrobky pro zábavu a volný čas. Vzhledem k rychle se měnícím požadavkům

trhu se otevírá prostor především pro inovativní firmy, které jsou schopny rychle reagovat na požadavky trhu. Mezi perspektivní položky českého exportu patří hračky, stavebnice a modely a rovněž počítačové hry. Vzhledem ke stále většímu zájmu korejské populace o sportovní vyžití se zvyšuje též poptávka po sportovním vybavení, potřebách pro fitness, atletiku a jiné sporty apod. Velmi zajímavou oblastí pro české exportéry je rovněž korejský trh s hudebními nástroji. V loňském roce činila hodnota korejského dovozu hudebních nástrojů celkem 192. mil. USD.

LITVA

Jako perspektivní na litevském trhu se jeví zboží se snadno identifikovatelnými motivy postav z českých filmů pro děti. Na litevském trhu zatím patří psací potřeby mezi výrazně omezený sortiment, škála zahrnuje buďto dovoz levné produkce z Číny, nebo na opačném konci spektra drahého značkového zboží. Na místním trhu tak existuje příležitost pro dodávky takových psacích a kreslicích potřeb, které doplní celou škálu nabízeného sortimentu. Dalším artiklem, jehož potenciál na místním trhu narůstá s ohledem na vhodné geografické podmínky a zvyšující se zájem o aktivní způsob života, jsou koloběžky, tříkolky, kola. Spotřeba domácností zůstala i v roce 2017 hlavním faktorem podporujícím růst litevské ekonomiky. Tento trend má podle odhadů pokračovat i v dalším období a přispět tak k nárůstu poptávky po spotřebním zboží.

LUCEMBURSKO

Administrativa v posledních letech věnuje rozsáhlou pozornost rozvoji sektoru turistiky. Jakkoli jsou možnosti nabídky přírodních krás i kulturních pamětihodností do jisté míry omezeny rozlohou země, pokračují masivní subvence do infrastruktury (ubytování, parkovací místa, cílená reklama). Příležitostí jsou kromě (zejména kratších, intenzivních) klasických turistických pobytů i pobyty specializované (vinařství, balneo či sportovní turistika) a přídatné multigenerační odpočinkové aktivity.

MALAJSIE

V Malajsii plynule rostou mzdy a disponibilní příjmy domácností. Střední a vyšší příjmové skupiny se rozšiřují a rostou výdaje do zábavy a sportovních potřeb. K růstu poptávky po potřebách pro volnočasové aktivity přispívá i rozvoj cestovního ruchu v Malajsii. Příležitost je možné spatřovat také v představení pro Malajsii exotických sportů. Populární jsou například umělá lední kluziště v některých obchodních domech. Velký potenciál mají také zážitkové služby (je možné pozorovat vzestup příběhově založených sérií hlavolamů, jejichž cílem je únik z místnosti, tzv. Escape Rooms). Česká firma staví v obchodním komplexu v Kuala Lumpur vertikální aerodynamický tunel pro simulaci volného pádu. Vysoká penetrace „chytrých telefonů“ zakládá také zvýšenou oblibu herních aplikací, více viz ICT.

NIZOZEMSKO

Nizozemci udržují zdravý poměr práce a zábavy a součástí tohoto přístupu jsou i sportovní aktivity (včetně cyklistiky, která ovšem slouží i jako prostředek cesty do zaměstnání). Důkazem toho je rostoucí podíl výdajů na rekreační a kulturní aktivity.

PORTUGALSKO

Sektor zábavy a volného času těží nejenom ze zlepšující se finanční situace po nedávné finanční krizi, ale zejména z bezprecedentního růstu počtu zahraničních návštěvníků, kterým je nutno zajistit odpovídající příležitosti trávení volného času.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

V posledních letech dochází vlivem vládní kampaně za zdravý životní styl nejen k růstu spotřeby potravin zdravé výživy, ale též k růstu popularity aktivně stráveného volného času. Jízda na kole, jogging, plavání, víkendy strávené v přírodě a další pohybové aktivity způsobují růst poptávky po příslušném zboží, jako jsou jízdní kola, ochranné brýle, izolační láhve a boxy, outdoorové oblečení atd.

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Geograficky koncentrováno především v Los Angeles a okolí, stále silnější je i přesah do oblasti počítačových technologií, softwaru a služeb. ICT zásadním způsobem mění filmový průmysl poslední čtyři dekády, trendem je jejich stále vyšší nasazení v oblasti počítačové grafiky resp. vizuálních efektů, animací včetně 3D a virtuální / augmented reality, která stále častěji nachází své užití i v průmyslu a vzdělávání. Časté cestování a outdoorové aktivity, oblíbené především u nastupující generace Millenials a Generation Z, podporují intenzivní používání izolačních a vakuových nádob (káva, čaj, potraviny), často v designově atraktivní podobě pro pobyt ve městě nebo sportovní aktivity. Roste i zájem o sport obecně, především o rekreační jízdu na kole, rybaření či evropský fotbal, oblíbený zejména u rychle rostoucí hispánské populace.

ŠPANĚLSKO

Od roku 2000 meziročně stoupá počet osob, které se věnují pravidelně rekreačnímu sportování. Posilování role sportu jakožto boje proti obezitě a negativním důsledkům městského životního stylu bude v blízké budoucnosti znamenat potřebu nákupu většího množství a zejména větší škály sportovních potřeb. Rozhodovat na španělském trhu budou nové technologie, poměr kvalita-cena a nová řešení (např. odlehčené pomůcky, odolnější produkty, ale i designově zajímavé řady, apod.). Dle očekávání rostou zejména potřeby pro populární (a klimaticky a geograficky vhodné) sporty jako plachtění, golf a lyžování. V poslední době je v módě také lezectví. Po fotbale, košíkové a sportovním lovu jsou golf a lezectví čtvrtým a pátým nejsilněji zastoupeným sportem z hlediska udělených licencí či členství v klubech. Roste také dovoz hraček a dětských potřeb (v posledních pěti letech o 23 %), speciálně produktů rozvíjejících dětskou emoční i intelektuální inteligenci. Velmi populární jsou různé designové hračky na kolech, interaktivní koberce apod. Nárůst prodeje zaznamenávají také ekologické hračky a hračky kombinující elektroniku s didaktickými účely.

VIETNAM

S rychlým růstem vietnamské populace a jejího disponibilního příjmu lze očekávat růst poptávky po spotřebních produktech. V tomto segmentu se ve Vietnamu velmi dobře daří českým hračkám.

ZAMBIE

Turistika je jednou z priorit 7. rozvojového plánu – jako oblast podnikání je zcela nerozvinutá, přitom potenciál zde existuje velký. Zambie však potřebuje značné investice do základní infrastruktury, jako jsou přístupové cesty k národním parkům, jakož i do budování turistické infrastruktury v parcích.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 63 – Informační služby	USA
CPA 79.10 – Služby cestovních agentur a kanceláří	Lucembursko
HS 4820 – Výrobky školní kancel. papírnické z papíru ap.	Írán
HS 6101 – Pánské nebo chlapecké kabáty, pláště, pláštěnky, větrovky, bundy (včetně lyžařských)	Bosna a Hercegovina
HS 6102 – Dámské nebo dívčí kabáty, pláště, pláštěnky, větrovky, bundy (včetně lyžařských)	Bosna a Hercegovina
HS 6112 – Vozidla motorová pro dopravu, nákladní	Bosna a Hercegovina
HS 6116 – Prstové rukavice, palčáky a rukavice bez prstů, pletené nebo háčkové	Bosna a Hercegovina
HS 6306 – Plachty nepromokavé lodní, stínící ap., stany aj.	Španělsko
HS 6602 – Vycházkové hole, sedací hole, biče, jezdecké bičinky a podobné výrobky	Portugalsko
HS 8252 – Vysílací přístroje pro rozhlasové nebo televizní vysílání	Austrálie
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Bosna a Hercegovina
HS 8712 – Jízdní kola a jiná kola (tříkolky), bez motoru	Spojené arabské emiráty
HS 8715 – Kočárky dětské sportovní ap. vozidla dětská	Austrálie
HS 8801 – Balony a vzducholodě; kluzáky, rogala a ost. bezmotorové prostředky pro létání	Švýcarsko
HS 8903 – Jachty a ost. plavidla pro zábavu, sport; veslařské čluny a kánoje	Austrálie
HS 9004 – Brýle (korekční, ochranné nebo jiné) a podobné výrobky	Belgie, Spojené arabské emiráty
HS 9023 – Nástroje, přístroje, modely určené k předvádění	Spojené arabské emiráty
HS 9201 – Klavíry a pianina, včetně automatických klavírů; cembala aj. strunné nástroje s klaviaturou	Korejská republika
HS 9205 – Nástroje hudební dechové ost.	Senegal
HS 9503 – Tříkolky, koloběžky, šlapací auta apod., ost. hračky, skládanky	Chile, Chorvatsko, Írán, Kolumbie, Korejská republika, Litva, Senegal, Španělsko, Vietnam
HS 9504 – Videoherní konzole, automaty, výrobky lunaparkové, stolní, společenské hry ap.	Chorvatsko, Velká Británie
HS 9506 – Výrobky a potřeby pro cvičení, gymnastiku aj. sporty	Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Írán, Korejská republika, Malajsie, Nizozemsko, Španělsko
HS 9508 – Kolotoče, houpačky ap., kočovné cirkusy, divadla, kočovné zvěřince	Litva, Portugalsko
HS 9605 – Soupravy cest. pro os. toaletu, čištění obuvi ap.	Belgie
HS 9608 – Pera, popisovače, rydla, tužky, patent násadky ap.	Spojené arabské emiráty
HS 9609 – Tužky (jiné než čísla 9608), pastelky, kreslicí uhle, psací a kreslicí křídly aj.	Spojené arabské emiráty

ZÁBAVA A VOLNÝ ČAS

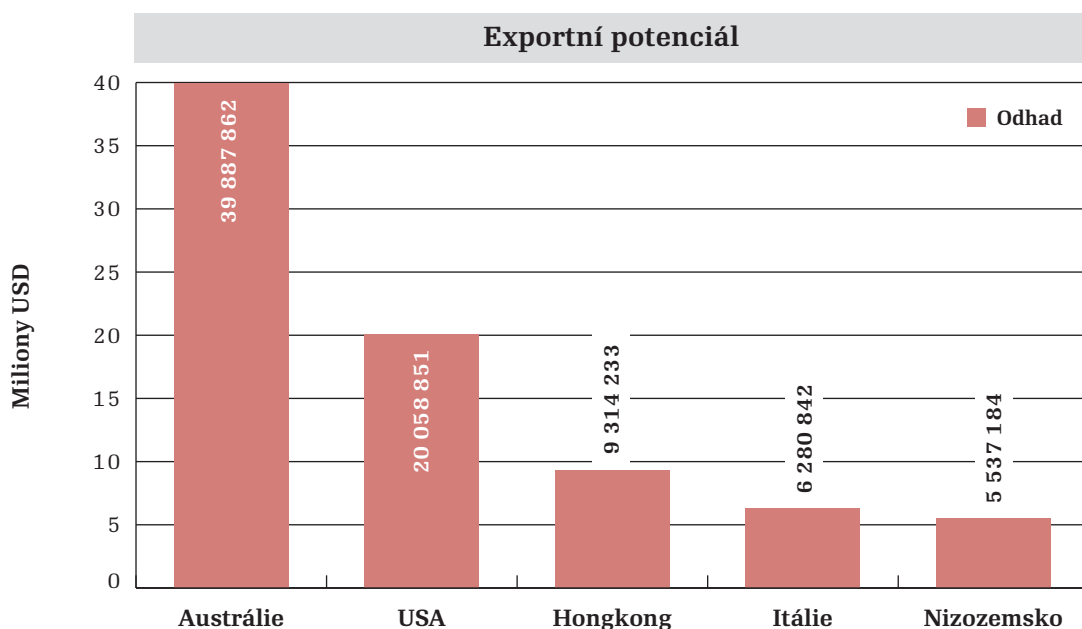
Konkrétní příležitosti	Země
HS 9610 – Břidlicové tabulky a tabule k psaní nebo kreslení, též zarámované	Litva
HS 9611 – Datovací razítka, pečetítka, číslačky, razítka apod. výrobky	Litva
HS 9616 – Rozprašovače voňavek ap.toaletní rozprašovače	Belgie
HS 9617 – Termosky aj. tepelně izolační nádoby, jejich části, jiné než skleněné vložky	Spojené arabské emiráty, USA
HS 9703 – Díla výtvarného modelářství sochařská původní	Litva
Stroje a zařízení pro infrastrukturu zimních sportovišť – zimní haly, lyžařské resorty	Bosna a Hercegovina

Zdravotnický a farmaceutický průmysl

Exportní příležitosti v rámci zdravotnického a farmaceutického průmyslu zahrnují 59 zemí. Nejširší zastoupení mají nástroje lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské a jiné, které se vyskytují ve 47 zemích. Rovněž vysoké zastoupení má například lékařský nábytek a léky a jiná séra.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ANGOLA

Sektor zdravotnictví je také potenciální oblastí pro odbyt českých produktů a to, pokud jde o zdravotnické vybavení, nástroje, tak i léky. Aktuální stav a kvalita zdravotnického vybavení a léků je na nízké úrovni a to včetně těch nejdražších nemocnic hlavního města. V Angole se celkově nachází tři typy nemocnic, běžné veřejné nemocnice, které jsou poddimenzované, nemají dostatečnou kapacitu, dostatek lékařů a tím pádem neposkytují kvalitní zdravotní péči. Dalším typem nemocnic jsou soukromé, které však nemají takový úspěch mezi Angolany. Nejlepšími nemocnicemi a současně také nejdražšími jsou veřejné nemocnice vlastněné státním podnikem, které dosahují vyšší kvality a mají lepší podmínky, nicméně pro většinu angolského obyvatelstva jsou zcela nepřístupné. Nejvhodnější pro přístup českých produktů na angolský trh je nalezení spolehlivého distributora či založení svého zastoupení v Angole, jehož zástupce se bude starat o odbyt a servis dodaného vybavení.

AUSTRÁLIE

Austrálie je 12. největším trhem se zdravotní péčí. Mezi nejrychleji se rozšiřující chronickou nemoc v zemi se řadí cukrovka, která je diagnostikována u zhruba 100 tis. nových pacientů ročně. Mezi závažná onemocnění se řadí rovněž rakovina kůže, astma a chronická srdeční onemocnění. Z demografického hlediska má Austrálie stárnoucí populaci, což klade zvýšené nároky na výdaje do zdravotnictví. Podle statistického úřadu se do roku 2031 zdvojnásobí počet osob starších 85 let. Za poslední dekádu se rozpočet do zdravotnictví a starobní péče v Austrálii více než zdvojnásobil. Trh zdravotnických technologií v Austrálii je závislý na dovozu, přestože se na trhu vyskytují místní výrobci a dodavatelé.

ÁZERBÁJDŽÁN

Prakticky veškeré zdravotnické vybavení a léky Ázerbájdžán dováží ze zahraničí. Tato skutečnost, v kombinaci s devalvací místní měny měla za následek skokové zvýšení cen medikamentů o cca. 30 % doprovázené zavedením regulovaných cen, což ve svém důsledku vedlo k odchodu některých nadnárodních farmaceutických koncernů z ázerbájdžánského trhu. Kromě toho byla zahájena výstavba farmaceutického komplexu, pro který bude v budoucnu rovněž nutné najít odpovídající výrobní program. Současná situace na jednu stranu představuje příležitost pro české výrobce k tomu, aby se mohly v Ázerbájdžánu etablovat, na druhou stranu je třeba zohlednit specifika působení na silně regulovaném místním trhu.

Kromě léčiv v Ázerbájdžánu existuje značný potenciál pro realizaci zdravotnického vybavení. Na státní úrovni probíhá program modernizace zdravotnických zařízení, na kterém čeští dodavatelé již v minulosti úspěšně spolupracovali. Zájem je nejen o dodávky samotného vybavení, ale rovněž o související programy zvyšování kvalifikace zdravotnického personálu. Podceňována by neměla být ani možnost rozvoje zdravotní turistiky.

BRAZÍLIE

V Brazílii existuje na 293 tis. zdravotnických zařízení, z toho je 6 700 nemocnic (70 % z nich soukromých), která disponují 497 tis. lůžky. Rozpočet Ministerstva zdravotnictví v roce 2017 činil v přepočtu přes 750 mld. CZK, obrát sítě soukromých zdravotnických zařízení je mnohonásobně vyšší.

BULHARSKO

Státní výdaje na zdravotnictví se pro rok 2017 navýšily o 7 %. V zemi je však mimořádně vysoký podíl plateb pacientů na celkových výdajích ve zdravotnictví, který činí až 36 %, veřejné zdravotní pojištění pokrývá 59 % a soukromé pojišťovny 5 %. Rychle roste soukromý sektor, který má 31 % podíl na trhu se zdravotnickými službami. Bulharsko nabízí dobré příležitosti pro modernizaci vybavení nemocnic ve veřejném i soukromém sektoru.

ČÍNA

Rozvoj zdravotnictví patří mezi priority čínské vlády. Do roku 2020 plánuje vláda do odvětví zdravotnických prostředků investovat 1,7 mil. USD. Každoroční tempo růstu sektoru však dosahuje 8 % a v roce 2035 se mají příslušné vládní útraty podílet na celkovém HDP téměř 10 %. Očekává se, že do roku 2030 dosáhne zdravotnický trh v Číně výše 2,3 bilionu USD. Loni v říjnu schválila čínská vláda projekt s názvem „Zdravá Čína 2030“, ve kterém se zavazuje vybudovat v následujících 15 letech zdravou Čínu. Vládní plán a další doplňující strategie předpokládají, že do roku 2030 by se Čína měla stát lídrem mezi inovativními zeměmi, zejm. na poli farmaceutik. Rozvoji domácího farmaceutického trhu a rozšíření generik a moderních medikamentů mají pomoci zahraniční zkušenosti. Vítány jsou proto partnerství s domácím podniky na vývoji těchto nových léků. Trendy, které v následujících letech mají hýbat zdravotnickým sektorem, jsou zdravotnické pomůcky, telemedicína, využití umělé inteligence a robotiky.

Potenciál pro zahraniční firmy existuje především v oborech, které kladou důraz na inovace a nové technologie. Velmi vítaný je zejm. transfer zdravotnických technologií (např. možnost společného podniku pro výzkum a léčbu nádorových onemocnění nebo vakcín – Čína se totiž potýká s dramatickým nárůstem diagnóz takzvaných civilizačních chorob). Stále častěji je slyšet spojení inovativní léčba, kterou je možno zacílit i na vyšší cenový segment. Investiční potenciál má také segment screeningových pracovišť, poradny zdravého životního stylu a pojišťovnické služby nabízející speciální produkty pro seniory, např. pomůcky domácí péče – pečovatelská křesla, naslouchátka, kyslíkové bomby, glukometry, měřice tuku, sofistikované masážní přístroje/pomůcky, rehabilitační a protetické pomůcky. Do Číny jsou dováženy zejména diagnostické přístroje, ultrazvuky, rehabilitační zařízení, rentgeny, endoprotézy, ortopedické vybavení, lékařské urychlovače a zařízení pro magnetické rezonance. Většinu dovozů zajišťují společnosti typu joint-venture zahraničních a čínských investorů. Dovoz farmaceutik a zdravotnických zařízení v zemi podléhá složitému, zdlouhavému a velmi nákladnému řízení.

ESTONSKO

Estonsko je světovým lídrem v oblasti elektronického zdravotnictví. Zdravotnický informační systém byl vytvořen již v roce 2008 a zahrnuje zdravotní údaje, které využívají jak lékaři, tak i pacienti. Více než 95 % dat, vytvořených nemocnicemi a lékaři, je digitalizováno, e-recepty v současnosti pokrývají 100 % předepisovaných receptů. Estonsko má rovněž aktivní biotechnologický klastr, zahrnující více než 70 společností, který se ve spolupráci s Univerzitou v Tartu věnuje výzkumu, klinickým testům a rozvoji pokrokové vědy. Hlavními oblastmi jsou genetika a molekulární a biomarkerové testování.

Společnosti ve zdravotnické sféře jsou v Estonsku velmi otevřeny jakékoliv zahraniční spolupráci, zejm. v oblastech personalizované medicíny, klinických testů, výzkumu rakoviny, biotechnologie a zdravotní turistiky.

ETIOPIE

Výdaje na zdravotnictví jsou na velmi nízké úrovni (ročně 30 USD na obyvatele) a vláda si proto stanovila rozvoj sektoru za jednu z hlavních priorit. Např. počet nemocnic se má v daném období zdesetinásobit (na 800). Dodávky zdravotnického zařízení i farmaceutik tak aktuálně patří k nejperspektivnějším oblastem.

FILIPÍNY

Na Filipínách téměř 100 % zdravotnického zařízení pochází z dovozu a místní produkce je limitována pouze náhradními díly a jednorázovými produkty (rukavice, jehly, injekce). V zemi pokračuje růst střední třídy a demografický vývoj nahrává stavbě nových nemocnic a vybavování těch starých. Špička sektoru (velké nemocnice v Manile) je přitom na úrovni srovnatelné s ČR. Na Filipínách je přes 1 800 registrovaných nemocnic z toho téměř 60 % v soukromém vlastnictví. Filipíny také očekávají strmý růst ve využití informačních technologií a řízení obchodních procesů ve zdravotnictví. Hlavními faktory v tomto ohledu jsou konsolidace mezi plátcí a poskytovateli, telemedicína, robotika, automatizace procesů, nové možnosti účtovacích modelů. Stoupající ekonomika a zvyšující se životní standard má za důsledek narůstající poptávku po kvalitní zdravotní péči. Nadále pokračují i investice největších soukromých filipínských konglomerátů do sektoru zdravotnictví.

FINSKO

Vysoce kvalitní a technologicky sofistikované lékařské vybavení má ve Finsku tržní potenciál. Finský trh se zdravotnickými technologiemi v posledních letech silně roste, přičemž import zaznamenává stabilní silný růst (cca o 4 % ročně). V roce 2015 byla parlamentem schválena nová strategie zdravotní péče ve státním sektoru (provádí cca 75 % výkonů), přičemž jejím hlavním cílem je vyrovnat kvalitu péče ve státních a soukromých zařízeních. To bude mj. znamenat rozšíření zdravotnických kapacit či výrazné investice do nového zdravotnického vybavení. Součástí návrhu je i tzv. volný výběr poskytovatele služeb (pro pacienty i zdravotnická zařízení), což by mělo uvolnit trh pro vstup nových subjektů. Vládní návrh konkrétního zákona o reformě zdravotnických a sociálních služeb však parlament prozatím neschválil v plném znění, očekává se, že nový návrh bude předložen v březnu 2018. Kromě zdravotnického zařízení je možné nalézt vývozní potenciál i v oblasti léčiv. V roce 2016 země dovezla farmaka v hodnotě více než 2,15 mld. EUR (meziročně 7,5 % nárůst), dovoz léčiv představuje téměř 4 % celkového finského importu.

FRANCIE

Francouzský farmaceutický průmysl zůstává jedním z nejvýznamnějších na světě. Vývojové trendy v oblasti a světová konkurence donutily francouzské firmy vypracovat restrukturalizační plány, které mají zvýšit konkurenceschopnost francouzského farmaceutického průmyslu. Součástí plánu je i revize obchodních partnerů pro subdodávky pro výrobu léčiv, resp. přenos některých částí výroby do levnějších evropských zemí. České firmy mají příležitost se i nadále prosadit dodávkami pro francouzské nemocnice prostřednictvím tendrů a státních nákupcích agentur.

GHANA

V roce 2014 byl v Ghaně schválen projekt na rozvoj a modernizaci zdravotnického sektoru. Jedná se o projekt, který byl realizován v letech 2015–2017 a jehož objem se odhaduje na celkovou částku 3 mld. USD. V rámci tohoto projektu mělo projít rekonstrukcí 13 okresních nemocnic a dalších menších zdravotních center. Součástí programu je i výstavba 10 poliklinik s českými dodávkami do poloviny

roku 2018. Zároveň by mělo dojít k distribuci nových zdravotnických přístrojů a 6 tis. nových nemocničních lůžek do regionálních nemocnic.

GRUZIE

V gruzínských lékárnách jsou k dostání léky převážně určené pro postsovětský prostor. Místní obyvatelstvo má větší důvěru k medikamentům pocházejícím ze Západu, proto se lze domnívat, že po splnění všech nezbytných norem mohou české léky do gruzínských lékáren proniknout.

Vláda Gruzie se chystá zmodernizovat základní vybavení nemocnic v zemi, proto lze v nejbližších letech očekávat i zvýšený zájem o dodávky zdravotnického zařízení.

HONGKONG

Oblast zdravotnictví patří jednoznačně mezi priority hongkongské vlády a tomu odpovídá i podíl vládních výdajů do zdravotnictví, který činí cca 17 % z celkového ročního rozpočtu. V hodnotovém vyjádření to bylo v roce 2016 celkem 57 mld. HKD/180 mld. CZK a za posledních 10 roků jde o nárůst o 90 %. V letech 2015–16 bylo vynaloženo na vybavení státních nemocnic a klinik 1 mld. HKD/3,1 mld. CZK. Během příštích 10 let chce vláda do zdravotnictví investovat 200 mld. HKD (620 mld. CZK) vč. výstavby nových a rekonstrukce stávajících nemocnic. Zveřejněný desetiletý plán rozvoje nemocnic plánuje výstavbu nové nemocnice Kai Tak a rozšíření či obnovu dalších deseti, což vytváří potřebu 5 tis. nových nemocničních lůžek a 94 operačních sálů. S ohledem na rychle stárnoucí populaci si vláda stanovila jako hlavní dlouhodobé cíle další zkvalitňování a rozšiřování poskytovaných zdravotních služeb a zařízení. Potencionálními exportními položkami jsou zdravotnické, lékařské, stomatologické nebo veterinární nástroje a přístroje, lékařský chirurgický a stomatologický nábytek, lůžka s mechanickým zařízením aj.

CHILE

Chile investuje v letech 2014–2018 více než 4 mld. USD do výstavby nových nemocnic a zdravotních středisek. Jejich vybavení nabízí příležitosti i pro české firmy, které projeví dostatek asertivity a konkurenceschopnosti. Když v roce 2014 nastupovala vláda prezidentky Michelle Bacheletové, jedním z důležitých bodů jejího programu byl slib zlepšení situace v chilském zdravotnictví. Vládní „Program investic do zdravotnictví“ vyčlenil na čtyři roky částku 4 miliardy USD, za kterou mělo být do března 2018 postaveno 20 nových nemocnic. Dalších 20 nemocnic mělo být v době gesce této vlády ve stadiu dokončování a ještě 20 v etapě zadávání veřejných zakázek na jejich stavbu. Podle chilského tisku se v závěru roku 2017, rok před skončením výše zmíněného programu, podařilo chilské vládě splnit jej na 75 %.

Čtyři nemocnice byly zcela dokončeny a jedna z nich (Puerto Williams) se nachází ve stadiu plného provozu. Do konce 2017 budou dokončeny stavební práce na dalších třech nemocnicích. Kromě toho bylo součástí „Programu investic do zdravotnictví“ vybudování 332 nových středisek základní zdravotnické péče. Z nich bylo již 119 dokončeno a 52 je plně operativních. Pracuje se na stavbě dalších 119. Dále se připravují plány a podmínky pro licitace na výstavbu nemocnic ve městech Casablanca, Melipilla, Sotero del Río, Puente Alto a Cauquenes.

Je nutno upozornit, že v oboru zdravotnictví je velká zahraniční konkurence a zejména Španělsko, které má v Chile silnou pozici, se soustřeďuje na tuto oblast.

V případě vážného zájmu české firmy o participaci na vybavování nových nemocnic a středisek především doporučujeme vyslat do Chile jejich zástupce vybavené pokud možno znalostí španělštiny a dostatkem propagačních materiálů ve španělštině, aby na místě přímo zmapovali naskýtající se možnosti.

CHORVATSKO

Pro řadu českých firem se během uplynulých let stalo Chorvatsko zajímavou obchodní destinací zejména v segmentu zdravotnické techniky, nástrojů a vysokých a speciálních technologií. Velká část chorvatských nemocnic a dalších zdravotnických zařízení vyžaduje modernizaci, což se projevuje ve zvýšených poptávkách po zdravotnickém materiálu. Z konkrétních projektů bychom zmínili výstavbu nové nemocnice v Pule či modernizaci a rozšíření nemocnic v Záhřebu, Splitu, Osijeku, Bjelovaru a dalších městech. Exportní potenciál přinášejí i možnosti dodávek zařízení pro specializovaná pracoviště jako jsou oční kliniky, gynekologicko-porodnické, zubní, kosmetické a chirurgické laboratoře. Mnohé projekty jsou podpořeny spolufinancováním z fondů EU. Spolupráce ve farmaceutickém průmyslu je perspektivní zejména ve vývoji a testování léků. V úvahu připadá i vývoz speciálních léčiv. Zaznamenáváme také výrazný zájem v oblasti rozvoje balneologických zařízení a zájem o spolupráci v oblasti lázeňství všeobecně.

INDIE

Výdaje na zdravotnictví v Indii mají stoupající tendenci. Existuje prostor pro české výrobce nemocničního vybavení a zdravotnické elektroniky. S rostoucí kupní silou indické střední třídy roste v Indii počet soukromých nemocnic a klinik, které potřebují moderní lékařské přístroje. Současně se indický zdravotnický průmysl snaží o zavedení vlastní výroby a kopírování dovážených produktů.

INDONÉSIE

Zatímco v roce 2004 bylo v Indonésii 1 246 nemocnic, poslední dostupné údaje již hovoří o počtu 2554 nemocnic v zemi, z toho 882 je státních. Růst počtu nemocnic a zdravotnických zařízení se ještě zintenzivnil po zavedení všeobecné zdravotní péče. Poměr nemocničních lůžek k počtu obyvatel je i nadále hluboko pod průměrem v rozvinutých zemích. 80 % veškerého zdravotnického a laboratorního zařízení používaného v Indonésii pochází z dovozu.

IRÁK

V souvislosti s trváním ozbrojeného konfliktu vyvstává potřeba dodávek přístrojů a zdravotního materiálu.

ÍRÁN

Íránský farmaceutický průmysl je z 96 % soběstačný. Zbývající 4 % se dováží a jedná se především o monoklonální protilátky, imunologické reagentie a další. Kvalita domácích výrobků velice pokulhává za světovým standardem. Období sankcí a dekádu platné nařízení Ministerstva zdravotnictví Íránu na snížení závislosti na dovozu zahraničních výrobků s následnou orientací na podporu domácí produkce, přivedly mnohé íránské výrobce léků do složité situace. Tím spíše, že je zde kvalifikovaná a relativně levná pracovní síla a současně výborný potenciál pro následný vývoz společné (např. česko-íránské) produkce do okolních zemí, jako je Afghánistán, Irák či Sýrie.

IRSKO

Dlouhodobý nárůst objemu léků v českém vývozu do Irska se v roce 2017 snížil o 26 %. Nicméně zájem o tuto komoditu je v zemi nadále značný, např. od roku 2010 její import vzrostl o téměř 40 %. Kapitálové investice do zmíněného sektoru v Irsku byly v rozpočtu pro rok 2018 stanoveny na 36 mil. EUR, což spolu s výstavbou nové dětské nemocnice v Dublinu může vytvořit příznivé podmínky pro české exportéry. Cena nové dětské nemocnice (s 473 lůžky) má přesáhnout hranici 1 mld. EUR, a tak by se stala jednou z nejdražších na světě.

ITÁLIE

Italský farmaceutický průmysl patří k evropské špičce a dařilo se mu navzdory recesi. Italský trh se v tomto segmentu vyznačuje velmi ostrou konkurencí a čeští výrobci léčiv s tím musejí počítat. Vývoz antibiotik do Itálie sice od vstupu ČR do EU vzrostl téměř na dvojnásobek, avšak nedosahuje zatím úrovně z konce 90. let. Zajímavou položkou z pohledu pozitivní tendence trhu by se mohly jevit potravinové a vitamínové doplňky, jejichž poptávka na italském trhu neustále stoupá. Průměrná spotřeba vitamínu a potravinových doplňků byla v období krize 2 mld. EUR.

IZRAEL

Obor přírodních věd a biotechnologií patří nyní v Izraeli beze sporu k nejrychleji rostoucím. Tomuto růstu napomáhá důsledná vládní podpora a silná akademická základna. V současnosti zde podle různých zdrojů aktivně působí 1 350 biotechnologických a farmaceutických společností. Obrat izraelského exportu léčiv a specializovaných zdravotnických zařízení přesahuje 8 mld. USD ročně. Z pětadvaceti celosvětově nejúspěšnějších léků, které byly vyvinuty v průběhu posledního desetiletí, bylo sedm úplně či z velké části vyvinuto v Izraeli. Uvedené úspěchy by nebyly možné bez vysoké technické úrovně izraelských univerzit. Země je v poměru investic do vědy a výzkumu k HDP (4,6 %) dlouhodobým světovým premiantem. Není to ale pouhý statistický ukazatel. Na rozdíl od ČR, drtivá většina investic do R&D v Izraeli přichází ze soukromého sektoru.

Podle studie IVC-ZAG High-Tech Capital Raising bylo v roce 2016 do izraelského odvětví přírodních věd ze soukromých zdrojů investováno 823 mil. USD, což představuje 20 % z celkových investic do izraelského technologického sektoru. Financování ze soukromých zdrojů obdrželo 132 společností zabývajících se výzkumem a vývojem v oblasti biotechnologií. Spolupráce s vyspělými izraelskými společnostmi nejen z biotechnologického sektoru může mít různou formu – od prostého prodeje zboží a služeb, přes společný výzkum a vývoj určitých produktů, až po spolupráci na třetích trzích, kde se má jedna či druhá strana silnější postavení.

JAPONSKO

Stárnoucí populace a pověstná japonská dlouhověkost kladou značné nároky na zdravotní péči. V současné době jsou pro zahraniční investory zajímavé investice do sektoru zdravotnické techniky. V jedné ze šesti japonských speciálních ekonomických zón, v aglomeraci města Osaka, se např. v novém režimu zkouší inovace v oblasti zdravotnictví.

JEMEN

Na 300 zdravotnických zařízení bylo válkou poničeno, 64 % pracuje jen na polovinu své kapacity. Jemenské nemocnice (civilní i vojenské) potřebují výraznou obnovu svého zastaralého zařízení (lůžka, přístroje), financování bude poskytnuto zejména z prostředků zemí Zálivu a mnohostranné rozvojové pomoci.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Příležitost pro sofistikovanější zdravotnickou techniku v Jihoafrické republice existuje zejména v soukromém zdravotnictví a nemocnicích (země dováží přes 90 % této techniky). Dlouhodobě je v plánu reforma zdravotnictví zahrnující univerzální všeobecné a povinné zdravotní pojištění. Kromě výdajů na léčbu HIV/AIDS se předpokládá nárůst výdajů na chronické a civilizační choroby jako jsou astma, rakovina, cukrovka, obezita a nemoci kardiovaskulárního systému. Relativně novou a žádanou skupinou produktů v Jižní Africe jsou tzv. cosmeceuticals, tj. přípravky, které kombinují léčivé a kosmetické účinky.

JORDÁNSKO

Jordánsko má vyspělé zdravotnictví, zejména v oblasti privátního sektoru a vojenských nemocnic. Zdravotnictví a farmaceutický průmysl představují cca 8,2 % podíl HDP. Tento podíl je udržován také zdravotní turistikou z okolních zemí, kterou Jordánsko svou lékařskou kapacitou a infrastrukturou zabezpečuje. Pro české firmy se tak nabízejí možnosti dodávat nejen léčiva, ale i zdravotnický materiál a techniku. Na základě iniciativy ZÚ/OEÚ se od května 2017 uvolnila možnost nabízet i do objemově významného vojenského sektoru.

KANADA

Vysoce diversifikovaný obor, založený na špičkových technologiích a intenzivním R&D. Trh se zdravotnickými přístroji a nástroji (diagnostika, ortopedie, protetika, dentální produkty) ročně představuje téměř 7 mld. CAD. I přesto, že kanadský import medicínských přístrojů a jiného technického zařízení v loňském roce představoval 5,1 mld. USD a dovoz farmaceutických produktů 13,2 mld. USD (obchodu dominují USA, Čína, Mexiko, Švýcarsko a Německo), jsou zde české firmy velmi zřídka zastoupeny, proto shledáváme jako velmi perspektivní možnost rozšíření českých dodávek do Kanady. Sektor nabízí mj. možnost dodávek zdravotnických zařízení a nemocničních lůžek, na trhu chybí dostatek společností dodávající právě vybavení nemocničních či jiných zdravotnických výrobků, zajímavé příležitosti může nabízet trh medicínských analytických přístrojů. Mezi hlavní centra v Kanadě patří Toronto, Montréal a Vancouver.

KATAR

Katar pokračuje v masivních investicích do veřejného zdravotnictví s cílem dalšího rozšíření lůžkové kapacity státních nemocnic. Pro české dodavatele představuje katarský zdravotnický sektor velký potenciál. Uplatnit se mohou zejména dodavatelé zdravotnické techniky, zdravotnických materiálů a léků.

KAZACHSTÁN

Příležitosti pro české společnosti existují v oblasti zdravotnictví u širokého spektra aktivit, tj. u výstavby nemocnic a zdravotnických zařízení, specializovaných zdravotnických zařízení, dodávek zdravotnického materiálu a léků, praxe špičkových lékařů z ČR v Kazachstánu, dodávek zdravotnické techniky včetně nemocničních lůžek, operačních a gynekologických lůžek, komunikační techniky, systémů sterilizace, IT systémů apod. Tato oblast je úzce spojena s populární turistikou kazachstánských občanů do ČR do lázní a různých rehabilitačních zařízení, což má nezanedbatelný ekonomický význam pro českou stranu. Zájem o spolupráci v oblasti lázeňské turistiky mají některé české regiony jako je Zlínský kraj a Karlovarský kraj. Zástupci ČR a Kazachstánu podepsali v listopadu 2011 Dohodu o spolupráci v oblasti cestovního ruchu mezi MMR a Ministerstvem cestovního ruchu KZ. V tomto sektoru existují velké možnosti růstu bilaterální spolupráce. Realizovat lze i společné výzkumné projekty ve zdravotnictví.

KEŇA

Zdravotnictví je vládní prioritou, program Kenya Health Policy (2014–2030) definuje dlouhodobý záměr dosáhnout všeobecného pokrytí základních zdravotnických služeb, které by odpovídaly standardu země střední úrovně příjmů. V roce 2017 proběhla v Keni tříměsíční stávka lékařů. Součástí dohody o ukončení stávky je přijetí závazku státu zlepšit v nadcházejícím období materiální zabezpečení

keňských zdravotních zařízení (zejména v oblasti diagnostiky a pediatrické péče). Vzhledem k připravenosti lékařů stávku opakovat, nedostane-li vláda svých závazků, bude vláda nucena navýšit investiční výdaje do zdravotnictví již v roce 2018. Zvýšené výdaje do zdravotnictví představují příležitost pro české dodavatele vzhledem k tomu, že veškeré zdravotní zařízení se do Keni dováží. Projekty v sektoru zdravotnictví jsou rovněž finančně podporovány ze strany Světové banky.

KOLUMBIE

Dovoz zdravotnické techniky loni činil 1,6 mld. USD, což pokrylo necelých 80 % potřeb domácího trhu. V roce 2018 se předpokládá navýšení importu o zhruba 10 %. Kolumbijský trh s lékařskými přístroji a nástroji je 4. největší v obou Amerikách a patří mezi TOP 20 na světě. Současně je jedním z nejrychleji rostoucích trhů na světě v tomto segmentu. Během příštích 5 let se má zvětšit na 2,1 mld. USD, což je dáno jednak velkou podporou vlády ale i tím, že díky reformě zdravotního systému a tzv. Zákonu 100 má dnes 80 % obyvatel zdravotní pojištění a může v mnohem větší šíři využívat služeb zdravotních zařízení. Zájem je především o diagnostické přístroje, ortopedické nástroje a protézy, vybavení pro ultrazvuk, mamografii a kardiovaskulární (stenty) vyšetření, dále dermatologické a laserové přístroje pro estetiku a plastickou chirurgii, kardiologické, neurologické a onkologické přístroje, sterilizátory a laboratorní inkubátory, laboratorní přístroje a spotřební zdravotnický materiál.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Korejský trh se zdravotnickým materiálem má roční obrát 5,1 mld. USD, přičemž dovoz pokrývá cca 60 % spotřeby korejského obyvatelstva. Korejská republika importuje ročně lékařské technologie a zdravotnické vybavení za více jak 3,0 mld. USD. Vzhledem k atraktivitě trhu z hlediska počtu obyvatel (51 mil.) a vysoké kupní síle obyvatelstva, je korejský trh velmi perspektivní pro české dodavatele zabývající se vývozem zdravotnického vybavení a speciální zdravotnické techniky. Uspěť mohou především výrobci, kteří nabízejí špičkovou kvalitu výrobků splňujících mezinárodní zdravotnické a bezpečnostní normy. Díky velkému zájmu a péči Korejců o svůj vzhled roste vedle nákupu lékařských přístrojů rovněž import přístrojů a nástrojů pro rehabilitaci a estetickou medicínu.

KUVAJT

Kuvajt pokračuje v masivních investicích do veřejného zdravotnictví s cílem dalšího rozšíření lůžkové kapacity státních nemocnic. Pro české dodavatele představuje kuvajtský zdravotnický sektor velký potenciál. Uplatnit se mohou zejména dodavatelé zdravotnické techniky, zdravotnických materiálů a léků. Kosmetika je také zajímavý artikl.

KYPR

Součástí strukturálních reforem a jedním z cílů vlády v rámci hospodářské obnovy je vytvoření systému všeobecného zdravotního pojištění. Mělo by dojít k osamostatnění dosud státem provozovaných zdravotnických zařízení, a tedy decentralizaci nákupu lékařské techniky a vybavení, nabízející potenciální příležitosti pro české exportéry. Reforma byla zahájena v roce 2017, k její plné implementaci dojde v letech 2019/2020. Nezávisle na celostátním systému zdravotní péče nabízí zdravotnický trh již v současnosti příležitosti pro vývoz české zdravotnické techniky a rehabilitačních pomůcek, které mají na Kypru velmi dobré jméno a často se na ostrov dovážejí mimo oficiální distribuční řetězce. Potenciál růstu v této oblasti nabízí také záměr vlády podporovat do budoucna rozvoj zdravotní turistiky.

LIBANON

České firmy se zásadní měrou podílejí na exportu zdravotnických lůžek do Libanonu. České produkty jsou považovány za špičkové, svou kvalitou převyšující podobné výrobky z dalších vyspělých zemí.

V důsledku trvající krize a přítomnosti značného množství vysídleného obyvatelstva se v Libanonu nadále předpokládá růst poptávky po lékařském zařízení a náčiní, zejm. chirurgických nástrojů, komplexních řešeních pro operační sály, textilií apod.

V Libanonu se aktuálně chystají zakázky na vybudování/obnovu vojenského zdravotnictví, mj. nemocnice s až 500 lůžky a menší zdravotnická zařízení s kapacitou do 50 lůžek. Prostor by měl být dán v oblasti stavebnictví, designu a vybavení (lůžka, přístroje pro diagnostiku, oční lékařství, chirurgii, traumatologii apod.).

Farmaceutický průmysl vykazuje trvalý roční růst cca 5,29 %, stejné tempo se předpokládá až do roku 2021 (tržby v roce 2017 činily 1,83 mld. USD, v roce 2021 se očekává 2,21 mld. USD). Vliv na to mají zejm. rostoucí preference značkových léčiv (generická jsou považována za podřadná) a zvyšující se výskyt chronických nemocí. Trh léčiv je zcela závislý na dovozech, naprosto mu dominují zahraniční firmy (v zemi je 50 dovozců). Vlastní výroba je nákladná a zůstává nízká, zahraniční firmy v Libanonu své výroby nemají. Libanonským specifkem je obcházení praktických lékařů a přímé navštěvování specialistů, kteří předepisují dražší, patentovaná léčiva.

MALAJSIE

Existuje potenciál pro další růst exportu v této oblasti, zejména díky růstu sektoru jako celku. V Malajsi existuje jak privátní, tak veřejné zdravotnictví na poměrně vysoké úrovni. Chystají se další investice do rozšiřování sítě nemocnic a specializovaných klinik. Ambicí Malajsie je stát se regionálním a světovým centrem pro zdravotnickou turistiku (zejména stát Penang). Velkou část spotřebního zdravotnického materiálu pokryje domácí výroba (Malajsie je velmoc ve výrobě latexových rukavic) a poptávka po jednodušších levnějších přístrojích je saturována výrobou v regionu. ČR se může podílet dovozem inovativních pokročilých výrobků (nemocniční postele, křesla, pokročilé přístroje) či subdodávkami při stavbě nových zdravotnických zařízení (působí zde rakouská nadnárodní společnost, která ve spolupráci s českými firmami spolupracuje při stavbě nemocnic v dalších zemích). V Malajsi již řadu let funguje pobočka české firmy vyrábějící zdravotnické přístroje.

MALTA

Přestože na Maltě působí významné farmaceutické firmy, žádá trh dovoz některých léčiv a zdravotnických doplňků (2,4 % maltského dovozu tvoří farmaceutický průmysl). Life sciences jsou důležitým základním kamenem maltské ekonomiky. Budoucí investice do farmaceutického průmyslu, zdravotní turistiky či rehabilitace patří k perspektivním oblastem například z hlediska subdodávek.

MAROKO

Maroko přijalo v únoru 2015 nový zákon umožňující vstup zahraničního kapitálu do státních i soukromých zdravotnických zařízení na marocké půdě. Díky této reformě mohou zahraniční podnikatelské subjekty zainvestovat výstavbu, rekonstrukci či vybavení zdravotnických zařízení, která budou moci po smluvně určenou dobu spravovat.

Příležitost pro české firmy představuje zejména marrákešský projekt tzv. „Healthcare City“, residenční a zdravotnický komplex otevřený v prosinci 2015. Areál o celkové rozloze cca 21 tis. m² leží v blízkosti marrákešského mezinárodního letiště a finančního centra města; emirátský investoři (Tasweek

Real Estate) poptávají dodavatele zdravotnické techniky a vybavení z celého světa v rámci tzv. „smart healthcare tourism projects“. Hledají i případné zájemce pro další společné investice, technologické poradenství, nové léčebné metody či zdravotnickou expertízu. Na poli marocké státní zdravotnické sféry je v současnosti šancí pro možné uplatnění českých firem budování nového kardiologického a hematologického centra v marrákešské státní nemocnici, která má být špičkovým pracovištěm přesahujícím svým významem marocké území. Druhou aktuální příležitostí může být vybavení nového křídla rabatské univerzitní nemocnice Ibn Sina. Třetí klíčovou oblastí je potenciální spolupráce s českou stranou v oblasti balneologie, lázeňství a zdravotnické turistiky směrem do ČR. Totéž platí pro plánovanou výstavbu a vybavení nového kardiologického centra při univerzitní nemocnici CHU Hassan II ve Fesu (jedná se o partnerskou nemocnici FN Motol a českého vládního zdravotnického programu MEDEVAC), kde by mělo během nejbližších let vyrůst i nové protonové centrum.

Marocké zdravotnictví obecně usiluje o zlepšení technického a biomedicínského vybavení, posílení technické platformy, pořízení dostatečného množství základních léků a vakcín; zlepšení transportu těhotných žen s komplikacemi z domova do zdravotnického zařízení; budování nových zařízení a center včetně tzv. mobilních jednotek, screeningového vybavení společně s výcvikem obsluhy těchto zařízení, monitorování jevu šířících se onemocnění v podobě diabetes, hypertenze, rakoviny prsu napříč marockou společností; dále zavedení elektronické zdravotní evidence, zprovoznění jednotlivých regionálních zdravotnických center a společné národní datové kartotéky se zdravotními údaji všech pacientů či funkční správu sjednoceného datového centra.

MONGOLSKO

Převážná většina místních zdravotnických zařízení je nedostatečně vybavena zdravotnickou technikou a to téměř na všech úrovních péče. V Mongolsku se rozvoj zdravotnictví podporuje i z dárcovských zdrojů a jedním z projektů je např. i zajištění základní péče rodinám ze vzdálených oblastí. Kromě standardní lékařské techniky a vybavení nemocnic se budou rozvíjet služby spojené s využitím moderních technologií pro přenos dat o aktuální zdravotní kondici pacienta. Díky velkým vzdálenostem a malé hustotě osídlení budou zajímavá mobilní řešení zdravotnické péče. Místní dovozci spolupracují již také s českými producenty léčiv a farmaceutických výrobků a poptávka po rozšíření této škály stále trvá.

MYANMAR

Zdravotnictví je stále na nízké úrovni, odhaduje se, že tři čtvrtiny občanů Myanmaru mají velmi omezený přístup k základní zdravotní péči. S výhledem růstu kupní síly v Myanmaru lze očekávat, že se počet soukromých nemocnic a specializovaných klinik zvýší, tak jako potřeba jejich vybavení moderními lékařskými přístroji. Existuje zde prostor pro české výrobce nemocničního vybavení a zdravotnické techniky. Vhodným rámcem pro rozvoj spolupráce v oblasti restrukturalizace a modernizace zdravotní péče a možnosti českých dodavatelů v oblasti zdravotnictví je Ujednání mezi MZV ČR a MZV Myanmaru o spolupráci v oblasti zdravotnictví a lékařské vědy, podepsané v prosinci 2013. Vláda si navíc uvědomuje důležitost tohoto sektoru, a rozpočet na zdravotnictví vzrostl mnohonásobně.

NĚMECKO

V Německu lze očekávat restrukturalizaci nemocniční péče a optimalizaci vytíženosti jednotlivých lůžek (snižování jejich stavu kvůli nevytíženosti může však být spojeno i s modernizací). Jako příležitost je však nutné spatřovat stárnutí obyvatelstva. V nejbližší době bude Německo muset tuto problematiku řešit.

S tím souvisí stavba a vybavení starobních/pečovatelských ústavů a modernizace nemocnic, nebo poskytování sociálních a lázeňských služeb. A mj. právě i díky stárnutí obyvatelstva vláda každoročně zvyšuje výdaje na zdravotnictví (2007 – 250 mld. EUR, resp. 3 000 EUR na obyvatele ročně, 2012 – 300 mld. EUR, resp. 3 700 EUR na obyvatele ročně). Prognózy počítají s nárůstem výdajů na zdravotnictví z 8 % HDP (2010) na 8,6 % HDP v r. 2020, resp. 9,1 % HDP v r. 2030. Farmaceutický průmysl rostl v posledních letech o 1–2 % ročně a pro r. 2018 tento sektor očekává další expanzi.

Demografický vývoj v Německu v nadcházejících 10 letech s sebou přinese i změny, které se dotknou cestovního ruchu. Cílová skupina turistů ve věku 60+ vzroste o 6,6 % a lehce ubude mladší cílové skupiny. Následkem tohoto vývoje poklesne podíl výjezdového cestovního ruchu o 2,5 mil. osob a vzroste podíl cestování po Německu o 1,5 mil. osob. V podílech zastoupení německých turistů v Česku se však žádné zásadní změny neočekávají, dlouhodobě tvoří nejvýznamnější skupinu, která přijíždí do České republiky. Ve srovnatelném období roku 2016 přijelo o 5 % německých hostů více než v roce předchozím, v segmentu lázeňské klientely byl nárůst ještě výraznější (o 16 %) a Německo je tak nejdůležitějším zahraničním zdrojovým trhem českých a moravských lázní.

Německo se ve zdravotnictví zaměřuje na paliativní péči. Novum je tzv. „telemedicína“ (zvl. u seniorů). ČR může profitovat ze zdravotnických přeshraničních projektů zaměřených právě na oblast „telemedicíny“.

NIGÉRIE

Tento tradiční český vývozní artikl je jednou z priorit nigerijské vlády. Veřejné nemocnice mají většinou zastaralé vybavení, které je třeba postupně modernizovat. Roste počet nových soukromých klinik pro náročné a movité pacienty.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko má jeden z nejefektivnějších zdravotních systémů a počet místních firem a výzkumných organizací v oboru zdravotnictví a věd o živé přírodě dosahuje 2 500 (včetně hlavních nadnárodních společností jako MSD, Amgen, Genmab, Astellas, GlaxoSmithKline a Medtronic). Sektor pokrývá všechny aspekty, výdaje na zdravotnictví představují 11 % HDP. Jedná se o jeden z podporovaných top sektorů, mezi priority patří translační medicína, regenerační medicína, genomika, onkologie, virologie, nanotechnologie a zobrazovací a monitorovací technologie (světový leader firma Philips). Ve výzkumu je hojně rozšířen model partnerství veřejného a soukromého sektoru.

POLSKO

V průběhu následujících několika let bude v Polsku modernizováno více než 30 nemocnic a jiných zdravotnických zařízení. Jedná se především o nákup vybavení nebo výstavbu nových nemocničních budov. V letech 2016–2020 by měly dosáhnout investice do modernizace nemocnic v samotné Varšavě 654 mil. PLN (4,1 mld. CZK). V prosinci 2017 byla zveřejněna novela zákona o zdravotnických službách financovaných z veřejných prostředků, která stanoví zvýšení výdajů na zdravotní péči na 6 % HDP v roce 2025. Podle předmětného zákona bude v roce 2018 vyčleněno na ochranu zdraví 4,67 % HDP a v roce 2019 celkem 4,86 % HDP. Jedná se tedy o nárůst výdajů na zdravotnické služby financované z veřejných prostředků v roce 2019 o částku 3,8 mld. PLN (23,6 mld. CZK) a v roce 2020 o 13,1 mld. PLN (81,2 mld. CZK). V důsledku tohoto vývoje se zmíněné výdaje v průběhu deseti let zvýší celkem na 547,6 mld. PLN (3 395,1 mld. CZK). EU přislíbila Polsku pomoc směřovanou do zdravotnictví pro období 2014–2020 ve výši cca. 12 mld. PLN (3 mld. EUR), tj. téměř 3x více než v předchozím období.

Odhadovaná hodnota soukromého zdravotního trhu v Polsku v roce 2016 činila 42,8 mld. PLN (265,4 mld. CZK), což představuje nárůst o 7,1 % oproti předchozímu roku. Podle aktuálních prognóz by měla jeho hodnota v nadcházejících letech zaznamenat průměrný roční růst okolo 7 %.

PORTUGALSKO

Veřejný zdravotnický sektor trpí nedostatkem investic spojeným s poklesem kvality a dostupnosti lékařské péče. Zvýšení investic do zdravotnictví doporučila i EU. Nutné navýšení investic přinese nové příležitosti při rekonstrukci nemocnic a obnově jejich vybavení. Přípravována je výstavba nové centrální nemocnice v Lisabonu. Zhoršování státem poskytované zdravotní péče a její dostupnosti a rozvoj zdravotnické turistiky vede k dalším investicím do soukromých zdravotnických zařízení. Stejně jako v ostatních evropských zemích je i zde klíčovým faktorem stárnoucí populace. V této oblasti, jako ve většině jiných, existuje možná návaznost na trhy lusofonních zemí.

RAKOUSKO

Farmaceutický průmysl a lékařské inženýrství generují 5,8 % rakouského HDP a zaměstnávají více než 50 tis. lidí. Celkový obrat rakouského medicínského inženýrství se pohybuje kolem 8 mld. EUR ročně. Podniky tohoto oboru navíc investují ročně kolem 100 mil. EUR do výzkumu a vývoje. Rakouský trh s léčivými skupiny OTC přípravků. Volně prodejné přípravky zaznamenaly v r. 2016 v Rakousku růst +2,2 %, zatímco se tempo u léků na předpis (Rx) meziročně zpomalilo z cca +5 % na +1,4 %. Rakousko dovezlo v roce 2016 léky s celkovou hodnotou 5,2 mld. EUR. Klíčový význam budou mít v Rakousku cílené biologické léky užívané k léčbě nádorových onemocnění a s využíváním např. v astma terapii.

Dynamickým oborem se v Rakousku stávají biotechnologie, které ročně vytvářejí tržby kolem 11 mld. EUR. Sektor Life Science se v Rakousku vyznačuje vysokým stupněm propojení výrobců, dodavatelů a poskytovatelů služeb. Středisko MedAustron ve Wiener Neustadt je lídrem v oblasti iontové terapie v léčbě rakoviny a mezinárodně vyhledávaným partnerem. V distribuci se při využívání ICT technologií vyskytují šance v cíleném vícekanálovém marketingu. Dlouhodobý trend stárnutí obyvatelstva posiluje poptávku po medicínských technice a nabízí uplatnění inovací v oblasti asistované zdravotní a sociální péče o seniory, vč. příslušné techniky a systémů komunikace (dozorování, diagnózy, elektronické výpisy zdraví, měření diagnostických parametrů ap.) Inovace tohoto typu podporují programy rakouské vlády „informační a komunikační technologie budoucnosti“ a „benefit“ se zaměřením na adekvátní bydlení, resp. péči o seniory v domácnosti. Potenciál mají lékařské, chirurgické, dentální a veterinární nástroje a přístroje, včetně scintigrafických přístrojů, ostatní elektroléčebné přístroje (např. high-tech protetika) a nástroje a přístroje pro vyšetření zraku. Poptávány jsou rovněž opravy lékařských přístrojů. Perspektivní do budoucna jsou řešení ve prospěch zachování kognitivních kapacit seniorů, prevence demence a obecně v segmentu zdravotní péče v nemocnicích. Tento segment doplňují technické systémy asistence, vč. aplikace robotů, a softwarová řešení pro medicínu, telemedicínu a e-health. Poptávány jsou taktéž speciální nátěry s využitím nanotechnologií do tzv. čistých provozů (nemocnic). V neposlední řadě budou k dalšímu vývoji zdravotnictví přispívat analýzy Big Data, na jejichž základě bude vývoj léčiv probíhat se zvýšenou účinností a účelností.

RUMUNSKO

Vládní prioritou je reforma zdravotnictví v oblasti nákladově neefektivní ambulantní a primární péče a racionalizaci nemocniční infrastruktury. Rostoucí počet obyvatel ve velkých městech a nemoci moderní

společnosti vytvářejí tlak na vznik nových a modernizaci stávajících zdravotnických zařízení. Obecným trendem je pak aktuálně využívání služeb soukromých poskytovatelů zdravotní péče.

Existují zde předpoklady pro potenciální export lékařských přístrojů a zařízení, zdravotnického materiálu, pomůcek a vybavení zdravotnických pracovišť. Na trhu jsou všeobecně žádána moderní parafarmaceutika, volně prodejné doplňky stravy a spotřební materiál.

RUSKO

V Rusku funguje jak privátní, tak veřejný sektor zdravotnictví. V kontextu očekávaného mírného hospodářského růstu v nadcházejícím období lze očekávat zvýšení objemu investic do zkvalitňování vybavení nemocnic a specializovaných klinik moderní zdravotnickou technikou. Potenciál pro české vývozce existuje u dodávek v oblasti zdravotnických lůžek, operační, diagnostické techniky a nukleární medicíny. Dobré možnosti existují i ve sféře dentálního a stomatologického vybavení. V oblasti farmacie se nabízejí příležitosti u vybraných druhů léčiv, jež nemají své analogy v Rusku. Tento segment je úzce propojen s rozvojem zdravotnických služeb a infrastruktury včetně cestovního ruchu, lázeňství a rehabilitačních zařízení. Realizovat lze i společné výzkumné projekty ve zdravotnictví a farmacii.

RWANDA

Zlepšení situace ve zdravotnictví je hlavní prioritou vlády, podíl veřejných výdajů je na úrovni vysokých 15 %; tato snaha již přinesla konkrétní výsledky u mnoha ukazatelů. V rámci vládní rozvojové strategie se však počítá s dalším zlepšováním kvality zdravotní péče. Vládní plány počítají s tím, že by do roku 2025 měla být zdravotní péče poskytována téměř výhradně odborným zdravotním personálem. Vzhledem ke skutečnosti, že například pouze 60 % porodů je uskutečněno za asistence odborného personálu, reprezentují vládní plány exportní příležitosti i pro české exportéry zdravotní techniky.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

V současnosti je Saúdská Arábie největším trhem na zdravotní produkty a zdravotní služby v celé oblasti MENA. Jen trh s farmaceutickými výrobky je odhadován na 3,5 mld. USD a činí 60 % trhu GCC. Předpokládá se, že všechny tři segmenty zdravotnického průmyslu, tedy trh léčiv, zdravotnické techniky i zdravotnických služeb, poroste v dlouhodobém horizontu tempem převyšujícím 10 % ročně. Saúdský veřejný sektor se na poptávce podílí 40 %, zbytek tvoří soukromé nemocnice a domácnosti.

Trh je z 85 % závislý na dovozech, v místě se vyrábějí zejména generická léčiva a jednoduchá zdravotní technika a spotřební materiál (pouze cca 15 % poptávky). Poptávka po zdravotní péči výrazně roste s ohledem na vysoký růst populace (přírůstek 3 % ročně), prodlužování délky života (v současnosti 74 let), vysoký výskyt civilizačních chorob (diabetes, obezita, pohybové ústrojí apod.) a přibývání starších osob potřebujících zvýšenou zdravotní péči. Počet osob nad 60 let se má v příštích 15 letech zvýšit ze současného 1 mil. na 2,5 mil. (přírůstek cca 9 % ročně). Vláda má v plánu do roku 2020 současnou kapacitu lůžek zdvojnásobit, což představuje výstavbu nemocnic s celkovou kapacitou cca 60 tis. lůžek. Ve státním rozpočtu jsou výdaje na zdravotnictví dlouhodobě jednou z prioritních položek. Nové projekty v této oblasti zahrnují výstavbu 2 zdravotních měst, 11 nových nemocnic a 11 zdravotních středisek a uvedení do provozu 132 rozpracovaných projektů. Sociální projekty zahrnují výstavbu 20 nových sportovních středisek (podle zpráv z druhé poloviny roku 2015 v souvislosti s nízkou cenou ropy a tím i nižšími rozpočtovými příjmy je rozvoj prozatím utlumen) a 16 sociálních a rehabilitačních středisek včetně nově otevřené problematiky léčby drogové závislosti.

Kromě výstavby nových nemocnic se Saudská Arábie soustřeďuje též na zlepšení primární péče, kde současný počet 2000 středisek se má v příštích pěti letech zvýšit na 3000. I nadále navzdory saúdizaci přetrvává velký zájem o český zdravotnický personál, zejm. zdravotní sestry a fyzioterapeuty, který dočasně ochabl v letech 2015–16 v souvislosti s nutností omezit výdaje zdravotnických zařízení a „západní“ personál je stále více nahrazován personálem z Asie. Současně jsou rázně omezovány dříve běžné benefity zdravotnického personálu. S celkovou situací v saúdském zdravotnictví souvisí i zájem o výstavbu nových specializovaných – zejména privátních – rehabilitačních středisek s českou účastí (know-how).

SENEGAL

Senegalská vláda odhadovala pro roky 2014–2018 potřebu financování projektů v této oblasti soukromým sektorem na 124,6 mld. XOF (5,2 mld. CZK). Jedná se především o Národní program zlepšení technického vybavení nemocnic a dalších zdravotnických zařízení a projektu „Dakar Medical City“, jehož cílem je vybudovat zdravotnické centrum vysoké kvality pro celý region Západní Afriky, včetně modernizace Hlavní nemocnice Dakaru na světovou úroveň a výstavby laboratoří na výrobu vakcín proti žluté zimnici.

SLOVENSKO

Obnova zastaralého a nevyhovujícího nemocničního zařízení a plánovaná výstavba nové nemocnice v Bratislavě poskytuje potenciál ke zvýšení českého exportu. ČR patří již dlouhodobě k významným dodavatelům léků. Dovozy antibiotik však konkurují narůstající dodávky antibiotik z Číny. Tradice, znalost prostředí a propojenost s ČR je jedinečnou příležitostí pro opětovné navýšení vývozu léků i zařízení pro vybavení nemocnic.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Investice do zdravotnictví patří k prioritám střednědobého vládního programu. Nejde však jen o zvýšení kvality lékařské péče a vybavení nemocnic, ale též o výstavbu nových s ohledem na růst populace ve výši cca 5 % ročně (cca 0,5 mil. obyv./ročně). Do roku 2020 tak má dojít ke zvýšení celkové kapacity z dnešních 12 na 14 tis. lůžek). V roce 2016 investice do zdravotnictví činily 9 mld. USD (2 % HDP).

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

USA do zdravotnictví investuje nejvíce na světě a náklady na zdravotní péči zde nadále rostou – z dnešních 17 % HDP mohou do roku 2025 narůst až na 20 %. Zdravotnický systém v USA je zároveň politicky citlivá věc, proto je nutno sledovat vývoj legislativy, která může mít dopady na celkové náklady. Nedostatek odborného zdravotnického personálu otevírá možnosti pro výrobky, které dokáží personál částečně zastoupit (chytrá lůžka, monitorovací zařízení, etc.). Rehabilitační pomůcky poptávají centra pro seniory (nejbohatší demografickou skupinu v USA). Zrychlený způsob života a stres zvedají poptávku po antidepresivách a lécích na vysoký cholesterol nebo cukrovku. Buněčné a molekulární biotechnologie přitahují hodně investic, protože je v nich naděje na zvýšení kvality života nebo snížení finanční náročnosti zdravotní péče.

SÝRIE

Více než polovina zdravotnických zařízení v zemi je zcela mimo provoz nebo funguje jen částečně. Nemocnice čelí kritickému nedostatku léků, lékařských potřeb a vybavení. Domácí produkce léčiv se v důsledku válečného konfliktu prudce propadla a současná výroba zdaleka nepostačuje pokrýt poptávku. Poptávka je definována zájmem o technologie a know-how na výrobu léků a vakcín, zdravotní zařízení a přístroje, chirurgické nástroje a pomůcky, hygienický materiál, zdravotnický nábytek.

ŠPANĚLSKO

Španělsko bylo v roce 2017 po Japonsku druhou zemí OECD s nejdelší průměrnou dobou dožití (ženy 85,8 let, muži 80,1 let). Přibližně 80 % zdravotních výdajů ve Španělsku míří na léčbu chronických nemocí, zejména kardiovaskulárních chorob, cukrovky a rakoviny. Polovina Španělů trpí nejméně jedním chronickým onemocněním. V současné době rostou ve Španělsku snahy také o posílení preventivní role medicíny. Ve Španělsku existuje významná poptávka po inovativních zdravotnických pomůckách, které zvyšují kvalitu života i ve vyšším věku (ortopedické pomůcky, naslouchátka, mechanoterapeutické a dýchací přístroje, kontrolní přístroje, apod.). Například u ortopedických pomůcek – naslouchátek se vyšplhal import do Španělska v posledních pěti letech na celkovou hodnotu cca 4,7 mld. EUR. Za účelem podpořit aktivní stárnutí a předejít závislosti starší populace na cizí pomoci se Ministerstvo zdravotnictví rozhodlo španělským lázeňským centrům poskytovat různé formy subvencí, od peněžní podpory na nákup inovací a nové generace produktů po odborná školení pracovníků zdarma.

Významné posuny v poptávce lze sledovat také na poli farmaceutických výrobků a technologií. Španělská vláda v září 2015 schválila centralizovaný nákup vybraných léků a zdravotnických výrobků v hodnotě přesahující 1,7 mld. EUR. Jedná se o některé nitrooční implantáty (využívané při operacích šedého zákalu) a o čtyři léky – epoetiny, rekombinantní faktor VIII, imunosupresiva a antiretrovirotika. V roce 2016 meziročně vzrostly investice do výzkumu a vývoje v oblasti farmacie o 8,1 % a dosáhly 1,08 mld. EUR. Toto odvětví tedy expanduje, přičemž většina výdajů (přes 577 mil. EUR) směřovala do klinického výzkumu, tedy studií pro vývoj nových léčiv.

ŠVÝCARSKO

V roce 2013 schválila Spolková vláda materiál Gesundheit2020, který stanovuje priority švýcarského zdravotnictví pro příštích osm let. Jedním z parametrů je i rostoucí potřeba zabezpečit životní podmínky stárnoucí populace. Významnou součástí materiálu je také zajištění pečovatelské péče – ve Švýcarsku chybí odborně vzdělaný personál. Poptávané jsou služby lékařské, dentální, nemocniční a služby fyzioterapeutů. Z nemocnic je signalizován zájem o zajištění sterilního prostředí. Potenciál tak mají speciální aplikace, např. nano nátěry a malby.

TANZÁNIE

Výdaje na zdravotnictví vykazují růst, na kterém mají aktuálně hlavní podíl donorské příspěvky. Priorita zdravotnictví se však s nástupem nové administrativy odráží i do vládních výdajů. V rámci programu Strengthening Primary Health Care for Results je na rozvoj zdravotnictví do roku 2020 alokována částka ve výši 240 mil. USD. Z této částky půjde 35 % na rozvoj zdravotnického systému, další čtvrtina na prevenci zdraví dětí, zajištění porodnické péče a dostupnost zdravotní péče pro většinu obyvatel, zbylých 15 % je určeno na výživu a zajištění potravinové bezpečnosti. Priorita zdravotnictví se odráží i v navýšení částky alokované pro zdravotnictví z tradičních 7 % na 9,2 %. Na podporu zdravotnictví běží do roku 2020 program Strengthening Primary Health Care for Results s alokovanou částkou ve výši 240 mil. USD. Rozvojový program tak představuje příležitost pro dodavatele zdravotní techniky.

THAJSKO

Thajské zdravotnictví se dynamicky rozvíjí. Vedle zdravotní péče o domácí obyvatelstvo se Thajsko stalo významnou zdravotní destinací nejen pro okolní asijské země, ale i pro pacienty ze vzdálenějších

teritorií, především oblasti Blízkého východu. Poptávané budou kromě farmaceutických výrobků také různé druhy zařízení pro nemocnice (lůžka, vozíky, diagnostické přístroje, zdravotnický materiál aj.). Opět se jedná o jednu z vládních prioritních oblastí rozvoje.

TUNISKO

Stávající zdravotnická infrastruktura disponuje 30 tis. lůžky, je však zastaralá a vyžaduje modernizaci (civilní a vojenská nemocniční zařízení). Výhledově Tunisko hodlá investovat do výstavby univerzitní nemocnice v Kairouan, nemocnic v Beja a Gabes a dále do 8 regionálních nemocnic (Jelma, El Jem, Makthar, Dahmani, Haffouz, Thala, Sbiba a Manouba). Prostřednictvím čínských investic se dokončuje onkologické centrum v Tunisu a nemocnice ve Sfax. Nedostatečnou péči ve státním sektoru nahrazují soukromé kliniky (49 % lékařské péče) a jejich síť se dále rozšiřuje. Tunisko se profiluje v plastické chirurgii a wellness, tyto oblasti vyhledává klientela z EU. Rozvíjející se balneoterapie zajišťuje celoroční provoz hotelových komplexů na pobřeží. Farmaceutický průmysl často poptává formou veřejných tendrů mechanizaci pro výrobu léčiv v SIPHAT pro vlastní potřebu i export do subsaharského regionu. Centrální farmacie Tuniska, která udržuje ústřední zásobu léčiv, často poptává očkovací dávky. Spolehlivost dodávek zajišťuje diverzifikací dodavatelů, což představuje příležitosti pro české dodavatele.

TURECKO

Obchodně-investiční příležitosti v oblasti zdravotnictví a kvality života v Turecku jsou díky dynamickému demografickému vývoji, převažující mladé populaci a zanedbatelného úbytku produktivní části populace (de facto nejnižšího ze zemí OECD) soustředěny především do těchto sub-segmentů. Turecký trh s farmaceutickými produkty je na šestém místě v Evropě (za SRN, Francií, UK, Itálií a Španělskem). Turecko vynaložilo na zdravotní péči v loňském roce přibližně 39 mld. USD, soukromý sektor pak v loňském roce zaplatil za zdravotní péči 9 mld. USD. Generika v tomto segmentu pak tvořila 37 % (pozn.: meziroční růst o 7,5 %) v tržbách (2,8 mld. USD). Domácí farmaceutické produkty tvořily pouze 41,9 % z celkového objemu. Současně roste tlak vlády na lokalizaci zahraničních výrobců, který je aktuálně v některých případech léčiv (55 položek v březnu 2017) vynucován i omezením jejich proplácení ze strany státní pojišťovny. Vyšší šance zahraničních výrobců uspět s kvalitním, ale dražším produktem je především v soukromých nemocnicích. Stát vytváří výhodné investiční podmínky pro realizaci velkých projektů (nemocnice, zdravotnická zařízení), které realizují domácí EPC kontraktoři. Byť je zde vybrán jeden kontraktor, tento v rámci subdodávek nakupuje např. nemocniční lůžka, stomatologická a gynekologická křesla či jiné vybavení nemocnic. Negativním faktorem je však oslabení kurzu TL, které jen v roce 2017 prodražilo export z ČR o 20 %.

UGANDA

Ministerstvo zdravotnictví vypracovalo dlouhodobý plán rozvoje zdravotnického sektoru (National Health Policy 2011–2020). Plán předpokládá zdvojnásobení dodávek farmaceutik a zdravotnického zařízení. V rámci plánu má vláda vynakládat 8,5 % svého ročního rozpočtu na rozvoj zdravotnictví. V oblasti zdravotní péče jsou v Ugandě aktivní i soukromí poskytovatelé. Největší poskytovatel soukromé zdravotní péče v rámci východoafrického regionu společnost Aga Khan počítá v roce 2018 se zahájením výstavby nových nemocničních zařízení. Vzhledem k tomu, že se zdravotnická zařízení do země dováží, představují vládní i nevládní investiční plány příležitosti pro české exportéry.

UZBEKISTÁN

Strategie ekonomického rozvoje prosazovaná novou uzbeckou vládou počítá s rozšířením výrobní základny farmaceutického průmyslu. Podmínkou toho jsou nákupy odpovídajících technologií ze zahraničí. Rozšiřování sortimentu farmaceutické produkce půjde ruku v ruce s nákupy patentů a licencí zahraničních firem (výroba ampulí, injekčních roztoků, suspenzí a tablet). Vládní program rovněž počítá s rozsáhlou modernizací nemocnic a diagnostických center, což předpokládá postupný růst nákupů zdravotnického nábytku a techniky.

VELKÁ BRITÁNIE

Farmaceutický, zdravotnický a chemický průmysl představují po automobilovém průmyslu druhý nejvýznamnější exportní výrobní sektor britské ekonomiky. Sektor zažívá dynamický růst, tažený především inovacemi a je očekáván také růst spotřeby zdravotních prostředků a farmak v průměru o 1,8 % v letech 2018–23. Life sciences (farmaceutický průmysl a zdravotnické prostředky) je také v rámci nové průmyslové strategie označen za jeden z „národních šampionů“, nejperspektivnějších oborů, kterým bude věnována vládní podpora v oblasti výzkumu. Pokud jde o zdravotnický průmysl, do prostředí státního systému veřejné zdravotní péče (NHS) jsou stále častěji zapojovány soukromé kliniky a nemocnice, u kterých NHS poptává zdravotní služby. Nově se v sektoru prosazují také inovativní služby typu Babylon – virtuální návštěva lékaře prostřednictvím internetu, která těží z rychlé dostupnosti (včetně možnosti následného zaslání el. předpisu lékařem pacientovi do místní lékárny) na místo dlouhých čekacích dob objednání u standardních návštěv lékařů. Příležitosti pro české firmy představují především subdodávky substancí a komponent pro chemický, farmaceutický a zdravotnický průmysl, včetně vybavení laboratoří, ale i dodávky kompletních zdravotnických prostředků a vybavení. Potenciální riziko pro rozsáhlý britský farmaceutický sektor představuje brexit, jelikož případná regulatorní divergence mezi britským a evropským vnitřním trhem by pro britské společnosti znamenala nutnost realizovat extrémně nákladné certifikace léků a zdravotních prostředků jak v Británii, tak v EU.

VIETNAM

Vietnam je trh s obrovským potenciálem pro odbyt farmaceutických výrobků, zdravotnických prostředků a zdravotnické techniky. V zemi existuje nenasycená poptávka u léků (v místě se vyrábí jen 50 % spotřeby), navíc výroba vyspělé zdravotnické techniky je jen v začátcích. V r. 2017 počet nemocnic vzrostl na 1 063 (z toho 12 % soukromých). S ohledem na velkou populaci Vietnamu (95 mil.) se jedná o nedostatečné počty, obsazenost lůžek přesahuje 200 %. Výdaje na zdravotnictví rostou. V roce 2002 činily 4,4 % HDP, v roce 2017 8 % HDP. V roce 2017 dosáhl trh s farmaceutickými výrobky objemu 5,2 mld. USD s průměrným ročním přírůstkem okolo 14 %. V roce 2017 byly dovezeny farmaceutické výrobky a materiál za 3 mld. USD. Výroba zdravotnických zařízení a high-tech medicínských řešení není příliš rozvinuta. Celková velikost trhu zdravotnických zařízení je ve Vietnamu odhadována na 1 mld. USD, z toho 90 % pochází z dovozu. Kromě vybavení nemocnic, resp. zdravotnických prostředků obecně a farmaceutických výrobků představují obchodní příležitosti pro české firmy např. i dodávky zdravotnických informačních systémů, transfer technologií, nebo vzdělávací a školicí programy pro různé úrovně vietnamského zdravotnictví.

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 72 - Výzkum a vývoj, autorská práva	Izrael
CPA 86 - Zdravotní péče	Německo, Rusko
CPC 931, 933 - Zdravotní péče, nemocniční služby	Saúdská Arábie
CPCP 9312,93191 - Zdravotní služby, poskyt. sestrami, fyzioterapeuty a paramedickým personálem	Saúdská Arábie
HS 2843 - Kovy drahé v koloid stavu sloučeniny amalgamy	Írán
HS 0510 - Ambra šedá, kastoreum, cibet a pižmo; žluč, žlázy aj.	Francie, Velká Británie
HS 2106 - Potravinové přípravky, jinde neuved.	Maroko
HS 2850 - Hydridy, nitridy, azidy, silicidy a boridy	Filipíny
HS 2916 - Nenasycené acyklické a cyklické monokarboxylové kyseliny	Filipíny
HS 2925 - Sloučeniny s karboximidovou iminovou funkcí	Filipíny
HS 2936 - Provitaminy a vitaminy, přírodní nebo reprodukováné syntézou, jejich deriváty a směsi	Rumunsko, Saúdská Arábie
HS 2941 - Antibiotika	Estonsko, Filipíny, Gruzie, Irák, Írán, Itálie, Německo, Saúdská Arábie, Thajsko
HS 2942 - Ost. organické sloučeniny	Filipíny
HS 3001 - Žlázy aj. k organoterapeutickým účelům, výtažky	Jordánsko
HS 3002 - Antiséra, ost. krevní složky a imunologické výrobky, očkovací látky, ap. výrobky	Ázerbájdžán, Finsko, Německo, Sýrie, Švýcarsko, Ukrajina, Vietnam
HS 3003 - Léky neodměřené, ne krev, antisera ap., vata aj.	Sýrie, Angola, Brazílie, Bulharsko, Etiopie, Filipíny, Ghana, Gruzie, Itálie, Jordánsko, Kanada, Kazachstán, Keňa, Kuvajt, Myanmar, Rakousko, Rwanda, Řecko, Slovensko, Tanzanie, Tunisko, Turecko, Uganda, Chile
HS 3004 - Léky odměřené ne krev, antisera ap., vata aj.	Sýrie, Angola, Ázerbájdžán, Bulharsko, Finsko, Ghana, Chorvatsko, Irák, Irsko, Izrael, Kazachstán, Keňa, Kuvajt, Libanon, Rumunsko, Rwanda, Tanzanie, Turecko, Uzbekistán, Vietnam
HS 3005 - Vata, gáza, obinadla apod. výrobky	Finsko, Francie, Ghana, Hongkong, Izrael, Japonsko, Jordánsko, Kazachstán, Libanon, Myanmar, Německo
HS 3006 - Farmaceutické zboží specifikované	Austrálie, Etiopie, Filipíny, Francie, Írán, Kazachstán, Malajsie, Myanmar, Rusko, Thajsko, Turecko, Sýrie, Švýcarsko, Ukrajina
HS 3304 - Kosmetické přípravky nebo líčidla a přípravky pro péči o pokožku	Írán, Mongolsko
HS 3305 - Přípravky na vlasy	Chorvatsko, Mongolsko

ZDRAVOTNICKÝ A FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 3306 - Přípravky pro ústní nebo zubní hygienu, aj.	Mongolsko
HS 3307 - Přípravky holicí, toaletní, kosmetické ap.	Chorvatsko, Myanmar
HS 4014 - Hygienické nebo farmaceutické výrobky, z vulkanizovaného kaučuku, jn. než tvrdého kaučuku	Filipíny, Kuvajt
HS 6602 - Vycházkové hole, sedací hole, biče, jezdecké bičíky a podobné výrobky	Španělsko
HS 6909 - Keramické zboží pro laboratorní, chemické aj. technické účely	Velká Británie
HS 7010 - Demižony, lahve, sklenice, baňky aj. výrobky ze skla	Velká Británie
HS 7017 - Laboratorní, hygienické nebo farmaceutické skleněné zboží	Austrálie, Filipíny, Francie, Indonésie, Jemen, Jordánsko, Kuvajt, Libanon, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Tunisko, Uzbekistán
HS 7324 - Výrobky sanitární části ze železa, oceli	Jihoafrická republika, Maroko
HS 8212 - Břitvy, holicí strojky a holicí čepelky	Mongolsko
HS 8417 - Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Filipíny, Švýcarsko
HS 8419 - Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Kuvajt
HS 8421 - Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Austrálie, Kanada
HS 8510 - Holicí strojky, stříhací strojky na vlasy a srst a depilační přístroje, s vestavěným elektrickým motorem	Rumunsko
HS 8514 - Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Spojené arabské emiráty
HS 8517 - Telefonní a ost. přístroje pro vysílání, přijímání hlasu, obrazů aj. dat	Kazachstán
HS 8713 - Vozíky pro invalidy i s motorem aj. pohonem	Filipíny, Tunisko
HS 9004 - Brýle (korekční, ochranné nebo jiné) a podobné výrobky	Ghana, Velká Británie
HS 9006 - Fotografické přístroje; přístroje a žárovky pro bleskové světlo k fotografickým účelům	Malajsie
HS 9011 - Mikroskopy optické sdružené	Jihoafrická republika, Maroko, Saúdská Arábie
HS 9012 - Mikroskopy jiné než optické, difraktografy	Austrálie, Čína, Ghana, Indonésie, Portugalsko, Saúdská Arábie, USA, Uzbekistán
HS 9016 - Váhy o citlivosti 5 cg a citlivější, i závaží	USA
HS 9018 - Lékařské, zubolékařské nebo zvěrolékařské nástroje a přístroje aj.	Angola, Austrálie, Ázerbájdžán, Brazílie, Bulharsko, Čína, Etiopie, Francie, Ghana, Hongkong, Chile, Indie, Indonésie, Irák, Izrael, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kanada, Kazachstán, Keňa, Kolumbie, Korejská republika, Kuvajt, Kypr, Libanon, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Německo, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Sýrie, Španělsko, Tanzanie, Turecko, Uganda, USA, Uzbekistán, Vietnam

ZDRAVOTNICKÝ A FARMACEUTICKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 9019 – Přístroje pro mechanoterapii; masážní; psychotechnické aj. přístroje	Sýrie, Austrálie, Bulharsko, Izrael, Kazachstán, Kolumbie, Korejská republika, Kypr, Libanon, Mongolsko, Nizozemsko, Polsko, Rusko, Senegal, Španělsko, Turecko, USA, Uzbekistán
HS 9020 – Ost. dýchací přístroje a plynové masky, kromě ochranných masek bez mechanických částí	Filipíny, Kolumbie, Kypr, Polsko, Senegal, Sýrie
HS 9021 – Ortopedické pomůcky a přístroje, berle, chirurgické pásy aj.	Austrálie, Brazílie, Bulharsko, Etiopie, Izrael, Kolumbie, Kypr, Německo, Polsko, Rakousko, Rumunsko, Saúdská Arábie, Španělsko, Uzbekistán
HS 9022 – Rentgenové přístroje aj. používající záření, pro lékařské, zubolékařské, zvěrolékařské účely aj.	Austrálie, Etiopie, Filipíny, Ghana, Hongkong, Indonésie, Izrael, Jihoafrická republika, Kanada, Kazachstán, Kolumbie, Kypr, Malajsie, Myanmar, Polsko, Rusko
HS 9026 – Přístroje a zařízení na měření nebo kontrolu průtoku, hladiny, tlaku aj. přístroje	Čína
HS 9027 – Přístroje pro fyzikální nebo chemické rozborů, na měření, kontrolu viskozity, roztažnosti aj.	Kolumbie, Uzbekistán
HS 9031 – Měřicí nebo kontrolní přístroje, projektory na kontrolu profilů	Čína, Rakousko, Uzbekistán
HS 9032 – Automatické regulační nebo kontrolní přístroje a zařízení	Španělsko
HS 9033 – Části, součásti a příslušenství strojů optických, měřicích, lékař. ap.	Uzbekistán
HS 9401 – Sedadla (jiná než sedadla čísla 9402), též proměnitelná v lůžka, jejich části	Čína, Francie, Hongkong, Indonésie, Jemen, Kuvajt, Myanmar, Německo, Nizozemsko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Thajsko
HS 9402 – Lékařský, chirurgický, zubolékařský nebo zvěrolékařský nábytek	Angola, Austrálie, Etiopie, Finsko, Francie, Ghana, Hongkong, Indonésie, Japonsko, Jemen, Jihoafrická republika, Jordánsko, Kazachstán, Keňa, Korejská republika, Kuvajt, Libanon, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Nigérie, Nizozemsko, Rusko, Rwanda, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Tunisko, Turecko, Vietnam
HS 9603 – Košťata, smetáčky, štětce, štětky, kartáče, mopy a oprašovač a aj.	Mongolsko
HS 9619 – Hygienické vložky a tampóny, dětské pleny	Chile, Chorvatsko, Mongolsko
Nanotechnologie a nové materiály, Biotechnologie vč. farmacie	USA

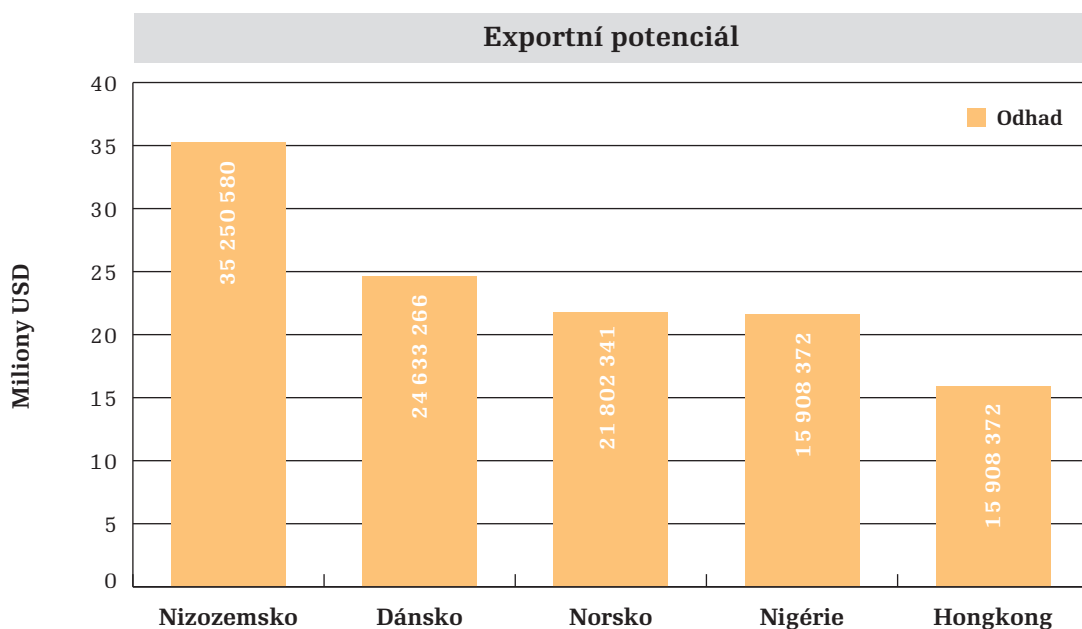
Zemědělský a potravinářský průmysl

Pro zemědělský a potravinářský průmysl uvádíme 91 států, které nabízí příležitost pro české exportéry. Nejčastější zastoupení mají stroje pro přípravu nebo výrobu nápojů, pivo ze sladu a stroje a přístroje pro zemědělství. Mezi největší importéry zemědělského a potravinářského průmyslu se řadí Nizozemsko.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

Zemědělský sektor, stejně jako potravinářský průmysl, je značně nerozvinuté. Zemědělství je do značné míry subvencováno ze zahraničí, zaměstnává až 70 % populace a podílí se 30 % na tvorbě HDP. Země není potravinově soběstačná, neboť místní zemědělství je velmi neefektivní. Zemědělská produkce je značně závislá na těžko předvídatelných proměnných (množství sněhu, objemu jarních dešťů) a proto jednou z priorit vlády je rekonstrukce a výstavba nových zavlažovacích kanálů. Signifikantní je produkce ovoce a ořechů, pistácií, brambor, mandlí a šafránu. V zemi neexistuje registr hospodářských zvířat a zdejší genofond hospodářských zvířat je značně erodován. Metody a způsoby obdělávání zemědělské půdy jsou zastaralé. Potenciál ČR leží v dodávkách zemědělských strojů, budování skladovacích a zpracovatelských kapacit a zavádění moderních metod hospodaření, vybudování registru hospodářských zvířat, provádění školení a dodávkách živého skotu.

ALBÁNIE

Prioritou albánské vlády je i zemědělství, a to především z důvodů vysokého počtu praceschopného obyvatelstva působícího v tomto oboru (kolem 45 %). V Albánii jsou přítomné převážně malé rodinné farmy, kterých je na 350 tis. Země má předpoklady pro rozsáhlou produkci biopotravin převážně v ovocnářském a zelenářském sektoru. V hornatých oblastech Albánie, kterých je více než 75 %, je významná i živočišná výroba. Charakter zemědělské výroby v Albánii bude upřednostňovat spíše malou zemědělskou techniku (traktory menší výkonové řady, malé zemědělské stroje). Do začátku 90. let minulého století bylo bývalé Československo jedním z největších dodavatelů zemědělských strojů do Albánie, další rozvoj zemědělství tak dává opětovnou šanci dodávkám české techniky. Albánie se v červnu 2014 stala kandidátskou zemí pro vstup do EU, a proto bude muset přizpůsobit svou dotační politiku v tomto odvětví zemědělské politiky EU, a to i navzdory svým omezeným finančním zdrojům. Albánská vláda dále podepsala v srpnu 2016 s Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj a komerčními bankami dohodu o Albánském garančním fondu pro podporu agrárního sektoru a rozvoj venkova s cílem odblokovat úvěrování investic do zemědělského podnikání. Úvěry jsou určeny nejen větším agropodnikům (skleníky, sběrná místa zemědělské produkce, vodní hospodářství, zpracovatelské linky), ale i drobným farmářům, kterým mají být bankami poskytovány i zvýhodněné mikroúvěry.

ALŽÍRSKO

Přes snahu o zvýšení zemědělské výroby má Alžírsko významný dovoz zejména obilnin, sušeného mléka a rostlinných olejů. Do roku 2019 se však plánuje rozšíření obdělávaných ploch o 5 %, rozlohy zavlažované půdy na 2 mil. ha a odstranění závislosti na dovozu jak obilí, tak sušeného mléka pro další zpracování a brambor.

ANGOLA

Rozvoj zemědělství a potravinářství představuje hlavní prioritu vlády prezidenta João Lorença. Cílem je rozvinout v podstatě všechny oblasti zemědělské činnosti a zpracovatelského průmyslu, protože Angola je zcela závislá na dovozu téměř veškerých surovin ze zahraničí (převážně z Portugalska) a v souvislosti s probíhající krizí nemá dostatek prostředků na tento nákup. Dává důraz

na podporu investic v této oblasti s apelem na zahraniční investice, které by také přinesly nezbytné know-how a technické dovednosti, které Angole chybí. Hlavní investiční a obchodní příležitosti jsou v pěstování a zpracování tropického ovoce; dodání traktorů a příslušenství, zemědělských strojů a vybavení; dodání hnojiv či výroba organických hnojiv; produkce semen pro následný prodej; pěstování kukuřice, obilí (s pěstováním obilí se v Angole teprve bude začínat), manioku, cukrové třtiny, sóji, rýže a kávy; zpracování kukuřice na mouku, výroba palmového a sójového oleje; dodání náčiní na skladování a uchování úrody; dodání techniky pro kácení a zpracování dřeva; dodání krmných směsí či jejich výroba v místě; živočišná výroba a navazující zpracování mléka, sýrů a dalších mléčných produktů, zpracování masa, výroba uzenin; chov kuřat na maso a slepic na vajíčka. V Angole se nachází celkem 35 mil. ha úrodné půdy a z toho 5 mil. ha je zatím využíváno.

AUSTRÁLIE

Australské zemědělství je velmi dobře rozvinuté, zemědělská produkce i potraviny jsou kvalitní a mají ve světě velmi dobré jméno, velká část produkce jde na vývoz – zejména do Asie, ale i USA a EU. Nejvíce se vyváží obilí, vlna, maso, mléko a mléčné výrobky a nápoje. V zemědělském a potravinářském průmyslu je zaměstnáno přes 500 tis. lidí. Importují se zejména nealkoholické nápoje a sirupy, alkoholické nápoje, cukrovinky a tuky a oleje.

ÁZERBÁJDŽÁN

Tento obor se v současné době stal jedním z prioritních na základě vládní strategie o snížení závislosti hospodářství na prodeji energetických surovin a rovněž z důvodu zvýšené poptávky po zemědělských produktech a potravinách na ruském trhu, která souvisí se zákazem dovozu tohoto zboží z USA a zemí EU. Ázerbájdžánu se poměrně daří tuto příležitost využívat, v porovnání s rokem předchozím zaznamenalo zemědělství v roce 2016 růst ve výši 3 %, ovšem k plnému využití nabízejícího se potenciálu bude nejprve nutné celý agrární sektor modernizovat. Zájem je o společné výrobní podniky, zemědělskou techniku, technologie zpracování zemědělské produkce i zařízení (přeprocessing živočišného odpadu na granulované hnojivo, příp. výstavba malých bioplynových stanic). Svůj potenciál mají rovněž dodávky malých pivovarů a souvisejícího vybavení.

BANGLADÉŠ

V případě Bangladéše existuje poptávka po technologiích v potravinářském průmyslu, zejména na zpracování ovoce, zeleniny, v mlékárenském (výrobky z mléka a syrovátky) a konzervářském průmyslu, nebo technologie na zpracování nápojů. Bangladéš se potýká s nedostatkem techniky pro kvalitní a rychlé zpracování zemědělské produkce, často v důsledku klimatických podmínek přijde část zemědělské produkce nazmar. Podle vyjádření Bangladesh Investment Development Authority představuje pro investory do budoucna vysoký potenciál zejména mrazírenský průmysl.

Zemědělství se podílí na tvorbě HDP cca 15 % a Bangladéš má v mnoha ohledech ideální podmínky pro zvýšení vlastní zemědělské produkce. Extenzivní zemědělství vyžaduje větší množství umělých hnojiv a se zvyšující se spotřebou roste i poptávka po zařízeních na jejich výrobu.

BELGIE

Belgický potravinářský průmysl je významným a rostoucím sektorem ekonomiky. Dle výroční zprávy sektorové organizace Fevia představují potravinářské firmy 28 % průmyslových podniků Belgie. Největší

kategorií potravinářského průmyslu je segment nápojů a mléčných výrobků. Výzvou pro české exportéry jsou vysoké mzdové náklady a vysoké náklady na energii v Belgii, což může skýtat pro český export značnou konkurenční výhodu.

BĚLORUSKO

Významnou prioritou běloruské vlády je podpora zemědělství a potravinářského průmyslu (vzrostl v roce 2017 o 4,1 %). V agrárním sektoru se jedná o zaměření na výstavbu, resp. rekonstrukci farem, vepřinů a modernizaci zpracovatelského průmyslu (v mlékárenství, masném a cukrovarnickém průmyslu, pěstování řepky). Zejména chov zvířat (farmy, vepřiny) a následná produkce vepřového masa patří v současnosti mezi priority vládní politiky v souvislosti s nenaplněností ruského trhu po zavedení sankcí, kam směřuje více jak 97 % běloruského vývozu masa a masné produkce. Investice mají směřovat zejména do zařízení na výrobu klobás, ale i do skladovacích prostorů a chladících kompresorových zařízení. Živočišná výroba a na ni navazující zpracovatelský průmysl patří ke stěžejním perspektivním oborům, které jsou běloruským státem finančně podporovány. Příznivá situace se však může změnit s ohledem na mimořádně nízkou geografickou diverzifikaci dodávek základních druhů zboží, kdy prakticky u všech skupin zboží dominuje Rusko, které v současné době aktivně provádí politiku substituce dovozu potravin.

BOSNA A HERCEGOVINA

Domácí spotřeba potravin je ze sedmdesáti procent zabezpečena dovozem. Značný potenciál rozvoje je především v živočišné výrobě, která se podílí čtyřmi pětinami na celkové zemědělské produkci. Zvýšení efektivity provozů se neobejde bez zásadní změny existujícího modelu chovu, který je založen na velkém množství hospodářských jednotek – domácností a malých farem. Zaměření na větší provozy umožní farmářům snížit jednotkové náklady na pořízení nutného vybavení, jako jsou dojící zařízení, chladící zásobníky, zařízení pro přepravu a manipulaci s močůvkou a pevnými hnojivy a také automatická ventilační a krmící zařízení. Mlékárny a masokombináty musí prioritně investovat do předčističek odpadních vod, likvidace pevných odpadů a modernizací porážkových a balčích linek. Zajímavou příležitostí pro angažování českých firem v Bosně a Hercegovině může být i využití bioplynu vznikajícího v zemědělském prostředí pro výrobu elektrické energie a tepla.

BRAZÍLIE

Dlouhodobě patří k významným dovozním komoditám do Brazílie sušené mléko, syrovátka a máslo. Země také v posledních letech zaznamenává nebývalý rozmach, pokud jde o výrobu a spotřebu piva. Vedle zavedených „globálních“ značek se stále více prosazují i menší regionální pivovary a minipivovary, které se od tradičních značek cíleně odlišují, a přestože má jejich produkce mnohdy charakter luxusního zboží, daří se jim velmi dobře získávat zákazníky.

BULHARSKO

Vzhledem k strmému nárůstu průměrných mezd (až 10 % p.a.) a deflací se zvyšuje koupěschopnost obyvatel. S mírným zpožděním dochází rovněž ke zvyšování maloobchodních tržeb, nejprve se to projevilo u zboží krátkodobé, a později i dlouhodobé spotřeby. Zároveň dochází ke změně chování spotřebitelů v oblasti nákupu potravin, která je způsobena zejména postupným zvyšováním tržního podílu řetězců a s tím spojenými dovozy potravin, které na bulharském trhu nebyly obvyklé a postupně si získávají důvěru a oblibu u spotřebitelů (např. jogurty, tvarohy, sušenky, trvanlivé smetany, šlehačky atd.).

Perspektivní je i trh s pivem. V roce 2016 představoval prodej cca 5,6 mil. hl piva a nárůst o několik procent proti roku 2015. Pro rok 2017 byl předpokládán opět mírný růst, zejména jako důsledek zvýšené koupěschopnosti, ale i předpokládaného solidního nárůstu počtu turistů, zejména v letní sezoně. (Údaje za rok 2017 ještě nejsou známy). Zvyšuje se podíl nových typů piva, např. craft. Výroba piva v zemi v roce 2016 dosáhla objemu 5,18 mil. hl, investice do výroby v letech 2014–16 pak cca 90 mil. EUR.

Rychle se rozvíjí zemědělská výroba, dochází k intenzivní obměně strojového parku. Větší důraz, včetně financování z fondů EU (2,9 mld. EUR v OP Rozvoj venkova), je kladen na rostlinnou výrobu (BG se postupně stává významným vývozcem pšenice).

ČÍNA

Po dlouhém období, kdy drželo nejvýznamnější růstový potenciál mléko, a zvláště poté, co byly vyhlášeny sankce vůči Rusku, se nyní zdá, že je čínský trh nabídkou zahraničního mléka již nasycen. Exportní příležitosti stále trvají, především v sušeném mléce, které se v Číně nejvíce využívá pro výrobu instantního kojeneckého mléka, jelikož stále nedůvěra středních tříd k domácí produkci mléka po skandálech s melaminem stále přetrvává. U ostatních mléčných výrobků je poptávka vzhledem k tomu, že většina obyvatel Číny trpí genetickou netolerancí k laktóze a s tím spojeným faktem, že s výjimkou etnických Mongolů mléko nebylo součástí tradiční čínské kuchyně, o poznání nižší. Je rovněž nutné připomenout, že stejně jako u vína je mnohdy pro zákazníky rozhodující buďto dobré jméno exportující země (v této věci jsou v popředí především Francie, USA, Irsko, Dánsko aj.), nebo cena, která je ovšem vzhledem k vysoké konkurenci již sražena poměrně nízko. Stejně to platí i u vína. Problémem pro české výrobce mohou být i často příliš vysoké množstevní poptávky.

Nejperspektivnějšími položkami i vzhledem k statistikám je český chmel, ve kterém Čína již předstihla tradičního největšího odběratele českého chmele – Japonsko. Dále je to pivo (ačkoli se celková spotřeba piva nepatrně snížila, vzrostla spotřeba piva dovozového), slad (slad se sice stále exportovat nemůže, nicméně vyjednávání o jeho schválení jsou již ve finální fázi), krmiva pro psy a kočky, hroznový olej, atd. Kromě těchto komodit má vzrůstající perspektivu i maso a masné výrobky. Na schválení jejich dovozu ale ČR stále čeká a i když dochází k výrazným posunům ve schvalovací proceduře, není pravděpodobné v dohledné době schválení očekávat.

Po možném úspěšném zakončení právě probíhajících jednání o vzájemném uznání chráněných zeměpisných označení (CHZO) mezi Čínou a EU lze v Číně očekávat státem vedenou kampaň k propagaci výrobků takto označených. Z toho by mohli profitovat i exportéři vyvážející výrobky, které jsou nositeli českých CHZO. Stále platí, že se exportující firmy musí připravit na nejasné, poměrně složité a často se měnící dovozní předpisy (především veterinární), jejichž vyřízení může trvat v řádu let. Čínský distributor očekává od české strany dlouhodobý osobní kontakt, nemalé finanční prostředky na marketing a nízkou prodejní cenu (ačkoli je zboží poté prodáváno za mnohonásobně vyšší prémiovou cenu).

DÁNSKO

Dánský trh zemědělských strojů patří v poměru k velikosti země k největším v Evropě. Silně je zde rozvinutá rostlinná i živočišná výroba. Z celkové plochy Dánska je obděláváno cca 69 % (2,6 mil. ha). V současné době je zde cca 45 tis. zemědělských farem, přičemž výrazně dominují zejména malé farmy do 30 ha (celkový počet traktorů proto přesahuje 100 tis. ks). Dynamicky se rozvíjí i ekologické zemědělství. Pro české výrobce se tak nabízejí obchodní příležitosti především v dodávkách zemědělské techniky (traktory, secí stroje, pluh, návěsy), ev. subdodávek a náhradních dílů na již dodané

zemědělské stroje. Celková hodnota hrubých investic v dánském zemědělském sektoru činí více než 30 mld. CZK.

EGYPT

Nové příležitosti se otevřely s aférou týkající se dovozu pšenice do Egypta – dovozy od dlouhodobých obchodních partnerů (Francie, Kanada) byly v nedávné minulosti opakovaně pozastaveny z důvodu přísných fytosanitárních kontrol, které v dodávkách odhalily nadměrný obsah škodlivin (houbová choroba námel/ergot), a Egypt – největší světový dovozce obilí – proto potřebuje náhradní zdroje jejího dovozu.

ESTONSKO

Zemědělský a potravinářský průmysl je objemem produkce největším odvětvím v Estonsku, i přes to však Estonsko není v této oblasti soběstačné. Na estonském trhu má své pevné místo české pivo, které se vyskytuje ve všech estonských supermarketech i většině restaurací. Rovněž velmi úspěšná je produkce vlastního piva, která je rozdělena mezi dva hlavní estonské producenty A. Le Coq a Saku. V poslední době tato oblast zažila určitý boom, kdy na estonský trh vstoupilo mnoho minipivovarů, které se těší oblibě u zákazníků. Zatímco v roce 2014 bylo v Estonsku pouze 12 minipivovarů, v roce 2016 jich bylo již 40. Vidíme zde proto potenciál zejména pro dodávky českého chmelu pro výrobu piva.

ETIOPIE

Zemědělství tvoří 48 % HDP země a zaměstnává 85 % pracovní síly. Na příjmech vývozu se podílí 70 %. I přes nárůst produktivity je její úroveň stále velmi nízká, což je zapříčiněno přetrvávajícími primitivními kultivačními metodami.

Vzhledem k dominantnímu postavení zemědělství pro etiopskou ekonomiku udržuje ZÚ Addis Abeba úzké kontakty s místními oficiálními představiteli. V rámci těchto setkání vyjádřili zástupci klíčové Agentury pro rozvoj zemědělství zájem tyto prioritní oblasti: zavlažování a vodní hospodářství, zpracování a uskladňování zemědělských plodin, mechanizaci a nově i živočišnou výrobu, která se z dosavadního okraje zájmu dostává mezi priority jak vládních představitelů, tak investorů. Roste prostor pro dodávky genetického materiálu, inseminačních dávek skotu.

Pokračují investice v sektoru pivovarnictví (jediný v nedávné době privatizovaný a prudce se rozvíjející obor). Tradičním sektorem je cukrovarnictví, vzhledem k velikosti stáda chovných zvířat jsou perspektivní zařízení na zpracování masa a mlékárenské stroje. Zájem je o domácí výrobu jednoduchého zemědělského náčiní.

FILIPÍNY

I přes značný ekonomický rozvoj Filipín v posledních letech sektor zemědělství do značné míry stagnoval. I přes zaznamenaný růst produkce v sektorech plodin (8,55 %) a hospodářských zvířat (4,66 %) byl nárůst stále nedostatečný k vyrovnání celkového poklesu výkonnosti zemědělství. V odvětví rybolovu se ve stejném období snížila produkce o 5,1 %. Mezi faktory, které neumožňují navýšení produktivity zemědělského sektoru patří především nedostatečná mechanizace, nízká úroveň zemědělského vzdělání a složitý přístup k financování. Mezi hlavní produkty, které významně přispívají k národnímu hospodářství, patří rýže, kukuřice, cukr, kokos, maniok a káva. Kakao, abaka a ovoce jsou označovány jako plodiny vykazující významný exportní potenciál. Geograficky je z hlediska zemědělské produkce nejvýznamnější

oblastí druhý největší ostrov Mindanao. Zavedení preferenčního rámce GSP+ na začátku roku 2015 otevřelo evropský trh filipínským výrobcům, kterým se tak nabídla příležitost k exportu výrobků s vysokou přidanou hodnotou, a zároveň GSP+ představuje příležitost, jak výrazně navýšit hodnoty pěstovaných plodin.

Nejvýznamnější vývozní položkou jsou i nadále syrovátka a další výrobky z mléka, které tvoří přes 55 % celkového vývozu. Nicméně existuje značný potenciál klíčových zemědělských a potravinářských produktů, a to především mléčných výrobků, nápojů, pekařské a cukrářské výroby, rostlinných produktů a živočišné výroby. Vzhledem k historicky dobré spolupráci se také v současné době nabízí potenciální vývoz české zemědělské techniky a zpracovatelských technologií.

GHANA

Jedná se o jeden z nejdůležitějších sektorů ekonomiky, který zaměstnává až 70 % pracovní síly a podílí se na 24 % HDP země. Prioritním cílem současné vlády je zajistit soběstačnost v produkci rýže, kukuřice a sójových bobů a usiluje o zajištění finančně dostupné zemědělské techniky pro drobné a střední zemědělce. V předchozích letech bylo navíc z ČR dovezeno více než 800 kusů dvoukolových traktorů a lze proto předpokládat další poptávku po traktorech a náhradních dílech.

Další prioritou vlády v oblasti zemědělství je omezit závislost na dovozu potravin. Každoroční dovoz cukru do Ghany činí 400 mil. USD (zhruba 80 % veškerého cukru se dováží) a existuje potřeba výstavby nových cukrovarů nebo revitalizace již nefungujících, postavených experty z ČR v 80. letech minulého století. Ghana sice znovuotevřela továrnu na výrobu třtinového cukru, ale zdejší produkce zdaleka nedokáže uspokojit poptávku. Vzhledem k tomu, že dovoz drůbežního masa dosáhl v roce 2017 čísla 158 tis. tun (s meziročním nárůstem 10 %) je zde snaha o podporu vlastní produkce drůbežního masa a vajec, což představuje poptávku zejména po krmivu, umělých hnojivech a zpracovatelské technologii. Současně evidujeme poptávku po dovozu živého hovězího dobytka za účelem vlastního chovu, který by zajistil část produkce čerstvého masa a mléka. Další možností je dovoz konzerv, salámů a jiných masných výrobků. Poptávka po těchto výrobcích je dána jednak 90 % dovozem masa do země, a zároveň minimální produkcí výrobků z masa.

GRUZIE

Zemědělství Gruzie, stejně jak potravinářský průmysl, je značně nerozvinuté. Ačkoliv je v zemědělském sektoru zaměstnáno více než 50 % všech pracujících, není země potravinově soběstačná, neboť místní zemědělství je velmi neefektivní. Často se jedná o samozásobující se zemědělce hospodařící na několika hektarech půdy, kteří nejsou kvůli absenci techniky konkurenceschopní. Část zemědělské produkce se tak dováží z Turecka.

Vláda v roce 2015 vyhlásila program „Produce in Georgia“, v rámci kterého mohou firmy investující do zemědělského sektoru získat finanční pobídky. Vzhledem ke geografické vzdálenosti a transportním nákladům je menší potenciál ve vývozu z ČR prvotně nezpracovaných zemědělských surovin – jako např. zrna. Možnosti jsou naopak ve vývozu hotových výrobků do Gruzie s vyšší přidanou hodnotou – jako například různé polotovary, energetické tyčinky apod. Zároveň lze v souvislosti se snahou vlády o zefektivnění zemědělského sektoru očekávat poptávku po ušlechtilých plemenech skotu a dalších hospodářských zvířatech. Projekt „Produce in Georgia“ předpokládá i zpracovávání zemědělské produkce, proto bude v nejbližších letech jistě stoupat poptávka i po průmyslových celcích pro potravinářský průmysl.

HONGKONG

Zemědělství v Hongkongu je limitované, dováží se 95 % zemědělských produktů. Hongkong dováží sušené mléko, maso a masné výrobky (uzeniny). Prostor je rovněž pro biopotraviny a zdravou výživu. Odstranění cla na dovoz vína a piva v roce 2008 (dříve 40 %, resp. 20 %) zlepšuje možnost dodávek na vyspělý spotřebitelský trh Hongkongu a zároveň re-exportu do dalších zemí regionu. Vládní, ale i soukromé subjekty, postupně z Hongkongu budují centrum obchodu s vínem nejen pro čínský trh, ale pro celou prudce rostoucí oblast jihovýchodní Asie. Potenciál se jeví rovněž ve strojích na průmyslové zpracování nápojů, např. pivovary.

CHILE

Zemědělství a potravinářský průmysl představují po důlním průmyslu druhou nejvýznamnější sílu chilské ekonomiky. Největší šanci mají dodavatelé, kteří jsou schopni zaručit důvěryhodný dlouhodobý servis a představit své výrobky fyzicky. Perspektivní jsou linky na uzení masa a ryb a technologie přípravy pokrmů. Mezi tři hlavní strategické priority Chile nyní patří rozvoj zpracovatelského průmyslu v návaznosti na výrobu potravin. Proto jsou velmi perspektivní dodávky moderních technologií pro potravinářský průmysl. Je však nutná pečlivá příprava v místě a podpora místního zástupce.

CHORVATSKO

Chorvatský potravinářský průmysl má širokou základnu. Po vstupu země do EU se rozšířily možnosti přímých dodávek i možnosti kooperace na místním trhu. Šance pro dodávky českých firem jsou zejména v dodávkách pro privátní značky obchodních řetězců nebo subdodávky pro zpracovatelský průmysl. Z konkrétních příležitostí je třeba zmínit dodávky mléka (zejména sušeného) a smetany vzhledem k omezeným kapacitám chorvatských mlékárenských závodů. Další položku možného vývozu tvoří šťávy a výtažky z rostlin jako komponenty pro nápojový průmysl. Pro realizaci dodávek nápojů je na trhu velmi silná místní konkurence. Uzeniny a další masné výrobky představují zajímavý vývozní potenciál, i když omezený vzhledem k silné místní konkurenci. Exportní příležitosti jsou v bio-potravinách (např. müsli, cereálie) a obecně v sortimentu zdravé výživy. Na chorvatském trhu by se mohli uplatnit i někteří menší a střední vývozci piva. Zájem je také o dodávky surovin, jako je sója a kukuřice pro výrobu polotovarů a krmných směsí. Na trhu si také, se zlepšující se ekonomickou situací, získávají místo luxusní potraviny, určené hlavně k obohacení trhu. Jedná se o sortiment cukrovinek, lahůdek atp. Vzhledem k tomu, že na chorvatském trhu figuruje jediný výrobce hnojiv, nabízí se možnost jejich vývozu z ČR. Zajímavá je také možnost vývozu strojů, které lze využít při zemědělské výrobě.

INDIE

Zemědělství se podílí z hlediska přidané hodnoty až 17,3 % na tvorbě HDP a zaměstnává téměř polovinu ekonomicky aktivního obyvatelstva. Vláda podporuje rozvoj organického zemědělství a snaží se tak přispět ke snížení objemu používaných chemických hnojiv. Velkým problémem je zajištění zavlažování rozsáhlých ploch při úsporném zacházení s vodou. Na druhou stranu se zvyšuje používání moderní mechanizace s cílem maximalizovat výnosy na hektar a minimalizovat ztráty. Šanci tak mají dodavatelé moderních technologií do zemědělství.

Potravinářství se může díky rostoucímu počtu obyvatelstva opřít o zvyšování poptávky. Zlepšující se životní úroveň se promítá do změny spotřebitelských vzorců a větší šanci tak mají západní potraviny, například cereálie. Zájem je o kvalitní bílý mák, který se pěstuje i v Česku a má uplatnění mimo jiné jako příměs do indického koření. Indie dováží celou řadu zemědělských komodit, včetně například jablek, obilí a luštěnin.

Z hlediska českých vývozních položek v potravinářství je jistě zajímavé například pivo, které v Indii patří k nejoblíbenějším alkoholickým nápojům. Indické pivovary produkují pivo „mild“ (4–5 % alkoholu) a „strong“ (6–8 % alkoholu), které se prodává nejčastěji v lahvích o objemu 650 ml. Clo na dovoz piva a ostatních alkoholických nápojů je velmi vysoké, což je jeden z důvodů, proč velké nadnárodní pivovarnické skupiny mají pivovary přímo v Indii. Potenciál prodeje českého piva v Indii není malý, neboť existuje poměrně slušné povědomí o Česku jako pivní velmoci. Šanci mají čeští pěstitelé chmelu a úspěch zde zaznamenali i dodavatelé technologií do pivovarů a minipivovarů.

IRÁK

Z potravinářských výrobků bude dobré posílit vývoz vajec, která se stala tradičním vývozním artiklem, a dalších potravin např. mléka.

ÍRÁN

Za poslední tři roky se soběstačnost země na vlastní potravinářské produkci zvýšila o 24 %, z 55 %. Je zde potenciál v dovozu cukru a rýže (zde bylo prozatím sníženo dovozní clo na 26 %). Momentální domácí kapacita masozpracovatelských závodů nedostačuje a je třeba ji navýšit. V zemědělském sektoru je nutné zvýšit výnosy z půdy, jak s pomocí kvalitních umělých hnojiv, tak i zavedením energeticky méně náročného systému zavlažování.

Z důvodu otevírání se země i díky pokračující výstavbě nových nákupních center roste poptávka po západních potravinách. Kromě tradičních komodit se zde české výrobky mohou prosadit i ve specializovaném segmentu jako jsou potraviny pro diabetiky, nutriční a bezlepková dieta apod.

Téměř 90 % zemědělské techniky je místní výroby. Perspektivními segmenty jsou: modernizace cukrovarů historicky postavených českými firmami, zpracování masa hospodářských zvířat, zpracování mléčných produktů, dodávky veterinárních přípravků pro hospodářská zvířata, dodávky inseminačních dávek býků, výživa, krmení doplňky stravy, stájové technologie, desinfekce ošetření včelstev a následné pracování včelích produktů, potravinářské stroje na zpracování obilovin, rybářské technologie a akvakultura.

IRSKO

Cukr je jednou z komodit, jejichž dovoz do Irska se za posledních pět let bezmála zdvojnásobil a totéž platí o českém dovozu této komodity do Irska. Ve státním rozpočtu na r. 2018 byla oznámena nová daň na cukr podle jeho podílu v potravině, díky tomu se očekává pokles poptávky cukru v zemi. Příležitostí pro naše exportéry by mohl být plán irského ministerstva zemědělství investovat 110 mil. EUR ročně do r. 2020 na rozvoj lesnictví, z čehož až 90 % bude využito na zalesňování a výstavbu lesních cest. Jednou z nových komodit, které by mohly na irském trhu nalézt odbyt, je také tzv. „pocitivé pivo“ (craft beer), většinou z produkce malých a středně velkých pivovarů. Podobně jako v ČR je také v Irsku patrný výrazný trend v konzumaci těchto produktů (70 % meziroční nárůst za poslední dva roky). Podobná je situace na trhu s olejnatými semeny a plody.

ISLAND

V souvislosti s podstatnou liberalizací dovozu potravin ze zemí EU, která nastala v květnu 2018, se výrazně rozšiřují možnosti dodávek poživatin, splňujících vysoké kvalitativní nároky islandských spotřebitelů a zároveň cenově příznivých. Omezení vyplývá z dopravních cest na Island, a proto lze soutěžit nabídkami v segmentu trvanlivých potravin, které mohou být přepravovány lodí. Vzhledem k vysokému

daňovému zatížení pálenek a vína je oblíbenou alternativou konzumace cenově přijatelnějšího piva; české pivo je již dnes na Islandu známé. Své místo na trhu rovněž našli první čeští výrobci krmiv pro domácí zvířata, kteří i u prémiových přípravků mohou konkurovat cenou. Další možnosti odbytu se nabízejí na úseku dodávek obalového materiálu pro islandské potravinářské výrobky.

ITÁLIE

Podíl zemědělství na ekonomice Itálie se blíží hodnotám průměru zemí EU (3 %). Základní charakteristikou zemědělského sektoru je vysoký počet a malá velikost velké části zemědělských farem a podniků. Itálie má 70 % zemědělských podniků s méně než 10 zaměstnanci a v potravinářském průmyslu má tolik zaměstnanců dokonce 90 % podniků. Italský potravinářský průmysl v současné době zaměstnává 400 tis. osob a je po strojírenském průmyslu druhým nejvýznamnějším odvětvím italského zpracovatelského průmyslu. Potravinářský průmysl patří do skupiny tahounů italského exportu a byl relativně méně zasažen dvěma vlnami hospodářské recese v uplynulých letech. Za perspektivní komodity je považován cukr, slad a pivo. V případě cukru není Itálie soběstačná a cukr dováží, aby pokryla jeho spotřebu v potravinářském průmyslu. Při pohledu na portfolio vývozců piva do Itálie je možno vidět, že ČR by mohla mít větší podíl oproti svým konkurentům a je tu poměrně velký prostor pro další růst. V Itálii v posledních letech velmi vzrostla obliba piva a konzumace tohoto produktu se značně zvýšila. Dle údajů asociace Assobira roste přitom jak výroba, tak spotřeba piva v Itálii (v roce 2016 např. na úrovni 31,1 l na hlavu ročně, čímž se spotřeba dostala na úroveň předkrizového roce 2007). Ve velkých a bohatších městech na severu Itálie je poptávka soustředěna především na pивní speciály, piva z mikropivovarů a řemeslně vyráběná piva, piva nefiltrovaná. V posledních letech se také velmi rozmnožily nové italské minipivovary a právě řemeslná výroba piva (např. počet mikropivovarů a restaurací s výrobou piva byl v roce 2013 téměř 500, v roce 2016 již téměř dvojnásobek). Samostatnými souvisejícími položky jsou pak slad (a chmel), které jsou i nadále příležitostí pro český export. V dovozu nepraženého sladu do Itálie se v r. 2016 umístila ČR na 6. místě mezi největšími dovozci, přičemž vývoz do Itálie kontinuálně roste. V případě chmele je rostoucí trend vývozu stejný a umístění ČR mezi největšími dovozci se v posledních letech pohybuje kolem 4. místa.

IZRAEL

Od 1. ledna 2010 je v platnosti Agrární dohoda, kterou uzavřely EU a Izrael. Na jejím základě byl výrazně usnadněn obchod se zemědělskými komoditami, který je v mnoha položkách již zcela volný, bezcelní. S ohledem a relativní sílu IL zemědělství v porovnání s ČR lze předpokládat, že z dohody by mohly těžit zejména CZ dovozci a spotřebitelé. Izrael je na dovozu potravinářských výrobků do značné míry závislý, ročně importuje potraviny a nápoje za 4,5 mld. USD, náš podíl na těchto dovozech činí 12,5 mil. USD, tzn. pouze cca 0,3 %.

Hlavními vývozci potravin do Izraele i nadále zůstávají země Evropské Unie. Potenciál pro české výrobce zde proto bezesporu existuje, a to nejenom ve vybraných položkách. K žádosti o dovozní licenci musí certifikovaný importér doložit tzv. košer (kašrut) certifikát – potvrzení o způsobilosti podle židovského náboženského práva. Získání košer osvědčení ale nepředstavuje v naprosté většině případů žádný problém, zkušený místní importér dokáže českého výrobce na certifikaci náležitě připravit. Na druhé straně se s košer certifikací pojí administrativní a někdy i technologické náklady, které zejména v případě menších zakázek mohou vývozy neúměrně prodražit. Dovážet je sice možné (s výjimkou masných výrobků) i „nekošer“ potraviny, tento segment je ale marginální, představuje asi jenom 5–10 % trhu, a je pro izraelského dovozce nezajímavý. Certifikaci českých výrobců zajišťuje v naprosté většině případů Rabinát pražské židovské obce.

 JAPONSKO

Japonsko je největším dovozcem potravin na světě, přestože potravinářský průmysl Japonska vykazuje nejmenší podíl výroby v zahraničí. Japonsko dováží 60 % svých potravin v hodnotě 62 mld. USD ročně. Z České republiky se do Japonska vyvážejí zejména slad, chmel, čokoláda, krmivo pro psy a kočky, pivo nebo víno, existuje však rostoucí poptávka i po dalších komoditách jako jsou mléčné či masné výrobky, cereálie nebo trvanlivé potraviny.

 JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Zemědělství je v JAR na vysoké úrovni a významná část produkce se také vyvážejí. Příležitosti pro české podniky se nacházejí zejména v dovozu potravinářských technologií, jako jsou pekařské stroje, zařízení pro pivovary, cukrovary, stroje na zpracování masa, ovocných šťáv a dalších. Další možnosti spočívají v dodávkách technologií k výrobě organických hnojiv a močoviny nebo v oblasti dodávek technologií pěstování ryb a vodních živočichů (tzv. aquaculture).

 JIŽNÍ SÚDÁN

Dle odhadů OSN je 4,8 mil. obyvatel (40 % celkového počtu země) závislých na potravinové pomoci, z toho vyplývá potřeba dodávek trvanlivých potravin.

 KAMBODŽA

Navzdory silnému růstu textilního a oděvního průmyslu je Kambodža stále ekonomikou, kde necelá polovina obyvatel pracuje v zemědělství. Preferenční režim přináší zemi výhody v exportu některých zemědělských plodin a potravin na vyspělé trhy. Nedostatečná technologická infrastruktura a nízká produktivita v dalším zpracování zemědělské produkce jsou však bariérou pro zvyšování konkurenceschopnosti v agrárním sektoru. S cílem jejího zvýšení, doplnění hodnotových/výrobních řetězců a posílení potravinové bezpečnosti existuje poptávka po výstavbě zpracovatelských kapacit a transferu technologií a expertízy. Možnosti jsou také v oblasti dodávek hnojiv, pesticidů a zemědělské a obalové techniky. V Phnompenhu a turistických lokalitách postupně vznikají nové mikro/minipivovary a roste po nich poptávka.

 KANADA

Préríjní provincie (Alberta, Saskatchewan a Manitoba) a provincie Ontario jsou důležitými zemědělskými a potravinovými producenty. Významné je pěstování obilí (pšenice, ječmen, oves), luštěnin a olejnin (řepka), stejně jako masný průmysl, jedná se o komodity, určené na export. Velikost trhu a kapacit potvrzuje zájem o zemědělské stroje a výzkumnou a vědeckou spolupráci. Rostoucí tendence má také vývoz zemědělských léčiv pro maloobchod a vývoz umělých střev a inovativních položek. Mezi hlavní položky zemědělského a potravinářského dovozu do Kanady patří víno, potravinové přípravky, pekařské výrobky, krmivo pro psy a kočky (pro maloobchodní prodej) a káva. Populace Kanady se zvyšuje, poptávka po zemědělských produktech a technice se tedy stále bude navyšovat. Zároveň existuje poptávka po nových technologiích spojených se zemědělstvím (drony, smart agriculture).

 KATAR

Katar dováží až 90 % potravin, přičemž sortiment na trhu stále zaostává za nabídkou ve vyspělých zemích. Z české produkce by se mohlo uplatnit mléko (sušené a kondenzované), dětské výživy, nápoje a polévky v prášku, čokoláda a cukrovinky, produkty zdravé výživy, potravinové doplňky (omáčky, dochucovací přípravky) ap.

KAZACHSTÁN

V zemědělství se předpokládá dlouhodobý růst. Možnosti pro spolupráci existují u zemědělské techniky, zejména u technických plodin, osiva, chovu domácího skotu. Také u technologií na zpracování zemědělské produkce, např. pekárenského zařízení, balící techniky, linek na stáčení nápojů apod. V zemědělství a potravinářském průmyslu existují velké příležitosti pro investory. V rámci rozvojového programu „Agrobusiness 2020“ poskytuje kazašská vláda též další podpory, jako jsou investiční dotace pro instalační a stavební práce, zemědělskou techniku a nákup strojů, kompenzace úrokové míry u úvěrů a leasingů, proplácení až 50 % hodnoty krmiv, veterinárních služeb, paliv a olejů apod. Kazachstánská strana projevuje značný zájem o investice do zemědělského a potravinářského sektoru, zahraničním investorům ale komplikuje situaci nemožnost přímého nákupu zemědělské půdy. V posledních letech bylo v Kazachstánu vybudováno větší množství zemědělských a potravinářských závodů (modernizace pivovarů, nové moderní sklady obilí, závody na mléčné výrobky apod.). V oblasti vývozu existuje prostor zejména u prémiových značek a v případě investic či licenční výroby v Rusku na zásobení trhu touto cestou (ta je aktuálně nejistější s ohledem na řadu problémů, které českým vývozcům vytváří členství KZ v EAEU – problémy při tranzitu potravin přes Rusko, veterinární a fytosanitární opatření ze strany RF, které jsou často automaticky uplatňovány v dalších státech EAEU).

KEŇA

Zemědělství zaměstnává 75 % pracovní síly a na tvorbě HDP se podílí plnými 30 % (tento podíl, na rozdíl od ostatních zemí regionu, za posledních 5 let dokonce o 5 % vzrostl). Vývoz čaje, kávy a čerstvých květin tvoří spolu s cestovním ruchem pilíře keňské ekonomiky. V zemi již existuje relativně vyspělý agroprůmysl a lze předpokládat jeho další rozvoj. Stále však existuje značný potenciál, který zemědělská prvovýroba v Keni nabízí v oblasti mechanizace (ať již pro malé tak pro velké farmy). V roce 2017 zasáhlo Keňu období sucha, během kterého došlo k rozsáhlému úhynu skotu, pro které farmáři neměli krmivo, vzhledem k tomu, že keňští zemědělci nevyužívají v období dešťů metody silážování krmiva. Vzhledem k loňské drastické zkušenosti se tak rozvoj zemědělství a zejména technologií umožňující překonat každoroční období sucha stává klíčovou prioritou. Dodávky těchto technologií tak představuje příležitosti pro české dodavatele. Vzhledem k tomu, že Keňa je jedinou středně příjmovou zemí v regionu východní Afriky, existuje i poptávka po potravinářských produktech ze strany movitější městské klientely, a to v souvislosti s očekávaným příchodem nových provozovatelů sítí supermarketů, které je plánováno na období do roku 2020.

KOLUMBIE

Trh s potravinami a nápoji se v Kolumbii velmi dynamicky rozvíjí, především díky rostoucí kupní síle obyvatel a zvětšující se maloobchodní sítí ve velkých městech (Bogotě, Medellínu, Cali, Barranquille, Bucamanze, Cartageně). Podle statistických údajů spotřeba potravin a nápojů roste každoročně v posledních 5 letech v průměru o 9,5 %. Velký potenciál pro české firmy je nadále v oblasti syrovátky (jsme tradiční vývozce, byť nás limitují množstevní kvóty), sušeného mléka, dále piv, minerálních vod (a to především s přidanou hodnotou nejrůznějších chutí, minerálů či vitamínů), cukrovinek a tzv. „health & well-being“ snacků (vloček a müsli).

Agroprůmysl patří k tahounům růstu kolumbijské ekonomiky (v roce 2017 růst o 6,3 %; v roce 2016 růst o 4,8 %). Lze očekávat, že tento trend bude pokračovat i v dalších letech, přestože rozpočet Ministerstva zemědělství na rok 2018 byl snížen oproti loňsku o 28 %. Rozvoj venkova patří k prioritám kolumbijské vlády, která v rámci programu na revitalizaci kolumbijského zemědělství po ukončení vnitřního ozbrojeného konfliktu „Colombia siembra“ počítá do roku 2018 s investicemi ve výši 1,6 mld. USD do rozvoje zemědělství. Plán rovněž počítá do roku 2018 s poskytnutím úvěrů kolumbijským zemědělcům až ve výši

24 mld. USD. Velikost domácího agroprůmyslového trhu se odhaduje na 180 mil. USD. Lokální výroba je malá (necelých 40 mil. USD) a navíc je přednostně zaměřena na vývoz do sousedních zemí (Peru, Ekvádor, Venezuela, Panama – 29 mil. USD). Největší zájem na lokálním trhu je o dovážené stroje a zařízení pro zpracování a balení potravin a nápojů, jejichž import loni (2017) dosáhl 180 mil. USD. Konkrétně pro české dodavatele se nabízí možnost dodávek zemědělských strojů, zařízení a strojů pro pekárny, na výrobu cukrovinek a čokolády, pro výrobu cukru, dále pro pivovary, na zpracování masa a drůbeže, ovoce a zeleniny.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

Intenzifikace zemědělství a přechod od samozásobitelství k modernějším metodám pěstování plodin je základní prioritou strategie rozvoje Konžské demokratické republiky. Potřeba průmyslových hnojiv poroste v souvislosti s touto strategií. Rozvoj zemědělství a výroba potravin je jednou z nejvyšších priorit vlády.

KOREJSKÁ REPUBLIKA

Z hlediska zemědělského a potravinářského průmyslu je pro český vývoz nejperspektivnější trh s pivem. České pivo je v Korejské republice považováno za jedno z nejlepších na světě a jeho spotřeba každoročně stoupá. Vlivem dobrého jména českého piva se zvyšuje též zájem o víno z České republiky. Určitý prostor na trhu s nápoji je rovněž v oblasti dovozu minerálních vod. Korejský trh s minerálními vodami je však z velké části kontrolován významnými dovozci z jiných zemí a vstup na něj je finančně velmi náročný vzhledem k vysokým nákladům na reklamu a požadavkům zákazníků např. na speciální balení. Další možností pro export českého potravinářského průmyslu je trvanlivé cukrářské zboží. Korejský trh je zajímavý i pro české výrobce a exportéry produktů živočišné výroby, především pak mléčných výrobků. Schvalovací proces dovozu výrobků živočišného původu je však časově velice náročný a může trvat i několik let.

KOSOVO

Kosovo má velice nízkou produkci vlastních potravinářských výrobků, většina produktů je dovážena, a to převážně z okolních zemí Balkánu, EU nebo Turecka. Vláda Kosova i zahraniční donoři chystají v roce 2018 výrazně navýšit své subvence do zemědělství a potravinářství. Bude se jednat zejména o podporu zahradnictví, používání kvalitní sadby/semín, stavby skleníků, zpracování zemědělské produkce a zavádění moderních potravinářských technologií (zejména balící linky).

KUBA

Kuba dováží 80 % veškerých potravin a píce pro zvířata, což se stoupajícími cenami na světových trzích vyvíjí čím dál vyšší tlak na centrální plánování. V roce 2008 nastartované zavádění drobného soukromého hospodaření neefektivní zemědělskou výrobu neakcelerovalo a Kuba akutně potřebuje modernizovat výrobu, zpracování a skladování potravin. Zvyšování potravinové soběstačnosti je kubánskou vládou označováno za otázku národní bezpečnosti a investice do této oblasti, zejména modernizace výrobních procesů, jsou deklarovány za jedny z prioritních, celý proces je ale poměrně vleklý a naráží na dlouhodobé problémy s likviditou.

V zemědělské výrobě a přepravě jsou ve velkém měřítku stále využívána tažná zvířata, většina používaných traktorů jsou dosluhující zbytky sovětských a československých dodávek ze 70. let. Potřeba jejich modernizace, ať už prostřednictvím dodávek náhradních dílů a servisu nebo nákupem zcela nových strojů, rovněž vytváří nezanedbatelnou exportní příležitost.

KUVAJT

Přestože potraviny patří mezi nejrychleji rostoucí položky kuvajtského dovozu, jejich sortiment na zdejšímu trhu stále ještě zaostává za západoevropskou nabídkou. Z české produkce by uplatnění mohlo najít mléko (sušené a kondenzované), dětské výživy, nápoje a polévky v prášku, čokoláda a cukrovinky, produkty zdravé výživy, potravinové doplňky (omáčky, dochucovací přípravky) a podobně.

KYPR

Řada kyperských hotelových řetězců a provozovatelů velkých výletní lodí změnila během krize majitele. Noví vlastníci kromě investic do vybavení v rámci zlepšení nabídky hledají nové dodavatele pro své restaurace a cateringové služby. Pro české výrobce instantních a konzervovaných potravin se nabízí příležitost zapojit se do nově vytvářených dodavatelských řetězců.

LIBANON

Mléko a mléčné výrobky představují již po několik let hlavní vývozní komoditu a objem exportu každým rokem neustále vzrůstá. Nejvýznamnějším produktem z ČR, je bezesporu sušené mléko. Dalšími perspektivními komoditami v mlékárenské sféře jsou sýrařské výrobky, doplňky výživy pro sportovce (zejm. syrovátkový protein), zmrzlinový prášek (výhodou české produkce je dlouhá záruční doba pro skladování – 24 měsíců – dociluje jí pouze 5 výrobců na světě).

Další perspektivní položkou se stoupající poptávkou je řepný cukr Krystal. Navázání přímých vztahů mezi českými výrobci a libanonskými odběrateli je současným cílem Velvyslanectví České republiky v Libanonu. V posledních letech roste v Libanonu obliba piva, s čímž souvisí nárůst dovozu chmelu a sladu. Objemy dovozů z ČR se v roce 2017 pohybovaly pouze na úrovni cca 200 tun. Trh postrádá též sycené nealkoholické nápoje. Další slibnou oblastí jsou komplexní potravinářská zařízení a technologie, zejména na zpracování a výrobu olivového oleje.

LITVA

Zemědělství patří spolu s potravinářským průmyslem ke klíčovým odvětvím litevské ekonomiky. 60 % rozlohy země tvoří orná půda, 32 % zaujímají lesy. 42 % obyvatel žije na venkově, kde působí cca 200 tis. farem, z nichž více než 40 % obhospodařuje méně než 5 ha půdy a s relativně nízkou efektivitou. Pro období 2014–2020 proto bylo z fondů EU v rámci Programu rozvoje venkova (RDP) alokováno celkem 1,977 mld. EUR, přičemž 615 mil. EUR (cca třetina z této sumy) určila vláda již na rok 2015. Mezi podporovaná opatření pro rozvoj sektoru patří využívání poradenských služeb, zapojení nových subjektů do schémat kontroly kvality, investice do zemědělských holdingů, zpracování zemědělských výrobků, nakládání s vodními zdroji, zlepšování lesnické infrastruktury, zalesňování, podpora nových subjektů a malých farem, využívání bioplynu ze zemědělského odpadu, rozvoj organického zemědělství atd. Mezi hlavní výzvy v sektoru patří změna orientace zemědělského exportu (hledání nových trhů místo dříve dominantního podílu Ruska), zvýšení efektivity a kvality produkce v souladu s principy udržitelnosti.

LOTYŠSKO

Na lotyšském trhu je výrazně zastoupeno české čepované i lahvové pivo. Vzhledem k růstu spotřeby piva roste poptávka po rozšiřování sítě malých pivovarů. Spotřeba piva v Lotyšsku dlouhodobě roste. Z 1 423 mil. hektolitrů v roce 2009 na 1 555 mil. hektolitrů v roce 2014. Množství piva vyráběného

v Lotyšsku posledních letech výrazně kleslo. V roce 2016 množství domácí výroby kleslo o 13,66 % oproti roku 2015. V Lotyšsku je zcela zřetelný trend vytlačování domácí výroby tohoto produktu zahraničnickým dovozy. V roce 2017 byl vykázan nárůst dovozu piva do Lotyšska o 10,66 %, zatímco vývoz poklesl o 7,08 %. Růst spotřeby piva v Lotyšsku není tudíž pokrýván růstem domácí výroby, ale růstem zahraničnických dovozů.

LUCEMBURSKO

Lucembursko je příležitostí i pro export potravinářských výrobků s vyšší přidanou hodnotou a místních specialit („produits du terroir“).

MAKEDONIE

Prioritou nové makedonské vlády je i zemědělství, a to ve všech formách především z důvodu vysokého počtu práce schopného obyvatelstva působícího v tomto oboru (kolem 22 % ekonomicky aktivního obyvatelstva země). V Makedonii najdeme převážně malé rodinné farmy, kterých je na 190 tisíc. Existují však i velká zemědělská družstva, která disponují velkými skleníky, zpracovatelskými linkami pro svoji produkci. Celkový objem zemědělské půdy je více jak 335 tis. hektarů. Země produkuje biopotraviny, převážně v ovocnářském a zelinářském sektoru. Je málo známý fakt, že v Makedonii se pěstuje ve velkém mimořádně kvalitní rýže, kterou úspěšně země vyváží svým nejbližším sousedům. Makedonie je známá též svým kvalitním tabákem, který plně dokáže nahradit kvalitní americký tabák. V hornatých oblastech Makedonie je významná živočišná výroba (365 tis. kusů skotu produkuje maso a masné výrobky a hlavně sýry). Charakter zemědělské výroby v Makedonii indikuje spíše malou zemědělskou techniku – celkem je v zemi v provozu 92 tis. menších traktorů, ovšem velmi zastaralých. Z toho se dá odvodit, že země potřebuje především traktory menší výkonové řady a též malé zemědělské stroje. Do začátku 90. let minulého století bylo bývalé Československo třetí největší obchodní partner země a jeden z největších dodavatelů zemědělských strojů a země byla prakticky monopolním dodavatelem ovoce a zeleniny pro celou bývalou Jugoslávii. Další plánovaný rozvoj zemědělství dává opětovnou šanci dodávkám české zemědělské techniky.

MALAJSIE

Potraviny představují devátou nejvyšší položku malajsijského importu. Gastrocentrické aspekty místní kultury ve spojení s růstem příjmů malajsijského obyvatelstva zvyšují poptávku po zahraničnických, zejména pro Malajsii exotických potravinách. Tradiční českou exportní položkou do Malajsie je syrovátka (4. nejvyšší exportní položka v období I–XI 2017). Vstup českých potravin na malajsijský trh komplikují vysoké netarifní bariéry dovozu potravin (povinná halál certifikace pro masné a mléčné výrobky, administrativní průtahy v případě dovozu alkoholických nápojů). Nejvyšší potenciál je tak možno spatřovat v méně konfliktních položkách, jako jsou cukrovinky či nealkoholické pivo. I zde je však významná role halál certifikace, která velmi ovlivňuje spotřebitelské chování většinového obyvatelstva. Příležitost představují též polotovary, ingredience a další přípravky pro výrobu potravin v místě. Intenzifikace zemědělství a snaha o zpracování místních potravin pak znamenají možnost exportu zemědělských strojů. Zájem je o mechanizaci péče o palmové plantáže a jejich sklizeň. Potenciál na trhu mají také semena či sazenice plodin, ať již hybridů či geneticky modifikovaných pro žádané vlastnosti v místních podmínkách či plemenný materiál, zejména skotu šlechtěného pro tropické podmínky; Malajsie je dlouhodobě závislá na importu hovězího masa a mléčných výrobků.

MAROKO

České firmy podceňují aktivní účast na největším marockém zemědělském a potravinářském veletrhu SIAM v Meknesu pod patronátem marockého krále, který se koná vždy na přelomu dubna a května. Dle pořadatelů se jedná o největší zemědělský a potravinářský veletrh na africkém kontinentu, každoročně se jej účastní i ministři vlád jednotlivých afrických a blízkovýchodních zemí, potenciál pro zviditelnění ČR je skutečně velký. V minulosti zde byla např. zastoupena česká zemědělská technika, potravinářské výrobky či cereálie.

Jednu z potenciálních příležitostí také představuje šlechtitelství ovocných stromků: marocké ovocnářství zaznamenává během několika uplynulých let nebývalý rozkvět – pozornost je věnována zejména šlechtění nových odrůd ovocných stromů. Maroko sonduje zahraniční zkušenosti a adaptabilitu zemědělských plodin na domácí klimatické podmínky. Dle FEDAM (tj. Marocké asociace pro sadařství) je v Maroku obhospodařována zemědělská plocha o rozloze více než 336 746 ha. Maročané pěstují především jabloně (42 %), meruňky (13 %) a mandloně (10 %); dále granátovníky, kdoule, hrušně, fíkovníky, třešně a ořechovníky. Nejvýnosnějším odvětvím je pěstování oliv na ploše 35 tis. ha, kaktusů na 20 800 ha a citrusových plodů na 5 600 ha. Všechny marocké ambice týkající se zemědělství, aktuálně především ovocnářství, vycházejí z programu nazvaného „Zelené Maroko“ (fr. Maroc Vert), který královský palác zahájil v roce 2008 a formálně jej ukončí v horizontu roku 2020. Jednou z možností je mj. případné zviditelnění českých firem a navázání nových obchodních partnerství prostřednictvím aktivní účasti na největším marockém ovocnářském a zelinářském veletrhu SIFEL pořádaném každoročně během prosince.

Mezi prioritní obory v rámci marockého zemědělství v současnosti patří šlechtění nových odrůd fíkovníků, kultivace půdy, pokračující mechanizace ve vztahu k cukrovarnictví (včetně technického poradenství), včelařství, kompletní dodávky pro zpracovatelské ovocnářské závody včetně sušící technologie či rozmělnovacích strojů pro kosmetický průmysl; dále mlékárenský průmysl reflektující zvyšující se výnosy prostřednictvím výstavby nových jednotek pro úpravu stlačeného vzduchu, pasterizačního, homogenizačního a sterilizačního procesu u mléka – zde existuje prostor pro případné dodávky procesních ventilů, pohonů pro řízení průtoku či sensorboxů české výroby.

MEXIKO

Obor patří mezi nejdůležitější a nejrychleji rostoucí sektory mexické ekonomiky a významně se podílí na mexických vývozech (v roce 2017 za 30 mld. USD). Kvůli zvyšující se poptávce po mexických produktech existuje snaha zlepšovat a modernizovat zemědělskou výrobu a zpracování. V této oblasti by se mohly najít příležitosti pro české technologie. Konkrétní položky – zemědělská technika, stroje (konzervování, zpracování masa, balení atd.), chladicí zařízení. Stejně tak by mohly být zajímavé české zkušenosti se zalesňováním a zpracováním dřeva.

MOLDAVSKO

Jedním z důležitých úkolů je posílení skladovacích a chladírenských kapacit, které mají umožnit moldavským pěstitelům realizaci produkce za výhodnějších cen. Příležitost představují i dodávky zemědělské techniky a mechanizace.

MONGOLSKO

V zemědělském sektoru je zaměstnáno téměř 30 % ekonomicky aktivního obyvatelstva Mongolska a na HDP se podílí cca 14 %. Živočišná výroba tvoří zhruba 70 % celkové produkce sektoru. Ovce a kozy tvoří 90 % z celkového množství. Mongolsko se snaží o zvýšení exportu masa. Zatím však většina výrobců

není schopna dodržet veterinární a hygienické podmínky požadované klíčovými importními partnery – Ruskou federací a Čínou. V Mongolsku se produkuje velmi omezené množství kravského mléka, což je způsobeno extenzivní formou chovu (pasevnickým) skotu. Velké místní společnosti, často s podporou státu, se začínají zaměřovat na rozvoj intenzivní produkce mléka formou ustájení chovů a zakládání farem. Příležitostí pro české společnosti je budování uzavřených chovů pro mléčný a masný skot, budování mlékáren, zajištění krmných plodin a směsí, investice do veterinárně schválených výroben s kvalitními dojícími či porážecími a porcovacími technologiemi, investice do zařízení na výrobu mléčných či masných výrobků, do udíren či následně balících technologií. Rozvíjet se bude i výstavba masokombinátů, chladiřských a mraziřských skladů. Mongolsko má zájem o dovoz zemědělské techniky pro prvovýrobu, např. o traktory, a to jak pro zemědělství, tak lesnictví.

Vláda také v rámci akčního plánu 2016–2020 naplánovala rozvoj pěstitelství. Chce zlepšit využití zemědělské půdy a určit regiony vhodné pro intenzivní chov. Také podporuje stavbu skladů, sýpek, hospodářských kapacit. Ve všech těchto segmentech by české firmy mohly nalézt exportní příležitosti. Další příležitosti jsou i v oblasti zavádění sanitárních, fytosanitárních a veterinárních opatření. Nové příležitosti pro uplatnění české techniky a know-how se od r. 2015 vyvíjejí díky rozvojovému projektu v oblasti lesního hospodářství, komplementárnímu k dosavadním dílčím mongolským a zahraničním iniciativám v tomto sektoru, který je i s ohledem na mitigaci klimatických změn nutnou součástí dalšího rozvoje zdejší ekonomiky. V neposlední řadě i maloobchodní trh potravin a nápojů není zdaleka saturovaný a je zde zájem o české výrobky.

MOSAMBIK

Nejdůležitější sektor mosambického hospodářství (cca 30 % HDP). Intenzifikace zemědělství a přechod od samozásobitelství k modernějším metodám pěstování plodin je základní prioritou vlády. Převážná většina zemědělské činnosti je vykonávána ze strany venkovských farmářů, kteří pracují manuálně či pomocí dobytka a nemají v převážné většině finanční prostředky na nákup nové technologie. Zájemem vlády je proto přilákat zahraniční investory, kteří by investovali či mezinárodní instituce, které prostřednictvím svých projektů mohly rozvíjet dané činnosti. Prioritními oblastmi pro Mosambik jsou chov drůbeže na maso a na vejce, pěstování tropických plodin (říká se, že Mosambik má v této oblasti největší potenciál ze všech zemí SADC), chov hovězího dobytka a pěstování rýže.

Na tyto prioritní projekty je ochoten stát poskytnou půdu zdarma a dále zajistit nulové clo a vrácení daní. Před konečným rozhodnutím o uskutečnění investice je také zásadní prozkoumat, zda v daném místě nehrozí záplavy či se často nemění klimatické podmínky.

MYANMAR

Zemědělství je dominantním sektorem myanmarského hospodářství. Vláda upřednostňuje zemědělství zejména proto, že tvoří 45 % HDP, zaměstnává většinu pracovních sil (70 %) a generuje 30 % exportu. Přes svůj enormní potenciál zemědělství v posledních 50 letech zaostávalo. V současné době je v zemědělství zisk na hlavu cca 200 USD/rok, což je polovina až třetina v porovnání s jinými zeměmi regionu. Myanmar má hojné přírodní zdroje – úrodnou půdu a vodní zdroje, které poskytují příhodné podmínky pro rozvoj agrobyznysu a domácí výroby potravin. Geopoliticky dobře situovaná země mezi Čínou a Indií, dvěma největšími spotřebiteli jídla a nápojů na světě, a přístup ke zbytku jihovýchodní Asie poskytuje významný potenciál. Místní výroba potravin a obchod s nimi je klíčový pro celkový ekonomický vývoj země s ohledem na podíl zemědělství na HDP. Rozvoj úrovně zpracování potravin, udržení jejich nutriční hodnoty, vysoké kvality a bezpečnosti a dodržování standardů vyžaduje zavedení nových technologií.

Myanmar si klade za cíl obnovit zastaralé přístroje a zmechanizovat zpracování zemědělských plodin (především traktory a další stroje).

Pivo je jedním z nejoblíbenějších alkoholických nápojů a s více než 80 % dospělé populace, kteří pijí pivo, je tu stále obrovská šance pro další pivovary se zkušeností nejen na rozvíjejících se trzích. Prodej piva v MM vzrostl o 14 % na 265 milionů USD mezi roky 2009 a 2013 a podle předpovědi dosáhne 675 milionů dolarů do roku 2018. Největší evropské pivovary Carlsberg a Heineken již potenciálu Myanmaru naplno využívají. Jako perspektivní se jeví také malé pivovary.

NĚMECKO

Německý potravinářský průmysl dlouhodobě patří co do obratu a počtu zaměstnanců k předním v Evropě. Německo zároveň patří mezi pět největších potravinářských importérů na světě (v r. 2017 činily zemědělské dovozy 86 mld. EUR, vývoz pak 73,8 mld. EUR). Vývozní zemědělskou politiku výrazně ovlivnilo embargo na dovoz potravin do Ruska, Německo hledá nové trhy především v Asii a zemích třetího světa. K 31. 3. 2015 přestaly platit mléčné kvóty na produkci mléka a zrušení vedlo k vleklé krizi na mléčném trhu. Poptávka v Německu roste také u bioproduktů (země je nejvýznamnějším evropským trhem s biopotravinami). Protože je vysoký podíl masné produkce z Německa exportován, vlastní spotřeba je z části kryta dovozem. Podobná situace je v oblasti krmiv (nyní z Jižní Ameriky) pro německou živočišnou produkci. Poptávka po těchto výrobcích stále roste. Německo patří k tradičním pivařským oblastem – i přes vysokou míru konkurence je zde potenciál, resp. zájem o česká piva.

NIGÉRIE

Extrémně rychle rostou velké městské aglomerace. Tento trend je významný zejména pro vývozce (investory) potravinářského zboží. Velký odbyt by mohly mít i zařízení na výrobu potravin. Rychle roste počet obyvatel, do 20 let má mít Nigérie až 500 mil. obyvatel. Roste počet spotřebitelů hotových rychloobrátkových výrobků, vč. potravin. Reformu zemědělství a rozvoj potravinářského průmyslu vláda proto považuje za jednu z hlavních priorit. Dle ministra zemědělství potřebuje Nigérie 300 tis. traktorů, nyní jich má pouze 30 tisíc.

NIZOZEMSKO

Nizozemsko je druhým největším vývozcem zemědělské produkce, v oboru zde působí více než 4 000 společností včetně celosvětově nejvýznamnějších (Cargill, Heinz, Monsanto, Unilever, Mead Johnson, ConAgra, Mars, apod.). Země vyváží ovoce, zeleninu (největší vývozce sadbových brambor), stejně jako vyhlášené mléčné produkty. Hlavním příjemcem nizozemských vývozu je Německo. Existuje zde významná základna výzkumu a vývoje – výzkumné instituty, zdravotnické univerzity a partnerství veřejného a soukromého sektoru. V neposlední řadě je důležité zahradnictví, které pro svou produkci využívá nejmodernější technologie (energeticky neutrální skleníky).

NOVÝ ZÉLAND

Největším bohatstvím Nového Zélandu je úrodná zemědělská půda a celoročně mírné podnebí vhodné pro pastevectví. Nový Zéland je významným světovým producentem a vývozcem mléka a mléčných výrobků, hovězího a skopového masa, ovoce a vlny. Dalším důležitým sektorem je sadařství (kiwi, jablka) a vinařství, rybolov a lesnictví. Nový Zéland chce vyvážet více zpracovaných výrobků s přidanou hodnotou. Potenciál má proto vývoz českých zemědělských strojů a linek do zpracovatelského průmyslu. V produkci obilovin je Nový Zéland soběstačný ze 70 %, 30 % obilovin importuje.

PÁKISTÁN

Navzdory skutečnosti, že Pákistán má rozsáhlý zemědělský sektor, který zaměstnává třetinu obyvatel (70 mil.) a na tvorbě HDP se podílí téměř 40 %, konkrétně 21 % - zemědělství a 17,5 % - potravinářský průmysl, je produkce značně primitivní a omezuje se pouze na pěstování a zpracování rýže a tropického ovoce (hlavně mango a citrusy). Většina potravinářského zboží denní spotřeby se dováží ze zahraničí, a to hlavně z Číny. Velký exportní potenciál v tomto segmentu mají mléčné výrobky, hlavně syrovátka a sušené mléko, dále obilí, pohanka, mouka, potravinářské tuky a kyselina octová. Ve vzájemné obchodní výměně s ČR potravinářské výrobky vykazují rostoucí objemy, a to hlavně sušené mléko, které je již dnes mezi 10 největšími exportními komoditami. Samostatnou kapitolu představuje krmivo pro zemědělská zvířata, další velmi perspektivní segment.

PALESTINA

Zpracování zemědělských produktů a výroba potravin představují na PAÚ méně rozvinuté sektory. Přes úsilí o dosažení soběstačnosti při výrobě potravin jsou potraviny na území PAÚ masivně dováženy, především z Izraele. Palestinské výrobní kapacity nejsou schopny z hlediska kvantity ani kvality dostatečně pokrýt domácí poptávku a v některých segmentech je palestinský trh téměř výlučně závislý na importech. Vedle snahy o navýšení domácích výrobních kapacit je zřetelné úsilí o diverzifikaci importů. Poptávány jsou produkty „evropské“ jakosti za kompetitivní ceny. Dílčím problémem zůstává značná fragmentizace palestinského trhu s potravinami a absence velkých dodavatelských řetězců. Lokální palestinství výrobci projevují zájem o moderní potravinářské technologie a strojní zařízení, včetně plnicí/balící/obalové techniky a suroviny pro domácí potravinářskou výrobu (mouka, mléko, tuky a oleje). Příležitostně se objevují poptávky po moderních zemědělských technologiích, především pro živočišnou výrobu (chov kuřat, skotu), nebo krmiva.

PERU

Jako perspektivní se jeví dodání zemědělské techniky, která by reagovala na potřeby mechanizace, snahy o růst efektivity a přidané hodnoty v proexportně orientovaném zemědělství. Dále mohou být perspektivní linky na zpracování a manipulaci ovoce a zeleniny, zařízení pro posklizňovou úpravu a konzervaci, řezací stroje, separátory, sušičky, skladovací kontejnery, nádrže, parní zařízení pro sušení ovoce a zeleniny apod. V Peru je výzvou zachování chladového řetězce, kdy vysoké nároky jsou kladeny zejména na národní obchodní řetězce formálního charakteru (vs. místní tržnice). Z toho vyplývají nároky na chladicí a klimatizační techniku pro transport a skladování agrárních komodit. Chladicí technika by se mohla též uplatnit v subsektoru rybolovu a akvakultury (tj. tradičně silné stránky peruánské ekonomiky a exportu).

Za účelem posílení přidané hodnoty produktů je potřeba zlepšit balení a označení. Z toho vyplývá příležitost pro dodání balicích a etiketovacích strojů.

Další příležitosti se rýsují ve světle rozvoje domácího potravinářského průmyslu s cílem zvýšit jeho přidanou hodnotu. V regionu na severu země dochází v návaznosti na velký vodohospodářský/zavlažovací megaprojekt Olmos k rozšiřování obdělávané zemědělské půdy, kde progresivní plodinou je cukrová třtina. Domácí potravinářský gigant Gloria chce díky dodatečně zavlažované ploše docílit produkce cukru ve výši 50 % dnešního importu (pozn. roční import bílého a rafinovaného cukru do Peru činí 370 tis. t). Z toho plyne potenciál pro cukrovary a lihovary (etanol) a zařízení pro zpracování biomasy pro výrobu elektrické energie.

Zařízení pro zpracování biomasy se mohou uplatnit nejen v případě odpadů z cukrové třtiny, ale též v případě pěstování rýže (rýžové slupky a zbytky stonků rýže), bavlny a chřestu a v lesním hospodářství.

Postupný růst středních příjmových skupin, všeobecné životní úrovně i snadný přístup ke spotřebitelským úvěrům generují poptávku po alternativních luxusních potravinách, nejvíce cukrovinkách, pochutinách na bázi cereálií a rýže, ale i uzeninách. Důležitým faktorem v diverzifikaci spotřeby jsou v peruánských podmínkách rostoucí cesty do Evropy, mj. na základě nově zavedeného bezvízového styku, obdiv tamního životního stylu apod.

Jelikož se vláda snaží usnadňovat (mj. daňové) podmínky malým řemeslným pivovarům, rostou možnosti uplatnění minipivovarů, sladu, chmele a výhledově i specializovaných poradenských a expertních služeb. Preference peruánského spotřebitele ve vztahu k alkoholickým nápojům se mění. Trh s alkoholickými nápoji o hodnotě 5,2 mld. USD je stále atraktivní, je ale nutno nabídnout nové koncepty. V rámci tohoto trhu je očekáván meziroční růst 4,6 %. Peruánský spotřebitel akceptuje kvalitu za vyšší cenu nad kvantitou a roste jeho zájem vyzkoušet různé prémiové edice. Na trhu piva lze v posledních letech pozorovat nárůst produkce a spotřeby řemeslně vyráběných piv (cerveza artesanal), kde byl za rok 2016 vyprodukován milion litrů tohoto piva. 20 % prodaných piv za minulý rok byla prémiová piva z dovozu.

POLSKO

Dosud čeští výrobci příliš neprojevují zájem o polský trh v tomto segmentu, neboť se obávají nepřekonatelných překážek. Je to především otázka jednání a dohod s mezinárodními řetězci, nikoliv však na národní úrovni, ale v sídle jejich centrální. Určité pozitivní kroky se podařilo uskutečnit ve vztahu k síti prodejen Biedronka (portugalský řetězec J. Martens) a Lidl, kde se české potraviny objevují. Potravinářský sektor patří k nejdynamičtěji rostoucím odvětvím v Polsku. Pro české výrobce může být zajímavý zejména segment bio a ekologických potravin. Trh s organickými a zdravými potravinami v Polsku činí pouze 0,5 % celkového potravinářského trhu, avšak jeho hodnota se za posledních sedm let zvýšila o 300 % na více než 800 mil. PLN (4,96 mld. CZK) a stále vzrůstá s rostoucím povědomím spotřebitelů. Odhaduje se, že v roce 2019 bude hodnota trhu s ekologickými potravinami vyšší než 1 mld. PLN (6,2 mld. CZK). Trh s bio produkty v Polsku roste velmi dynamicky o 10–20 procent ročně a průměrný polský občan utrací na bio potraviny pouze 4,35 EUR ročně, zatímco obyvatel Evropské unie vynakládá na ekologické produkty desetkrát vyšší částku.

PORTUGALSKO

Odvětví tvoří tradiční a důležitou složku portugalské ekonomiky, která se stále více soustředí i na vývoz. Pokračující snaha o zvýšení jeho produktivity přináší příležitosti pro výrobce zemědělských strojů a náradí. Přestože je Portugalsko v řadě potravinových položek soběstačné, dovážet musí zejména obilniny a olejniny. V oblasti potravin jsou portugalští spotřebitelé převážně konzervativní a je nutná znalost lokálních specifik. Příležitosti se však nacházejí např. v oblasti prodeje pod privátními značkami řetězců. Prudký nárůst počtu turistů přináší nové příležitosti v oblasti potravin i nápojů, zejména piva. Stejně tak zažívají rozmach popularity dietní, funkční a jiné speciální potraviny. V oblasti potravinářství existuje možnost využít proniknutí na portugalský trh k otevření navazujících trhů v lusofonních zemích.

RUMUNSKO

Rostoucí poptávka po potravinách denní spotřeby (pečivo, masné a mléčné výrobky, ovoce, zelenina atd.) ve velkých městech. Přítomnost zahraničních investorů v potravinářském průmyslu a v zemědělství a s tím související modernizace a rozvoj výrobních kapacit. Zvyšuje se poptávka po nutričních přípravcích a nápojích.

Za konkrétní příležitosti pro české firmy považujeme možnosti dodávek potravinových výrobků a strojního vybavení do potravinářských výrobních a zpracovatelských závodů. V zemědělství mají perspektivu dodávky zemědělské techniky a technologií, zemědělských strojů, zařízení a zemědělských hnojiv. Konkrétně se do Rumunska dováží traktory, zemědělské nástavby. Výběrová řízení se objevují v oblasti vybavení vepřinů, drůbežáren a zavlažovacích technologií atd. Ministerstvo zemědělství vyčlenilo v letech 2015–2022 z fondu EU 145 mil. EUR na modernizaci zavlažovacích zařízení a na druhotnou infrastrukturu 430 mil. EUR.

RUSKO

I přes embargo na dovoz potravin z EU, které je stále v platnosti, se nabízí spolupráce v řadě oborů, jichž se sankce netýkají. Politika náhrady dovozu je v agrárně-potravinářském sektoru efektivní a Rusko již dosahuje kýžené soběstačnosti u základních druhů potravin. Deficit je stále v produkci mléka a kvalitních mléčných výrobků, ryb, hovězího masa, některých druhů ovoce a zeleniny. Všechny uvedené položky však zůstávají pod embargem. Rusko má nedostatek plemenných zvířat, genetického materiálu, sazenic a osiv, které jsou nezbytné k dalšímu rozvoji zemědělství. Ideální příležitosti jsou dodávky investičních celků pro živočišnou výrobu včetně financování, tj. výstavba farem, dodávky technologií, veterinárních přípravků, genetiky a živých zvířat, a to při splnění všech veterinárních požadavků. Z potravinářství je perspektivní oblastí nápojový průmysl a export zdravé výživy z České republiky. V kontextu modernizace domácího průmyslu přetrvává velký potenciál pro export zemědělských a potravinářských technologií a zařízení pro zpracování obilovin, olejin, masa, mléka, zeleniny atd.

RWANDA

Zemědělství zaměstnává 90 % pracovní síly, avšak na HDP se podílí pouze jednou třetinou (zemědělské vývozy jsou však jedním z důležitých zdrojů deviz). Klíčovou prioritou vládního ekonomického programu Vize 2020 je snížit zaměstnanost v zemědělství o 10 % díky širšímu uplatnění mechanizace. Vláda usiluje o zvýšení produktivity sektoru pomocí investičních programů, směřujících jak k dosažení vyšší intenzifikace pěstování základních vývozních komodit (káva, čaj) pomocí aplikace hnojiv a využití strojového zařízení, tak k vyššímu podílu zpracování zemědělské produkce, což představuje zároveň příležitost pro dodavatele technologií pro potravinářský průmysl (např. 90 % balicího materiálu se do Rwandy dováží).

SAÚDSKÁ ARÁBIE

Saúdská Arábie je největším dovozcem potravin a zemědělských produktů v rámci zemí GCC. Populace v KSA je o 150 procent větší než u ostatních pěti států GCC (Spojené arabské emiráty, Kuvajt, Katar, Omán a Bahrajn). Počet obyvatel Saúdské Arábie se odhaduje na 31,7 milionu v roce 2017 a očekává se, že do roku 2025 dosáhne 40 milionů. To zcela jistě přispěje ke zvýšení poptávky po dovozu potravin, neboť Saúdská Arábie dováží 75 % potravin. Nejnovější dostupné údaje o obchodu OSN ukazují, že Saúdská Arábie dovezla v roce 2016 zemědělské a potravinářské produkty ve výši 14,8 miliardy USD, což je pokles o přibližně 23 % ve srovnání s rokem 2015. Obrovský pokles dovozu byl způsoben především nižšími cenami obilovin, kukuřice, pšenice, ječmene a rýže a nižšími cenami mléčných výrobků a drůbežího masa.

Saúdskoarabský trh je rostoucí trh se zvyšujícím se podílem vysoce hodnotných potravinářských výrobků. Hotová jídla (ready-to-eat meals) jsou náhradou za dříve hojně praktikovanou domácí stravu, fast foody a „take-away“ jsou stále oblíbenější u mladistvé saúdské populace (populace do 30 let představuje

v Saúdské Arábii 70 % obyvatel). Rostoucí počet náboženských poutníků přichází každý rok do Saúdské Arábie (přibližně 8 milionů poutníků v roce 2016), což vytváří poptávku po institucionálních stravovacích službách.

Sektor zpracování potravin se za posledních deset let rychle rozrostl. Podpora ze strany saúdské vlády zahrnuje přímé dotace na vybraná zařízení na výrobu potravin, nízké ceny pozemků k pronájmu, dlouhodobé bezúročné půjčky a bezcelní dovozy surovin. Vedle různých státních dotací byly hlavními faktory pro další růst tuzemského potravinářského průmyslu: zvýšená poptávka po balených potravinách, zvýšení příjmu na obyvatele, vysoký růst populace, mění se životní styl a způsob stravování. Tuzemské potravinářské výrobky jsou obecně považovány za kvalitní a konkurenceschopné. Mezi hlavní potraviny, které jsou místně zpracovány za použití dovážených surovin a přísad, patří chléb, mléčné výrobky, zpracované hovězí a drůbeží maso, mražená zelenina, džemy, bramborové lupínky, občerstvení, džusy, sušenky, arašídové máslo, koření, přísady do omáček, kečup, sušenky, cukrovinky, ovocné nápoje, ocet, těstoviny, med, čaj, konzervované fazole, vaření olej, máslo, majonéza, cereálie a zmrzlina.

SENEGAL

Senegalská vláda plánuje zvýšit domácí produkci obilovin z 2,1 mld. tun v roce 2013 na 3,1 mld. tun v roce 2018. Množství vyprodukovaného mléka by se mělo zvýšit z 260 mil. litrů v roce 2013 na 525 mil. litrů v roce 2018. Podíl zavlažovaných ploch vůči plochám, které je možné zavlažovat, by měl podle plánů vlády vzrůst z 46,3 % na 75,8 % mezi roky 2013 a 2018. Důraz je kladen na produkci a zpracování arašídů, realizaci 150–200 malých projektů pomoci rodinného zemědělství a 100–150 velkých projektů s vysokou přidanou hodnotou a chov dobytka. Objem nutných investic v oblasti zemědělství na základě Plánu prioritních činností je vládou odhadován na 261,8 mld. XOF (11 mld. CZK) v období 2014–2018. Senegal mnoho zemědělských produktů dováží. Tato situace je dána i nedostatečně rozvinutým potravinářským průmyslem a neadekvátními podmínkami pro skladování zboží, které se rychle kazí.

SLOVENSKO

Na Slovensku představují zahraniční potraviny až 60 % slovenské spotřeby. Tyto potraviny z ekonomicky vyspělejších zemí EU (např. Německo, Rakousko) jsou však kritizovány kvůli horší kvalitě stejných potravin na Slovensku než v domovských zemích. Potenciál pro export potravin z ČR na Slovensku nadále existuje. Příležitosti nabízí mléčné výrobky, uzeniny, maso a zpracované masné výrobky, cukrovinky, víno z hroznů, regionální piva, ovocné šťávy.

SLOVINSKO

Slovinsko od uzavření jediné továrny na výrobu cukru v r. 2006 nedisponuje vlastní výrobou a je proto netto dovozcem cukru.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

Predikce reálného hospodářského růstu ve výši 3,6 % ročně do roku 2020 spolu s predikcí růstu populace o cca 5 % ročně dává předpoklady k pokračování růstu spotřeby potravin, která vykazuje v posledních letech průměrný roční růst kolem 6 %. Vzhledem k omezeným kapacitám místní výroby (v současnosti SAE produkuje pouze 15 % své celkové spotřeby potravin) se dá předpokládat, že růst dovozu bude pokračovat nejméně ve výši 6 % ročně. Dovoz potravin v přepočtu na jednoho obyvatele patří v SAE mezi nejvyšší na světě. Souběžně s dovozem potravin rostou i investice do místního potravinářského průmyslu, jehož podíl na celkovém

průmyslu (vytvářejícím 15 % HDP) činí 31 %. Dochází k růstu spotřeby potravin zdravé výživy, což se mimo jiné projevilo i na výrazném nárůstu českého vývozu cereálií. Certifikace halál je zatím požadována pouze na masné výrobky, rozšíření tohoto standardu na ostatní potraviny a celý hodnotový řetězec je ve výhledu.

USPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

USA jsou díky své zemědělské výrobě a následné potravinářské produkci v základních komoditách dlouhodobě soběstačné (cca 120 %). Jedná se o vysoce konkurenční trh, kde vybudování vlastní značky stojí enormní časové úsilí a nemalé finanční prostředky. Přesto jde o prostor, kde lze s produktem s příznivou cenou, příběhem či specifickou přidanou hodnotou. Koupěschopnost obyvatelstva a ochota zkoušet nové věci ponechává prostor pro nové zboží.

V oblasti zemědělské prvovýroby je prostor pro vývoz rostlinných či živočišných komodit relativně omezený, a to zejména vzhledem k uvedené soběstačnosti, geografické vzdálenosti i ochraně místního trhu. ČR v současné době není schválena pro vývoz masa, v roce 2017 však byla zahájena procedura pro povolení vývozu hovězího masa a masných výrobků (u vepřového masa bude situace složitější kvůli nedávnému výskytu afrického moru prasat v ČR). Z rostlinných komodit je stále prostor pro uplatnění českého chmele a sladu jako základních surovin pro vaření piva – trend růstu výstavu piva z malých a řemeslných pivovarů je stále rostoucí na úkor konvenčních značek. S tím jsou spojeny i technologie a kvasnice pro pivovarnictví či dodávky minipivovarů do restaurací tzv. na klíč. Je však třeba zohlednit trend snižování spotřeby piva u amerických konzumentů, nová značka tak musí uspět na úkor stávající konkurence.

Americkému zemědělství se v posledních letech daří, produkce roste a podpora z veřejných prostředků se očekává na obdobné úrovni i s novým rozpočtovým výhledem do roku 2027. To vytváří příznivé podmínky pro investice a nákup nové techniky. I v tomto segmentu je v USA vysoká konkurence s převažující domácí výrobou, nicméně pro traktory s nižším výkonem a stroje na zpracování půdy se rýsuje příležitost v segmentu ekologického zemědělství, které je na vzestupu a rozlohy farem se blíží stavu v ČR. Poptávka je i po technologiích na přesné zemědělství (např. zavlažovací systémy).

Ceny potravin v USA již druhým rokem spíše stagnují, vzhledem k vysoké konkurenci se nabízí prostor pro vývoz spíše u specialit. Roste trend zdravé výživy s poptávkou lehce stravitelných potravin, s nízkým obsahem tuku, cukru či lepku (včetně bezlepkového piva). Rovněž označení Organic, GMO-free nebo Hormone-free zvyšuje atraktivitu pro spotřebitele – spotřeba produktů ekologického zemědělství roste až 14% tempem (roční obrat ve výši cca 40 mld. USD). Na vzestupu je elektronický obchod s potravinami, do kterého vstupují i velcí technologičtí hráči (akvizice řetězce WholeFoods společností Amazon). Rozšiřování německých diskontů Aldi a Lidl dává šanci využít dodávek v Evropě jako referenci pro uplatnění na US trhu. Řada řetězců využívá produktovou linii privátních značek, kde není nutné budovat vlastní značku. Trh s potravinovými doplňky a vitamíny dosáhl 35 mld. USD v loňském roce, kvůli zájmu Američanů o rychlá řešení a zdravý životní styl dále poroste. Totéž platí i pro energetické nápoje. Díky kvalitě, tradici a vzpomínkám amerických turistů existuje potenciál pro vývoz českého piva, překážkou růstu vývozu je však absence dostatečných finančních prostředků na masivní marketingovou podporu, kterou využívají tradiční značky ze západní Evropy.

SRBSKO

Potenciál v zemědělství se nadále spatřuje především v genetickém materiálu pro chov hovězího, ale i vepřového dobytka a v rybářství. Je předpoklad, že poroste zájem o inseminační dávky z ČR a lze očekávat i růst poptávky po vybavení pro chov a zemědělskou produkci obecně.

V souvislosti s předvstupními fondy jako je IPARD, který umožňuje čerpat dotace na nákup zemědělské mechanizace (zejména traktorů), lze očekávat růst v tomto segmentu.

SRÍ LANKA

Zemědělství a zpracování potravin patří mezi vysoce dotované oblasti srílanské ekonomiky. V případě Srí Lanky existuje poptávka po technologiích v potravinářském průmyslu (který roste rychlostí 8 % ročně), např. na zpracování cukrové třtiny, které musí Srí Lanka dosud 95 % dovážet z Indie. Ostrov hodlá snížit svoji závislost na dovozu cukru a dosáhnout plného pokrytí své potřeby domácí produkcí, což by vládě ušetřilo až 24 mil. USD ročně, které platí Indii za dodávky cukru. United Nations World Food Programme (WFP) společně s vládou spustili v únoru 2017 „National Strategic Review on Food Security and Nutrition – Towards Zero“. WFP a vláda plánují rozšíření potravinových programů zaměřených na podporu farmářů a venkovských komunit. Zpráva OSN ze září 2017 uvádí, že nejhorší sucho za posledních 40 let, které postihlo 1,9 milionu lidí v 17 okresech, způsobilo, že se více než 300 tis. rodin na Srí Lance stalo nezajištěných potravinami. Kvůli loňským květnovým povodním a pokračujícímu suchu byla sklizeň rýže v roce 2017 nejnižší za posledních deset let.

SÝRIE

Organizace OSN pro výživu a zemědělství odhaduje, že obnova zemědělské výroby v Sýrii si vyžádá investice ve výši přibližně 11 mld. USD v následujících 3 letech. Sedmiletý válečný konflikt se negativně projevil na celé infrastrukturu – byly zničeny sklady zemědělských surovin, zemědělská technika (traktory, seci, sklízecí, půdozpracující stroje), veterinární kliniky, zpracovatelské závody, zavlažovací systémy, studny atd. Syrské zemědělství je aktuálně zasaženo značným nedostatkem umělých hnojiv určených pro obiloviny. Dále se poptává zařízení masného průmyslu, mlékáren, stroje pro průmyslovou výrobu potravin, plnicí, balící a etiketovací linky, genetický materiál pro chov hospodářských zvířat a sladkovodních ryb.

ŠPANĚLSKO

V daném sektoru lze v posledních letech ve Španělsku (podobně jako na jiných EU trzích) vysledovat výrazný trend směrem ke zdravé výživě, biovýrobkům, výrobkům odpovídajícím různým speciálním dietám (např. alergií), alternativní výživě apod. Španělsko je co do počtu certifikovaných ekologických potravin druhou nejvýznamnější zemí EU, v posledních třech letech zaznamenalo největší meziroční nárůst mladých konzumentů (+ 42 %) v oblasti biopotravin. Španělsko zároveň samo patří mezi lídry ve výrobě těchto potravin – je deváté na světě. Největší šanci pro uplatnění tudíž mají výrobky, jež nabízí v něčem přidanou hodnotu: např. novou příchut u dietních potravin jako bezlepkové sušenky či müsli, speciální řady pro děti, „zdravější“ či vegetariánské verze tradičních výrobků apod. Dle posledních studií je Španělsko jednou z hlavních zemí, kde probíhá výzkum nových typů bezlepkových potravin, v rytmu uvádění nových bezlepkových výrobků na trh je Španělsko třetí na světě. V posledních pěti letech se ve Španělsku zdvojnásobil počet vegetariánských restaurací, v roce 2020 by se hodnota trhu s vegetariánskými produkty měla vyšplhat na 5 mil. EUR. 10 % španělských žen jsou vegetariánky, do roku 2025 se předpokládá skokový růst poptávky po potravinách vyrobených z alternativních látek (tofu, rýže, seitán apod.).

ŠVÝCARSKO

Švýcarské zemědělství je mimořádně štědře dotovaným hospodářským segmentem. I pro příští roky se počítá s vysokými přímými platbami subvencí producentům. Pro české exportéry se nabízí prostor kromě dodávek zemědělských strojů i u tradičních a vysoce kvalitních zemědělských komodit, především chmele.

TÁDŽIKISTÁN

Rozvoji zemědělské výroby je věnována stále větší pozornost. Implementace programu rozvoje chovu čistokrevného dobytka na období 2016–2020 počítá se zvyšováním počtu chovných zvířat, zlepšováním kvality genofondu hovězího dobytka, zvyšováním produktivity při výrobě základních výstupů živočišné výroby, zejména mléka s využitím nových technologií. V rostlinné výrobě lze pozorovat snahu o zkvalitnění sběru a zpracování ovoce. Je snaha rovněž o zvýšení přidané hodnoty u potravinářských výrobků, což je vidět např. ve výrobě kvalitních ovocných šťáv a džusů z místních surovin. Vhodnou platformu pro rozvoj zemědělského a potravinářského průmyslu v Tádžikistánu vytvářejí svobodné ekonomické zóny poskytující řadu daňových úlev a jiných výhod investorům do uvedeného odvětví. Mezi nejvýznamnější lze zařadit svobodné zóny Sughd, Daugara, Iškošim a Panč.

TANZÁNIE

Nejdůležitější sektor ekonomiky, který vytváří čtvrtinu HDP země, zajišťuje 85 % vývozu a zaměstnává 80 % pracovní síly; vláda vydává na rozvoj zemědělství 7 % svého rozpočtu; růst sektoru je dán zejména produkcí základních komodit (kukuřice, kasava). Předpokládá se intenzifikace pěstování základních komodit pomocí jak aplikace hnojiv a použití strojového zařízení, tak v případě zpracování potravinářské produkce, mlékárenství a nápojů. Vládní strategie rozvoje zemědělství zdůrazňuje nutnost zavedení mechanizace do zemědělství, jako nezbytné podmínky pro zvýšení výkonosti zemědělství. Investoři jsou vyzýváni k budování strojně traktorových stanic, které by byly schopny za úplatu nabízet potřebnou techniku pro potřeby tanzanských farmářů. Nabídka technologií musí počítat se specifickými potřebami tanzanského zemědělství, které se často potýká s obdobím sucha.

THAJSKO

Thajsko patří mezi tradiční odběratele sušeného mléka. Vzhledem k měnícím se spotřebním vzorcům domácností je možné očekávat nárůst spotřeby dalších mlékárenských výrobků (jogurty, sýry, mléčné nápoje). V zemi dále roste spotřeba masných výrobků a potřeba zajistit dostatečně stabilní dodávky jak zpracovaného masa, tak zajištění vlastních (domácích) chovů. Roste poptávka po obilovinách v důsledku stoupající spotřeby pečiva. Existuje prostor pro uplatnění našich zemědělsko-zpracovatelských a potravinářských technologií a zařízení.

TCHAJ-WAN

Tchaj-wan má jeden z nejvyšších podílů co se týče výdajů na obyvatele v severovýchodní Asii v potravinářství. Nicméně tamější obyvatelstvo disponuje poměrně vysokými disponibilními příjmy a má k dispozici celkem širokou škálu zdravých, kvalitních a prémiových potravin a nápojů. Tchajwanský obchod v agrárním sektoru se nachází ve výrazném deficitu. Nejvýznamnějším dovozním artiklem v roce 2016 byly lihoviny/likéry, sója a olejnatá semena, kukuřice, následované skotem (mražené a čerstvé maso), pšenicí, čerstvými jablky, tabákovými výrobky, sušeným mlékem a bavlnou. Dovoz EU AGRI výrobků se odhaduje na pouze 13 %, tedy 1,85 mld. USD. Evropané / čeští exportéři mají tedy příležitost využít této „díry na trhu“ a expandovat na tchajwanský trh, kde dominují (v určitých oblastech) USA, Austrálie a Nový Zéland.

Pro české exportéry se nachází příležitosti ve vývozu vína. Konzumace vína na Tchaj-wanu od roku 2010 stoupá v průměru o 8,6 % ročně. Kromě toho, od roku 2010, kdy byla podepsána dohoda o hospodářské spolupráci mezi ČLR a Tchaj-wanem, se Tchaj-wan stal odrazovým můstkem pro řadu zahraničních producentů, kteří chtějí podnikat v ČLR a v asijsko-pacifickém regionu. Mezi populární odrůdy

ke konzumaci se řadí Burgundy, Bordeaux, Côtes du Rhône a šampaňské – 89 % prodaného vína je červené. Dalším potencionálním vývozním artiklem pro české exportéry může být pivo.

Aspekty trhu a hlavní hybná síla: zvyšující se zájem o zdravé a „funkční“ potraviny, stárnutí populace, zdraví uvědomělí spotřebitelé, jenž tlačí na inovaci produktů a bezpečnost potravin. Typický tchajwanský importér / agent má obvykle široké portfolio, a nikoli jen jednu produktovou řadu. Aby bylo možné uspokojit rostoucí poptávku tchajwanských spotřebitelů, dovozci neustále hledají nové produkty a nové značky produktů. V případě nových produktů je však důležité podpořit prodej reklamou a propagačními materiály pro vytvoření povědomí o značce mezi zákazníky.

Příležitosti pro české firmy: inovativní technologie – biotechnologie; dodávky traktorů či dodávky zemědělské techniky.

TUNISKO

Zemědělský a potravinářský průmysl zajišťuje 15 % pracovních příležitostí v regionech. Spotřeba potravin v Tunisku neustále roste, potravinářské výroby jsou však neefektivní a vyžadují zásadní modernizace v oblasti plnicích a balicích linek. Současně se nedostává kapitál, a proto se otevírají příležitosti v oblasti jak technologické, tak i investiční modernizace potravinářských výrobníků. Vysoce efektivní oblastí možné kooperace je společné zpracování potravin, jako je plnění olivového oleje, zpracování datlí a jejich derivátů, zpracování pomerančů na dřeně a džemy, zejména dětské výživy jsou vysoce perspektivní vzhledem k nezvládnutí sterilizačního procesu. To platí i pro technologickou a investiční spolupráci v oblasti mlékařské výroby, sušeného mléka v kojenecké kvalitě jakož i exportní možnosti mléčného a jatečného skotu.

TURECKO

Turecko je soběstačné ve všech základních zemědělských produktech (obiloviny, ovoce, zelenina, cukrová řepa, olejniny), část produkce se vyváží. Turecko je potravinářským gigantem. V dodávkách většiny produktů je soběstačné. Na potravinářském trhu se mohou uplatnit i výrobky pro bezlepkovou dietu (nejdou tak běžně dostupné, jak je tomu v Evropě). Dále tu dochází k růstu trhu tzv. zdravých potravin, např. poptávka po cereálních výrobcích je silná. Domácí producenti hovězího masa nestačí saturovat rostoucí domácí poptávku, což vede trvale k nárůstu cen komodity. Vývoz skotu všeho druhu (jalovice, býci na výkrm i porážku) z ČR rychle roste od roku 2015 po odstranění některých veterinárních překážek (v roce 2017 dosáhl 956 mil. CZK) a v souvislosti s uvolněním možnosti obchodu s výkrmnými býky v dubnu 2018 lze očekávat další růst. Turecko je největším dovozcem v Evropě. Prostor pro české producenty existuje i v oblasti veterinárních léčiv, vakcinací, krmných směsí a produktů či služeb souvisejících s podporou domácího chovu (inseminační dávky a poradenství, technologie pro ustájení dobytka, stroje na přípravu krmiva, premixy a vitamíny).

Živočišná výroba se zaměřuje hlavně na kozy a ovce. Exportní příležitosti, při správné akvizici, představují také potravinářské technologie v oblasti zařízení pro mlékárny, pekárny a jatka, konzervárny, mražené potraviny a „ready-to-eat meals“. Turecké firmy nyní projevují zájem o dodávky cereálií a energetických tyčinek, což jsou výrobky, které na místním trhu ještě nejsou tak hojně zastoupeny jako v ČR.

UGANDA

Zemědělství je základním sektorem ekonomiky, zaměstnává 80 % pracovní síly, avšak na HDP se podílí pouze jednou čtvrtinou. Používané metody jsou překážkou růstu produktivity práce v sektoru. Přitom má ugandské zemědělství podle zpracovaných studií potenciál uživit 200 mil. populaci (ugandské

zemědělství má v rámci Afriky největší růstový potenciál). Vláda proto navýšila pro rok 2018 výdaje na podporu zemědělství o 60 % s tím, že finanční podpora rozvoje zemědělství zůstává vládní prioritou i v příštích letech. Rozvoj zemědělství tak představuje exportní příležitosti. Kromě toho Národní plán rozvoje stanovil nárůst exportu ze 1,3 miliardy USD v roce 2014 na 4 miliardy USD do roku 2020. Tohoto nárůstu má být dosaženo vyšším podílem zpracování domácí zemědělské produkce, což s sebou přinese nárůst zájmu o dovoz potravinářských technologií.

UKRAJINA

Jedná se o významný a velmi perspektivní sektor ekonomiky se 14 % podílem na HDP a s významným exportem (zemědělský export dosahuje 15,5 mld. USD, tj. 42,5 % z celkového exportu). Nové investice směřují do výroby drůbežího a vepřového masa, do rostlinné výroby, do mlékárenství apod. Dobré exportní příležitosti existují u zařízení potravinářského sektoru, u zemědělské techniky a technologií, u potravin v oblasti zdravé výživy a různých delikates (sušené maso, sýry). Tyto možnosti jsou nicméně omezeny nízkou kupní silou obyvatelstva, která zůstane v nejbližším období na současné úrovni. Příležitosti pro české potravinářské výrobky jsou zejména ve větších městech, jako je Kyjev, Oděsa, Dnipro. V návaznosti na poptávku místního zemědělství rozšiřují svoji přítomnost na trhu výrobci zařízení pro zpracování půdy a rostlinnou výrobu, chov zvířat a související technologie.

UZBEKISTÁN

Rozvoji zemědělské výroby a potravinářskému průmyslu vláda věnuje stále větší pozornost. Je patrná tendence zvyšování produktivity při výrobě základních výstupů živočišné výroby s využitím nových technologií a rovněž formou zlepšování kvality genofondu hovězího dobytka. Nynější program strukturálních reforem, modernizace a diverzifikace zemědělské výroby si kromě jiného klade za cíl i zvýšení stavu hovězího dobytka na 20 mil. kusů, čemuž by měla odpovídat roční produkce mléka 12 mil. tun. V rostlinné výrobě vývoj směřuje ke zkvalitňování sběru a zpracování ovoce a zeleniny. V souladu s plánem rozvoje potravinářského průmyslu na období 2016–2020 probíhá postupná modernizace potravinářských podniků s cílem zvyšování přidané hodnoty jejich produkce, což je vidět např. v pekařském průmyslu, ve výrobě masných výrobků, zavařenin, kvalitních ovocných šťáv a džusů. Existuje zde proto značný potenciál růstu vývozu potravinářských technologií, a to zejména zařízení pro pekárny, masokombináty, sodovkárny a technologie pro skladování potravin.

VELKÁ BRITÁNIE

Potravinářský sektor (zemědělství, výroba a prodej potravin a nápojů) je největším výrobním sektorem v UK s obratem 97,3 mld. GBP. Země je nicméně závislá na importu (51 % všech potravin), jehož nevyznamnějšími artikly jsou ovoce a zelenina, maso a nápoje. V potravinářském sektoru zejména dovoz českého piva nadále skýtá značný potenciál pro stále více rozmanitou českou pivní scénu – zatímco velké české značky svůj potenciál průběžně naplňují, je zde stále značný prostor pro malé a střední české pivovary s exportním potenciálem (tj. ty které mají potřebnou exportní kapacitu, trvanlivost piva, přičemž však stále vaří pivo tradičním způsobem s vícemutovým vařením a dvoufázovým kvašením). Sem patří jak tradiční regionální pivovary, tak nově vzniklé tzv. craft provozy. V kurzu je kromě tradičního ležáku plzeňského stylu i ležák tmavý/polotmavý, dále i svrchně kvašená piva včetně například piva pšeničného, nebo piva typu belgický Saison. Roste také poptávka po vysoce kvalitních pivech, prémiových ležácích a výrobcích malých či „boutique“ producentů. Čím větší odlišnost od mainstreamu, tím lépe. V tomto

ranku např. roste mezi mladými lidmi v Británii obliba piv míchaných s destiláty. Z dalších potravinářských oblastí je v UK potenciál pro navýšení tržního podílu moravských vín, destilátů a v sektoru sladu (pro výrobu destilátů). Spotřeba alkoholu za posledních pět let postupně klesala, ale v roce 2018 se očekává mírný nárůst. Roste také poptávka po zdravých, veganských, bezlepkových (gluten free) a jiných „free from...“ potravinách a výrobcích z ekologického zemědělství (organic), i po lowcarbon a eticky vyráběných potravinách. České firmy však musejí mít na paměti, že Británie vyžaduje moderní marketing a potenciální britští partneři očekávají aktivní přístup z české strany včetně spoluinvestic do společného úsilí dostat novou značku na trh.

VIETNAM

Zemědělství zaměstnává 40 % obyvatel, modernizace a mechanizace zemědělství je jednou z priorit země. Je zde poptávka po technologiích pro zpracování cukrové třtiny (mlýnice, energetické jednotky) a chemikáliích pro výrobu cukru. Další perspektivní položkou jsou technologie pro ustájení skotu a prasat nebo zavlažovací systémy. Vietnam ročně dováží mléko a mléčné výrobky za 1 mld. USD. Z mléčných výrobků je perspektiva vývozu sušeného mléka a syrovátky a dále se objevují poptávky po českém ovoci. Potravinářské výrobky podléhají přísným schvalovacím procesům. ČR je na seznamu schválených zemí k dovozu potravin rostlinného původu, ale každá jednotlivá položka musí projít dodatečným schválením ministerstva zemědělství (Department of Plant Protection). Další významnou dovozní položkou Vietnamu je hnojivo a krmivo pro zvířata. Většinu potravinářských komodit Vietnam vyváží v nezpracované podobě, proto vláda hledá možnosti k produkci potravinářských výrobků s vyšší přidanou hodnotou. V zemi existuje poptávka po konzervárnách, linkách na zpracování masa, ryb a koryšů, je zájem o související balicí stroje a v neposlední řadě stále trvá poptávka po pivovarech. V zemi existují stovky malých pivovarů i několik velkých včetně zahraničních investic. Spotřeba piva neustále roste s ročním přírůstkem 6,5 %, Vietnam je v růstu spotřeby piva na prvním místě v jihovýchodní Asii. Existuje již probíhající vývoz českých pivovarnických technologií do Vietnamu, ale lze očekávat další nárůst tohoto vývozu.

ZAMBIE

Zambie má rozsáhlé plochy dosud neobdělané zemědělské půdy, značné zdroje podzemní vody a příznivé klima. Problém zambijského zemědělství je v jeho jednostranné orientaci na pěstování kukuřice a dále se toto odvětví potýká s obrovským technickým poddimenzováním.

Diverzifikace a intenzifikace zemědělství a přechod od samozásobitelství k modernějším metodám pěstování plodin a chovu zvířat zůstane dlouhodobě základní prioritou strategie rozvoje Zambijské republiky. Zpracování surovin a výroba potravin bude i nadále jedním z hlavních cílů vlády. S růstem zambijského zemědělství souvisí i rychle stoupající poptávka po zemědělské technice. Obdobně se vyvíjí poptávka po strojích a náradí pro zemědělství, zavlažovacích systémech a průmyslových hnojivech.

Vysoký potenciál existuje v chovatelském sektoru, konkrétně v oblasti umělé inseminace hospodářských zvířat. Díky kvalitnímu českému referenčnímu projektu je zde další prostor pro dodávky české laboratorní techniky a dalšího přístrojového vybavení a spotřebního materiálu spojeného s umělou inseminací dobytka. Další perspektivní oblastí je průmyslový chov a následné zpracování sladkovodních ryb.

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 74.90.1 – Odborné a technické podpůrné a poradenské služby	Peru
HS 0102 – Živý hovězí dobytek	Bulharsko, Ghana, Chorvatsko, Kazachstán, Rusko, Saúdská Arábie, Tádžikistán, Uzbekistán
HS 0103 – Živý vepřový dobytek	Filipíny
HS 0105 – Drůbež	Ghana, Indie, Senegal, Thajsko
HS 0106 – Ost. živá zvířata	Gruzie, Senegal
HS 0201 – Maso hovězí, čerstvé, chlazené	Německo, Rumunsko, Saúdská Arábie
HS 0202 – Maso hovězí, zmrazené	Německo, Saúdská Arábie
HS 0203 – Vepřové maso, čerstvé, chlazené nebo zmrazené	Japonsko, Rumunsko
HS 0207 – Maso a jedlé droby z drůbeže, čerstvé, chlazené nebo mrazené	Rumunsko, Rumunsko, Saúdská Arábie
HS 0208 – Maso a droby jedlé, čerstvé, chlazené nebo zmrazené	Hongkong, Velká Británie
HS 0401 – Mléko, smetana nezahuštěná, neslazená	Belgie, Bulharsko, Filipíny, Hongkong, Chorvatsko, Irák, Myanmar, Německo, Palestina, Rumunsko, Saúdská Arábie, Tchaj-wan, Vietnam
HS 0402 – Mléko a smetana, zahuštěné nebo slazené	Alžírsko, Bangladéš, Brazílie, Brazílie, Bulharsko, Čína, Ghana, Hongkong, Chorvatsko, Irák, Japonsko, Jižní Súdán, Kambodža, Katar, Korejská republika, Kuvajt, Libanon, Myanmar, Nigérie, Palestina, Rumunsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Thajsko, Tchaj-wan, Tunisko, Vietnam
HS 0403 – Podmáslí, kyselé mléko a smetana, jogurt, kefir aj.	Egypt, Etiopie, Ghana, Myanmar, Polsko, Rumunsko, Rumunsko, Tchaj-wan, Vietnam
HS 0404 – Sýrovátka; výrobky sestávající z přírodních složek mléka, též slazené	Bangladéš, Brazílie, Brazílie, Čína, Hongkong, Kambodža, Katar, Kolumbie, Korejská republika, Kuvajt, Libanon, Malajsie, Myanmar, Palestina, Polsko, Rumunsko, Sýrie, Thajsko, Tchaj-wan, Vietnam
HS 0405 – Máslo a jiné tuky a oleje získané z mléka	Palestina, Polsko
HS 0406 – Sýry a tvaroh	Izrael, Katar, Kuvajt, Libanon, Palestina, Polsko, Rumunsko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Tunisko
HS 0407 – Ptačí vejce, ve skořápce, čerstvá, konzervovaná nebo vařená	Irák, Rusko
HS 0410 – Jedlé produkty živočišného původu, jinde neuved.	Estonsko, Portugalsko, Švýcarsko, Ukrajina

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 0510 – Ambra šedá, kastoreum, cibet a pižmo; žluč, žlázy aj.	Brazílie, Litva, Srbsko, Vietnam
HS 0511 – Býčí sperma	Brazílie
HS 0710 – Zelenina vařená, zmrazená	Katar, Kuvajt
HS 0712 – Zelenina sušená, drcená v prášku	Katar, Kuvajt
HS 0811 – Ovoce a ořechy, též vařené ve vodě nebo v páře, zmrazené, slazené	Katar, Kuvajt
HS 0813 – Ovoce, sušené, jiné než čísel 0801 až 0806; směsi sušeného ovoce nebo ořechů	Katar, Kuvajt
HS 0901 – Káva též pražená nebo bez kofeinu	Írán
HS 1001 – Pšenice a sourež	Egypt, Saúdská Arábie
HS 1002 – Žito	Španělsko
HS 1003 – Ječmen	Albánie, Alžírsko, Brazílie, Brazílie, Nový Zéland, Saúdská Arábie, Thajsko
HS 1004 – Oves	Alžírsko, Egypt, Indie, Nizozemsko, Nový Zéland
HS 1005 – Kukuřice	Saúdská Arábie
HS 1008 – Pohanka, proso, lesknice kanárská, obilí, ost.	Austrálie, Estonsko, Indie, Pákistán, Saúdská Arábie, Španělsko, Velká Británie
HS 10511 – Dětské přesnídávky	Katar, Kuvajt
HS 1102 – Obilné mouky mimo pšeničné	Španělsko
HS 1104 – Zrna obilná jinak zpracovaná (ne rýže) klíčky	Japonsko, Polsko
HS 1105 – Mouka, krupice, prášek, vločky, granule a pelety z brambor	Palestina
HS 1106 – Mouka, krupice z luštěnin, manioku ap.	Indie, Nizozemsko, Pákistán, Švýcarsko, Ukrajina, Velká Británie
HS 1107 – Slad, též pražený	Island, Angola, Ázerbájdžán, Brazílie, Brazílie, Etiopie, Itálie, Izrael, Japonsko, Kambodža, Kazachstán, Libanon, Lotyšsko, Mongolsko, Mosambik, Nigérie, Pákistán, Palestina, Peru, Španělsko, USA, Vietnam, Zambie
HS 1109 – Pšeničný lepek, též sušený	Alžírsko, Brazílie, Brazílie, Filipíny, Indie, Nizozemsko, Pákistán, Portugalsko, Spojené arabské emiráty, Španělsko
HS 1204 – Semena lněná i drcená	Irsko
HS 1205 – Semena řepky nebo řepky olejky, též drcená	Irsko, Portugalsko, Thajsko

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 1207 – Ost. olejnatá semena a olejnaté plody, též drcené	Alžírsko, Indie, Irsko, Kazachstán, Moldavsko, Nizozemsko, Nový Zéland, Palestina, Polsko, Portugalsko, Španělsko, Velká Británie
HS 1209 – Semena, plody výtrusy k výsevu	Írán
HS 1210 – Chmelové šišťice, čerstvé, sušené ap.; lupulin	Angola, Brazílie, Brazílie, Čína, Estonsko, Indie, Island, Japonsko, Libanon, Litva, Moldavsko, Mosambik, Norsko, Palestina, Peru, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Švýcarsko, USA, Vietnam, Zambie
HS 1213 – Obilná sláma a plevy, nezpracované, pořezané, lisované aj.	Filipíny, Slovinsko
HS 1214 – Tuřín, krmná řepa, jiné krmné kořeny, seno, vojtěška ap. píce	Albánie, Alžírsko, Slovinsko
HS 1302 – Rostlinné šťávy a výtažky; pektinové látky a ost. slizy z rostlin ap.	Kypr, Litva, Senegal, Slovinsko
HS 1503 – Stearin, olein z vepřového sádla, oleostearin aj.	Belgie, Portugalsko
HS 1505 – Tuk z ovčí vlny a tukové látky, z něj lanolin	Alžírsko, Pákistán
HS 1512 – Slunečnicový, světlicový nebo bavlníkový olej a jejich frakce	Palestina, Rumunsko
HS 1514 – Řepkový nebo hořčičný olej a jejich frakce chemicky neupravené	Alžírsko, Egypt, Filipíny, Gruzie, Írán, Izrael, Myanmar, Palestina, Peru, Thajsko
HS 1517 – Margarín; jedlé směsi ze živ. nebo rostl. tuků, olejů, frakcí	Palestina
HS 1522 – Degras; zbytky po zpracování tuků, vosků	Nizozemsko, Thajsko
HS 1601 – Uzenky, salámy a podobné výrobky z masa, drobů nebo krve atd.	Etiopie, Ghana, Hongkong, Nizozemsko, Peru, Polsko, Rumunsko, Řecko, Senegal, Slovensko
HS 1602 – Jiné přípravky a konzervy z masa, drobů nebo krve	Etiopie, Ghana, Hongkong, Japonsko, Jižní Súdán, Kazachstán, Kypr
HS 1701 – Třtinový nebo řepný cukr a chemicky čistá sacharóza, v pev. stavu	Čína, Estonsko, Ghana, Itálie, Izrael, Libanon, Myanmar, Nigérie, Palestina, Saúdská Arábie, Slovinsko, Spojené arabské emiráty, Srí Lanka, Tádžikistán, Tunisko
HS 1702 – Ost. cukry, včetně chemicky čisté laktózy, maltózy, glukózy a fruktózy; cukerné sirupy	Irsko, Tunisko
HS 1704 – Cukrovinky (včetně bílé čokolády), neobsahující kakao	Hongkong, Island, Izrael, Kolumbie, Kypr, Malajsie, Nigérie, Peru, Peru, Řecko, Saúdská Arábie, Senegal, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Tchaj-wan, Lucembursko
HS 1710 – Cukr řepný	Kazachstán

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 1806 - Čokoláda a ost. potravinové přípravky obsahující kakao	Island, Izrael, Japonsko, Katar, Kuvajt, Kypr, Malajsie, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Lucembursko
HS 1901 - Sladový výtažek; potravinové přípravky z mouky, krupice, škrobu aj.	Čína, Malajsie, Lucembursko
HS 1902 - Těstoviny, též vařené nebo nadívané	Hongkong, Jižní Súdán
HS 1904 - Výrobky z obilovin získané bobtnáním nebo pražením	Čína, Izrael, Kolumbie, Malajsie, Spojené arabské emiráty, Lucembursko
HS 1905 - Pekařské zboží, jemné nebo trvanlivé pečivo, též obsahující kakao	Austrálie, Bulharsko, Island, Izrael, Jižní Súdán, Korejská republika, Kypr, Malajsie, Palestina, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty
HS 2004 - Zelenina ost., konzervovaná	Jižní Súdán
HS 2007 - Džemy, ovocná želé, marmelády, ovocné nebo ořechové protlaky nebo pasty, slazené	Izrael, Palestina
HS 2009 - Ovocné šťávy a zeleninové šťávy, nezkvášené a bez alkoholu, slazené	Palestina, Řecko, Slovensko
HS 2101 - Výtažky, esence a koncentráty z kávy, čaje nebo maté a přípravky na bázi těchto výrobků	Chorvatsko, Malajsie
HS 2102 - Droždí aj. mikroorganismy, prášky do pečiva	Malajsie
HS 2103 - Omáčky a přípravky pro omáčky; směsi koření a přísad pro ochucení	Katar, Kuvajt, Kypr, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Rumunsko
HS 2104 - Polévky a bujóny a přípravky pro polévky a bujóny; homogenizované směsi potravinových přípravků	Katar, Kuvajt, Kypr, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Palestina, Tchaj-wan
HS 2106 - Potravinové přípravky, jinde neuved.	Čína, Irsko, Kazachstán, Kypr, Lotyšsko, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Tchaj-wan
HS 2201 - Voda, včetně přírodních nebo umělých minerálních vod a sodovek, neslazená	Čína, Hongkong, Kolumbie, Korejská republika, Libanon, Lotyšsko, Myanmar, Polsko, Spojené arabské emiráty
HS 2202 - Voda, včetně minerálních vod a sodovek, slazená aj. nápoje	Chorvatsko, Korejská republika, Palestina, Polsko, Rumunsko, Tunisko, USA, Lucembursko
HS 2203 - Pivo ze sladu	Austrálie, Brazílie, Bulharsko, Čína, Ghana, Hongkong, Chile, Chorvatsko, Indie, Irsko, Itálie, Izrael, Japonsko, Kanada, Kazachstán, Kolumbie, Korejská republika, Kuba, Lotyšsko, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Myanmar, Německo, Norsko, Nový Zéland, Peru, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Řecko, Slovensko, Srbsko, Tchaj-wan, USA, Velká Británie, Vietnam, Zambie, Brazílie, Island, Kambodža

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 2204 – Víno z čerstvých hroznů, včetně vína obohaceného alkoholem; vinný mošt jiný než čísla 2009	Čína, Hongkong, Japonsko, Korejská republika, Moldavsko, Polsko, Řecko, Slovensko, Tchaj-wan, Lucembursko
HS 2208 – Ethylalkohol nedenat pod 80% destiláty likéry	Izrael, Polsko
HS 2209 – Stolní ocet a jeho náhražky získané z kyseliny octové	Alžírsko, Filipíny, Gruzie, Indie, Pákistán, Senegal, Spojené arabské emiráty
HS 2301 – Moučka ap. z masa, drobů ryb ap. nepoživatelné	Německo
HS 2302 – Otruby, vedlejší mlýnské produkty a jiné zbytky	Egypt, Filipíny, Německo, Palestina, Spojené arabské emiráty
HS 2303 – Škrobárenské zbytky, řepné řízky, bagasa aj. cukrovarnické, pivovarnické a lihovarnické odpady	Alžírsko, Austrálie, Gruzie, Litva, Nový Zéland, Peru, Spojené arabské emiráty, Thajsko
HS 2304 – Pokrutiny, odpad po extrahování sojového oleje	Uzbekistán
HS 2306 – Pokrutiny aj. pevné zbytky, rozdrčené nebo ve tvaru pelet, po extrakci rostlinných tuků nebo olejů	Egypt, Nový Zéland, Peru
HS 2308 – Látky, odpady, zbytky rostlin pro výživu zvířat	Německo
HS 2309 – Přípravky používané k výživě zvířat	Čína, Etiopie, Island, Japonsko, Kazachstán, Libanon, Německo, Pákistán, Palestina, Peru, Rusko, Spojené arabské emiráty, Vietnam
HS 2402 – Doutníky (též s odříznutými konci), doutníčky a cigarety z tabáku nebo tabákových náhražek	Gruzie, Chorvatsko
HS 2403 – Výrobky, náhražky tabákové, ost. výtažky, trestí	Thajsko
HS 2916 – Nenasycené acyklické a cyklické monokarboxylové kyseliny	Zambie
HS 2936 – Provitaminy a vitaminy, přírodní nebo reprodukované syntézou, jejich deriváty a směsi	USA
HS 3101 – Živočišná nebo rostlinná hnojiva, též smíchaná nebo chemicky upravená	Mongolsko, Velká Británie, Vietnam
HS 3102 – Hnojiva minerální nebo chemická dusíkatá	Sýrie, Konžská demokratická republika, Kuba, Maroko, Rumunsko
HS 3103 – Minerální nebo chemická hnojiva fosforečná	Kuba
HS 3809 – Přípravky k úpravě povrchu, k apretování, přípravky k urychlení barvení ap.	Albánie
HS 3917 – Trubky, potrubí a hadice a jejich příslušenství z plastů	Zambie
HS 3926 – Ost. výrobky z plastů a výrobky z ost.ch materiálů čísel 3901 až 3914	Island
HS 4104 – Kůže vyčiněné dobytka hovězího koní aj. lichok	Polsko, Vietnam
HS 4407 – Dřevo rozřezané nebo štípané podélně, krájené nebo loupané, ap., >6 mm	Tchaj-wan
HS 4415 – Bedny, krabice, laťové bedny, bubny ap. dřevěné obaly	Island

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 4804 – Nenatíraný, papír, kartón a lepenka kraft aj., ne k popisování, ne k hyg. účelům	Island
HS 4808 – Papír, kartón a lepenka, zvlněné, krepované, ap.	Sýrie
HS 4821 – Štítky nálepky papírové kartonové lepenkové	Island
HS 5105 – Vlna a jemné nebo hrubé zvířecí chlupy, mykané nebo česané	Filipíny
HS 5909 – Textilní hadice k čerpadlům ap. hadice, též s armaturou nebo příslušenstvím z jiných materiálů	Mosambik
HS 6094 – Traktory	Egypt, Sýrie
HS 6095 – Malotraktory kultiv. jednonápr., traktory zahrad	Egypt
HS 6305 – Pytle pytlíky k balení zboží	Island
HS 7305 – Ost. trouby a trubky > 406,4 mm, ze železa nebo oceli	Albánie
HS 7612 – Hliníkové sudy, barely, plechovky, krabice ap. výrobky o objemu < 300l	Estonsko, Kolumbie
HS 8307 – Ohebné trubky, z obecných kovů, též s příslušenstvím (fitinky)	Albánie, Mosambik
HS 8413 – Čerpadla na kapaliny, též vybavená měřicím zařízením; zdviže na kapaliny	Angola, Zambie
HS 8414 – Čerpadla vývěvy vzduchové kompresory aj.	Angola, Mosambik, Vietnam
HS 8417 – Neelektrické průmyslové a laboratorní pece, včetně neelektrických spalovacích pecí	Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Jihoafrická republika, Mexiko, Mongolsko, Uzbekistán
HS 8418 – Chladničky, mrazničky aj. chladicí, mrazicí zařízení, čerpadla tepelná	Angola, Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Kuba, Mexiko, Peru, Spojené arabské emiráty
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Ázerbájdžán, Bosna a Hercegovina, Mexiko
HS 8421 – Odstředivky, odstředivé ždímačky; stroje k filtrování, čištění kapalin nebo plynů	Austrálie, Turecko
HS 8422 – Myčky; stroje k čištění, plnění, ap. lahví, plechovek, aj.	Austrálie, Ázerbájdžán, Etiopie, Kazachstán, Mexiko, Nový Zéland, Peru, Rumunsko, Sýrie, Tádžikistán, Turecko
HS 8424 – Mechanické přístroje ke stříkání; hasicí přístroje; stříkací pistole ap. přístroje	Mexiko, Mongolsko
HS 8425 – Kladkostroje a zdvihací zařízení, jiné než skipové výtahy; navijáky a vrátky; zdviháky	Bosna a Hercegovina
HS 8429 – Samohybné buldozery, stroje na vyrovnávání terénu, rypadla, ap. s pohonem	Malajsie
HS 8430 – Ost. srovnávací, vyrovnávací, škrabací, vrtací aj. stroje; sněhové pluhy a frézy	Kazachstán, Švýcarsko, Ukrajina

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8432 – Stroje a přístroje pro zemědělství, zahradnictví a lesnictví ap.	Afgánistán, Albánie, Angola, Bulharsko, Etiopie, Kambodža, Kanada, Kazachstán, Keňa, Kuba, Malajsie, Maroko, Mexiko, Mosambik, Myanmar, Peru, Portugalsko, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Srbsko, Švýcarsko, Tanzanie, Tchaj-wan, Uganda, Ukrajina, USA, Zambie
HS 8433 – Žací nebo mláticí stroje, sekačky na trávu ap.	Afgánistán, Albánie, Angola, Ázerbájdžán, Dánsko, Etiopie, Irsko, Kambodža, Kanada, Keňa, Maroko, Mexiko, Rumunsko, Rwanda, Švýcarsko, Tádžikistán, Tanzanie, Ukrajina
HS 8434 – Dojící stroje a mlékárenské stroje a zařízení	Austrálie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Dánsko, Etiopie, Filipíny, Kanada, Keňa, Mongolsko, Mongolsko, Nový Zéland, Rumunsko, Rwanda, Švýcarsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Tanzanie, Uganda, Ukrajina, Uzbekistán, Velká Británie, Zambie
HS 8435 – Lisy, drtiče ap. přístroje pro výrobu vína, moštů ap.	Etiopie, Keňa, Tádžikistán, Tanzanie, Uganda, Uzbekistán
HS 8436 – Ost. stroje pro zemědělství, lesnictví, včelařství ap., umělé líhně	Afgánistán, Angola, Austrálie, Bosna a Hercegovina, Etiopie, Kambodža, Keňa, Malajsie, Mexiko, Mongolsko, Nový Zéland, Rumunsko, Rumunsko, Rusko, Tádžikistán, Tanzanie, Uzbekistán
HS 8437 – Stroje pro čištění, třídění nebo prosévání semen, zrn aj.	Austrálie, Makedonie, Mongolsko, Myanmar, Nový Zéland, Rwanda, Švýcarsko, Ukrajina
HS 8438 – Stroje pro přípravu, výrobu potravin nebo nápojů	Afgánistán, Angola, Austrálie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Etiopie, Filipíny, Hongkong, Chile, Jihoafrická republika, Kambodža, Kazachstán, Keňa, Kolumbie, Konžská demokratická republika, Kosovo, Kuba, Libanon, Malajsie, Maroko, Mongolsko, Mongolsko, Mosambik, Myanmar, Nigérie, Nový Zéland, Rumunsko, Rusko, Rwanda, Spojené arabské emiráty, Sri Lanka, Sýrie, Švýcarsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Tanzanie, Tchaj-wan, Turecko, Ukrajina, USA, Uzbekistán, Velká Británie, Vietnam, Zambie
HS 8461 – Obráběcí stroje k hoblování, obrázení, drážkování, broušení ozubených kol aj. obráb. stroje	Albánie
HS 8474 – Stroje na třídění, prosévání, oddělování ap. kamenů, zemin aj. nerostných hmot	Estonsko, Kanada
HS 8478 – Stroje pro přípravu, zpracování tabáku, jinde neuvedené	Tanzanie, Uganda

ZEMĚDĚLSKÝ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

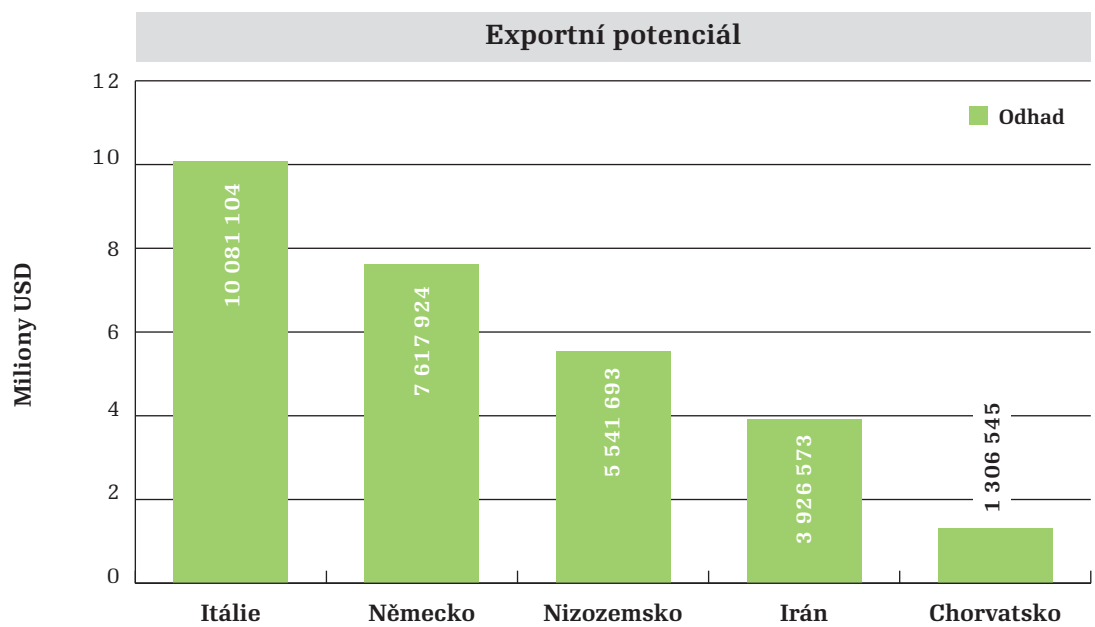
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8514 – Elektrické průmyslové, laboratorní pece; ost. zařízení pro tepel. zpracování materiálů	Uzbekistán
HS 8701 – Traktory a tahače	Kambodža, Albánie, Angola, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chile, Írán, Konžská demokratická republika, Kuba, Makedonie, Maroko, Mexiko, Mongolsko, Rumunsko, Rwanda, Srbsko, Švýcarsko, Tchaj-wan, Ukrajina, USA
HS 8705 – Motorová vozidla pro zvláštní účely	Kambodža
HS 8706 – Podvozky (chassis) vybavené motorem, pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Dánsko, Írán, Kazachstán, Kuba, Portugalsko, Zambie
HS 8707 – Karoserie (kabiny pro řidiče) pro motorová vozidla čísel 8701 až 8705	Írán, Kuba, Makedonie, Nigérie, Zambie
HS 8708 – Části, součásti motorových vozidel čísel 8701 až 8705	Dánsko, Irsko, Kambodža, Kuba, Nigérie, Rumunsko, Tchaj-wan, Zambie
HS 8716 – Přívěsy a návěsy; ost. vozidla bez mechanického pohonu; jejich části	Írán, Srbsko
HS 9507 – Pruty, udice, rybářské aj., pro lov na udici	Rumunsko

Zpracovatelský průmysl

U zpracovatelského průmyslu se nachází 22 států s potenciálními exportními příležitostmi. Významné exportní položky jsou velmi různorodé, dle potřeb země. Nejširší dovozní spektrum příležitostí má Francie a hned za ní Gruzie.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

ARMÉNIE

Průmysl v Arménii a zpracovatelský průmysl se za minulé roky nesl především v duchu výroby šperků, kdy se konkrétně v roce 2016 produkce a poptávka ztrojnásobila, což by mohl být případný impuls pro české sklářské výrobce, nicméně to se zatím v rámci zahraničního obchodu s Arménií neprojevalo. Vyšší produkce se v Arménii netýkala pouze bižuterie, ale i šperků z drahokamů, polodrahokamů a drahých kovů, což by ČR mohla využít v podobě obchodní nabídky na dovoz ozdobných a jiných balení na tyto šperky. Za minulé roky byl evidován nárůst importu produktů z České republiky do Arménie v podobě hygienických vložek, tamponů, dětských plen a podobných hygienických výrobků (roku 2016 činila hodnota importu 32,4 tis. USD).

AUSTRÁLIE

Zpracovatelský průmysl zaměstnává na 900 tis. lidí. Největší podíl ve zpracovatelském průmyslu má výroba potravinářských výrobků, výroba strojů a zařízení a výroba kovů. V rámci importu jsou nejvýznamnějšími položkami stroje a zařízení, dopravní prostředky, chemické látky a přípravky a textilie.

BELGIE

Belgie se soustředí na výrobu produktů s přidanou hodnotou, a proto dovoz produktů pro další zpracování bude pro tuto ekonomiku vždy důležitý. Vzhledem k silnému postavení potravinářského průmyslu pro belgickou ekonomiku se tak konkrétně nabízí prostor pro dodávání dřevěných beden, klecí a palet, ale i dřeva jako takového. Byla zaznamenána i poptávka po tiskovinách, speciálních papírech či koštech a malířských štětkách.

FRANCIE

Francouzská ekonomika je v posledních letech tažena spotřebou domácností, což je i hlavní důvod toho, že poptávka po luxusním zboží nebyla výrazněji poznamenána posledními lety hospodářské stagnace. Z hlediska náročnosti a vysoké konkurence na trhu má ve Francii šanci prosadit se pouze spotřební zboží s vysokou přidanou hodnotou, kvalitním designem a, v čím dál větší míře, zakázkově vyrobené.

CHORVATSKO

Zlepšující se životní úroveň a rostoucí ekonomika vytváří v posledních letech prostor pro vyšší poptávku po kvalitní zboží běžné spotřeby a kvalitní výrobky, nikoli nezbytně značkové. Mezi položky, o které je na chorvatském trhu zájem, patří obleky, sanitární technika, nábytek, telefonní přístroje a příslušenství, tiskařské výrobky, bižuterie, kovové výrobky apod. Zájem o tyto výrobky se bude zvětšovat ve vazbě na zvyšující se kupní sílu obyvatelstva a rozvoj turismu.

INDIE

Konkrétně jde především o dřevozpracující a papírenský průmysl. Dřevo jako surovina má v Indii stále mnohem širší uplatnění než v průmyslově vyspělých zemích. Je důležitým materiálem v celé řadě oborů od výroby nábytku až po stavebnictví. Zpracování dřeva má vazbu i na papírenský průmysl, který má před sebou velmi dobrou perspektivu, protože spotřeba papíru na obyvatele je v Indii hluboce pod průměrem

vyspělejších zemí. Dominantním zdrojem energie je v Indii uhlí. Indie má sice jedny z největších zásob uhlí na světě, ale toto uhlí je nekvalitní a není koksovatelné. Indie proto dováží koks.

 IRÁK

Zvýšená poptávka po dodávkách cigaret a papíru a kartonu stále trvá a lze s ní počítat i do budoucna.

 ÍRÁN

Domácí zdroje surovin a polotovarů potřebných pro zpracovatelský průmysl jsou nedostatečné, stejně jako kapacity produkovat finální produkty i případě jejich importu. I v dohledné budoucnosti tak bude dovoz jedinou možností pokrytí domácí spotřeby. V řadě segmentů však panuje velká konkurence z blízkého zahraničí.

Je zde potenciál ve výrobě papíru, přičemž domácí výroba pokrývá pouze 25 % veškeré potřeby. Hlavními dodavateli ceninového papíru jsou buď zahraniční firmy (v loňském roce převážně finská společnost Drewsen) či domácí společnost Takab (max. 10 % objemu ceninového papíru, převážně však Mould/Multi Tone Paper). Kvalita ceninového papíru této firmy není ve srovnání s mezinárodním standardem dostatečná. Potřeba dovozu je zhruba 1,5–2 mil. t/rok.

 IRSKO

Zpracovatelský průmysl sice poklesl o 11,1 % ve srovnání s rokem 2016 (Industrial Production Index), ale vzhledem k vytvoření nové vládní agentury (Irish Manufacturers Association) a přidělení 10 mld. EUR by se mohl najít i prostor pro české exportéry příslušných komodit.

 ITÁLIE

Zpracování řady surovin pocházející z těžby či zemědělství nachází uplatnění v celé řadě – často i pro Itálii velmi typických a proslavených odvětví – kde se uplatňují italský design či móda. Spolu s chemickými surovinami jde o zboží s relativně nižší přidanou hodnotou a stupněm zpracování. Textilie, kámen či dřevo se velmi úspěšně uplatňují v řadě oblastí jako móda, stavebnictví či velmi silně rozvinutém nábytkářském průmyslu, jehož výrobky jsou z velké části na vývoz. Právě dřevo a výrobky ze dřeva Itálie do velké míry dováží. Tradičním zdrojem italských dovozů je i ČR, které se dlouhodobě u této suroviny nabízí exportní příležitosti.

 JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

Ministerstvo obchodu a průmyslu a regionální vlády v Jižní Africe realizují investice k revitalizaci dříve prosperujících sektorů, jakými jsou textilní či kožedělný průmysl. Součástí opatření jsou daňové slevy, podpora exportu do zemí regionu apod.

 LITVA

Papírenský průmysl a výroba nábytku tvoří i s ohledem na dostupnost suroviny a relativně nízkou úroveň mezd významný segment litevského lehkého průmyslu a má potenciál k dalšímu růstu. V případě nábytku je významným tahounem růstu zvyšující se objem dodávek pro švédské nadnárodní řetězce Ikea, Jysk a další odběratele zejména z Německa, Velké Británie, Dánska, Francie atd. V roce 2016 tvořil export nábytku cca 8 % celkové hodnoty litevského exportu. S rostoucí úrovní domácí spotřeby, oživením výstavby v bytovém i kancelářském sektoru a posílením koupěschopnosti lze očekávat i v tomto sektoru růst.

MALTA

Malta je dovozcem papírových výrobků a nejvíce v posledních letech roste poptávka po dovozu buničiny.

NIGÉRIE

Díky tomu, že rychle roste počet obyvatel, procentuálně vzroste i podíl mladé generace a poroste poptávka po levném zboží potřebném pro život (včetně školních potřeb).

NIZOZEMSKO

Nizozemský zpracovatelský průmysl je silně závislý na vývozu, jeho míra exportní závislosti na úrovni 70 % je více než dvojnásobná ve srovnání s nizozemskou ekonomikou jako celkem (32 %). V rámci sektoru je ovšem značná odlišnost mezi jednotlivými odvětvími (např. exportně orientovaný chemický průmysl oproti nábytkářství, zaměřenému na vnitřní trh). Hlavními odbytišti nizozemského zpracovatelského průmyslu jsou Německo, Belgie, Velká Británie, Francie, Spojené státy a Itálie.

PÁKISTÁN

Zpracovatelský průmysl se v Pákistánu potýká s nedostatkem základních surovin, a to jednak z důvodu jejich nedostatku v zemi, nebo z důvodu neschopnosti místního průmyslu existující suroviny vytěžit a zpracovat. Největší exportní potenciál má koks, jehož nedostatek výrazně pocítují místní ocelárny, dále je nedostatek kaolinu, olovnatých rud a strusky k výrobě železa.

Samostatnou, velmi perspektivní exportní komoditou je dřevo. Teritorium Pákistánu pokrývají většinou polopouště. Dřevo pro stavební, chemický a nábytkářský průmysl je nedostatek. Již dnes představuje dřevo jednu z pěti nejvýznamnějších položek českého exportu do Pákistánu. Díky současnému i předpokládanému trendu přísnější kontroly afghánsko-pákistánské hranice rapidně ubylo objemu pašovaného dříví a jeho cena v Pákistánu výrazně stoupá.

PORTUGALSKO

V oblasti zpracovatelského průmyslu statistický model identifikoval příležitosti u výrobků papírenského průmyslu, kancelářského vybavení a optických prvků. Portugalsko má silný papírenský průmysl a výrobu celulózky, dovoz papíru i celulózky se přesto zvyšuje. V této oblasti se nabízejí konkrétní vývozní příležitosti odpovídající absenci domácí produkce. Určitým limitujícím faktorem je dlouhá vzdálenost od ČR.

RUMUNSKO

V Rumunsku roste trh s nábytkem. Důvodem je rostoucí počet dokončovaných obytných a kancelářských segmentů a zvýšený zájem zákaznického trhu o spotřební zboží včetně nábytku. Výroba nábytku a jeho součástí v Rumunsku roste 10 % tempem. Hlavním maloobchodním hráčem je pak IKEA.

Za konkrétní oborové příležitosti v tomto sektoru považujeme možnosti subdodávek v podobě lesních nakladačů, manipulátorů, formátovacích pil a dalších strojů a zařízení na zpracování dřeva a výrobu nábytku a dřeva.

SENEGAL

Zpracovatelský průmysl není v Senegalu příliš rozvinutý, většina meziproduktů je dovezena ze zahraničí. Proto je zde mnoho příležitostí pro export zboží českých firem, včetně firem z papírenského odvětví.

SLOVINSKO

Slovensko stále nedisponuje domácím velkoobjemovým zpracovatelským závodem na opracování dřeva. Tato skutečnost implikuje dvě možnosti. Investice do dřevozpracujícího průmyslu ve Slovinsku, či příležitost pro české exportéry dřeva, zejména opracovaného dřeva a dřevěných polotovarů pro další využití především ve stavebním a nábytkářském průmyslu.

ŠVÝCARSKO

Luxusní segment švýcarského hospodářství se 47 mld. CHF je druhá největší exportní branže. I přes dlouhodobější potíže z důvodu nadhodnoceného CHF má značný potenciál růstu. Existuje prostor pro dílčí subdodávky z České republiky.

VIETNAM

S rychlým růstem vietnamské populace a jejího disponibilního příjmu lze očekávat růst poptávky po spotřebních produktech. V tomto segmentu se ve Vietnamu velmi dobře daří českým hračkám. Čeští výrobci také každoročně vyváží do Vietnamu poměrně velké objemy svítidel, což souvisí se stavebním boomem a perspektivou dalšího rozvoje bytové a kancelářské výstavby.

Konkrétní příležitosti	Země
HS 1522 - Degras; zbytky po zpracování tuků, vosků	Francie
HS 2402 - Doutníky (též s odříznutými konci), doutníčky a cigarety z tabáku nebo tabákových náhražek	Irák
HS 2507 - Kaolin a jiné kaolinitické jíly, též kalcinované	Pákistán
HS 2529 - Živec; leucit; nefelin a nefelinický syenit; kazivec	Francie
HS 2607 - Olovnaté rudy a koncentráty	Pákistán
HS 2618 - Granulovaná struska z výroby železa nebo oceli	Pákistán
HS 2620 - Struska, popel a zbytky obsahující kovy, arsen nebo jejich sloučeniny	Pákistán
HS 2704 - Koks a polokoks z černého uhlí, hnědého uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný; retortové uhlí	Pákistán
HS 2713 - Ropný koks, ropné živice a ost. zbytky minerálních olejů nebo olejů ze živých nerostů	Indie
HS 2925 - Sloučeniny s karboximidovou iminovou funkcí	Austrálie
HS 4202 - Lodní kufry, cestovní kufry, kufříky, školní brašny, pouzdra, vaky ap.	Gruzie
HS 4401 - Palivové dřevo ; dřevěné štěpky nebo třísky; piliny dřevěné	Francie
HS 4403 - Surové dřevo, též odkorněné, zbavené dřevní běli nebo nahrubo opracované	Belgie, Rumunsko
HS 4405 - Vlna dřevěná, moučka dřevitá	Austrálie, Litva
HS 4407 - Dřevo rozřezané nebo štípané podélně, krájené nebo loupané, ap., >6 mm	Írán

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

Konkrétní příležitosti	Země
HS 4408 - Listy na dýchování, překližky, ap., rozřezané, krájené nebo loupané ap., < 6 mm	Indie, Slovinsko
HS 4412 - Překližky, dýchované desky a podobné vrstvené dřevo	Gruzie
HS 4413 - Zhutněné dřevo, ve tvaru špalků, desek, pruhů nebo profilů	Litva, Slovinsko
HS 4414 - Dřevěné rámy na obrazy, fotografie, zrcadla nebo podobné předměty	Gruzie
HS 4415 - Bedny, krabice, laťové bedny, bubny ap. dřevěné obaly	Austrálie, Belgie, Itálie, Nizozemsko, Slovinsko
HS 4418 - Výrobky stavebního truhlářství a tesařství, ap. dřeva	Gruzie
HS 4702 - Chemická dřevná buničina, druhů pro rozpouštění	Gruzie, Indie
HS 4705 - Dřevná buničina získávaná kombinací mechanického a chemického rozvláknovacího postupu	Francie
HS 4706 - Vlákny z jiných celulózových vláknovin	Portugalsko
HS 4707 - Odpad a výmět papíru kortonu lepenky	Senegal
HS 4802 - Ceninový papír	Írán
HS 4803 - Papíry ap., pro hygien. aj. účely, vata buničitá	Jihoafrická republika
HS 4804 - Nenatíraný, papír, kartón a lepenka kraft aj., ne k popisování, ne k hyg. účelům	Gruzie, Irák, Írán, Litva, Vietnam
HS 4806 - Rostlinný pergamen, nepromastitelné papíry, pauzovací papíry aj.	Belgie, Indie, Portugalsko
HS 4808 - Papír, kartón a lepenka, zvlněné, krepované, ap.	Gruzie, Litva
HS 4811 - Papír karton vata buničitá aj natřené plasty	Irák
HS 4812 - Filtrační bloky a desky z papíroviny	Austrálie, Indie, Senegal
HS 4818 - Toaletní papír, kapesníky, čistící ubrousky, ručníky, ubrusy aj. z papíru.	Vietnam
HS 4823 - Výrobky z buničiny, papíru, lepenky, buničité vaty	Arménie
HS 4906 - Plány a výkresy pro stavební, strojnické, průmyslové, obchodní ap. účely, ruční originály	Senegal
HS 4907 - Nepoužité poštovní ap. známky; akcie, dluhopisy ap. cenné papíry	Austrálie, Belgie, Indie
HS 4911 - Ost. tiskařské výrobky, včetně tištěných obrazů a fotografií	Senegal, Vietnam
HS 5109 - Příze z vlny nebo z jemných zvířecích chlupů, upravená pro drobný prodej	Nizozemsko
HS 5112 - Tkaniny z česané vlny nebo z česaných jemných zvířecích chlupů	Nizozemsko
HS 5204 - Nitě šicí, bavlněné, upravené pro prodej	Nizozemsko
HS 5607 - Motouzy, šňůry, provazy a lana, splétané, impregnované, potažené ap. kaučukem nebo plasty	Nigérie, Nizozemsko
HS 6203 - Obleky, saka, kalhoty, komplety aj. pánské	Chorvatsko, Chorvatsko

Konkrétní příležitosti	Země
HS 6602 – Hole i sedací biče bičky jezdecké ap výrobky	Senegal
HS 6801 – Dlažební kostky, obrubníky a dlažební desky, z přírodního kamene (vyjma břidlice)	Senegal
HS 6808 – Desky dlaždice ap z vláken rostlin slámy ap	Senegal
HS 6815 – Výrobky z kamene nebo jiných nerostných látek jinde neved.	Senegal
HS 6910 – Keramické výlevky, koupací vany, umyvadla, bidety ap. zařízení	Chorvatsko
HS 7002 – Sklo ve tvaru kuliček, tyčí nebo trubic, neopracované	Rumunsko
HS 7005 – Plavené sklo, broušené na povrchu nebo leštěné, v tabulích, jinak neopracované	Francie
HS 7006 – Sklo lité, tažené, plavené, vrtané aj. zpracované	Francie
HS 7010 – Demižony, lahve, sklenice, baňky aj. výrobky ze skla	Austrálie
HS 7013 – Stolní, kuchyňské, toaletní, kancelářské skleněné výrobky, pro výzdobu aj. účely	Francie
HS 7019 – Skleněná vlákna a výrobky z nich (například příze, tkaniny)	Chorvatsko
HS 7020 – Ost. skleněné výrobky	Francie
HS 7101 – Perly, přírodní nebo uměle pěstované, opracované, tříděné, nenavlečené, nezamontované ap.	Francie, Francie
HS 7103 – Drahokamy, polodrahokamy i opracované apod.	Francie
HS 7104 – Syntetické nebo rekonstituované drahokamy nebo polodrahokamy	Francie, Portugalsko
HS 7106 – Stříbro, netepané nebo ve formě polotovarů nebo prachu	Francie
HS 7110 – Platina, netepaná nebo ve formě polotovarů nebo prachu	Francie
HS 7115 – Ost. výrobky z drahých kovů nebo kovů plátovaných drahými kovy	Francie
HS 7206 – Železo a nelegovaná ocel v ingotech nebo v jiných primárních formách (kromě železa čísla 7203)	Francie
HS 7401 – Kamínek měděný, měď cementová	Irsko
HS 7402 – Měď nerafinovaná, anody pro rafinaci	Irsko
HS 7506 – Desky, plechy, pásy, folie niklové	Irsko
HS 8001 – Cín surový (neopracovaný)	Francie
HS 8305 – Mechaniky pro pořadače aj., sponky ap. z kovů obecných	Portugalsko
HS 8419 – Stroje, laboratorní přístroje, pro zpracovávání materiálů výrobními postupy změnou teploty	Austrálie
HS 8428 – Ost. zvedací, manipulační, nakládací nebo vykládací zařízení	Rumunsko
HS 8432 – Stroje a přístroje pro zemědělství, zahradnictví a lesnictví ap.	Rumunsko
HS 8436 – Ost. stroje pro zemědělství, lesnictví, včelařství ap., umělé líhně	Rumunsko

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL

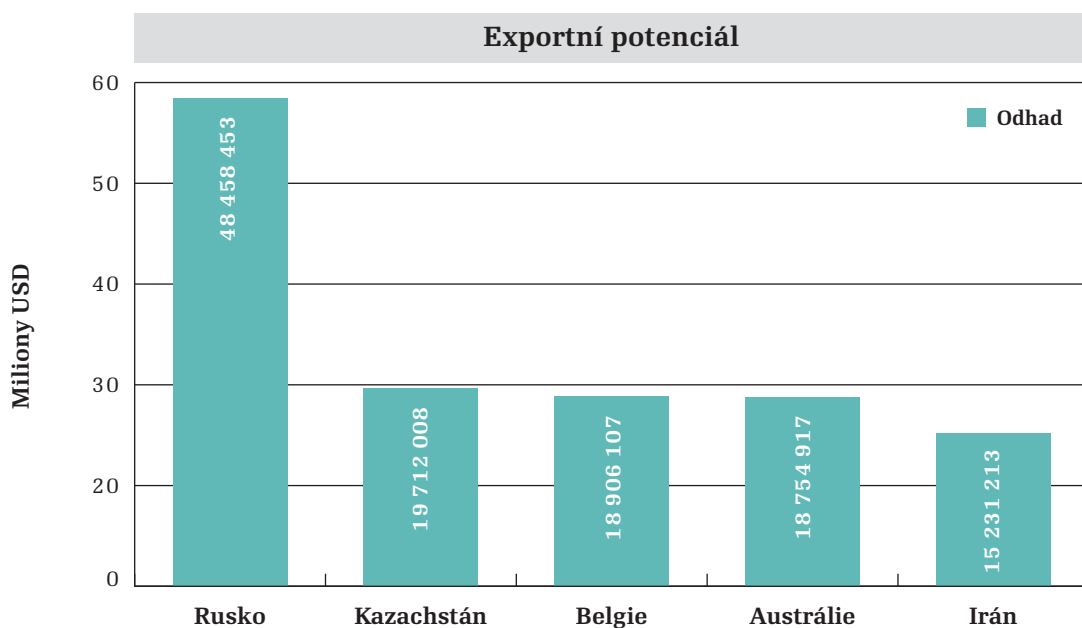
Konkrétní příležitosti	Země
HS 8443 – Tiskařské stroje; ost. tiskárny, kopírovací stroje; jejich části a příslušenství	Írán
HS 8453 – Stroje pro přípravu, vyčiňování a zpracování kůží pro výrobu, opravy obuvi aj. výrobků	Rumunsko
HS 8461 – Obráběcí stroje k hoblování, obrázení, drážkování, broušení ozubených kol aj. obráb. stroje	Rumunsko
HS 8465 – Obráběcí stroje pro opracování dřeva, korku, kostí ap.	Írán, Rumunsko
HS 8912 – Břítvy, strojky, čepelky holící	Chorvatsko
HS 9002 – Čočky, hranoly, zrcadla aj. optické články z jakéhokoliv materiálu	Portugalsko
HS 9004 – Brýle (korekční, ochranné nebo jiné) a podobné výrobky	Gruzie, Nizozemsko
HS 9020 – Ost. dýchací přístroje a plynové masky, kromě ochranných masek bez mechanických částí	Gruzie
HS 9114 – Ost. části a součásti hodin nebo hodinek	Nizozemsko, Švýcarsko
HS 9201 – Klavíry a pianina, včetně automatických klavírů; cembala aj. strunné nástroje s klaviaturou	Gruzie
HS 9402 – Lékařský, chirurgický, zubolékařský nebo zvěrolékařský nábytek	Gruzie
HS 9403 – Ost. nábytek a jeho části a součásti	Chorvatsko
HS 9405 – Svítidla a osvětlovací zařízení, včetně reflektorů a světlometů	Vietnam
HS 9601 – Slonovina, rohovina, korály aj. látky, výrobky	Francie
HS 9603 – Košťata, smetáčky, štětce, štětky, kartáče, mopy a oprašovačla aj.	Belgie
HS 9606 – Knoflíky formy na knoflíky polotovary knoflík	Gruzie
HS 9609 – Tužky (jiné než čísla 9608), pastelky, kreslicí uhle, psací a kreslicí křídly aj.	Nigérie, Vietnam
HS 9610 – Břidlicové tabulky a tabule k psaní nebo kreslení, též zarámované	Gruzie
HS 9611 – Datovací razítka, pečetítka, číslačky, razítka apod. výrobky	Gruzie
HS 9616 – Rozprašovače voňavek ap. toaletní rozprašovače	Austrálie
HS 9617 – Termosky aj. tepelně izolační nádoby, jejich části, jiné než skleněné vložky	Senegal

Železniční a kolejová doprava

Exportní příležitosti v rámci železniční dopravy zahrnují 58 států. Nejširší zastoupení mají části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel, které se vyskytují ve 41 zemích. Další významnou položkou je kolejový svrškový upevňovací materiál a zařízení. Nejvíce konkrétních příležitostí nalezneme v Íránu nebo Polsku.

Zdroj: UN Comtrade (2015)

Státy s příležitostmi pro český export

AFGHÁNISTÁN

Afghánská vláda zvažuje propojení vnitřní železniční sítě a napojení jednotlivých provinčních sítí na páteřní síť. Vláda hodlá prodloužit železniční síť spojující zemi s Íránem až do Herátu. Potenciál ČR leží v dodávkách kolejí, lokomotiv a materiálu na stavbu železničních tratí.

ALŽÍRSKO

Alžírsko modernizuje a buduje stovky kilometrů železničních tratí ročně s cílovou délkou železniční sítě 12 500 km.

ARGENTINA

Poměrně široká síť železnic byla v posledních dekadách zanedbávána, svršky a vozový park jsou zastaralé, jejich obnova si vyžádá rozsáhlé investice. Vláda začala investovat do modernizace osobní i nákladní dopravy. Argentina koupila v první fázi pro příměstské vlaky od Číny 3 500 osobních vagonů a 100 dieselových lokomotiv. Šlo o přímou koupi, bez výběrového řízení. Na jejich opravy a rekonstrukce se už ale licitace vypisují (firmy SOFSE a Belgrano Cargas resp. BCYL). Velké investice půjdou i do modernizace nákladních železničních tratí Belgrano Cargas a San Martín. Celkem má být v letech 2016–2026 modernizováno 4 945 km železničních tratí převážně v severních provinciích, které jsou nejzaostalejší. Cílem je zvýšit přepravní kapacitu, která umožní dopravu zboží z tamních regionů do přístavů v Santa Fe, Rosario a Buenos Aires (návaznost také na těžební projekty na severozápadně země). Ruský TechMashHolding slibuje investovat 200 mil. USD do převzatého železničního depa ve městě Mechita v provincii Buenos Aires. Velkou příležitostí pro výrobce tramvajů a elektrických autobusů je tendr ve městě Córdoba, stejně tak Mendoza a Rosario budou muset v brzké době nahradit zastaralé trolejbusy ruské provenience.

AUSTRÁLIE

V celosvětovém měřítku je Austrálie lídrem v nákladní železniční přepravě, má sedmou nejdelší železniční trať na světě (40 tis. km). Většina železniční infrastruktury je ve vlastnictví australské vlády, jednotlivými dopravci jsou ale soukromé společnosti. Nové technologie jako vlaky bez strojvedoucích, nové druhy oceli pro železnici, vyšší nápravová nosnost nebo zvýšená bezpečnost jsou vítané. V dlouhodobém horizontu se očekává nárůst objemu nákladní železniční dopravy na dvojnásobek do roku 2030 a trojnásobek do roku 2050. Na poli osobní přepravy železnice zaznamenává dynamický růst. Ve výhledu dalších 20 let se očekává růst o 40 %. Výsledkem těchto předpokladů je potřeba investic do kolejové dopravy, kde například po dobu dalších 20 let bude nutné každý rok uvést do provozu 300 nových železničních vagonů pro osobní přepravu. Rozvíjí se rovněž lehká kolejová doprava v jednotlivých městech a mnohá australská města (Sydney, Canberra, Perth, Hobart a další) jsou v různých stádiích plánování tramvajových linek. Vybudování dosud chybějící vysokorychlostní železniční trati, která by měla spojit Brisbane, Sydney, Canberru a Melbourne je zatím plánováno až na rok 2035. Uvažuje se také o vybudování spojení mezi Brisbane a Melbourne bez průjezdu Sydney, které by urychlilo dopravu o 7 hodin a zkrátilo cestu o 170 km. Do roku 2030 by se měla o 50 % zvýšit velkoobjemová nákladní námořní doprava a stoupá také počet cestujících v námořní dopravě.

ÁZERBÁJDŽÁN

Výstavba železničního koridoru Baku-Tbilisi-Kars je již téměř u konce, nicméně Ázerbájdžán již začíná s projektem další železniční dopravní cesty spojující tentokrát Rusko s Íránem. S výstavbou nových a modernizací starých železničních tratí úzce souvisí i potřeba nových lokomotiv, vagonů, traťového zabezpečení; zde ovšem čeští výrobci mohou narážet na konkurenci již etablovaných firem z Francie a USA. Kromě železničních tratí probíhá výstavba 3. trasy metra v Baku a připravuje se výstavba dalších dvou linek.

BANGLADÉŠ

Bangladéš se potýká s kontinuálním nárůstem vlastní populace, s čímž kontrastuje malá rozvinutost dopravní infrastruktury země: poptávána jsou zařízení na stavbu mostů, silnic, železnic a dodávky zařízení pro železniční dopravu a železničních komponentů.

Velkým problémem je přetížená a chaotická doprava zejména v hlavním městě Dháce. Z tohoto hlediska je perspektivní koncept smart city.

BELGIE

Státem podporovaným trendem je podpora zelené dopravy a posilování železniční dopravy. Pro české firmy skýtají příležitosti opravy tratí a modernizace železniční sítě. Belgie do této oblasti investuje značné prostředky a velkou část materiálů a zařízení dováží. Velký potenciál úspěšit mají nyní zejména české tramvaje, lokomotivy a nákladní vagony. Příležitosti nabídne rovněž rozšiřování přístavu v Antverpách a plánovaná výstavba železničního koridoru. V samotném přístavu jde o železniční tunel pod řekou Scheldou (Liefkenshoektunnel). Novým perspektivním projektem je terminál Saeftinghe o plánované výměře 1 070 ha. Výstavba se plánuje na roky 2018–2020. V roce 2016 bylo zahájeno přímé železniční spojení pro nákladní dopravu mezi Antverpami a Českou republikou, což může značně usnadnit jakoukoli další spolupráci.

BĚLORUSKO

V dopravní infrastruktuře, která souvisí i s běloruským vládním Programem rozvoje logistického systému země, je příležitost v nabídce kolejové techniky (komponentů, tj. podvozky, kola, generátory, sedací soupravy apod.). Dovoz může být z běloruské strany podmíněn částečnou lokalizací výroby. Bělorusko si již nyní osvojuje vlastní výrobu podvozků a dalších komponentů, tudíž se bude prostor pro české exportéry zřejmě zužovat.

ČERNÁ HORA

Budování a rekonstrukce dopravní infrastruktury s důrazem na spojení dálniční a železniční na trase Bělehrad-Podgorica-Bar – prioritu v oblasti dopravní železniční infrastruktury představuje modernizace železničního uzlu Podgorica. Jedná se o realizaci projektu, resp. uskutečnění perspektivně připravované státní zakázky ve výši 10 mil. EUR. Realizace tohoto projektu může z hlediska dlouhodobější perspektivy umožnit i účast na zvažované modernizaci hlavní železniční trati/koridoru na trase Bar-Podgorica-Brodarevo-Bělehrad, případně i další výhledově plánovanou výstavbu nové železniční trati Bijelo Polje-Maoče (povrchový hnědouhelný důl cca 25 km od tepelné elektrárny Pljevlja) či zvažované železniční trasa Bijelo Polje-Kosovo. V souvislosti s připravovanou výstavbou dálnice Bar-Podgorica-Boljare (hraniční přechod Černá Hora-Srbsko a dále směr Bělehrad, realizaci projektu získalo čínské konsorcium) lze usilovat i o nové příležitosti pro podniky z České republiky v oblasti silničního stavitelství a silniční infrastruktury, obdobně jako v sousedním Chorvatsku). Výstavba dálnice spojující Černou Horu a Srbsko představuje zakázku překračující 800 mil. EUR. Stavba této dálnice byla zahájena v květnu 2016.

ČÍNA

Čína se snaží vyvinout v tomto segmentu vlastní výrobu, nicméně stále nedosahuje požadovaných kvalit a stále existuje poptávka po dovozu vysoce kvalitních a bezpečných výrobků, včetně spolupráce v oblasti engineeringu a dalších souvisejících služeb. Z ČR se v posledních letech dovážely zejména součásti vozidel železniční a kolejové dopravy.

DÁNSKO

V současné době probíhá v Dánsku rozsáhlý investiční plán (Togfonden) na modernizaci železniční infrastruktury (včetně obnovy vozového parku), který patří k největším dopravním investicím v novodobé historii země. Objem investic přesahuje 100 mld. CZK. Dánské státní dráhy (DSB) i státní/komunální podniky odpovědné za realizaci projektů poptávají vlaky, lokomotivy, vagóny, tramvaje atd. Realizace proběhne v letech 2018–2021. Významné projekty na výstavbu tratí LRV (Light Rail Vehicles) probíhají rovněž ve velkých dánských městech (Kodaň, Aarhus, Aalborg, Odense).

EGYPT

S bytovou výstavbou souvisí i potřeba řešení odpadového hospodářství a také rozšiřování a modernizace dopravní infrastruktury, především silniční a železniční sítě, resp. městské hromadné dopravy, kde se mohou uplatnit čeští dodavatelé (zejména železničního svršku a zabezpečovací techniky, lokomotiv a tramvajů, příp. subdodávek pro 6 nových tunelů pod Suezským průplavem či pro mostní konstrukce – např. most přes Rudé moře do Saúdské Arábie). Jen do železniční sítě hodlá Egypt investovat do roku 2030 více než 11 mld. USD.

ESTONSKO

Toto odvětví se v Estonsku jeví jako perspektivní zejména díky projektu Rail Baltika, tj. výstavbě nové železniční tratě evropských standardů z Tallinnu do Rigy, Kaunasu a Varšavy. Zásadní pro tento projekt je financování z fondů EU. Odhadovaný rozpočet celého projektu je cca 5 mld. eur, přičemž v letech 2014–2020 by EU měla financovat až 85 % vynaložených nákladů. Celková cena za estonskou část tohoto projektu by měla činit 1,3 mld. eur, Estonsko samotné by se pak na této částce mělo podílet 250 mil. EUR. Konstrukce budou provedeny v několika fázích v letech 2019–2020, většina tendrů bude zveřejněna na „Tenders Electronic Daily“ (online verze „Dodatku k Úřednímu věstníku EU“ vyhrazená pro evropské veřejné zakázky). Díky evropským standardům (rozchod 1 435 mm i evropské technické normy), se kterými mají estonské firmy minimální zkušenost (převládají ruské standardy a široký rozchod 1 520 mm), by měly mít české firmy na trhu výhodu. Potenciál se nabízí zvláště pro firmy, které mají zkušenost s European Rail Traffic Management System.

V nejbližší době má tallinnský dopravní podnik v plánu vypsát dva tendry na nákup nových tramvajů. První se týká nákupu 8 nových nízkopodlažních tramvajů, druhý pak možnosti nákupu dalších až 20 tramvajů – jejich konečný počet se bude odvíjet od zvolené trasy (nyní zvažovány 3 možné varianty).

ETIOPIE

Státní Ethiopian Railways Corporation identifikovala 8 železničních koridorů o celkové délce 5 tis. km, kde plánuje vypracovat podrobnější plány a následnou výstavbu. Plán byl rozložen do dvou etap, v rámci 1. etapy byla dokončena tramvajová linka v hlavním městě a do konce r. 2017 výstavba trati Addis Abeba – Džibuti (665 km). Probíhají práce na spojení Mekele–Weldiya (270 km) a Weldiya–Awash, dále se počítá

s výstavbou Addis Abeba-Bedele (440 km) a Weldiya-Tadjurah (280 km). Klíčovým aspektem uvedených projektů je poskytnutí financování. Zde mají díky angažmá čínské exportní banky dominantní postavení čínští dodavatelé, dílčí úspěchy zaznamenaly i Indie, Brazílie, Turecko. Budoucí projekty ve 2. etapě rozvoje zahrnují tratě o celkové délce 3 tis. km.

GHANA

V Ghaně bylo v únoru 2017 zřízeno nové ministerstvo pro rozvoj železnice. Hlavní cíle ministerstva, definované v „Hlavním plánu pro železnice Ghany“ z roku 2013 jsou propojit největší města Ghany, využít Ghanu pro přepravu zboží z vnitrozemských zemí jako je Burkina Faso k přístavům v Temě a Takoradi a opačně a poskytnout přepravní cesty pro transport nerostných surovin z oblastí jejich ložisek jak ve vnitrozemí (mangan, bauxit, železná ruda) tak i na pobřeží (ropa a zemní plyn). V prioritním plánu je výstavba 1 394 km železnic do roku 2020 v objemu 7,8 mld. USD, které mají pocházet především ze zahraničních investic. V plánu je také vybudování tramvajového systému v Akkře a Kumasi.

GRUZIE

Postupně je obnovována infrastruktura gruzínských železnic, která je velmi zastaralá a vyžaduje investice do kolejového svršku, zabezpečovacího zařízení, prostorů pro cestující atd. V současnosti je na hlavní trase východ – západ budován nový tunel a další mají podle plánů následovat.

Snahou vlády je též postupně obnovit vozový park Gruzínských železnic (nákladní i osobní přepravy). V současnosti běží tendr na dodávku nových lokomotiv a v brzké době lze očekávat další podobné.

HONGKONG

Ve stádiu realizace či plánů se nachází několik infrastrukturních projektů (např. rychlodráha Guangzhou – Shenzhen – Hong Kong Express Rail Link, stavba nových linek metra South Island Line, North Island Line, West Kowloon Culture District, Shatin – Central Link aj.). V současné době je ve výstavbě 53 km železnic/kolejové dopravy s 12 stanicemi v hodnotě 100 mld. HKD/310 mld. CZK. V plánu výstavby je 35 km kolejové dopravy s 18 stanicemi v hodnotě 147 mld. HKD/460 mld. CZK.

CHILE

Z dosud známých projektů lze zmínit výstavbu nových tras metra v Santiagu de Chile, výstavbu první tramvajové linky v hlavním městě, výstavbu lanových drah v Iquique a Antofagastě, rozšíření a modernizace příměstských vlaků v Santiagu de Chile (Quinta Normal, Batuco, Melipilla – celkově cca 100 km), modernizace autobusového vozového parku v hlavním městě, rozšíření a modernizace letišť v Santiagu de Chile, Concepcionu aj.

Ve městě Iquique se plánuje výstavba lanové dráhy v délce 3,3 kilometru a počítá se s investicí 45 mil. USD. Ve městě Antofagasta se jedná o stavbu lanových drah v délce 20 km s celkovou investicí 275 mil. USD. Ve Valparaísu to bude nová lanová dráha za 66 mil. USD. Ve městě Concepción by měl být vybudován příměstský vlak za 400 mil. USD a rovněž ve městech Temuco a Puerto Montt se připravují studie ke stavbě tratí pro příměstské vlaky.

Okolo výstavby tramvajových linek ve východní části chilského hlavního města Santiaga nepřinesl rok 2016 žádná oficiálně zveřejněná rozhodnutí. Ve čtvrtích Las Condes, Vitacura a Lo Barnechea (nejbohatších čtvrtí Santiaga) modernizace dopravy zahrnuje mj. tramvajový projekt. Je avizována účast přibližně 12 konsorcií, mezi nimiž jsou i evropská a čínská. Financování má zajistit konsorcium, které v tendru zvítězí; stejně tak i samotné provozování této linky.

Z dlouhodobějšího hlediska je vhodné sledovat počátek obnovy železniční sítě v Chile. V minulosti mělo Chile dosti rozvinutou síť železnic, avšak v 70. a 80. letech z různých důvodů významná část této sítě zanikla spolu s vagóny a lokomotivami. Vzhledem k neúnosné přetíženosti chilské silniční dopravy a s přihlédnutím k aspektům finančním a ekologickým – je neodvratně nutné zahájit zásadní obnovu jak železniční sítě, tak i kolejových vozidel pro ni.

CHORVATSKO

Je možné navazovat na dobré jméno českých firem a reference z již realizovaných zakázek výstavby železničních tratí, tunelů a mostů. Chorvatské ministerstvo dopravy připravuje tendry financované z fondů EU (2014–2020) na výstavbu 78 km železničních tratí, např. druhá kolej na trati Križevci–Koprivnice–maďarská hranice. Rozbíhá se také celková modernizace lokální železniční infrastruktury. Tento sektor skýtá velké šance pro české firmy, z nichž některé již mají vybudované kontakty díky realizovaným projektům. V návaznosti na výstavbu koridorů se přistupuje k modernizaci zastávek, nádraží a přístavních dopravních uzlů.

INDIE

Indie zažívá „boom“ železniční a městské kolejové dopravy. Rozvoj infrastruktury se týká vyhrazení speciálních koridorů pro nákladní železniční dopravu a s tím spojené projekty na výstavbu. Probíhá rovněž intenzivní elektrifikace a výstavby dvou paralelních kolejových tratí namísto sólových. Poptávka je dále po výstavbě/přestavbě nádraží. Projekty tramvajové dopravy jsou ve fázi studií proveditelnosti v Dillí, které jsou poptávány municipálními orgány. Rozvoj metra v Indii je obrovský a téměř každý měsíc je v některém z indických měst otevřena celá či část linky metra. Z infrastrukturního hlediska to znamená příležitost nejen pro dodavatele tratí, elektronického a zabezpečovacího zařízení, signalizačního a komunikačních technologií, ale i celých souprav či jejich částí. Častý je též zájem po automatických bezpečnostních dveřích na nástupištích. Velký potenciál mají dále turnikety, prodejní a výdejové stroje na lístky či žetony. Kamerové a CCTV systémy patří mezi další často poptávané zakázky.

Indické železnice jsou 3. největší zaměstnavatel na světě, mají 4. nejdelší síť na světě a zastaralou infrastrukturu, která zoufale potřebuje obnovu. V souvislosti s růstem střední třídy a potřebou se přepravovat, pak představuje železniční doprava významný potenciál, představující příležitost pro české exportéry. Poptávka po kolejnicích patří mezi nejhmatatelnější. Obdobně jako u městských kolejových systémů, telekomunikační, signalizační, zabezpečovací a elektronické systémy tvoří páteř příležitostí v infrastruktuře, společně s projekčními pracemi inženýrských železničních firem. Indická železnice prochází obdobím velkého růstu. Vysokorychlostní železnice jsou plánovány na několika trasách včetně koridoru Dillí–Agra. Mezi Mumbaí a Ahmedabádem se staví další vysokorychlostní trať.

V rámci kolejových vozidel se pak jedná jak o nákup nových, tak modernizaci stávajících vozů a lokomotiv. Konkrétní vybavení s největšími příležitostmi představují světla a technologie do mlhy, sedačky, automatické dveře, detektory vadných kolejnic, sací systémy toalet, kvalitní lité podlahy, interiéry a mnoho dalších komponentů, jejichž funkce se dají shrnout do 4 oblastí: zvýšení bezpečnosti, zvýšení komfortu, zvýšení přepravní kapacity a zvýšení přepravní rychlosti. Určitá poptávka byla zaznamenána na přestavbu lokomotiv na tzv. dual-fuel pohon (diesel a CNG). Brzdové systémy jsou poptávány napřímo i jakou součástí subdodávek, ačkoli často v počtu, který je splnitelný pouze minimem uchazečů. Z indické strany začíná být zřetelný i zájem o výzkum a vývoj v oblasti železnice a také ve výměně zkušeností, získání know-how a navázání spolupráce na poli inovací. Trakce, trakční pohony a lokomotivy jsou předmětem velkého zájmu mnoha subjektů.

ÍRÁN

Hlavní důraz je kladen na prodloužení železniční sítě o 9134 km. Dále je nutno zabezpečit elektrifikaci dvoukolejných rychlostních tratí o délce 1500 km. Národohospodářské výhledy předpokládají, že během nadcházejícího roku by se měl zvýšit počet cestujících o 20 % a objem nákladu přepraveného po železnici o 30 %.

Jako projekty vysoké důležitosti s potřebným financováním v železniční dopravě byly jmenovány tratě např.: vysokorychlostní trať Tehran-Isfahan (410 km), Gorgan-Bojnourd-Mashhad (570 km), tzv. Gharb (West) Rail Project (propojení hlavního města provincie Markazi-Araku s hraničním přechodem do Iráku v provincii Kermanshah) a taktéž elektrifikace tratí Garmsar-Incheh Borun a Tehran-Mashhad.

Českým dodavatelům by se v této souvislosti mohly otevřít i možnosti role subdodavatele pro železniční projekty v okolních zemích, se kterými Írán může na budování dopravních sítí spolupracovat (např. Irák, Ázerbájdžán). Na oblast železniční dopravy bylo v návrhu rozpočtu na rok 2018–2019 vyčleněno 350 mil. USD.

ITÁLIE

Italské železnice, kromě průběžné obměny vozového parku u svých vlaků, se rovněž soustředí na posílení železničního spojení mezi Apeninským poloostrovem a ostatními částmi Evropy, a to jak v osobní, tak nákladní dopravě. Výstavba či rozšíření nových koridorů mezi italskými přístavy a zeměmi na sever od Alp má za cíl zvětšit objem přepravovaného zboží a zkrátit přepravní vzdálenosti mezi asijskými přístavy a evropskými destinacemi – italská vláda tak doufá, že právě přístavy v Terstu a Janově s následným propojením nákladním železničním spojením do Evropy (realizace spojení Janov-Turin a následně Lyon) se stane koncovou stanicí Nové Hedvábné stezky s asijským zbožím. Rovněž v případě osobní dopravy bude v příštích letech realizována výstavba rychlostního železničního spojení mezi severoitalským Turínem a francouzským Lyonem.

IZRAEL

Vzhledem k neexistenci významných ocelářských provozů v Izraeli je trh výrazně dovozní. Totéž platí pro dodávky dopravních prostředků (kromě osobních automobilů, např. lokomotivy, vagóny, tramvaje, autobusy) a navazujících komponentů (kolejnic, signalizačního zařízení). Není příliš pravděpodobné, že by české firmy mohly vyhrávat celé tendry, to je spíše doména domácích subjektů, zejména pokud jde o stavební práce. Mohou se však podílet na subdodávkách typu hloubení tunelů (v Izraeli v zásadě není firma, která by větší projekty tohoto typu zvládala), dodávky kolejnic, nových vlaků atd.

Rozvoj a modernizace dopravní, zejména železniční infrastruktury nabízí pro české průmyslové podniky významné exportní příležitosti. V letech 2015 a 2017 proběhly tendry Izraelských železnic na elektrifikaci 450 km tratí, dodávku 62 lokomotiv a 55 dvojpodlažních příměstských elektrických jednotek, které budou obsluhovat nově budovanou trať Tel Aviv – Jeruzalém. Po dlouhých přípravách byla zahájena výstavba první z osmi linek rychlodráhy (light rail) pro širší telavivskou aglomeraci. Celková délka rychlodráhy by po dokončení měla dosahovat 170 km. V roce 2018 bude dále ukončen tendr pro výběr zhotovitele druhé tramvajové linky (tzv. „green line, Jerusalem Light Rail“) v Jeruzalémě, včetně samostatného tendru na dodání vozidel (tramvajů) v předpokládané hodnotě 4–6 mld. CZK.

JIHOAFRICKÁ REPUBLIKA

I přes značnou konkurenci v oblasti železničního průmyslu se objevují příležitosti pro české podniky v dodávkách komponentů pro výrobu železničních souprav, výstavbu železničních tratí včetně řídicích center a signalizace. V rámci sedmiletého investičního programu vlády realizovaného státní železniční a přepravní společností Transnet dochází k revitalizaci přístavů, železnic a potrubní infrastruktury.

Na investice do roku 2020 bylo alokováno 33 mld. USD. V r. 2014 uzavřel Transnet smlouvy na rozšíření železniční dopravní flotily o 1064 lokomotiv (hlavními dodavateli jsou společnosti China North, South Rails, Bombardier a General Electric). V březnu 2018 byla zahájena výroba lokomotiv v továrně firmy Gibela (investiční projekt francouzské firmy Alstom) v JAR, jež by měla v příštích 10 letech státu dodat 580 lokomotiv. Součástí projektu je taktéž školicí středisko pro téměř 20 tis. zaměstnanců. Školení a technologický transfer probíhá v 15 zemích, údajně i včetně ČR.

JORDÁNSKO

Jordánsko má ambiciózní plány na propojení saúdskoarabské železniční sítě přes své území s železniční infrastrukturou u Středozemního moře. Podrobnosti lze získat na Ministerstvu dopravy. ZÚ/OEÚ získal poptávku na 500 ks plošinových nákladních vagónů pro železniční společnost v Aqabě. Čína je připravena poskytnout Jordánsku půjčku pro modernizaci železničního sektoru ve výši 2,7 mld. USD; existuje možnost subdodávek.

KANADA

S 49 tis. km tratí má Kanada jednu z největších železničních sítí na světě. Jedním z největších operátorů, který obsluhuje přes 12 tis. km tratí po celé Kanadě je VIA Rail a právě v současné době se projednává investice v hodnotě 1,5 mld. CAD do nových vlakových souprav. Oblast představuje stabilní trendy pozitivního vývoje a výhled do následujících let je z důvodu velikosti trhu podobný a spíše rostoucí. Celkově je železniční sektor dlouhodobě podfinancovaný a v nejbližších letech lze očekávat zahájení projektů v celkové výši až 60 mld. CAD (včetně městských a příměstských projektů v Torontu, Montréalu, Ottawě, Calgary a Vancouveru). Projekty se budou v různých provinciích a městech nadále realizovat. Železniční doprava je v Kanadě důležitým sektorem i v oblasti přepravy nerostných surovin (ropa, uhlí, nerostné suroviny). Ročně se po železnicích přepraví až 17 % celkové hmotnosti těchto surovin, z toho celých 54 % připadá na převoz uhlí. Paliva a surové ropy se v roce 2015 převezlo po železnici necelých 50 mil. tun. Poptávka po materiálu pro stavbu železničních tratí, údržbě, ale i po vlakových soupravách je vysoká.

KONŽSKÁ DEMOKRATICKÁ REPUBLIKA

V zemi je nutná revitalizace zničené železniční sítě.

KOSOVO

Rekonstrukce stávajících a stavba nových železničních tratí je součástí plánů na rozvoj konektivity zemi západního Balkánu. Prioritním projektem v Kosovu je celková rekonstrukce severojižní železniční trasy tzv. Route 10 mezi hranicí se Srbskem a Makedonií (Leshak – Fushe Kosove – Hani i Elezit) v délce cca 150 km. Uvedený projekt byl zařazen mezi prioritní akce vlády a získal finanční podporu EBRD. Rekonstrukční práce na jižním úseku trasy byly zahájeny v roce 2017.

LIBANON

V zemi sice existují železniční tratě o celkové délce asi 200 km, od roku 1997 není však žádný úsek využíván. V roce 2014 začaly ožívat diskuze o obnově železniční dopravy, v 1. fázi zřejmě úsek mezi Tripolím a syrskými hranicemi, který navazuje na syrskou síť, spojení s Tureckem a Irákem. ČR se o projekty rehabilitace železniční dopravy v Libanonu dlouhodobě zajímá a se státní podporou byla v minulých letech pro místní vládu vypracována studie proveditelnosti. Libanonská vláda v současné době jedná s investory

z Číny a zemí Zálivu o rehabilitaci tratě Tripoli – Homs, projekt by výhledově (pravděpodobně ale až po vyřešení konfliktu v Sýrii) mohl skýtat četné příležitosti i pro české subdodávky.

LITVA

Železniční síť v Litvě dosahuje méně než poloviny průměru EU (27 km/1 000 km²) s celkovou délkou tratí 2 042 km, z čehož je 557 dvoukolejných. Odhaduje se, že cca 850 km kolejí potřebuje opravu a modernizaci. Objem železniční nákladní dopravy vykázal pozitivní růst za první kvartál roku 2016 o 2,3 %. Pokračují mohutné investice ze státního rozpočtu a především z fondů EU na projekt Rail Baltica (propojení pobaltských států s EU a sjednocení rozchodu kolejí). Evropská komise odsouhlasila pro litevskou část projektu 106 mil. EUR v roce 2015 a dalších 191 mil. EUR přibylo v roce 2016. Celkový objem investic do projektu je odhadován mezi 4 a 5 mld. EUR. Kromě tohoto projektu investují Litevské železnice do obnovy vozového parku (většina lokomotiv i vagónů je zastaralá a vyžaduje modernizaci či výměnu), elektrifikace (pouze 7 % tratí je elektrifikováno) a modernizace signalizačního a zabezpečovacího zařízení.

LOTYŠSKO

Dopravní prostředky tvoří výrazný podíl českého exportu do Lotyšska. V roce 2020 má být zahájena výstavba desítky let plánovaného evropského železničního spojení „Rail Baltica“. Projekt se přímo týká pěti zemí; Finska, Estonska, Lotyšska, Litvy a Polska. První železniční souprava by měla vyjet na trase Tallinn–Riga–Kaunas v roce 2025. Smlouvu o realizaci projektu „Rail Baltica“ podepsali dne 31. ledna 2017 v Tallinnu premiéři Estonska, Lotyšska a Litvy. V souvislosti s tímto projektem je možno očekávat příležitosti pro české firmy působící v oborech železničního stavitelství, železniční a zabezpečovací techniky a ve výrobě kolejových vozidel. Dle stávajících informací má Lotyšsko v roce 2018 zahájit v souvislosti s tímto projektem první etapu modernizace infrastruktury řížského nádraží a železniční trasy do nákladního přístavu v Rize. Česká republika má v Lotyšsku v oblasti železnic významné reference díky intenzivní spolupráci v renovaci již dříve dodaných posunovacích lokomotiv. V roce 2016 vedení lotyšských státních železnic avizovalo svůj zájem o spolupráci s českými firmami v oblastech údržby a renovace kolejových vozidel. V polovině roku 2017 se očekávalo definitivní rozhodnutí a vypsání veřejné soutěže na dodávku příměstských vlaků, což bylo, dle lotyšského ministerstva dopravy, úzce spojeno s finančními zdroji a podmínkami úvěrování. Definitivní rozhodnutí o vypsání veřejné soutěže však bylo odloženo na rok 2018. Dopravní podnik hlavního města Rigy rovněž plánuje modernizovat infrastrukturu veřejné dopravy a rozšířit stávající počet nízkopodlažních tramvají dodaných z České republiky.

MAĎARSKO

V Budapešti byla zahájena koncem roku 2017 kompletní rekonstrukce metra trasy M3 a v budoucích letech má být postaveno dalších cca 17,3 km nových tratí a 20 stanic. Celková hodnota rekonstrukce trasy metra M3 při až 60 % participaci EU dosáhne hodnoty 200 mld. HUF (0,65 mld. EUR). Součástí rekonstrukce metra bude i modernizace vozového parku v hodnotě investic ve výši 70–90 mld. HUF (0,23–0,29 mld. EUR). V Budapešti se probíhá rekonstrukce metra (2014–2020), v jejímž rámci má být postaveno nových 17,3 km tratí a 20 stanic a rekonstrukce několika železničních tratí. Celkové investice by měly dosahovat až 10 mld. CZK. Součástí rekonstrukce metra je i modernizace vozového parku (na ni je vyčleněno dalších 6,5–9 mld. CZK). Velké investice se plánují v segmentu městské dopravy (příměstské vlaky, tramvaje, autobusy a trolejbusy).

MAKEDONIE

Budování a rekonstrukce dopravní infrastruktury s důrazem na koridory X a VIII, dálniční, silniční a železniční síť (vláda preferuje formu koncesí). Všechna makedonská města jsou převážně závislá na automobilové dopravě a s výjimkou Skopje i na málo rozvinuté a ekologicky problematické dopravě autobusové. Nyní se hovoří o připravované výstavbě železničního koridoru, který by měl propojit východ a západ země (jde prakticky o propojení dvou přístavů – bulharského Burgasu s albánským Durrešem). Mělo by jít o plně elektrifikovanou trať, což je na místní poměry zcela unikátní. Odhadované náklady výstavby jsou kolem 150 mil. EUR. Bohužel Makedonie sama nemá na tento projekt dostatek peněz a od Evropské banky pro obnovu a rozvoj má slíbenou jen asi polovinu této částky a momentálně se tak hledá vhodný investor, který by doplnil sumu na požadovanou úroveň.

MALAJSIE

Železniční doprava je do budoucna v Malajsií klíčovým sektorem. Vedle masivních investic do mega-projektu výstavby systému integrované městské dopravy v hlavním městě Kuala Lumpur (dobudování stávajícího systému metra a výstavba třetí linky metra) je v plánu do roku 2026 také výstavba vysokorychlostní železniční tratě ze Singapuru do Kuala Lumpur v délce bezmála 350 km. Tato trať by se měla stát součástí čínského projektu „Nové Hedvábné stezky“ a časem být prodloužena až do Bangkoku. Dále je v plánu výstavba přes 600 km dlouhé tratě spojující západní a východní pobřeží země. Příležitosti pro české firmy je zde možné spatřovat v podobě subdodávek traťových komponent, telematických řešení, řídicích a bezpečnostních systémů či interiérové úpravy vozů.

MAROKO

Správa marockých železnic v současnosti poptává 120 nových vlakových souprav pro výměnu těch současných, které pozvolna dosluhují. Další z potenciálních možností pro uplatnění českých firem představují dodávky signalizačních zařízení. Totéž platí pro autobusovou dopravu (autobusy pro městskou hromadnou dopravu v Rabatu i turistickou přepravu) či radary pro měření rychlosti v silniční dopravě.

MOLDAVSKO

Rozvoj dopravní infrastruktury patří k prioritním úkolům moldavské vlády a je také jednou z oblastí poměrně rozsáhlé podpory ze strany mezinárodních donorů. V listopadu 2014 byla podepsána smlouva mezi moldavskou vládou a Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj na poskytnutí půjčky ve výši přes 52 mil. EUR na modernizaci železniční sítě. V září 2016 byla podepsána smlouva mezi EIB a Státní železniční společností Moldavska na financování rehabilitace železnic a nákup lokomotiv v rámci programu „Moldovan Railways Restructuring“. Těndr na nákup lokomotiv proběhl, následovat by měly další tendry na investice do rekonstrukce infrastruktury.

MONGOLSKO

Pro rozvoj mongolské ekonomiky je klíčová železniční infrastruktura. Mongolská železniční síť má délku 1 815 km a bude se rozšiřovat v několika fázích, celkově má jít až o 5 tis. km. Mongolsko má ambici dosáhnout 200% nárůstu ročních objemů přepraveného nákladu, jako tranzitní země mezi RF a ČLR, do r. 2030. Výstavba nových železničních tras je v zájmu především těžbařských společností, které také v řadě případů budou vystupovat jako koncesionáři/investoři. V roce 2019 bude zahájena výstavba 542 km dlouhé železniční trasy Erdenet–Ovoot mine. Na investici v celkové výši 1,25 mld. USD se bude podílet Northern

Railways LLC a Gezhouba Group International Company of China. Železnice bude propojená s železnicemi RF a ČLR a stane se částí ekonomického koridoru, propojujícího Asii s Evropou. Aktuálními projekty řešenými státní Mongolskou železnicí, ve spolupráci se zahraničními partnery, je rovněž budování železničního spojení mezi Tavan Tolgoi (uhelná pánev) a Gashuun Sukhait (hranice s ČLR) v délce 267 km a trasy Khuut-Bichigt (230 km). Jedná se i o projektu železniční trasy Dalanzadgad–Sainshand (456 km).

Ulánbátarská železnice, společný mongolsko-ruský státní podnik, připravuje investiční plány v hodnotě až 4 mld. USD, které se týkají elektrifikace stávající a výstavby nové, paralelní koleje na trase Altanbulag – Zamyun-Uud. Tyto projekty jsou příležitostmi pro uplatnění české produkce a služeb – automatika, telematika, subdodávky pro budování tratí či plánovanou výrobu vagonů a servis lokomotiv, ale také související segmenty jako osvětlovací zařízení (včetně podílu na jejich místní výrobě). V roce 2017 bylo v Mongolsku smontováno prvních pět nákladních železničních vagonů. Do budoucna by Mongolsko chtělo některé části dovážet a některé vyrábět, nechce být pouhou montovnou.

NĚMECKO

Ve východním Německu po znovusjednocení a v některých částech západního Německa byla zanedbána výstavba, resp. dlouhodobá údržba a rekonstrukce silniční a železniční infrastruktury. Rozvoj železnice má mj. z ekologických důvodů v Německu nejvyšší prioritu a podporu všech politických stran. V příštích letech lze očekávat jejich modernizaci, rekonstrukci, rozšiřování a údržbu (rekonstrukce železničních mostů ve městech, za jejichž rekonstrukci jsou odpovědné obce nebo spolkové země, které v rámci reformy od Deutsche Bahn získaly danou infrastrukturu do vlastnictví a budou do budoucna konfrontovány s většími náklady; rekonstrukce silničních a dálničních mostů; obnova vozového parku, rozšiřování dálniční sítě aj.). Dne 3. 8. 2016 schválila spolková vláda Spolkový plán dopravních cest do roku 2030, který předpokládá investice do 1 000 infrastrukturních projektů ve výši 296 mld. EUR (železniční projekty: 123 mld. EUR, silniční projekty: 146 mld. EUR, vodní doprava: 27 mld. EUR). Celkové výdaje na dopravní infrastrukturu v rámci spolkového rozpočtu by měly v letech 2015–2018 činit 14 mld. EUR. Plánovaná je výstavba dálnic až v objemu 14 mld. EUR, financovaná díky projektům PPP. Nad rámec toho byl schválen projekt spolkové vlády a Deutsche Bahn na modernizaci železnice ve výši 28 mld. EUR (2015–2019). Peníze půjdou především na celkovou údržbu a modernizaci železniční infrastruktury (mj. také na částečnou či celkovou renovaci až 875 železničních mostů).

NIGÉRIE

Země usiluje o rehabilitaci železniční sítě a výstavbu nových tratí (včetně příměstských). Bude třeba obnovit vozový i lokomotivní park.

NIZOZEMSKO

Nizozemská železniční síť má rozsah 3 200 km a spojuje všechna významná střediska v zemi. Nizozemské dráhy realizují svůj program modernizace i rozšíření vozového parku prostřednictvím vypisovaných tendrů. Města Rotterdam a Haag plánují obnovu a rozšíření svých tramvajových linek a vozů.

NORSKO

Koncepce železniční reformy staví na demonopolizaci železnic. Stávající dominance přepravce NSB končí a provozování osobní i nákladní železniční dopravy v Norsku se otevírá konkurenci na základě licencí k provozu na jednotlivých tratích. Vláda nabídku tratí rozdělí do několika geografických balíčků. V první

fázi přidělí koncese k dopravě v regionu jižní Norsko a v okolí města Stavanger. Nejprodělečnější trasy bude stát privatizovat až jako poslední; jako dosud bude na ztrátových tratích novým dopravcům finančně kompenzovat provozování osobních vlaků, které v rámci základní obslužnosti objedná. Dle dopravní koncepce do roku 2029 dojde zejména v jihovýchodním Norsku ke zvýšení kapacity tratí (zdvoukolejnění, elektrifikace, nové zabezpečovací systémy), které dovolí zavedení třicetiminutového taktového provozu v regionální dopravě a desetiminutového taktu v příměstské dopravě v Oslo. Plán mimo jiné dále počítá s výstavbou nové tramvajové trati v Bergenu a nové trasy metra v Oslo (Fornebu). Zvýšení kapacity drah v Norsku vyvolá potřebu nových hnacích vozidel i vagónů pro veřejnou dopravu. Do soutěží na provozování osobní a nákladní dopravy na jednotlivých tratích a na dodávky kolejových vozidel se budou moci hlásit též firmy z ČR.

NOVÝ ZÉLAND

Novozélandské železnice Kiwi Rail mají v současné době 4 tis. km železniční tratí a zaměstnávají kolem 4 tis. pracovníků. Příměstská železniční doprava funguje v Aucklandu a ve Wellingtonu. Po železnici je přepravováno zhruba 15 % zboží (cca 900 vlakových souprav týdně) a je předpoklad, že tento objem bude do budoucna stoupat, a to zejména u železničních tratí, které vedou k důležitým přístavům.

POLSKO

Jedná se o velmi perspektivní obor. Na jedné straně jsou zde investice do polských železnic a také mezinárodně úspěšní polští exportéři, jako jsou PESA, Newag aj., na druhé straně existuje silná nabídka na české straně. V rámci programu železničních investic vyčlenilo Polsko do roku 2023 částku 16 mld. EUR. Na seznamu vládních priorit se opět objevil nedokončený železniční úsek Krakov–Katovice. V letech 2014–2020 mají investice do polské železniční infrastruktury dosáhnout 12 mld. PLN (74,4 mld. CZK), z čehož téměř 10 mld. PLN (62 mld. CZK) má přispět dotacemi EU. Novou iniciativou je Investiční program, který má za cíl výstavbu a modernizaci železničních stanic v celé zemi. Program má být realizován do roku 2023 a zahrnuje celkem 186 objektů v hodnotě 1 mld. PLN (6,2 mld. CZK). Státní železniční společnost PKP Intercity oznámila novou strategii pro kolejová vozidla, která předpokládá, že do roku 2023 bude na modernizaci a nákup kolejových vozidel vynaloženo více než 7 mld. PLN (téměř 50 mld. CZK). Program zahrnuje modernizaci a nákup nových železničních vozů, lokomotiv a elektrických jednotek.

PORTUGALSKO

Portugalsko zahájilo výrazné investice do své železniční sítě. Do roku 2020 hodlá investovat celkem cca 2,2 mld. EUR. Plánována je dostavba několika páteřních tratí, které by měly zlepšit napojení na evropskou železniční síť. Nejvíce aktuální je dokončení koridoru Sines–Badajoz, které mimo jiné zahrnuje výstavbu úseku Evora–Elvas o délce 79 km. Hodnota investice by měla dosahovat 900 mil. EUR. Kromě výstavby nových tratí je plánována elektrifikace a modernizace stávajících. Příležitostí pro české firmy může být i plánované posílení městské hromadné dopravy v největších městech Lisabonu a Portu, zejména co se týče příměstských železnic a tramvají.

RUSKO

Vozový park veřejné dopravy v naprosté většině ruských měst je často za hranou své životnosti. V návaznosti na provoz dříve dodaných českých dopravních prostředků (desítky tisíc kusů) se otvírá prostor zejména pro dodávky náhradních dílů, modernizace a rekonstrukce. Zároveň existuje určitý potenciál

pro dodávky nových kompletních kolejových vozidel. V sektoru se ale projevuje silný tlak na lokalizaci výroby, resp. spolupráci s klíčovým ruským partnerem a na zajištění exportního financování.

Železniční sektor představuje pro české dodavatele reálný potenciál, a to při spolupráci v oblasti dodávek lokomotiv a vagonů, či subdodávek zařízení pro modernizaci kolejové techniky. Perspektivní oblasti jsou rovněž možnosti dodávek nových technologií, kde neexistují ruské analogy, například inteligentní systémy řízení, moderní telekomunikační, elektronická a zabezpečovací zařízení, systémy energetické efektivity a logistické systémy. Koncepční rozvoj ruské železnice počítá s obnovou železničního parku vagonů i trakcí, železniční logistiky a infrastruktury. Modernizace tratí bude probíhat v rámci celostátní sítě s prioritou úseku Sibíře a Dálného východu včetně výstavby rychlostních koridorů. Systém počítá s propojením železniční magistrály ve směru z Číny do Evropy. Realizace modernizačního programu skýtá možnosti pro uplatnění spolupráce se zahraničními subjekty.

ŘECKO

Proběhla privatizace státního provozovatele železničních služeb a po jejich liberalizaci vstupují na trh nové firmy. Nákladní přeprava z přístavů Pireus (majorita v rukou čínské COSCO) a Soluň (privatizuje se) má značný potenciál. Rozsáhlý program modernizace řeckých železnic se orientuje na tři hlavní železniční tahy: Pireus–Athény–Soluň–Promachonas (cílem je plná elektrifikace), Soluň–Alexandropolis–Ormenio s napojením na Bulharsko a Turecko a dále Athény–Rio–Patra s napojením na Itálii. Předpokládá se i rozvoj athénské příměstské železnice ve směru do přístavu Lavrio. Počátkem roku 2017 se objevily signály, že řecké dráhy hodlají pokročit s rozvojem hlavních koridorů. Jako první by měla začít elektrifikace kratšího úseku Alexandropolis–Ormenio–Burgas (řecko-bulharská jednání začala v září 2016). Řecké stavební firmy mezitím začaly hledat také strategické partnery pro účast v dalších tendrech. Jednou z podmínek účasti budou zkušenosti s realizací staveb tohoto druhu a reference, pokud možno z evropských projektů. Od účastníků tendru se bude očekávat také schopnost naprojektovat od nuly veškerou infrastrukturu nezbytnou k elektrifikaci stávající konvenční trati (trolejové vedení, rozvodny, kontrolní systém, atd.). Protože se jedná o specifické práce, hledají řecké firmy partnery v zahraničí. Rozšiřují se skladové kapacity a logistická centra.

Finanční krize nezastavila rozšiřování a modernizaci „Athénské metra“. Pokračují práce na prodloužení trasy 3 (6 stanic, termín dokončení 2018) a dlouhodobým záměrem je vybudování trasy 4 přes nejhustěji obydlené městské části spojující všechny stávající trasy (celkem 33 km/30 stanic). Celkové náklady se odhadují na 3,3 mld. EUR. V roce 2017 byla vyhlášena veřejná soutěž na zadání prvního úseku A (Alsos Veikou–Goudi, 13 km, 14 stanic) o celkovém rozpočtu 1,45 mld. EUR, z nichž 440 mil. bude pocházet z evropských fondů a zbytek bude pokryt půjčkou EIB. V rozpočtu jsou zahrnuty rovněž náklady na nákup 18 nových plně automatických souprav bez řidiče. Práce by měly začít v průběhu r. 2018 a trvat 7 let.

Severořecká metropole Thessaloniki chystá metro od roku 2003. Smlouva s konsorciem Aegek–Impregilo–Ansaldo–Seli–AnsaldoBreda, byla podepsána v roce 2006. Výstavbu opakovaně přerušují technické problémy, archeologické nálezy i nedostatek financí. Podle odhadů z konce roku 2017 je novým termínem dokončení listopad 2020. Předpokládané náklady se zatím zastavily na 1,4 mld. EUR. Součástí projektu je dodávka 24 vlakových souprav, tendr na ně bude vypisován.

SAÚDSKÁ ARÁBIE

V oblasti kolejových vozidel prochází Saudská Arábie bezprecedentními změnami. V realizaci a přípravě je řada projektů v celkové hodnotě několik desítek mld. USD. K největším projektům patří saúdská část

projektu Propojení železničních sítí států GCC ve výši 5 mld. USD (ve fázi přípravy), železniční spojení Rijád–Džidda (ve fázi projektu), tzv. Saudi Arabian Land Bridge (ve fázi výběru konzultanta) v hodnotě 9 mld. USD, železnice Sever–Jih (nové úseky za cca 5 mld. USD, provozu část Rijád–Buraidah–Hail), či v současnosti realizované spojení Džidda, Mekka, Medinah, Yanbu (cca 4,5 mld. USD, část je již dokončena). Ačkoli z pohledu saúdského trhu oborových příležitostí je zde veliký potenciál pro české firmy, řadě z nich se zatím vzhledem k výrazné konkurenci nepodařilo prosadit. Kromě kolejových vozidel jsou možnosti zejména v oblasti signalizačních, zabezpečovacích a komunikačních zařízení. Jedná se však převážně o projekty velkého rozsahu, které jsou přidělovány velkým mezinárodním konsorciím. Zde je ovšem stále šance pro české podniky, a to propojit se s realizátory projektů, tj. leadery konsorcií a stát se součástí konsorcia.

V roce 2012 byl zahájen projekt integrované dopravy Rijádu zahrnující kombinaci 180 km metra a 600 km autobusových linek, hodnota projektu cca 25 mld. USD. V současnosti probíhá výstavba 6 tras metra o délce 176,5 km (jak je uvedeno výše, vlivem nedostatku financí je projekt výrazně zpomalen).

SLOVENSKO

Exportní potenciál existuje u vlakových a tramvajových vozů. Podobně jako silniční doprava prochází železniční a kolejová doprava na Slovensku nutnou obnovou, a to jak v oblasti osobní, tak i nákladní dopravy. Železniční společnost Slovensko (ŽSSK) nedávno uzavřela tendr na dodávku 25 osobních elektrických vagonů pro město Zvolen. Obnova tramvají proběhla v minulých letech v Bratislavě a existuje možnost její obnovy i v Košicích. O výstavbě tramvajové tratě se uvažuje v Žilině.

SLOVINSKO

Ve Slovinsku probíhá a bude probíhat řada infrastrukturních projektů zaměřených na modernizaci a rozvoj železniční dopravy v souladu s požadavky panevropské železniční sítě TEN-T (např. elektrifikace železniční trasy Pragersko–Hodoš, zavádění standardů GSM-R a ERTMS). Poptávány tak jsou položky jako např. mechanické přístroje a zařízení signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení železniční aj. dopravy.

SPOJENÉ ARABSKÉ EMIRÁTY

V rámci projektu panarabské železnice (propojení států GCC) se postupně realizuje její emirátská část, tzv. Etihad Railways v celkové délce 1 200 km. První fáze v délce 240 km (propojení sulfurových nalezišť Shah na jihu emirátu Abu Dhabi s průmyslovou zónou Ruwais na pobřeží) byla uvedena do provozu v roce 2015. Druhá fáze spojí hraniční město Al Ghweifat (západní hranice s KSA) s hraničním městem Al Ain (hranice s Ománem) a napojí se na přístavy v Abu Dhabi a Dubaji, odhadovaná délka činí 628 km². K zahájení realizace této fáze by mělo dojít až v roce 2019. Třetí fáze v délce 280 km dále napojí emiráty Sharja, Ras Al Khaima a Fujairah. Vzhledem k velké konkurenci, podmínce mít v zemi firemní pobočku a nedostatku místních referencí jsou možnosti účasti českých firem jako členů konsorcií omezené. České firmy se však mohou napojit na budoucí vítěze tenderů jako subdodavatelé.

Rozšíření stávajícího metra v Dubaji o 15 km (prodloužení červené linky až k budoucímu výstavišti Expo 2020) bylo v 07/2016 uděleno konsorciu firem Alstom/Thales/Acciona/Gulenmack. Projekt metra a tramvajové dopravy v Abu Dhabi, kde byla dokončena v 06/2015 studie španělskou firmou SENER, je pozastaven. Vypsání prekvalifikace se očekává v 2. polovině roku 2018 nebo na jaře 2019 a tendru cca půl roku poté.

SRBSKO

S modernizací dopravní infrastruktury nepřímo souvisí i modernizace vozového parku dopravců. Srbsko postupně inovuje lokomotivy a vagony pro osobní i nákladní dopravu, ale i tramvaje. Stávající vozový park z velké části dlouho přesluhuje svou standardní dobu technické i morální životnosti a lze tedy očekávat nejen nákupy nových, ale (kvůli složité ekonomické situaci) i ekonomicky zajímavější modernizaci stávajících dopravních prostředků.

SRÍ LANKA

Železniční a silniční doprava má na Srí Lance značné rezervy. Celková síť železnic měří 1 447 km, vláda nyní přistupuje k postupné modernizaci komunikací s tím, že kromě obecných benefitů pro ekonomiku LK je rozvoj komunikací klíčový i pro rozvoj sektoru služeb a má také nepopiratelný politický rozměr zejména u projektů, které spojují sever a jih ostrova. Vláda v prosinci 2016 zveřejnila priority v oblasti dopravní infrastruktury. Hodlá vyvinout příměstský kolejový systém směřující z okrajů Kolomba do centra (light railway system), vybudovat dvě nové komunikace (mezi New Kelani Bridge a Athurugiriya a mezi Kelani Bridge a kolombským přístavem), zefektivnit městskou autobusovou dopravu a modernizovat a rozšířit železniční tratě směřující do Kolomba.

Asijská rozvojová banka má vypisovat velké tendry v oblasti zabezpečení železničních přejezdů a modernizace železničních dopravních cest. Pro české firmy jsou perspektivní především dodávky konvertovaných diesellových lokomotiv a dalších železničních komponentů a náhradních dílů, nakupovaných v současné době především v Německu a Rakousku.

SÝRIE

Kolejová infrastruktura byla během válečného konfliktu vážně poškozena. Průmyslové sektory pociťují dopady nedostatečné železniční nákladní dopravy v souvislosti s problematickou dopravou nerostných surovin. Ve značném rozsahu je potřeba obnovit celou nákladní dopravní infrastrukturu – lokomotivy, vagony, signalizační a zabezpečovací zařízení, telematika. Aktuálně jsou syrskými autoritami vyhlašovány tendry na dodání kolejnic, výhybek, náhradních dílů pro lokomotivy (místní železniční dopravce využívá 21 lokomotiv LDE ČKD (diesel). Většina je stále v provozu. Byly dodány přímo Syrským železnicím ze Škoda ČKD v 80. letech min. století. Syrské železnice mají v tuto chvíli velký zájem o náhradní díly na tyto lokomotivy (šlo by o větší poptávku) a současně projeví zájem o aktuální nabídku diesellových lokomotiv).

ŠVÉDSKO

S rostoucí potřebou zajistit mobilitu zvyšujícího se počtu obyvatel velkých měst a příměstských oblastí a přepravu nákladů po celé oblasti Švédska byl parlamentem přijat národní plán rozvoje dopravní infrastruktury v letech 2014–2025 s plánovaným objemem investic 522 mld. SEK. Prostředky jsou určeny jak na údržbu a modernizaci stávající, tak na výstavbu nové infrastruktury, včetně investic do údržby, modernizace a nákupu železničních dopravních prostředků jako jsou příměstské vlakové jednotky, lokomotivy, vagony, tramvaje apod. Konkrétním příkladem je nyní již budované vysokorychlostní železniční propojení městských aglomerací Stockholm–Jönköping, tzv. East Link projekt. Vláda v roce 2017 sice ustoupila od plánu výstavby vysokorychlostní železnice mezi Stockholmem, Göteborgem a Malmö, avšak uvolnila přes 280 mld. SEK na modernizaci tohoto koridoru. Dodavatelské příležitosti se tak otevírají pro české firmy v oblastech výstavby železničních

tratí, signalizačních a automatizačních zařízení, elektrifikace, tak pro firmy působící v segmentu výroby kolejových vozidel.

ŠVÝCARSKO

Dle informací ministerstva životního prostředí, dopravy, energie a komunikace se počítá do roku 2025 v rámci programu FABI, tj. financování a rozvoj železniční infrastruktury, s cca 7 mld. CHF. Z této sumy je na vládní program sanace vyčleněno cca 2,5 mld. CHF. Hustá síť veřejné dopravy ve městech rovněž prochází kontinuální modernizací. Výstavba železniční sítě pokračuje i s ohledem na kladný výsledek lidového referenda „Alpská iniciativa“ (přeložení zejména kamionové dopravy ze silnice na koleje). Produkty související s výstavbou tratí i s dodávkami pro vlakové/tramvajové soupravy včetně IT řešení (např. řízení a optimalizace dopravy) budou dlouhodobě patřit mezi zájmové zboží.

THAJSKO

Thajská vláda klade velký důraz na vybudování dopravní infrastruktury s velkým podílem investic na železniční dopravu. Jedná se především o budování nových resp. zdvojení tratí stávajících v délce minimálně 4 tis. km. Počítá se s postupným převáděním nákladní dopravy ze silnic na železnice, včetně posílení mezinárodních spojů. Očekává se také zvýšená poptávka po zabezpečovacích elektronických zařízeních. Železniční koridory ve směru sever-jih a východ-západ mají být budovány především s investičním zapojením čínských a japonských partnerů. Pro české vývozce se však potenciálně otevírá prostor navazujících kooperačních projektů se společnostmi z těchto zemí, případně pro kooperaci s místními investory. Obdobné platí pro rozvoj příměstských linek a systému metra a nadzemní dráhy v Bangkoku a jeho okolí, které v následujících letech čeká rychlý rozvoj. Ve městech Chiang Mai, Khon Kaen, na ostrově Phuket nebo na východním pobřeží se připravují projekty na výstavbu tramvajových linek či příměstských drah.

TCHAJ-WAN

Co se týče dopravní sítě na ostrově, české firmy se mohou zapojit do projektů na vybudování nových linek metra, rozšiřování vysokorychlostních železničních stanic či modernizaci tradičních železnic na Tchaj-wanu. Konkrétně se jedná o projekty Taipei City, jež plánuje výstavbu nových linek metra a rozšíření dalších linek v Tchaj-peji, New Taipei City a Taichung City. Dále jsou zde plány pro modernizaci městských kolejových drah ve městě Taoyuan a Kaohsiung, údržba světelných signalizačních zařízení na tradičních železnicích či výstavba tří nových stanic pro vysokorychlostní železnice.

TUNISKO

Tuniská vláda usiluje o modernizaci a dobudování tramvajových a železničních linek, což předpokládá kompletní dodávky zařízení a dopravních prostředků. Aktuálně je vypsán tendr na dodávku 110 vagonů a lokomotiv pro státní železnice, převažující rozchod kolejnic je ale 1 m. Perspektivní je i oblast dokončení projektu lehkého metra (tramvajových linek) pro hlavní město Tunis a železnice spojující Tunis s regiony. Vzhledem k obchodnímu deficitu Tuniska bude administrativa navrhovat realizace formou zahraničních investic.

TURECKO

Železnice v Turecku se těší období významných a trvalých investic, zejména do vysokorychlostních tratí, do nákladní železniční dopravy a s tím souvisejících logistických a distribučních řešení. Investice směřují také do projektů městské osobní železniční dopravy ve velkých tureckých městech. Státem vlastněná

společnost TCDD (Turecké státní železnice) hodlá v daném období obnovit tratě o délce cca 4 tis. km. Každý rok směřuje cca 30 % z vládního rozpočtu do projektů dopravní infrastruktury. Ke konci roku 2017 tak byl zprovozněn důležitý úsek železnice spojující Turecko se Zakavkazskými republikami. Jedná se o železnici Baku – Tbilisi–Kars, která bude součástí nově budované hedvábné stezky.

Aktuální situace v sektoru vytváří podmínky pro participaci zahraničních subjektů a českých firem při vědomí resp. zajištění kurzovního rizika. Rozšiřování vysokorychlostní sítě bude vyžadovat podstatné investice do vozového parku a národní projekty vlaků otevírají prostor pro zahraniční subdodávky. Pro české vývozce by mohly být zajímavé projekty na rozšíření příměstské železniční dopravy, metra a tramvajových linek. Uspěť mohou i čeští výrobci kolejových vozidel v souvislosti s projekty na modernizaci vozového parku (boom se očekává v nákupu lokomotiv), light-rail, dodávek pro železniční a kolejovou infrastrukturu, komunikačních a zabezpečovacích systémů a dodávek komponentů pro domácí, silně se rozvíjející, železniční průmysl a domácí výrobce tramvají a vozů metra (Tulomsaş, Tüvasaş, Bozankaya, Durmazlar).

Pro české exportéry jsou zajímavé projekty spojené s elektrifikací železničních koridorů, výstavbou kolejové infrastruktury, signalizací a bezpečnostních systémů. Ve snaze snížit enormní výdaje za PHM u městských autobusů, usilují města o přestavbu městských autobusů využívajících diesellové agregáty na CNG. Na tento záměr automaticky navazuje potřeba výstavby CNG plnicích stanic a tendry na nákup CNG autobusů.

URUGUAY

V současnosti je v Uruguayi 1 652 km tratí, provoz na nich zajišťuje 20 lokomotiv a 760 vagonů. Stav techniky je špatný, v posledních letech jsou nakupovány jen ojeté lokomotivy a vagony z Evropy, které prošly modernizací. Finská firma UPM plánuje postavit novou celulózku na severu země a vyžaduje kvalitní železniční spojení s přístavem v Montevideu. Plánuje se proto projekt na stavbu nových a opravu starých tratí na linii Montevideo – Paso de los Toros. Délka je 273 km a součástí tratí má být i přes 40 železničních mostů. Odhadovaná investice je 800 mil. dolarů a vítěz soutěže bude na lince provozovat nákladní a osobní dopravu 22 let (koncese).

VIETNAM

Vietnam potřebuje modernizovat železniční svršky i vozový park (vagony, lokomotivy). Lze proto očekávat trvalý nárůst poptávky po lokomotivách, kolejových vozech, součástech vozidel nebo po materiálu. S velkými investicemi do železniční dopravy počítá i vládní strategie pro rozvoj vietnamské železnice do roku 2020 s výhledem do roku 2050. Plánované investice jsou zaměřeny především na modernizaci a rekonstrukci stávajících železnic. Mimo jiné je plánována vysokorychlostní trať z Hanoje do HCMC v délce 1 555 km s rozchodem 1 435 mm. Stavba prvního úseku železnice by měla být zahájena v roce 2020. Nové investice do výstavby městských systémů kolejové dopravy plánují města Hanoj, Ho Či Minovo Město a Danang. V Hanoji bude do roku 2030 vybudováno celkem 8 linek nadzemní kolejové dopravy v celkové délce 318 km (2 linky již ve výstavbě), v Ho Či Minově Městě 7 linek metra (2 linky již ve výstavbě) a 3 nadzemní kolejové linky v celkové délce 173 km a v Danangu 3 linky metra a 2 tramvajové linky.

ŽELEZNIČNÍ A KOLEJOVÁ DOPRAVA

Konkrétní příležitosti	Země
CPA 33 – Opravy a instalace strojů aj přístroje	Maďarsko
HS 4406 – Pražce dřevěné železniční ap.	Norsko
HS 5911 – Výrobky zboží textilní pro technické účely	Kazachstán
HS 6065 – Lokomotivy dieselelektrické	Egypt
HS 6074 – Vagóny nákladní, pro žel. aj. dopravu, kolejovou	Egypt
HS 6089 – Materiál kolejový, svrškový, přístr. návěstní apod.	Egypt
HS 6090 – Materiál svrškový kolej., přístr. mech. návěst. apod.	Egypt
HS 7202 – Feroslitiny	Indonésie
HS 7213 – Tyče a pruty, válcované za tepla, v nepravidelně navinutých svitcích, ze železa nebo nelegované oceli	Chorvatsko
HS 7216 – Úhelníky, tvarovky a profily ze železa nebo nelegované oceli	Chorvatsko
HS 7302 – Konstrukční materiál pro stavbu železničních nebo tramvajových tratí ze železa nebo oceli	Afghánistán, Austrálie, Ázerbájdžán, Černá Hora, Hongkong, Chile, Chorvatsko, Indonésie, Izrael, Jordánsko, Kanada, Makedonie, Malajsie, Mongolsko, Norsko, Portugalsko, Rusko, Řecko, Spojené arabské emiráty, Sýrie, Švédsko, Švýcarsko, Thajsko, Turecko, Vietnam
HS 7304 – Trouby, trubky a duté profily, bezešvé, ze železa (jiného než litiny) nebo z oceli	Izrael
HS 7308 – Konstrukce jn. a části a součásti pro použití v konstrukcích, ze železa, oceli	Chorvatsko, Kanada
HS 7326 – Ost. výrobky ze železa, oceli	Chorvatsko
HS 7601 – Hliník surový (neopracovaný)	Chorvatsko
HS 8501 – Elektrické motory a generátory (kromě generátorových soustrojí)	Bělorusko
HS 8503 – Části a součásti motorů, elektr. Generátorů, soustrojí ap.	Sýrie
HS 8530 – El. přístroje signalizační, bezpečnostní nebo pro řízení dopravy	Argentina, Černá Hora, Etiopie, Írán, Lotyšsko, Makedonie, Řecko, Saúdská Arábie, Slovinsko, Turecko, Vietnam
HS 8535 – El. zařízení k vypínání, spínání nebo k ochraně el. obvodů aj. > 1 000 V	Litva
HS 8601 – Lokomotivy a malé posunovací, závislé na vnějším zdroji proudu nebo akumulátorové	Finsko, Indie, Konžská demokratická republika, Peru, Polsko, Tchaj-wan, Uruguay
HS 8602 – Ost. lokomotivy a malé posunovací lokomotivy	Afghánistán, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Belgie, Estonsko, Etiopie, Indonésie, Írán, Itálie, Izrael, Konžská demokratická republika, Lotyšsko, Maroko, Mongolsko, Německo, Nigérie, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Rusko, Slovinsko, Srbsko, Srí Lanka, Švédsko, Tchaj-wan, Vietnam

ŽELEZNIČNÍ A KOLEJOVÁ DOPRAVA

Konkrétní příležitosti	Země
HS 8603 - Železniční nebo tramvajové osobní vozy a nákladní vozy, s vlastním pohonem	Argentina, Austrálie, Bangladéš, Dánsko, Estonsko, Etiopie, Finsko, Ghana, Hongkong, Chile, Indonésie, Írán, Izrael, Kanada, Kazachstán, Lotyšsko, Makedonie, Maroko, Mongolsko, Myanmar, Německo, Nizozemsko, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Rakousko, Rusko, Řecko, Slovensko, Spojené arabské emiráty, Srbsko, Srí Lanka, Sýrie, Švédsko, Švýcarsko, Tchaj-wan, Turecko, Ukrajina, Vietnam
HS 8604 - Vozidla pro údržbu železničních, tramvajových tratí, traťovou službu, s vlastním pohonem	Alžírsko, Ázerbájdžán, Bangladéš, Etiopie, Ghana, Hongkong, Írán, Kanada, Malajsie, Mongolsko, Německo, Norsko, Polsko, Saúdská Arábie, Srbsko, Švýcarsko, Uruguay, Vietnam
HS 8605 - Železniční, tramvajové osobní vozy aj. vozy bez vlastního pohonu	Írán, Itálie, Konžská demokratická republika, Kosovo, Lotyšsko, Německo, Polsko, Saúdská Arábie
HS 8606 - Železniční nebo tramvajové nákladní vozy a vagony, bez vlastního pohonu	Austrálie, Ázerbájdžán, Belgie, Hongkong, Indie, Indonésie, Írán, Izrael, Jordánsko, Konžská demokratická republika, Lotyšsko, Malajsie, Mongolsko, Německo, Nigérie, Norsko, Polsko, Saúdská Arábie, Srí Lanka, Sýrie, Tchaj-wan, Tunisko, Turecko, Uruguay
HS 8607 - Části železničních nebo tramvajových lokomotiv nebo kolejových vozidel	Afgánistán, Argentina, Austrálie, Bangladéš, Bělorusko, Dánsko, Ghana, Hongkong, Chorvatsko, Indonésie, Írán, Itálie, Izrael, Jihoafrická republika, Kanada, Kazachstán, Konžská demokratická republika, Kosovo, Lotyšsko, Makedonie, Malajsie, Moldavsko, Mongolsko, Německo, Nigérie, Norsko, Nový Zéland, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rusko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Slovinsko, Srí Lanka, Sýrie, Thajsko, Turecko, Uruguay, Vietnam
HS 8608 - Kolejový svrškový upevňovací materiál a zařízení; mechanické přístroje a signalizační zařízení	Afgánistán, Alžírsko, Černá Hora, Etiopie, Chorvatsko, Indonésie, Írán, Írán, Izrael, Kanada, Kosovo, Libanon, Litva, Lotyšsko, Makedonie, Malajsie, Mongolsko, Německo, Nigérie, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rusko, Řecko, Saúdská Arábie, Slovensko, Slovinsko, Spojené arabské emiráty, Švédsko, Švédsko, Thajsko, Tunisko
HS 8609 - Kontejnery speciálně konstruované a vybavené pro přepravu jedním nebo více druhy dopravy	Austrálie, Hongkong, Írán, Lotyšsko, Mongolsko, Polsko, Srbsko
HS 8702 - Motorová vozidla pro dopravu deseti nebo více osob, včetně řidiče	Etiopie, Maďarsko, Rusko
HS 8703 - Osobní automobily aj. motorová vozidla pro přepravu osob	Rakousko
HS 8705 - Motorová vozidla pro zvláštní účely, ne vozidla konstruovaná, především pro dopravu osob nebo nákladu	Rakousko

Příležitosti pro rozvojovou spolupráci

Sektor zdravotnictví

Etiopie

Etiopská vláda uznává zdravotnictví jako jeden z prioritních sektorů přispívajících k blahobytu svých obyvatel a usiluje o poskytnutí kvalitních zdravotnických služeb tak, aby byly dostupné všem občanům bez rozdílu a byly vysoce kvalitní. Zdůrazňuje péči o matku a dítě, mládež, poskytování preventivní medicíny. Důležité je zajistit návazné služby, které jsou propojeny od zdravotních středisek až po nemocnice. Zdravotní střediska se dlouhodobě potýkají s nedostatečným vybavením a dostatkem kvalitních specialistů.

Konžská demokratická republika

Hlavním úkolem vlády je rozšířit dostupnost základní zdravotní péče. V poslední době se Demokratická republika Kongo zaměřuje na snížení dětské úmrtnosti jak pomocí zvýšení kvality porodní a poporodní péče, tak rozšířením očkování. Nedostatečná je i vybavenost zdravotnických zařízení.

Mosambik

Situace v mozambickém zdravotnictví má velký prostor pro zlepšení. Průměrná délka života při narození je pouze 50 let, řada občanů trpí podvýživou a zakrněním, malárie způsobuje třetinu úmrtí, přes 11 % obyvatel je nakaženo virem HiV. Mosambik pracuje na zvýšení dostupnosti lékařské péče skrze budování nových zdravotních center, dále zajištění vody a elektřiny pro zdravotní střediska, vzdělávání pracovníků pro zdravotnictví a jejich motivaci k práci i v mimoměstských oblastech. Snaží se primárně bojovat s šířením malárie, dětskou a mateřskou úmrtností a tuberkulózou. Mosambik připravuje národní investiční plán pro zlepšení zdravotnického sektoru.

Uganda

Uganda se snaží o zlepšení zdravotní infrastruktury a celkově o zlepšení zdravotní péče. Prostřednictvím Health Systems Strengthening Project bylo zrenovováno sedm nemocnic. Program také umožnil získat stipendium téměř tisícovce zdravotníků a 230 zdravotnických zařízení po celé zemi získalo lékařské vybavení. The East Africa Public Health Laboratory Project si klade za cíl podpořit Uganda National Tuberculosis reference Laboratory pro

dosažení akreditace a vysoké kvality, aby mohla sloužit jako prestižní laboratoř WHO, druhá svého druhu v Africe.

Zambie

Zambijská vláda uznává zdravotnictví jako jeden z prioritních sektorů přispívajících k blahobytu svých obyvatel a usiluje o poskytnutí kvalitních zdravotnických služeb tak, aby byly dostupné všem občanům.

Bangladéš

V zemi existuje vysoká dětská úmrtnost. Dlouhodobou prioritou Bangladéše je její snížení a zlepšení zdraví obyvatel a dostupnosti zdravotních služeb, a to zejména pro chudé. V současné době je v zemi více než 80 % dětí očkováno a 90 % dětí dostává doplňky vitamínu A. Důsledkem je snížení kojenecké a dětské úmrtnosti o více než dvě třetiny od roku 1990. Problematickou částí ve zdravotnictví je v Bangladéši podvýživa, kterou trpí více než 40 % dětí mladších pěti let.

Gruzie

Dostupnost kvalitní zdravotní péče je jedna z priorit vlády, vyplývající ze strategie Georgia 2020. Vedle dlouhodobé a systémové přítomnosti Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v sektoru zdravotnictví je Českou rozvojovou agenturou implementován projekt zaměřený na zajištění kvality zdravotní péče. Na výsledky projektu budou moci navázat partnerství čeští a gruzínští komerční poskytovatelé zdravotnických služeb v rámci plánované kultivace prostředí podnikání v tomto sektoru a zvyšování standardů. Další možnost podnikatelské spolupráce je vybavování poskytovatelů první lékařské pomoci (sanitek, letecké první pomoci, aj.). Díky rozvoji turismu v Gruzii je potřeba zajišťovat včasnou pomoc v odlehlých regionech.

Indie

Zlepšení zdravotní péče je velmi důležité. Ačkoli se zlepšily indické zdravotní ukazatele, úmrtnost matek a dětí zůstává vysoká. V některých indických svazových státech je srovnatelná s tou v nejchudších zemích světa. Zejména to souvisí s výživou indických dětí, jejichž blaho určí rozsah indické tolik očekávané demografické dividendy. Odhaduje se, že je 2,2 milionu nových případů TBC v Indii ročně, což představuje čtvrtinu celosvětového problému. Problém řeší skrze národní TB control program, který diagnostikoval, léčil a zachránil milióny životů

Kambodža

Zdravotní péče se potýká s nízkou důvěrou ze strany veřejnosti kvůli nedostatečnému vybavení veřejných zařízení a kvalifikace personálu pro složitější zákroky. Roste proto počet soukromých klinik i zájem ze strany kambodžské střední třídy investovat do kvalitní zdravotní péče. Velký zájem je o zahraniční farmaceutika, která jsou na seznamu nejvíce dovážených produktů z EU. Rozvojové příležitosti jsou také ve vybavení zdravotnických zařízení (přístroje, lůžka, nástroje a další pomůcky pro rutinní i složitější zákroky).

Keňa

V tomto sektoru je cílem Keni zejména budování obydlí pro ty nejchudší obyvatele země a zpřístupnění lékařské pomoci. Opomíjena není ani oblast vzdělávání dětí z chudých rodin. Díky projektu Health Sector

Support Program má Keňa přístup k zdravotnickým komoditám a přístrojům ke zkvalitnění lékařské péče. V tomto roce by mělo dojít k představení dotací do oblasti zdravotních pojištění pro chudé obyvatele.

Srí Lanka

Srí Lanka chce zlepšit standardy systému veřejného zdravotnictví. Chce lépe reagovat na výzvy podvýživy a nepřenosných nemocí. Zdravotnictví je podporováno velkým projektem Second Health Sector Development. V rámci projektu se buduje nová zdravotnická infrastruktura, zavádějí inovace a monitorují výsledky. Další projekt ve zdravotnictví Local Level Nutrition Interventions pomáhá řešit výživové problémy znovu usídlené populace v severní provincii. Průzkumy již naznačují zlepšení ve výživě, příkrmováním těhotných a kojících matek, kojenců a malých dětí, a to prostřednictvím komunitních výživových aktivit k posílení zdravotní a nutriční změny v chování.

Ukrajina

Odstartovala reforma zdravotnictví, tým ukrajinského ministerstva zdravotnictví je proreformně a prozápadně orientovaný a usiluje o uskutečnění kardinálních změn, které mohou znamenat odchod od systému zdravotní péče postsovětského typu. Parlament v říjnu 2017 schválil první příslušné zákony, které určují, jaké zdravotnické služby a jaké léky bude platit a garantovat stát, zřizuje Národní zdravotní službu, novou instituci, která bude tyto státem garantované služby u zdravotnických zařízení objednávat a zavádí se i elektronický systém e-Health. Ze zákona byla však pozměňovacími návrhy odstraněna možnost spolufinancování zdravotní péče, tj. zdravotnické služby budou nyní buď plně hrazené státem, nebo plně hrazené pacientem. Aktuální je pomoc v oblasti fyzické rehabilitace a fyzioterapie, do níž se Česká republika zapojuje zejména prostřednictvím programu MEDEVAC.

Sektor vzdělávání

Etiopie

Podpora vzdělávání, participace, rovného přístupu a relevance patří mezi hlavní priority vlády. V současné době je velkým problémem fyzická nedostatečnost školské infrastruktury a neadekvátní personální zabezpečení škol. Toto by mělo být koordinováno holistickým přístupem, zahrnout vzdělávání dospělých, vymýcení negramotnosti a podporu inkluzivního vzdělávání. Vizí etiopské vlády je vybudování vzdělávacího systému, který zaručí kvalitu a rovný přístup ke vzdělávání do roku 2019/2020.

Konžská demokratická republika

Podpora především primárního vzdělávání (dostupnosti a kvality) je jednou z hlavních priorit vlády pro ekonomický růst a eliminaci chudoby. V současné době je velkým problémem fyzická nedostatečnost školské infrastruktury a neadekvátní materiální zabezpečení škol.

Zambie

Podpora vzdělávání (dostupnosti a kvality) je jednou z hlavních priorit vlády pro ekonomický růst a eliminaci chudoby. V současné době je velkým problémem fyzická nedostatečnost školské infrastruktury a neadekvátní personální zabezpečení škol. Vzhledem k vysoké úmrtnosti lidí produktivního věku ubývá těch, kteří mají za sebou profesionální dráhu a jsou schopní své zkušenosti předat dál. Řešením této

situace by mohlo být propojení školní výuky s vznikem odborných řemeslných dílen, které umožní získat oficiální certifikát v oboru elektrikář, kuchař/pekař, krejčí a další. kromě odborného vzdělávání nových studentů se ale podpora státu zaměřuje na zakládání podnikatelských inkubátorů.

Bangladéš

V Bangladéši je zaznamenán velký pokrok ve vzdělávání, ale také v genderové rovnosti na školách. Již více než šest milionů dívek navštěvuje střední školy. Nevládní organizace se zaměřují na zlepšení přístupu dětí ze slumů k základnímu vzdělání, často včetně poskytnutí základní zdravotní péče a obědů pro školní děti. Vládní politika podporuje nové modely a programy na zlepšování vzdělávacích služeb, které mají za cíl rozvoj pracovních schopností.

Indie

Podpora vyšší úrovně vzdělání a kvalifikace bude mít zásadní význam pro podporu prosperity v rychle se globalizujícím světě. Nicméně zatímco základní vzdělání bylo z velké části univerzální, studijní výsledky zůstávají nízké. Méně než 10 procent populace v produktivním věku má ukončené středoškolské vzdělání. Příliš mnoho absolventů středních škol nemá znalosti a dovednosti odpovídající dnešnímu měnícímu se trhu práce. Na podporu zlepšení kvality středních škol běží projekt MP Higher Education Quality Improvement. Více než 98 % indických dětí má nyní přístup k základní škole do 1 kilometru svého domova. Důraz je nyní kladen na zlepšení kvality výuky a udržení dětí ve škole. Výzvou je zajistit, aby více dětí mělo přístup ke středoškolskému vzdělání. Moderní je také duální vzdělávání, jež se nyní v Indii hojně rozšiřuje.

Filipíny

Vláda se snaží vylepšit primárně základní vzdělání, speciálně pro znevýhodněné děti. K tomu slouží i Learning, Equity and Accountability Program Support s alokovanou částkou 300 mil. USD. Projekt také podporuje snahy o znovuoživení profesního rozvoje učitelů, a poskytují rozsáhlé školení v oblasti jazyků v raném věku, čtenářské a matematické gramotnosti pro všechny ředitele a alespoň jednoho učitele v každé cílové oblasti. Projekt také pomáhá rozvíjet monitoring výkonu učitelů.

Afghánistán

Po mnoha letech ozbrojených konfliktů usiluje afghánská vláda o stabilizaci a rozvoj systému školství na všech stupních, včetně zajištění pravidelné a bezpečné docházky pro všechny děti školního věku bez rozdílu pohlaví. Stále však přetrvávají problémy s nedostatečnou školskou infrastrukturou a slabou úrovní vzdělání pedagogických pracovníků. Klíčovou roli v systému vyššího odborného školství mají zejména zemědělské vzdělávací instituce (střední zemědělské školy), které pomáhají zlepšovat kvalitu stěžejního sektoru ekonomiky země – zemědělství. Vzdělávání a odborná příprava farmářů má významný podíl na zavádění moderních a efektivních zemědělských technik do stále nepřítis výkonného afghánského zemědělství, podporuje ale také tvorbu pracovních příležitostí i v oborech se zemědělstvím souvisejících (zpracování zemědělské produkce a výroba potravin).

Pákistán

Během posledních deseti let Pákistán vyvinul značné úsilí při zlepšování přístupu ke vzdělání prostřednictvím řady reformních iniciativ v čele s provinčními vládami. Přesto situace ve školství není stále dobrá. Přístup ke vzdělání zůstává na nízké úrovni a míra dokončení základního vzdělávání patří k nejnižším

na světě. V roce 2016 byly veřejné výdaje na vzdělávání pod úrovní 2 % HDP, což se odráží na špatné kvalitě výuky, výsledcích vzdělávání a nedostatečné infrastruktuře.

Ukrajina

Reforma systému vzdělávání je jedna z hlavních priorit ukrajinské vlády a Česká republika se hlavně prostřednictvím České rozvojové agentury v průběhu posledních čtyř let vyprofilovala jako významný mezinárodní donor především pro oblast vysokého školství. Reforma školství zůstává aktuální na všech úrovních. Po úspěšném spuštění reformy vysokých škol je nyní větší pozornost věnována reformě základních a středních škol. Ministerstvo navrhlo koncepci nové ukrajinské školy, ve které by děti měly možnost získat kompetence aktuální pro 21. století a neučit se pouze reprodukovat informace. Byl schválen nový školský zákon. Aktuální dále zůstávají témata kvality vysokoškolského vzdělání a změny systému jeho financování. Podpora je rovněž vyžadována v oblasti odborného a technického vzdělání. Česká rozvojová agentura v roce 2018 podporuje dva projekty na rozvoj systému hodnocení kvality vzdělávání na Ukrajině.

Sektor energetiky

Egypt

Díky projektu rozvodné sítě zemního plynu bylo připojeno více než 365 637 domácností, což představuje 15 % připojených domácností. V guvernorátech Káhira a Gíza bylo k síti plynárenské distribuce připojeno více než 90 tis. domácností s nízkými příjmy. Nyní je nutné zajistit další rozšiřování a údržbu této sítě.

Ghana

Ghanu neustále zmítají energetické krize. Dodávka elektřiny stále funguje na principu přidělového systému, nicméně v nejbližší době by se to mělo změnit. Růst a rozvojové vyhlídky Ghany, přinejmenším v příštím desetiletí, se bude silně opírat o ropný průmysl a politické reakce na zvýšené fiskální příjmy z ropy. Největším aktuálním projektem je Sankofa Gas, který by měl zásadně zlepšit energetickou infrastrukturu. Projekt by měl zajistit stabilní dodávku zemního plynu z naleziště cca 60 km od pobřeží a má potenciál přinést soukromé investice až ve výši 8 mld. USD. V rámci projektu Sankofa Gas budou podpořeni nezávislí výrobci energie. Jako vhodná příležitost ke spolupráci se jeví poskytnutí zdroje solární energie pro školství či zdravotnictví.

Keňa

V energetickém sektoru proběhlo hned několik projektů zaměřených zejména na dodávky elektřiny domácnostem: Kenya Informal Settlements Improvement Project (kiSiP), Global Partnership on Output-Based Aid (GPOBA) a Energy Sector Management Assistance Program (ESMAP). Díky těmto projektům se podařilo propojit s elektřinou přes 150 tis. domácností v okrajových oblastech měst z původních 5 tis. Tyto projekty budou i do budoucna pokračovat v dalším rozvoji energetické sítě.

Bangladéš

Bangladéšská vláda neustále řeší spolehlivost dodávek elektřiny a zemního plynu. Proto dochází k budování energetické infrastruktury. V odlehlých vesnicích probíhá od roku 2012 instalace více domácích

solárních systémů. Každý měsíc dochází k instalaci solárních panelů až u 50 tis. nových domů a obchodů ve venkovských oblastech.

Indonésie

Indonésie má ambiciózní plán pro zvýšení energetické produkce do roku 2020 o 35 tis. MW. Téměř čtvrtina vyrobené energie do roku 2025 by měla pocházet z obnovitelných zdrojů. Indonésie také provedla reformu dlouhodobých plošných energetických dotací a soustředí se na investice do programů majících přímý vliv na chudé obyvatelstvo, zejména na samotné zajištění dostupnosti elektřiny jako takové.

Kambodža

Kambodži se daří naplňovat hlavní energetické priority v elektrifikaci velkých měst. V nich jsou potřeby téměř pokryty. Jiná situace je na venkově a v nejdlejších oblastech, které by měly být plně elektrifikovány v následujících dvou dekadách. Proces může urychlit orientace na větší využití obnovitelných zdrojů při výstavbě menších zařízení pro generování energie (elektřina, plyn). Jedná se o bioplynové stanice, instalace domácích fotovoltaických článků, malé vodní elektrárny ad.

Palestina

Tato oblast představuje dlouhodobě limitující faktor dalšího rozvoje palestinské ekonomiky – z vlastních zdrojů je nyní pokrýváno jen asi 10 % spotřeby a země je tak zcela závislá na dovozu energií (při stále rostoucí poptávce). Situaci navíc zhoršuje napětí mezi vládními úřady Západního břehu Jordánu a pásma Gazy. Vzhledem ke geografické poloze a reálným možnostem produkce elektrické energie na palestinském území se jako logická priorita jeví podpora obnovitelných zdrojů energie – konkrétně fotovoltaické elektrické energie. Lokální a obnovitelné zdroje elektrické energie představují jednu z hlavních priorit centrálního úřadu Palestinian Energy Authority, v jehož gesci je sektor obnovitelných zdrojů (za vydatné donorské pomoci) v posledních letech masivně rozvíjen.

Tádžikistán

Tádžikistán nedokáže zejména kvůli nerozvinuté distribuční síti uspokojit poptávku po elektřině, což přináší očekávání dalších investic do tohoto sektoru. Celoplošné zajištění dodávek poptávané energie všem potenciálním odběratelům je nejenom důležitým předpokladem pro vytvoření příznivého prostředí pro soukromé podniky, ale i pro snížení chudoby a zajištění lepších životních podmínek. Nedostatečné a nespolehlivé dodávky energie jsou podle místních i zahraničních podnikatelů hlavními překážkami rozvoje Tádžikistánu. V zimním období trpí přibližně 70 % populace rozsáhlými výpadky elektřiny. Nedostatek se značně zvýšil od roku 2009, kdy byla tádžická přenosová síť oddělena od Central Asia Power System a byl zastaven obchod s energiemi se státy střední Asie. Nedostatek elektřiny v zimním období se odhaduje na minimálně 2000 GWh, což představuje asi 20 % poptávky po zimní elektřině.

Bosna a Hercegovina

V rámci udržitelných zdrojů energie existuje v Bosně a Hercegovině značný potenciál pro výrobu energie z biomasy a to zvláště v rurálních oblastech, ve kterých je koncentrován dřevozpracovatelský průmysl. Jižní Hercegovina rovněž disponuje vhodnými podmínkami pro výrobu energie na solární bázi.

Sektor zemědělství

Egypt

Egyptská vláda má zájem o podporu rozvoje domácí produkce kvůli zaměstnanosti venkovské populace a také náhradě dovozu potravin. Proto dlouhodobě dochází ke zlepšování zavlažovacího a odvodňovacího systému. kromě toho potřebuje Egypt obnovit park zemědělských strojů kvalitní a levnou techniku. Proto projevují egyptští obchodníci zájem o obnovu dodávek českých traktorů a malé zemědělské techniky. V souvislosti s masivní bytovou výstavbou byl schválen program, který má za cíl zlepšit přístup ke kvalitnější pitné vodě a sanitaci. V současné době probíhají práce na kanalizaci, kterou využívá na 55 tis. domácností.

Etiopie

Podpora drobných farmářů, zvyšování produkce a produktivity a připravenost komunit na změny klimatu zůstává nadále ústředním tématem v sektoru zemědělství a je základem rozvoje v tomto sektoru. Cílem je zvýšit potravinovou bezpečnost a přispět k přechodu ze samozásobitelského zemědělství k produkčnímu zemědělství. Z tohoto důvodu je hlavní strategií implementace na klastry zaměřené podpory a řešení problému s nedostatečnými vstupy a s přijímáním nových technologií. Druhou prioritní strategií v této oblasti je zvýšení ekonomického růstu a přispívání k redukci chudoby skrz větší zapojení soukromého sektoru a profesionalizaci zemědělské produkce. Prostor pro investice existuje jak na straně dodávek vstupů (např. zemědělské techniky), tak na straně samotné produkce a zpracování plodin na produkty s přidanou hodnotou.

Ghana

Ghana prochází dynamickým růstem. Zatímco v roce 1991 byla více než polovina populace pod hranicí chudoby, dnes se jedná o necelou čtvrtinu. Posilují se geografické a sociální rozdíly a zejména zemědělské oblasti bývají nejchudší. Ghana podporuje růst produktivity práce venkovských zemědělců, šíření a rozvoj zemědělských technologií a techniky. Věnuje zvláštní pozornost nejohroženějším skupinám v sektoru zemědělství, tedy drobným zemědělcům na severu a ženám. Vláda má řadu programů od vodního managementu přes podporu mladých zemědělců a šíření know-how a technologií až po programy zaměřené na podporu marketingu ghanských zemědělců. Jako vhodná příležitost ke spolupráci se proto jeví poskytování vodních čerpadel napájených sluneční nebo větrnou energií k využití podzemních zdrojů vody, a to zejména v oblastech, které sužují sucha nebo které se díky odlesňování mění v polopouště.

Maroko

Zemědělský sektor představuje zhruba 19% celkového HDP. Snahou vlády v této oblasti je diverzifikovat rizika v případě neúrody, která proběhla například v minulém roce. Marocká vláda představila novou strategii s názvem Maroc Vert (česky Zelené Maroko), jejímž hlavním cílem je vytvořit 1,15 mil. pracovních míst a ztrojnásobit příjmy lidí žijících na venkově. Prvním pilířem plánu je akcelarovat rozvoj modernizace sektoru a druhým je profesionalizace menších farmářů. Zároveň je v rámci tohoto projektu kladen důraz na zlepšení politiky v sektoru vody a sanitace a větší transparentnost vlastnictví pozemků.

Nigérie

Vládní programy počítají s podporou zemědělců a venkova jako celku. Jejich snahou je podpořit farmáře a zvýšit jejich průměrné mzdy pomocí zlepšení možnosti jejich odbytu, zajištěním modernějších technologií a zlepšením dopravní infrastruktury. Řada zemědělců dosáhne na půjčku v rámci plánovaného poskytnutí 100 tis. půjček, které budou poskytnuty pro malé a střední podniky. Zemědělství bude také podpořeno skrze výstavbu nových přehrad, modernizaci zavlažování, zefektivněním správy vod a ochranou před povodněmi.

Senegal

V současné době se v zemi implementuje program západní Afriky pro zemědělskou produktivitu (WAAPP). Tento regionální program zahrnuje 13 zemí a zabývá se rozvojem lepších zemědělských technologií, zapojením mladých výzkumných pracovníků v rámci nových stáží a poskytováním dotací.

Uganda

Agriculture Cluster Development Project v Ugandě má za cíl podpořit intenzifikaci zemědělské výroby, připravit investice do zemědělské vodohospodářské infrastruktury, pomoci zemědělcům s odbytem a uplatněním jejich výrobků na trzích a vzdělání zemědělců. Zemědělství v Ugandě zaměstnává 80 % obyvatel, tento sektor se však podílí na HDP pouze z 25 %. Pro další rozvoj Ugandy je tedy nutný růst produktivity práce v zemědělství.

Zambie

Obecným cílem vládní politiky v sektoru zemědělství je „usnadnit a podpořit rozvoj udržitelného a konkurenceschopného zemědělského sektoru, který zajistí potravinovou bezpečnost na národní úrovni i úrovni jednotlivých domácností a bude maximalizovat podíl sektoru na HDP. Dalšími dílčími cíli jsou pak například zlepšení prostředí pro investice, marketing, obchod a zemědělské podnikání či podpora exportu. Z celkového ekonomického hlediska by se dle vládní politiky mělo diverzifikované zemědělství stát vedoucím sektorem. Mezi podporované oblasti v rozvojové spolupráci také patří chov ryb, rozvoj zahradnictví, květinářství či produkce nápojů.

Afghánistán

Zemědělství je tradičně hlavním sektorem ekonomiky země s podílem 30 % na tvorbě HDP. Hlavním cílem rozvoje v rámci tohoto sektoru je udržitelné zvyšování zemědělské produkce a zlepšování kvality a efektivity zemědělských technik, včetně vzdělávání farmářů a podpory produkce plodin s vyšší přidanou hodnotou. V rámci sektoru zemědělství jsou rovněž řešeny otázky spojené s ochranou půdy, zavlažováním a zvyšováním odolnosti venkovských komunit vůči přírodním katastrofám a výkyvům počasí. V budoucnu by se produkty afghánského zemědělství měly stát opět rovněž významnou složkou exportu (např. čerstvé a sušené ovoce, ořechy a mandle, pšenice, rýže atd.) – v této oblasti se vláda rovněž snaží o zlepšování kvality produkce a bezpečnosti potravin prostřednictvím přijetí a implementace mezinárodních norem a standardů.

Bangladéš

Mezi podporované oblasti v rozvojové spolupráci v rámci zemědělství patří v Bangladéši rozvoj technologií a výzkumu a obnova infrastruktury. Dalšími obecnými cíli vládní politiky je protipovodňová ochrana, odvodňování a zavlažování. Díky rozšiřování systémů zavlažování dochází k růstu zemědělství v zemi. Současným

trendem jsou také programy umožňující přechod na alternativní způsoby hospodaření – plovoucí zahrady, jiné plodiny a jiné techniky sklizně – které redukuje negativní dopady každoročních záplav.

Filipíny

Zemědělství potřebuje investice, které se vláda snaží podporovat. Potenciál skýtá také agroturistika. K podpoře zemědělství slouží např. Philippine Rural Development Project s rozpočtem více než půl miliardy USD. V jeho rámci Mindanao Rural Development Program (MRDP) Phase II podporuje zemědělství a obecně rozvoj venkovských oblastí v jižních Filipínách – program měl za cíl zvýšit příjem benefitujících domácností o 20 % a povedlo se docílit úctyhodných 36 %. Cílem projektů je zvýšit příjmy venkova, zemědělské a rybářské produktivity a zlepšit přístup na trh v celé zemi. V rámci projektu vznikají nástroje pro informační a komunikační technologie, směrem k modernímu a vůči klimatu odolnému sektoru zemědělství a rybolovu.

Gruzie

Strategie rozvoje sektoru je formulována ve Strategii rozvoje venkova Gruzie 2015–2020. Jistý rozvojový potenciál mají české zemědělské technologie na plnění cílů vládního programu podpory kooperativního hospodaření a efektivity zemědělství. V rámci projektů Zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v Gruzii bude pozornost zaměřena na udržitelný rozvoj horských regionů, a to i v oblastech, které mají potenciál pro podnikatelskou návaznost, jako je zemědělství a inovativní zemědělské postupy (zejména ekologická produkce s přidanou tržní hodnotou a produkce výrobků pod místní značkou), lesnictví, rozvoj turistiky, prevence a posílení připravenosti na důsledky klimatických změn a přírodních katastrof a budování systému včasného varování, včetně sdílení zkušeností s budováním kapacit v oblasti krizového řízení. V rámci sektoru lze uplatňovat české know-how a pokročilé (IT) technologie. V současnosti je např. DTB operující s CZ soft WinZPV podstatný zdroj hydrologických dat pro provoz vodních elektráren. Nezanedbatelný potenciál mají i zpracovatelské technologie, například v pivovarnictví. Lze uvažovat o zřízení poboček certifikačních laboratoří.

Kambodža

Zemědělství je stále jedním z opěrných ekonomických odvětví Kambodže. Vysoká závislost na pěstování rýže však činí kambodžskou ekonomiku zranitelnou. Diverzifikovat agrární sektor a zvýšit produktivitu práce by pomohl přenos zkušeností ve zpracovatelských odvětvích a větší mechanizace sektoru. Nové zemědělské technologie a inovativní postupy se tu uplatní při pěstování kaučuku, tropických plodů a pepře. Zajímavou oblastí je i transfer know-how v oblasti hospodaření a nakládání s dřevem z důvodu vysokého tempa odlesňování a ubývání původních tropických porostů.

Mongolsko

Hlavními cíli rozvoje v zemědělství je především jeho udržitelnost a soběstačnost, soustavné snižování výskytu dobytčích nemocí, zlepšování veterinární péče, snaha o zvýšení užitkovosti skotu a přechod z extenzivního na intenzivní hospodaření. Dále zvýšení živočišné (především masné a mléčné) a rostlinné produkce pomocí zavlažování půdy a biotechnologií s cílem pokrytí domácí poptávky a následného vývozu těchto produktů. V souvislosti s tím je jedním z cílů vlády také rozvoj potravinářského průmyslu, zvýšení jeho konkurenceschopnosti a zlepšení zásobování potravinami na domácím trhu. Nutností je i modernizace zemědělské techniky.

Myanmar

Přestože pod britskou správou byla Barma druhou nejbohatší zemí v regionu, po experimentech ve druhé polovině minulého století se propadla mezi nejméně rozvinuté. V současnosti výrazněji převládá zemědělství nad průmyslovou výrobou. Jedním z projektů je Agricultural Development Support s alokovanou částkou 100 mil. USD a trvající do roku 2022, s primárním cílem zlepšení venkovských služeb a infrastruktury. Zemědělství potřebuje zlepšit přístup na trhy, ke službám, finančním zdrojům či elektřině, ale také ochránit před povodněmi či výkyvy cen produktů.

Palestina

I přes specifické podmínky na Palestinských autonomních územích je tento sektor jednou z nejdůležitějších oblastí místní ekonomiky. Jeho rozvoj je však do značné míry limitován vnějšími faktory – nedostatek zemědělské půdy a závlahové vody, spolu s politickými překážkami při exportu zemědělských produktů, představují hlavní překážku dalšího růstu kvality i kvantity produkce. Proto jsou v rámci rozvojových priorit akcentovány ty oblasti, které mohou přinést výrazné ekonomické přínosy při relativně malých nárocích na již tak omezené zdroje – v posledních letech se podporuje zejména pěstování zeleniny a ovoce ve sklenících, a to s využitím moderních systémů závlahy a s pomocí obnovitelných zdrojů energií (fotovoltaické aplikace).

Tádžikistán

Tádžické zemědělství tvoří 20 % HDP a 53 % zaměstnanosti, čímž nabízí pevný základ pro ekonomický rozvoj. Vláda Tádžikistánu deklaruje silný závazek k reformnímu programu zemědělství. Konkrétně jde především o zrychlenou pozemkovou reformu, svobodu zemědělského podnikání, lepší přístup k finančním prostředkům a zvýšenou diverzifikaci zemědělství. Cílem je, aby investice do zemědělství byly ziskovější a výhodnější zejména pro vývoz skrze zlepšení přístupu na trhy, posílení vlastnických práv zemědělců, zlepšení přístupů k úvěrům a umožnění větší míry samostatnosti a vlastního rozhodování. Nedávný růst vývozu zemědělských produktů naznačuje potenciál pro růst v oblasti zpracování zemědělských produktů (včetně skladování ovoce a zeleniny).

Turkmenistán

Zemědělství je druhým největším sektorem ekonomie Turkmenistánu s 26 % HDP. Ve venkovských oblastech žije více než polovina obyvatel. S přispěním státu vznikl projekt na renovaci a modernizaci farmářského vybavení a strojů. Pravdou ale je, že investice do tohoto sektoru ze strany státu jsou příliš malé. Evropská unie asistuje v tomto případě zejména v oblasti vědy a výzkumu a podpory vzdělávání místních farmářů.

Uzbekistán

Zde existuje snaha země o zvýšení produktivity, ziskovosti a finanční a environmentální udržitelnosti. „Rural Enterprise Support Project – Phase II“ má za cíl podpořit zemědělce a zemědělské podniky v sedmi krajích (v nichž žije asi 65 % obyvatel země) a zlepšit zavlažovací systém obnovou infrastruktury určené k zavlažování a odvodňování a vytvořením sdružení uživatelů vody. Finanční prostředky, určené k nákupu zemědělských strojů, zařízení na zpracování, balení, vybavení a materiál obdrželo doposud v rámci projektu 370 zemědělských podniků. V rámci projektu jsou podporovány investice do výsadby ovocných stromů, chovu drůbeže, rybolovu a živočišné výroby. Celkem 36 300 zemědělců bylo proškoleny v oblasti ochrany plodin proti škůdcům, rozvoje živočišné výroby a přípravy podnikatelských plánů.

Vietnam

Zemědělství stále tvoří téměř polovinu pracovních sil. V zemědělství je výrazně nižší produktivita práce než v sektoru průmyslu a služeb. Budoucí zisky ze strukturální transformace by mohly být značné. Transformace ze státního do soukromého vlastnictví ekonomiky je ještě méně pokročilá. Stát má stále příliš velký vliv na přidělování pozemků a kapitálu, což vede k ekonomické neefektivnosti. Úprava role státu na podporu konkurenčního soukromého sektoru pod vedením tržní ekonomiky zůstává velkou příležitostí. Na podporu transformace zemědělství běží velký projekt Sustainable Agriculture Transformation Project.

Moldavsko

V rámci zemědělství probíhá úspěšná realizace programu podnikatelského partnerství zaměřená na organickou produkci. Vedle této intervence jsou realizovány související projekty „Podpora institucionálního rámce organického zemědělství v Moldavsku“ a „Podpora uplatnění produktů ekologického zemědělství na vnitřním a zahraničním trhu“. Tyto aktivity spolu s DCFTA a s realitou vzrůstající poptávky po čisté zemědělské produkci v České republice i dalších zemích EU vytváří vhodné prostředí pro další investice českých subjektů do moldavského organického zemědělství. V rámci konvenčního i organického zemědělství má jistý potenciál vývoz sádkového materiálu, hnojiv a postřiků. Nad rámec české rozvojové spolupráce existuje také prostor pro investice do živočišné výroby, jejíž produkci Moldavsko prozatím nemůže, kvůli neplnění stanovených standardů, exportovat do EU.

Sektor infrastruktury

Etiopie

V rámci rozvoje ekonomické infrastruktury je stěžejním bodem zajištění pitné vody v městských i venkovských oblastech. rozvoj infrastruktury je důležitým výchozím bodem i pro rozmach v dalších oblastech. V současnosti je pitná voda přístupná na 58 % území (městské oblasti 51 %, venkovské 59 %). Vláda plánuje do roku 2019/2020 dosáhnout v průměru 83 % pokrytí (85 % na venkově a 75 % ve městech). Vláda chce snížit stavební náklady při konstrukci vodních sítí a zajišťovat pomoc finanční i technickou. Prostřednictvím těchto změn budou vytvořeny lepší podmínky pro profesionální vrtání studní. Kromě zlepšení dostupnosti pitné vody je stěžejní také vylepšení kanalizačního systému a zjišťování kvality a vydatnosti vodních zdrojů. Mezi další stanovené cíle v oblasti vody a sanitace patří zmírnění povodní a odtoků vody.

Rozvoj infrastruktury je důležitým výchozím bodem i pro rozmach v dalších oblastech. Současný plán rozvoje země si klade za cíl budování dopravní infrastruktury. Investice tak budou směřovány do silniční i železniční dopravy.

Zambie

Nedostatečné dodávky elektřiny a časté výpadky elektrického proudu mají negativní dopad na růst ekonomiky. Těžářský sektor v současné době spotřebovává okolo 50 % vyrobené elektrické energie. Celkové pokrytí (elektrifikace) země je 23%, z toho 47 % populace má přístup k elektřině v městských a příměstských oblastech. Ve venkovských oblastech jsou to jen 3 % populace. kromě elektrifikace je prioritou vlády i zabezpečení základních služeb, jako je např. přístup k čisté vodě.

Afghánistán

Pro úspěšný ekonomický rozvoj země má budování infrastruktury klíčový význam, přičemž tato oblast patří dosud k těm nejvíce postiženým a zanedbaným součástem národního hospodářství. Přes masivní investice místní vlády a zahraničních donorů v minulých letech stále přetrvávají zásadní problémy prakticky ve všech oblastech – jde zejména o dopravní (zvláště silniční) infrastrukturu (včetně staveb a oprav mostů), dostupnost a kvalitu elektrické sítě, telekomunikace, závlahové systémy pro zemědělství atd. Propojenost jednotlivých oblastí země je dosud stále velmi slabá a místní doprava rovněž zcela nepostačuje rostoucím potřebám obyvatel a ekonomiky. Vedle přímé obnovy infrastruktury existuje také velká poptávka po kvalitních a technicky vzdělaných pracovních silách.

Jižní Súdán

Po ukončení válečného konfliktu bude v Jižním Súdánu nutné začít budovat základní infrastrukturu služeb – zásobování jídlem a poskytování základní zdravotní péče. V Jižním Súdánu sice cca 80 % populace pracuje v zemědělství; tato činnost je však ve velké míře neplacená a tvoří pouhých 15 % HDP. Dalším problémem je, že ve většině případů jde o lokální zemědělskou produkci – samozásobení – bez modernějších zemědělských postupů. Jednotlivé lokality nejsou propojeny, komunikace jsou ve špatném stavu. V rámci rozvojové pomoci tak existují příležitosti v propojování jednotlivých venkovských oblastí s ostatními lokalitami, vytváření základní infrastruktury a intenzifikace a distribuce zemědělské produkce.

Konžská demokratická republika

Současné nedostatečné dodávky elektřiny a časté výpadky elektrického proudu mají negativní dopad na růst ekonomiky. Mnoho míst v zemi je závislých pouze na naftových generátorech. Přitom existuje velký potenciál vytvořit silný těžební průmysl s následným zpracováním. K tomu je však potřeba vytvořit dostatečnou infrastrukturu – dopravní i energetickou.

Uganda

Komunitní infrastrukturu podpořil The Second Northern Uganda Social Action fund (NUSAf 2), který skončil v únoru 2016. Na něj naváže projekt v pořadí třetí (NUSAf 3). NUSAf funguje od roku 2003. Jedná se o komunitami řízený rozvojový projekt. V rámci NUSAf 2 bylo dokončeno celkem 10 487 dílčích projektů, čímž byl překročen původní záměr, který počítal s 9 750 hotovými projekty.

Arménie

V Arménii bylo financováno celkem 319 infrastrukturních mikro projektů, které pokrývají více než 88 komunit a kulturních center, 44 mateřských škol, 130 škol a jiné. Během posledního desetiletí tak došlo k řadě projektů a dalších finančních operací, které zajistily vytvoření nových pracovních míst a zmírnily dopady krize. Nově byly vystaveny silnice, které otevřely bránu potenciálnímu zemědělství a cestovnímu ruchu. Arménie vstoupila do EEU, což může mít za následek i změnu celních sazeb i na potravinářské a zemědělské produkty.

Bangladéš

Aby docházelo k rozvoji v soukromém sektoru, míří investice také do dopravní infrastruktury, která je v zemi nedostatečná a jejíž rozvoj je základní prioritou pro ekonomický růst. Podle expertů musí být do infrastrukturních projektů více zapojena soukromá sféra formou PPP. Investice do infrastruktury

v současnosti představují pouze 2,87% HDP. Pro akceleraci ekonomiky je potřeba investovat do infrastrukturních projektů 75–100 mld. USD do roku 2020 a 300–320 mld. USD do roku 2030. Důležité je především zvýšení propojenosti a modernizace země, aby tak bylo zajištěn příznivější podnikatelské prostředí a zlepšení přístupu do škol a nemocnic. Dalším dílčím cílem je rozvoj infrastruktury na venkově, kde došlo k výstavbě až 2500 km silnic v 21 okresech. Vláda má také v úmyslu postavit převážně ve venkovských oblastech do konce roku 2021 celkem 128 mostů.

Indie

Indie má vysokou potřebu investic do infrastruktury. Třetina venkovských obyvatel nemá přístup k silnicím průjezdným za každého počasí. Pouze jedna z pěti národních dálnic je čtyřproudá. Přístavy a letiště mají nedostatečnou kapacitu. Vlaky jezdí velmi pomalu. Mnoho obyvatel je bez připojení k národní elektrické rozvodné síti, a ti, kteří jsou, čelí velmi častým výpadkům proudu. Průmyslová výroba, která by mohla potenciálně mnohem více přispívat k vytváření pracovních míst, zůstává relativně méně významnou součástí ekonomiky a podílí se pouze 17 procenty na tvorbě HDP. Masivní infrastrukturní potřeby Indie nemůžou být řešeny pouze prostřednictvím veřejných investic. Strategie se proto musí zaměřit na zlepšení veřejných i soukromých investic do infrastruktury. Například energetika mající zásadní význam pro hospodářský růst bude muset zvýšit spolehlivost výroby, přenosu a distribuce. Pulzující výrobní sektor, zejména malé a střední podniky, které mají zásadní význam pro vytváření pracovních míst, budou vyžadovat reformu pracovního práva a lepší přístup k půdě a financím. Indie provedla mnoho investic do vodohospodářské infrastruktury, nicméně mnoho dalších investic má stále před sebou.

Indonésie

Infrastruktura je definována jako jedna z priorit současného pětiletého plánu rozvoje Indonésie. I přes značené investice do infrastruktury a následnému rozvoji v minulém období je potřeba dalších investic značná. Indonésie se skládá z více než 500 autonomních samospráv, které administrují infrastrukturalní projekty a zodpovídají za ně. Vznikl velký projekt The Local Government Decentralized Project, který má přispět k efektivnímu řízení investic do infrastruktury se zaměřením na zvýšení zodpovědnosti a transparentnosti.

Srí Lanka

Srí Lanka potřebuje mnoho investic do infrastruktury, ať už dopravní, vodohospodářské či městské. Na podporu dodávek pitné vody a čištění odpadních vod je zaměřen LK Water Supply and Sanitation Improvement Project, ve kterém je na 5 let alokováno téměř 200 milionů USD. Srí Lanka také podporuje městskou infrastrukturu a snaží se strategicky rozvíjet důležitá města. Projekt The Metro Colombo Urban Development se věnoval hlavnímu městu Kolombu a měl odstranit překážky bránící ekonomickému rozvoji, jako je nedostatečná infrastruktura, nedostatek služeb či výrazná náchylnost k povodním. Ale i v dalších městech je podporována infrastruktura, vodohospodářství, městská zeleň, veřejná doprava či odvodňovací systémy.

Jemen

V současnosti trpí Jemen kritickým nedostatkem všeho, zejména základních potřeb jako jsou potraviny a léky a musí být dováženy do Jemenu v rámci humanitární pomoci, jež tvoří cca 10% všech dodávek. Konsorcium světových organizací jako OSN, EU, MMF a Světová banka se dynamicky pustilo

do vyhodnocování poškození a potřeb s cílem urychlit přípravu plného post-konfliktního programu obnovy, až pro něj nastane čas. MMF připravil pro Jemen tzv. Country Engagement Note pro léta 2017–2018 s cílem definovat přechod k míru a stabilitě, připravit se na zotavení z konfliktu a vyrovnání se s ekonomickými a sociálními následky. Poválečné investice budou směřovat zejména do dopravní infrastruktury, energetiky, vodohospodářství a kanalizaci, zdravotnictví a vzdělávání.

Rekonstrukce poválečného Jemenu se bude odehrávat ve spolupráci s regionálními a mezinárodními partnery. Přestože válečný konflikt pokračuje, Saúdská Arábie v lednu 2018 zveřejnila svůj program humanitární pomoci a částečné obnovy jižní části země (YCHO Yemen Comprehensive Humanitarian Operations) ve výši 1,5 mld. USD. Polovina z této sumy bude alokována pro agentury OSN (OCHA, WFP, UNICEF, WHO, UNHCR a další), zbytek by měl jít na obnovu infrastruktury, zvýšení kapacity přístavů, obnovení zdrojů vody a dodávky paliva. Humanitární pomoc pro celé území Jemenu probíhá především prostřednictvím aktivit Střediska krále Salmána pro humanitární pomoc (KS Relief – King Salman Center for Humanitarian Aid and Relief) se sídlem v Rijádu, případně prostřednictvím emirátského Červeného půlměsíce.

Kambodža

Nynější dopravní infrastruktura je v nevyhovujícím stavu, avšak situace se pozvolna zlepšuje. Do tohoto sektoru míří v posledních letech významné investice a na rozvoj infrastruktury se zaměřují i hlavní donoři rozvojové pomoci. Bude nutné vybudovat nové systémy silniční infrastruktury a veřejné či hromadné dopravy. Pro české firmy se v některých případech dle povahy financování nabízejí příležitosti participovat v infrastrukturních tendrech. Aktivní je v tomto směru hlavně Světová banka a Asijská rozvojová banka (výstavba a modernizace silničních úseků). V roce 2016 bylo rekonstruováno a znovu otevřeno železniční spojení pro nákladní a osobní přepravu mezi Phnompenhem a Sihanoukville. V plánu jsou rekonstrukce dalších železničních úseků. Zde by se mohly uplatnit zkušenosti českých firem s traťovými zabezpečovacími zařízeními a signalizačními technologiemi.

Myanmar

Myanmarská infrastruktura je obecně málo rozvinutá ve všech odvětvích. Investice a rozvoj čekají infrastrukturu zejména telekomunikační, energetickou, dopravní, vodní, technickou a bankovní. Od června 2015 běží projekt Myanmar's National Community – Driven Development, na nějž je alokováno 0,5 mld. USD. Cílem projektu je podpořit drobnou infrastrukturu, kterou komunity nejvíce potřebují (mosty, silnice, zdravotní střediska, školy). Tento projekt už zlepšil život zhruba milionu obyvatel a měl by mít dopad na dalších 7 milionů. Dalším příkladem z mnoha infrastrukturních projektů je National Electrification Project, který by měl zásadním způsobem zlepšit energetickou infrastrukturu a zajistit elektrickou energii občanům. Plán počítá s investicemi ve výši 6 mld. USD v průběhu příštích 15 let. Zatímco dnes nemá přístup k elektřině 84% domácností, ambiciózní projekt chce do roku 2030 zajistit univerzální přístup k elektřině. Rychlý rozvoj právě probíhá v oblasti informačních a komunikačních technologií, který bude potřebovat ještě mnoho infrastrukturních investic.

Tádžikistán

Tádžikistán potřebuje transformovat nejen energetickou infrastrukturu, ale i infrastrukturu dopravní, komunikační, vodohospodářskou, bankovní a informační. Potřebuje posílit regionální konektivitu s cílem zlepšit přístup země k regionálním trhům a ke globálním informacím a poznatkům. Za účelem lepšího silničního propojení Tádžikistánu se rozbíhá projekt Central Asia Road Links – Tajikistan. Rovněž se

realizuje řada projektů zaměřených na zlepšení přístupu k pitné vodě pro obyvatelstvo a způsobu nakládání s odpadními vodami.

Vietnam

Přístup k elektřině má nyní 95 % obyvatel. Každý den za posledních deset let bylo 9 000 lidí poprvé připojeno k elektrické síti ve Vietnamu. Vietnam ztrojnásobil svoji kapacitu výroby energie z 12 tis. MW v roce 2005 na 38 tis. MW v roce 2016. V rámci Second Rural Energy Project získalo více než 2,7 milionu lidí v některých z nejhudších oblastí Vietnamu přístup k elektřině tím, že 555 327 domácností bylo připojeno do národní elektrické sítě. Více než 90 % obyvatel je nyní propojeno silnicemi sjízdnými za každého počasí. Third Rural Transport project, realizovaný ve 33 provinciích, propojil jedny z nejtěžších horských oblastí severního Vietnamu. Vietnam dává průměrně 4,5 % HDP do silniční infrastruktury, což vytváří prostor pro růst ekonomiky a pozvedá zbývající obyvatelstvo z chudoby. To dává prostor na návazné infrastrukturní projekty.

Sektor ostatních sociálních infrastruktur a služeb

Angola

Program Angola 2025 obsahuje dva pilíře. První se zabývá podporou venkova ve smyslu revitalizace ekonomiky směrem k větší zaměstnanosti a konkurenceschopnosti. Důraz je kladen na podporu podnikání v tradičních sektorech a technickou podporu v sektoru energetickém. Druhý pilíř je zaměřen na služby, konkrétně na zvyšování kvality poskytovaných služeb, což by mělo mít za následek zlepšení úrovně kvality života obyvatel a celkový rozvoj země. Jednotlivé kroky rozvoje jsou také zakotveny v Národním plánu rozvoje (PND). Jedná se o střednědobý plán, který byl vypracován v rámci nové angolské ústavy.

Maroko

Cílem marocké vlády je hlavně zlepšit životní podmínky a snížit společenskou nevyrovnanost (zejména negramotnost a chudobu) v jednotlivých regionech země. Vládě se podařilo snížit chudobu a zlepšit přístup k vzdělání a zdravotnické pomoci. V celé zemi byla snížena chudoba z 15,3 % na 6,2 % a také se zmírňují genderové rozdíly a práva. Vláda chce i nadále pokračovat v projektech týkajících se výše zmíněných problémů.

Gruzie

Sociální asistence je další vysoká priorita gruzínské vlády. Z podstaty tohoto sektoru je adekvátní poskytovat české know-how při sociální inkluzi nejvíce potřebných skupin obyvatelstva. Určitý potenciál pro podnikatelsko-rozvojová partnerství mohou být úpravy (schodišťové výtahy, veřejná doprava, osobní automobily) pro potřeby osob se sníženou pohyblivostí.

Palestina

Priority sociálního sektoru úzce souvisí s neutěšenou situací většiny palestinského obyvatelstva – vysoká míra nezaměstnanosti a špatná dostupnost sociálních služeb nevytvářejí dobré podmínky pro udržitelný rozvoj země a růst ekonomiky. V této oblasti se i za pomoci mezinárodní donorské komunity realizují zejména aktivity směřující k posilování lidského potenciálu – organizují se rekvalifikační kurzy, podporuje se rozvoj malého a středního podnikání a podnikají se kroky k vyššímu zapojení zejména mladých lidí a žen do vzdělávacích a podnikatelských aktivit.

Kosovo

Sektor ostatní sociální infrastruktury a služeb se dlouhodobě potýká se začleňováním menšin a poskytováním adekvátní péče pro zdravotně postižené občany. Kosovo se snaží o postupnou digitalizaci a využívání dat pro kvalitní policymaking – např. Open data Kosovo (<http://opendatakosovo.org/>). Nevládní organizace se zabývají především dodržováním lidských práv, integrací marginalizovaných skupin do společnosti a činností spojenou s překonáváním následků válečného konfliktu. V rámci české ZRS si ČR vybudovala unikátní pozici při podpoře začleňování slabozrakých, hluchých a autistických osob. Angažujeme se také na poli integrace menšin – hlavně Romů, Aškrétů a Egyptanů.

Moldavsko

Moldavský sektor sociální ochrany prochází zásadními reformami zaměřenými na transformaci systému sociální podpory, mimo jiné se například jedná o přesun z institucionální péče na péči komunitní. Sociální infrastruktura však prozatím není na tyto změny připravena. Reformy jsou v počátečním stádiu a jsou ve velké míře závislé na finanční asistenci mezinárodních donorů. Prostředky vyčleňované ze státního rozpočtu nejsou dostatečné, limitujícím faktorem je hospodářská situace země. Palčivým problémem Moldavska je vysoká míra migrace obyvatel do zahraničí, jež má značné negativní dopady nejen v sociální oblasti, ale i na ekonomický rozvoj země. Potenciál pro komerční subjekty představuje především související sektor zdravotnictví (spadající do kompetencí stejného ministerstva), jehož zásadním problémem je nízká a zastaralá vybavenost nemocničních zařízení i jejich vozového parku. Vstup na tento trh vyžaduje splnění podmínek stanovených moldavskou vládou.

Sektor vody a sanitace**Keňa**

V tomto odvětví je cílem Keni zlepšit přístup obyvatel k pitné vodě a řešit situaci nakládání s odpady. Přípravují se projekty, ze kterých by v nejbližších letech mělo těžit až 3,3 milionů lidí.

Mosambik

Mosambik má jednu z nejnižších spotřeb vody na světě. Tu nezpůsobuje pouze nedostatek srážek, ale i nedostatečná infrastruktura, špatná správa vodních zdrojů či nedostatečné nakládání s odpadními vodami. Na tento stav reagují opatření, jejichž cílem je krom výše zmíněného konsolidovat výkony zásobování vodou a zvyšovat pokrytí jak ve velkých městských centrech, tak v malých městech. Jedním z konkrétních projektů je Mozambique Water Services and institutional Support. Díky investicím spolu s institucionálními podpůrnými aktivitami v rámci projektu se významně zlepšilo pokrytí a kvalita vody pro téměř milion obyvatel Mosambiku. Na tento projekt bude navazovat Water Services & institutional Support II, který byl schválen v březnu 2016. Tento program bude fungovat do roku 2022 a je do něj alokováno 150 mil. USD.

Nigérie

Nigérie si klade za cíl lépe hospodařit s vodou, zavést a modernizovat zavlažování, zajistit občanům pitnou vodu, ochránit obyvatelstvo a území před povodněmi a lépe nakládat s odpadními vodami. Vláda chce zkvalitnit zavlažování na 20 tis. hektarech v severní Nigérii a upravit 2 800 hektarů ohrožených erozí. V Nigérii probíhá v oblasti vody a sanitace mnoho rozsáhlých projektů. Third National Urban Water

Sector Reform Project běžící do roku 2020 a disponující částkou 273 mil. USD má za cíl zlepšit přístup k pitné vodě. Projekt Transforming Irrigation Management in Nigeria má běžet do roku 2022 a na tento projekt je alokováno 560 mil. USD. Záměrem projektu je zlepšit přístup k zavlažování a odvodňování a posílit institucionální opatření pro integrované hospodaření s vodními zdroji.

Senegal

Cílem senegalské vlády je zajistit přístup k vodovodu s pitnou vodou všem obyvatelům země. V současné době probíhá projekt zvaný „The Long Term Water Sector Project“ (PEPAM), který má za cíl zlepšit přístup k pitné vodě a kanalizaci.

Filipíny

Filipíny pracují na zlepšení distribuce a kvality pitné vody, na jejím čištění a institucionalizaci integrovaného řízení vodních zdrojů. Za poslední dvě dekády prošly Filipíny velkým pokrokem v distribuci vody a rozšířily též kanalizace a čističky odpadních vod. Klesla cena vody, ztráty při distribuci i průjmy způsobené nekvalitní vodou. Na zlepšení zavlažování se podílí Participatory Irrigation Development Project, který podporuje zlepšování 58 závlahových systémů v celé zemi. Od začátku roku 2011 k dnešnímu dni projekt zrenovoval a modernizoval zavlažovací infrastrukturu na 85 tis. hektarech půdy sloužící více než 160 tis. zemědělcům a jejich rodinám.

Indonésie

Zajištění pitné vody, kanalizace a čištění vody pro rostoucí populaci je významný problém. Přístup k hygienickým toaletám mají pouze dvě třetiny obyvatel. Vznikl program The National Rural Water Supply and Sanitation Project (PAMSIMAS) pro spolupráci mezi centrální vládou a komunitami. Program je aktivní ve 32 provinciích a obecně považován za nejefektivnější možnost pro rozšiřování přístupu k pitné vodě a hygienickým službám. Je na něj alokováno přes miliardu USD a cílem je zlepšení situace obyvatel ve třiceti tisících vesnic.

Kambodža

Přístup k pitné vodě nemá většina venkovského obyvatelstva. Mnohdy zde zcela chybí základní infrastruktura. Ve velkých městech je situace o něco lepší, ale i tam kapacita naráží na zvyšující se potřeby nových obyvatel a turistů. Nedostatečná vodohospodářská infrastruktura by v některých oblastech mohla v nejhrošším případě vést i k útlumu expandujícího cestovního ruchu, kterému se zatím velmi daří a stává se novým hybatelem rozvoje kambodžské ekonomiky. Jde především o regiony, kam míří turisté nejčastěji (provincie Sihanoukville, Siem Reap ad.). Chybějí studie proveditelnosti, zajímavá je i výstavba malých čističek pro menší komunity, města či hotelové rezorty.

Mongolsko

Cílem mongolské vlády je zajištění stabilního zásobování obyvatel pitnou vodou a ochrana vodních zdrojů proti znečišťování. Do roku 2030 by mělo být nejméně 60 % vodních zdrojů vědecky prozkoumáno a chráněno a měly by být vytvořeny hydrologické mapy zachycující vodní zdroje na 30 % mongolského území. Mongolská rozvojová strategie zahrnuje také zajištění dostatečného množství vodních zdrojů pro velké městské aglomerace a pro těžební průmysl. Realizace kvalitních hydrogeologických průzkumů v oblastech s plánovanou těžbou by mohla být dobrou příležitostí i pro české firmy.

Turkmenistán

Turkmenistán chce inicializovat technicky a finančně udržitelné změny v oblasti vodohospodářství. Turkmenistán se zaměřuje na 4 hlavní složky: 1) Zlepšení zásobování vodou, rozšíření a opravení vodohospodářské sítě, výměna a obnova materiálu. Dílčími komponenty jsou: oprava a výměna pouličních svodů a instalace nových kohoutků; zařízení ke snížení ztráty vody a nákladů na provoz a údržbu, zlepšení kvality vody. 2) Zlepšení hygieny a zdraví. Zlepšení úrovně sanitárních zařízení a hygienické praxe díky odstranění latrín a instalaci zařízení pro mytí rukou ve školách a na trzích s využitím komunitních přístupů; financování nákupu vozidel a zařízení; podpora zdraví a vzdělávání v oblasti hygieny; zlepšení sledování kvality vody a hygieny. 3) Posílení vodohospodářských institucí. 4) Zefektivnění projektového managementu.

Uzbekistán

V Uzbekistánu probíhá „Aral Sea Basin Program Drainage, Irrigation and Wetlands Improvement Project“, jehož cílem je zlepšení odvodnění, zavlažování a zlepšení mokřadů. V celé zemi, zejména v povodí řeky Amudarja, je půda slaná a drenážní systémy jsou nedostatečné. Technologie, která se v zemi nejčastěji používá, vede k nadměrné hladině spodní vody a přítomnosti soli v půdním profilu. Projekt si klade za cíl zvýšit produktivitu v zavlažovaném zemědělství, zaměstnanost a příjmy v Karakalpakstánu, jednom z nejchudších regionů ve Střední Asii, dále pak zlepšit kvalitu vody v řece Amudarja skrze bezpečnou likvidaci odpadních vod, zvýšit kvalitu mokřadů, budovat instituce pro zlepšení vodního hospodářství a pro provoz a údržbu závlahových a odvodňovacích systémů a podpořit udržitelné zavlažované zemědělství. Hladina spodní vody byla snížena na přijatelnou úroveň v 90 % oblasti projektu a daří se odsolovat zavlažované pozemky. Dříve nepoužitelná půda je nyní použitelná pro zemědělství, pomáhá vytvářet pracovní místa a příjmy v této oblasti.

Uzbecké vysoce decentralizované komunální služby trpí nedostatečnými investicemi a odkládanou údržbou. To má negativní dopad na infrastrukturu, která se díky své zastaralosti stává neefektivní. Kanalizační systémy v Buchaře a Samarkandu jsou více než 40 let staré a bude nutné je brzy vyměnit. Na to reaguje „Bukhara and Samarkhand Sewerage Project“, který si klade za cíl snížit znečištění odpadních vod a jeho dopady na životní prostředí a zvýšit účinnost a udržitelnost nakládání s odpadními vodami v těchto městech. Toho bude dosaženo prostřednictvím obnovy vybraných úseků kanalizace, rozšířením kanalizace do v současnosti nepřipojených centrálních historických částí, instalací energeticky úsporných zařízení (zejména na přečerpávacích stanicích odpadních vod) a zvýšením kapacity vodních inženýrských sítí.

Vietnam

Přístup k čisté vodě a moderní kanalizaci vzrostl z méně než 50 % všech domácností v roce 1990 na více než 90 % v současnosti. Stále však existují obrovské rozdíly v přístupu k čisté vodě ve venkovských oblastech a ve městech. Zatímco na venkově má přístup k čisté vodě zhruba 80 % domácností, ve velkých městech je to 96 %. Mezi roky 2005 a 2013 Red River Delta Rural Water Supply and Sanitation Project umožnil přístup k čisté vodě téměř 1,3 milionu lidí ve čtyřech provinciích prostřednictvím komunitního přístupu. Domácnosti získaly přístup k půjčkám s nízkým úrokem na výstavbu nebo sanaci více než 48 tis. hygienických toalet a hygienických zařízení, čímž se zvýšil podíl domácností s hygienickými toaletami z 25 % na 87 %. Vietnam chce i nadále v těchto projektech pokračovat.

Bosna a Hercegovina

V sektoru vody a sanitace trpí Bosna a Hercegovina nedostatkem čistíren odpadních vod (ČOV), které před rokem 1992 nebyly vůbec vystavěny, anebo byly poničeny v důsledku válečného konfliktu. V řadě měst rovněž chybí kanalizační systémy a systémy zásobování kvalitní pitnou vodou. V rámci postupné integrace Bosny a Hercegoviny do EU lze očekávat stoupající poptávku po výstavbě komplexních systému kanalizací a ČOV. Přenos českého know-how a technologii je již realizován v rámci bilaterální rozvojové pomoci.

Kosovo

V sektoru vody a sanitace trpí Kosovo nedostatkem čistíren odpadních vod (ČOV). V řadě měst rovněž chybí kanalizační systémy a systémy zásobování kvalitní pitnou vodou. I přesto, že dosud neexistuje žádná legální povinnost pro zajištění systému čištění odpadních vod, lze předpokládat, že do budoucna zájem o tyto technologie poroste, a to jak u velkých státních institucí, tak i u malých a středních podniků. Přenos českého know-how a technologií je již realizován v rámci bilaterální rozvojové pomoci. Úspěšnost těchto projektů byla prokázána několika komerčními zakázkami (např. ČOV pro Ministerstvo spravedlnosti, resp. pro Justiční palác a pro vězení v Gjilane a v Prištině).

Moldavsko

Vládním rozhodnutím č. 199 z března 2014 byla představena „Water supply and sanitation strategy“ na období 2014–2028. Jako hlavní priority Moldavska v této oblasti definuje nutnost změn politického, institucionálního a právního rámce a kritický stav technické infrastruktury, tzn. neuspokojivý technický stav systému čističek odpadních vod, kanalizace a rozvodů vody. Obecným cílem strategie je zajištění přístupu obyvatelstva k pitné vodě a připojení k vodovodní a kanalizační síti.

Srbsko

V sektoru vody a sanitace trpí Srbsko nedostatkem čistíren odpadních vod (ČOV), pouze 15 % odpadních vod je čištěno. Lze očekávat, že v rámci přístupového procesu bude potřeba vybudovat stovky až tisíce různých čistíren a kanalizačních systémů. Přenos českého know-how a technologií je již realizován v rámci bilaterální rozvojové pomoci.

Sektor stavebnictví

Nigérie

Přes Centrální banku Nigérie běží od roku 2013 do roku 2018 program na podporu bydlení Housing Finance Development Program s alokovanou částkou 300 mil. USD. Cílem Housing finance projektu je zlepšit přístup k financování bydlení prohlubováním primárních a sekundárních hypotečních trhů v Nigérii. Projekt podpoří výstavbu nových domů a celkové institucionální prostředí, aby výstavba nových domů mohla růst rychleji, a i nízkopříjmové skupiny dosáhly na úvěr a mohly si pořídit důstojné bydlení. Projekt by měl pomoci stavebnictví nejenom z krátkodobého pohledu, ale i do budoucna.

Sektor zpracování odpadů

Arménie

Zpracování odpadů má pro Arménii klíčový význam a je její prioritou. Země produkuje každým rokem 368 618 tun MSW (městský pevný odpad), což znamená 119,8 kilogramů na jednoho obyvatele za rok. V nedávné době se Arménii podařilo získat půjčky od mezinárodních institucí (EU NIF, EBRD, E5P) na modernizaci systému zacházení s pevným odpadem tak, aby tento systém odpovídal normám EU. Počítá se s tím, že v různých oblastech Arménie budou zřízeny další skládky, což rozšíří možnosti recyklace a přispěje k udržitelnému rozvoji v oblasti životního prostředí. Díky inovacím lze v oblasti zacházení s pevnými odpady dosáhnout ekonomického prospěchu. Ukládání odpadů na skládky se z hlediska udržitelnosti považuje za možnost nejméně výhodnou, jelikož v tomto případě zde nevzniká žádný další užitek. V rámci různých technologických projektů lze však pevný odpad ziskovým způsobem využít, jelikož představuje vydatný a různorodý zdroj materiálů a energie (spalování) jakožto alternativní zdroj.

Zastupitelský úřad v Jerevanu realizoval v roce 2017 malý lokální projekt „Greener Armenia through Waste Sorting“, kde v rámci projektu krajský úřad města Armavir (s 1,2 mil. obyvateli) vysvětlil učitelům všech škol v provincii výhody a úskalí třídění odpadu domácností, získal je pro třídění a prostřednictvím učitelů tak oslovuje žáky a jejich rodiče k plošnému třídění odpadu. Linku na zpracování odpadů v Armaviru dodává česká firma.

Kosovo

Výrazný nárůst odpadků a nedostatek skládkových kapacit vede municipality k hledání ekologického řešení likvidace odpadů. Jedním z prvních projektů je návrh projektu na výstavbu linky na zpracování komunálního odpadu v regionu Gjakova.

Sektor ochrany životního prostředí

Mongolsko

Ochrana životního prostředí je v Mongolsku velmi sledovaným tématem v souvislosti s rozsáhlou těžbou nerostných surovin. Cílem mongolské vlády, i když zatím často jen na papíře, je tedy nalézt v této oblasti ekologickou rovnováhu, především provést rehabilitaci těžbou zasažených území a nastavit jednotné standardy pro těžbařské technologie, a tím limitovat degradaci životního prostředí. Neméně důležitým úkolem je i boj se znečištěným ovzduším v Ulánbátaru, účinné využívání zdrojů obnovitelné energie a ochrana zemědělské půdy a lesních porostů.

Pákistán

Pákistán je často sužován přírodními katastrofami, jakými jsou zemětřesení a povodně. Pákistánská vláda se snaží zvýšit odolnost země vůči těmto živelným katastrofám zaváděním preventivních opatření (protipovodňová opatření, systém včasných varování při zemětřesení apod.), zlepšením systému bezpečnostního řízení země v případě těchto katastrof a zvyšováním krizových kapacit.

Srí Lanka

Srí Lanka investuje vysoké částky do sektoru životního prostředí, mj. i do boje se změnou klimatu či do ochrany před přírodními katastrofami, např. před tsunami. V reakci na ničivé tsunami z roku 2004 Srí Lanka investovala do krizové připravenosti, řízení a schopnosti reakce, protože potřebuje komplexnější přístup k řízení rizik katastrof. V důsledku rozpoznání sociálních a ekonomických dopadů souvisejících s riziky změny klimatu se vláda nedávno rozhodla udělat svoji prioritu z posílení odolnosti země vůči přírodním katastrofám a změnám klimatu. Na tuto deklaraci navázal program Catastrophe Deferred Draw-Down Option (CAT-DDO) zahrnující investice posílení odolnosti země vůči přírodním katastrofám a změnám klimatu.

Moldavsko

Strategie pro ochranu životního prostředí na období 2014–2023, včetně Akčního plánu pro její implementaci, byla schválena Vládním rozhodnutím č. 301 z dubna 2014. Strategie stanoví především tyto cíle: zajištění efektivního institucionálního a právního rámce pro ochranu životního prostředí (harmonizace legislativy s EU, důraz na strategické plánování, institucionální reforma); zajištění ochrany životního prostředí, udržitelného rozvoje a adaptace na klimatické změny; zvýšení úrovně veřejného povědomí o ochraně životního prostředí (o 50 % do roku 2023) a zajištění přístupu veřejnosti k souvisejícím informacím; snížení negativních dopadů ekonomických aktivit na životní prostředí a přijetí opatření k prevenci jeho znečištění; vytvoření integrovaného monitorovacího a kontrolního systému kvality životního prostředí; zlepšení kvality povrchových vod (o 50 %); zajištění přístupu k pitné vodě (min. 80 % populace) a přístupu k sanitárním službám (min. 65 % populace), zlepšení kvality půdy a ochrana nerostných zdrojů, zvýšení plochy zalesněných ploch (na 15 % území) a státem chráněných území (na 8 %); zajištění ochrany přírodních ekosystémů; snížení emisí (o 30 %) a zřízení integrovaného systému odpadového hospodářství.

Sektor státní správy a občanské společnosti

Gruzie

V rámci projektů ZRS budou pokračovat projekty technické asistence při plnění závazků vyplývajících z Asociační dohody mezi EU a Gruzíí (včetně DCFTCA), zejména v oblasti zemědělství a životního prostředí. Možnost partnerství se nabízí také v oblasti poskytování vzdělávání samospráv a čerpání evropských fondů.

Bosna a Hercegovina

Sektor státní správy a občanské společnosti je dlouhodobě orientován na evropskou integraci. Ze strany vládních institucí na všech úrovních tak existuje poptávka po přenosu evropských standardů a norem. Struktury místních samospráv mají zájem o přenos know-how v oblasti čerpání prostředků z fondů předvstupní pomoci.

Srbsko

Sektor státní správy a občanské společnosti je dlouhodobě orientován na evropskou integraci. Ze strany vládních institucí na všech úrovních tak existuje poptávka po přenosu evropských standardů a norem.

Struktury místních samospráv mají zájem o přenos know-how v oblasti čerpání prostředků z fondů předvstupní pomoci. Od roku 2012 existuje akční plán pro programování mezinárodní rozvojové pomoci i každoroční plán potřeb Srbska. Nevládní organizace se zabývají především kulturou, ekologií, dodržováním lidských práv, vzděláváním a rozvojem občanské společnosti.

Sektor těžby surovin

Etiopie

Hlavním strategickým směrem v sektoru těžebního průmyslu pro dalších 5 let je expanze produkce minerálů a drahých kamenů pro generaci příjmů. V sektoru energetického průmyslu se vláda zaměřuje na podporu produkce a dodávek elektrické energie, s čímž souvisí budování nových zdrojů energie, a to jak z obnovitelných, tak z tradičních zdrojů, rozvoje elektrických sítí i elektrifikace domácností.

Mosambik

Ekonomiku pohání hlavně prodej nerostných surovin – především uhlí z povrchové těžby v pánvi Tete a zemního plynu, který by se měl od roku 2018 zpracovávat v jednom z největších komplexů na zkapalňování plynu na světě. Mosambické povrchové doly založené na jednoduché ruční práci dělníků má postupně vystřídat hlubinná těžba, která si žádá sofistikovanější stroje. Na podporu těžby běží v Mosambiku rozsáhlý program Mozambique Mining and Gas Technical Assistance, který je plánován do roku 2020 a náklady činí zhruba 60 mil. USD. Projekt má za cíl posílit kapacitu a řízení těžby.

Zambie

V současné době v Zambii probíhá analýza těžebního sektoru, která prověří jeho potenciál a další přínosy. Zkoumána je také možnost propojení nadnárodních společností s menšími lokálními dodavateli s cílem posílit diverzifikaci těžby a industrializaci země.

Sektor informačních a komunikačních technologií

Ghana

Sektor informačních a komunikačních technologií byl podpořen politikou a regulačními zásahy vlády v rámci projektu e-Ghany. Pozitivní dopad má také svoboda slova a tisku (Ghana je stabilně mezi třemi nejsvobodnějšími zeměmi Afriky). Pulzující soukromý sektor posiluje investice do tohoto odvětví a nabízí inovativní produkty a služby pro spotřebitele. V roce 2014 byla pokryta mobilním signálem celá Ghana, zatímco v roce 2000 to bylo pouze 1% země. Díky stále dostupnějšímu vysokorychlostnímu internetu a klesajícím velkoobchodním cenám, se domácí průmysl rozvíjí v oblasti outsourcingu a poskytování služeb založených na informačních technologiích. Sektor iCT vytváří tisíce pracovních příležitostí, zejména pro mladé lidi, a přispívá k ekonomickému růstu Ghany.

Sektor obnovitelných zdrojů

Maroko

V tomto sektoru existují tři strategické plány, u kterých je kladen důraz zejména na sluneční a větrnou energii. Prvním je The Moroccan Project of Solar Energy. Podle tohoto plánu by mělo 14% elektrické energie pocházet ze solárních zdrojů. Druhým programem je Development Program of the Moroccan Market for Solar Water Heaters (PrOMASOL), který se zaměřuje na instalaci termálních solárních senzorů. Třetím plánem je The Moroccan integrated Wind Energy Project. Ten má za cíl navýšit výrobu větrné energie z 280 MW v roce 2010 na 2 tis. MW v roce 2020.

Sektor gumárenského průmyslu

Kambodža

Kaučuk patří mezi důležité suroviny, které Kambodža exportuje do zahraničí. Na světové trhy se však dostává převážně nezpracovaný. Zpracování kaučuku na místě v gumárenských závodech by Kambodži umožnilo více diverzifikovat její export a snížit závislost na vývozu textilních výrobků či rýže. Uplatní se zde transfer know-how i studie proveditelnosti.

Sektor bankovníctví

Myanmar

Myanmaru kriticky chybí investice a finanční zdroje. Na poli půjček domácnostem se nabízí inspirace od úspěšné Grameen Bank ze sousední Bangladéše oceněné Nobelovou cenou míru za boj proti chudobě, která se mj. zaměřila na mikroúvěry. Investice potřebují i firmy, které získávají dynamiku, mají dostatek pracovní síly, ale postrádají technologie a kapitál. Tržní bankovní soustava a finanční trhy jsou teprve na začátku vývoje. Nově se na mikroúvěry zaměřily bankovní instituty Japonska.

EGAP – exportní financování

Azerbájdžán

EGAP v Ázerbájdžánu v minulých deseti letech pojistil 51 případů v hodnotě 52,1 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění EGAP firmy nejčastěji realizovaly velké infrastrukturní projekty – rekonstrukce silnic a železnic včetně materiálového zabezpečení (kolejnice, nákladní vozy Tatra, zabezpečovací zařízení) a souvisejících služeb. Dále se vyváželo strojní zařízení pro speciální průmyslová odvětví či kovové výrobky. Zásadní pro pojištění větších zakázek je poskytnutí státní záruky. Menší krátkodobé zakázky lze realizovat se systémově důležitými místními bankami.

Bělorusko

EGAP v Bělorusku v minulých deseti letech pojistil 225 případů v hodnotě 17 miliard korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění EGAP firmy nejčastěji vyvážely strojní zařízení pro speciální průmyslová odvětví např. pro potravinářský průmysl, zemědělství, výrobu papíru, petrochemický průmysl. Zásadní pro pojištění větších zakázek je účast (jako dlužníka nebo ručitele) systémově důležité státem vlastněné banky či poskytnutí státní záruky. Z hlediska ekonomického vývoje se doporučuje intenzivní monitoring pokroků vlády při realizaci avizovaných ekonomických reforem, které jsou základním předpokladem úspěšnosti dlouhodobějších kontraktů.

Brazílie

EGAP do Brazílie v minulých deseti letech pojistil 26 případů v hodnotě 696 milionů korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního dodavatelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely textilní stroje a komponenty, dopravní prostředky a letecké motory. V Brazílii EGAP pojišťuje hlavně korporátní riziko. V poslední době EGAP podporuje formou zajištění americké US Eximbanky subdodávky českých leteckých motorů pro výrobu práškovacích letadel.

Bulharsko

EGAP v Bulharsku v minulých deseti letech pojistil 45 případů v hodnotě 9,8 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely stroje

a zařízení k výrobě energie a silniční vozidla. V Bulharsku EGAP pojišťuje bankovní i korporátní riziko. Pokud bude v zemi i nadále pokračovat pozitivní ekonomický vývoj, je pravděpodobné, že by v roce 2017 mohlo být Bulharsko přeřazeno do méně rizikové kategorie v rámci OECD kategorizace zemí dle vývozních úvěrových rizik. Tím by došlo ke snížení pojistných sazeb a pojištění by tak zlevnilo.

Čína

EGAP pojistil do Číny v uplynulých deseti letech 61 případů v hodnotě 8,7 miliardy korun. Nejvíce využívaným produktem bylo pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti se získáním či plněním smlouvy o vývozu. Velký zájem měli exportéři také o pojištění předexportních úvěrů a výrobního rizika, které představuje odstoupení čínského dovozce od sjednaného kontraktu. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely armatury, obráběcí stroje, zařízení pro elektrárny a další strojírenské výrobky – tedy spíše zboží s vyšší přidanou hodnotou. O tento typ produktů mají čínští dovozci zájem, protože běžné výrobky dokáží sami vyrobit v Číně.

Indie

EGAP v Indii v minulých deseti letech pojistil 58 případů v hodnotě 34,5 miliardy korun. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely strojní zařízení pro speciální průmyslová odvětví. Indie je dlouhodobě politicky i ekonomicky stabilní zemí se značným potenciálem pro české vývozce. Klienti EGAP sice využívají především pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti se získáním či plněním smlouvy o vývozu českým vývozcem, nicméně pojistit lze i platební rizika významných indických bank.

Indonésie

EGAP v Indonésii v minulých deseti letech pojistil 11 případů v hodnotě 1,1 miliardy korun. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely stroje a zařízení k výrobě energie. Indonésie je stabilní zemí se značným potenciálem. Klienti EGAP poptávají především pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti se získáním či plněním smlouvy o vývozu českým vývozcem. EGAP má ale pozitivní zkušenosti i s pojištěním menších zakázek v korporátním sektoru. Doporučit lze spolupráci s bankovním sektorem, u kterého navzdory zpomalení růstu ekonomiky a tlakům na kvalitu bankovních aktiv lze očekávat stabilní vývoj.

Írán

EGAP v Íránu v minulých deseti letech pojistil 10 případů v hodnotě 534 milionů korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti se získáním či plněním smlouvy o vývozu. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely strojní zařízení pro speciální odvětví průmyslu a kovové výrobky. EGAP měl s pojišťováním v Íránu dlouhodobě výborné zkušenosti, a to až do uvalení sankcí EU. Vývozci by měli zejména věnovat pozornost vývoji politické situace v zemi a souvisejícím revizím sankčních opatření. Íránský bankovní sektor byl dlouhodobě kvůli sankcím a vyřazením z mezinárodního platebního systému SWIFT izolován. Nicméně po efektivním zapojení do systému SWIFT pravděpodobně bude možné spolupracovat s některými bankami.

Kazachstán

EGAP v Kazachstánu v minulých deseti letech pojistil 31 případů v hodnotě 7,6 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely silniční vozidla či různé jedlé výrobky a přípravky. Země čelí řadě ekonomických výzev, nicméně

rozsáhlé zásoby nerostných surovin stále skýtají značný potenciál pro další ekonomický rozvoj Kazachstánu. Aktuálně lze doporučit spolupráci s tamními největšími bankami a podniky generujícími devizové příjmy.

Kuba

EGAP na Kubě v minulých deseti letech pojistil 214 případů v hodnotě 4 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely suroviny živočišného a rostlinného původu či stroje a zařízení k výrobě energie. Kuba bývala až do roku 2008 jedním z nejlepších dlužníků EGAP. Ekonomická situace země a paralelní přírodní katastrofy následně situaci rychle změnila. Novou výzvu ve vzájemné spolupráci se EGAP podařilo vyřešit a nastavit speciální podmínky, za kterých se podpora vzájemného obchodu nezastavila a pokračuje dodnes. V posledním období provádí vedení Kuby pozitivní reformní kroky v politické i ekonomické oblasti. Kuba by se tak do budoucna mohla stát pro české vývozce ještě atraktivnějším trhem.

Mauritius

EGAP na Mauritius v minulých deseti letech pojistil 8 případů v hodnotě 266 milionů korun. Zájem se koncentruje na pojištění vývozního dodavatelského úvěru na financování dodávek turboturboletadlových motorů pro repase provozovaných letadel. Pojišťováno je korporátní riziko.

Mexiko

EGAP v Mexiku v minulých deseti letech pojistil 17 případů v hodnotě 99 milionů korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění krátkodobého vývozního dodavatelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely strojní zařízení pro speciální odvětví průmyslu. Mexiko je obrovský trh, který má pro české vývozce a EGAP významný potenciál – například v mexickém těžebním průmyslu. Přes značné rozdíly mezi jednotlivými regiony se z hlediska celkové rizikovosti teritoria jedná o jednu z mála zemí amerického kontinentu, kde se na posledním zasedání expertů OECD uvažovalo o snížení její rizikovosti. EGAP je v Mexiku připraven jednat o pojištění platebních rizik bankovních i korporátních subjektů.

Ruská federace

EGAP v Rusku v minulých deseti letech pojistil 544 případů v hodnotě 157,1 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění vývozního odběratelského úvěru. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely strojní zařízení pro speciální odvětví průmyslu, dodávky do energetiky, metalurgie, dopravní prostředky, chemického průmyslu či léčiva a farmaceutické výrobky. Díky svým značným zkušenostem z předchozích let preferuje EGAP v Ruské federaci spolupráci s tamními nejvýznamnějšími bankami a také velkými podniky, které jsou schopny generovat příjmy v devizách. Ruská vláda aktualizuje seznam strategických firem, které bude v případě potřeby podporovat. Nezbytné je sledovat a dodržovat aktuální sankční opatření.

Turecko

EGAP v Turecku v minulých deseti letech pojistil 42 případů v hodnotě 42,8 miliardy korun. Největší zájem měli klienti pojišťovny o pojištění bankovních záruk vystavených v souvislosti se získáním či plněním smlouvy o vývozu. S podporou pojištění od EGAP firmy nejčastěji vyvážely stroje a zařízení k výrobě energie. Lákadlem Turecka pro české exportéry je jeho velká a geograficky blízká ekonomika. Spolupracovat mohou s místními bankami i podniky. Je potřeba sledovat aktuální makroekonomický vývoj Turecka. U dlouhodobějších transakcí se doporučuje ošetření kursových rizik.

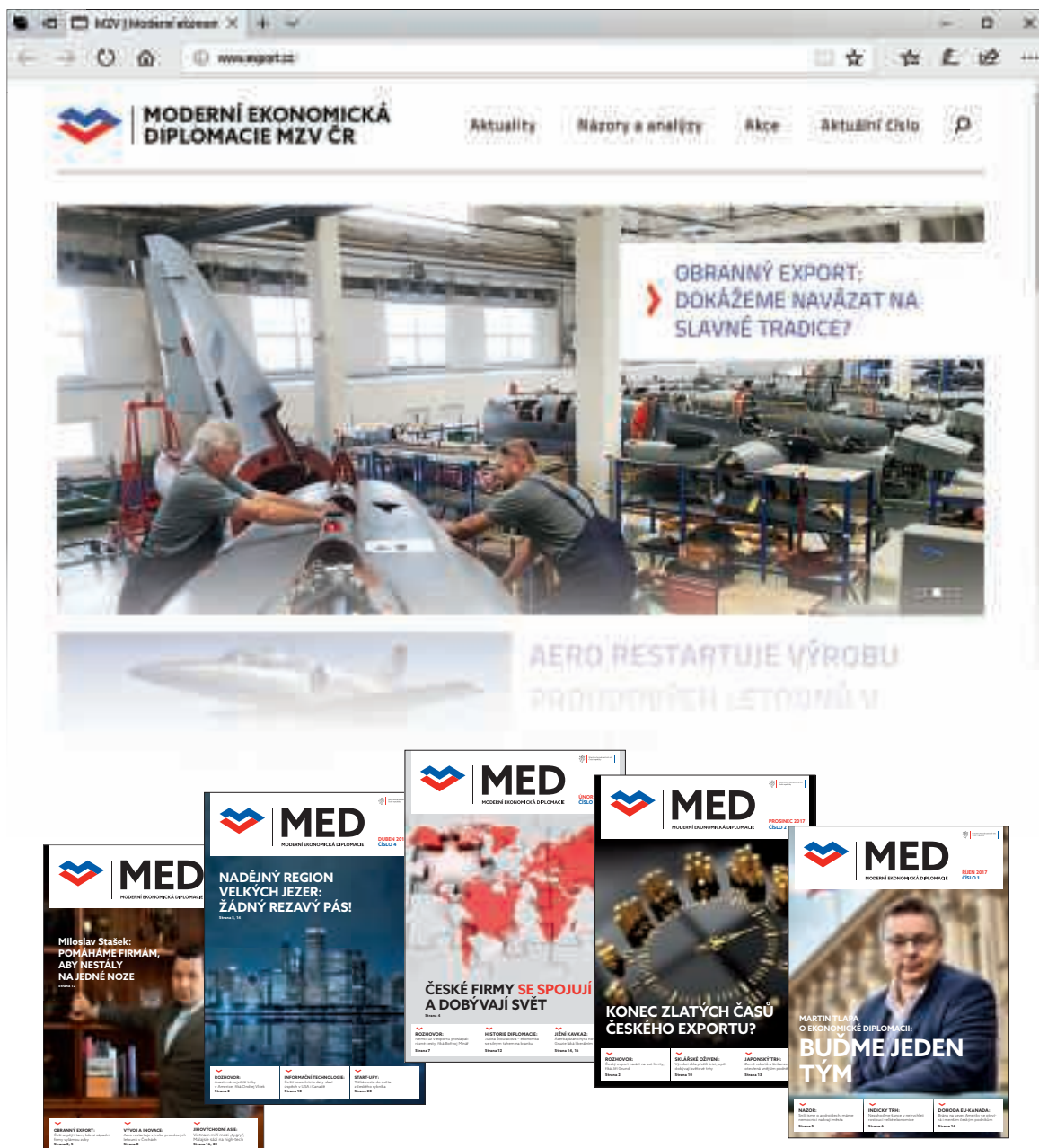

Literatura

- BALASSA, B. 1965. Trade liberalisation and „revealed“ comparative advantage. *The Manchester school of economic and social studies*, 33, 99-123.
- BALASSA, B. 1977. ‚Revealed‘ comparative advantage revisited: an analysis of relative export shares of the industrial countries, 1953-1971. *The Manchester school of economic and social studies*, 45, 327-344.
- BALLANCE, R. H., FORSTNER, H. & MURRAY, T. 1987. Consistency tests of alternative measures of comparative advantage. *Review of Economics & Statistics*, 69, 157-161.
- LAFAY, G. 1992. The measurement of revealed comparative advantages. In: DAGENAIS, M. G. & MUET, P.-A. (eds.) *International Trade Modelling*. London: Chapman & Hall.
- OHLIN, B. G. 1933. *Interregional and international trade*, Cambridge: (1957 printing), Harvard Univ. Press.
- PAPADOPOULOS, N. and DENIS, J. E. 1988. Inventory, taxonomy and assessment of methods for international market selection. *International Marketing Review*, 38-51.
- PALLEY, T. I. 2008. Institutionalism and New Trade Theory: Rethinking Comparative Advantage and Trade Policy. *Journal of Economic Issues (Association for Evolutionary Economics)*, 42, 195-208.
- RAHMAN, S. H. 2003. Modelling of international market selection process: a qualitative study of successful Australian international businesses. *Qualitative Market Research: An International Journal*, Vol. 6(2), 119-132.
- RICARDO, D. 1817/1951. On the principles of political economy and taxation. In: SRAFFA, P. (ed.) *The works and correspondence of David Ricardo, Vol.1*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Moderní ekonomická diplomacie

je časopis, který vydává Ministerstvo zahraničních věcí ČR a který je určen především pro české exportéry. Jedná se o dvouměsíčník, ve kterém vývozní firmy najdou praktické informace o exportních trzích, o službách které jim nabízí Ministerstvo zahraničních věcí a síť ambasad spolu se zahraničními kanceláři českých státních agentur a institucí. Čtenářům přináší také informace o našich seminářích a podnikatelských misích, o možnosti zapojení se do B2B aktivit České rozvojové agentury a financování exportu. Obsahuje také články, komentáře, analýzy a rozhovory o trendech v oblasti světové ekonomiky, perspektivních exportních oborech a úspěšných českých exportérech.

www.export.cz

Martin Tlapa, Marek Svoboda, Rudolf Klepáček

Kolektiv pracovníků Ministerstva zahraničních věcí
České republiky

Mapa globálních oborových příležitostí

Sektorové vydání 2018/2019

Vydalo Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.
Vydání druhé, Praha, 2018.

Grafická úprava a tisk: ASTRON print, spol. s r. o., Praha.

ISBN 978-80-7441-034-5

Autoři fotografií (všichni Shutterstock.com): iabc (motiv zeměkoule na str. 3 a obálce), Oleksandr Molotkovych (strana 11, 19), Jenson (37), aapsky (55), Milos Muller (69), Dmitry Kalinovsky (83), NosorogUA (101), Eviart (111), PowerUp (157), Brian A Jackson (171), Dovzhykov Andriy (193), Pavel Chagochkin (199), Vacancylyzm (219), Africa Studio (225), Photographee.eu (235), Unkas Photo (245), Pixel B (269), sspopov (287), Dmitri Ma (297), Davizro Photography (315), Room's Studio (323), Dusan Petkovic (347), Nejrón Photo (385), leungchopan (395).

Přední obálka, shora dolů: Skycolor, Oil and Gas Photographer, SOMKKU, Fotokostic, majeczka.

Zadní strana obálky, zleva doprava: Riccardo Mayer, ESB Professional, siriwat sriphojaroen, Taras Vyshnya, symbiot.

Rostoucí význam diplomacie v oblasti hospodářské spolupráce je pevně spojen s aktivním přístupem firem i státu při hledání a využívání globálních příležitostí. Proto přicházíme s aktualizovanou verzí **Mapy globálních oborových příležitostí**, nově rozšířenou o informace spojené s financováním exportu. Výčet příležitostí a doplňující informace v publikaci se zaměřují především na sektory s rostoucí poptávkou, která koresponduje s exportním a investičním profilem české ekonomiky. Analýza současně zohledňuje exportní kapacity tuzemských výrobců i strukturu a specifika jednotlivých států. Publikace je inspirací pro české firmy, podnikatelské reprezentace, odbornou veřejnost i učitele a studenty mezinárodního obchodu. Proces sledování globálních příležitostí je současně příspěvkem k podpoře růstu konkurenceschopnosti a prosperity České republiky a formování moderní ekonomické diplomacie a jejího permanentního dialogu s podnikatelskou sférou.

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

ISBN 978-80-7441-034-5

